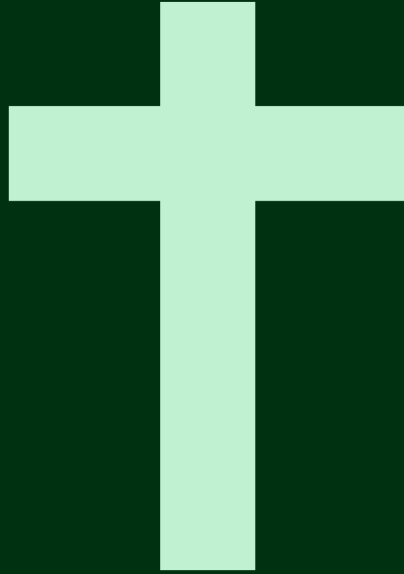

Farongoe Lea Ana
Fataleka

The New Testament in the Fataleka language of the Solomon
Islands

Farongoe Lea Ana Fataleka
The New Testament in the Fataleka language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Fataleka

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Fataleka

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
38b15013-8e25-506e-87f4-209b1cab49c2

Contents

INT	1
Matiu	3
Mak	60
Luk	96
Jon	155
Acts	197
Rom	249
1 Korin	273
2 Korin	297
Galesia	312
Efesus	321
Filipae	329
Kolose	335
1 Tesalonika	341
2 Tesalonika	346
1 Timoti	349
2 Timoti	356
Titus	361
Filemon	364
Hibru	366
Jemes	384
1 Pita	390
2 Pita	397
1 Jon	401
2 Jon	407
3 Jon	408
Jiud	409
Reveleson	411
Diksonari	435

Fatae Sulia Na Farongoe Lea

'I laona buko nia sa Matiu 24:35, sa Jesus nia fata ka 'uri, "Na ru ki tafau mai 'i langi ma laona molagali kera kai sui. Boro ma na fatalaku go ne toto nao si sui." Na kekedee ne sulia fatalana God na ne mamana ma ka 'initoa liufia na kekedee ki tafau. Nia bobola fua kulu ka idumia ana kada 'oro ki, fua kulu ka saitamana lea ana. 2 Timoti 3:16 nia fata ka 'uri, "Sa God na ne kwatea Kekedee Abu ki tafau. Ma na Kekedee Abu ki ka lea fuana famanatalae, ma fa'o'olosilana ru ne garo ki, ma ka fatainia na tolai 'o'olo." Iu, God nia kwatea Fatalana fuaka fua kulu ka saitamana mamana ana falafala nia ma kulu ka leka mamana suli nia.

Na fatalana God nia too ana ro bali ununue ki, Na Alangaie 'ua nai ma na Farongoe Lea. Na Alangaie 'ua nai, kera kedea ana fatae Hibru, na fatae kera wane Jiu ki. 'I laona Alangaie 'ua nai, kera fata sulia na safalilana molagali, na safalilana kwalafa Jiu ma ru ki ne fuli fuada sulia fai talanga fangali (400) leleka ka dao ana kada sa Jesus nia futa. Na Farongoe Lea, kera kedea ana fatae Grik ma kera fata sulia sa Jesus ma na safalilana okulada wane famamana ki (fikute wane fama-mana).

Tani fangali ki 'i burina ne kera kede fasuia na Farongoe Lea ana fatae Grik, tani wane ki kera bulasia ma kera ka kedea ana tani fatae 'e'ete ki. Fai talanga fangali 'i burina ne sa Jesus nia to laona molagali, kera ka talana 'uria fatae Latin, na fatae kera wane Rom ki. Nia 'urinai ne, wane Famamana ki kera nao si saitamana na fatae Grik be kera kedea ana Farongoe Lea. Wane saitamaru ki laona fikute wane famamana kera manata 'ada sae na kekedee 'i Grik ne kera kedea ana Farongoe Lea, nia ne kulu ma ka abu. Kera famamana 'ada na fatae Grik laona Farongoe Lea nia bobola

ga 'ana fua taifilia wane ni foa ki ma na kekedee abu ki.

Sui, ka dao ana 1900 A.D., tani wane ki kera dao to'ona kekedee ki 'i Grik ne kera kedea ana kada be sa Jesus nia to laona molagali. Na kekedee nai ki nia be sulia raolae, na sukulu, ma na ru ki ne wane ki kera sasia ga 'ada sulia dangi firi. Na wane ki ne kera dao to'ona kekedee nai ki kera kwele 'asiana, sulia na kekedee nai ki 'i Grik nia dia laugo na fatae ne laona Farongoe Lea. Ma kera ka ada to'ona na fatae nai 'i Grik laona Farongoe Lea nia nao si 'afitai go ma ka nao si kulu go. Na fatae nai nia dia ga 'ana fatae ne wane ki kera fata ana sulia dangi firi. Wane ki ne kera kedea na Farongoe Lea eteta, kera kedea ana fatae ne nao si 'afitai, sulia kera doria wane ki tafau kera ka saitamana fadalana Fatalana God.

Ana kada kalu kedea buko ne ana fatae Fataleka, kalu kekede na sulia na kekedee ne kera sasia na mai 'i nao. Kalu doria 'asiana fua na wane ki tafau ana Fataleka kera ka saitamana Fatalana God. Nia ne, kalu ka kedea na fatae ki ne nao si 'afitai ma fatae ne wane ki tafau kera saitamana. 'I laona buko ne, nao kalu si kedea go ta fata 'i nao ne wane ma keni ngwaro ki ga 'ada ne kera saitamana. Kalu kedea Baebol ne fuana wane ki ne kera to ana kada ne ma fuana wane ki ne nao kera si futa 'ua mai.

Kalu doria na fadalana fatae ki laona Farongoe Lea ne ana Fataleka ka bobola laugo dia na fadalana fatae ki laona Farongoe Lea ana fatae Grik. Nia 'urinai, ana kada kalu bulasia te te mae fatae ana fatae Grik, kalu ka leka na sulia fadalana fatae nai laona ma nao kalu si talana ga 'amalu ana ta fatae ga 'ana ana Fataleka. Tani kada kalu kedea ro mae fatae naoma ta olu mae fatae ana Fataleka fua ka bulasia te fatae ana Grik. Na ununue ne ki laona Farongoe Lea nia leka sulia wane ki ne kera to tau mai fasi kulu. Na maurilada ma na falafala kera ki nia 'e'ete 'asiana fasi kulu. Nia ne sasia kulu nao si saitamana tani ru ki ne kera kedea ana fatae Grik. Ana kada kalu talana na Farongoe Lea

'uria Fataleka, kalu nani laona buko 'oro ki fua ka dao to'ona fadalana mamana fatae ki. Kalu ka nanisia lau fatae ki ana Fataleka ne bobola fuana ka fadaa fatae nai ki. Nia ne sasia tani kada na kekedee laona buko ne ka 'e'ete fasia kekedee ana English. Sui boroi 'ana, na fadalana fatae talingai ki laona buko ne nia bobola ga 'ana fai English. Kalu doria na kekedee ne ka ngwaluda, fua wane ki kera ka saitamana. Ma fua na Fatalana God ka fungulia mamana mangoda ma na maurilana wane ki tafau ana Fataleka, ka dia laugo nia fungulia mangoda ma maurilada wane famamana be ki 'i nao, kada kera idumia Farongoe Lea ana fatae Grik.

Kalu tangoa 'asiana God 'uria ne nia fili kalu fua sasilana na raoe ne fua kulu. Ma ka foa ana satana God fua na Baebol ne ana Fataleka ka 'adomia wane ki tafau fua kera ka saitamana mamana na 'Aofia kulu sa Jesus Christ, ma kera ka leka 'ada suli nia. Nia ne na folae kalu fua mulu wane kwaimani nia ki God ana Fataleka, sulia nia too ana 'initoe, na nikilalae, ma na madakwalae ne toto firi ma nia 'afitai ka sui.

Na Farongoe Lea Ne Sa Matiu Nia Kedea

Sa Matiu nia ta wane ana akwala ma ro fafurongo be sa Jesus ki. Sa Matiu kedea buko ne fuana kwalafa Jiu ki. Safali ana kada na profet ki laona Alangaie 'Ua, kera fata sulia God kai kwatea mai te wane famaui ne kera saea ana na Christ naoma na Mesaea. Na Jiu ki kera kwaimakwali na ana. Sui boroi 'ana ka 'urinai, kada sa Jesus nia dao na mai kera manata 'uri, "Nia nao lau na Christ ne. Nia nao lau na Mesaea." Na Farasi ki, ma na Sadusi ki, ma na wane gwaungai Jiu ki, kera noni'ela ana sa Jesus. Na wane Jiu ki kwae-sae na Christ kai dao ana nikilalae baita, ma ka kingi ana wane ki tafau. Kera fia nia si bobola fuana Christ ka mae ana 'airarafolo. Iu sa Matiu kedea buko ne fuana 'afilada fua sae kera ada saitamana sa Jesus ne na Christ mamana, ma nia na kingi mamana kera. Kada 'oro sa Matiu nia fatainia fatae laona Kekedee Abu ne fata sulia na Christ. Ma nia ka fatainia ne fatae ki nia dao mamana, kada sa Jesus dao mai ka to laona molagali.

Ru talingai ki laona buko ne:

Futalana sa Jesus 1:1-2:23

'I naona ne sa Jesus safalia na raeo nia 3:1-4:11

Sa Jesus safalia raeo nia 'i Galili 4:12-18:35

Sa Jesus safalia raeo nia 'i Jiudea 19:1-20:34

Na maedangi 'isi ki ne sa Jesus nia to 'i Jerusalem 21:1-25:46

Sa Jesus mae ma ka mauri lau 26:1-28:20

*'Isufutai sulia sa
Jesus na Christ
(Luk 3:23-38)*

¹ 'Isufutai sulia sa Jesus Christ. Nia futa mai ana kwalafa sa Deved na kingi ne nia futa ana kwalafa sa Abraham.

² Ma na 'isufutai ne, nia safali mai ana sa Abraham.

Na wele sa Abraham ne sa Aesak, sa Aesak alua sa Jakob, sa Jakob alua sa Jiuda fainia wanefuta nia ki.

³ Na wele sa Jiuda ki ne sa Peres fainia sa Sera. Gaa keroa satana ni Tama.

Na wele sa Peres ne sa Hesron, sa Hesron alua sa Ram.

⁴ Sa Ram alua sa Aminadab, sa Aminadab alua sa Nason, sa Nason alua sa Salmon.

⁵ Sa Salmon alua sa Boas, ma gaa nia satana ni Rahab.

Sa Boas alua sa Obed, ma gaa nia satana ni Rut.

Sa Obed alua sa Jesi.

⁶ Sa Jesi ne alua sa Deved na kingi 'i Israel.

Sa Deved alua sa Solomon, ma gaa nia ne 'oruna sa Iuraea.

⁷ Sa Solomon alua sa Rihoboam, sa Rihoboam alua sa Abaeja, sa Abaeja alua sa Asa.

⁸ Sa Asa alua sa Jehosafat, sa Jehosafat alua sa Joram, sa Joram alua sa Iusaea.

⁹ Sa Iusaea alua sa Jotam, sa Jotam alua sa Ehas, sa Ehas alua sa Hesikaea.

¹⁰ Sa Hesikaea alua sa Manase, sa Manase alua sa Emon, sa Emon alua sa Josaea.

¹¹ Sa Josaea alua sa Jekonaea fainia sasina ki.

Kera futa ka sui na malimae kera ki ka fi ngalia wane Israel ki 'uria fere baita 'i Babilon.

¹² 'I burina ne malimae kera ki, kera ngalia wane Israel ki 'uria 'i Babilon,

sa Jekonaea ka fi alua sa Sialtiel. Ma sa Sialtiel alua sa Serababel.

¹³ Sa Serababel alua sa Abaeud, sa Abaeud alua sa Elaeakim, sa Elaeakim alua sa Aso.

¹⁴ Sa Aso alua sa Sadok, sa Sadok alua sa Akim, sa Akim alua sa Eliud.

¹⁵ Sa Eliud alua sa Elaesa, sa Elaesa alua sa Matan, sa Matan alua sa Jakob.

* 1:16 Christ: Ada to'ona ana Diksonari

¹⁶ Jakob alua sa Josef arai ni Mary gaa sa Jesus ne kera saea ana na Christ*.

¹⁷ Ma safali mai ana sa Abraham leka ka dao ana sa Deved na kingi, akwala ma fai unita wane. Safali mai ana sa Deved na kingi leka ka dao ana kada be malimae kera ki ngalia wane Israel ki 'uria 'i Babilon, te akwala ma fai unita wane. Safali ana kada wane Israel ki kera leka 'uria 'i Babilon leka mai ka dao ana kada na Christ nia futa, te akwala ma fai unita wane lau.

Na futralana sa Jesus na Christ (Luk 2:1-7)

¹⁸ Na futralana mai sa Jesus Christ nia 'uri: Kada kera alu fafia ni Mary na gaa sa Jesus fuana sa Josef, ma nao keroa nao si 'ado 'ua, ni Mary saitamana ne nia 'e kulua na sulia nikilalana Anoeru Abu. ¹⁹ Ma sa Josef, na wane ne kera alu fafia fuana, nia ka manata fua sae ka ta'ana ana, sulia nia na wane 'o'olo. Boro ma nia nao si doria fa'ekelana maana wane ki, ma nia ka manata 'uria sae ka ta'ana agwa ana. ²⁰ Boro ma kada nia 'e manata ga 'ana 'ua sulia na ru nai, na 'ainsel God nia fatai fuana laona maleu bolee ka 'uri, "Josef 'ae, 'oe wane ana kwalafa sa Deved, 'oe nao si mau ana adelana ni Mary. Sulia nia kulua lalau sulia nikilalana Anoeru Abu. ²¹ Ma nia kai fafuta te welewane, ma 'oe kai saea ana sa Jesus (ne fadalana 'Famauri'), sulia nia kai famaeria na wane nia ki fasia na abulo ta'alaie kera ki."

²² Ma na ru ne ki ka fuli fua ka famamana ru be God nia farongo mai ana 'i nao, kada be profet[†] nia fata 'uri, ²³ "Te sari kai iana ma ka fafuta te welewane, ma kera kai saea ana sa Emanuel."* Na fadalana sataeru nai ne, "God nia to fai kia."

²⁴ Ma kada sa Josef nia ada na, nia ka sasi sulia ru nai ki ne 'ainsel God nia saea fuana. Ma nia ka adea na ni Mary. ²⁵ Boro ma nao keroa si 'ado 'ua leka ka dao ana kada ni Mary nia

fafuta na welewane nai. Ma sa Josef ka fasata ana sa Jesus.

2

Na wane ne kera saitamana na bubulu ki

¹ Ana kada nai sa Herod nia 'e kingi na, sa Jesus nia ka futa 'i Betlehem, na fere laona lofaa 'i Jiudea. Ma nao si tau go 'i burina, tani wane fasia taelana sato ne kera saitamana bubulu ki, kera ka dao mai laona fere baita 'i Jerusalem. ² Ma kera ka ledia wane ki ma kera 'uri, "Uri ma na wele be kai kingi fuana Jiu ki, nia futa 'i fai? Kalu saitamana nia futa seki, sulia kada kalu to 'ua mai taelana sato, kalu ada to'ona na fa bubulu ne fatainia futralana mai, ma kalu leka mai fua sae kalu ka boruru, ma ka fa'inito nia."

³ Ma sa Herod na kingi nia manata 'abero 'asiana kada nia rongo sulia na ru nai, ma na wane 'i Jerusalem ki laugo. ⁴ Ma nia ka rii 'uria na fataabu baita ki*, ma na wane famanata ana taki ki,† fua kera koni mai, ma nia ka ledi 'uri ada, "Uri ma 'i fai ne na Christ be kai futa mai ana?"

⁵ Ma kera olisia kera ka fata 'uri, "I Betlehem be, na fere laona lofaa 'i Jiudea. Sulia na kekedee profet be fata 'uri,

⁶ 'Betlehem 'ae, na fere laona lofaa 'i Jiudea, nao 'oe si tu'u 'i safitana fere 'initoa ki 'i Jiudea, sulia te wane 'initoa kai leka mai fasi 'oe, fua ka talaia na wane nau ki 'i Israel.' "*

⁷ Ma sa Herod ka rii agwa 'uria na wane ne dao mai ki fasia taelana sato fuana faorailae agwa, fua nia ka dao to'ona kada te ne kera eta ada to'ona na fa bubulu be. ⁸ Ma nia ka eresida kau 'uria 'i Betlehem, ka fata 'uri, "Mulu leka, mulu ka nani talingai 'uria na wele nai. Ma dia mulu dao to'ona, mulu ka farongo nau mai, fua nau leka laugo fuana fa'initolana."

† 1:22 profet: Ada to'ona ana Diksonari ✦ 1:23 Aesaea 7:14 * 2:4 fataabu baita ki: Ada to'ona ana Diksonari † 2:4 wane famanata ana taki ki: Ada to'ona ana Diksonari ✦ 2:6 Maeka 5:2

9-10 Ma 'i burina sa Herod nia fata 'urinai ka sui, kera ka leka na 'ada. Ma ana kada kera dao na kau sulia na taale, kera ka ada to'ona lau fa bubulu be kera eta ada to'ona mai 'i taelana sato. Kera ka eele 'asiana ana kada kera ada to'ona lau. Ma fa bubulu nai ka eteta naoda leka ka dau bobola fainia na kula be sa Jesus nia tio ana. ¹¹ Kera ru laona lume, ma kera ada to'ona na wele fainia gaa nia ni Mary. Kera ka boruru, ma kera ka fa'initoa na wele nai, ma kera ka 'ifingia na ngwai kera ki, ma ka kwatea ru liulana baita ki fuana: gol, ma na ru ne 'ai moko lea, ma na ngwaingwai moko lea ki.‡

¹² Sui kera ka oli na 'ada sulia ta taale 'e'ete 'uria fere kera, sulia God nia lui talingai ada laona maleu bolee, ma ka saea kera nao si oli lau siana sa Herod.

Na tafilae 'uria 'i Ijip

¹³ Ma burina wane nai ki kera oli na 'ada 'uria fere kera, 'ainsel God ka fatai fuana sa Josef laona maleu bolee, ma ka fata 'uri, "Josef 'ae, 'oe tatae, ko ngalia na wele ne fainia gaa nia, mulu ka tafi 'uria Ijip, ma mulu ka to mai senai leka ka dao ana kada ne nau kai saea mulu ka oli lau mai. Sulia sa Herod nia nani 'uria wele ne fua kai saungia."

¹⁴ Ma sa Josef tatae, ma ka ngalia na wele fainia gaa nia ni Mary, ma kera ka leka laona rodo nai 'uria mae fere 'i Ijip. ¹⁵ Ma kera to senai leleka sa Herod ka mae. Ma ru nai ka famamana te be God saea fuana profet be kedea ka 'uri, "Nau ku rii mai 'uria na wele nau fasia 'i Ijip."✧

¹⁶ Kada sa Herod na kingi nia saitamana ne wane be ki kera leka mai fasia taelana sato kera suke nia, na manatana 'e guisasu 'asiana. Ma nia ka kwatea fatalana fuana wane ni omee nia ki fua kera ka saungi tafau ana kaela welewane ki 'i Betlehem ma ana mae fere kalikalia ki tafau. Nia ka fata totongai fua kera ka saungia kaela welewane ne nao si dao 'ua ana ro fangali, dia na fatae

be na wane be ki sulia kada be fa bubulu nia eta fatai ana.

¹⁷ 'Urinai na wane ne kera to 'i Betlehem, kera ka angi 'uria wele kera ki ne mae. Kera angi 'urinai, dia be sa Jeremaea na profet nia saea na mai 'i nao,

¹⁸ "Kera rongoa linge angiangie nai leka mai fasia na fere 'i Rama ne linge omaee baita.

Ni Resel ka angisia wele tu'u nia ki. Kada nia angi, nao ta wane si gwale nia, sulia ne wele nia ki kera mae tafau."✧

Na olilae mai fasia 'i Ijip

¹⁹ Ma burina sa Herod 'e mae na, 'ainsel God ka fatai lau laona maleu bolee fuana sa Josef 'i Ijip, ²⁰ ka fata 'uri, "Josef 'ae, tatae, 'oe ngalia na wele fainia gaa nia ni Mary, mulu ka oli na 'uria 'i Israel, sulia wane be ki kera sasi 'uria saungilana wele ne, kera mae na."

²¹ Ma sa Josef ka tatae, ma ka ngalia na wele fai gaa nia ni Mary, ma kera ka oli na 'uria 'i Israel.

²² Boroi ma kada sa Josef nia rongoa sa Akilas§ nia kingi talana maa nia sa Herod 'i Jiudea, nia ka mau ana tolai senai. Ma na 'ainsel ka saea lau fuana laona maleu bolee, fua kera ka leka 'uria na lofaa 'i Galili. ²³ Nia ne kera ka to ana fere 'i Nasaret laona lofaa 'i Galili. Ma ka famamana te be na profet ki kera fata 'uri ana, "Kera kai saea ana na wane fasia 'i Nasaret."

3

Sa Jon saea wane ki kera kai sasi akau fuana

daolae to'ona na Christ

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Ma bara fangali burina, kada sa Jesus nia baita na, sa Jon wane ni Siuabu ka dao mai, ka safalia na famanatalae laona lofaa 'eke'eke 'i Jiudea, ka fata 'uri, ² "Mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, sulia kada ne God kai gwaungai ana wane nia ki 'e karangi dao na."

‡ 2:11 gold, incense, ma myrrh ✧ 2:15 Hosea 11:1 ✧ 2:18 Jeremaea 31:15 § 2:22 Akilas: Ada to'ona ana Diksonari

3 Sa Jon, na wane be profet Aesaea nia fata mai sulia, ma ka 'uri, "Te wane nia akwa laona lofaa 'eke'eke, Ma nia ka 'uri, 'Na 'Aofia kai dao mai! Mulu fasaga na taale fuana!" *[☆]

4 Sa Jon rufia na maku ana ifuna kamel, ma ka bitia na fosae nia salafana ana na 'ungana buluka. Ma fanga nia ne siko ki ma ngingidue kwasi* 5 Ma na wane 'oro kera leka mai siana fasia 'i Jerusalem, ma na fere ki tafau laona lofaa 'i Jiudea, ma fasia fere ki tafau karangia kafo 'i Jodan. 6 Ma kera ka fulangainia ta'alaie kera ki, ma nia ka siuabuda laona kafo 'i Jodan.

7 Ma kada sa Jon nia ada to'ona wane 'oro ana Farasi† ki ma Sadusi‡ ki ne kera leka laugo mai siana fua sae nia ka siuabuda, nia ka fata 'uri fuada, "Mulu dia go amulu kaela baeko tolo ki! Nau nao si saea lau fua mulu ne na siuabue kai fatafi kamulu fasia na kwaekwae God, sui boroi 'ana mulu nao si kari abulo. 8 Mulu sasia lalau ru ki ne fatainia kamulu kari abulo na fasia abulo ta'alaie kamulu ki. 9 Ma nao mulu si manata 'uri laona liomulu, 'Kalu wane ne futa na mai ana kwalafa sa Abraham ne. 'Afitai ta kwaekwae fasia God ka dao to'omalu.' Ma nau ku sae 'o'olo fua mulu, nia ngwaluda ga 'ana fua God ka ngalia tani gwa fau ana fau ne ki, ma ka saungainia ana kwalafa sa Abraham! 10 Ana kada ne, God sasi akau na ana kwaekwae, dia ta wane be nia dau ana irome, ka sasi akau fua tofulana 'ai ki. Ma 'ai ki tafau ne nao si fungu ana fue 'ai lea ki, nia kai tofuda ma ka 'ui 'anida laona ere.

11 "Nau ku siuabu kamulu ana kafo fua ka fatainia ne mulu kari abulo na fasia abulo ta'alaie kamulu ki. Boroi ma te wane ne kai leka mai buriku, nia kai siuabu kamulu ana na Anoeru Abu ma na ere. Ma nia talingai ka liufi nau. Nao nau si lea ka bobola fuana ngalilana tae

butu nia ki. 12 Ma nia sasi akau na fuana ketolana wane ki tafau, ka dia ta wane be nia efoa na mege ru lea ki fasia na tataeru ki. Ma nia ka konia na mege ru lea ki laona na lume ni konirue. Ma nia ka sungia na tataeru ki laona ere ne saru si mae."

Na siuabulae sa Jesus
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Ana kada nai, sa Jesus 'e leka mai fasia lofaa 'i Galili 'uria kafo 'i Jodan siana sa Jon fua sa Jon ka siuabua. 14 Boroi ma sa Jon ka sasi 'uria na talalana na manatana sa Jesus, ka 'uri, "Nia bobola fainia 'oe ne kai siuabu nau, ma 'oe leka lalau mai siaku fua nau kai siuabu 'oe."

15 Ma sa Jesus ka olisia ka fata 'uri, "Sui boroi 'ana ka 'urinai, 'oe sasia na mai 'amu ru ne fuaku, sulia sasilana na ru ne, koro sasia ru ki tafau ne God nia doria." Ma sa Jon ka ala na fafia.

16 Ma kada sa Jesus nia siuabu suina, nia ka tatae mai fasia kafo. Ma na lofana salo ka 'ifi fuana, ma nia ka ada to'ona na Anoeru Abu God 'e koso mai dia ta bole, ma ka to 'i fafona. 17 Ma te lingeru nia talo mai fasia 'i langi ma ka 'uri, "Nia na ne wele mutai nau ne nau ku kwaimani 'asiana ana, ma nau ku eele 'asiana fainia." *[☆]

4

Sa Saetan ilito'ona sa Jesus
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Ma 'i burina na ru ne, na Anoeru Abu ka talaia sa Jesus 'uria laona bali lofaa 'eke'eke fua sa Saetan kai ilito'ona. 2 Ma sa Jesus ka abu fanga* sulia fai akwala maedangi, ma fai akwala fa rodo ki, ma nia ka fiolo 'asiana. 3 'Urinai, sa Saetan ka leka mai siana, ka fata 'uri, "Dia 'oe na Wele God, fata fuana gwa fau ne ki fua ka alua ta beret."

4 Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na Kekedee Abu be saea, 'Na wane nao

* 3:3 Aesaea 40:3 * 3:4 Na maku ma na fanga ne nia ngwaluda fuana daolae to'ona laona lofaa 'eke'eke. Sa Elaeja na profet rufia maku ne. 2 Kings 1:8; Matiu 17:11-13. † 3:7 Farasi: Ada to'ona ana Diksonari ‡ 3:7 Sadusi: Ada to'ona ana Diksonari * 3:17 Jenesis 22:2; Psalm 2:7; Aesaea 42:1 * 4:2 abu fanga: Ada to'ona ana Diksonari

si mauri go ana fanga taifilia. Boro ma, nia mauri ana fatae ki tafau ne leka mai fasia God.' "✠

⁵ Sui sa Saetan ka talai lau sa Jesus 'uria na fere abu 'i Jerusalem, ma ka fauua ana kula 'i langi ne 'e ra 'asiana fafona na Beu Abu God. ⁶ Ma ka fata 'uri fuana, "Dia 'oe na Wele God, 'oe lofo toli 'i ano fasia 'i seki, sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, 'God kai kwatea mai 'ainsel nia ki fuamu, ma kera kai sako 'oe, fua 'aemu si foto ana ta gwa fau.' "✠

⁷ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na Kekedee Abu be fata 'uri, 'Nao 'oe si ilito'ona God 'oe.' "✠

⁸ Sui sa Saetan ka talai lau sa Jesus 'uria gwauna fa uo fane, ma ka fatainia 'initoe ki tafau ana molagali ma kwangalae kera ki fua sa Jesus. ⁹ Ma sa Saetan ka fata 'uri, "Na ru ne ki tafau nau ku kwateda fuamu, dia 'oe boruru maana 'aeku, ma 'oe fa'inito nau."

¹⁰ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Saetan 'ae, 'oe leka tau kau fasi nau! Sulia na Kekedee Abu be saea, 'Taifilia God go ne 'oe fa'initoa, ma 'oe rao fuana.' "✠

¹¹ Sui ana kada nai, sa Saetan ka leka na fasia sa Jesus. Ma 'ainsel ki kera ka kwai'adomi 'ani nia.

*Sa Jesus safalia na raoe nia
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Kada sa Jesus rongoa ne kera alua sa Jon laona beu ni kanie, nia ka oli 'uria lofaa 'i Galili. ¹³ Ma nia nao si to laona fere nia 'i Nasaret. Nia leka, ka to lalau 'ana 'i Kapaneam, na fere ninimana 'osi 'i Galili, ana lofaa 'i Sebulun ma 'i Naftali. ¹⁴ Nia sasi 'urinai fua ka famamana fatalana profet Aesaea be 'uri,

¹⁵ "Na gano 'i Sebulun ma gano 'i Naftali, kera to laona lofaa 'i Galili, ma kera to sulia taale 'uria 'osi baita, ma ka to te bali ana kafo 'i Jodan, kula ne nao lau wane Jiu ki kera to ana.

¹⁶ Na wane nai ki, kera to laona maerodo, kera kai ada to'ona madakwalae baita.

Ma sa tifaida ne kera to laona ro-rodoe ana maea ne, madakwalae kai tala fafida."✠

¹⁷ Safali ana kada nai, sa Jesus ka 'ainitalo ana farongoe nia ka 'uri, "Mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, sulia kada God kai gwaungai ana wane nia ki 'e dao karangi kamulu na!"

*Sa Jesus riisia fai wane dee ki
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Ana kada sa Jesus nia leka sulia na 'osi 'i Galili, nia ka ada to'ona sa Simon (ne nia saea laugo ana sa Pita) fainia sa Andru na wanefuta nia. Keroa ro wane dee ki. Keroa dee adaro ana furai keroa laona 'osi 'i Galili. ¹⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro leka mai fai nau, kamoro ro wane dee ie ne ki, boro ma nau kai famanata kamoro ana ngali wane ki mai fuaku." ²⁰ Ma kada nai go, keroa fasia furai keroa ki, ma keroa ka leka na fainia.

²¹ Sui sa Jesus ka leka lau kau, ma ka ada to'ona lau ta ro wane, sa Jemes ma sa Jon na ro wele sa Sebedi ki. Keroa to 'adaroa laona baru† fainia maa keroa sa Sebedi, ma kera ka modea furai kera ki. Sa Jesus ka sae keroa. ²² Ma ana kada nai go, keroa fasia na 'adaroa baru fainia maa keroa, ma keroa ka leka na fainia sa Jesus.

*Sa Jesus leka kwailiu
fainia raoe nia
(Luk 6:17-19)*

²³ Sa Jesus ka leka 'uria fere laona lofaa 'i Galili ki, ma ka famanata na wane ki laona beu fuana folae Jiu ki. Ma nia ka 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia na 'Initoe God, ma ka gura wane ne kera matai ana mataie 'e'ete ki ne saungida. ²⁴ Ma na fatae ki sulia sa Jesus ka talofia fere ki tafau laona lofaa 'i Siria. Ma wane 'oro ne kera matai ana mataie 'e'ete ki, wane ki kera ngalida mai

✠ 4:4 Diutronomi 8:3 ✠ 4:6 Psalm 91:11-12 ✠ 4:7 Diutronomi 6:16; Eksodas 17:1-7 ✠ 4:10 Diutronomi 6:13 ✠ 4:16 Aesaea 9:1, 2 † 4:21 baru: Ada to'ona ana Diksonari

siana. Na wane ne nonida fii ki, wane anoeru ta'a ki kwaeda, wane futomae saungida ki, ma wane ne 'aeda mae, wane ki kera ngalida mai siana. Ma sa Jesus ka gurada tafau. ²⁵ Ma na wane 'oro ki laugo, kera leka sulia sa Jesus ana kada nai. Wane fasia lofaa 'i Galili, ma fere 'i Jerusalem, tani fere laona lofaa 'i Jiudea, ma laona lofaa 'i Dekapolis, ma fasia bali taelana sato ana kafo 'i Jodan.

5

Na famanatalae sa Jesus (Luk 6:20-23)

¹ Ma ana kada ne sa Jesus nia ada to'ona fikue baita nai, nia ka ra 'i gwauna na kula ne ta fane, ma ka gouru 'i ano. Ma na fafurongo* nia ki kera ka oku kalia, ² ma nia ka safali famanatada, ka 'uri,

³ “Elelae fuada wane ne kera saita-
mana kera siofa 'i maana God,
sulia kera kai too ana ru lea ki,
kada God kai gwaungai fafida.

⁴ Elelae fuada wane ne kera
kwaimanatai, sulia God kai
gwaleda.

⁵ Elelae fuada wane ne kera mara-
bibi ki, sulia God kai kwatea
ru lea ne nia alangainia fuada
ki.

⁶ Elelae fuada wane ne kera doria
'asiana sasilana ru 'o'olo ki,
sulia God kai fatolia mauri-
lada.

⁷ Elelae fuada wane ne manataida
wane 'e'ete ki, sulia God kai
manataida laugo.

⁸ Elelae fuada wane ne lioda 'o'olo
fuana God, sulia kera kai ada
to'ona God.

⁹ Elelae fuada wane ne kera rao
fuana aroaroe safitana wane
ki, sulia God kai sae kera ana
na wele nia ki.

¹⁰ Elelae fuada wane ne kera faga-
gaida sulia sasilana ru 'o'olo
ki, God kai gwaungai fafida.

¹¹ “Elelae fua mulu kada ne wane
ki kera fata buri amulu, ma ka
famalagaigai kamulu, ma ka saea

ru ta'a 'oro ki amulu sulia kamulu
na ne fafurongo nau ki. ¹² Nau ku
saea ru nai sulia kera kai sasia ru
ta'a ki fua mulu dia laugo be wane
ki kera sasia ana profet ki mai 'i
nao. Mulu eele amulu, sulia God kai
kwatea kwaiarae baita ne nia konia
fua mulu 'i langi.”

Fiko asi fainia na kwesu (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Sa Jesus inau ana fatalana ka
'uri, “Na fiko asi ne 'e falea fanga
fua mulu. Ma kamulu laugo mulu
dia na fiko asi fuana falealana wane
ki tafau. Boroi ma dia mamasi-
alana 'e leka fasia, nia 'afitai lau 'oe ka
famamasia. Ma nao nia si lea na
fuana sasilana lau ana ta ru, ma nia
lea fua mulu 'ui na amulu ana 'i maa,
fuana wane ki kera ka liu na 'ada 'i
fafona.

¹⁴ “Kamulu dia laugo na fa kwesu
fuana wane ki tafau laona molagali.
Na fere ne kera saungainia gwauna
fa uo nia 'afitai ka agwa. ¹⁵ Ma
nao ta wane si fasarua fa kwesu, sui
ka alua 'ana farana na tiu. Kada
nia fasarua fa kwesu ka sui, nia
ka ngalia, ka daurangainia ana kula
'i langi, fua ka tala fuana wane ki
tafau laona lume. ¹⁶ Ma ka 'urinai
laugo, na fa kwesu kamulu ka tala
kau fua wane ki tafau, fua kada kera
ada to'ona ru lea ne mulu sasia ki,
kera fi tangoa Maa kamulu ne to mai
'i langi.

Famanatalae sulia taki sa Moses

¹⁷ “Nao mulu si kwaisae nau ku
leka mai fuana fasuilana na taki
sa Moses ki ma na famanatalae na
profet ki. Nau si leka lau mai
fuana fasuilada, boroi ma nau ku
leka lalau mai fuana famamanalana
famanatalae kera ki. ¹⁸ Nau ku saea
ru mamana fua mulu, ana kada ne
'i langi ma na molagali kera to 'ua,
nao ta ru tu'u ana taki ki si sui leka
ka dao ana kada ru God nia saea ki
kai fuli mamana. ¹⁹ Nia ne, sa ti
boroi 'ana ne nao si rosulia ta taki
tu'u, ma ka famanata tani wane fua
noni'elalae ana ta taki tu'u, God kai
alu nia 'isi ana 'Initoe nia. Boroi
ma sa ti ne rosulia taki ki ma ka

* 5:1 fafurongo: Ada to'ona ana Diksonari

famanata tani wane fua rosulilana dia nia, God kai alu nia baita laona 'Initoe nia. ²⁰ Nau ku saea fua mulu, dia nao mulu si sasi lea liufia wane famanata ana taki ki, ma na Farasi ki ana sasilaē sulia ru ne God nia doria, nia 'afitai 'asiana mulu kai to fainia wane ne God gwaungai fafida ki.

Famanatalae sulia gwuisasue

²¹ “Kamulu rongoa tafau na fatae talingai ne kera saea fuana koko kia ki 'i nao be 'uri, 'Nao 'oe si sauwane. Dia sa ti boroi 'ana ne sauwane, kera kai ngali nia naona na wane kwaiketoi ki.’[☆] ²² Boroi ma kada ne, nau ku saea fua mulu, sa ti ne guisasu fuana wanefuta nia, kera kai ngali nia naona na wane kwaiketoi ki. Ma sa ti ne ka saea fuana wanefuta nia, “Oe na ru 'o'oni ga 'ana,’ kera kai ngalia naona na wane kwaiketoi ki. Ma sa ti ne ka saea na wanefuta nia ana, 'Ru oe-wanea,’ nia kai leka ana taale 'uria na ere ne saru nao si mae. ²³ Nia ne, dia 'oe sasi akau na ana afafue 'oe fuana God fafona na fulifue[†], ma 'oe manata to'ona ne nao nia si fola 'ua matangamu fai na wanefuta 'oe sulia na garo lamu, ²⁴ 'oe fasia basi afafue 'oe maana fulifue, 'oe oli, 'oe fata kwaimani basi fainia. Sui 'i buri, 'oe oli mai, ma 'oe fi kwatea na afafue 'oe fua God.

²⁵ “Ma dia ta wane ka ngali 'oe fuana kwaiketoilae, 'oe fata kwaimani basi fainia, kada nao kamoro si dao 'ua. Sulia dia kamoro dao na, nia kai kwate 'oe na fuana wane kwaiketoi, ma burina nia ka keto 'oe, ma nia fi kwate 'oe lau fua wane kani wane ki, ma na wane kani wane fi alu 'oe laona beu ni kanie. ²⁶ Nau ku saea fuamu, dia nia 'urinai, nia 'afitai fua 'oe ka ru fasia na beu ni kanie leleka 'oe kwatea na malefo 'isi ne nia bobola fainia kwaekwaee 'oe.

Famanatalae sulia araiē

²⁷ “Mulu rongoa na fatae talin-gai ki kera saea, 'Nao 'oe si oee.’[☆]

²⁸ Boroi ma kada ne, nau ku saea fua mulu, sa ti boroi 'ana ne bubungia ta keni ana manatae wane ni oeelae, nia oee suina ana manatana. ²⁹ Nia ne, dia 'oe doria fulia ta ru ta'a ana bali maa 'o'olo 'oe, 'oe lafua, 'oko 'ui 'ania fasi 'oe. Nia ta lea ga 'ana fuamu dia 'oe 'ui 'ania ta bali ana na nonimu, fasia God fi 'ui 'ania na nonimu tafau laona kula ni kwaekwaee. ³⁰ Ma dia 'oe doria fulia ta ru ta'a ana bali 'aba 'o'olo 'oe, siki musia ma 'oko 'ui 'ania fasi 'oe. Nia ta lea ga 'ana dia 'oe 'ui 'ania ta bali ana nonimu, fasi God fi 'ui 'ania na nonimu tafau laona kula ni kwaekwaee.[☆]

Famanatalae sulia kwailukasilae (Matiu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “Mulu rongoa suina fatae talin-gai ki kera saea, 'Sa ti boroi 'ana ne lukasia na 'afe nia, nia ka kwatea kekedee ana kwailukasilae fuana.’[☆]

³² Boroi ma kada ne, nau ku saea fua mulu, nao ta wane si lukasia na 'afe nia. Dia wane lukasia 'afe nia, nia ne kwatea 'afe nia ka oee. Ma dia ta wane ka adea lau na keni nai, na wane nai nia oee laugo. Te ru go ne wane saitamana ka lukasia na 'afe nia fafia, dia nia oee ana ta wane 'e'ete.

Famanatalae sulia 'oi alangaie

³³ “Mulu rongoa laugo na fatae talingai ki kera saea fuana wane ki 'i nao 'ua na mai, 'Dia 'oe fangasia alangaie 'oe ana satana God, tama nao 'oe si 'oia na alangaie 'oe.’[☆]

³⁴ Ma kada ne, nau ku saea fua mulu, nao 'oe si fangasia alangaie 'oe ana ta ru. Ma nao 'oe si fangasia alangaie 'oe ana 'i langi, sulia God nia gwaungai senai. ³⁵ Ma 'oe si fangasia alangaie 'oe ana molagali, sulia God nia gwaungai laugo 'i senai. Ma 'oe si fangasia alangaie 'oe ana 'i Jerusalem, sulia nia ne fere na kingi baita. ³⁶ Ma nao 'oe si fangasia alangaie 'oe ana gwaumu, sulia nia 'afitai 'oe ka saungainia tesi

[☆] 5:21 Eksodas 20:13; Diutronomi 5:17 † 5:23 fulifue: Ada to'ona ana Diksonari [☆] 5:27 Eksodas 20:14; Diutronomi 5:18 [☆] 5:30 Jemes 1:14-15; Galesia 5:24 [☆] 5:31 Diutronomi 24:1 [☆] 5:33 Nambas 30:2

ifu ana gwaumu ka kwao naoma ka goa. ³⁷ Dia 'oe alangai, saea go, 'Iu.' Naoma dia 'oe si alangai, saea go 'Nao.' Ma dia 'oe saea lau ta ru, na ru nai leka na mai fasia sa Saetan na wane ta'a."

Famanatalae sulia kwaiduulae
(Luk 6:29-30)

³⁸ Sa Jesus fata lau 'uri, "Mulu rongoa tafau na fatae talingai ki fata 'uri, 'Dia ta wane ka falia na maana ta wane, kera kai falia laugo maana wane nai. Ma na gwa lifo laugo fuana duulana ta gwa lifo.' ³⁹ Boroi ma kada ne, nau ku saea fua mulu, nao 'oe si duua ru ne ta wane sasia ka ta'a fuamu. Dia ta wane ka fidalia na bali sate 'o'olo 'oe, alamatainia nia ka fidalia lau bali sate maui amu. ⁴⁰ Ma dia ta wane ka ngali 'oe 'uria na kwaiketoie fua ngalilana na maku lalo 'oe, alamatainia nia ngalia laugo na maku fafo baita 'oe fuana. ⁴¹ Ma dia ta wane ka sumai 'oe fua ngalilana 'oko ru nia sulia te kada taale, 'oe ngalia lau sulia ruana kada taale. ⁴² Ma 'oe kwatea fuana ta wane ne gania ta ru amu. Ma kada ta wane doria ngali langa ana ta ru amu, 'oe kwatelanga ana fuana.

Kwaimani ana wane ki ka dia laugo God ne kwaimani ana wane ki
(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Mulu rongoa na fatae talingai ki fata 'uri, 'Mulu ka kwaimani 'amulu ana wane kwaimani kamulu ki, ⁴⁴ Boroi ma kada ne, nau ku saea fua mulu, mulu kwaimani ana malimae kamulu ki, ma mulu foa fuana sa ti ne kera famalagaigai kamulu. ⁴⁵ Dia mulu sasi 'urinai, mulu kai alua na wele Maa kamulu 'i langi. Sulia nia saungainia na sato, ma ka tala fafia na wane ta'a ki, ma na wane lea ki tafau go, ma ka kwatea na ute fua sa tifaida ne kera fulia ru lea ki, ma fua sa tifaida ne kera fulia ru ta'a ki. ⁴⁶ Dia mulu

kwaimani go amulu fuana wane ne kera kwaimani amulu, God nao si kwaiara kamulu go. Sulia na wane ni koni malefolae ana takisi boroi, kera sasia laugo ru nai! ⁴⁷ Ma dia kamulu fata lea go amulu fainia na wane kwaimani kamulu ki, nao kamulu si 'e'ete go fasia na wane ki tafau. Sulia na wane kera ulafusia God ki boroi, kera sasia laugo ru nai! ⁴⁸ Mulu ka to 'o'olo tafau na, dia na Maa kamulu 'i langi be 'o'olo tafau."

6

Famanatae sulia sasilana na ru lea ki

¹ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Mulu madafi kamulu, fasi mulu ka sasia go 'amulu ru lea ki, fua wane ki kera ka ada to'ona, ma kera ka tango kamulu fainia. Dia mulu sasi 'urinai, nao mulu si ngalia ta kwaiarae fasia Maa kamulu 'i langi. ² Dia 'oe kwatea na kwatelae fuana 'afilana wane siofa ki, nao 'oe si fulangainia fuana wane ki fua sae kera ka tango 'oe fainia. Sulia na falafala nai, wane kwalabasa ki ne kera sasia. Kera kwai'adomi ana wane siofa ki laona beu fuana folae* ma sulia na taale baita ki laugo, fua sae wane ki tafau ka tangoda. Ma nau ku saea fua mulu, God nao si kwatea ta kwaiarae fuada, sulia kera ngalia suina kwaiarae kera ki. ³ Ma kada 'oe kwatea ta ru fuana kwai'adomilae, nao 'oe si fatainia fuana ta wane, ta wane kwaimani 'amu boroi nao si saitamana. ⁴ Kada 'oe kwatea ta ru fuana ta wane, 'oe safungainia fasia ta wane boroi 'ana nao si ada to'ona naoma ka saitamana. Sui boroi 'ana 'oe kwate agwa ana, na Maa 'oe ne to mai langi, nia ada to'ona te ki ne 'oe sasia, ma nia kai kwatea kwaiarae fuamu."

Famanatae sulia na folae
(Luk 11:2-4)

⁵ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Kada kamulu foa, nao mulu si dia wane

☆ 5:38 Eksodas 21:24; Diutronomi 19:19; Levitikas 24:20 ☆ 5:43 Levitikas 19:18 * 6:2 beu fuana folae: Ada to'ona ana Diksonari

kwalabasa ne kera foa ga 'ada fua ne wane ki ka suada. Sulia kada kera foa, kera doria uulae laona beu fuana folae ki, naoma sulia taale baita ki, fua ne wane ki ka suada, ma ka fabaitada. Ma nau ku saea fua mulu, kera ngalia suina, na kwaiarae kera ki fasia na wane ne kera fabaitada ki. ⁶ Ma kada 'oe foa, 'oe leka ana ta kula ne to banitai, ma 'oko to senai, ma 'oko fasia God, ne nao ta wane si ada to'ona. Sui boro'i 'ana nao ta wane si ada to'omu kada 'oe foa, Maa 'oe ne to mai 'i langi ne kai suamu. Ma nia laugo ne kai kwaiara 'oe fuana te ne 'oe sasida.

⁷ "Ana kada mulu foa, nao mulu si dia lau wane ne kera ulafusia God. Sulia kada kera foa, kera fata gwala 'asiana, ma kera nao si saitamana madakwa ana te ki ne kera saea. Manatada fia dia kera foa gwala 'urinai, god kera ki kai rongoda. ⁸ Ma nao mulu si sasi lau dia kera, sulia Maa kamulu 'i langi nia saitamana tafau te ki ne mulu bobo 'uria, sui mulu fi gania.

⁹ "Iu, ana kada mulu foa, mulu fata 'uri,

'Maa kalu 'i langi 'ae,
Kalu doria wane ki tafau kera ka fabaita satamu, sulia nia 'e abu 'asiana.

¹⁰ Dao mai ana gwaungaie 'oe fasia maurilana wane ki tafau.

Ma kwaidoria 'oe kera kai sasia 'i ano dia laugo ne kera sasia 'i langi.

¹¹ 'Oe kwatea mai fua malu na fanga ne bobola fuana maedangi ne.

¹² 'Oe manatalugea ta'alaie kalu ki, dia laugo ne kalu manatalugea ta'alaie wane ki tafau ne kera fulia ru ta'a ki fua malu.

¹³ 'Oe nao si ala'ani kalu fuana ilitoe ka liufi kalu.

Ma 'oko susi kalu fasia sa Saetan.'

¹⁴ "Aia, ma dia mulu manatalugea sa ti ne fulia ru ta'a ki amulu, Maa kamulu 'i langi nia manatalugea laugo ta'alaie kamulu ki. ¹⁵ Ma dia kamulu si manatalugea sa ti ne nia fulia ru ta'a ki amulu, Maa kamulu 'i langi boro'i nao si manataluge kamulu laugo."

Famanatae sulia abu fangalae

¹⁶ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Ana kada kamulu abu fanga fuana folae nao mulu si dia wane kwalabasa ki. Sulia kada kera abu fanga, kera ada dia wane kera kwaimanatai ki fua wane ki ka ada to'ona ne kera abu fanga, ma kera ka fata lea ada. Aia, ma nau ku saea fua mulu, na wane ne ki 'afitai kera ka ngalia ta kwaiarae lau, sulia wane ki kera kwatea na kwaiarae kera ana tangolada. Ma God nao si kwatea na ta kwaiarae fuada. ¹⁷ Boro'i ma ana kada 'oe abu fanga, 'oe sisiu 'amu, ma 'oko salaka ifu 'amu dia ne 'oe sasia sulia maedangi ki tafau, ¹⁸ fua ta wane si ada saitamamu ne 'oe abu fanga. Sui boro'i 'ana ta wane si ada saitamamu, Maa 'oe 'i langi nia ada ga 'ana to'omu, ma nia kai kwatea na kwaiarae fuamu sulia te ki ne 'oe sasia. Nia saitamana ka suamu sulia dangi ki, sui boro'i 'ana nao 'oe si ada to'ona."

Famanatalae sulia toorue (Luk 12:33-36; 16:13)

¹⁹ Sui, sa Jesus ka fata lau 'uri, "Mulu si konia toorue kamulu ki 'i seki laona molagali ana kula ne subu ma furalae kai falia, ma na wane beli ki ka belia. ²⁰ Mulu konia na toorue kamulu ki 'i langi, kula subu ma na furalae si falia, ma na wane beli nao si belia. ²¹ Sulia kada na toorue kamulu nia to 'i langi, na maurilamulu ka agwai tafau na 'uria 'i langi. Ma kada na toorue kamulu nia to laona molagali, na maurilamulu ka agwai tafau na 'uria ru laona molagali ki.

²² "Sulia dia maamu nia lea, 'oko to laona madakwalae ana famanatalae God, sulia maamu ne 'e dau talaia mai madakwalae laona nonimu. ²³ Dia nao 'oe si ada to'ona na madakwalae ne, maamu ne ta'a, ma 'oko to ga 'amu laona maerodo. Mulu madafi kamulu, suli dia mulu noni'ela ana madakwalae God, laona maurilamulu nia rodoo 'asiana."

²⁴ "Afitai ta wane ka rao fuana ro wane baita 'e'ete. Dia nia 'urinai, nia kai malimae ana ta wane baita, ma

ka kwaimani ana ta wane baita. Ma nia kai rao lea fuana ta wane, ma ka luka faburi ana ta wane. Nia ne, ka 'afitai 'asiana dia ne mulu rao fuana God ma na malefo lau ana te kada.

*Sa Jesus famanata sulia
God fainia toorue
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Nia ne nau ku saea fua mulu, nao mulu si manata 'abero sulia te ne mulu kai 'ania, ma mulu ka kufia, ma te ne mulu kai ofi ana fafia noni mulu. Sulia na maurie ne, nia lea liufia na fanga, ma na noni ne, nia lea liufia na maku. ²⁶ Ada to'ona na fa no ki laona salo, kera nao si 'abero go sulia rae ana ta oole. Ma kera nao si konia go ta fanga, ma kera si saungainia go ta 'o'obe fuana alu fangalae. Boroï ma Maa kamulu 'i langi sangonida ga 'ana. Aia, God nia ada baita amulu ka liufia fa no ki. Nia ne, God ka sangoni kamulu. ²⁷ Sui boroï 'ana mulu ka manata 'abero sulia maurie kamulu ki, nia 'afitai mulu sasia maurilamulu ka te tau tu'u lau.

²⁸ “Ma 'uta mone ne mulu ka manata 'abero sulia na maku ki? Mulu ada to'ona basi na takana 'ai ne kera afuraga ki. Kera nao si rao go, ma kera nao si saungainia go ta maku fuada. ²⁹ Ma nau ku saea fua mulu, kera ada kwanga ka liufia maku ne sa Solomon na kingi nia 'afisida ki. ³⁰ Ma na takana 'ai ki, kera to ga 'ada sulia ka kada kokoru, ma kera ka 'ui laugo 'anida laona ere. Sui ka 'urinai boroï 'ana, God nia famasada ana ru lea ki. 'Uri ma kamulu fitala sae God nao si famasa kamulu laugo? Na fitoe kamulu ki nia tu'u.

³¹ “Nia ne, nao mulu si manata 'abero 'uri, 'Na fanga, ma na ru ni kufilana, ma na maku nau ki kai leka mai fasia 'i fai?’ ³² Iu, wane ne kera to manata buro ana God, kera saitamana manata 'abero sulia ru nai ki. Boroï ma, na Maa kamulu 'i langi nia saitamana suina ne mulu doria ru nai ki. ³³ Mulu ka doria lalau 'amulu na maurie ne God nia gwaungai ana fainia sasilana

ru 'o'olo ki. Dia mulu sasi 'urinai, God kai kwatea ru ne mulu dorida ki. ³⁴ Nia ne, nao mulu si manata 'abero sulia kwaidorie fuana malakwasi. To na 'ana fuana malakwasi. Nao si bobola fuana mulu kai konia na 'aberolae malakwasi ki fainia na 'aberolae ana maedangi ta'ena laugo. Sulia maedangi ta'ena to ana 'aberolae bobola fainia ta'ena.”

7

*Famanatalae sulia
ketolana ta wane
(Luk 6:37-38, 41-42)*

¹ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, “Nao mulu si ketoa ta wane 'e'ete, fasia God kai keto kamulu laugo. ² Dia mulu ketoa ta wane, God kai keto 'urinai laugo amulu. Ma taki te ne mulu ketoa ta wane ana, na taki nai laugo ne God kai keto kamulu ana. ³ 'Oe too ana ta'alae baita ki, boroï ma 'oe ngatafia ga 'amu ta wane ne nia too ana ta'alae tu'u. 'Oe dia wane ne nia ada to'ona na gegeo laona maana sa tolana, boroï ma nia si ada to'ona go ta bui ano baita ne nia laona maana tala'ana. ⁴ Ma 'oe ka fata 'uri fuana wane 'e'ete, “'Oe fulia ru ne nia ta'a, alamatainia nau fa'o'olosa maurilamu.’ Boroï ma 'oe si manata go sulia ta'alae baita ne 'oe sasida ki. ⁵ 'Oe na wane kwalabasa. 'Oe fasia basi na ta'alae 'oe ki. Sui, 'oe fi bobola fuana kwai'adomilae kau ana ta wane 'e'ete fuana ta'alae nia ki.

⁶ “Ma nao mulu si kwatea ru abu ki fuana fa kui ki, fasia kera ka abulo, ma kera ka 'ala kamulu. Ma nao mulu si kwatea na gwaalaungi kamulu ki fuana boso ki, fasia kera ka liu ga 'ada fafona.”*

*Famanatalae sulia te ne God sasia
ana kada kulu gania
(Luk 11:9-13)*

⁷ Sa Jesus ka fata lau 'uri, “Mulu ka gania God fua mulu ka ngalia ru ne mulu gani 'uria. Mulu nanisia kwaidorie kamulu ki ana God, ma nia kai 'adomi kamulu, fua mulu ka dao to'ona. Mulu ka kidikidi

* **7:6** Jesus fata 'uri ka fatainia ne Farongoe Lea nao si bobola fua wane aburongo ne 'idufa noni'ela ana.

ana mae, ma God kai 'ifi fua mulu. ⁸ Sulia wane ne kera gani ana God, kera ngalia na ru ne kera gania. Ma wane ki ne kera nanisia ru kera doria ki ana God, kera kai dao to'ona. Ma wane ki tafau ne kera kidikidi ana mae, God kai 'ifi fuada.

⁹ "Uri ma, sa ti amulu na maa ki, ne dia na wele 'oe nia gani 'uria fanga, ma 'oko kwatea lalau na fau fuana? ¹⁰ Ma dia na wele 'oe nia gani 'uria ta ie, ma 'oko kwatea lalau fa tafo fuana? Nao 'asiana! ¹¹ Sui boro'i 'ana kamulu wane ta'a ki, mulu saitamana kwatelana na ru lea ki fuana wele kamulu ki. Boro'i ma na Maa kamulu ne nia 'i langi, nia lea ka liufi kamulu. 'Urinai nia kai kwatea ru lea ki fuana wane ne kera gani nia 'urida.

¹² "Ta te ne mulu doria ana wane 'e'ete ki fua kera ka sasia fua mulu, mulu ka sasia laugo fuada. Sulia nia ne na fadalana na famanatalae ana taki sa Moses, ma na profet ki tafau."

*Na taale 'uria maurie
ma 'uria maea
(Luk 13:24)*

¹³ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Mulu ka ru kau ana mae ne sukoni, sulia na taale ma na mae ne baita ma ka reba, nia leka 'uria na maea toto firi. Ma na lekalae sulia ka ngwaluda, ma na wane 'oro ki ne leka sulia na taale nai. ¹⁴ Aia, na taale ma na mae ne sukoni nia leka 'uria na maurie firi, ma lekalae sulia ka 'afitai, ma bara wane go ne kera leka sulia."

*Na profet suke ki
(Luk 6:43-44)*

¹⁵ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Mulu ka madafi kamulu fasia na profet suke ki. Mulu madafi kamulu sulia kera ada dia wane lea ki, boro'i ma manatalada ne dia kui kwasi ki ne kera doria falilamulu. ¹⁶ Ma mulu kai ada saitamana go 'amulu na profet suke nai ki ana ru ta'a ne kera sasida ki. Kulu saitamana 'ai ki tafau ne lea naoma ka ta'a, sulia fufue ru ne kera fungu ana ki. Ma nia 'afitai ta wane ka ngeda na fufuana 'ai lea fasia na 'oko ngangara. ¹⁷ Ma na 'ai lea nia fungu ana fueru lea ki, ma na 'ai ta'a nia fungu laugo ana fueru

ta'a ki. ¹⁸ 'Ai lea 'afitai ka fungu ana fueru ta'a, ma 'ai ta'a 'afitai ka fungu ana fueru lea. ¹⁹ 'Ai ki ne nao si fungu ana ta fueru lea, kera kai tofuda, ma kai 'ui 'anida laona ere. ²⁰ Nia ne, nau ku saea fua mulu, mulu kai ada saitamana na profet suke ana ru ne kera sasida ki."

*Maedangi ana kwaiketoilae
(Luk 13:25-27; 6:47-49)*

²¹ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nao lau wane ki tafau ne fata 'uri aku, 'Aofia 'ae, 'Aofia 'ae,' ne kera kai to fainia wane ne God gwaungai fafida ki. Ma sa tifaيدا ne kera sasi sulia kwaidoria Maa nau 'i langi go ne, kera kai to fainia wane ne God kai gwaungai fafida ki. ²² Ma na wane 'oro ki kera kai fata 'uri fuaku ana maedangi ana kwaiketoilae nai, 'Aofia 'ae, kalu fata na sulia fatalana God ana satamu, ma kalu ka ifulangainia anoeru ta'a ki ana satamu, ma kalu ka sasia ru 'oro ni kwelelae ki ana satamu.' ²³ Boro'i ma nau kai fata madakwa 'uri fuada, 'Nau nao si saitamamulu. Mulu na wane ta'a ki. Mulu leka tau kau fasi nau!'

²⁴ "Nia ne, wane ki ne kera rongoa faoraie nau ki, ma ka sasi sulia, kera dia na wane lioto ne nia saungainia lume nia fafona mae funu 'ai ki ne nia 'elida ka koso lola lao ano. ²⁵ Na ute baita ka to, ma kafo ki ka igwa, ma na kuburu baita ka kwaea na lume nai, boro'i na lume nai nao si 'asia, sulia nia uu ngasi fafona mae funu 'ai ngasi ki.

²⁶ "Ma na wane ne kera rongoa faoraie nau ki, ma nao si sasi sulia, kera dia na wane oewanea ne saungainia na lume nia fafona one, ma nao nia si 'elia mae funu 'ai ki ka koso lola. ²⁷ Na ute baita ka to, ma kafo ki ka igwa, ma na kuburu baita ka kwaea na lume nai, ma na lume nai ka 'asia, ma ka takalo tafau na."

²⁸ Ana kada sa Jesus famanata na wane ki ana ru ki tafau ka sui, kera ka kwele 'asiana, ²⁹ sulia sa Jesus nia famanata ana nikilalae God. Na famanatalae nia nao si dia lau famanatalae wane famanata ana taki ki.

8

*Sa Jesus gura wane matai
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Kada sa Jesus nia koso na mai fasia gwauna fa uo nai, na fikue baita kera leka mai sulia. ² Ma te wane ne kuu* saungia nonina nia leka mai, ma ka boruru naofana sa Jesus, ma ka fata 'uri, "Aofia 'ae, dia 'oe nonimabe, 'oe saitamana gura nau ga 'amu."

³ Sa Jesus ka taga kau na 'abana, ma ka samo to'ona nonina, ma ka fata 'uri, "Iu, nau ku nonimabe. 'Oe mafo na." Ma 'ali'ali burina faoraie nai ki ne sa Jesus nia saea fuana, na kuu nai ka siki na fasia wane nai. ⁴ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nao 'oe si farongoa ta wane ana ru ne nau ku sasia fuamu. Boroi ma 'oe leka basi, ma 'oko fatainia nonimu fuana fataabu God, 'oko alamatainia fataabu God ka iroa nonimu. Sui 'oko kwatea afafue 'oe dia be sa Moses nia saea fua kwatelana, fua kai kwatea famamanae fuana wane ki tafau ne nonimu nia mafo na." Ma sa Jesus ka kwatea wane nai ka leka na 'ana.

*Sa Jesus nia gura te wane
(Luk 7:1-10)*

⁵ Ma kada sa Jesus nia dao na ana fere 'i Kapaneam, te wane fanaonao ana wane ni omee ki fasia 'i Rom, nia leka mai siana sa Jesus, ma ka gani fua nia kai 'adomia ⁶ ma ka 'uri, "Aofia 'ae, na wane rao nau, nia matai 'asiana, ma ka tio ga 'ana, ma ka nao si abulotainia go nonina, ma na nonina ka fii 'asiana."

⁷ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Lea ga 'ana, nau kai leka mai 'uria lume 'oe fua guralana."

⁸ Ma wane fanaonao ne ka fata lau 'uri fuana sa Jesus, "Aofia 'ae, nau nao si bobola fua ne 'oe leka mai 'i laona lume nau. 'Oe fata go mai 'amu, ma na wane ni rao nau kai 'akwa na. ⁹ Nau ku saitamana 'oe bobola ga 'amu fuana sasilana ru nai, sulia nau talaku na wane nau ku rao farana na wane baita ki, ma

nau ku too ana wane ni omee ki ne kera rao farana gwaungaie nau. Ma dia nau ku fata 'uri fuana ta wane, "Oe leka,' ma nia ka leka na. Ma dia nau ku fata 'uri fuana ta wane, "Oe leka mai,' nia ka leka laugo mai. Ma dia nau ku saea ta wane rao nau, ma ku 'uri, "Oe sasia ru ne,' nia ka sasia na."

¹⁰ Ma kada sa Jesus rongo na ru nai, nia ka kwele 'asiana. Ma nia ka abulo fuana wane ne kera leka sulia ki, ma ka fata 'uri fuada, "Nau ku saea fua mulu, nau si ada to'ona 'ua ta wane ne nia famamana 'uri, sui boroi 'ana laona 'i Israel. ¹¹ Ma nau ku saea fua mulu, wane 'oro ne nao lau Jiu ki kai leka mai fasia fere 'oro laona molagali fua 'adolae fainia koko kia ki sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob ana fafanga ana elelae 'i langi. ¹² Ma 'orolada Jiu ki ne tala'ana kera ka 'ado ana ru lea ki 'i langi, God kai lalida 'uria kula rorodoa. Ma kada kera to ana kula nai, kera kai angi, ma kera kai 'ala girigiri ana lifoda, sulia kera nonifi."

¹³ Ma sa Jesus ka abulo lau fuana wane baita nai, ka fata 'uri fuana, "Oe oli kau. Nau ku sasia na ru ne 'oe gania, sulia 'oe famamana nau." Ma ana kada nai go, na wane rao be nia ka 'akwa na.

*Sa Jesus gura wane
matai 'oro ki
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Ma ana te maedangi, sa Jesus ka leka mai 'i lume sa Pita. Kada sa Jesus ru 'i lume, nia ka ada to'ona fungo keni sa Pita nia tio ga 'ana, ne nia matai ana 'ako'akolae baita. ¹⁵ Ma sa Jesus ka samo to'ona 'abana na keni ne. Ma ana kada nai go, na 'ako'akolae nai ka sui na fasia. Nia ka 'akwa na, ma ka tatae ka sasi fanga na fua sa Jesus.

¹⁶ Ma kada nia saulafi na, wane ana fere nai kera ka ngalia mai wane 'oro ki siana ne anoeru ta'a ki rufida. Ma sa Jesus ka ifulangainia anoeru ta'a nai ki fasida ana fatalana go. Ma nia ka gura laugo wane matai ki tafau. ¹⁷ Kada nia sasia na ru nai ki, nia famamana na fatalana

* 8:2 kuu: Ada to'ona ana Diksonari

na profet Aesaea be kedea ka fata 'uri, "Nia ne famaui kia fasia na mataie ki."✠

*Lekalae burina sa
Jesus nia 'afitai
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Ma kada sa Jesus nia ada to'ona wane 'oro kera oku mai kalikalia, nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Kulu tofolo 'uria bali 'osi loko."

¹⁹ Ana kada nai laugo, te wane famanata ana taki ki 'e leka mai siana sa Jesus ka fata 'uri, "Wane Famanata† 'ae, nau doria ku leka fai 'oe 'i fai boroi 'ana ne 'oe leka 'uria."

²⁰ Kada sa Jesus rongoa fatalana, nia ka fata 'uri, "Nao nia si ngwaluda. Na kui kwasi ki kera too ana na kula kera ki fuana tiolae, ma na no ki laugo kera too ana na nui kera ki. Boroi ma nau, na Wele nia Wane,‡ nau nao si too ana ta lume fuana maleulae ana."

²¹ Ma te wane ana fafurongo nia ki, ka fata fuana sa Jesus ka 'uri, "Aofia 'ae, 'oe alamatainia fua nau kai leka, ku to basi fainia maa nau leka nia mae, nau ku faitoli ana ka sui, nau ku fi leka kau suli 'oe."

²² Sa Jesus olisia ka fata 'uri, "Nao. 'Oe leka na mai fai nau ana kada nai. Alamatainia wane ne kera mae na, kera kai faitoli na 'ada ana wane mae kera ki."

Sa Jesus nia balufia na kuburu ma na nanafu

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ma sa Jesus ka tae laona baru fainia fafurongo nia ki. ²⁴ Ma ana kada kera 'idu tau na kau, mae kuburu ka dao 'ali'ali mai, ma na asi ka lulua, ma ka magara na mai fafia na baru nai. Ma na baru nai karangi kai kuruu na. Boroi ma sa Jesus nia ka maleu ga 'ana laona baru nai. ²⁵ Na fafurongo nia ki kera ka faada, kera ka fata 'uri, "Aofia 'ae! 'Oe famaui kulu! Kulu karangi mae na."

²⁶ Ana kada nai sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Uta ne kamulu ka mau? Nau ku ada to'ona na famamanalae

kamulu aku nao si baita." Sa Jesus ka fata 'urinai fuada ka sui, nia tatae, ma ka fata nikila fuana kuburu ma na nanafu, fua kera ka aroaro. Ma ana kada nai go, na kuburu ma na nanafu ki kera ka aroaro na, ma ka fola na.

²⁷ Ma na fafurongo nia ki kera kwele 'asiana, ma kera fata 'uri, "Wane 'uta ne? Na kuburu ma na nanafu boroi kera ro na sulia!"

Sa Jesus ifulangainia anoeru ta'a ki fasia ro wane ki

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Ma kada kera dao na ana bali 'osi ana mae fere 'i Gadara, sa Jesus ka dao to'ona ro wane ne anoeru ta'a ki to adaro. Ro wane ne ki keroa to mai laona mae faoda fuana alulana wane mae ki. Ma sulia keroa balubalua 'asiana, ne kwate ma nao ta wane si dao karangia go kula ne keroa to ana. ²⁹ Ana kada anoeru ki ne to ana ro wane nai ki, kera ada to'ona sa Jesus, kera ka akwa 'uri, "Wele God 'ae, te ne 'oe doria sasia amalu? 'Uri ma 'oe leka mai fua famalagaigai lamalu 'i naona kada ne fagaigailae kai dao?"

³⁰ Ana kada nai, na boso 'oro ki kera fanga karangia senai. ³¹ Na anoeru nai ki kera gania sa Jesus kera 'uri, "Dia 'oe ifulangai kalu, 'oe ala'ani kalu leka 'uria laona boso loko ki."

³² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana anoeru nai ki, "Mulu leka na!" Ma kera ka ru tafa mai, ma kera ka leka na laona boso nai ki. Ma boso nai ki kera lae toli na sulia ninimana obarae nai 'uria laona 'osi be. Ma kera ka mae tafau senai.

³³ Ma na wane ne kera ada sulia boso nai ki, kera ka lae 'ali'ali 'uria fere kera. Ma kera ka fata sulia ru ne sa Jesus sasia, ma na te ne nia fuli fuana ro wane be ki fainia na anoeru be ki. ³⁴ Ma na wane ki tafau ana mae fere nai kera ka leka mai fuana adalae to'ona sa Jesus. Ana kada kera dao siana, kera ka odua fua nia leka fasia fere kera.

✠ 8:17 Aesaea 53:4 † 8:19 Wane Famanata: Ada to'ona ana Diksonari ‡ 8:20 Wele nia Wane: Ada to'ona ana Diksonari

9

Sa Jesus gura te wane nonina mae

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Aia, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera ra laona baru, ma kera ka tofolo lau ana 'osi baita nai 'i Galili. Ma kada kera dao na ana fere nia 'i Kapaneam, ² tani wane kera ka ngalia mai te wane ne nonina mae 'i fafona 'ifitai siana sa Jesus, fua nia ka gura. Ma kada sa Jesus nia ada saitamana na famamanae kera, nia ka fata 'uri fuana wane nonina mae nai, "Nao 'oe si mau lau wele nau. Nau ku manatalugea na ta'alaie 'oe ki."

³ Ana kada nai, tani wane famanata ana taki ki kera manata 'uri, "Taifilia God go ne saitamana manatalugea ta'alaie ki. Nia fabolotania fainia God."

⁴ Ma sa Jesus nia saitamana go ana manatairu kera ki laona lioda, ma nia ka fata 'uri fuada, "Mulu si manata ta'a lau 'urinai."*

⁵ 'Urinai nia ka fata 'uri, "Dia nau ku fata 'uri fuana wane nonina mae ne, 'Ta'alaie 'oe ki, nau ku manatalugea na,' nao mulu si ada to'ona go ne nia fuli. Boro ma dia nau ku fata 'uri, 'Tatae, ma 'oe fali,' senai kamulu ka fi ada to'ona ne nikilalae 'e nia aku fuana guralae. ⁶ Kada nau gura wane ne, nau fatainia fua mulu ne nau, na Wele nia Wane, nau ku too ana nikilalae fua manatalugelana na ta'alaie ki."

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana wane nonina mae nai, "'Oe tatae, ngalia 'ifitai 'oe, ma 'oko leka na fere 'oe."

⁷ Ana kada nai go, wane nai ka tatae, ma ka oli na 'uria fere nia. ⁸ Ana kada ne wane ki kera ada to'ona te ne sa Jesus nia fulia, kera kwele, ma kera mau. Ma kera ka tangoa God sulia nia kwatea na nikilalae 'urinai fuana wane ki.

Sa Jesus riisia sa Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ma kada sa Jesus nia leka na fasia kula nai, nia ka ada to'ona sa Matiu. Nia gouru ga 'ana ana kula fuana konilana malefo ana takisi, sulia ne nia rao senai. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe leka mai fai nau." Ma sa Matiu tatae, ma ka leka na fainia.

¹⁰ Ma burina ne sa Jesus nia talaia sa Matiu fuana fafurongo nia, nia ka leka fanga na 'i lume nia. Ma na toa ni koni malefo ana takisi ki to laugo senai. Ma tani wane aburongo, kera fanga laugo fainia sa Jesus ma na fafurongo nia ki. ¹¹ Ma kada Farasi ki kera ada to'ona ru nai, kera ka fata fuana fafurongo nia ki kera 'uri, "Nia bobola fuana nia si fanga lau fainia wane aburongo ki."

¹² Sa Jesus ka rongoa ru nai, ma ka fata 'uri, "Wane ne nao kera si matai ki, kera si doria go ta wane kwaigurai, boro ma wane ne kera matai ki, kera ka bobo 'uria wane kwaigurai. ¹³ Mulu manata basi sulia fadalana Kekedee Abu be 'uri, 'Nau dori kamulu kai kwaimanatai fuana wane ki, ma nao lau na afafue kamulu ki.'* Nau kusi leka lau mai fuana riilae 'uria wane 'o'olo ki fua kera kai kari abulo, boro ma na wane ne abulolada ta'a ki lalau ne, nau ku leka mai fuana riilae 'uria tatala manatalae."

Na ledilae sulia na abu fangalae

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Burina ru nai ki, na fafurongo sa Jon wane ni Siuabu ki, kera leka mai siana sa Jesus, kera ka fata 'uri, "Kalu fainia na Farasi ki, kalu saitamana kalu ka abu fanga. Ma 'uta mone ne fafurongo 'oe ki nao si sasi 'urinai?"

¹⁵ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nia si bobola fua toa ne kera too ana fafanga ana araie ne kera kwaimanatai. Sulia ne, kada arai falu nia ga 'ana 'ua faida, wane ki kera eele. Boro ma kada kai dao mai kada ne kera kai talaia na arai falu fasida. 'Urinai, kera fi abu

* **9:4** Sa Jesus ka saitamana kera ka famamana taifilia go God ne ka gura wane ki. ✧ **9:13** Hosea 6:6

fanga, sulia ne kera kwaimanatai. Nia ne nao si bobola fua fafurongo nau ki kera ka abu fanga kada nau ku to 'ua ga 'aku faida."

¹⁶ Sui sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nao ta wane si modea ta maku ne nia muu ana ta ngingisi maku falu. Sulia dia nia sasi 'urinai, na ngingisi maku falu nai ka musia na maku 'ua nai sulia maku falu nia lukuluku burina taufilana, ma nia ka sasia mae kwakwa ne 'e baita 'asiana.

¹⁷ "Ma mulu saitamana laugo, nia nao si bobola fuana ta wane ka alua waeni falu laona ngwai 'ua ana 'ungana nanigot, sulia ngwai 'ua nai si bose. Dia nia sasi 'urinai, kada na waeni nai kai torotoro go mai, nia ka musia na ngwai 'ua nai, ma na waeni nai ka 'igitai, ma na ngwai nai ka ta'a na. Nia ne wane kai alua waeni falu 'i laona ngwai falu ne nia saitamana kai bose fua ro ru nai ki nao si ta'a."

*Sa Jesus nia gura ro keni ki
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Kada sa Jesus nia fatae 'ua, te wane fanaonao ana wane Jiu ki 'e leka mai. Ma nia ka boruru 'i naona sa Jesus, ma ka fata 'uri, "Na wele keni nau fi mae go. Nau ku doria 'oe leka mai fua 'oe alua 'abamu fafia fua nia ka mauri lau."

¹⁹ Ma sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera ka leka fainia wane nai. ²⁰ Ma ana kada kera leka 'ua ga 'ada, te 'afe ne gwa 'abu tafangia, ma nia ka matai ana sulia akwala ma ro fangali ki, nia ka leka mai burina sa Jesus, ma ka samo to'ona kakamuna maku gwala nia. ²¹ Sulia na keni ne nia manata 'uri, "Sui boroi 'ana dia nau ku samo to'ona na kakamuna maku sa Jesus, nau ku 'akwa na."

²² Kada nia samo to'ona na kakamuna maku nia, sa Jesus ka abulo, ma ka ada to'ona na keni nai, ma ka fata 'uri fuana, "'Oe si manata 'abero lau. 'Oe 'akwa na, sulia 'oe famamana nau." Ma ana kada nai go, na mataie nai ka suina fasia.

²³ Ma kada sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera dao, kera ru 'i lume wane fanaonao nai, kera ka

ada to'ona na wane ki kera ufia na 'au ana maea, ma na wane 'oro ki lau go kera oku senai, ma kera ka angi. ²⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana wane nai ki, "Kamulu tafau go mulu ru 'i maa. Wele keni ne nao si mae go, boroi ma nia maleu ga 'ana." Kada kera rongoa sa Jesus nia fata 'urinai, kera ka waelasia lalau. ²⁵ Ma 'i burina na wane ki kera ka leka fasia, sa Jesus ka ru kau laona mae lume ne wele keni nai tio ana, ma ka samo 'i maana 'abana wele keni nai, ma nia ka tatae. ²⁶ Burina ru ne sa Jesus nia sasia, na faoraie sulia talofia na lofaa nai tafau.

Sa Jesus gura ro wane maada rodo ki

²⁷ Burina sa Jesus nia leka kau fasia kula nai, na ro wane maada rodo ki keroa leka burina sa Jesus, keroa ka akwa, ma keroa ka fata 'uri, "'Oe Wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai karo!"

²⁸ Ma ana kada sa Jesus nia ru 'i laona te lume, ro wane maada rodo nai ki keroa ka ru laugo 'i burina. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "'Uri ma kamoro famamana ne nau bobola fuana guralana maamoro?" Ma keroa ka olisia ka fata 'uri, "Iu, 'Aofia."

²⁹ Ma sa Jesus ka samo to'ona na maadoro, ka fata 'uri, "Sulia ne kamoro famamana, ru nai ka fuli mamana na fuamoro." ³⁰ Ma na maadoro ka ada na, ma sa Jesus ka fata nikila fuadaro nao keroa si farongoa ana ta wane.

³¹ Boroi ma kada keroa ru na kau, keroa fi fata na 'adaro sulia sa Jesus siana sa tifaida ne keroa dao to'ona laona lofaa nai.

Sa Jesus gura te wane ngiduna ato

³² Aia, ma kada ro wane be ki keroa ru kau, tani wane kera ngalia lau mai te wane siana sa Jesus. Na ngiduna wane nai ato, sulia te anoeru ta'a ne rufia. ³³ Ma sa Jesus ka ifulangainia anoeru ta'a nai fasia wane nai. Sui, na wane ne ka fata laugo 'ana. Ma na wane ne kera oku ana kada nai, kera ka kwele 'asiana ana, ma kera ka fata 'uri, "Nao kulu

si ada to'ona 'ua mai ta ru 'uri 'i Israel!”

³⁴ Boroï ma na Farasi ki, kera ka ngengea sa Jesus, kera 'uri 'ada, “Wane gwaungai ana anoeru ta'a ki ne kwatea nikilalae fuana wane ne ka ifulangainia ana anoeru ta'a ki.”

Sa Jesus nia kwaimanatai fuana Jiu ki

³⁵ Ma kada sa Jesus nia liu ana fere baita ki ma na mae fere tu'u ki, nia ka famanata laona beu fuana folae kera ki, ma ka fulangainia na Farongoe Lea sulia 'Initoe God, ma ka gura wane ne kera matai ana mataie 'e'ete ki tafau. ³⁶ Ma sa Jesus nia ada to'ona na konie nai, ma ka kwaimanatai 'asiana fuada sulia kera ka manata 'abero, ma kera si bobola fua 'afilada talada. Kera dia sipsip† ki ne nao ta wane fuana adalae sulida. ³⁷ Ma nia ne sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, “Na wane ne kera sasi akau na fuana famamanalae ana God ki, kera dia na ru 'oro ki 'i laona oole fuana konilada. Boroï ma, wane fuana konilana na ru nai ki, kera si 'oro. ³⁸ Nia ne, mulu fosia God fua nia kwatea mai wane ni rao ki fai kamulu.”

10

Sa Jesus nia filia na akwala ma ro lifurongo ki

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Sa Jesus ka saea na mai akwala ma ro wane fafurongo nia ki siana, ma ka kwatea na nikilalae fuada fuana ifulangailana na anoeru ta'a ki, ma fuana guralana na mataie 'oro 'e'ete ki tafau. ² Ma na satana na akwala ma ro lifurongo* nia ki ne 'uri: etana, sa Simon (ne nia saea laugo ana sa Pita), ma na wanefuta nia sa Andru, ma sa Jemes ma sa Jon, ro wele sa Sebedi ki. ³ Ma sa Filip, ma sa Batolomiu, ma sa Tomas, ma sa Matiu, na wane ni konilana malefo ana takisi,† ma sa Jemes na wele sa Alfeas, ma sa Tadeas, ⁴ ma

sa Simon, ta wane ana tooa Jiu ne kera doria tarilana na wane Rom ki fasia 'i Israel, ma sa Jiudas Iskariot na wane be nia 'olomaelana sa Jesus fuana malimae nia ki.

Sa Jesus odua na akwala ma ro lifurongo ki

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ma sa Jesus ka odua na akwala ma ro wane nai ki, ka 'uri, “Nao mulu si leka 'i safitana wane nao lau Jiu ki, ma mulu si ru 'i laona tani fere ana wane 'i Samaria‡ ki. ⁶ Mulu leka lalau 'amulu siana wane Israel ki, ne kera dia na sipsip ki ne kera tafeo na 'ada. ⁷ Ma ana kada kamulu leka, kamulu ka fulangainia 'uri, ‘Kada God kai gwaungai ana wane nia ki, nia dao karangi kamulu na!’ ⁸ Ma mulu kai gura wane matai ki, ma mulu kai taea wane mae ki, ma mulu kai gura na wane ne kuu nia saungida ki, ma mulu kai ifulangainia na anoeru ta'a ki. Kamulu ngali 'o'oni ana, 'urinai ne mulu kwate 'o'oni laugo. ⁹⁻¹⁰ Na wane ni rao, nia bobola fuana wane ki ka ada sulia. Nia ne ana kada kamulu leka, nao mulu si 'abero 'uria dau fafilana ta malefo. Nao mulu si ngalia ta ngwai. Ma nao mulu si ngalia ta ro 'aba maku naoma ta ruana tae butu, naoma ta fa kubau boroï.

¹¹ “Ma dia kamulu dao ana ta fere, mulu ada 'uria ta wane ne doria kai kwalo kamulu 'uria 'i laona lume nia. Ma mulu to fainia wane nai leka ka dao ana kada mulu leka fasia mae fere nai. ¹² Ma ana kada kamulu ru 'i laona ta lume, mulu fata 'uri fuana wane ne kera to senai, ‘God kai falea kamulu, ma na aroaroe nia kai to fai kamulu 'i laona lume ne.’ ¹³ Dia ne wane laona lume nai kera kwaimani fai kamulu, na falealae kamulu kai to laugo fai kera. Ma dia nao, na falealae nai ka oli laugo mai fua mulu. ¹⁴ Aia, ma dia kamulu dao ana ta fere, ma nao ta wane si nonimabe go fuana kwalo kamulu laona lume nia, naoma kera ka noni'ela ana rongolana fatalamulu, mulu leka fasia

† 9:36 sipsip: Ada to'ona ana Diksonari * 10:2 lifurongo: Ada to'ona ana Diksonari † 10:3 wane ni konilana malefo ana takisi: Ada to'ona ana Diksonari ‡ 10:5 Samaria: Ada to'ona ana Diksonari

senai. Ma ana kada mulu leka fasia, mulu tafusia gegeona ano fasia 'aemulu dia na fabasue na fuada ne God kai keto kera, sulia kera noni'ela ana rongolana fatalana God. ¹⁵ Ma nau ku saea ru mamana fua mulu, ana fa dangi ne God kai ketoa na molagali, na kwaekwaee ne nia kai kwatea fuana wane nai ki kai baita liufia kwaekwaee ne God kai kwatea fuana wane ta'a be ki laona ro mae fere be 'i Sodom ma 'i Gomora ki."

Sulia fagaigailae

(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Mulu fafurongo lea, nau ku eresi kamulu kau 'uria 'afitaie, sulia kamulu leka na dia sipsip ki siana wane ta'a ki ne kera dia na kui kwasi ki ne kera doria falilamulu. Nia ne, mulu adaada lea, ma nao kamulu si sasia ta ru garo ne kera fafi kamulu ana. ¹⁷ Mulu ada suli kamulu, sulia tani wane kera kai dau kamulu, ma kera ka talai kamulu siana wane kwaiketo ki, ma kera namusi kamulu laona beu fuana folae kera ki. ¹⁸ Sulia ne mulu leka suli nau, kera kai tara kamulu siana wane fanaonao ma na kingi kera ki fuana ketolamulu. Ma ana kada kera sasi na 'urinai, mulu farongo ana na Farongoe Lea fuada ma fuana wane nao lau Jiu ki. ¹⁹ Kada kera ngali kamulu 'i naona wane ni kwaiketu ki, nao mulu si manata 'abero 'uria ta te ne mulu kai saea ma mulu kai fata 'uta ana, sulia God na ne kai kwatea faoraie ki fua mulu fuana saelana ana kada nai. ²⁰ Nao kamulu si fata taifili kamulu na. Na Anoeru God na Maa kamu mai langi ne kai fafata kamulu.

²¹ "Wane 'oro ki, kera kai kwatea na wanefuta kera ki talada fuana saungilada. Ma na maa ki, kera kai sasi 'urinai laugo ana wele kera ki. Ma na wele ki, kera kai olisusu ma kera kai kwatea na maa fainia gaa kera ki fuana saungilada. ²² Na wane 'oro ki, kera noni'ela amulu sulia kamulu na fafurongo nau ki. Ma dia sa ti boroi 'ana ne ka famamana ngasi, leka ka dao

ana na 'isilana kada ana 'afitaie, God kai famaui nia. ²³ Dia wane ana te fere kera famalagaigai kamulu, mulu tafi, mulu leka fasia mae fere nai 'ali'ali, ma kamulu ka leka lalau 'amulu 'uria ta fere 'e'ete. Nau ku saea fua mulu na ru mamana, nau Wele Nia Wane, nau kai oli lau mai ana kada ne mulu nao si fasuia na raoe kamulu ana mae fere Israel ki.

²⁴ "Aia, na wane ne nia rongo ru ga 'ana, nia 'afitai ka baita liufia na wane ne famanata nia. Ma na wane ni rao nao si baita liufia na wane gwaungai nia. ²⁵ Nia ka lea fuana wane rongo ru kera kai usulia na wane famanata nia. Ma na ru ne kera sasia ana wane gwaungai, kera kai sasia laugo ana wane rao nia ki. Ma dia nau, na wane gwaungai kamulu, kera sae nau ana sa Saetan§ ne wane gwaungai ana anoeru ta'a ki, 'urinai ma kamulu boroi, kera kai sae kamulu ana sataeru ki ne ta'a 'asiana."

Maungia God

(Luk 12:4-7)

²⁶ Sa Jesus ka fata lau fuana fafurongo nia ki ka 'uri, "Nao mulu si mau ana na wane ki. Ru ki tafau ne wane ki kera safungainia, God kai fatainia. Ma na ru agwa ki tafau, God kai fata sulia. ²⁷ Ma na ru ne nau ku saea fua mulu 'i laona rodo, mulu kai saea lau go ana dangi. Ma ru ne nau ku kwalaro ana fua mulu, mulu fata fola ana fua na wane ki tafau. ²⁸ Ma nao mulu si maungia na wane ki ne kera saungia na noni mulu ka mae, boroi ma nia 'afitai fuana saungilana na mangomulu. Mulu maungia lalau God, sulia nia ne bobola fainia na fafunuilana na mangomulu ma na noni mulu laona kula ni kwaekwaee. ²⁹ Ma na no tu'u ki boroi ne, nia 'afitai fuana ta te no ada ka 'asia 'i ano dia na Maa kamulu 'i langi nao si alamatainia. ³⁰ Aia, ma kamulu boroi, na ifu ana gwaumulu ki, God nia saitamana tafau go. ³¹ Nia ne nao mulu si mau, sulia God nia manata baita ana

§ 10:25 Bielsebul nia ta sataeru laugo ana sa Saetan. Ada to'ona Bielsebul ana Diksonari.

wane ki ka liufia na fa no tu'u 'oro ne ki!

³² “Dia ta wane nia fulangainia 'i naofana wane ki ne nia na fafurongo nau, nau ku fulangainia 'urinai laugo fuana Maa nau 'i langi.

³³ Ma dia ta wane kai tofe nau 'i maana wane ki, nau kai tofea laugo fua Maa nau 'i langi.”

Daroe sulia famamanalana sa Jesus

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, “Nao mulu si fia lau sae nau ku leka mai fainia aroaroe fuana molagali. Nao nau si ngalia go mai aroaroe. Nau ku leka mai fua tolingilana wane ki.

³⁵⁻³⁶ Na malimae wane, nia ne ta wane go ana kwalafa nia. Sulia wele fi baita ki, kera kai fua fainia maa kera ki. Ma na keni sari ki, kera kai fua fainia gaa kera ki. Aia, na keni ne 'afe mai ki boroi, kera kai fua fainia fungo keni kera ki.

³⁷ “Ma sa ti boroi 'ana ne ka kwaimani ana na maa nia naoma na gaa nia ka liufi nau, nia nao si bobola ka leka buriku. Ma sa ti boroi 'ana ne ka kwaimani fuana wele nia ki ka liufi nau, nia nao si bobola ka leka buriku. ³⁸ Ma nia 'afitai fuana ta wane ka dia ta fafurongo 'aku, sulia dia nia nao si nonimabe fuana lekalae buriku, sui boroi 'ana kada nia kai nonifi ma kai mae ana 'airarafolo. ³⁹ Ma sa ti boroi 'ana ne noni'ela ni leka buriku sulia ni doria ka sasi 'ana sulia kwaidoria nia ki tala'ana, nia kai talafia na maurie firi. Boroi ma dia sa ti boroi 'ana ne nao nia si sasi sulia kwaidoria nia ki tala'ana, ma nia nonimabe kai mae sulia nia leka buriku, nia kai too ana maurie firi.

Kwaiarae ki (Mak 9:41)

⁴⁰ “Ma sa ti boroi 'ana ne nia kwalo kamulu, nia kwalo nau laugo. Ma sa ti boroi 'ana ne kwalo nau, nia kwaloa laugo God ne nia odu nau mai. ⁴¹ Ma sa ti boroi 'ana ne kwaloa na profet, sulia ne wane nai nia rao fuana God, nia kai ngalia na kwaiarae dia laugo na kwaiarae

ne God kwatea fuana profet. Ma sa ti boroi 'ana ne kwaloa na wane 'o'olo, sulia na wane nai nia 'o'olo, nia kai ngalia na kwaiarae dia na wane 'o'olo. ⁴² Ma nau ku saea ru mamana fua mulu, dia ta wane ka kwatea ta titiui kafo gwari fuana ta te wane ana na fafurongo ne nau ki, sulia ne nia na fafurongo nau, nia kai ngalia laugo ta kwaiarae.”

11

Sa Jesus ma sa Jon wane ni Siuabu (Luk 7:18-35)

¹ Kada sa Jesus nia fata fuana akwala ma ro fafurongo nia ki ka sui, nia ka leka lau fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea fainia famanatalana wane ana mae fere ki kalikalia 'i Galili.

² Ana kada nai sa Jon wane ni Siuabu nia to 'i laona beu ni kanie, ma nia ka rongoa na rae ne sa Jesus Christ nia sasia ki, ma nia ka kwatea tani wane ana fafurongo nia ki kera ka leka siana sa Jesus. ³ Ma kera ledia, kera ka fata 'uri, “Oe farongo kalu mai. 'Uri ma 'oe na ne na Christ ne sa Jon saea kai dao mai, naoma kalu ka makwalia lau amalu ta wane 'e'ete?”

⁴ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Mulu ka oli kau, ma mulu ka farongoa sa Jon ana na ru ne mulu rongoa ma mulu ka suana ki. ⁵ Na wane ne maada rodo ki, kera ka ada lau. Ma na wane ne 'aeda mae ki, kera ka fali lau. Ma na wane ne kuu saungida ki, na nonida ka mafo na. Ma na wane ne alingada 'e boko ki, kera ka rongoa lau. Ma na wane ne kera mae ki, kera ka mauri lau.✧ Ma na Farongoe Lea be, nau ku 'ainitaloa na 'ana fuana wane siofa ki.✧ ⁶ God kai falea na wane ki tafau ne nao kera si noni'ela 'ani nau, sulia na ru nau ku sasia ki.”

⁷ Kada ne na fafurongo sa Jon ki kera oli na, sa Jesus ka fata sulia sa Jon fuana fikue nai, ka 'uri, “Ana kada kamulu leka siana sa Jon laona lofaa 'eke'eke, sa ti ne kamulu leka

fuana adalae to'ona senai? Ta wane ne manata ruarua ka dia ga 'ana ta ngosa rade ne nia gelogelo ana kuburu? Nao! Sa Jon nia nao lau wane 'urinai. ⁸Uri ma, te ne kamulu leka fuana adalae to'ona? Ta wane ne nia ofi ana maku ne folilana baita? Nao! Sulia wane ne kera ofi 'urinai ki, kera to 'i laona lume kingi ki. ⁹Kamulu farongo nau mai. Te ne kamulu leka kau fuana adalae to'ona? Ta profet? Iu! Nia ta profet mamana! Ma nia liufia na profet 'i nao ki tafau. ¹⁰Sa Jon na be kera kekede sulia laona Kekedee Abu ana kada God nia fata fuana Christ ka 'uri, 'Ada basi, nau kai kwatea kau na wane ni ngali fatae nau 'i nao amu, fua nia kai sasi akau ana wane ki fuamu.'

¹¹ "Nau ku saea ru mamana fua mulu, sa Jon nia talingai ka liufia na wane ki tafau ne kera futa mai 'i laona molagali ne. Sui ka 'urinai boroi ana, na wane ne kera tu'u ki laona 'Initoe God, kera talingai ka liufia sa Jon.* ¹²Aia, safali mai ana kada sa Jon nia etangia fulangailana na Farongoe Lea leka ka dao ta'ena, na wane ta'a ki kera ka firu sualia ma falia na famanatalae sulia na 'Initoe God. ¹³Na taki sa Moses ki, ma na profet ki tafau leka ka dao ana kada sa Jon, kera fata 'ainitaloa mai sulia daolana mai na Christ. ¹⁴Kera saea sa Elaeja na profet kai oli lau mai 'i naona na Christ. Ma nia lea fua mulu ka famamana ne sa Jon na ne sa Elaeja be. ¹⁵Dia ta wane doria ka saitamana lea ana ru ne, nia ka fafurongo lea."

¹⁶Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Kamulu wane kada nai, kamulu dia te? Kamulu dia na kaela wele ne kera oku 'i maana usie ana ro okue ki. Ma te bali ada ka akwa kau fua tani wele ka 'uri, ¹⁷'Kalu ufi 'au, ma mulu si ngwae go sulia. Ma kalu ka ngufia na fa ngu sulia mae fua mulu, ma mulu si kwaimanatai go.' ¹⁸Kada sa Jon wane ni Siuabu dao mai, nia abu fanga, ma nao

si kufia ta waeni, ma kera ka saea sae nia too ana anoeru ta'a. ¹⁹Sui, kada nau, na Wele nia Wane, nau ku dao mai, nau ku fanga oku, ma nau ku ku fainia wane ki, ma mulu ka fata laugo 'uri, 'Mulu ada to'ona! Nia fanga baita, ma ka ku baita ana waeni, ma nia ka kwaimani ana wane ne kera koni malefo ana takisi ki ma wane abulolada ta'a ki laugo.' Boroi ma, wane ne kera rosulia na liotoe God ki, kera fatainia ne God nia mamana."

Fere baita ki nao si famamana sa Jesus

(Luk 10:13-15)

²⁰Burina sa Jesus fata 'urinai ka sui, nia ka safali ka ngatafia na mae fere be nia sasia mai na fanadae 'oro ki ana, sulia wane ana mae fere nai ki kera ulafusia kari abulo fasia ta'alaie kera ki. ²¹Sa Jesus nia fata lau 'uri, "Nia ta'a 'asiana na fua mulu ne mulu to 'i Koresin. Ma kamulu ne mulu to 'i Betsaeda ka 'urinai laugo. Sulia mulu si famamana na fanadae 'oro be nau ku sasia fua mulu ki. Dia kera sasia fanadae nai ki 'i Taea ma 'i Saedon† 'i nao, na wane senai ki kera ka gouru 'i ano, ma kera ka rufia maku bilia ki, ma kera ka farafua nonida ana fue, fua ne ka fatainia ne kera kari abulolae tafau na fasia abulo ta'alaie kera ki. ²²Ru mamana ne nau ku saea fua mulu, ana fa dangi God kai ketoa wane ana molagali ne, na kwaekwae kamulu kai baita ka liufia kwaekwae wane 'i Taea fainia Saedon ki.

²³"Aia, kamulu na tooa 'i Kapaneam, mulu kwaesae God kai lafu kamulu 'uria 'i langi. Boroi ma, nia kai 'ui lalau ana kamulu 'i laona kula ni kwaekwae. Sulia na fanadae be nau ku sasida 'i mae fere kamulu ki, dia nau ku sasi mai 'urinai 'i Sodom, 'urinai wane 'i Sodom ki kera ka kari abulo na, ma God nao si fafunuia fere kera ki. ²⁴Nia ne, nau ku saea fua mulu, ana fa dangi ne God kai ketoa na wane ana molagali,

* **11:11** Sa Jesus saea ru ne sulia nao ta raoe si talingai ka liufia fatalolana ne na Christ kai dao fatai mai. Na raoe ne be sa Jon sasia. † **11:21** Na ro fere baita ne ki, kera talo fainia ta'alaie kera ki.

na kwaekwae kamulu kai baita ka liufia na wane 'i Sodom ki."

*Leka mai mulu mamalo
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Ana kada nai, sa Jesus ka foa ka fata 'uri, "Maasi, 'oe ne 'oe gwaungai ana ru ki tafau 'i langi ma 'i ano laugo. Nau ku tango 'oe, sulia ne 'oe fatainia gwaungaie 'oe fuana wane ne kera dia wele tu'u ki, ma 'oe safungainia ru ne ki fasia wane ne fabaitada sulia kera saitamarue, ma kera ada saitamana ru 'oro ki. ²⁶ Iu Maasi, nia 'urinai na sulia na kwaidoria 'oe 'ua na mai 'i nao."

²⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana fikue nai, "Maa nau nia kwatea ru ki tafau na fuaku. Ma taifilia na Maa go ne nia saitamana na Wele nia. Ma taifilia laugo na Wele tala'ana ne nia saitamana Maa nia, ma taifili go wane ne na Wele nia filida fuana fatailana fuada ki, ne kera saitamana na Maa.

²⁸ "Na fatae talingai ne na wane famanata ana taki sa Moses ki kera alua fua mulu ki, nia kwate ma mulu ka laeororo na farada. Mulu leka mai siaku, ma nau kai lafutainia fasi kamulu. ²⁹ Ma mulu ro aku, ma nau kai famanata kamulu, sulia na falafala nau ki marabibi ma ka aroaro, ma mulu kai dao to'ona na mamalolae fuana mangomulu. ³⁰ Na kwaitalailae nau fua mulu, nia ngwaluda fua lekalae sulia."

12

*Sa Jesus na ne wane
'initoa ana Sabat*

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ma ana kada nai, ana te Sabat, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera liu folo ana te oole witi.* Ma ana kada nai, na fafurongo nia ki kera fiolo, ma kera ngeda fueru ki, ma kera ka 'ania. ² Ma tani wane ana Farasi ki kera ada to'oda. Ma kera ka ngatafia sa Jesus kera ka 'uri, "Oe ada to'ona! Na ru ne fafurongo 'oe ki kera sasia, nia 'oia na taki sa

Moses ki, sulia kera ngeda witi ne ana Sabat!"

³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku saitamana kamulu idumia laona Buko Abu ru be sa Deved na kingi nia sasia 'i nao. Ana kada nai, sa Deved fainia wane nia ki kera fiolo 'asiana, ⁴ nia ka leka 'i laona 'O'obe Abu God, ma na 'inita fataabu† ka kwatea fuana sa Deved na beret ne kera 'auabua fuana God. Ma sa Deved ka 'ania na beret nai, ma ka kwatea laugo fuana wane nia ki, ma kera ka 'ania. Boroi ma na taki kulu alamatainia fua taifilia go na fataabu God ki ne kera saitamana 'anilana. Ma nao kulu si ada to'ona laona Buko Abu ne God nia guisasu fuana sa Deved."*☆

⁵ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saitamana kamulu idumia laona Buko Abu, na taki ki sulia fataabu ki‡ be kera rao laona Beu Abu God ana Sabat. Kera rao ga 'ada boroi ma God nao si keto kera go. ⁶ Aia, nau ku saea fua mulu, na wane ne nia na seki 'e baita liufia na Beu Abu God. ⁷ Iu, God nia fata 'uri, 'Nau ku dori kamulu kai kwaimanatai fuana wane ki, ma nao lau na afafue kamulu ki.'*☆ Ma dia kamulu saitamana fadalana na ru ne, nia 'afitai fua mulu ka ketoa na wane nau ki, sulia kera nao si garo go. ⁸ Sulia ne nau, na Wele nia Wane, nau too ana na nikilalae fuana saelana ru ne wane ki kera saitamana ka sasia ga 'ada ana Sabat."

*Sa Jesus nia gura te wane
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Ma kada sa Jesus nia leka fasia na kula nai, nia ka leka laona beu fuana folae kera. ¹⁰ Ma te wane ne 'abana mae to laugo laona beu fua folae nai. Ma tani wane kera ledia sa Jesus 'uri, "Uri ma nia bobola ga 'ana fuana guralana wane matai ki ana Sabat?" Kera ledia 'urinai fua sae kera ka dao to'ona ta ru fua kera ka fata maana sa Jesus ana 'oilana taki God. ¹¹ Ana kada nai, sa Jesus ka ledi kera lau ka 'uri, "Mulu farongo nau basi, dia ta wane

* **12:1** witi: Ada to'ona ana Diksonari † **12:4** 'inita fataabu: Ada to'ona ana Diksonari ☆ **12:4** 1 Samuel 21:1-6; Levitikas 24:9 ‡ **12:5** fataabu ki: Ada to'ona ana Diksonari ☆ **12:7** Hosea 6:6

amulu, na sipsip nia 'e 'asia laona ta kilu ana Sabat, 'uri ma nia nao si leka lafua lau fasia na kilu ana fa dangi nai? ¹² Mulu saitamana, God ada to'ona wane ne 'e talingai ka liufia na sipsip. Aia, sulia wane ne nia talingai 'urinai, nao nia si garo go fua sasilana ta ru lea, ma 'afilana ta wane ana Sabat."

¹³ Ana kada nai go, sa Jesus ka fata 'uri fuana wane nai 'abana mae, "Oe taga mai 'abamu." Ma wane nai ka taga na 'abana. Ma ana kada nai go, na 'abana be mae ka lea laugo 'ana dia ruana bali 'aba. ¹⁴ Ma ana kada na Farasi ki kera ada to'ona na ru nai, kera ka ru tafau 'i maa. Ma kera ka oku fua lokoerue fua saungilana sa Jesus.

¹⁵ Kada sa Jesus nia rongoa ne kera oku fua lokoerue fua saungilana, nia ka leka na fasia fere nai. Ma na wane 'oro ki, kera leka sulia sa Jesus, ma nia ka gura wane ne kera matai ki tafau. ¹⁶ Ma sa Jesus ka fata luida kera nao si fata suli nia siana ta wane lau. ¹⁷ Nia sasi 'urinai fua sae ka famamana na fatalana God be profet Aesaea nia saea ka 'uri,

¹⁸ "Na wane rao nau ne, nau ku filia fua ka sasia raoe nau.

Nau ku kwaimani 'asiana ana, ma ku eele 'asiana sulia.

Nau kai kwatea kau na Anoeru nau fua ka to fainia.

Aia, na wane ne nia kwatea laugo kwaiketoilae 'o'olo fuada wane ne nao lau Jiu ki.

¹⁹ Nao nia si to ana olisusue, ma nao si akwa baita, ma nao nia si fata falea nia maana fere ki.

²⁰ Nao nia si luka faburi ana na wane siofa ma wane ngwatautau ki.

Ma nia kai kwatea kwaiketoilae 'o'olo fuana wane ki.

²¹ Na wane ne, wane 'oro laona molagali ki tafau, kai manata ngado ana." ☆

*Nikilalae sa Jesus nia
baita liufia sa Saetan
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)*

☆ 12:21 Aesaea 42:1-4

²² Sui burina, tani wane kera ngalia mai te wane siana sa Jesus fuana guralana. Wane ne, anoeru ta'a nia rufia, ma na maana ka rodo, ma na ngiduna ka ato. Ma sa Jesus ka gura na wane nai, ma nia ka ada ma ka fata lau. ²³ Na fikue nai ka kwele, ma kera ka ledi kera kwailiu 'uri, "Uri ma na wane be God nia filia, ma ka futa ana kwalafa sa Deved na kingi 'oto ne?"

²⁴ Ma kada tani Farasi kera rongoa na ru nai ki, kera ka fata 'uri, "Nao lau nia ne. Sa Jesus nia ifulangainia na anoeru ta'a ki ana nikilalae sa Saetan na 'inita anoeru ta'a."

²⁵ Ma sulia ne sa Jesus nia saitamana go ana manatalada, nia ka fata 'uri fuada, "Dia tooa laona ta fere baita kera firu fai kera talada, 'urinai fere baita nai kai takalo. Ma dia ta fere, naoma na wane ma na 'afe ma na wele nia ki, kera firu fai kera talada, nia 'afitai fuana kera ka to oku. ²⁶ Ma na 'initoe sa Saetan ne 'urinai laugo. Dia sa Saetan kai firu fainia tooa ne kera leka sulia, 'urinai kera kai takalo kwailiu go.

²⁷ "Iu, ma mulu saea nau ku ifulangainia anoeru ta'a ki ana nikilalae sa Saetan. 'Urinai ma nikilalae sa ti mone ne tani fafurongo amulu kera ifulangai anoeru ta'a ki ana? Sa Saetan? Nao 'asiana! Ru nai ki, fatainia ne kamulu garo.

²⁸ "Nau ku ifulangainia anoeru ta'a ki ana nikilalae God. Ma nia ka fatainia na fua mulu ne 'Initoe God fafia wane ki dao karangi na mai siamulu.

²⁹ "Aia, dia ta wane doria ka ifulangainia ta anoeru ta'a, wane nai ka nikila ka liufia sa Saetan. Ka dia laugo wane ne doria kai ru laona lume na wane nikila fuana ngalilana ru nia ki. Nia ka nikila ka liufia wane nai, fua ka ngwaluda fua kanilana wane nikila nai, sui nia ka fi ngalia ru nia ki.

³⁰ "Aia, sa ti ne nao nia si leka mai buriku, nia na malimae nau. Ma sa ti ne nao si kwai'adomi aku fua konilana mai wane ki siana God, nia ka takalongai kera na fasia God.

31-32 Sulia nia 'urinai, nau ku saea fua mulu, God saitamana kai manatalugea ru ta'a ki tafau ne wane nia sasia ma na ru ta'a ne nia saea. Ma dia ta wane ka fata ta'a aku na Wele nia Wane, God saitamana ka manatalugea go ana. Boro ma dia ta wane ka fata falia na raoe Anoueru Abu, God nao si manatalugea wane nai, sui boro ma 'ana kada ne, naoma ta kada ne nia mai 'ua."

*Na 'ai fainia na fueru
(Luk 6:43-45)*

33 Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Kamulu saitamana dia mulu too ana 'ai lea, na fueru boro ma ka lea laugo. Ma dia kamulu too ana 'ai ta'a, na fueru boro ma ka ta'a laugo. Dia laugo wane, sulia ru lea ki leka mai fasia na wane lea, ma ru ta'a ki leka mai fasia na wane ta'a. 34 Ma kamulu dia go amulu kaelana fa baeko tolo ki! Ma 'afitai 'asiana mulu ka saea ta ru ka lea, sulia na manatalae kamulu ki nia ta'a. Te ne nia to laona manatana wane, nia 'e ru mai 'i maa ana fatalana. 35 Na wane ne lea, na fatalana boro ma ka lea laugo. Ma na wane ne ta'a, na fatalana boro ma ka ta'a laugo.

36 "Nau ku saea fua mulu, kada ana kwaekwaee, God kai ketoa wane ki tafau laona molagali fua faoraie ta'a ne kera saea ki. 37 Ma God kai ketoa wane ana fatalada talada. Dia faoraie ta wane 'e lea, God kai fulangainia wane ne ni 'o'olo. Ma dia faoraie ta wane ka ta'a, God kai fulangainia na wane ne ni garo."

*Na Farasi ki kera gania
sa Jesus fua sae nia kai
fulia ta fanadae*

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Sui tani wane famanata ana taki ki ma tani Farasi, kera leka mai siana sa Jesus, kera ka fata 'uri fuana, "Wane Famanata 'ae, kalu doria 'asiana 'oko sasia ta fanadae, fua ka fatainia God ne odu 'oe mai."

39 Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu wane ta'ena, kamulu wane ta'a ki, ma nao mulu si famamana go God. Sulia mulu doria adalae to'ona fanadae ne kai fatainia nikilalae

God, boro ma nia 'afitai fua mulu fua adalae to'ona. Mulu kai ada to'ona fanadae dia na ru be nia fuli fuana sa Jona na profet be 'i nao.

40 Sa Jona be to laona guina gwasasu sulia olu fa dangi ma olu fa rodo ki. Aia, nau, na Wele nia Wane, kai 'urinai laugo. Nau kai to laona ano sulia olu fa dangi ma olu fa rodo ki.

41 Ma ana kada God kai ketoa wane ki, wane ne kera to 'i Ninifa, kera kai tatae fua kera ka fata sulia na garoe kamulu ki. Kera sasi 'urinai, sulia kera kari abulo na fasia na ta'alae kera ki, ana kada sa Jona 'ainitaloa fuada. Ma te wane nia talingai ka liufia sa Jona nia to na fai kamulu. Sui boro ma ana, nao mulu si kari abulo go fasia ta'alae kamulu ki. 42 Ma ana kada God kai ketoa na wane ki, na gwaungai keni 'i Siba, nia kai tatae laugo fua faorailae sulia na garoe kamulu. Na keni ne nia sasi 'urinai, sulia nia leka mai fasia fere nia ne 'e tau fua rongolana liotoe sa Solomon na kingi. Ma te wane talingai ka liufia sa Solomon nia to ga 'ana fai kamulu. Sui boro ma 'ana, nao mulu si doria go rongolana."

*Olilana mai anoeru ta'a
(Luk 11:24-26)*

43 Sa Jesus ka fata 'uri lau, "Kada kera ifulangainia anoeru ta'a nia leka fasia ta wane, nia ka kali kwailiu laona lofaa 'eke'eke, nia ka nani 'uria ta kula fua nia kai to ana. Ma dia nia nani ma ka nao na, 44 nia kai manata 'uri, 'Nau oli 'uria na wane be nau to mai ana 'i nao, ma nau ku leka mai fasia.' Ana kada nia oli mai ka dao, nia ka ada to'ona wane be nia kwaitaboi ma ka fa'o'olosia na maurilana tafau. 45 Kada nia ada to'ona ne nia 'urinai, nia oli ma ka talaja lau mai ta fiu anoeru ne ta'a ka liufi nia, kera leka mai, ka to na laona wane be. Ana kada nai, na tolana wane nai fi ta'a ka liufia na 'i nao. Ma nia kai 'urinai laugo fua mulu wane ana ta'ena, mulu wane ta'a ki, ma tolamulu fi ta'a ka liufia na 'i nao."

Tooa mamana sa Jesus, kera wane ne rosulia God

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ana kada sa Jesus nia faorai 'ua fuana wane ki, gaa nia fainia sasina ki kera dao mai. Ma kera ka uu ga 'ada 'i maa, kera ka fata mai 'uria fua kera ka faorai fainia. ⁴⁷ Ma te wane ana wane nai ki ka fata 'uri fua sa Jesus, "Gaa 'oe fainia sasimu ki, kera uu go mai 'ada 'i maa, kera dori kai faorai fai 'oe."

⁴⁸ Sa Jesus ledi kera ka 'uri, "Sa tifaيدا ne gaa nau ma sasiku ki?"

⁴⁹ Ana kada nai, sa Jesus ka fatainia na fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri, "Mulu ada to'ona basi. Kera na ne gaa nau ki ma sasiku ki. ⁵⁰ Sulia sa ti ne sasi sulia na kwaidoria Maa nau 'i langi, nia ne wanefuta nau, ma na waiwane nau, ma na gaa nau."

13

Na tarifulae sulia na wane ne takalongainia na mege witi

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Ana maedangi nai laugo, sa Jesus ru kau fasia lume nai, ma ka leka 'i ninimana na 'osi, ma ka gouru 'i ano fuana famanatalae. ² Ma sulia na fikue baita kera oku kalia, nia ka ra laona te baru, ma ka gouru laona, ma na wane ki kera ka uu kau 'ae one. ³ Sui nia ka farongo kera ana ru 'oro ki ana fatae tarifulae ki, ka 'uri, "Te wane nia leka ka takalongainia mege witi ki laona oole nia. ⁴ Ma kada nia takalongainia mege witi nai ki, tani mege witi kera 'asia sulia na kakaloe, ma no ki kera lofo mai, ma kera ka 'anida tafau. ⁵ Ma tani mege witi kera 'asida ana kula faula ki, kula ne ano si baita. Ma kera bulao 'ali'ali sulia ne ano nao si 'oro. ⁶ Ma kada ne sato nia tae mai, nia ka satofia na witi ne masubu ki, ma kera ka kuku laugo, sulia lali ru ki nao si koso lola. ⁷ Ma tani mege witi kera 'asida 'i safitana na 'oko ngangara, ma nia ka karo fasia witi ki. ⁸ Ma tani mege witi lau kera 'asida 'i laona ano lea, ma kada kera tae mai, kera ka fungu ana fueru

'oro ki. Ma tani witi kera ka fungu ana te talanga fueru, ma tani witi kera fungu ana ono akwala fueru, ma tani witi lau kera fungu ana olu akwala fueru ki."

⁹ Ma sa Jesus ka fasuia fatalana ka 'uri, "Dia ta wane doria ka saita-mana lea ana ru ne ki, nia ka fafurongo lea."

Sa Jesus ka fata ana tarifulae ki fuana wane 'oro ki

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Na fafurongo nia ki leka mai siana, ma kera ka ledi 'uri ana, "'Uta ne 'oe fata fuana wane ki ana fatae ana tarifulae ki?"

¹¹ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Kada sui ki, God nao si famadakwa 'uta ne nia kai gwaungai ana wane nia ki. Boro ma ta'ena, na madakwalae nia dao na fua mulu. Ma na wane ne nao lau fafurongo nau ki, nao nau si famadakwa fuada. ¹² Sa ti boro 'ana ne to ana ta madakwalae tu'u sulia 'initoe God, God kai lado gwauna, fua nia ka to ana madakwalae 'oro ka kali'afu. Boro ma sa ti ne nao si rosulia famanatalae ne ki, ta madakwalae tu'u ne nia to ana sulia 'Initoe God, God kai olitainia fasia. ¹³ Aia, nau ku fata fuada ana tarifulae ki, sulia wane ne ada to'ona ru nau ku sasida ki, boro ma kera nao si ada saitamana. Kera rongoa fatalaku, boro ma kera nao si malingainia. ¹⁴ Nia 'uri fua ka famamana fatalana sa God be sa Aesaea na profet nia kedea ka 'uri,

'Kera kai fafurongo ma kera kai fafurongo, boro ma kera nao si saitamana farongoe nau.

Ma kera kai ada ma kera kai ada, boro ma kera nao si ada to'ona te ne nau sasia fuada.

¹⁵ Sulia ne manatada ka ngasi, ma kera kai bokota na alingada, ma kera kai bokota laugo na maada.

Fasia maada ka ada to'ona, ma alingada ka rongoa, ma na manatada ka malingainia fatalaku, ma kera abulo mai 'uri nau ma nau ku gurada.' "☆

16 Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Oilakie fua mulu, sulia ne maa-mulu ada to'ona na raoe nau ku sasia ki, ma na alingamulu ka rongoa famanatalae nau ki. 17 Ru mamana nau ku saea fua mulu, na profet 'oro ki, ma na wane 'o'olo ki 'i nao, kera doria adalae to'ona ru ne mulu ada to'ona ki, boroi ma kera nao si ada to'ona. Ma kera doria na rongolana ru ne mulu rongoa ki, boroi ma kera nao si rongoa.

*Fadalana na tarifulae
be sulia na wane takalongainia mege
witi*

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Mulu fafurongo na 'uria fadalana tarifulae ne sulia na wane ne takalongainia mege witi. 19 Tani wane ne rongoa na farongoe sulia 'Initoe God, ma kera nao si malingainia, 'urinai sa Saetan ka leka mai, ma ka laua fatalana God fasida ne kera rongoa. Kera dia mege witi ne 'asida sulia na kakaloe, ma no ki ka 'anida. 20 Ma na mege witi ne kera 'asia 'i fafona ano ne faula, kera dia wane ne kera rongoa fatalana God, ma kera ka ngalia, ma kera ka eele 'asiana. 21 Boroi ma fatalana God nao si lalisusu go laona maurilada. Nia ne fitoe kera ki ka mauri go sulia ka kada tu'u. Ana kada ne kera dao to'ona 'afitaie, ma na nonifilae ki sulia farongoe lea ne, kera ka fasia go na fatalana God. 22 Ma tani wane kera dia mege witi ne 'asida safitana 'oko ngangara ki. Kera rongoa fatalana God, boroi ma kera manata 'abero 'ada sulia ru ki ana maurie kera, ma kera ka manata baita ana malefo. Ma ru nai ki, nia dia 'oko ngangara ki ne karo fafia fatalana God laona maurilada. Kera nao si tatala go laona maurilada dia na witi ne nao si fungu go ana ta fueru. 23 Ma tani wane lau kera dia mege witi ne kera 'asida laona ta ano lea. Kera rongoa fatalana God, ma kera ka malingainia, ma kera fatainia tolae 'o'olo ka dia witi ne nia fungu ana fueru ki. Tani

witi te talanga fueru, ma tani witi ono akwala fueru, ma tani witi olu akwala fueru."

Tarifulae sulia na laue ta'a ki

24 Sa Jesus ka saea lau te tarifulae fuada, ka 'uri, "Na 'Initoe God nia dia na wane ne fasia na mege ru lea ki laona oole nia. 25 Ma ana te rodo, kada ne wane ki kera maleu, na malimae nia 'e leka mai ma ka takalongainia tani mege laue ta'a safitana mege witi ki. Sui nia ka leka na 'ana. 26 Ma kada ne mege ru lea kera bulao mai, ma ka safali fungu, na mege laue ta'a be ki kera bulao laugo. 27 Na wane ni rao nia ki, kera leka mai siana, kera ka ledia 'uri, 'Wane baita 'ae, 'oe fasia na mege ru lea ki be. Ma laue loko ki kera leka mai fasia 'i fai?' 28 Ma nia ka olisida ka 'uri, 'Na malimae nau nena sasia ru nai.' Ma wane ni rao nia ki, kera ledia 'uri, "Oe doria kalu leka failia laue ta'a loko ki?' 29 Nia ka olisida ka 'uri, 'Nao, fasia kada mulu failia na laue loko ki, mulu ka falia laugo tani witi. 30 Mulu alu kera tae oku na 'ada leka ka dao ana kada ni konirue. Ma kada nai na, nau kai saea fuana wane ne kera konia ru nau ki, ku 'uri: Mulu lafua laue ki 'i nao, ma mulu kani fikuda, ma mulu ka sungida. Sui mulu fi lafua ru lea ki, ma mulu ngalia mai 'uria laona 'o'obe ni taingaie nau.' "

*'Initoe God safalilana
tu'u boroi ma nia baita
ana ali'afulana*

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31 Sui sa Jesus ka saea lau te tarifulae ka 'uri, "Na 'Initoe God nia 'uri: Te wane nia ngalia te mege 'ai tu'u ne kera saea ana mastad,* ma ka fasia laona oole nia. 32 Ma sui boroi 'ana na mege ru nai ka tu'u ana mege ru ki tafau, kada nia tae mai, nia alua na 'ai ne baita ka liufia na 'ai ki tafau laona oole nai. Ma kada na 'ai nai 'e baita ma ka ululua, ma na no ki kera saungainia nui kera ana sarana 'ai nai."

* 13:31 mastad: Ada to'ona ana Diksonari

³³ Sui sa Jesus ka fata lau ana ta tarifulae ka 'uri, "Na 'Initoe God 'e dia na isi tu'u fuana faubulana na beret, ne ta keni nia ngalia, ma ka dolalia fainia fulaoa 'oro, leka na kumu nai ka bose, ma ka fane."

³⁴ Sa Jesus 'idufa fata sulia na ru ne ki tafau ana na tarifulae ki fuana fikue nai. ³⁵ Nia sasi 'urinai fua sae ka famamana na fatae God ne profet nia kedea ka 'uri,

"Nau kai fata ana tarifulae ki fuana wane ki.
Ma nau kai fadaa na ru ne agwa ki safali na mai ana kada nau ku saungainia na molagali."✠

Sa Jesus fadaa tarifulae sulia na laue ta'a ki

³⁶ Sui sa Jesus ka fasia na fikue nai ma ka ru laona lume. Ma na fafurongo nia ki ka dao mai siana, ma kera ka fata 'uri, "Oe fadaa basi fua malu na tarifulae be sulia na laue nai ki laona oole."

³⁷ Nia ka olisida ka 'uri, "Na wane ne nia fasia na mege ru lea ki, na ne nau, na Wele nia Wane. ³⁸ Ma na oole na ne molagali, ma na mege ru lea ki na ne na wane God ki farana 'Initoe nia. Ma na laue nai ki ne na wane rosulia sa Saetan ki. ³⁹ Ma na malimae ne nia fasia na laue ki, na ne sa Saetan. Ma kada ana konirue na ne suilana na molagali, ma na wane ne kera konirue na ne na 'ainsel ki. ⁴⁰ Kada ne wane rao ki kera konia laue ki, ma kera ka sungida laona ere, nia ka dia laugo ana suilana molagali. ⁴¹ Nau, na Wele nia Wane, kai kwatea 'ainsel nau ki, kera ka konia wane ne kera sasia ru ta'a ki, ma na wane ne kera fagaroa wane ki, ma na 'ainsel ki ka lafuda fasia 'Initoe nau. ⁴² Ma kera ka 'ui 'ani kera laona ere, kula ne kera kai angi, ma kera ka 'ala girigiri ana lifoda. ⁴³ Aia, na wane 'o'olo ki, kera kai tala dia na sato laona 'initoe Maa kera. Dia ta wane doria ka saitamana lea ana ru ne ki, nia ka fafurongo lea."

Na tarifulae ki

⁴⁴ Sa Jesus ka fata laugo 'uri fuana fafurongo nia ki, "Na 'Initoe God nia

dia na malefo baita ne kera saufinia laona oole. Ma kada ta wane nia ada to'ona, nia ka safungainia laugo 'ana. Ma nia ka eele, ma nia leka ka 'oifoli ana ru nia ki tafau, ma ka folia na oole nai, fua sae nia ka ngali 'ana malefo baita nai.

⁴⁵ "Ma na 'Initoe God nia dia laugo na wane 'oifoli ne nia nani 'uria na fau ngwairoiro lea ki ne folilana baita 'asiana. ⁴⁶ Kada nia dao to'ona ka mae fau tu'u ne ngwairoiro, ma liulana 'e baita 'asiana, nia ka leka, ka 'oifoli ana ru nia ki tafau, ma nia fi folia.

⁴⁷ "Na 'Initoe God nia dia laugo na furai ne kera dee ana laona asi, ma kera ka dee ana ie 'e'ete ki tafau. ⁴⁸ Ma kada nia fungu, na wane ne kera dee ki kera tara 'i sara, ma kera ka gouru 'i ano. Sui kera ka konia na ie lea ki laona kukudu ki, ma kera ka 'ui 'ania na ie ta'a ki. ⁴⁹ Nia dia laugo suilana molagali. Na 'ainsel ki kera kai leka mai, ma kera ka efoa na wane ta'a ki fasia na wane lea ki. ⁵⁰ Ma na wane ta'a ki, kera ka 'ui 'anida laona ere, ma senai kera ka angi, ma kera ka 'ala girigiri ana lifoda."

⁵¹ Sui sa Jesus ka ledida ka fata 'uri, "Kamulu saitamana ru nai ki?"
Ma kera olisia kera ka 'uri, "Iu."

⁵² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu na wane ne nau ku famanata kamulu na. 'Urainai mulu ka famanata ana fatae sulia 'Initoe God. Mulu saitamana lea ana na taki sa Moses laona Alangaie 'Ua ma na fatae falu ne nau ki."

Na wane Nasaret ki kera noni'ela ana sa Jesus

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Kada sa Jesus nia fata ana tarifulae nai ki ka sui, nia ka leka na fasia mae fere nai. ⁵⁴ Ma nia ka oli lau mai ana mae fere nia 'i Nasaret. Ma nia ka leka laona beu fuana folae fua famanatalana wane ki. Ma kada wane ki kera rongoa, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka fata 'uri, "Na nikilalae sa ti ne kwate nia ka famanata ana fatalana God 'uri, ma fainia sasilana fanadae ki? ⁵⁵ Kulu saitamana go akulu ne nia wele sa

Josef ga 'ana ne, na wane saitamana saungailana ru ki ana 'ai, ma gaa nia ne ni Mary. Na wanefuta nia ki ne sa Jemes, sa Josef, sa Simon, ma sa Jiudas. ⁵⁶ Ma na waiwane nia ki, kera to ga 'ada fai kulu 'i seki. 'Uta ne nia ka saitamarue 'asiana 'uri?" ⁵⁷ Ma ana kada nai, kera ka noni'ela ana sa Jesus.

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Na profet nia 'afitai fuana wanefuta nia ki, ma na wane ana mae fere nia ki, ka fabaita."

⁵⁸ Ma sa Jesus nao si sasia fanadae 'oro ki ana mae fere nia, sulia wane nai ki, kera noni'ela si famamana.

14

Kera saungia sa Jon wane ni Siuabu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Ana kada nai, sa Herod Antipas* na kingi 'i Galili, nia rongoa farongoe sulia sa Jesus, ² ma nia ka fata 'uri fuana wane ne kera rao fainia ki, "Wane ne, nia sa Jon wane ni Siuabu nia mauri lau! Nia ne ka sasia lau fanadae ki."

³⁻⁴ Ana kada sa Jon nia mauri 'ua, sa Herod nia adea ni Herodias na 'afe saona nia sa Filip†. Ma sa Jon ka ngatafia sa Herod ka 'uri, "Na taki God nia lusia 'oe nao si adea 'afe saonamu." Nia ne sa Herod ka kwatea tani wane fua kera ka daua sa Jon, ma kera ka kania, ma ka alu nia laona beu ni kanie. Sa Herod sasia ru ne sulia na 'afe nia ni Herodias ne doria.

⁵ Ana kada sa Jon to laona beu ni kanie, sa Herod 'e doria 'asiana saungilana, boroi ma nia mau ana wane ki, sulia kera saea sa Jon nia ta wane ana profet ki.

⁶ Sui ana te maedangi, sa Herod 'e saungainia te fafanga baita fuana manatalae to'ona fa dangi nia futa ana. Ana fafanga nai, na sari ni Herodias nia leka mai ka ngwae fuana sa Herod fainia wane kwaimani nia ki fua kera ka ada ana. Kada sa Herod ada to'ona sari ne nia ngwae, nia 'e eele 'asiana fainia.

⁷ Ma nia ka fata alangai fuana sari nai ka 'uri, "Ta te ne 'oe gania aku, nau ku kwatea fuamu."

⁸ Aia, gaa na sari ne nia fata 'uri fuana sari nia, "'Oe gani, 'oko fata 'uri, 'Nau ku doria 'oe kwatea mai na gwauna sa Jon wane ni Siuabu fuaku ana kada ne na. 'Oe alua mai fafona tae ru.'" Ma sari ne ka sasi na 'urinai.

⁹ Ma kada sa Herod nia rongoa ru ne, nia ka kwaimanatai 'asiana. Sui boroi 'ana, nia 'e sasia na 'ana, sulia nia eta fata alangai na, ma na wane ki ne kera fanga fainia kera rongoa tafau na. ¹⁰ Ma nia ka kwatea wane rao nia ki ka leka siki musia luana sa Jon wane ni Siuabu laona beu ni kanie. ¹¹ Ma kera ngalia mai gwauna sa Jon fafona tae ru, kera ka kwatea fuana sari ni Herodias. Ma nia ngalia ka kwatea fuana gaa nia. ¹² Kada na fafurongo sa Jon ki kera rongoa na ru nai, kera leka mai, ma kera ka ngalia nonina, ma kera ka faitolia na. Sui, kera leka ka farongoa sa Jesus ana.

Sa Jesus nia sangonia lima to'oni wane ki
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Ana kada sa Jesus nia rongoa ru nai fuli fua sa Jon, nia ka fasia kula nai, ma ka leka taifilia laona baru 'uria kula ne nao ta wane si to ana. Na wane ki kera rongoa ru ne sa Jesus sasia, ma kera fasia na fere kera ki, kera ka leka burina sulia taale. ¹⁴ Ma kada sa Jesus 'e koso, ma ka ada to'ona na fikue baita, nia ka kwaimanatai fuada, ma ka gura na wane ne kera matai ki.

¹⁵ Ma ana saulafi nai, na fafurongo nia ki kera leka mai siana, kera ka fata 'uri, "Kula ne, nao ta wane si to ana, ma nia karangi ka rodo na. 'Oe kwatea fikue ne kera leka na 'ada, fua kera leka 'uria na mae fere ki fua kera ka foli fanga 'ada."

¹⁶ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nao kera si leka. Kamulu kwatea fanga fuada fuana 'anilana."

* **14:1** Herod Antipas: Ada to'ona ana Diksonari † **14:3-4** Filip: Ada to'ona ana Diksonari

¹⁷ Ma kera olisia kera ka 'uri, "Kalu to go ana lima fa beret ma ro gwa ie ki."

¹⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu ngalia mai seki siaku." ¹⁹ Ma nia ka kwatea na wane ki kera gouru 'i ano fafona garasi. Sui nia ngalia na lima fa beret be ki ma ro gwa ie nai ki. Ma ka ada 'alaa 'uria 'i langi, ma ka tangoa God. Sui nia ka ngiia fa beret nai ki, ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, ma kera ka tolingia fuana wane nai ki. ²⁰ Na wane nai ki, kera fanga leka kera ka abusu na. Sui na fafurongo nia ki kera konia na fanga ne ore ki laona te akwala ma ro kukudu, leka kera ka fungu tafau. ²¹ Ma na wane be kera fanga ki bobola fainia lima to'oni wane. Kera nao si tomainia go na keni ki ma na wele ki.

*Sa Jesus nia fali
fafona na kafo*

(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Ma burina ru nai, sa Jesus ka odua na fafurongo nia ki kera ka eteta 'uria ta bali ana 'osi nai laona baru. Ma nia ka to buri fua ka saea fikue nai fua kera ka leka na 'ada. ²³ Ma burina ne wane ki kera oli na, nia ka ra taifilia gwauna te kula fane fua ka foa. Ma ana fa rodo nai, nia ka to 'ana taifilia senai. ²⁴ Ma kada nai, na baru be nia tau na fasia 'i sara, ma nanafu ki ka kwaea sulia nia fanao na fuana kuburu.

²⁵ Ma ana kada rodo karangi 'ofodangi, sa Jesus ka leka 'i fafona kafo, ma ka leka na mai 'urida. ²⁶ Ma kada kera ada to'ona nia fali mai fafona na kafo, kera ka mau 'asiana. Ma kera ka akwa 'uri, "Na anoeru ru!" Ma kera ka fai ararai.

²⁷ Ma 'ali'ali sa Jesus ka fata fuada ka 'uri, "Nao mulu si mau lau! Nau ga 'ana ne."

²⁸ Ma sa Pita ka olisia ka 'uri, "Aofia 'ae, dia 'oe mamana na, 'oe fata mai 'uri nau fua nau kai leka kau siamu fafona na kafo ne."

²⁹ Sa Jesus ka fata 'uri, "Tu, leka mai."

Sui sa Pita ka koso fasia na baru, ma ka safali fali fafona na kafo siana sa Jesus. ³⁰ Ma ana kada nia ada to'ona na kuburu 'e baita, nia ka mau ma ka safali kuruu na laona kafo. Ma nia ka akwa ka 'uri, "Aofia 'ae, 'oe famaui nau!"

³¹ Ma 'ali'ali go sa Jesus ka kwate 'aba kau 'uria, ka dau nia, ma ka fata 'uri, "Na fitoe 'oe nia tu'u 'asiana. 'Uta ne 'oe fitala ani nau?"

³² Ma kada keroa ra na laona baru, na kuburu be ka aroaro na. ³³ 'Urinai go na wane ne kera to 'i laona baru ki, kera ka fabaita sa Jesus kera ka 'uri, "Oe na ne Wele God mamana."

*Sa Jesus nia gura
wane matai ki
(Mak 15:1-9)*

³⁴ Ma kada kera tofolo ana 'osi, kera ka koso ana te mae fere kera saea ana Genesaret. ³⁵ Ma na wane ana mae fere nai ki, kera ka ada saitamana sa Jesus. Ma kera kwate fatae fuana tani mae fere lau sulia sa Jesus, fua sae wane nai ki, kera ka talaia mai wane matai kera ki siana. Ma kera ka ngalia mai wane matai 'oro ki siana. ³⁶ Ma wane ki ka gania sa Jesus fua ka alamatainia na wane matai nai ki kera samo to'ona 'aena maku nia. Ma sa tifaida ne samo to'ona maku nia, kera ka 'akwa na.

15

*Na taki Farasi ki
(Mak 7:1-13)*

¹ Sui tani Farasi ma na wane famanata ana taki ki, kera ka leka mai fasia Jerusalem siana sa Jesus fua ledilana. ² Kera ka fata 'uri, "'Uta ne fafurongo 'oe ki si rosulia famanatalae ne koko kia ki alua na mai fuaka, sulia kera nao si taufia go 'abada 'i nao, ma kera fi fanga?"

³ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Kamulu laugo, 'Uta ne mulu sasi 'amulu sulia famanatae kamulu ki talamulu, ma nao mulu si sasi sulia taki God ki? ⁴ God fata 'uri, "Oe fabaita maa 'oe ma na gaa 'oe.' Ma 'Dia sa ti ne nia kwalangia maa nia

naoma gaa nia, kera kai saungia ka mae.'☆ ⁵ Boroi ma, mulu famanata garo lalau 'uri, dia ta wane nia to ana tani ru ne nia saitamana kai 'adomia ana maa nia naoma gaa nia, ma ka fata lalau 'uri, 'Nau kai kwatea na ru be ki fuana God.' ⁶ Mulu saea, nia lea ga 'ana fua nia si 'adomia maa nia ma gaa nia ana ru be ki nia eta fata alangai na fuana God. Ma dia nia 'urinai, na famanatae ne mulu alua, nia fatu'ua na fatalana God. ⁷ Ma kamulu ka saea mulu rosulia God, ma 'e nao si mamana go. Sa Aesaea nia fata mamana kada be nia fata suli kamulu, dia be nia kedea ne God fata 'uri,

⁸ 'Na tooa ne kera fabaita nau ga 'ada ana fatalada, boroi ma mangoda nia tau 'asiana fasi nau.

⁹ Kera fosi nau 'o'oni ga 'ada, sulia kera famanata ga 'ada sulia taki kera ki talada, ma kera ka saea na taki God ki na nai!' ☆

Sulia na fanga (Mak 7:14-23)

¹⁰ Ma sa Jesus ka saea mai na wane 'oro ki siana, ma ka fata 'uri fuada, "Mulu fafurongo mai fuaku, fua mulu ka saitamana. ¹¹ Nao lau ta ru ne wane nia 'ania, ne nia kwatea na sualae fuana. Nao! Na fatae ne ru mai fasia ngiduna wane lalau ne fasua maurilana wane."

¹² Sui na fafurongo sa Jesus ki, kera leka mai siana, kera ka fata 'uri fuana, "Na ru be 'oe saea ki, na Farasi ki rongoa, ma manatada nao si lea sulia."

¹³ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "God kai falia famanatalae garo ki, sulia nia nao si leka mai fasi nia, dia ta wane ne failia ru ta'a ne kera bulao mai karangia ru ne nia fasida ki. ¹⁴ Nao mulu si manata 'abero ana Farasi nai ki. Sulia kera dia ga 'ada na wane maa rodo ne nia talaia laugo ta wane maa rodo. Ma mulu ka saitamana laugo, dia ta wane maana rodo ma nia ka talaia laugo ta wane maana rodo, keroa kai 'asida tafau go laona kilu."

☆ 15:9 Aesaea 29:13

¹⁵ Ma sa Pita ka fata 'uri fuana sa Jesus, "'Oe fadaa basi mai fatae be 'oe fi saea go mai fua malu ki."

¹⁶ Sa Jesus olisia ka fata 'uri, "Kamulu fafurongo nau ki na ne, boroi ma nao manatamulu si kwatafa 'ua dia kera laugo. ¹⁷ 'Uta ne nao mulu si saitamana ru ne ki? Iu, na ru ne wane nia 'ania kai leka daofa liu na 'ana laona guina, ma 'i buri nia kai ru laugo mai 'ana fasia nonina. ¹⁸ Boroi ma ta faoraie ta'a ne nia ru mai fasia ngiduna wane, nia safali mai laona manatana wane. Na ru nai lalau ne kai fasua na maurilana wane. ¹⁹ Ma ru ta'a ne ru mai fasia laona manatana wane ki ne 'uri: sauwane, oeelae, sasi ta'alaie fainia ta wane, sukelaie fafia ta wane, belilana ru ta wane, fainia faorailae ta'a sulia ta wane. ²⁰ Aia, ru nai ki saitamana ka fasua maurilana wane 'i naona God. Boroi ma na tau 'abalae naona fangalae, dia na falafala ne koko kia ki kera famanata mai ana, sui boroi 'ana ta wane nao si sasi sulia, na maurilana si ta'a go."

Sa Jesus nia gura te keni nao lau Jiu (Mak 7:24-30)

²¹ Sa Jesus ka leka na fasia na kula nai, ma ka leka 'uria na lofaa 'i Taea ma 'i Saedon. ²² Ma te keni ne nao lau Jiu laona tooa 'i Kenan nia leka mai siana, ma ka akwa 'uri, "'Aofia 'ae, 'oe na Wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai nau mai! Na anoeru ta'a 'e rufia na wele keni nau, ma nia 'e nonifi 'asiana."

²³ Sa Jesus nao si olisia go ana ta fatae. Ma na fafurongo nia ki ka leka mai siana sa Jesus, ma kera ka 'uri, "'Oe saea nia 'e leka kau 'ana, sulia nia leka buri kulu, ma ka alifi 'asiana."

²⁴ Sa Jesus ka fata fuana keni nai ka 'uri, "God kwate nau go mai fuana wane Jiu ki ne kera dia na sipsip ne tafeo na ki."

²⁵ Sui na keni nai ka leka mai, ma ka boruru 'i maana 'aena ka 'uri, "'Aofia 'ae, 'oe kwai'adomi mai aku!"

²⁶ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Nao nia si 'o'olo fua ngalilana fanga wele ki, ma ka 'ui 'ania fuana kui ki.”

²⁷ Na keni nai ka 'uri, “Iu. Boro ma kui ki saitamana kera 'ania ga 'ada na ngingisi fanga ne 'asia fasia na tatafe wane ne kera sangonida ki.”

²⁸ Sui sa Jesus olisia ka 'uri, “Keni ne 'ae, na famamanalae 'oe nia baita 'asiana! Ma na ru ne 'oe gania, nau kwatea fuamu.” Ma na wele keni nia ka 'akwa ana kada nai na.

Sa Jesus gura wane matai 'oro ki

²⁹ Kada sa Jesus leka mai fasia mae fere nai, nia oli mai sulia taale ne liu ninimana 'osi baita 'i Galili. Ma nia ra gwauna te uo, ma ka gouru senai. ³⁰ Ma ana kada nai, wane 'oro ki kera leka mai siana. Ma kera ngalia laugo mai wane 'oro ne matai ki, tani wane 'aeda ma 'abada ki mae, tani wane maada rodo, ma tani wane ngiduda ka ato. Kera aluda maana 'aena sa Jesus, ma nia ka gurada, ma kera ka 'akwa tafau. ³¹ Ma na wane ne kera oku fuana bubulae, kera kwele 'asiana kada kera ada to'ona wane ne ngiduda ato ki kera fata lau. Ma wane ne 'aeda ma 'abada mae kera lea lau. Ma ti ne kera nao si fali lea, ka fali lea na. Ma na wane maada rodo, ka ada lau. Sulia kera ada to'ona ru nai ki, kera fi fata lea ana God 'i Israel.

Sa Jesus fa'oroa fanga tu'u (Mak 8:1-10)

³² Sui sa Jesus ka saea mai na fafurongo nia ki siana, ka 'uri fuada, “Nau ku kwaimanatai fuana wane ne ki, sulia kera to fai nau sulia olu maedangi ki, ma na fanga kera ka suina. Ma nao nau si doria olitailada 'uria fere kera ki kada kera fiolo 'uri, fasia ta wane ada ka ngwatautau ma ka maebuatamarakwa sulia taale.”

³³ Na fafurongo nia ki olisia ka fata 'uri fuana, “Laona lofaa 'eke'eke 'uri, kulu kai dao to'ona fanga 'i fai fua ka bobola fainia wane 'oro 'uri ki?”

³⁴ Ma sa Jesus ledida ka 'uri, “Fita fa beret ne mulu too ana?”

Fafurongo nia ki olisia ka fata 'uri fuana, “Fiu fa beret ki go, fainia bara gwa ie tu'u go ne kalu to ana.”

³⁵ Ana kada nai, sa Jesus saea wane ki kera gouru 'i ano. ³⁶ Sui, nia ka ngalia fiu fa beret nai fainia gwa ie tu'u nai ki, ka tangoa God. Sui nia ka ngiia, ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, fua kera ka tolingia fuana wane nai ki. ³⁷ Ma wane nai ki, kera fanga tafau, ma kera ka abusu. Burina kera fanga ka sui, na fafurongo ki kera ka fafungua fiu kukudu ki ana orongana fanga ne ore. ³⁸ Wane ne kera 'ania fanga nai, kera fai to'oni wane ki. Kera nao si tomainia go keni ma na wele ki.

³⁹ Aia, ma burina kera fanga suina, sa Jesus fi olitainida 'uria fere kera ki. Ma nia fainia fafurongo nia ki, kera koso, ma kera ka ra laona te baru, kera ka leka 'uria mae fere kera saea ana Magadan.

16

Fanaonao Jiu ki kera gania ta fanadae

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Aia, tani Farasi fainia tani Sadusi, kera leka mai siana sa Jesus fua kera ka ilito'ona ga 'ada, ma kera ka gania fua nia ka fulia ta fanadae fua ka fatainia God ne odu nia mai. ² Sa Jesus ka olisida ka fata 'uri, “Ana kada ne sato nia su, dia mulu ada to'ona ne gwa salo ki nia meo, mulu saitamana ute nao si to malakwasi. ³ Iu, ma 'ofodangi, dia mulu ada to'ona gwa salo ki nia meo ma ka goa, mulu ka saitamana laugo ne ute kai 'aru. Mulu saitamana adalae to'ona salo, boro ma nao mulu si ada saitamana ru ne God fulia ana kada ne ki. ⁴ Kamulu wane ta'ena, kamulu wane ta'a ki, ma nao mulu si famamana go God. Mulu doria adalae to'ona ta fanadae. Boro ma nao nau si sasi go ta fanadae fua mulu. Na fanadae ne nau sasia fua mulu ka ada to'ona go ne na fanadae ne fuli fuana profet Jona 'i nao.”

Burina sa Jesus nia fata 'urinai, nia ka leka na fasida.

*Sa Jesus nia fata falia
na famanatalae Farasi
ki ma na Sadusi ki
(Mak 8:14-21)*

⁵ Ana kada sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera tofolo 'uria na bali 'osi loko, na fafurongo nia ki nao si to ana ta beret, sulia kera manata buro ana ngalilana fai kera.

⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu kai ada lea suli kamulu fasia na isi fuana beret ana Farasi ki ma na Sadusi ki laugo."

⁷ Ma kera ka fata 'i safitada kwailiu, ma kera ka 'uri, "Nia fata 'urinai sulia ne nao kulu si ngalia mai ta fa beret."

⁸ Ma sulia sa Jesus nia saitamana go ana manatana fafurongo nia ki, nia ka fata 'uri, "'Uta ne kamulu ka fata sulia ne nao mulu si ngalia mai tani fa beret? Na famamanae kamulu ki 'e tu'u 'asiana!" ⁹ Nao mulu si malingainia 'ua na manatae wane laona ru ne nau ku saea fua mulu? Nao mulu si manata to'ona kada be nau ku ngiia lima fa beret be ki fuana lima to'oni wane be ki ma mulu ka fafungua kukudu 'oro ana fanga be ore ki? ¹⁰ Alamia mulu manata buro laugo ana fiu fa beret be nau ku sangonia ana fai to'oni wane, ma mulu ka fafungua kukudu 'oro be ana fanga ne ore ki? ¹¹ 'Uta ne nao mulu si saitamana te ne nau ku fata sulia? Nao lau na beret ne nau ku fata sulia. Te ne nau ku saea na ne mulu kai madafi kamulu fasia na isi ne kai faboselana na beret Farasi ma na Sadusi ki." ¹² Burina nia fata 'urinai ka sui, na fafurongo ki fi saitamana te ne sa Jesus nia fata sulia. Nia fata lalau sulia famanatae Farasi ma na Sadusi ki.

*Na famamanae sa Pita
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Kada sa Jesus nia dao ana fere 'i Sesarea Filipae, nia ka ledia na fafurongo nia ki ka 'uri, "'Uri ma wane ki kera sae nau, na Wele nia Wane, ana sa ti?"

¹⁴ Kera olisia kera ka 'uri, "Tani wane sae 'oe ana sa Jon wane ni Siuabu ne nia mauri lau, ma tani wane sae 'oe ana sa Elaeja ne nia

mauri lau. Ma tani wane lau kera sae 'oe ana sa Jeremaea naoma ta wane ana profet ki ne nia mauri lau."

¹⁵ Sui sa Jesus ka ledida ka 'uri, "Ma kamulu sae nau mone ana sa ti?"

¹⁶ Ma sa Simon Pita ka olisia ka 'uri, "'Oe na Christ, na Wele God ne mauri firi."

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Simon na wele sa Jon 'ae, nia 'oilakie fuamu. Sulia ta wane si fatainia ru ne fuamu. Boro ma na Maa nau 'i langi ne fatainia fuamu. ¹⁸ Ma nau ku saea fuamu, 'oe sa Pita, ne fadalana na fau, ma fafona fau nai nau kai saungainia fikute wane famamana nau ki. Nau alu 'oe ta wane lalifu ne 'oe fanikila wane ne kera kai famamana nau ki. Ma na nikilalana maea nao si bobola fuana liufileda. ¹⁹ Ma nau ku kwatea nikilalae fuamu ne dia na kii ana mae ana 'Initoe God. Fuana te ne 'oe luia wane ki nao si sasia laona molagali, God ka alafafia laugo fatalamu 'i langi. Ma ta te ne 'oe alamatainia wane ki ka sasi 'i laona molagali, God ka alamatainia laugo mai 'i langi."

²⁰ Sui sa Jesus ka fata talingai fuana fafurongo nia ki, fua kera nao si farongoa ta wane sae nia ne na Christ.

*Sa Jesus nia fata sulia
na maelana
(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ Tala'ae ana kada nai ka leka, sa Jesus safali famadakwala fuana fafurongo nia ki ka 'uri, "Nau leka 'uria 'i Jerusalem. Ma na wane fanaonao ki, ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera kai fagaigai nau, ma kera kai saungi nau. Ma ana olu fa dangi, God kai tae nau lau 'uria na maurie."

²² Ma sa Pita ka talaia kau, ma ka ngatafia ka 'uri, "'Aofia 'ae, God luia! Na ru ne ki, nao si fulu fuamu!"

²³ Ma sa Jesus ka abulo, ma ka fata 'uri fua sa Pita, "Saetan 'ae, leka tau kau 'amu fasi nau! 'Oe tatae suali nau. Sulia manatalamu safali mai

fasia na wane ki ga 'ana, ma nao lau fasia God."

²⁴ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Sa ti boroi 'ana ne doria kai leka buriku, nao nia si manata 'abero sulia ru nia doria ki ga 'ana talana. Nia kai leka buriku sui boroi 'ana nia kai nonifi, ma kai mae. ²⁵ Sa ti boroi 'ana ne noni'ela si leka buriku sulia nia doria ka sasi 'ana sulia kwaidoria nia ki tala'ana, nia kai talafia na maurie firi. Boroi ma dia sa ti boroi 'ana ne nao nia si sasi sulia kwaidoria nia ki tala'ana, ma nia nonimabe kai mae sulia nia leka buriku, nia kai too ana maurie firi. ²⁶ Dia ta wane ka too ana ru ki tafau laona molagali ne, ma nia ka mae, ma nia ka to tau fasia God, ru nai ki nao si fulia go ta lealae fuana. Nao ta wane si bobola fua folilana na maurie firi ana ta malefo. ²⁷ Nau ku saea ru ne sulia nau, na Wele nia Wane, nau kai leka mai fainia na 'ainsel nau ki, ana 'Initoe na Maa nau, ma nau kai kwatea na kwaiarae naoma na kwaekwaee fuana wane ki tafau, sulia na ru ne kera sasia. ²⁸ Ru mamana nau ku saea fua mulu, tani wane amulu kera nao si mae leka kera ka ada to'ona ne nau ku dao mai, ma nau ku gwaungai."

17

Sa Jesus nia fatainia na nikilalae nia fainia ngwasinasinae nia (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Na ono fa dangi ki 'i burina, sa Jesus ka talaia sa Pita, ma ro waisasina ki sa Jemes ma sa Jon taifilida 'uria gwauna fa uo ne fane. ² Ma kada kera ada kau, kera ka ada to'ona na maana sa Jesus nia tatala. Na maana ngwasinasina ka dia na sato, ma na maku nia ki ka kwao 'asiana. ³ Ma na olu wane fafurongo ne ki, kera ka ada to'ona sa Moses fainia sa Elaeja keroa ka fata fainia sa Jesus. ⁴ Ma sa Pita ka fata kau 'uri fuana sa Jesus, "Aofia 'ae, nia lea fua kalu ka to amalua 'i seki. Dia 'oe doria, nau saungainia ta olu 'o'obe, ta ai fuamu, ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja."

⁵ Ma ana kada sa Pita nia fata ga 'ana 'ua, te gwa salo ngwasinasina 'e koni mai, ma nunuflana ka su fafida, ma kera ka rongoa na lingeru nia fata mai fasia laona gwa salo nai, "Nia ne na wele mutai nau ne nau ku kwaimani ana, ma ku eele fainia. Mulu rongoa sulia nia!" ⁶ Ma kada fafurongo nia ki kera rongoa na lingeru ne, kera ka mau 'asiana, ma kera ka tio na 'ada fasia na maada 'i ano.

⁷ Ma sa Jesus dao mai siada, ma ka samo to'oda, ka fata 'uri, "Mulu tatae. Nao mulu si mau." ⁸ Ma kada kera ada kau, kera nao si ada to'ona na ta wane, boroi ma taifilia sa Jesus go.

⁹ Ma kada kera koso mai fasia gwauna fa uo nai, sa Jesus ka fata talingai fuada ka 'uri, "Nao mulu si farongoa ta wane ana ru ne mulu ada to'ona, leka ka dao ana kada God kai tae nau, na Wele nia Wane, fasia maea."

¹⁰ Olu fafurongo nia ki ledia kera ka 'uri, "Uta ne wane famanata ana taki ki saea sa Elaeja kai oli lau mai, sui na wane be God filia fi leka mai?"

¹¹ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nia mamana. Sa Elaeja ne kai eta oli mai, fua ka 'adomia wane ki fuana sasi akaulae. ¹² Ma nau ku saea lau fua mulu, sa Elaeja nia dao mai ka suina. Boroi ma na wane ki nao si ada saitamana go. Nia ne, kera ka sasia ga 'ada ru ta'a ki 'ani nia sulia na kwaidoria kera ki. Ma kera kai sasi 'urinai laugo 'ani nau."

¹³ Ana kada olu fafurongo nai ki kera rongoa, kera fi saitamana ne sa Jesus fata fuada sulia sa Jon wane ni Siuabu.

Sa Jesus nia ifulangainia na anoeru ta'a

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Kada sa Jesus fainia olu fafurongo nia ki kera koso mai 'uria 'aena uo nai, na wane 'oro ki kera oku na, ma te wane ka leka mai, ka boruru maana 'aena sa Jesus, ma ka fata 'uri, ¹⁵ "Aofia 'ae, 'oe manataia mai na welewane nau, sulia na futomae nia saungia. Na

mataie ne sasia ma nia ka oewanea, ma kada 'oro nia 'ui 'ani nia laona ere, ma laona kafo laugo. ¹⁶ Nau ku ngalia mai fuana fafurongo 'oe ki. Boro ma nia 'afitai 'asiana fua kera ka gura."

¹⁷ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Manatamulu ngasi 'asiana, ma mulu wane ta'a ki! Mulu nao si famamana nau 'ua! Nau ku noni kulu na ana abu fitoe ne kamulu. Nau ku to fai kamulu ka dao na 'uri, fulina kamulu ka famamana nau na." Sui nia ka fata 'uri fuana wane nai, "'Oe ngalia mai na wele 'oe seki."

¹⁸ Ma sa Jesus ka fata talingai fuana anoeru ta'a nai, ma nia ka leka fasia wele nai. Ma na wele nai ka 'akwa na ana kada nai.

¹⁹ Sui, kada kera to taifilida, na fafurongo ki leka mai siana sa Jesus, ma kera ka ledia 'uri, "'Uta ne nia 'afitai fua malu fua ifulangailana anoeru ta'a be?"

²⁰⁻²¹ Ma sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Nia 'urinai, sulia ne famamanae kamulu nia tu'u 'asiana. Ma nau ku saea fua mulu, dia na famamanae kamulu ana God ka dia boro ma 'ana na mege mastad ne nia tu'u 'asiana, kamulu saitamana mulu kai sasia go 'amulu te ne nia 'afitai. Dia nia 'urinai, fa uo loko boro ma, mulu ka 'idua fasia fulina ana fatalamulu. Ma dia mulu famamana nikilalae ana God, nao ta ru si 'afitai fua mulu ka sasia."*

Ruana kada sa Jesus nia fata sulia maelana

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Ma ana kada fafurongo nia ki kera oku mai 'i Galili, sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau, na Wele nia Wane, kera kai kwate nau fuana malimae nau ki, ²³ fua kera ka saungi nau. Boro ma ana oluna fa dangi, God kai tae nau lau 'uria maurie." Ma kada fafurongo ki kera rongoa sa Jesus nia fata 'urinai, kera ka kwaimanatai 'asiana.

* **17:20-21** Tani kekedee 'ua ana sa Matiu, kera 'adoa lau verse 21, "Taifilia folae fainia abu fafanga go ne nia bobola fainia ifulangailana na anoeru ta'a 'uri ki, ma nao lau ta ru."

Kada sa Jesus folia takisi fuana Beu Abu God

²⁴ Ana kada sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera leka mai 'uria fere 'i Kapaneam, na wane kera koni malefo ana takisi fuana Beu Abu God, kera leka mai siana sa Pita, ma kera ka ledia, "'Uri ma wane famanata kamulu saitamana folia laugo malefo ne kalu liu fua konilana fuana Beu Abu God?"

²⁵ Ma sa Pita olisida ka 'uri, "Tu, nia folia."

Ma kada sa Pita nia ru laona lume, sa Jesus eta ledia basi ka 'uri, "Simon 'ae, 'oe manata 'uta? Tifaida ne na kingi ana molagali saitamana ka ngalia malefo fasida? Na wele kera ki talada, naoma fasia wane 'e'ete ki?"

²⁶ Sa Pita olisia ka 'uri, "Fasia wane 'e'ete ki."

Ma sa Jesus ka 'uri, "Nia 'urinai, na wele kera ki nao si folia go na takisi ne. Nia ne, dia nau nao si folia boro ma na takisi fuana Beu Abu na Maa nau, nia lea ga 'ana. ²⁷ Ma sui boro ma 'ana ka 'urinai, nao nia si lea fua kulu ka falia na manatalada fua kulu. 'Oe leka la 'osi, 'oe dee mai. Na gwa ie ne 'oe eta lafua, 'oe 'ifingia ngiduna, 'oe kai ada to'ona malefo ne bobola fai koro fua folilana takisi fuana te fangali. Ngalia malefo nai, ma 'oko kwatea fuada."

18

Sa ti ne 'initoa ka tasa?
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ana kada nai, na fafurongo sa Jesus ki kera leka mai siana, ma kera ka ledia ka 'uri, "'Uri kada God kai gwaungai, sa ti ana kalu ne kai 'initoa ka tasa?"

² Ana kada nai, sa Jesus ka saea mai te wele tu'u siana, ma ka fauua safitada. ³ Ma nia ka fata 'uri, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, dia mulu talana na abulolae kamulu, ma mulu ka fatu'u kamulu talamulu dia ka wele ki, mulu bobola fuana God ka gwaungai fafi kamulu. ⁴ Ma

sa ti ne ka fatu'ua nia 'i tala'ana dia ka wele ne, nia kai 'initoa kada God kai gwaungai. ⁵ Dia sa ti ne 'oe kwaloa ta wele 'uri sulia ne nia famamana nau, 'oe kwalo nau lau go.

*Sa Jesus fabasua wane
ki ana ta'alae*
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ "Dia ta wane nia kwatea wane kera marabibi ki ka 'asia fasia fitoe kera aku, nia lea fuana kera kania ta fau baita luana, ma kera ka 'ui 'ania laona matakwa. ⁷ Kwaimanatailae fuana wane laona molagali sulia ru 'oro fuana fagarolada nia kai leka firi. Boroi ma nia kai ta'a 'asiana fuana wane ne kai sasia ru nai fua sae ka kwatea wane ki ka 'asida fasia fitoe kera aku.

⁸ "Ma dia 'oe doria sasia ta ru ta'a ana 'abamu, 'oe siki musia fasi 'oe. Nia ta lea ga 'ana fuamu dia 'oe to tau 'amu laona maurie 'i langi fainia na ngunguru 'aba naoma ngunguru 'ae, fasi 'oe fi koso laona kula ni kwaekwae fainia ro 'aba naoma ro 'ae ki, kula ne ere nia saru si mae. ⁹ Ma dia maamu kwate 'oko 'asi 'oe fasia fitoe 'oe aku, 'oe lafua 'amu fasi 'oe, ma 'oko 'ui 'ania. Nia ta lea ga 'ana fuamu dia 'oe ru 'i laona maurie 'i langi fainia te bali maa, fasi 'oko koso laona kula ana ere ne nao si mae fainia ro bali maa ki."

Na sipsip be nia tafeo
(Luk 15:3-7)

¹⁰⁻¹¹ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nao mulu si siniulangainia na ka wele ne ki. Sulia ne 'ainsel kera ki farongoa God na Maa nau 'i langi, sulia te ne mulu sasi ada.

¹² "Ma dia ta wane nia to ana te talanga sipsip, ma te ai ada ka tafeo, te ne wane nai kai sasia? Wane nai kai fasia sikwa akwala ma sikwa sipsip ki ana toloa ne kera fanga ana, ma ka leka ka nani 'uria te sipsip ne nia tafeo ma ka naoana. ¹³ Kada nia dao na to'ona, nia eele ka liufia na eelea nia ki fainia na sipsip ne kera to ga 'ada fainia. ¹⁴ Na Maa kamulu 'i langi, nia 'e manata laugo 'urinai, sulia nao nia si doria ta ka wele 'ana ka funu sulia abulo ta'alae nia ki."

*Famanatalae sulia fa'o'olosilana
garoe ro wane sa Jesus ki*

¹⁵ Sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Dia ne wanefuta 'oe sasia ta ru ka garo fuamu, 'oe leka siana, 'oko farongoa ana na garoe nia 'i safitamoro taifili kamoro. Ma dia nia rongo 'oe, kamoro ka kwaimani lau. ¹⁶ Ma dia nia si rongo 'oe, 'oko talaia te wane naoma ta ro wane lau fai 'oe, fua kera ka famamana ru ne 'oe saea, fua 'oko sasi sulia na Kekedee Abu be saea, 'Na ro wane naoma ta olu wane fua kera ka famamana na fatae ne nia saea.' ¹⁷ Ma dia nia nao si alafafia go fata famamanalae kera, 'oko farongoa ana na fikute wane God ki. Ma dia ne fikute wane God ki boroi, nia si rongoda go, 'oko alua 'i maa fasia fikute wane kamulu ka dia na wane kera ulafusia God, naoma ta wane ta'a ne nia konia na malefo ana takisi.

¹⁸ "Ru mamana nau ku saea fua mulu, ta te ne mulu luia wane ki nao si sasia laona molagali, God alafafia laugo 'i langi. Ma ta te ne mulu alamatainia wane ki ka sasi laona molagali, God alamatainia laugo mai 'i langi.

¹⁹ "Nau ku saea lau fua mulu, dia ta ro wane ana kamulu keroa alafafia ta ru laona molagali, ma keroa ka fo 'uria, Maa nau 'i langi nia kai kwatea fuadaro. ²⁰ Ma dia ta ro wane naoma olu wane kera oku ana ta kula, sulia kera famamana nau, nau ku to laugo senai fai kera."

Na manatalugelae ana ta'alae

²¹ Sa Pita leka mai siana sa Jesus, ma ka ledia ka 'uri, "Aofia 'ae, ta fita kada ne nau ku saitamana nau manatalugea wanefuta nau, kada nia sasia ta ru ka ta'a fuaku? Nia leka ka dao ana fiu kada ki?"

²² Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nau ku saea fuamu, nao lau fiu kada ki, boroi ma fiu akwala ma fiu kada ki ne 'oe manatalugea ana. ²³ Nau saea 'urinai sulia 'Initoe God dia ta kingi ne nia doria fa'o'olosilana na ngali langalae ki fainia wane rao nia ki. ²⁴ Aia, na etana wane ni rao ka dao mai ne nia

ngali langa ana molee malefo. ²⁵ Ma na wane rao nai nao si bobola na fuana duulana na ngali langalae nia, ma na kingi ka oduda fua kera ka 'oifoli ana nia, na 'afe nia, na wele nia ki, ma na ru nia ki tafau fuana duulana na ngali langalae nia.

²⁶ “Ma na wane rao nai leka mai ka boruru 'i naona na kingi ne, ma ka amasia ka 'uri, “Oe mabetu'u basi fai nau, fua nau kai duua na ru 'oe ki tafau.’ ²⁷ Ma na kingi nai ka kwaimanatai fuana, ma nia ka manatalugea na ngali langalae nia fua nia si duua na, ma nia ka alamatainia ka leka na 'ana.

²⁸ “Aia, kada wane nai nia ru kau 'i maa, nia ka dao to'ona te wane ana wane rao ki ne nia ngali langa ana bara fa malefo siana. Nia ka daua, ma ka safali 'inia na luana wane rao nai, ma ka fata 'uri, “Oe duua na ru be 'oe ngali langa ana siaku ki!’

²⁹ “Ma wane rao nai ka boruru, ma ka amasia ka 'uri, “Oe mabetu'u basi fai nau, ma nau kai duua fuamu.’

³⁰ “Boroi ma nia ka noni'ela, ma ka ngali nia, ma ka alu laona beu ni kanie, leka nia ka duua na ngali langalae nai. ³¹ Ma kada tani wane rao kera ada to'ona na ru nai, manatalada ka kwaimanatai 'asiana. Ma kera leka siana na kingi nai, ma kera farongo ana ru ki tafau.

³² “Ma na kingi ka saea mai wane rao eteta nai, ma ka fata 'uri fuana, “Oe na wane ta'a 'asiana! Nau ku manatalugea na ngali langalae be 'oe ki tafau, sulia 'oe amasi nau 'uria. ³³ Tala'ana 'oe kwaimanatai go fuana wane rao nai, dia be nau ku sasia laugo fuamu.’ ³⁴ Ma kingi nai 'e guisasu 'asiana, ma ka kwatea fua kwaelana laona beu ni kanie, leka nia ka duua ru ki tafau ne nia ngali langa ana.”

³⁵ Ma sa Jesus ka fasuia na tarifulae nai ka 'uri, “Ma na ru nai laugo ne na Maa nau 'i langi kai sasia fua mulu, dia nao mulu si manataluge mamana ana tolamulu faida.”

19

*Na famanatalae sulia
na lukasilana na 'afe
(Mak 10:1-12)*

¹ Kada sa Jesus fata ka suina, nia ka leka fasia lofaa nai 'i Galili. Ma nia ka tofola ana kafo 'i Jodan, ma ka dao ana ta lofaa 'i Jiudea. ² Ma na wane 'oro kera leka sulia. Ma wane kera matai ki, sa Jesus ka gurada ma kera ka 'akwa.

³ Ma tani Farasi kera leka go mai 'ada fuana ilitolana sa Jesus. Ma kera ka ledi 'uri ana, “Uri ma na taki sa Moses, nia lea ga 'ana fua wane ka lukasia na 'afe nia 'uria ta ru boroi 'ana ne nia doria?”

⁴ Sa Jesus olisida ka 'uri, “Uri ma nao mulu si manata lea sulia ru ne kamulu idumia laona Kekedee Abu? Na Kekedee Abu fata 'uri, 'Ana safalilana mai, God nia saungainia wane ki ana welewane ma keni.’ ⁵ Ma na Kekedee Abu ka fata laugo 'uri, 'Sulia ru nai, wane ka fasia na maa nia fainia gaa nia, ma ka 'ado fainia na 'afe nia, ma keroa ka alua na te manatalae dia te wane go.’

⁶ Nao lau ta ro wane 'e'ete, boroi ma dia na te wane. Nia ne, ru God nia kani okua ka suina, nao si lea fuana ta wane ka lugea lau.”

⁷ Ma na Farasi ki ka ledia lau kera ka fata 'uri, “Ma te taki sa Moses fata 'uri, 'Sa Moses nia alamatainia ne wane kai kedea ta 'aba beba ana kwailukasilae, ma ka kwatea fuana 'afe nia fua nia ka lukasia na.’ Ma 'uta ne sa Moses ka alamatainia fuana wane ki ka sasi 'urinai?”

⁸ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Sa Moses nia alamatainia fua mulu Jiu ki fua lukasilana 'afe kamulu ki, sulia nia 'afitai fuana famanatalamulu, sulia manatamulu ngasi 'asiana. Sui boroi 'ana ka 'urinai, 'i nao mai ana kada God nia saungainia wane ma keni, nao nia si 'urinai. ⁹ Ma nau ku saea fua mulu, dia 'afe ta wane nao si oee go, ma na arai nia ka lukasia ma ka adea lalau ta keni, na wane ne nia garo na ana oelae.”

¹⁰ Burina sa Jesus ka fata 'urinai fuada, fafurongo nia ki kera 'e fata 'uri fuana, “Ma dia nia 'afitai fuana

wane ka lukasia 'afe nia 'urinai, ni lea fuana wane nao si arai go."

¹¹ Ma sa Jesus ka 'uri fuada, "Wane 'oro ki nao si saitamana lea ana ru mamana sulia araie. Boro ma bara wane go ne God kwatea liatoe fuada fua kera ka malingainia famanatae ne. ¹² Nau ku saea ru ne sulia tani wane nao si arai, sulia safali ana kada kera futa mai, nao ta ru si 'o'olo laona nonida, nia ne sasia kera si bobola fuana araie. Ma tani wane nao si arai sulia na wane ki kera saungainia na nonida ne sasia kera nao si bobola na fuana araie. Ma tani wane kera nao si arai fua kera ka rao nikila fuana God. Ma wane ne kera bobola fuana arailae, alamatainia kera leka sulia na famanatae ne sulia araie."

*Sa Jesus falea kaela wele ki
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Ma burina ru ne, tani wane kera ngalia mai na kaela wele ki siana sa Jesus, fua ka alua na 'abana fafida, ma ka foa fafida. Ma na fafurongo nia ki ka balufida. ¹⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu alamatainia na kaela wele ki ka leka mai siaku, nao mulu si susida lau. Sulia God nia gwaungai ana wane ne marabibi ka dia kaela wele ne ki." ¹⁵ Sui sa Jesus ka alua na 'abana fafida kaela wele nai ki, ma ka faleada. Sui, nia ka leka na 'ana.

*Na wane todaru
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

¹⁶ Ana te kada, te wane fi baita nia leka mai siana sa Jesus, ma ka ledi 'uri, "Wane Famanata 'ae, na ru lea te ki ne nau ku sasia fua nau ku too ana na maurie firi?"

¹⁷ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Uta ne 'oe ledi nau sulia ru lea ki? Tai filia God go ne lea. Dia 'oe doria too ana maurie firi fainia God, 'oe rosulia na taki nia ki ne nia saea."

¹⁸ Ma na wane nai ka ledia lau sa Jesus ka 'uri, "Taki te ki nai?"

Sa Jesus ka olisi 'uri ana, "'Oe si sawanee, 'oe si oee, 'oe si beli, 'oe si suke fasia ta wane. ¹⁹ Ma 'oko fabaita maa 'oe ma gaa 'oe. Ma 'oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu."

²⁰ Sui wele fi baita ne ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Ru nai ki, nau ku sasi na mai sulia. 'Uri ma te lau ne fua nau ku sasia?"

²¹ Ma sa Jesus olisia ka 'uri fuana, "Dia 'oe doria 'oe to 'o'olo tafau, leka 'oe fafoli ana ru 'oe ki tafau, ngalia malefo nai, 'oko kwatea fuana wane siofa ki, ma 'oe kai too ana toorue 'i langi. 'Urinai go, 'oe leka na mai suli nau."

²² Ma ana kada wele fi baita nai rongoa ru nai ki, na manatana 'e kwaimanatai 'asiana, ma nia ka leka na 'ana, sulia nia wane todaru 'asiana.

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Nau ku saea fua mulu, nia ka 'afitai fua wane todaru ki kai ru laona maurie ne God kai gwaungai fasia. ²⁴ Ma nau ku saea laugo fua mulu, nia 'afitai 'asiana fua ta kamel kai ru sulia na mae kwakwa tu'u ana nile. Nia 'afitai ka liufia lau fua ta wane todaru kai ru laona maurie ne God kai gwaungai fasia."

²⁵ Ma kada fafurongo nia ki kera rongoa ru nai ki, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka fata 'uri, "Ma dia nia ka 'afitai fua wane todaru ki 'urinai, sa ti mone ne ka bobola fuana maurie firi?"

²⁶ Ma ana kada sa Jesus fata, nia ka ada 'o'olo kau fuana fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri, "Nia 'afitai 'asiana fuana wane ki kai toda maurie firi, boro ma fuana God nao nia si 'afitai go. Na ru ki tafau nia ngwaluda ga 'ana fuana God."

²⁷ Ana kada nai, sa Pita ka ledia sa Jesus ka 'uri, "Ma kalu 'uta mone? Sulia kalu fasia na toorue kalu ki tafau, ma kalu ka leka na suli 'oe. Ma te ne God kai kwatea fua malu?"

²⁸ Ma sa Jesus ka olisia fuada ka 'uri, "Nau ku saea fua mulu, ana kada God kai alua na molagali falu, nau, na Wele nia Wane, nau kai gouru ana kula ni gourue nau fuana ketolana wane ki tafau. Ana kada nai, kamulu akwala ma ro wane fafurongo nau ki, mulu kai to fai nau ana kula ana 'initoe fuana ketolana wane ki ana akwala ma ro kwalafa ana Israel ki. ²⁹ Ma sa ti ne fasia

lume nia, na wanefuta nia ki, na waiwane nia ki, na maa fai gaa nia, ma wele nia ki, naoma ta ano 'ana boroi, sulia nia leka suli nau, na wane nai kai ngalia ru lea 'oro ki liufia ru be nia too ana 'i nao ki. Ma God kai kwatea laugo maurie firi fuana. ³⁰ Ma wane 'oro ne kera eteta ana kada nai, kera kai 'isi. Ma wane 'oro ne kera 'isi, kera kai eteta."

20

Na tarifulae sulia na wane rao ki

¹ Sa Jesus ka fata lau 'uri fuana fafurongo nia ki, "Na 'Initoe God nia 'uri: Nia dia na wane ne to ana gano, ma ka leka 'i 'ofodangi fuana laefilana wane ki fua raoe laona oole nia. ² Ma nia ka alafafia na folilada ana malefo ne bobola fuana te maedangi, ma ka oduda na fuana raoe laona oole nia.

³ "Ma ana sikwana kada sato 'ofodangi, nia ka leka lau, ma ka ada to'ona tani wane ne kera uu 'o'oni ga 'ada laona usie, ma kera nao si sasia go ta ru. ⁴ Ma nia ka 'uri fuada, 'Kamulu kai leka laugo mai, fua kulu rao laona oole nau, ma nau kai foli kamulu ana ru ne bobola fainia.' ⁵ Ma kera ka leka na.

"Ma tofungana asoa, ana oluna kada sato, nia ka leka lau, ma ka sasi laugo 'urinai. ⁶ Ma bobola fainia limana kada sato saulafi, nia ka leka ma ka dao to'ona tani wane ne kera uu 'o'oni ga 'ada maana fuli usie. Ma nia ka ledida 'uri, "Uta ne kamulu ka uu 'o'oni go amulu 'i seki sulia maedangi laulau ne, ma nao mulu si sasia go ta ru?"

⁷ "Ma kera olisia kera ka 'uri, 'Nao ta wane si sae kalu go.'

"Ma nia ka fata 'uri fuada, 'Kamulu leka ma mulu ka rao fainia wane loko kera eta rao na ki laona oole nau.'

⁸ "Ma kada na sato nia su na, wane ne to ana oole, ka fata 'uri fuana wane baita ana raoe nia, "Oe saea mai na wane rao ki, ma 'oe folida ana malefo kera ki. 'Oe safali ana wane be nau ku saeda 'isi, leka ka dao ana wane be nau ku eta saeda ki.'

⁹ "Na wane rao be nia saeda 'isi ki saulafi, kera dao, ma nia ka folida ana malefo ne bobola fainia te fa dangi fuana te wane. ¹⁰ Ma kada ne wane be nia saeda mai 'i nao kera dao mai, kera kwaisae nia kai folida ka ta baita. Boroi ma kera tafau ngalia go malefo ne bobola fainia te fa dangi fuana te wane. ¹¹ Ma kada kera ngalia na, kera ka ngunungunu buri fuana wane ne too ana na oole, kera ka fata 'uri, ¹² 'Na wane ne 'oe saeda 'isi ki, kera rao go sulia kada tu'u, ma 'oe folida ka bobola laugo fai kalu na wane ne ngali kulua ana raoe sulia maedangi laulau ne, ma na sato ka sato fifi amalu.'

¹³ "Ma nia ka fata 'uri fuana te wane ada, 'Wane nau 'ae, nau si suke 'oe go. 'Oe alafafia raoe fuana te malefo go be. ¹⁴ Ngalia na folifolia 'oe, ma 'oko leka na 'amu. Nau ku doria kwatea fuana wane ne nau laefida 'isi mai ka dia laugo ne nau ku kwate fuamu. ¹⁵ Ma nau ku to ana nikilalae fuana sasilana te ne nau dori sasia ana malefo nau talaku. 'Uta 'oko 'uga, sulia nau ku kwate ru baita fuana wane 'e'ete loko ki?"

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nia ne, na wane ne kera 'isi ana kada nai, kera kai eteta. Ma na wane ne kera eteta ana kada nai, kera kai 'isi."

Oluna kada sa Jesus nia fata sulia maelana

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kada sa Jesus nia leka 'uria 'i Jerusalem, nia ka talaia na fafurongo nia ki kera ka leka karangi nia taifilida, ma nia ka fata fuada taifilida ka 'uri, ¹⁸ "Mulu fafurongo! Kulu ra 'alaa 'uria 'i Jerusalem, ma kera kai 'olomaelaku, na Wele nia Wane, fuana fataabu baita ki fainia na wane famanata ana taki ki. Ma kera kai keto nau fuana maelaku. ¹⁹ Ma kera kai kwate nau fuana wane ne nao lau Jiu ki, ma kera kai 'onionga 'ani nau, ma kera ka kwae nau. Sui kera kai foto'i nau ana 'airarafolo fuana saungilaku. Aia, ma ana oluna maedangi, God kai tae nau lau fuana mauri."

*Na gaa ro fafurongo
ki gania sa Jesus
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Burina ru nai, 'afe sa Sebedi fainia ro wele nia ki, sa Jemes ma sa Jon, kera dao mai fua adalae to'ona sa Jesus. Na keni nai leka mai, ka boruru naofana sa Jesus, ma ka gania 'uria sasilana ta ru fuana ro wele nia ki. ²¹ Ma sa Jesus ka ledia keni ne ka 'uri, "Te ne 'oe doria?"

Nia ka fata 'uri, "Nau ku doria 'oe alangai fuaku, 'oe alamatania ro wele ne nau ki ka to karangi 'oe, ta wane ka gouru 'i bali 'o'olo* amu, ma ta wane bali mauli 'amu, kada 'oe kingi laona 'Initoe 'oe."

²² Ana kada nai, sa Jesus ka fata 'uri fuana wele nai ki, "Ru ne kamoro gania, kamoro nao si saitamana go ana na fadalana. Kamoro bobola go 'amoro nonifilae dia ne nau kai nonifi ana?"

Ma keroa ka fata 'uri, "Iu, karo bobola go 'amaro."

²³ Sa Jesus ka fata 'uri lau fuadaro, "Nia mamana na nonifilae ne kai dao to'omoro. Boro ma fuana ta wane ka gouru 'i bali 'o'olo aku, ma ta wane bali mauli aku dia ne kamoro doria, nao lau nau ne filia. Taifilia Maa nau mai langi go ne saitamana kwatelana fua sa tifaida ne nia filida ka suina."

²⁴ Kada na akwala fafurongo nai ki kera rongoa te ne sa Jemes ma sa Jon keroa gania, kera ka guisau fuana ro wanefuta nai ki. ²⁵ Nia ne, sa Jesus ka sae kera go mai siana, ka fata 'uri, "Kamulu saitamana na wane gwaungai ki ne kera gwaungai fuana wane ne nao lau Jiu ki, kera to ana nikilalae, ma kera saitamana usungailana wane ki fuana sasilana ru kera doria ki. ²⁶ Sui boro ma 'ana, nao nia si 'urinai lau safitamulu. Dia ta wane amulu nia doria ka fanaonao, nia ka saitamana ne nia na wane rao kamulu. ²⁷ Ma dia sa ti amulu ne doria ka eteta, nia kai rao 'o'oni fuana wane ki. ²⁸ Nia ka sasi dia nau, na Wele nia Wane. Sulia nau nao si leka mai fua wane ki

kera ka rao fuaku. Boro ma nau ku leka lalau mai fua nau rao fuana wane ki tafau, ma nau leka mai fua ku kwatea na maurilaku fuana famaurilana na wane 'oro ki."

*Sa Jesus gura ro wane
maada rodo ki
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Ma kada sa Jesus fainia fafurongo nia ki kera leka kau 'uria 'i Jerusalem, kera ka liufia na kau mae fere 'i Jeriko. Ma kada kera leka fasia fere nai, na wane 'oro kera leka mai sulida. ³⁰ Ma na ro wane maada rodo ki keroa to ninimana taale. Ma kada keroa rongoa sa Jesus ne leka mai sulia taale, keroa ka akwa, keroa ka 'uri, "'Aofia 'ae. 'Oe Wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai karo mai."

³¹ Ma kada ne wane ki kera rongoa keroa, kera ka balufi keroa, ma kera ka 'uri, "Moro to aroaro!" Boro ma kada kera fata 'urinai, keroa fi akwa baita lau 'uri, "'Aofia 'ae. 'Oe Wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai karo mai."

³² Ma kada sa Jesus rongoa ne keroa akwa mai 'urinai, nia ka uu ngado, ma ka saeda mai, ma ka ledida 'uri, "Te ne kamoro doria nau sasia fuamoro?"

³³ Keroa olisia, keroa ka 'uri fuana, "'Aofia, karo doria 'oe 'ifingia maa-marro fua karo kai ada."

³⁴ 'Urinai, sa Jesus ka kwaimanatai 'asiana fuadaro, ma nia ka samo to'ona na maadaro. Ma ana kada nai go, na maadaro ka ada na, ma keroa ka leka na fainia sa Jesus.

21

*Wane 'oro ki tangoa sa Jesus
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Ma sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera dao karangia na 'i Jerusalem, ana fere 'i Betfeis, gwauna fa uo 'i Olif. Senai, sa Jesus ka kwatea ro wane ana fafurongo nia ki, keroa ka eteta 'i nao, ² ma nia ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro leka ana fere loko kamoro naofia

* **20:21** bali 'o'olo: Ada to'ona ana Diksonari

kau. Ma kada kamoro dao 'i senai, kamoro kai dao to'ona te dongki, kera kania senai fainia na wele. Moro lugeda, ma moro ngalida mai siaku. ³ Ma dia ta wane ka ledi kamoro, moro ka saea fuana ka 'uri, 'Na 'Aofia ne doria.' Ma 'urinai nia kai ala'anida fuamoro."

⁴ Ru ne nia fuli fua ka famamana te be na profet nia saea ka 'uri,

⁵ "Mulu kai saea fuana wane 'i Jerusalem ki, mulu ka 'uri,

'Ada to'ona basi.

Na kingi kamulu, nia leka na mai siamulu.

Nia ka fatu'ua, ma ka leka mai fafona na dongki.

Nia ka leka mai fafona na dongki tu'u."*

⁶ Ma na ro wane ana fafurongo nia ki, keroa ka eteta na 'i nao, ma kera ka sasia ru ne ki sa Jesus saea fuadaro. ⁷ Keroa talaia mai na dongki nai fainia na wele, ma kera ka safatainia na maku kera ki fafona na sulina dongki tu'u nai, ma sa Jesus ka gouru fafona. ⁸ Ma na wane 'oro ki kera safatainia maku gwala kera ki sulia taale, ma tani wane ka tofua ulina niniu ki, ma kera ka safatainia sulia taale. ⁹ Ma fikue ne kera eteta naona sa Jesus, ma tani ai ka 'isi kau burina, kera akwa kera ka 'uri,

"Tangolae fuana wele ana kwalafa sa Deved na kingi!

Ma God 'oe oilakitainia wane ne nia leka mai ana na nikilalae 'oe!*" Lafutainia God nia to 'i langi!"

¹⁰ Ma kada sa Jesus nia dao 'i Jerusalem, na wane ana fere nai kera eele 'asiana, ma tani wane kera ledida ka 'uri, "Sa ti ne?"

¹¹ Ma na fikue nai kera ka 'uri, "Nia sa Jesus na profet, na wane fasia fere 'i Nasaret laona lofaa 'i Galili."

Sa Jesus taria wane ne kera falia Beu Abu God
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kada sa Jesus leka mai ka dao laona Beu Abu God, nia ka taria

wane ne kera foli ma kera fafoli senai ki. Ma nia ka kefusua na tatafe ana wane ne kera talana malefo senai ki, ma ka kefusua na ru fuana gourue na wane ne kera 'oifoli ana bole ki. ¹³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana wane nai ki, "Na Fatalana God laona Kekedee Abu nia fata 'uri, 'Na Beu nau, kera saea ana na beu fuana folae.' Boroi ma kamulu abulotainia ka alua lalau kula fuana belilana ru wane ki."

¹⁴ Ana kada nai, tani wane maada rodo, ma tani wane 'aeda mae, kera leka laugo mai siana sa Jesus laona Beu Abu God, ma nia ka gurada tafau. ¹⁵ Aia, ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera ka guisasu kada kera ada to'ona ru lea ne sa Jesus nia sasia ki, ma kera ka rongoa kaela wele ki kera akwa laona Beu Abu ka 'uri, "Tangolae fuana wele ana kwalafa sa Deved na kingi!" ¹⁶ Ma na fataabu baita ki fainia na famanata ki, kera ka fata 'uri fuana sa Jesus, "'Oe rongoa te ne kera saea! 'Uta ne nao 'oe si luida?"

Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Tu, nau ku rongoa. Nao mulu si idumia go fatae be laona Kekedee Abu? Nia fata 'uri, 'God, 'oe famanata kaela wele ki fua kera ka tango 'oe.'*"*

¹⁷ Sui 'i burina, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera leka na fasia 'i Jerusalem, ma kera ka leka 'uria 'i Betani. Ma kada nia rodo na, kera ka tio senai.

Sa Jesus agia na 'ai figi
(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ 'Ofodangi ana ruana maedangi, sa Jesus fainia fafurongo nia ki kera oli mai 'uria 'i Jerusalem, ma sa Jesus ka fiolo. ¹⁹ Ma nia ka ada to'ona te 'ai figi* ne uu ninimana taale, ma nia ka leka 'aena, boroi ma nao nia si ada to'ona go ta fueru ana, taifilia go ulina. Ma nia ka fata 'uri fuana 'ai figi nai, "Sulia nao 'oe si alua go ta fueru, 'urinai safali ana kada ne nao 'oe si fungu lau!" Ma kada nai go, na 'ai nai ka kuku na.

* 21:5 Sekaraea 9:9 * 21:9 Psalm 118:26 * 21:16 Psalm 8:2 * 21:19 'ai figi: Ada to'ona ana Diksonari

²⁰ Kada fafurongo ki kera ada to'ona ru nai, kera ka kwele 'asiana. Ma kera ka ledi nia, "Te ne sasi na 'ai ne ka mae 'ali'ali ga 'ana 'uri?"

²¹ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Nau ku saea fua mulu, dia mulu fama-mana ma nao mulu si fitala, kamulu saitamana mulu kai sasia go 'amulu ru baita liufia ru ne nau sasia ana 'ai figi ne. Dia mulu saea fuana fa uo ne, "Oe tatae, ma 'oe 'ui 'ani 'oe talamu laona na asi,' ru nai kai fuli go ana. ²² Dia mulu fasia God, ma mulu ka famamana ne God kai sasi ru ne mulu gania, nia kai sasi ga 'ana."

Ledilae sulia nikilalae sa Jesus

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Aia, ana kada sa Jesus nia oli lau laona Beu Abu God fuana famanatalana wane ki, na fataabu baita ki, ma tani wane fanaonao ana Jiu ki, kera leka mai siana. Ma kera ka ledi 'uri, "Sa ti ne saea 'oe taria wane ne ki fasia laona Beu Abu? Ma sa ti ne kwatea nikilalae fua 'oko sasia ana ru ne ki?"

²⁴ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Tu, nau ku ledi kamulu basi 'uria te ru. Dia kamulu olisia, nau fi farongo kamulu ana nikilalae ne nau ku to ana fua sasilana ru ne ki. ²⁵ Iu, mulu saea basi fuaku, na nikilalae ne sa Jon nia to ana fua na siuabulae, nia safali mai fasia 'i fai? Nia safali mai ana God, naoma nia safali mai ana wane ki go?"

Ma kera ka safali olisusue 'i safitada kwailiu kera ka 'uri, "Te ne kulu kai saea? Dia kulu olisia ma kulu ka 'uri, 'Fasia God,' nia kai fata 'uri, "Urinai ma 'uta mone ne mulu si famamana sa Jon?" ²⁶ Ma dia kulu fata 'uri, 'Nia safali go mai ana na wane ki,' wane ki kera kai guisasu fua kulu, sulia na wane ki kera saea sa Jon nia ta profet".

²⁷ Nia ne kera olisia ga 'ada 'uri fuana sa Jesus, "Kalu ulafusia go ti ne saea sa Jon ka siuabua wane ki."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau boroï nau kusi farongo kamulu laugo ana na nikilalae 'uta ne nau ku sasia ana ru ne ki."

Tarifulae sulia na ro wele ki

²⁸ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Mulu manata 'uta sulia ru ne? Te wane nia to ana ro welewane ki. Ma nia ka leka siana na wele 'i nao, ma ka fata 'uri fuana, "Alakwa nau 'ae, ta'ena 'oe leka, 'oko rao laona oole be kulu."

²⁹ "Ma nia ka olisia ka 'uri, 'Nau ku ta'aku go.' Ma sui 'i buri, nia ka talana na manatalana, ma ka leka na laona oole. ³⁰ Ma 'i buri, na maa ka leka lau siana ruana wele, ka saea laugo te fatae nai. Ma na wele ne olisia ka 'uri, 'Nia lea ga 'ana nau kai leka.' Boroï ma nia nao si leka go.

³¹ "'Uri ma sa ti 'adaro na ne sasia ru be na maa keroa nia doria?"

Ma kera olisia kera ka 'uri, "Na wele be 'i nao."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, na wane ta'a ki ne kera konia na malefo ana na takisi, ma na keni sesele ki, kera kai eta ru 'i laona maurie ne God nia gwaungai fafia 'i nao amulu.

³² Sa Jon wane ni Siuabu be dao na mai siamulu fuana fatailana tolai ne God nia doria fua mulu kai to sulia, ma nao mulu si famamana nia go. Boroï ma, na wane ta'a ne kera konia malefo ana takisi, ma keni sesele ki, kera famamana nia. Ma sui boroï 'ana mulu ada to'ona na ru nai ki, nao mulu si famamana go sa Jon, ma nao mulu si talana go manatamulu."

Na tarifulae sulia na wane rao ta'a ki

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Sa Jesus fata lau fuada ka 'uri, "Mulu rongoa basi te tarifulae lau. Te wane baita nia fasia na oole grep. Ma nia saungainia sakali kalia, ma ka 'elia te kilu fuana mangisilana fue grep ki fua saungailana waeni, ma ka saungainia te lume fuana folo 'usia oole. Ma nia ka alua na oole nia laona 'abana wane ki ne kera rao 'i laona. 'Urinai, nia ka leka na 'ana 'uria ta mae fere tau. ³⁴ Ma kada ne oole nai nia maua, nia kwatea na wane rao nia ki fuana wane ne kera ada sulia na oole nia, fua ka ngalia

mai tani fue grep ana 'ai ne nia fasia laona oole nai.

³⁵ “Ma na wane ne ada sulia na oole ki, kera daua na wane rao nia ki, ma kera ka kumua te wane, ma ruana wane kera saungia ka mae na, ma oluna wane kera 'ui fauna fua saungilana. ³⁶ Sui nia ka kwatea lau wane rao 'oro ki liufia 'i nao siada. Ma wane ne kera ada sulia oole nai, kera ka sasi 'urinai laugo ada. ³⁷ Ma 'isilana, nia ka kwatea na wele mamana nia siada. Ma nia ka manata 'uri, 'Kera kai manata baita ana na wele nau ne.’

³⁸ “Boroi ma kada ne wane nai ki kera ada to'ona na wele nia, kera ka fata kwailiu fuada ka 'uri, 'Nia na ne na wele na wane be nia too ana na oole. Kulu saungia ka mae fua kulu ka ngalia 'akulu na oole ne fuaka.’

³⁹ Ma kera daua, kera ka tara 'i maa fasia oole nai, ma kera ka saungia ka mae.

⁴⁰ “‘Urinai ma kada wane ne too ana na oole nia 'e dao mai, te na ne nia kai sasia ana wane ne ada sulia oole ki?”

⁴¹ Ma kera olisia ka 'uri, “Nia kai saungia wane ta'a ki ka mae, ma nia ka kwatea lau oole nia fuana tani wane 'e'ete ne kera kai kwatea ta bali fuana ana kada ana konirue.”

⁴² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Nia mamana mulu idumia na Kekedee Abu be fata 'uri,

'Na fau ne wane saungai lume ki kera noni'ela ana, nia ne na fau talingai† ka liufia fau ki tafau ana 'odoe.

God ne fulia ru nai, ma na adalae to'ona ka lea 'asiana.’✧

⁴³ “Ma nia ne nau ku saea fua mulu, na 'oilakie ana 'Initoe God, nia kai lafua fasi kamulu, ma ka kwatea 'ana fua wane ne rosulia ki. ⁴⁴ Ma dia sa ti ne nia lakwadora fafona fau nai, nia kai mangisi. Ma sa ti ne fau nai ka 'asia fafia, na nonina ka meme tafau na.”

⁴⁵ Ma kada ne fataabu baita ki ma na Farasi ki, kera rongoa tarifulae nai, kera saitamana ne sa Jesus nia fata sulida. ⁴⁶ Nia ne kera doria daulana. Boroi ma kera mau, sulia

na wane 'oro ne kera oku ana kada nai, kera famamana ne sa Jesus nia na profet.

22

*Sa Jesus fabolotania
nia fainia na kingi
(Luk 14:15-24)*

¹ Sa Jesus ka fata lau ana tarifulae fuana wane ki ka 'uri, ² “Na 'Initoe God nia 'uri: Te kingi nia saungainia na fafanga ana araie fuana wele nia ne kai arai. ³ Ma nia ka kwatea na wane rao nia ki siana na wane ne nia laefida ki fuana fafanga nai, fua kera ka leka mai. Boroi ma kera noni'ela lalau ana lekalae mai.

⁴ “Sui nia ka kwatea lau tani wane rao, ka fata 'uri fuada, 'Mulu farongoa na wane ne nau laefida ki, na fafanga nau nia kwaimakwali na. Nau ku saungia tafau na buluka baita nau ki, ma ru ki tafau ka kwaimakwali na. Mulu leka na mai ana fafanga nau.’

⁵ “Boroi ma kera nao si doria go rolae sulia, ma kera ka leka 'e'ete lalau 'ada. Ta wane ka leka na laona oole nia, ma ta wane ka leka na laona sitoa nia. ⁶ Ma tani wane kera daua wane rao nai ki, kera ka kwaeda, ma kera saungida. ⁷ Ma na kingi ne ka guisasu 'asiana, ma nia ka kwatea wane ni omee nia ki, kera ka saungia wane nai ki ne kera saungia na wane rao nia ki. Ma kera ka sungia na fere baita kera.

⁸ “Sui nia ka fata 'uri fua wane rao nia ki, 'Na fafanga kwaimakwali na, boroi ma na wane be nau ku laefida ki, kera si bobola fua lekalae mai ana na fafanga fai kalu. ⁹ Mulu leka sulia taale ki, mulu ka laefia mai na wane ki tafau ne mulu dao to'oda, kera ka leka mai ana fafanga ne.’

¹⁰ Ma wane rao ki kera ka leka sulia taale ki, kera ka okua mai na wane ki tafau ne kera dao to'oda. Ma na fafanga ana araie nai ka fungu ana wane lea ki ma na wane ta'a ki.

¹¹ “Sui kada ne na kingi nia dao mai fua adalae to'ona na wane ne

† 21:42 fau talingai: Ada to'ona ana Diksonari

✧ 21:42 Psalm 118:22-23

kera dao ki, nia ka ada to'ona te wane ne nao si ofi go ana na maku ana na araie. ¹² Ma na kingi ka fata 'uri, 'Nao 'oe si ofi ana na maku fuana fafanga ana araie, 'urinai nao nia si lea fua 'oko to seki.' Ma na wane nai nao si saea na ta ru.

¹³ "Sui na kingi ka saea fuana wane rao nia ki ka 'uri, 'Mulu kania na 'abana ma na 'aena wane ne, ma mulu 'ui 'ania laona kula rorodoa 'i maa, ana kula ne wane kai angi ma ka 'ala girigiri ana lifoda, sulia kera nonifi.'" ¹⁴ Sui sa Jesus ka fata na 'uri, "Na wane 'oro ki ne God laefida, boroi ma bara wane go ne nia filida."

Sa Jesus olisia na ledilae sulia na takisi

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Na Farasi ki kera leka, ma kera ka lokoeru fua fagarolana sa Jesus ana ru ne nia saea ki. ¹⁶ Ma kera kwatea fafurongo kera ki fainia tani wane 'ana sa Kingi Herod siana sa Jesus. Ma kera ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, kalu saitamana ru 'oe saea ki, ru mamana tafau go. 'Oe famanata ga 'amu sulia mamanae ma kwaidoria God fuana wane ki. Ma 'oe si 'ado go fainia ta wane ana ta te ne kera manata sulia. Ma nao 'oe si manata go 'uria na 'initoe na wane. ¹⁷ Iu, 'oe saea basi fua malu! 'Uri ma na taki kia, nia luia kwatelana malefo ana takisi fuana kingi baita 'i Rom?*" 'Uri ma nia bobola fua kalu kai kwatea takisi be, naoma 'e nao?"

¹⁸ Ma sa Jesus saitamana suina manatalae ta'a kera, ma ka fata 'uri, "Kamulu wane kwalabasa ki, 'uta ne mulu sasi 'uria fagarolaku? ¹⁹ Mulu fatainia basi malefo ne mulu folia ana takisi." Ma kera ka ngalia mai te seleni, kera ka fatainia fuana. ²⁰ Ma nia ka ledida ka 'uri, "Na nununa sa ti ne? Ma na satana sa ti mone ne?"

²¹ Ma kera olisia, kera ka 'uri, "Na nununa, ma na satana na kingi baita 'i Rom."

Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Mulu kwatea fuana kingi baita 'i Rom ru

nia ki, ma mulu ka kwatea laugo ru God ki fuana God."

²² Ma kada kera rongoa na olisilae nai 'e lea, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka leka na 'ada fasia.

Sulia na tatae olilae fasia maea

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ma ana fa dangi nai laugo, tani Sadusi kera leka mai siana sa Jesus. Na Sadusi ki kera saea na wane ki kera nao si tatae lau fasia na maea.

²⁴ Ma kera ka ledia sa Jesus, kera ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, sa Moses nia kedea na taki fuaka ka alangai 'uri, 'Dia ta wane nia mae, ma na 'afe nia ka mauri 'ua, boroi ma nao nia si to ana ta wele, na wanefuta nia ka adea lau na gwa 'oru nai, fua keroa ka to ana ta wele fua ka talana na wane ne nia mae na.' ²⁵ Ma te kwalafa akulu Jiu ki, kera to ana fiu waisasina ki. Ma na wane 'i nao ka adea ta keni. Aia, kada keroa si to 'ua ana ta wele, wane nai ka mae na. ²⁶ Na ruana wane ka adea lau keni nai. Aia, nao keroa si to laugo ana ta wele, ma nia ka mae laugo 'ana. Oluna wane ka adea lau, ma ka mae laugo. Nia 'urinai leka fiu waisasina nai, kera mae ka sui go. ²⁷ Burina bara waisasina ne kera mae, keni ne boroi ka mae laugo. ²⁸ 'Uri ma, ana maedangi ne God kai taea wane mae ki tafau fasia maea, sa ti ada ne na 'afe nia? Sulia na fiu waisasina nai ki be kera adea na keni nai tafau?"

²⁹ Sa Jesus ka olisi kera ka 'uri, "Kamulu garo na, sulia mulu si saitamana go na Kekedee Abu ki ma na nikilalae God. ³⁰ Sulia, kada ne wane mae ki kera kai tatae lau fuana maurie, kera dia na 'ada na 'ainsel ki 'i langi ne kera nao si arai.

³¹ "Iu, nau ku famanata kamulu sulia na tatae fasia na mae. Nau ku saitamana kamulu idumia sulia be God saea 'ua na mai ka 'uri,

³² 'Nau na ne God sa Abraham, God sa Aesak, ma na God sa Jakob.' God nia nao lau God fuana wane ne kera mae ki, boroi ma God fuana wane ne kera mauri ki."

* **22:17** kingi baita 'i Rom: Ada to'ona ana Diksonari

³³ Ma ana kada ne wane 'oro ki kera oku kalia sa Jesus, kera rongoa ru nai ki, ma kera ka kwele 'asiana ana famanatalae nia ki.

Na taki talingai 'asiana

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Ana kada ne Farasi ki kera rongoa sa Jesus ne fanofoa na Sadusi ki ana na olisilae nia, kera ka oku mai siana. ³⁵ Ma te wane ada ne famanata ana taki ki, nia sasi 'uria ka fagaroa sa Jesus ana na ledilae ka 'uri, ³⁶ “Wane Famanata 'ae, na taki te ne talingai ka liufia taki kia ki tafau?”

³⁷ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, “ ‘Oe kwaimani ana God 'oe, ana man-atamu tafau, ana mangomu tafau, ma ana liomu tafau.’ ³⁸ Nia na ne taki eteta ma ka talingai 'asiana. ³⁹ Ma ruana taki ka dia laugo ka 'uri, “Oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu.’ ⁴⁰ Ma na taki fasia sa Moses ki tafau, ma na famanatalae profet ki kera oku tafau go ana ro taki ne ki.”

Sa Jesus nia kwalafa sa Deved ma na 'Aofia nia laugo

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ana kada tani Farasi kera oku kalia sa Jesus, nia ledida ka 'uri, ⁴² “Na Christ, wane ne God nia filia fua famaurilana wane ki, kamulu saea nia futa mai ana sa ti ne?”

Kera ka olisi 'uri ana, “Na Christ kai futa mai ana kwalafa sa Deved na kingi.”

⁴³ Sui sa Jesus ka ledi kera lau, “Uta mone ne na Anoeru Abu nia kwatea manatae wane fuana sa Deved na Kingi ka saea nia na 'Aofia nau? Deved nia fata 'uri,

⁴⁴ ‘God nia fata 'uri fuana 'Aofia nau: 'Oe gouru 'i bali 'o'olo aku, makwalia kada nau kai alua malimae 'oe ki farana gwaungaie 'oe.’[☆]

⁴⁵ “Sa Deved 'ana talana ne saea na Christ ana na ‘Aofia.’ Nia ne, na Christ nia nao lau Wele ana kwalafa sa Deved ga 'ana. Nia 'Aofia nia laugo.”

⁴⁶ Ma ana kada nai, nao ta wane ada si bobola na fuana olisilana ana

ta ru. Ma burina na, nao ta wane si nonira'a na fuana ledilana sa Jesus lau.

23

Jesus fata falia falafala wane famanata ana taki ki ma Farasi ki

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ 'I burina ru nai, sa Jesus ka fata fuana wane ne kera oku mai ki, ma na fafurongo nia ki ka 'uri, ² “Na wane famanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kera to ana nikilalae fuana famanatalae ana taki sa Moses ki. ³ Nia ne, mulu rosulida, ma mulu sasia na ru ki tafau ne kera saea fua mulu. Boro ma nao mulu si sasi lau sulia ru ne kera sasia ki, sulia kera nao si sasi go sulia ru ne kera fata sulia ki. ⁴ Kera alua lau tani taki 'oro ne 'afitai fuana wane ki ka rosulia, boro ma kera nao si nonimabe fuana kwai'adomilae ana wane ki fuana sasilaie sulia taki nai ki.

⁵ “Ma kera sasia ru ki tafau fuana wane ki ka suada ma ka kwaisae kera wane lea ki. Ma ru 'uri ki ne kera sasia. Kera kania maadarada, ma 'i 'abada ana reba ru baita ki ne kera kedea na Kekedee Abu ki ana. Ma kera taia na ngagamuna maku kera ki ka gwala. ⁶ Ma kera doria 'asiana gourue ana kula 'initoa ana fafanga ki, ma kula 'initoa ki fuana gourue laona beu fuana folae ki. ⁷ Ma kera doria 'asiana tangolada maana usie ki, ma kera ka doria wane ki ka fata 'uri ada, ‘Wane Famanata nau.’

⁸ “Boro ma nao si lea fuana ta wane ga 'ana ne ka fata 'uri amulu, ‘Wane Famanata nau,’ sulia taifili nau go ne te wane famanata kamulu, ma kamulu na bara waisasina laona fikue famamanalae. ⁹ Ma nao mulu si fa'initoa ta wane famanata laona molagali ana fatae 'uri, ‘Maa kalu,’ sulia kamulu kai fa'initoa go te Maa kamulu ne nia to mai 'i langi. ¹⁰ Ma nao si lea fuana ta wane ga 'ana ka fata 'uri amulu, ‘Wane baita,’ sulia kamulu to go ana te

☆ 22:44 Psalm 110:1

wane baita, ma nia na ne nau, na Christ, wane ne God nia filia fuana famaurilana wane ki. ¹¹ Dia ta wane doria ka baita safitamulu, nia ka dia na wane rao. ¹² Ma ta wane ne ka fabaita nia talana, God kai fatu'u nia. Ma ta wane boroi 'ana ne ka fatu'u nia talana, God kai fabaita ana."

Sa Jesus susida fasia ta'alaie wane gwaungai Jiu ki

(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nia ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki, ma kamulu na Farasi ki, Kamulu wane kwalabasa ki! God kai kwae kamulu, sulia ne mulu bilaki 'usia na mae ana 'Initoe God fasia wane ki. Kamulu laugo nao mulu si doria go ne mulu ka ru laona 'Initoe God, ma mulu susia wane ne kera faisusu 'uria rulae.*

¹⁵ "Ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki ma kamulu na Farasi ki, na wane kwalabasa ne mulu suke ana wane ki. Aia, God kai kwae kamulu, sulia mulu ulafu 'asiana ana liufilana kula ki tafau, laona asi ma laona tolo, 'uria daolae to'ona ta wane, fua ka leka sulia na taki sa Moses ki. Aia, ma kada wane 'e leka go sulia kamulu, mulu fi sasi akau lalau ana nia fuana lekalae 'uria kula ni kwaekwae. Ma na kwaekwae nia kai baita ka liufi kamulu sulia na abulolana 'e ta'a ka liufi kamulu tafau na.

¹⁶ "Ta'a 'asiana fua mulu, ma kamulu dia na wane maa rodo ki ne kera talaia wane ki. Nia ne, God kai kwae kamulu, sulia mulu famanata 'uri ana wane ki, 'Sui boroi 'ana sa ti ne ka fangasia alangaie nia ana Beu Abu God, nia lea ga 'ana dia nao nia si sasia te ne nia alangai fuana. Boroi ma dia nia fangasia alangaie nia ana na gol be laona Beu Abu God, nia ne ka abu 'asiana fuana

'oilana alangailae nia.' ¹⁷ Mulu maa rodo, ma mulu oewanea 'asiana. Te ne baita, na gol naoma na Beu Abu God ne sasia gol ne ka abu? Na Beu Abu God ne baita liufia na gol! ¹⁸ Ma mulu famanata laugo wane ki 'uri, 'Sui boroi 'ana sa ti ne ka fangasia alangaie nia ana na fulifue, nia lea ga 'ana dia nao nia si sasia te ne nia alangai ana. Ma dia nia ka fangasia alangaie nia ana afafue ne to fafona fulifue, nia ne abu 'asiana fuana 'oilana alangailae be nia.' ¹⁹ Kamulu maa rodo. Te ne baita, afafue naoma na fulifue ne nia kwatea afafue ka abu? Na fulifue ne 'initoa ka liufia na afafue. ²⁰ Sulia na fulifue ne 'initoa ka liufia na afafue, ma sa ti ne fangasia alangaie nia ana na fulifue, tama nia alangai ana na fulifue loko fainia afafue ki tafau ne kera to fafona fulifue nai. ²¹ Ma sa ti boroi 'ana ne fangasia alangaie nia ana Beu Abu God, 'urinai tama nia alangai na ana God ne nia to laona Beu Abu nai. ²² Ma dia ta wane ka fangasia alangaie nia ana 'i langi, tama nia alangai ana kula ni gourue God, ma God ne to laugo 'i langi.

²³ "Ta'a 'asiana fua mulu na wane famanata ana taki ki ma kamulu na Farasi ki, Mulu na wane kwalabasa ki. God kai kwae kamulu. Mulu kwatea ta bali ana tangafuluna ru ki fuana God ana ka ru ne mulu fasida laona oole kamulu ki fua ka falea fanga kamulu ki,† ma nao mulu si manata 'abero go fuana rolae sulia famanatae baita ana taki ki. Na famanatae baita ana taki ki fata 'uri, 'Wane kai sasia na ru ki tafau ne 'o'olo fuana wane ki. Nia ka kwaimanatai fuana wane ma ka saea ru mamana ki.' Mulu kai sasia na ru nai ki, fainia na ru tu'u ki laona taki ki laugo. ²⁴ Kamulu dia na wane maa rodo ne talaia na wane ki. Mulu saitamana go 'amulu manata 'abero 'uria lekalae sulia ka ru laona

* **23:13-14** Verse 14 nao si to laona 'orolana kekedee 'ua sa Matiu, "Ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki ma kamulu na Farasi ki ne mulu sasia na ru ki fua sae wane ki kera ka sae mulu na wane lea ki. Boroi ma God kai kwae kamulu, sulia mulu mala ta'a ana 'oru ki ma mulu kai laua na lume kera ki fua mulu. Sui boroi 'ana mulu ka 'urinai, kamulu ka sasia folae gwala ki, fuana wane ki kera ka saea mulu na wane God ki. Sulia mulu sasi 'urinai, na kwaekwae kamulu ki kai baita 'asiana." † **23:23** Mint, Dill, ma Cummin

taki ki. Ma nao mulu si manata 'abero go ana ru baita laona taki ki. Kada mulu sasi 'urinai, ru ne nia ada dia mulu lafua go 'amulu na lango fasia te ne mulu kufia, boroi ma mulu kai onomia go 'amulu na kamel baita.

²⁵ "Ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki ma kamulu na Farasi ki ne mulu saitamana sasilana ru ki fua wane ki kera ka eele amulu. Aia, God kai kwae kamulu, sulia mulu madafia 'asiana taufilana nonina na titiu fuana fanga ki, boroi ma mulu fafungua ana na fanga ne mulu ngali ana wane ki sulia ogalulumilae. ²⁶ Kamulu na Farasi ki maamulu nia rodo! Mulu talana na manatalae kamulu ki ka falu. Dia ne manatalae kamulu ki falu, na abulolae kamulu ki boroi falu laugo. 'Urinai, na maurilamulu dia na titiu ki ne falu 'i nonina ma laona laugo.

²⁷ "Ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki ma kamulu na Farasi ki, mulu kwatea wane ki kera ka saea kamulu ana wane lea ki. Boroi ma God kai kwae kamulu, sulia mulu dia kilu gwau ki ne kera farafua ma adalae to'ona ka lea 'i maa, boroi ma 'i laona nia fungu ana suli fainia nonina wane mae ki, ne kera moko ngwa'a na. ²⁸ Ru ne nia mamana ana kamulu, sulia te ki ne mulu sasia nia ada lea 'asiana maana wane ki. Boroi ma na manatalae kamulu ki nia ta'a 'asiana, ma mulu ka saitamana sukelana wane.

²⁹⁻³⁰ "Ta'a 'asiana fua mulu na famanata ana taki ki, ma kamulu laugo na Farasi ki, mulu saitamana sasilana ru ki fuana wane ki ka saea kamulu wane lea 'asiana. Boroi ma God kai kwae kamulu, sulia mulu saea dia kamulu to ana kada be 'i nao, mulu si 'adomia go koko kamulu ki fuana saungilana na profet ki. Ma ta'ena mulu alua na fau lea ki fafona kilu gwau profet nai ki, ma na wane lea ki 'i nao fuana fakwangelana. ³¹ Kada mulu saea kera na koko kamulu ki, nia fatainia mulu futa olitana kwalafa koko ta'a kamulu ki ne kera saungia

profet ki mai 'i nao. ³² Aia, ma dia 'urinai, mulu fasuia na 'amulu raoe ne koko kamulu ki etangia mai 'i nao! ³³ Kamulu na ne abulolae kamulu ki dia na fa tafo ki. Ka 'afitai 'asiana fua mulu ka tafi fasia kwaekwae ana kula ni kwaekwae. ³⁴ Sulia ru nai ki, nau ku saea ru ne fua mulu, nau kai kwatea tani profet ma tani wane saitamarue ma tani famanata siamulu. Ma tani ai ada mulu kai saungida ma mulu kai foto'ida ana 'airarafolo. Tani wane ada, mulu kai dauda ma mulu kai namusida laona beu fuana folae ki, ma mulu kai tari kwailiu ada fasia laona fere kamulu ki. ³⁵ Nia ne kwatea God kai kwae kamulu fafia saungilana na wane lea ki, safali mai ana maelana sa Abel, na wane 'o'olo, leka ka dao ana maelana sa Sekaraea, na wele sa Barakaea ne mulu saungia karangia fulifue laona Beu Abu God.† ³⁶ Nau ku saea fua mulu ne kwaiketoie fuana maelana wane nai ki kai to fafomulu wane ana kada ne."

Sa Jesus nia kwaimanatai fuana wane 'i Jerusalem ki
(Luk 13:34-35)

³⁷ Ma sa Jesus ka ada kau fuana fere 'i Jerusalem, ma ka fata 'uri, "Wane ana Jerusalem 'ae! Kamulu be 'ui fauna profet be God nia oduda mai fua mulu ki, ma mulu ka saungida. Ana kada 'oro nau ku doria mulu kai leka mai siaku fua nau ku ada suli kamulu dia ta karai nia ofia na wele nia ki 'i farana kukubana. Boroi ma nao mulu si doria go. ³⁸ Ma ana kada ne na, God kai leka fasi kamulu, ma ka luka faburi na ana fere kamulu. ³⁹ Ma nau ku saea fua mulu, nao mulu si ada to'oku lau, leka ka dao ana kada ne mulu kai fata 'uri, 'God, 'oe oilakitainia na wane ne leka mai ana nikilalae 'oe!' "✠

24

Sa Jesus saea na malimae ki kai okosia na Beu Abu God
(Mak 13:1-27; Luk 21:5-28)

† 23:35 Sa Abel na wane 'o'olo eteta ne kera saungia laona Alangaie 'ua. Ma sa Sekaraea na wane 'o'olo 'isi ne kera saungia laugo laona Alangaie 'Ua. ✠ 23:39 Psalm 118:26

¹ Ma 'i burina ne sa Jesus fata 'urinai ka sui, nia ka leka fasia Beu Abu God. Ma kada sa Jesus nia leka kau, na fafurongo nia ki kera leka mai siana, kera ka fata 'uri, "Oe ada to'ona basi 'amu na lume lea ne ki laona labu 'ana Beu Abu God."

² Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Iu, 'oe ada to'ona na lume baita ne ki. Nao ta te gwa fau seki kai tio lau 'i fulina. Kera tafau kera kai takalo 'i ano."

³ Burina, sa Jesus ra gwauna fa uo 'i Olif, ma kada nia gouru 'ana, na fafurongo nia ki kera leka mai siana, ma kera gouru fainia taifilida. Ma kera ka ledi 'uri ana sa Jesus, "Kada te na ne ru ne 'oe saea fua malu ki kai dao mai? Aia, ma te ne kai dao mai fua sae kai fatainia kada 'oe fua olilae mai, fainia kada ne molagali kai sui ana?"

⁴⁻⁵ Sa Jesus ka olisi kera ka 'uri fuada, "Kamulu kai adaada lea, ma nao mulu si alamatainia ta wane ka talai garo amulu. Sulia ne wane 'oro ki kera kai dao mai ana sataku, ma kera ka fata 'uri, 'Nau na ne na Christ!' Ma kera ka talai garo ana wane 'oro ki. ⁶ Ma te ru lau, mulu kai rongoa firue ki ana fere karangi ki, ma na fatae sulia firue ki ana tani fere tau laugo mai. Ka 'urinai boroi 'ana, nao mulu si manata 'abero sulia. Ru 'urinai ki kai dao mai, boroi 'ana na 'isilana ru ki tafau nao 'ua. ⁷ Na mae fere ki kera kai fualida kwailiu, ma na 'initoe ki kai fualida kwailiu. Ma na uni fioloe ma anuanu ki kai liu ana kula ki tafau. ⁸ Ma ru nai ki kera ne safalilana nonifie, nia 'e dia keni fafuta be nia safali ka fii wele.

⁹ "Ana kada nai laugo, wane ana mae fere 'e'ete kwailiu ki laona molagali, kera kai malimae amulu, sulia kamulu na wane nau ki. Ma tani wane ada kai dau kamulu, ma kai kwate kamulu fuana malimae kamulu ki fuana kwaelamulu ma fuana saungilamulu. ¹⁰ Ma wane 'oro ne kera famamana nau, nao kera si dau ngasi ana famamane kera ki. Ma wane ki kai malimae ana kera kwailiu. Ma kera kai kwatea wane God ki fuana malimae

kera ki. ¹¹ Ma kada nai, profet suke 'oro ki kai dao mai, ma kai talaia, ma kai sukea wane 'oro ki, ma kera kai leka sulia na famanatae garo kera ki. ¹² Ma kera kai sasia ru garo 'oro ki. Ma sulia ru ne, kwaimanie wane 'oro ki kai ngwatautau. ¹³ Sui boroi 'ana ka 'urinai, dia sa ti ne nia ngangata fuana lekalae sulia God leka ka dao suilana kada nai, nia ne God kai famauria. ¹⁴ Ma Farongoe Lea ne sulia 'Initoe God, kera kai 'ainitalo ana laona molagali fuana wane ki tafau. Suifatai, suilana molagali fi dao mai.

¹⁵ "Ma mulu kai ada to'ona na Ru Sua kai tatae mai ana kula abu. Na ru ta'a nai kai fasua na Beu Abu God, ma God kai fasia. Aia, ru ne profet Daniel eta fata na mai sulia 'i nao." (Na faoraie fuana wane ne nia ididu nia 'uri: 'Oe malingainia lea ana na fadalana ru ne.) ¹⁶ "Kada mulu ada to'ona ru nai ki kera dao mai, na wane ne kera to ana lofaa 'i Jiudea, kera kai tafi 'uria gwauna fa uo ki. ¹⁷ Ana kada nai, dia ta wane ka to mai 'i maa ana lume nia, nia ka tafi 'ali'ali, ma nao nia si manata lau 'uria rulae laona lume nia 'uria ngalilana ta ru 'ana. ¹⁸ Ma sa ti ne nia to mai laona oole, nao nia si oli lau 'i lume 'uria ta maku 'ana. ¹⁹ Ma ana fa dangi nai ki, nia kai ta'a fuana keni ki ne kera iana, sulia ne nia 'afitai fuada ne kera ka tafi, ma ka ta'a laugo fuana 'afe ki ne kera too ana na wele tu'u ki. ²⁰ Iu, mulu kai foa ma mulu ka gania God, fua ru ne nao si fuli lau kada ana uni gwarie, naoma ana Sabat. ²¹ Sulia nonifilae ana fa dangi nai ki, nia kai ta'a ka liufia nonifilae ne wane laona molagali ki kera saitamana, safali 'ua mai ana safalilana kada God nia saungainia molagali ka dao ana kada ne. Ma nao ta ru 'urinai kai fuli mai burina. ²² Ma dia God nao si fakokorua kada ana nonifilae, nia 'afitai fua ta wane kai mauri. Ma nia 'e fakokorua kada nai fuana lealana wane ne nia filida ki.

²³ "Iu, dia ta wane 'e fata 'uri fua mulu, 'Ada to'ona basi, nia na ne na Christ,' naoma ka fata 'uri, 'Ada to'ona basi, nia na 'i seloko,'

nao mulu si famamana nia. ²⁴ Sulia wane susuke ki kai dao mai, ma kera kai fata 'uri, 'Nau ne na Christ,' fainia na wane susuke ki kera kai fata 'uri, 'Nau na profet.' Ma kera kai sasia fanadae baita ki fua ka talaia garo ana wane ne God nia filida ki boroi ma nia 'afitai 'asiana fuada. ²⁵ Nia ne, sui boroi 'ana ru ne ki kera nao si dao mai 'ua, nau ku saea na fua mulu 'i nao, fua mulu ka saitamana.

²⁶⁻²⁷ "Ana kada nau, na Wele nia Wane, nau ku oli mai, wane ki tafau kera kai ada to'oku. Dia laugo ne mulu saitamana adalae to'ona meamea kada nia mea mai ana bali taelana sato leka ka dao mai bali sulana sato laona mamanga. Aia, dia tani wane kera fata 'uri fua mulu, 'Na Christ to laona lofaa 'eke'eke,' nao mulu si leka 'uria kula nai. Dia tani wane kera fata 'uri fua mulu, 'Na Christ kai agwa 'i seki,' nao mulu si famamana fatae 'urinai ki.

²⁸ "Na olilaku mai nao ta wane si talafia, ka dia laugo ne na gwaubalano nao si talafia ta ru mae.

*Sa Jesus fata sulia olilana mai
(Mak 13:24-31; Luk 21:25-33)*

²⁹ "I buri'ana kada ne nonifilae nai ki ka sui, 'God kai susia na sato, ma na madame, ma nao keroa si tala. Ma God kai kwate na bubulu ki kera kai 'asida mai fasia mamanga. Ma God kai sasia na ru 'i langi ki, kera kai leka garo fasia fulida.'[☆]

³⁰ "Burina ru ne ki, na maetoto ana olilaku mai fi fatai mai laona mamanga. Ma ana kada nai go, na wane ki tafau laona molagali, kera kai angi sulia kera kai ada to'ona ne nau, na Wele nia Wane, ku oli mai fafona gwa salo laona mamanga, ma nau kai leka mai fainia nikilalae nau ma na ngwasinasinae baita nau. ³¹ Ma na 'ainsel kai ufia na bungu ka angi baita fua okulana wane nau ki tafau ne nau ku filida na. Ana kada nai, nau ku kwatea mai 'ainsel nau ki, fua kera okua mai wane nau ki fasia fere ki tafau laona molagali."

³² Sui, sa Jesus ka fata sulia tarifulae ka 'uri, "Mulu manata basi sulia 'ai figi ki. Kada mulu ada to'ona na ulina nia ngosa, mulu saitamana na ne kada fuana uni 'ako'akoe nia dao karangi na. ³³ Ka 'urinai laugo, kada mulu ada to'ona nonifilae nai ki tafau kera fuli mai, mulu kai saitamana ne olilaku mai nia karangi na. ³⁴ Ru mamana ne nau ku saea fua mulu, wane ki tafau ne kera mauri ana kada ne, kera nao si mae 'i naona ru nai ki ne kai dao mai. ³⁵ Na ru ki tafau mai 'i langi ma laona molagali kera kai sui. Boroi ma na fatalaku go ne toto nao si sui.

*Nao ta wane si saitamana
maedangi naoma kada nai*

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Nao ta wane si saitamana kada ne nau kai oli mai ana. Na 'ainsel ki boroi nao si saitamana laugo, ma nau, na Wele boroi, nau nao si saitamana laugo ana. God na Maa taifilia go ne nia saitamana. ³⁷ Na olilaku mai kai dia ru be fuli ana kada sa Noa. ³⁸ Ana fa dangi be 'i nao ki, ana na igwa baita be, na wane ki kera fanga ma kera ka ku 'ada, ma na wane ki ma keni ki kera ka arai ma ka 'afe 'ada, ma kera ka kwate keni 'ada kwailiu, leka ka dao go ana fa dangi be sa Noa nia ra laona faka baita be. ³⁹ Boroi 'ana, kera ulafusia 'ua na te ne kai dao mai, leka ka dao ana kada ne igwa baita be dao mai, ma ka lauda na. Ma nia kai dao laugo mai 'uri ana kada ne nau kai dao mai ana. ⁴⁰ Ana kada nai, ro wane ki keroa kai rao laona oole. Te wane God kai ngalia, ma te wane kai ore. ⁴¹ Ma ro keni ki keroa sasi fanga oku. Te keni God kai ngalia, ma te keni kai ore. ⁴² Mulu kai adaada lea, sulia mulu ulafusia fa dangi te ne nau, na 'Aofia kamulu, kai dao mai ana. ⁴³ Mulu ka manata to'ona ru ne, dia na wane ana lume 'e saitamana ga ana kada ne wane beli kai dao mai ana, nia ka adaada lea ma nao si alamatania ta wane beli ka ru mai laona lume nia.

[☆] 24:29 Aesaea 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; 3:15

44 Nia ne, mulu kai kwaimakwali laugo, sulia nau kai dao mai ana kada ne mulu fia nao nau si dao mai ana."

Tarifulae sulia ro wane rao ki
(Luk 12:41-48)

45 Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuana fafurongo ki, "Sa ti ne dia na wane rao ne nia saitamarue ma ka rao 'o'olo? Nia ne na wane baita kai alua ka ada sulia wane rao ki, ma ka kwatea fanga fuada ana kada fuana kwate fangalae. 46 Ma 'oilakie fuana wane rao nai ne wane baita nia dao to'ona ma nia sasia ru nai ki, ana kada ne nia dao mai ana lume nia! 47 Nau ku saea na ru mamana fua mulu, na wane baita kai alu nia ka ada sulia ru nia ki tafau.

48 "Boroi ma, dia nia na wane rao ta'a, nia ka manata 'uri, 'Na wane baita nau, daolana mai nia tau 'ua.'

49 Ma nia ka safali fuana kwaelana wane rao ki, ma nia ka to ni fanga na 'ana ma ka kufia ru bubulo ki na ana fainia wane ku bubulo ki. 50 Sui ma na wane baita kai dao mai ana ta maedangi ne nia nao si kwaimakwali, ma ana kada ne nia ulafusia ga 'ana. 51 Na wane baita kai kwatea na kwaekwae baita fuana, ma ka alu nia fainia wane kwalabasa ki ne suke ana rolae sulia God. Ma kada nia to ana kula nai, nia kai angi ga 'ana fainia na 'ala girigiri ana lifona, sulia nia nonifi 'asiana."

25

Tarifulae sulia te akwala keni sari

1 Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Ana kada ne nau ku oli lau mai, na 'Initoe God kai dia na akwala keni sari ne kera ngalia na fa kwesu kera ki, ma kera ka kwaimakwali ana na arai falu ne kai leka mai ka ngalida 'uria laona fafanga ana araie. 2 Ma ta lima keni sari ada kera oewanea, ma ta lima ai ada kera ka lioto. 3 Na keni sari oewanea nai ki kera ngalia na fa kwesu kera ki, boroi ma kera nao si ngali go faida ta 'oele ne ka bobola fuana fasarulana fa kwesu kera ki. 4 Ma lima keni lioto nai ki kera ngalia 'oele fuana fasarulana kwesu fainia na fa kwesu kera ki.

5 Ma kada arai falu nai nao si dao 'ali'ali, ma keni sari nai ki maada ka maleua tafau, ma kera ka maleu na 'ada.

6 "Ma laona tofungana rodo, wane ki kera akwa ka 'uri, 'Na arai falu nia dao na mai! Mulu leka mai fua mulu ada to'ona.' 7 Na akwala keni sari nai kera ka tatae, ma kera ka fasarua na fa kwesu kera ki. 8 Ma na keni sari oewanea nai ki kera ka fata 'uri fuana keni sari lioto nai ki, 'Mulu 'e kwatea ta 'oele fuana sarulae amalu, sulia ne 'oele kalu ki fuana sarulae karangi ka suina.'

9 "Ma kera olisida kera ka 'uri, 'Nao go, sulia nao nia si bobola na fai kulu tafau. Mulu leka 'amulu ana ta lume, fua mulu ka folia ta 'oele fuana sarulae 'amulu.' 10 Ma kada kera leka fuana folilae, na arai falu nai ka dao na mai. Ma na sari nai ki ne kera sasi akau, kera ka leka na 'ada fainia 'uria na fafanga ana araie. Ma kera ka bilaki na 'usia na mae.

11 "Ma 'i burina na keni sari oewanea be ki, ka dao laugo mai, kera ka 'uri, 'Wane baita 'ae! 'Oe 'ifingia kau na mae fua malu!' 12 Ma na arai falu nai 'e olisida ka 'uri, 'Ru mamana nau ku saea fua mulu, nau ku ulafusi kamulu.' "

13 Ma sa Jesus ka fasuia na tarifulae ne ka 'uri, "Nia ne, mulu kai adaada lea, sulia mulu ulafusia fa dangi naoma kada ne nau kai dao lau mai ana."

Na tarifulae sulia olilana
mai wane 'initoa
(Luk 19:11-27)

14 Sui sa Jesus ka saea lau na tarifulae ne fuana fafurongo nia ki ka 'uri, "Ana kada nau kai oli mai, na 'Initoe God nia dia ta wane baita ne nia leka ana ta kula tau, ma ka saea na wane rao nia ki, ma ka kwatea kera ka ada sulia na toorue nia ki. 15 Ma nia ka kwatea lima to'oni seleni ki fuana te wane. Ma fuana ta wane lau, nia ka kwatea ro to'oni seleni ki. Ma fuana ta wane lau, nia ka kwatea te to'oni seleni. Nia ka kwatea ka bobola na fainia na liotoe kera ki. Sui nia ka leka na 'ana ana lekalae nia. 16 Ma na wane ne ngalia na lima to'oni seleni,

nia ka rao ana, ma ka to lau ana ta lima to'oni seleni. ¹⁷ Ma na wane be ngalia na ro to'oni seleni ki, nia ka rao laugo ana, ma ka toda lau ta ro to'oni seleni. ¹⁸ Boro ma na wane be ngalia te to'oni seleni, nia 'e leka, ma ka 'elia te kilu laona ano, ma ka safungainia 'ana seleni be na wane baita nia kwatea fuana.

¹⁹ "Ma burina ka kada tau, na wane baita be kera 'e oli mai, ma ka doria saitamana seleni be nia faida ki. ²⁰ Ma na wane be ngalia lima to'oni seleni ki, ka ngalia lau mai ta lima to'oni seleni, ma ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, 'oe kwatea lima to'oni seleni ki fuaku be. 'Oe ada to'ona basi, nau ku toda lau ta lima to'oni seleni fafia.'

²¹ "Ma na wane baita nia ka olisia ka 'uri, "Oe wane ni rao lea nau. Nau ku saitamana, nau ku fama-mana 'oe! 'Oe rao lea ana ru tu'u ki, nia ne nau ku alu 'oe, 'oko baita fafia na ru 'oro ki. 'Oe leka mai, ma 'oko eele 'amu fai nau.'

²² "Ma na wane ne ngalia ro to'oni seleni ki ka dao laugo mai. Ma ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, 'oe kwatea go ro to'oni seleni ki fuaku be. 'Oe ada to'ona basi, nau ku toda lau ta ro to'oni seleni fafia.'

²³ "Ma na wane baita nia ka olisia ka 'uri, "Oe wane ni rao lea nau, nau ku saitamana nau ku famamana 'oe! 'Oe rao lea ana ru tu'u ki. Nia ne nau kai alu 'oe, 'oko baita fafia na ru 'oro ki. 'Oe leka mai, ma 'oko eele 'amu fai nau.'

²⁴ "Sui na wane be ngalia te to'oni seleni, ka dao mai. Ma nia ka fofone ru ga 'ana ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, nau ku saitamana 'oe na wane ne fatamaudi. 'Oe saitamana ngeda ru ga 'amu ana kula ne nao 'oe si fasi ru ana. ²⁵ Nia ne nau 'e mau, ma nau ku leka safungainia seleni be 'oe laona ano. 'Oe ada to'ona malefo be 'oe go ne.'

²⁶ "Ma na wane baita nia ka olisia ka 'uri, "Oe na wane rao ta'a, ma 'oe noni'ela 'asiana! 'Oe saitamana ga 'amu ne nau ku ngeda ru ana kula ne nau nao si fasi ru ana. ²⁷ Dia 'oe manata 'urinai, 'uta ne nao 'oe si alua 'amu na seleni nau ki laona

kula ni totodae, ma ka dao ana kada nau ku oli mai ana, nau ku ngalia na seleni nai ma na seleni tarenga ki fainia.'

²⁸ "Sui na wane baita nai ka fata 'uri fuana wane ni rao nia ki lau, 'Mulu ngalia na seleni ne ki fasia, ma mulu ka kwatea fuana wane ne too ana te akwala to'oni seleni. ²⁹ Sulia na wane ki tafau ne kera too ana ru 'oro ki, nau kai kwatea lau tani ru fuada, fua kera ka too ana ru ki ka takwala. Ma sa ti boro 'ana nia too ana ta ru tu'u, nau kai lafua fasi nia. ³⁰ Ma na wane ni rao ne, mulu kai 'ui 'ania 'i maa laona maerodo, kula ne wane ki kai angi ga 'ada fainia 'ala girigiri ana lifoda, sulia nia nonifi 'asiana.' "

³¹ Sa Jesus ka fata lau 'uri fuana fafurongo nia ki, "Kada nau, na Wele nia Wane, nau kai oli lau mai 'uria na kingi fainia na 'ainsel ki, nau kai gouru ana kula ni gourue na kingi. ³² Ma na wane ki fasia fere ki tafau kera kai oku mai siaku. Ma nau kai tolingia na wane ki tafau, dia ta wane be nia ada sulia na sipsip ki ka tolingia na sipsip ki fasia na nanigot ki. ³³ Ma nau kai alua na wane 'o'olo ki 'i bali 'o'olo aku, ma na wane ta'a ki 'i bali mauili aku.

³⁴ "Sui nau ku fata 'uri fuana wane ne kera gouru 'i bali 'o'olo aku, 'Kamulu na wane ne Maa nau faeele kamulu ki. Mulu kai ru mai laona 'initoe ne nia sasi akau ana fua mulu safali na mai ana safalilana na molagali. ³⁵ Sulia kada nau ku fiolo ana, kamulu kwatea fanga fuaku. Ma kada nau ku maeliku ana, mulu kwatea kafo fuaku. Ma boro 'ana nau na wane dao fasia ta fere 'e'ete, kamulu eresi nau 'uria laona lume kamulu ki. ³⁶ Ma kada nao 'aku ta maku, mulu kwate maku fuaku. Ma kada nau ku matai, mulu ada sulia nau. Ma kada nau ku to 'i laona beu ni kanie, mulu maa to'oku.'

³⁷ "Sui na wane 'o'olo ki kera ka olisia kera ka 'uri, "Aofia 'ae, kada te ne kalu ada to'ona 'oe fiolo, ma kalu ka kwate fanga fuamu? Kada te ne 'oe maeliku, ma kalu ka kwatea kafo fuamu? ³⁸ Ma kada te ne 'oe na wane dao fasia na fere 'e'ete, ma kalu ka

eresi 'oe 'i lume, naoma kada te ne nao 'amu ta maku, ma kalu ka kwate maku 'amu? ³⁹ Ma kada te ne kalu ada to'ona ne 'oe matai ana, naoma 'oe to laona beu ni kanie, ma kalu ka leka maa to'omu?'

⁴⁰ "Ma nau ku olisida nau ku 'uri, 'Ru mamana nau ku saea fua mulu, kada mulu sasia ta ru 'urinai fuana ta wane boroi 'ana ne kera nao si ada baita ana, mulu sasia na fuaku.'

⁴¹ "Sui nau kai fata 'uri fuada na wane ne kera to 'i bali mauli aku, 'Mulu leka tau kau fasi nau. God kai kwae kamulu. Ma mulu leka laona ere ne toto firi, ne God nia sasi akau fuana sa Saetan ma na 'ainsel ta'a nia ki. ⁴² Sulia nau ku fiolo, ma mulu si kwatea go ta fanga fuaku. Ma kada nau ku maeliku, nao mulu si kwatea go ta kafo fuaku. ⁴³ Ma kada nau ku dao mai, mulu si eresi nau go 'uria lume kamulu ki. Ma kada nao 'aku ta maku, nao mulu si kwate maku ga 'aku. Ma kada nau ku matai ma ku to 'i laona beu ni kanie, nao mulu si ada go suli nau.'

⁴⁴ "Ma kera ka olisia kera ka 'uri, 'Aofia 'ae, kada te ne kalu suamu, 'oe fiolo, naoma 'oe maeliku, naoma 'oe na wane dao, naoma ka nao 'amu ta maku, naoma 'oe matai naoma 'oe to 'i laona beu ni kanie, ma nao kalu si 'adomi 'oe go?'

⁴⁵ "Ma nau ku olisida ku 'uri, 'Ru mamana nau ku saea fua mulu, kada kamulu si kwai'adomi ana ta wane boroi ana ne kera nao si ada baita ana, mulu sasia na fuaku.'

⁴⁶ "Sui kera ka leka na 'ada 'uria kwaekwae ne toto firi, ma wane 'o'olo ki kera ka leka na 'uria na maurie firi."

26

*Na lokoerue fuana
saungilana sa Jesus*

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Kada sa Jesus nia famanata ana ru ne ki ka sui, nia ka fata 'uri fuana faturongo nia ki, ² "Mulu saitamana suina, Fafanga ana Daofa Liue* kai

fuli fafone. Ma ana kada nai, kera kai kwate nau, na Wele nia Wane, fuana malimae nau ki, fua kera kai foto'i nau ana 'airarafolo."

³ Ma ana te kada nai go ana, na fataabu baita ki, ma na fanaonao Jiu ki, kera oku laona lume baita na 'inita fataabu† ne satana sa Kaeafas. ⁴ Ma kera ka lokoeru fua kera ka dao to'ona ta kada fua kera ka dau agwa ana sa Jesus, ma kera ka saungia. ⁵ Ma kera ka fata kwailiu 'uri, "Nao kulu si daua ana fa dangi ana fafanga, fasia tooa ki kera ka fuali kulu."

*Te keni nia 'igitainia ngwaingwai
moko lea*

ana gwauna sa Jesus

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Ma sa Jesus fainia faturongo nia ki, kera leka 'uria 'i Betani, kera ka to laona lume sa Simon, na wane ne kuu nia saungia 'i nao. ⁷ Ana kada sa Jesus 'e fanga, te keni leka mai siana fainia na bi ngwaingwai ne kwanga 'asiana,‡ ma ka fungu ana na ngwaingwai ne moko lea, ma na folilana ka baita 'asiana. Nia leka mai, ma ka 'igitainia ana gwauna sa Jesus. ⁸ Ma ana kada ne faturongo nia ki kera ada to'ona, kera ka guisasu, ma kera ka fata 'ada talada 'uri, "Uta ne keni ne ka falia ngwaingwai lea ne? ⁹ Ngwaingwai ne, dia kulu foli ana, malefo baita ne kulu kai ngalia. Ma kulu ka ngalia na malefo nai fuana 'afilana wane siofa ki!"

¹⁰ Ma sulia sa Jesus saitamana ga 'ana te ne kera fata sulia, nia ka fata 'uri fuada, "Nao kamulu si fata falia lau. Ru lea 'asiana ne nia sasia fuaku. ¹¹ Na wane siofa ki kera to tari ga 'ada fai kamulu. Boroi ma nau nao si to tau go fai kamulu. ¹² Ma ana kada na keni ne nia 'igitainia na ngwaingwai ne ana noniku, nia sasi akau aku makwalia faitolilae laona kilu gwau ana fa dangi ana maelaku. ¹³ Ma nau ku saea fua mulu, ana kula ki tafau

* **26:2** Fafanga ana Daofa Liue: Ada to'ona ana Diksonari † **26:3** 'inita fataabu: Ada to'ona ana Diksonari ‡ **26:7** Na kufi ru ne kwanga 'asiana ne kera saea ana alabaster, na fau ne madumadu 'asiana.

laona molagali ne kera kai fata sulia na Farongoe Lea ne, kera kai fata laugo sulia ru ne nia sasia aku fuana manatalae to'ona."

Sa Jiudas nia alafafia kai folilana sa Jesus fuana malimae ki

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Burina ru ne ki sui, te wane ana akwala ma ro fafurongo sa Jesus ki, satana sa Jiudas Iskariot ka leka siana na fataabu baita ki. ¹⁵ Ma ka ledi 'uri ada, "Dia nau ku kwatea sa Jesus fua mulu, te ne mulu kai kwate fuaku?" Ma kera ka tomainia olu akwala seleni ki, ma kera ka kwatea fuana. ¹⁶ Safali ana kada nai, sa Jiudas ka ada na 'uria ta kada lea fuana kwatelana sa Jesus fuada.

Sa Jesus 'ania na Fafanga ana Daofa Liue

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Ma ana etana fa dangi ana fafanga ne kera saea ana, "Beret ne nao ta isi ana", na fafurongo ki kera leka mai siana sa Jesus, ma kera ka ledi 'uri ana, "I fai ne 'oe dori kalu ka sasi akau ana Fafanga ana Daofa Liue fuamu?"

¹⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu kai leka kau 'uria 'i Jerusalem. Ana kada kamulu dao siana te wane ne nau ku filia, mulu ka fata 'uri fuana, 'Na Wane Famanata kalu, nia saea kada nia dao karangi na. Nia fainia na fafurongo nia ki kera kai 'ania na Fafanga ana Daofa Liue 'i lume 'oe.'"

¹⁹ Ana kada ne, fafurongo ki kera leka, ma kera ka fata fainia na wane nai dia be sa Jesus saea na fuada, ma kera ka sasi akau na ana fanga 'i senai.

²⁰ Ma nia saulafi na, sa Jesus ka to senai fua ka fanga fainia na akwala ma ro fafurongo nia ki. ²¹ Ma kada kera fanga na, sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, te wane amulu kai kwate nau fuana malimae nau ki."

²² Kada fafurongo ki kera rongoa ru nai, kera ka kwaimanatai 'asiana.

Ma te te wanea ada fi safali ana ledilana sa Jesus 'uri, "'Aofia 'ae, 'uri ma 'oe fata suli nau nai?"

²³ Sui sa Jesus ka 'uri, "Te wane amulu, ne taufia lifu beret nia 'i laona tiu fai nau, nia ne kai kwate nau fuana malimae nau ki. ²⁴ Nau, na Wele nia Wane, nau kai mae dia na Kekedee Abu ki be fata suli nau. 'Urainai boroi ana kwaimanatai 'asiana fuana wane ne kai kwate nau fuana malimae nau ki. Nia lea fuana wane nai dia nia nao si futa go."

²⁵ Ana kada nai, sa Jiudas, wane ne kai kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae. 'Uri ma 'oe fata suli nau nai?"

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe talamu na ne saea."

Na fafanga na 'Aofia

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Ma ana kada kera fanga, sa Jesus ka ngalia fa beret, ma nia ka tangoa God, sui ka ngiia, ma ka kwatea fua fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri, "Mulu ngalia, ma mulu ka 'ania. Nia na ne noniku."

²⁷ Sui nia ka ngalia na titiu, ma ka tangoa God, sui ka kwatea fuada, ma ka fata 'uri, "Kamulu tafau, mulu kufia. ²⁸ Nia na ne 'abuku ne God fangasia na alangaie falu, sulia ne 'abuku kai igwa fuana wane 'oro ki, fua God ka manatalugea na ta'alae ki. ²⁹ Ru mamana nau ku saea fua mulu, nau nao si kufia lau na waeni ne leka ka dao ana fa dangi nau kai kufia na waeni falu fai kamulu 'i laona 'Initoe Maa nau."

³⁰ Sui kera ka ngufia fa ngu, ma kera ka leka 'uria fa uo ne kera saea ana Olif.

Sa Jesus eta fata na ana sa Pita ne kai tofe nia

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ana fa rodo ne, kamulu tafau go mulu kai tafi fasi nau. Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, 'God kai saungia wane ne nia ada sulia na

sipsip ki, ma sipsip ki kai takalo tafau.[☆] ³² Ka 'urinai boroi ana, 'i burina nau ku tatae lau 'uria maurie, nau kai eteta 'i nao amulu 'uria 'i Galili."

³³ Ma sa Pita ka olisia ka 'uri, "Nia 'afitai 'asiana ne nau ku leka fasi 'oe, sui boroi 'ana wane ne ki kera ka leka fasi 'oe!"

³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Pita, "Nau saea fuamu, 'i naona ne karai kai angi 'i laona fa rodo ta'ena, 'oe kai sae olu ru ana ne 'oe ulafusi nau."

³⁵ Ma sa Pita ka olisia ka 'uri, "Sui boroi 'ana nau kai mae fai 'oe, nia 'afitai nau ku saea ne nau ku ulafusi 'oe!"

Ma na fafurongo ki tafau go, kera saea laugo te ru nai.

Sa Jesus fosis God ana kula kera saea ana 'i Getsemani
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Sui sa Jesus ka leka fainia na fafurongo nia ki ana te kula kera saea ana 'i Getsemani, ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu to 'amulu 'i seki kada nau ku leka 'i seloko fua nau ku foa."³⁷ Ma nia ka talaia sa Pita, ma na ro wele sa Sebedi ki fainia. Ma nia fi etangia kwaimanatailae baita ma liodilae.³⁸ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Na lioku nia kwaimanatai 'asiana, ma nia bobola na fua saungilaku. Mulu to 'i seki, kamulu ka ada, ma mulu ka adaada fai nau."

³⁹ Sui nia ka 'idu tu'u lau fasi kera, ma ka tio fafia maana 'i ano, ma ka foa ka 'uri, "Maasi 'ae, dia nia ngwaluda ga 'ana, 'oe lafua 'amu na nonifilae ne fasi nau. Sui boroi 'ana, nao lau na kwaidorie nau, boroi ma kwaidorie 'oe lalau."

⁴⁰ Sui sa Jesus ka oli siana olu fafurongo be nia ki, ma ka ada to'ona kera maleu na, ma nia ka fata 'uri fuana sa Pita, "Pita 'ae, 'uta ne mulu si ada fai nau sulia ta te kada?"⁴¹ Kamulu kai ada, mulu kai adaada ana folae fasia na ilitoe ka liufi kamulu. Sulia kamulu doria

sasilana ru lea ki, boroi ma noni mulu nia ngwatautau 'asiana."

⁴² Sa Jesus ka leka lau, ma ka foa ana ruana kada ka 'uri, "Maasi 'ae, dia nao si bobola fua 'oko susia na nonifilae ne fasi nau, lea ga 'ana, nau ku ro na 'aku sulia na kwaidorie 'oe."

⁴³ Ma kada nia oli mai siana fafurongo nia ki, nia ada to'ona ne kera maleu lau, sulia maada 'e maleua 'asiana.

⁴⁴ Ma sa Jesus ka leka lau fasida, ma ka foa lau ana oluna kada, ka saea laugo na fatae be ki. ⁴⁵ Sui nia ka leka lau siana olu fafurongo be nia ki, ma ka fata 'uri fuada, "Kamulu maleu 'ua ne? Ma mulu ka mamalo 'ua ne? Ada basi, kera kai kwate nau na, na Wele nia Wane, laona 'abana wane ta'a ki. Na kada be nia dao na mai!"⁴⁶ Mulu tatae, kulu ka leka na. Ada basi, na wane be nia kwate nau fuana malimae nau ki, nia dao na mai."

Kera daua sa Jesus
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Ma ana kada sa Jesus 'e fata ga 'ana 'ua, sa Jiudas, te wane ana akwala ma ro fafurongo be nia ki, 'e dao na mai. Te fikue baita ne leka mai fainia, fasia fataabu baita ki, ma fanaonao ki. Ma kera ngalia mai na naife ni sauwanee ki, fainia subi ki. ⁴⁸ Aia, sa Jiudas kwatea suina maetoto fuada ka 'uri, "Na wane ne nau ku nono'ia, nia na ne wane ne mulu doria."§

⁴⁹ Ma 'ali'ali nia ka leka 'o'olo na siana sa Jesus ma ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, aroaroe to fai 'oe." Sui nia ka nono'ia.

⁵⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Wane nau, sasia na ru ne 'ali'ali."

Sui kera ka 'idu karangi mai ana, ma kera ka daua sa Jesus, ma kera ka dau ngasi na fafia. ⁵¹ Ma te wane ana fafurongo sa Jesus ki 'e lafua na naife ni sauwanee nia, ma ka kwaea na wane rao na 'inita fataabu, ma ka kwae musia na bali alinga 'o'olo nia.

☆ 26:31 Sekaraea 13:7 § 26:48 Dia na falafala ana Jiu ki, na kwainono'ie fatainia kwaimanie ma fuusi baitalae fuana famanata fasia na fafurongo nia.

⁵² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe alua 'amu na naife 'oe fulina, sulia sa tifaيدا ne kera firu ana naife, kera kai mae laugo ana naife. ⁵³ Nau ku doria 'oko saitamana, dia nau ku gania Maa nau, nia fi kwatea mai molee 'ainse! ⁵⁴ Ma dia nau ku saea na 'ainse ki ka 'adomi nau 'urinai, nao nau si famamana ru ne na Kekedee Abu fata sulia na Christ kai nonifi ana ki."

⁵⁵ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana wane ki, "Uri ma, kamulu kwaisae nau ta wane beli ne? Nia ne mulu ka dao mai fainia naife ki, ma na subu ki fua daulaku? Tau na mai, nau ku famanata kamulu 'i laona Beu Abu God, boroi ma mulu si dau nau go. ⁵⁶ Na ru ne ki tafau ka fulu 'urinai fua ka famamana kekede na profet ki ana Kekedee Abu."

Sui na fafurongo nia ki tafau kera ka luka faburi na ana, ma kera ka tafi na 'ada.

Kera ketoa sa Jesus

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ma wane ne kera daua sa Jesus ki, kera talai nia 'uria laona lume sa Kaeafas, na 'inita fataabu. Ma wane famanata ana taki ki, fainia wane fanaonao ki laugo, kera oku senai. ⁵⁸ Ma sa Pita nia 'isi tau na mai 'i buri, ma ka dao laugo 'i laona labate ana lume 'inita fataabu, ka ru kau laona labate, ma ka gouru fainia wane ni folo ki, fua sae nia ka ada to'ona te ne kera kai sasia ana sa Jesus. ⁵⁹ Ma na fataabu baita ki, fainia na fikute wane lokoeru*, kera sasi 'uria daolae to'ona tani fatae sukee sulia sa Jesus ne bobola fuana kera ka saungi nia fafia. ⁶⁰ Sui boroi 'ana wane 'oro fata sukee ki kera leka laugo mai, kera nao si dao go to'ona ta ru. Sui 'i buri, ta ro wane sukee keroa tae mai, keroa ka fata 'uri, ⁶¹ "Na wane ne nia fata 'uri, 'Nau ku saitamana okosia na Beu Abu God, ma nau ku saungai falu laugo ana laona olu fa dangi ki.' "

⁶² Sui na 'inita fataabu ka tatae, ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Uri ma, nao

'oe si olisia go ta ru, ana ru ta'a ne kera saea amu ki?" ⁶³ Boroi ma, sa Jesus 'e nofo ga 'ana. Ma na 'inita fataabu ka fata lau 'uri, "Nau ku ledi 'oe fua 'oko kwaiagi ana satana God ne mauri, ma 'oe saea fua malu ne 'oe na ne na Christ, na Wele God, naoma 'e nao?"

⁶⁴ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nia nena 'oe saea na. Ru mamana nau ku saea fua mulu, safali ana kada ne ka oli 'alaa, mulu kai ada to'oku, na Wele nia Wane, nau ku gouru 'i bali 'o'olo ana God ne nikila 'asiana, ma nau ku leka mai 'i fafona gwa salo ki 'i langi."

⁶⁵ Go na 'inita fataabu nai, ka musia na maku gwala nia talana fua ka fatainia na gwuisasue nia, ma ka fata 'uri, "Kulu si doria lau ta wane ni fata famamana! Kulu rongoa tafau na ne nia fabolotania fainia God. ⁶⁶ Mulu manata 'uta?"

Ma kera olisia ka 'uri, "Nia bobola na fuana nia kai mae."

⁶⁷ Sui kera ka ngisufia maana, ma kera ka kumulia. Ma tani wane kera ka fidalia, kera ka 'uri, ⁶⁸ "Christ 'ae, dia 'oe na ta profet, 'oe saea mai, sa ti ne fidali 'oe?"

Sa Pita nia tofea sa Jesus

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma sa Pita ka gouru laona labate, ma te keni sari rao 'e leka mai siana ka fata 'uri, "Oe to laugo fainia sa Jesus, na wane ne fasia 'i Galili."

⁷⁰ Sui sa Pita ka tofe naofada ka 'uri, "Nau kusi saitamana ru ne 'oe saea."

⁷¹ Sui, sa Pita leka ka gouru karangi ana mae tafa, ma te keni sari rao lau ka ada to'ona, ma ka fata 'uri fuana wane ne kera gouru senai ki, "Na wane ne to laugo fainia sa Jesus, wane ne fasia 'i Nasaret."

⁷² Ma sa Pita ka tofe lau, ma nia kwaiagi ka 'uri, "Nau kusi saitamana na wane na."

⁷³ Ma nao si tau go 'i burina, na wane ne kera uu senai ki, kera leka siana sa Pita, ma kera ka fata 'uri fuana, "Oe laugo ta wane ada

* **26:59** fikute wane lokoeru: Ada to'ona ana Diksonari

mamana na, sulia na linge fatalamu ne fatai 'oe."

⁷⁴ Kada nai nia ka kwaiagi lau ka 'uri, "Alu God kai kwatea na kwaekwae fuaku, dia nau si fata mamana! Nau nao si saitamana na wane nena."

Ma 'urinai go, karai ka angi na. ⁷⁵ Ma sa Pita nia manata to'ona fatae be sa Jesus saea, "I naona na karai kai angi laona fa rodo ne ta'ena, 'oe kai saea olu ru ana ne 'oe ulafusia nau." Kada sa Pita 'e manata to'ona ru nai, nia ka ru kau 'i maa, ma ka angi 'asiana.

27

*Kera ngalia sa Jesus
siana sa Paelat*
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ana 'ofodangi makalokalo, na fataabu baita ki tafau fainia na wane fanaonao ki, kera lokoeru na fuana saungilana sa Jesus. ² Sui kera ka kania, ma kera ka talaia na siana sa Paelat, na wane baita fasia 'i Rom.

Sa Jiudas nia mae
(Acts 1:18-19)

³ Ma sa Jiudas, na wane be kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki, ana kada nia saitamana kera ketoa na sa Jesus fuana maelana, nia ka manata oli, ma ka oli fainia na olu akwala seleni be ki fuada na fataabu baita ki ma wane fanaonao ki, ma ka fata 'uri, ⁴ "Nau ku abulo ta'a na, sulia nau ku kwatea na wane 'o'olo fuana saungilana."

Sui kera olisia ka 'uri, "Nao lau 'abero kalu nena. Sulia bali nai bali 'oe lalau na."

⁵ Ma sa Jiudas ka 'ui 'ania seleni nai ki laona Beu Abu God, ma ka leka na 'ana. Nia leka kau 'i maa, ma ka lio nia na 'ana talana.

⁶ Ma na fataabu baita ki, kera ngalia na seleni nai ki, ma kera ka fata 'uri, "Nia nao si bobola ana taki kulu fuana kulu ka alua na seleni ne ki fainia na malefo ana na Beu Abu God, sulia seleni ne, nia na malefo ana sauwane." ⁷ Ma kera fata ka suina, kera ka alafafia ma kera ka folia ana te lifu gano, na

gano te wane ni saungai titiu. Ma kera ka talana gano ne ana kula fua alulana wane kwaita ne mae ki ana. ⁸ Sulia ne kera folia na gano nai ana malefo ne nia ngalia fuana saungilana wane, kera ka saea gano ne ana, "Gano ana 'abu" leka ka dao go ana 'i ta'ena.

⁹ 'Urinai, kera ka famamana fatae na profet Jeremaea be fata 'uri, "Kera ngalia na olu akwala seleni be ki, na malefo be wane Israel ki kera folia ana na wane, ¹⁰ ma kera ka kwatea 'uri folilana na gano na wane ne saungai tiu ki, dia be God nia saea fuaku."

Sa Paelat nia ketoa sa Jesus
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:16)

¹¹ Ma sa Jesus ka uu 'i naona sa Paelat, na wane gwaungai fasia 'i Rom. Ma sa Paelat ka ledia ka 'uri, "Oe na ne kingi Jiu ki?"

Sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nia na nena 'oe saea."

¹² Kada ne fataabu baita ki, ma na fanaonao ki, kera fai fafia sa Jesus, nao nia si olisida ana ta fatae.

¹³ Sui sa Paelat ka fata 'uri fuana, "Oe si rongoa go ru ta'a 'oro ne kera fai fafi 'oe ana ki?"

¹⁴ Ma sa Jesus nao si olisida go ana ta fatae. Nia ne sa Paelat ka kwele 'asiana.

¹⁵ Iu, ana na Fafanga ana Daofa Liue, wane gwaungai fasia 'i Rom, nia 'idufa lugea te wane ne Jiu ki kera doria fasia na beu ni kanie.

¹⁶ Ma ana kada nai, te wane ne to laugo laona beu ni kanie ne satana sa Barabas, na wane ki tafau kera saitamana. ¹⁷ Nia ne, kada wane ki kera oku mai, sa Paelat ka ledida ka 'uri, "Sa ti ne kamulu doria nau lugea fua mulu, sa Barabas, naoma sa Jesus ne kera saea ana na Christ?"

¹⁸ Nia ka fata 'urinai, sulia nia saitamana ne wane fanaonao ana Jiu ki, kera kwatea sa Jesus fuana sulia kera kwaifi fuana.

¹⁹ Ma kada sa Paelat nia gouru ana kula ni kwaiketoie, na 'afe nia ka kwatea te fatae fuana ka 'uri, "Nao 'oe si sasia ta ru ana na wane 'o'olo

nenā. Sulia nau ku maleu bolee, ma manataku ka isifufuli 'asiana suli nia laona fa rodo be sui."

²⁰ Ma na fataabu baita ki, ma na wane fanaonao ki, kera fata alingana wane ki, fua kera ka gania sa Paelat fuana lugelana sa Barabas, ma ka alua sa Jesus fuana maea. ²¹ Ma sa Paelat ka ledia na fikue nai lau ka 'uri, "Sa ti ana keroa ne mulu doria fua nau ku lugea?"

Ma kera olisia kera ka 'uri, "Sa Barabas."

²² Sa Paelat ka fata 'uri, "Ma te ne nau kai sasia ana sa Jesus, ne kera saea ana na Christ?"

Kera tafau ka fata 'uri, "'Oe foto'ia ana 'airarafolo."

²³ Ma sa Paelat ka fata lau 'uri, "Sulia ta te garoe na ne nia sasia?"

Sui kera akwa baita kera ka 'uri, "Foto'ia ana 'airarafolo."

²⁴ Ma kada sa Paelat ada to'ona nia 'afitai ka sasia na ta ru, ma na firue karangi ka safali, nia ka ngalia kafo, ma ka taufia na 'abana 'i naoda tafau, ka fata 'uri, "Nau nao si doria na maelana wane ne. Bali kamulu na nai."

²⁵ Na fikue tafau kera olisia, kera ka 'uri, "Alua maelana kai to fafi kalu, ma fafia na wele kalu ki."

²⁶ Aia, sa Paelat ka lugea kau sa Barabas fuada, ma ka kwatea wane ni omee nia ki kera ka namusia sa Jesus. Sui nia ka kwatea fuada fua kera ka foto'ia ana na 'airarafolo.

Na wane omee ki kera 'onionga sa Jesus

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ma na wane ni omee sa Paelat ki, kera talaia sa Jesus laona lume baita sa Paelat, ma na wane ni omee nai ki tafau, kera oku mai kalia sa Jesus. ²⁸ Ma kera ka lugea na maku nia, ma kera ka faofia ana maku meo bobora. ²⁹ Sui kera ka ngalia na 'eregwau* ana 'oko ngangara, ma kera ka duua ana gwauna, ma kera ka kwatea te sara 'ai fua nia ka dau ana 'ana bali 'aba 'o'olo nia, dia ta kingi. Ma kera ka boruru fuana, ma kera ka 'onionga, kera ka 'uri,

"Na kingi Jiu ki, 'oe mauri tau amu!"

³⁰ Ma kera ka ngisufia, ma kera ka ngalia na sara 'ai be, ma kera ka kwaea na gwauna. ³¹ Kada kera 'onionga ka sui, kera lugea lau na maku be, ma kera ka faofia lau ana maku nia ki, sui kera ka talaia kau fua foto'ilana ana 'airarafolo.

Kera foto'ia sa Jesus ana 'airarafolo

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Ma kada kera leka na kau fasia 'i Jerusalem, kera ka ada to'ona te wane fasia 'i Saerin, ne satana sa Simon. Ma na wane ni omee ki, kera ka sumainia fua nia ngalia na 'airarafolo sa Jesus. ³³ Sui kera dao ana kula kera saea ana 'i Golgota (Na fadalana fatae Golgota, "Na kula ana lelete wane"). ³⁴ 'I senai, kera kwatea na waeni ne kera dolalia fainia 'ai 'afae† fua sa Jesus. Ma sa Jesus ka ku to'ona, ma nao nia si kufia go.

³⁵ Sui kera ka foto'ia ana na 'airarafolo, ma kera ka saketo ana na ru dia daisi fuana kera ka tolingia na maku nia ki. ³⁶ Sui kera ka gouru 'i ano, ma kera ka adaada 'afia ga 'ada. ³⁷ Ma 'i gwauna na 'airarafolo kera alua na kekedee 'uri, "NA WANE NE SA JESUS, NA KINGI JIU KI." ³⁸ Sui, kera ka foto'ida laugo ro wane beli ki fainia ana na 'airarafolo ki, ta wane bali 'o'olo ana, ma ta wane ana bali mauri.

³⁹ Ma na wane ne kera liu ki, kera kwelangai gwauna, ma kera ka fata buri tolingai kau fuana sa Jesus, kera ka fata 'uri, ⁴⁰ "'Oe saea 'oe okosia na Beu Abu God, ma 'oko saungai falu lau ana sulia olu fa dangi ki go. Aia, dia 'oe na Wele God, 'oe famauri 'oe basi talamu, ma 'oko koso mai fasia na 'airarafolo nena."

⁴¹ Ma fataabu baita ki kera 'onionga 'urinai laugo ana, fainia na wane famanata ana taki ki, ma na wane fanaonao ki, kera ka 'uri, ⁴² "Nia be famauria na wane 'e'ete

* **27:29** 'eregwau: Ada to'ona ana Diksonari † **27:34** 'ai 'afae: Nia te sului ne kera dolalia fainia waeni fuana fagwarilana fie.

ki, ma nia nao si famauria nia go talana. Dia nia na kingi kia wane Jiu ki, nia koso mai fasia na 'airarafolo, fua kulu ka famamana nia. ⁴³ Nia fito ana God, ma ka fata 'uri, 'Nau ne na Wele God.' Kulu adaada basi fua kulu kai ada to'ona ne God kai famauria naoma 'e nao."

⁴⁴ Ma na ro wane ta'a ne kera foto'ida fainia ki, kera fata buri tolingai laugo 'urinai ana.

Maelana sa Jesus

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Safali ana tofungana dangi, leka ka dao ana oluna kada sato, na 'afutana bali lofaa ne nia rodoa. ⁴⁶ Ma saulafi, sa Jesus ka akwa baita ka 'uri, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Na fadalana ne 'uri, "God nau 'ae, God nau 'ae, 'uta ne 'oe lukasi faburi aku?"

⁴⁷ Ma tani wane ne to karangi nia, kera rongoa, ma kera ka fata 'uri, "Nia akwa 'uria sa Elaeja." ⁴⁸ Ma te wane adalae 'ali'ali ka ngalia mai te lumulumu asi, ma ka kutumainia laona waeni 'afae, ma ka usufia ana mae 'ai, ma ka kwatea fuana fua nia ka kufia.

⁴⁹ Ma tani wane lau kera ka 'uri, "Mango basi, kulu ada to'ona dia sa Elaeja nia dao mai fuana famaurlana naoma 'e nao."

⁵⁰ Sui, sa Jesus ka akwa baita lau, ma ka mae na.

⁵¹ Ma maku baita ne bokota na kula abu laona Beu Abu God 'e kakari ana ro bali ru, safali mai 'i gwauna leka ka dao 'i ano. Ma na anuanu ka liu, ma na fau ki ka foga,

⁵² ma tani faoda gwau kera ka 'ifi, ma na wane 'oro ana wane God ki ne kera mae na, kera ka mauri lau.

⁵³ Ma kera ka ru fasia faoda kera ki. Ma burina sa Jesus nia tatae oli laugo, kera ru laona fere abu 'i Jerusalem. Ma na wane 'oro ki kera suada.

⁵⁴ Ma na wane fanaonao ana wane ni ome ne kera ada sulia sa Jesus, fainia na wane ni ome nia ki, ana kada kera ada to'ona na anuanu, ma na ru 'e'ete ki tafau laugo ne fuli, kera ka mau 'asiana ma kera ka fata

'uri, "Nia mamana 'asiana, nia na Wele God."

⁵⁵ Ma tani keni 'oro laugo ne kera leka burina sa Jesus safali mai 'i Galili ma kera 'adomia, kera to laugo senai, ma kera ka adaada tau laugo mai 'ada. ⁵⁶ Ta ai ada ne ni Mary fasia 'i Magdala, ma ni Mary na gaa sa Jemes ma sa Josef, ma 'afe sa Sebedi, ma tani keni lau.

Kera faitoli ana sa Jesus

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ana kada nia saulafi na ma karangia nia rodo, te wane todaru nia leka mai. Nia te wane fasia 'i Arimetea, satana ne sa Josef. Ma nia te wane fafurongo sa Jesus laugo.

⁵⁸ Nia leka siana sa Paelat, ma ka gania nonina sa Jesus. Ma sa Paelat ka saea kera kwatea fuana. ⁵⁹ Ma sa Josef ka ngalia nonina sa Jesus, ma ka 'afua ana 'aba maku kwao falu. ⁶⁰ Sui nia ka alua laona faoda gwau falu nia, ne kera 'elia laona fau baita. Sui nia ka gelusia te aba fau baita, ma ka bokota na maana faoda gwau nai. ⁶¹ Ni Mary fasia Magdala, ma ta Mary lau, kera gouru 'i maa na faoda nai.

⁶² Ma ana fa dangi burina, na Sabat, na fataabu baita ki, ma na Farasi ki, kera oku fuana lokoerue fainia sa Paelat. ⁶³ Ma kera ka fata 'uri fuana, "Wane baita 'ae, kalu manata to'ona kada wane suke ne nia mauri 'ua, nia fata 'uri, 'Nau kai mauri lau ana oluna maedangi!"

⁶⁴ 'Oe farongoa wane 'oe ki kera leka, kera ka folo 'usia na faoda wane mae leka ka dao ana oluna maedangi. Nao nia si lea ne fafurongo nia ki kera ka ngalia 'ada na nonina, kera ka safungainia, ma kera ka sukea wane ki, saea sa Jesus nia mauri lau. Ma 'oe saitamana dia kera suke 'urinai, nia kai ta'a ka liufia na sukee be nia eta suke mai ana wane ki."

⁶⁵ Ma sa Paelat ka 'uri fuada, "Aia, dia 'urinai, kamulu ne mulu filia tani wane ana wane ni ome nau ki, fua kera ka leka folo, ma kera ka folo lea 'usia na faoda nai."

⁶⁶ Ma kada fataabu baita ki, ma na Farasi ki kera rongoa ru nai, kera ka sasi akau na, kera ka leka na 'uria na faoda nai. Ma kada kera dao ana faoda nai, kera ka alua na maetoto ana faoda nai, fua dia ta wane ka 'idua boroi na mae ana faoda, kera ka saitamana. Ana kada nai laugo, kera ka alua na wane ni folo ki.

28

Sa Jesus nia mauri lau

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ 'I burina na Sabat, kada nia makalokalo 'ua ana Sande 'ofodangi, ni Mary fasia 'i Magdala, ma ta Mary lau, keroa leka 'uria na faoda be fua keroa ka ada to'ona. ² Ma tona boroi na anuanu baita ka liu, ma te 'ainsel God ka koso mai fasia 'i langi, ma ka gelusia na aba fau be fasia maana na faoda, ma ka gouru 'ana fafona. ³ Na adalae to'ona dia na meamea ma na maku nia ki ka kwao 'asiana. ⁴ Ma ana kada ne wane ni folo ki kera ada to'ona, kera mau 'asiana, ma kera 'asida, ma kera ka lelebe, ma kera dia na 'ada na wane mae ki.

⁵ Ma na 'ainsel nai ka fata 'uri fuadaro, "Nao kamoro si mau. Nau ku saitamana kamoro nani 'uria sa Jesus be kera saungia ana 'airarafolo. ⁶ Nao nia si to na 'i seki. Nia tatae na fasia maea dia be nia saea fua mulu. Kamoro leka mai seki, ma kamoro ka ada to'ona 'amoro kula be nia tio ana. ⁷ Aia, moro leka 'ali'ali na, ma moro ka farongo 'uri ana fafurongo nia ki, 'Sa Jesus nia mauri na, ma nia 'e leka na 'i nao amulu 'uria 'i Galili, ma mulu kai ada to'ona na senai.' Ma moro ka manata to'ona ru nai nau ku saea fuamoro ki."

⁸ 'Urinai go, keroa ka leka 'ali'ali na fasia faoda ana maue. Sui boroi 'ana, keroa 'e eele 'asiana. Ma keroa ka lae 'ali'ali fua farongolana fafurongo nia ki.

⁹ Ma ana kada nai, sa Jesus ka dao to'odaro, ka fata 'uri, "Na aroaroe ka to fai kamoro." Ma keroa ka leka mai siana, keroa ka boruru fuana, ma keroa ka dau kau 'i 'aena, ma keroa ka fa'initoa nia. ¹⁰ Ma

sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Nao moro si mau. Moro leka, ma moro ka farongoa na wanefuta nau ki, fua kera kai leka 'uria 'i Galili. Ma kera kai ada to'oku na 'i senai."

Na sukelae wane fanaonao ki

¹¹ Ana kada ro kenī ne ki keroa oli kau sulia na taale, tani wane ana wane folo nai ki, kera leka na fasia faoda gwau sa Jesus, ma kera ka oli na 'uria 'i Jerusalem. Kada kera dao ana mae fere baita nai, kera ka fata na sulia ru ki tafau ne kera ada to'ona siana fataabu baita ki. ¹² Ma kada ne fataabu baita ki, ma tani wane fanaonao lau ana Jiu ki, kera ka fata oku ka suina, kera ka kwatea malefo baita fuana wane ni folo ki. ¹³ Kada kera kwatea malefo ne fuada wane folo ki, kera ka fata 'uri, "Mulu kai suke 'uri fuana wane ki tafau, 'Kada kalu maleu laona rodo, na fafurongo sa Jesus ki kera leka mai, ma kera ka belia na nonina.'" ¹⁴ Ma na wane fanaonao ki, kera fata laugo 'uri, "Dia sa Paelat nia rongoa na ru ne, nao mulu si manata 'abero lau, sulia kalu ne kai fa'o'olosia fuana, fua nao nia si guisasu fua mulu."

¹⁵ Ma kada wane folo ne ki kera ngalia malefo nai ka suina, kera ka leka, ma kera ka sasi na 'ada sulia ru ne fataabu baita ki ma na fanaonao Jiu ki, kera saea fuada. Ma na fatae nai ana sukee ka talofia tafau na Jiu ki, leka dao 'i ta'ena.

Sa Jesus dao fatai fuana fafurongo nia ki

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹⁶ Na akwala ma te fafurongo nia ki kera leka na 'uria 'i Galili, 'uria te fa uo ne sa Jesus saea fua kera ka leka 'uria. ¹⁷ Ma kada kera ada to'ona sa Jesus, kera ka fa'initoa, 'urinai boroi 'ana tani wane ada kera ka manata ruarua 'ua. ¹⁸ Ma sa Jesus ka dao mai siada, ka fata 'uri, "God nia kwate dangalu na ana nikilalae ki tafau 'i langi ma laona molagali fuaku. ¹⁹ Nia ne, mulu ka leka, ma mulu kai famanata wane ki ana fere ki tafau, fua kera na

wane fafurongo nau ki laugo. Ma mulu kai siuabuda ana satana na Maa, na Wele, ma na Anoeru Abu.
²⁰ Ma mulu kai famanata kera fua kera ka rosulia ru ki tafau ne nau ku famanata kamulu ana. Ma nau ku to fai kamulu leka ka dao ana suilana molagali.”

Na Farongoe Lea Ne Sa Mak Nia Kedeia

Sa Mak nao lau ta lifurongo ana sa Jesus, boroi ma nia rao kwaimani fainia sa Pita (1 Pita 5:13). 'Uraini nia saitamana lea ana Farongoe Lea fasia sa Pita. Sa Mak kedeia buko ne fuana wane nao lau Jiu ki ne kera to 'i Rom.

Buko ne fata go sulia na tolana sa Jesus ma na famanatae nia ki. Sa Mak inau ana saelana fanadae ne sa Jesus nia sasida ki, sulia fanadae ne ki fatainia ne nia fulida ana nikilae sa God, ma ka fatainia laugo ne nia na wele God ne leka mai fuana famaaurilana wane ki. Te fanadae nikila ne sa Jesus fatainia ne ana maelana ma na tatae olilana. Boroi ma Jiu ki tafau kera kwaisae kada na Christ dao mai, nia kai gwaungai firi na laona 'initoe nia fuada, ma nia kai fualia 'initoe 'i Rom. Na Farasi ki, ma na Sadusi ki, ma na wane gwaungai Jiu ki, kera noni'ela ana sa Jesus sulia ne nao kera si famamana ne sa Jesus leka mai fasia God.

Sa Mak kedeia na Farongoe Lea ne ana kada ne wane gwaungai 'i Rom kera famalagaigaia wane famamana ki. Sa Mak doria ka radua sa ti ne kai idumia na Farongoe Lea ne, nia kai manata ngado ana na nikilae sa Jesus ne kai 'adomida fasia mataie ki, ma anoeru ta'a ki, ma na mae. Sa Mak doria laugo ka famanatada lau ana maurie falu sulia na fitoe nao si ngwaluda.

Ru talingai ki laona buko ne:

'I naona ne sa Jesus safali ana raoe nia 1:1-13

Sa Jesus sasia na raoe nia 'i Galili 1:14-9:50

Lekalana sa Jesus fasia 'i Galili 'uria 'i Jerusalem 10:1-52

Wiki 'isi ne sa Jesus nia to 'i Jerusalem 11:1-13:37

Sa Jesus mae ma ka tatae lau 14:1-16:20

*Sa Jon saea wane ki kera
ka sasi akau fuana*

daolae to'ona na Christ

(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Na safalilana mai na Farongoe Lea ne sulia sa Jesus Christ na Wele nia God ne 'uri: ² Nia safali dia mai sa Aesaea na profet be nia kedeia ru ne God nia saea fuana Christ ne 'uri, "Nau kai kwatea kau na wane ni ngali farongoe nau 'i nao amu, fua nia kai sasi akau ana wane ki fuamu.

³ Te wane nia akwa fuana wane ki laona na bali lofaa 'eke'eke. Ma nia ka 'uri, 'Na 'Aofia nia kai dao mai!

Kamulu ka fasaga na taale fuana!' "✧

⁴⁻⁶ 'Uraini sa Jon nia ka dao na mai laona bali lofaa 'eke'eke ne nao si bobola fainia ta wane ka to ana. Nia rufia na maku ana ifuna kamel*, ma nia ka bitia salafana na fosae nia ana na 'ungana buluka. Ma nia ka 'ania na siko ki ma na ngingidue kwasi.†

Ma nia siuabua wane ki, ma ka fata fuana wane ki, ka fata 'uri, "Mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, ma mulu siuabu fua God ka manatalugea na ta'alaie kamulu ki." Ma na wane 'oro ki fasia na bali lofaa 'i Jiudea, ma na fere 'i Jerusalem, kera ka leka mai fuana rongolana na fatalana sa Jon. Kera ka fulangainia ta'alaie kera ki, ma nia ka siuabuda laona kafo 'i Jodan.

⁷ Ma sa Jon ka fata 'uri fuana wane ki, "Te wane kai leka mai 'i buriku, nia talingai ka liufi nau, ma nau kusi bobola fua ne nau 'agwaoro ma ku lugea na tae butu nia ki. ⁸ Ma nau ku siuabu kamulu ga 'aku ana kafo, boroi ma nia ne kai siuabu kamulu 'ana na Anoeru Abu."

*Na siuabulana ma na
ilitolana sa Jesus*

(Matiu 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

✧ 1:3 Malakae 3:1; Aesaea 40:3 * 1:4-6 kamel: Ada to'ona ana Diksonari † 1:4-6 Na maku ma na fanga ne, nia ngwaluda fuana daolae to'ona laona bali lofaa 'eke'eke. Sa Elaeja na profet rufia maku 'uri. 2 Kings 1:8; Matiu 17:11-13.

⁹ Nao nia si tau go 'i buri'ana ru nai ki, sa Jesus ka dao na mai fasia na fere 'i Nasaret laona lofaa 'i Galili. Nia ka dao na mai siana sa Jon fua kai siuabu. Ma sa Jon ka siuabua laona kafo 'i Jodan. ¹⁰ Ana kada sa Jesus nia tatae mai fasia laona kafo, nia ka ada to'ona na lofana salo nia 'ifi, ma na Anoeru Abu ka koso mai fafia dia ta bole. ¹¹ Ma te lingeru nia talo mai fasia 'i langi ma ka 'uri, "Oe na ne wele mutai nau ne nau ku kwaimani 'asiana amu, ma nau ku eele 'asiana fai 'oe."

¹² Ma ana kada nai go, na Anoeru Abu ka talaia sa Jesus 'uria laona bali lofaa 'eke'eke. ¹³ Ma nia ka to 'i senai sulia fai akwala maedangi ki, ma sa Saetan ka ilito'ona. Ru 'a'ala kwasi ki, kera to laugo 'i senai, boro ma 'ainsel ki kera ka leka mai, ma kera 'adomia.

*Sa Jesus nia filia fai wane
ki fuana fafurongo nia ki*

(Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ 'I buri'ana ne kera alua sa Jon laona beu ni kanie, sa Jesus ka leka 'uria lofaa 'i Galili ma ka 'ainitalo 'ana na Farongoe Lea ne leka mai fasia God. ¹⁵ Nia ka fata 'uri, "Kada nia karangi na mai fua ne God kai gwaungai ana wane nia ki. Mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, ma mulu famamana Farongoe Lea ne."

¹⁶ Ma ana kada sa Jesus nia leka sulia na 'osi 'i Galili, nia ka ada to'ona sa Simon fainia wanefuta nia sa Andru. Keroa ro wane dee ki. Keroa dee adaro ana furai kera laona na 'osi nai. ¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro leka mai fai nau, kamoro ro wane dee ie ki, boro ma nau kai famanata kamoro ana ngali wane ki mai fuaku." ¹⁸ Ma kada nai go, keroa ka fasia furai keroa ki, ma kera ka leka na fainia.

¹⁹ Ma sa Jesus ka leka tu'u lau kau, nia ka ada to'ona sa Jemes fainia sa Jon, na ro wele sa Sebedi ki. Keroa to 'adaroa laona na baru, ma keroa ka modea furai keroa. ²⁰ Ma kada sa

Jesus nia suada go, nia ka sae keroa na, ma keroa ka fasia na maa kera sa Sebedi 'i laona na baru fainia na wane ni rao ki, ma keroa ka leka na fainia sa Jesus.

*Sa Jesus too ana nikilae fua ifulan-
gailana anoeru ta'a ki*

(Luk 4:31-37)

²¹ Sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera dao ana fere 'i Kapaneam. Ma ana na Sabat, sa Jesus ka ru 'i laona na beu fuana folae Jiu ki, ma ka famanata wane 'oro ki. ²² Kada kera rongoa, kera ka kwele 'asiana ana na famanatalae nia, sulia na famanatalae nia nao si dia lau famanatalae wane famanata ana taki ki. Sa Jesus nia famanata ana nikilalae God.

²³ Ma ana kada nai laugo, te wane ne anoeru ta'a[‡] nia rufia, nia 'e akwa ma ka 'uri, ²⁴ "Jesus 'ae! 'Oe na wane 'i Nasaret! Te ne 'oe sasia amalu? Alamia 'oe leka mai fua fafunu lamalu 'oto ne! Nau ku saitamamu ga 'aku, 'oe na Wane Abu God!"

²⁵ Ma sa Jesus ka balufia na anoeru ta'a nai ka 'uri, "Oe nofo 'amu, ma 'oko ru mai 'i maa fasia na wane nena!"

²⁶ Ma na anoeru ta'a nai, nia ka akwa baita, ma ka lebetainia na wane nai, ma ka ru tafa na mai fasia.

²⁷ Ma na tooa ne kera oku 'i senai, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka ledi kwailiu ada ma kera 'uri, "Na te na ne 'uri ro? Ta famanatalae falu 'oto ne? Wane ne nia fata ana na nikilalae. Nia ifulangainia anoeru ta'a ki, ma kera ka rosulia na fatalana."

²⁸ Senai go, 'ali'ali farongoe sulia sa Jesus ka talo na laona bali lofaa 'i Galili.

*Sa Jesus nia gura tooa
'oro ne kera matai ki*

(Matiu 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Kada sa Jesus fainia sa Jemes, ma sa Jon, kera leka na kau fasia na beu fuana folae nai, kera ka leka 'uria lume sa Simon ma sa Andru.

³⁰ Kada sa Jesus nia dao laona lume nai, kera farongoa ana fungo keni sa

[‡] 1:23 anoeru ta'a: Ada to'ona ana Diksonari

Simon nia matai ana 'ako'akoe, ma nia ka tio ga 'ana laona 'ifitai nia. ³¹ Ma sa Jesus ka leka siana keni nai, ma ka dau 'i 'abana, ma ka taea. Ma na 'ako'akoe nai ka suina fasia, ma keni nai ka sasi fanga fuada.

³² Ma ana fa saulafi nai, kada sato nia su, na wane ki kera ngalia mai wane matai ki, ma to ne anoeru ta'a rufida ki laugo siana sa Jesus. ³³ Ma tooa ana fere nai kera ka oku tafau mai 'i maana lume nai. ³⁴ Ma sa Jesus ka gura na wane 'oro ki ne kera matai ana na mataie 'oro 'e'ete ki. Ma nia ka ifulangainia laugo na anoeru ta'a 'oro ki. Ma nia si alamatainia ne anoeru ta'a nai ki kera ka fata, sulia kera saitamana sui go ana ne nia Wele God.

*Sa Jesus nia 'ainitalo
laona lofaa 'i Galili
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Ma ana 'ofodangi go, kada nia rorodoa 'ua, sa Jesus nia ada ka tatae, ma ka ru kau 'i maa fasia na lume nai. Ma nia ka leka foa 'ana, ana kula ne nia aroaro. ³⁶ Ma sa Simon fainia na wane kwaimani nia ki kera nani 'uria. ³⁷ Ma kada kera dao to'ona, kera ka fata 'uri fuana, "Wane ki tafau kera nani 'uri 'oe."

³⁸ Ma sa Jesus ka olisida ma ka 'uri, "Nau ku saitamana, boroi ma kulu leka kau ana tani mae fere karangi laugo, fuana nau ku famanata kera laugo, sulia ru nai nia na raoe ne nau ku leka na mai fuana."

³⁹ 'Urainai go, sa Jesus nia ka leka laona mae fere ki tafau laona lofaa 'i Galili, ma ka 'ainitalo ana Farongoe lea laona beu fuana folae kera ki, ma ka ifulangainia anoeru ta'a ki fasia na wane ki.

*Sa Jesus gura wane kuua
(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ 'Urainai lau, te wane ne kuu saungia nonina nia leka mai siana sa Jesus, ma ka boruru 'i 'aena, ma ka amasia ka 'uri, "Dia 'oko nonimabe, 'oe saitamana gura nau ga 'amu."

⁴¹ Ma sa Jesus ka kwaimanatai 'asiana ana, ma ka taga na 'abana kau, ma ka samo to'ona na wane nai, ka fata 'uri, "Nau ku nonimabe. 'Oe

mafo na!" ⁴² Ma 'ali'ali go na kuu nai ka siki na fasia, ma na nonina ka mafo tafau na.

⁴³⁻⁴⁴ Sa Jesus ka fata totongai fuana wane nai ka 'uri, "Nao 'oe si farongoa lau ta wane ana ru ne nau ku sasia fuamu. Boroi ma 'oe leka basi, ma 'oko fatainia na nonimu fuana fataabu God, 'oko alamatainia fataabu God ka iroa nonimu. Sui 'oko kwatea na afafue 'oe dia be sa Moses nia saea fuana kwatelana, fua ka kwatea famamanae fuana wane ki tafau ne nonimu nia 'e mafo na." Ma sa Jesus ka kwatea wane nai ka leka na 'ana.

⁴⁵ Boroi ma, na wane nai nia leka, ma ka fata kwailiu ana laona fere ki tafau sulia te ne sa Jesus nia sasia ana nonina ka lea na. Sulia farongoe nai talofida na ne, wane 'oro ki kera ka oku mai siana sa Jesus fua rongolana. 'Urainai ma nia ka 'afitai na fuana sa Jesus ne kai leka fatai mai laona fere kera ki, ma nia ka to ga 'ana, ana kula aroaro ki. Ka 'urina boroi 'ana, wane laona fere ki tafau kera leka go mai 'ada siana sa Jesus.

2

*Sa Jesus too ana nikilalae fuana
manatalugelana ta'alae
(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)*

¹ Ma 'i burina bara maedangi sui, sa Jesus ka oli lau mai 'uria 'i Kapaneam. Ma kera ka farongo kwailiu ana ne nia to ga 'ana laona lume be nia 'idufa dao laona fere nai. ² 'Urainai na wane 'oro ki kera ka oku na mai siana sa Jesus, leka na lume nai kera ka tofia ka fungu 'asiana, ma ka nao na ta kula ni gourue 'i laona lume nai. Ma 'i maa boroi, wane 'oro ki kera oku laugo ana. Ma sa Jesus ka fulangainia fatalana God fuada. ³ Ma ana kada nai laugo, na fai wane ki kera leka mai, kera ka ngalia mai te wane ne nonina mae. ⁴ Ma sulia ne fikue baita nai, nia ka 'afitai na fuana ngalilana kau siana sa Jesus. 'Urainai go, kera ka ra 'i fafona lume fainia na wane nai. Ma kera ka tafangia

te mae kwakwa baita 'i fafona lume bobola fainia kula ne sa Jesus nia to ana, ma kera ka fakosoa na wane nai 'i fafona 'ifitai nia siana sa Jesus. ⁵ Ma kada sa Jesus nia ada saita-mana famamanae kera, nia ka fata 'uri fuana wane nonina mae nai, "Wele nau 'ae, nau ku manatalugea na, na ta'alaie 'oe ki."

⁶ Ma kada nai, tani wane famanata ana taki ki kera to laugo 'i senai, ma kera ka manata 'ada 'uri talada, ⁷ "Nao nia si bobola fua ne nia ka fata 'urinai. Wane ki nao si saitamana manatalugea ta'alaie ki. Taifilia go God ne saitamana manatalugea ta'alaie ki. Nia fabolotania na fainia God."

⁸ Boroï ma sa Jesus ka saitamana manatalada, ma ka fata 'uri fuada*, "Kamulu si manata lau 'urinai. ⁹ Dia nau ku fata 'uri fuana wane nonina mae ne, "Ta'alaie 'oe ki nau ku manatalugea na,' kamulu si ada to'ona go ne nia fuli. Boroï ma dia nau ku fata 'uri, "Tatae, ngalia 'ifitai 'oe, ma 'oko fali,' senai kamulu ka fi ada to'ona ne nikilalae nia aku fuana gurae. ¹⁰ Kada nau gura wane ne, nau fatainia fua mulu ne nau, na Wele nia Wane, nau ku too ana nikilalae fuana manatalugelana na ta'alaie ki." 'Urinai nia ka fata 'uri fuana wane nai ne nonina mae, ¹¹ "Nau ku saea fuamu, 'oe tatae, ngalia na 'ifitai 'oe, ma 'oko leka na 'i fere 'oe."

¹² Ma wane nai tatae, ka ngalia na 'ifitai nia, ma ka leka na. 'Urinai, kera tafau kera ada to'ona, ma kera kwele 'asiana. Kada nai, kera ka tangoa God, ma kera ka fata 'uri, "Nao kulu si suana 'ua ta ru 'uri!"

Farasi ki kera nao si doria sa Jesus ka 'ado fainia wane aburongo ki (Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Te kada laugo, sa Jesus nia oli lau ninimana 'osi 'i Galili. Ma fikue baita kera ka leka mai siana, ma nia

safali ka famanata kera. ¹⁴ Ma ana kada nia liu kau sulia 'osi nai, nia ka ada to'ona sa Lifae, na wele sa Alfeas. Nia gouru ga 'ana, ana kula fuana konilana malefo ana takisi, sulia ne nia rao senai. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe leka mai fai nau." Ma sa Lifae tatae, ma ka leka na fainia.

¹⁵ Ma 'i burina ne sa Jesus nia talaia sa Lifae fuana fafurongo nia, nia ka leka fanga na 'i lume nia. Ma na tooa ni koni malefo ana na takisi ki kera to laugo senai, ma tani "wane aburongo"† laugo, kera fanga fainia sa Jesus ma na fafurongo nia ki. Na wane 'oro 'urinai ki, kera leka fainia sa Jesus. ¹⁶ Tani Farasi‡ ne kera famanata ana taki sa Moses ki, kera ada to'ona ne sa Jesus nia fanga fainia "tooa aburongo ki" ma na tooa kera koni malefo ana takisi ki. Ma Farasi ki kera ka fata 'uri fuana fafurongo sa Jesus ki, "Nia bobola fua nia si fanga lau fainia wane aburongo ki."

¹⁷ Ma kada sa Jesus nia rongoa ru nai, nia ka fata 'uri fuada, "Wane ne nao kera si matai ki, kera si doria go ta wane kwaigurai, boroï ma wane ne kera matai ki, kera ka bobo 'uria wane kwaigurai. Nau kusi leka lau mai fuana riilae wane 'o'olo ki fua kera kai kari abulo, boroï ma na wane ne abulolada ta'a ki lalau ne, nau ku leka mai fuana riilae 'uria tatala manatalae."

Na ledilae sulia na abu fangalae

(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ana te kada, tani fafurongo ana sa Jon wane ni Siuabu, ma na fafurongo Farasi ki, kera abu fanga. Ma tani wane kera ka leka mai, ma kera ka fata fuana sa Jesus kera 'uri, "Fafurongo sa Jon ki, ma fafurongo Farasi ki, kera abu fanga. Nia nao si lea fuana fafurongo 'oe ki ne kera nao si abu fanga."

* **2:8** Na wane Jiu ki kera famamana taifilia go God ne kai gura wane ki. † **2:15** wane aburongo: Na Farasi saea ta wane ka aburongo sulia nia aburongo ana taki Farasi ki. ‡ **2:16** Te fikute wane ana Jiu ki ne kera manata baita sulia rolae sulia taki sa Moses nia kedea fainia laugo famanatalae kera ki talada.

¹⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nia si bobola fua tooa ne kera to ana fafanga ana araie, kera abu fanga. Sulia ne, kada arai falu nia ga 'ana 'ua faida, kera eele 'ua. Nia 'afitai fua kera ka abu fanga, sulia kera to ana fafanga. ²⁰ Boro ma kada kai dao mai, kada ne kera kai talaia na arai falu fasida. Senai, kera ka fi abu fanga lau, sulia ne kera kwaimanatai. Nia ne nao si bobola fua fafurongo nau ki ne kera ka abu fanga kada nau ku to 'ua ga 'aku fai kera."

²¹ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nao ta wane si taia ta maku ne nia muu ana ta ngingisi maku ne falu. Sulia dia nia sasia ru nai, na ngingisi maku falu nai ka musia na maku 'ua nai, sulia maku falu nia lukuluku 'i burina taufilana, ma nia ka sasia na mae kwakwa ne baita. ²² Ma kamulu saitamana laugo, ne nao nia si bobola fua ta wane ka alua na waeni falu 'i laona ngwai 'ua ana 'ungana nanigot, sulia ngwai ru 'ua nai si bose. Suli dia nia sasia ru 'urinai, kada na waeni nai kai torotoro go mai, nia ka foga na ngwai ru 'ua nai, ma na waeni nai ka 'igitai, ma na ngwai ru nai ka ta'a na. Nia ne wane kai alua waeni falu 'i laona na ngwai ru falu ne nia saitamana kai bose."

*Sa Jesus too ana
nikilalae fua Sabat*

(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Ana te Sabat, sa Jesus ma fafurongo nia ki, kera leka sulia na taale ne nia liu folo ana te oole witi. Ma kada kera liu ana, fafurongo nia ki kera ka ngeda fueru witi ki, ma kera ka 'ania. ²⁴ Ma Farasi ki kera ada to'ona, ma kera ka fata 'uri fua sa Jesus, "Ada to'ona basi! Ru ne kamulu sasia nia 'oia na taki sa Moses, sulia kamulu ngeda witi ne ana Sabat."

²⁵⁻²⁶ Ma sa Jesus ka olisida ma ka 'uri, "Nau ku saitamana kamulu idumia laona Buko Abu sulia ru be sa Deved na kingi nia sasia 'i nao,

kada be sa Abiata nia 'inita fataabu. Kada be, sa Deved fainia wane nia ki kera fiolo 'asiana, sulia nao na ta fanga fuada. Ma nia ka leka 'i laona na 'O'obe Abu God, ma na 'inita fataabu ka kwatea na beret[§] ne kera 'auabua fuana God fua sa Deved ka 'ania. Ma sa Deved ka 'ania na beret nai, ma ka kwatea laugo fuana wane nia ki, ma kera ka 'ania. Boro ma na taki kulu alamatainia fua taifilia go fataabu God ki ne kera saitamana 'anilana. Ma nao kulu si ada to'ona laona Buko Abu ne God nia guisasu fuana sa Deved."^{*}

²⁷ Sui go sa Jesus ka fata 'uri fuana Farasi ki, "God nia saungainia Sabat fuana 'afilana wane ki. Ma nao nia si saungainia lau Sabat fua wane ne kai laeororo farana. ²⁸ Sulia ne nau, na Wele nia Wane, nau ku too ana na nikilalae fuana saelana ru ki fuana wane ki kera saitamana ka sasia ga 'ada ana Sabat."

3

*Wane ki manata 'uria saungilana
sa Jesus*

(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Ta kada laugo, sa Jesus nia ka leka lau laona beu fuana folae ma te wane ne 'abana mae, nia to senai. ² Ma tani Farasi senai, kera ka adaada dia sa Jesus kai gura wane nai ana Sabat. Dia 'urinai, kera ka fata maana sa Jesus ana 'oilana taki God ana gurae, ru nai kera manata sulia ne dia rae. ³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana wane ne 'abana mae, "Tatae mai 'i seki, 'oko uu 'i naona wane ki tafau." ⁴ Go, sa Jesus ledia Farasi ki ka 'uri, "Te ne taki kulu nia alamatainia fua kulu ka sasia ana Sabat. Nia alamatainia sasilana ru lea ki, naoma sasilana ru ta'a ki? Nia alamatainia na famaurlana ta wane, naoma saungilana ta wane?"

Boro ma kera si saea go ta ru. ⁵ Sa Jesus nia ada kalikalida, ma nia ka ada guisasu, sulia ne kera nao si kwaimanatai na ana wane matai nai, ma nia ka kwaimanatai laugo fuada sulia manatada ngasi 'asiana.

§ 2:25-26 beret: Ada to'ona ana Diksonari ☆ 2:25-26 1 Samuel 21:1-6; Levitikas 24:9

Sui go, nia ka fata 'uri fuana wane nai, "Taga na 'abamu." Ma nia ka taga na, ma na 'abana ka lea na. ⁶ 'Urinai go Farasi ki kera ka ru kau 'i maa, ma kera ka fata oku fainia tani wane ana tooa sa Herod* ki, ma kera ka manata 'uria saungilana sa Jesus.

Fikute wane 'oro ki leka mai siana sa Jesus

⁷⁻⁸ Sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera ka fasia tooa nai, ma kera ka leka 'uria na 'osi 'i Galili. Wane 'oro ki kera ka leka laugo 'i burida. Kera leka mai fasia lofaa 'i Galili, 'i Jiudea, ma 'i Idumea ki. Ma tani wane laugo fasia 'inita fere 'i Jerusalem, ma fasia na bali fere ana taelana sato ana kafo 'i Jodan. Ma tani wane kera ka leka mai fasia fere kalikalialia 'i Taea ma 'i Saedon ki. Na fikue baita nai, kera leka mai siana sa Jesus, sulia kera rongoa ru baita ne nia fulida ki. ⁹ Sulia na fikue nai baita 'asiana, sa Jesus ka saea fuana fafurongo nia ki fua kera ka sasi akau ana na baru, fasia na tooa kera ka beresia. ¹⁰ Nia gura wane 'oro ki ka suina, nia ne wane 'oro matai ki ka sumai kera kau, fua kai samo to'ona sa Jesus fua kera ka 'akwa. ¹¹ Ma kada na tooa anoeru ta'a ki nia rufida kera ada to'ona, kera ka boruru 'i naona, ma kera ka akwa ma kera 'uri, "Oe na ne, na Wele mamana God!" ¹² Boro ma sa Jesus fata ka luida anoeru ta'a nai ki, fua kera si farongoa lau ta wane 'ani nia.

Sa Jesus nia filia akwala ma ro lifurongo ki

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ 'Urinai go sa Jesus ra 'alaa 'i gwauna te fa uo, ma ka talaia mai wane ne nia doria fua kera ka rao fainia. Go kera leka mai siana, ¹⁴ ma nia ka filia akwala ma ro wane, ma ka fasata kera ana lifurongo ki. Ma nia ka fata 'uri fuada, "Nau ku fili kamulu fua mulu to tari fai nau, ma nau ku eresi kamulu laugo fua fat-alolana fatalana God fuana wane ki.

¹⁵ Ma kamulu ka too ana na nikilalae fuana ifulangailana anoeru ta'a ki."

¹⁶ Nia, ne satana akwala ma ro wane ne nia filida ki: sa Simon, ne sa Jesus nia fasata laugo 'ana sa Pita, ¹⁷ ma sa Jemes fainia sa Jon na ro wele nia sa Sebedi ki, ne sa Jesus nia fasata keroa 'ana "Boneges", na fadalana ne wane ne guisasu ladaro 'ali'ali dia na kwangakwanga. ¹⁸ Ma sa Andru, sa Filip, sa Batolomiu, sa Mati, sa Tomas, sa Jemes, wele nia sa Alfeas, sa Tadeas, ma sa Simon, ta wane ana tooa Jiu ne kera doria tarilana wane Rom ki fasia 'i Israel. ¹⁹ Ma sa Jiudas Iskariot, na wane nia kai 'olomaelana sa Jesus fuana malimae nia ki.

Nikilae sa Jesus nia liufta nikilalae sa Saetan

(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ 'Urinai, sa Jesus ka oli laugo laona lume be nia 'idufa dao ana. Ma wane 'oro ki, kera ka inau na mai ana fikue. 'Urinai nao na ta kada fuana sa Jesus ma fafurongo nia ki fua sasilana ta ru ma na fangalae boro. ²¹ Ma kada ne gaa nia fai sasina ki kera rongoa ru nai, kera ka leka siana fua olitailana 'uria 'i fere, sulia kera fata 'uri, "Nia oewanea 'asiana."

²² Ma tani wane famanata ana taki sa Moses ne kera leka mai fasia 'i Jerusalem, kera ka fata 'uri, "Sa Jesus nia ifulangainia anoeru ta'a ki ana nikilalae sa Saetan, na 'inita anoeru ta'a."†

²³ Nia ne, sa Jesus ka saea mai wane ki ka fata 'uri fuada ana tari-fulae ki ka 'uri, "Sa Saetan nia 'afitai ka ifulangainia anoeru ta'a nia ki fasia wane ki. ²⁴ Dia tooa laona ta fere baita kera fualia kera talada, 'urinai fere baita nai kai takalo na. ²⁵ Ma dia ne wane, ma na 'afe nia, ma na wele keroa ki, kera fua fai kera talada, nia 'afitai fuana kera ka to oku. ²⁶ Ma na 'initoe sa Saetan ne 'urinai laugo. Dia sa Saetan kai firu fainia tooa ne kera leka sulia,

* **3:6** Tooa sa Herod Nia tani wane Jiu ki ne kera doria sa Herod fainia wane nia kera kai baita fuada. † **3:22** Ta sataeru laugo ana sa Saetan ne sa Bielsebul.

'urinai kera kai takalo kwailiu go, ma nikilae nia fafida ka dao ana 'isilana."

²⁷ 'I burina, sa Jesus ka saea lau te tarifulae, ka fata 'uri, "Dia ta wane doria ka ifulangainia ta anoeru ta'a, wane nai ka nikila ka liufia sa Saetan. Ka dia laugo ta wane ne doria kai ru laona lume na wane nikila fuana ngalilana ru nia ki. Nia ka nikila ka liufia wane nai, fua ka ngwaluda fuana kanilana wane nikila nai sui nia ka fi ngalia ru nia ki.✠

²⁸ "Ru mamana nau ku saea fua mulu, abulo ta'alaie ki, ma fata falilana God ne wane ki kera sasia, God nia manatalugea ga 'ana. ²⁹ Boroi ma, dia ta wane ka fata falia na raeo Anoeru Abu, God nao si manatalugea, sulia ta'alaie nai nia toto firi." ³⁰ Sa Jesus nia fata 'urinai sulia wane famanata ana taki ki, kera saea nia too ana na anoeru ta'a.

Tooa mamana sa Jesus ne wane kera rosulia God
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ma 'i burina ru nai ki, gaa sa Jesus ma na sasina ki, kera ka dao na. Ma kera ka uu ga 'ada 'i maa na lume, ma kera ka kwate fatae kau fuana sa Jesus, ma kera ka ledi 'uri nia. ³² Tooa 'oro 'asiana kera gouru kalia sa Jesus, ma kera ka farongo nia 'uri, "Ga 'oe, ma na sasimu ki, kera uu mai 'i maa, kera doria ada to'omu."

³³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau saea fua mulu ti ne gaa mamana nau, ma sasiku ki!" ³⁴ Go kada nia ka ada kau fuana tooa 'oro ne kera gouru kalia, nia ka fata 'uri, "Nia na ne tooa kera dia na gaa nau ki, ma sasiku ki!" ³⁵ Sulia sa ti ga 'ana ne nia sasia ru ne God nia doria ki, nia na ne wanefuta nau, ma waiwane nau, ma na gaa nau."

4

Na tarifulae sulia na wane ne takalongainia na mege witi
(Matiu 13:1-9; Luk 8:19-21)

¹ Ana te kada lau, sa Jesus nia famanata 'i ninimana 'osi 'i Galili. Ma na fikue baita 'asiana kera ka oku kalikalia, ma nia ka ra laona te baru, ma ka gouru 'i laona, ma nia ka 'idu tu'u lau folo laona 'osi. Ma na fikue nai, kera ka uu kau 'i ninimana 'osi. ² Ma sa Jesus ka famanata ana ru 'oro ki fuada ana tarifulae ki ma ka 'uri, ³ "Mulu fafurongo basi! Te wane nia leka ka takalongainia na mege witi ki 'i laona oole nia. ⁴ Ma kada nia takalongainia na mege witi senai, tani mege witi kera 'asia sulia na kakaloe, ma na no ki kera ka lofo mai, ma kera ka 'anida tafau. ⁵ Ma tani mege witi kera ka 'asida ana kula faula ki, kula ne ano si baita. Ma kera ka bulao 'ali'ali, sulia ne ano nia si 'oro. ⁶ Ma ana kada ne sato nia tae mai, nia ka satofia na witi ne masubu ki, ma kera ka kuku laugo, sulia ne lali ru ki nao si koso lola. ⁷ Ma tani mege witi kera 'asida 'i safitana 'oko ngangara ki, ma 'oko nai ka nuku fafia na witi ki, ma witi nai ki nao si fungu go. ⁸ Ma tani mege witi lau, kera 'asida 'i laona na ano ne nia lea, ma kada kera tae mai, kera ka fungu ana fueru 'oro ki. Ma tani witi kera ka fungu ana olu akwala fueru, ma tani witi kera ka fungu ana ono akwala fueru, ma tani witi lau kera ka fungu ana te talanga fueru ki."

⁹ Ma sa Jesus ka fasuia fatalana ka 'uri, "Dia ta wane doria ka saita-mana lea ana ru ne ki, nia ka fafurongo lea."

Sa Jesus ka fata 'ana tarifulae ki fuana wane 'oro ki
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Kada sa Jesus nia to 'ana taifilia, na akwala ma ro fafurongo be nia ki, fainia ta bali ana wane ne kera rongoa na fatalana, kera ka leka mai siana. Ma kera ka ledia fua nia ka fadaa fola ana tarifulae nai ki. ¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, "Kada sui ki, God nao si famadakwa 'ua, 'uta ne nia kai gwaungai ana wane nia ki. Boroi ma 'i ta'ena, na madakwalae

ne nia dao na fua mulu. Wane ne kera nao si doria fafurongolae aku, nau ku fata 'ana tarifulae ki ¹² fua, 'Kera ka ada, ma kera kai ada, boroi ma kera nao si ada to'ona te ne God nia sasia fuada.

Ma kera kai fafurongo, ma kera kai fafurongo, boroi ma kera nao si saitamana farongoe God.

Sulia dia kera ada saitamana, ma kera ka rongo saitamana, 'urinai kera kai abulo mai fuana God, ma nia kai manataluge ana ta'alaie kera ki.' "✧

*Fadalana na tarifulae
be sulia na wane takalongainia mege witi*

(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ 'Urinai sa Jesus ka ledi 'uri ada, "Uri ma nao kamulu si saitamana go tarifulae ne? Dia nao kamulu si saitamana tarifulae ne, kamulu ka fi saitamana 'uta mone ana tarifulae ki? ¹⁴ Na wane be nia takalongainia mege witi, nia takalongainia na fatalana God be. ¹⁵ Ma tani wane ne kera rongoa na fatalana God, kera dia na mege witi ne nia 'asia sulia na kakaloe. Ma kada kera rongoa, sa Saetan nia leka mai, ma ka lafua laugo 'ana fatalana God fasida. ¹⁶ Ma tani wane lau kera dia na mege witi ne kera 'asida ana kula faula. Kada kera rongoa na fatalana God, kera ngalia, ma kera ka eele 'asiana. ¹⁷ Boroi ma fatalana God nao si lalisusu go laona maurilada. Nia ne fitoe kera ki ka mauri go sulia ka kada tu'u. Ana kada ne kera dao to'ona 'aftaie, ma na nonifilae ki sulia farongoe lea ne, kera ka fasia go na fatalana God. ¹⁸ Ma tani wane ne kera dia mege witi ne kera 'asida 'i safitana na 'oko ngangara ki. Kera rongoa na fatalana God, ¹⁹ boroi ma kera manata 'abero 'ada sulia ru ki ana maurie kera, ma kera ka manata baita ana malefo. Ma ru nai ki, nia dia na 'oko ngangara ki ne nia nuku fasia na fatalana God laona maurilada. Kera nao si tatala go laona maurilada, ka dia na witi ne nao si fungu go ana ta fueru.

✧ 4:12 Aesaea 6:9-10

²⁰ Ma tani wane lau ne kera dia na mege witi ne kera 'asida 'i laona ta ano lea. Kera rongoa fatalana God, ma kera ka rosulia, ma kera fatainia tolai 'o'olo, ka dia witi ne nia fungu ana fueru ki. Tani witi ne olu akwala fueru ki, ma tani witi ne ono akwala fueru, ma tani ai ne te talanga fueru."

Sa Jesus fabasua na tooa fua kera ka fafurongo lea

(Luk 8:16-18)

²¹ 'Urinai go sa Jesus ka ledi lau 'uri ada, "Nia 'uta? 'Uri ma dia ta wane ngalia mai na kwesu, nia kai alua ga 'ana 'i farana ta tiu naoma ta 'ifitai? Nao go! Nia kai alua 'i fulina 'i langi! ²² Ta ru ne wane ki nao si saitamana mai 'i nao, kera kai saitamana. ²³ Dia ta wane ne doria ka saitamana lea ana ru ne ki, nia ka fafurongo lea."

²⁴ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Mulu manata lea sulia ru ne kamulu rongoa ki. God kai kwate tatakolae ana liotoe fua mulu, sulia dia kamulu rosulia famanatalae nau ki. ²⁵ Sa ti boroi 'ana ne to ana ta madakwalae tu'u sulia 'Initoe God, God kai lado gwauna fuana. Boroi ma sa ti ne nao si rosulia famanatalae ne ki, ta madakwalae tu'u boroi 'ana ne nia to ana sulia 'Initoe God, God kai olitainia fasia."

Taifilia God go ne fauua na 'Initoe nia

²⁶ Sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Na 'Initoe God nia dia na wane ne nia fasia ta mege 'ai 'i laona na oole nia. ²⁷ Nia ada, ka liliu ana asoa ki, ma ka maleu ana laona rodo ki. 'Urinai boroi 'ana, kada ne mege ru ki nia bulao, ma ka tatae na, nao lau 'abero nia. Sulia wane ne nao si saitamana laugo ana ru ne nia sasia mege 'ai ka bulao. ²⁸ Na ano talana na ne nia famauria mege 'ai senai nia ka baita, ma ka fungu ana fufue ru ki. Na 'inita 'ai nia ra mai 'i nao, sui na fueru ki, 'i buri na mege ru ki ka fi ra mai. ²⁹ Ma kada ne mege ru nai ki nia maua, na wane nai ka

safali fuana sikililana fueru ki, sulia nia dao na ana kada fua loi rulae.”

'Initoe God safalilana tu'u, boroi ma nia ka baita ana kali'afulana

(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ Sa Jesus nia fata lau ka 'uri, “Nau fata lau kau sulia ta tarifulae ne kai fatainia na ru ne bobola fainia 'Initoe God fafia wane nia ki. ³¹ Nia ka 'uri: Te wane nia ngalia na mege 'ai ne kera saea ana mastad, nia tu'u ka liufia mege 'ai ki tafau, ma nia ka fasia laona ano. ³² Ma 'i burina ne nia fasia ka sui, na mege ru be ka tae, ma ka alua na 'ai. 'Ai nai baita ka liufia na 'ai 'oro ki. Ma nia ka too ana na sarana 'ai baita ki, ma na no ki kera ka lofo mai, ma kera ka saungainia na nui kera ki ana.”

³³ 'Urinai ne, sa Jesus ka fata fuana wane ki ana tarifulae nai ki, ma nia ka saea ru ne nia bobola fainia kia kai saitamana. ³⁴ Ma nia ka fata fuada 'ana tarifulae ki. Boroi ma, kada ne nia to 'ana taifilia fainia na fafurongo nia ki, nia ka fi famadakwa ru ki tafau fuada.

Sa Jesus nia balufia na kuburu ma na nanafo

(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Nia saulafi na ana maedangi nai, sa Jesus nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, “Kulu tofolo basi 'uria bali 'osi loko.” ³⁶ Ma kera ka fasia na fikue nai, ma kera ka leka fainia sa Jesus 'i laona baru nai ne nia ka to 'i laona. Ma tani baru laugo leka faida. ³⁷ Ma na kuburu baita nia tae mai, ma na nanafo ka magara na mai laona na baru nai, ma ka karangi kuruu na. ³⁸ Ma sa Jesus nia maleu 'ana 'i burina na baru, ma ka alu gwau ana bogwau nia. Ma na fafurongo nia ki kera ka faada, ma kera ka fata 'uri, “'Aofia 'ae, kulu karangi mae na! 'Oe nao si manata 'abero go ne?”

³⁹ Ma sa Jesus ka tatae, ma ka balufia na kuburu nai ka 'uri, “'Oe aroaro na!” Ma nia ka fata laugo fuana nanafo nai ka 'uri, “Kamulu

kai to aroaro na!” 'Urinai go, na kuburu be ka aroaro na, ma 'osi ka fola na. ⁴⁰ Ma nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, “'Uta ne kamulu ka mau? Kamulu nao si famamana 'ua?”

⁴¹ Ma kera ka mau kera ka lelebe na, ma kera ka ledi kwailiu ada kera ka 'uri, “Wane 'uta na ne ro? Na kuburu ma na nanafo boroi kera ro na sulia!”

5

Sa Jesus nia gura te wane ne anoeru ta'a rufia

(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera tofolo 'uria bali 'osi 'i Galili, ma kera ka dao ana bali 'osi ne ana bali lofaa 'i Gerasa. ² * Ma kada sa Jesus nia koso fasia na baru, te wane ne anoeru ta'a rufia, ma ka leka mai fasia na faoda fuana alulana wane mae ki, ma nia ka leka mai siana sa Jesus. ³ Na wane nai to laona faoda 'urinai ki, ma nao ta wane si bobola fuana kanilana 'ana ta seni. ⁴ Sulia kada 'oro ki, kera kani fafia na 'abana ma na 'aena ana na seni ki, sui nia ka musia go na seni nai ki, ma ka 'oia ga 'ana na seni nai ki 'i 'aena. Ma nao ta wane si nikila ka bobola fuana daulana. ⁵ Ma na rodo ki ma na dangi ki, nia liu kwailiu safitana na faoda fua alu wane maelae ki, ma nia ka ra gwauna fa uo ki, ma nia ka akwa, ma ka kware nia talana ana naki ki.

⁶ Kada nia to tau mai, nia ka ada to'ona sa Jesus, ma ka lae 'ali'ali mai, ma ka boruru 'i naofana. ⁷⁻⁸ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Anoeru ta'a ne, 'oe ru mai 'i maa fasia na wane ne.”

Ma nia ka akwa baita ka 'uri, “Jesus! 'Oe na Wele nia God ne nia nikila 'asiana. Na te ne 'oe doria 'oe sasia aku? Nau ku amasi 'oe ana satana God, 'oe si kwatea lau ta kwaekwaee fuaku!”

⁹ Sui sa Jesus ka ledia ka 'uri, “Satamu sa ti ne?”

Ma nia ka olisia ka 'uri, “Sataku sa Legini, sulia kalu 'oro 'asiana.” ¹⁰ Ma

* 5:2 faoda: Ada to'ona ana Diksonari

nia ka amasia lau sa Jesus fua nao nia si eresida fasia na bali fere nai.

¹¹ Ma boso 'oro ki kera fanga ga 'ada laugo 'i babaraoa ana fa uo nai.

¹² Ma anoeru ta'a nai ki, kera amasia sa Jesus kera ka 'uri, "Oe kwate kalu fuana boso loko ki, fua kalu ka ru amalu 'i laoda." ¹³ Ma sa Jesus ka ala'anida, ma anoeru ta'a nai ki kera ka ru mai fasia wane nai, ma kera ka leka, kera ru 'i laona na boso nai ki. Ma 'oko boso nai nia bobola fainia ro to'oni boso ki, ma kera ka lae ana obaraoe 'ato nai, ma kera ka 'asida 'i laona na 'osi nai, ma kera ku kera ka mae tafau na.

¹⁴ Ma wane ne kera ada sulia na boso nai ki, kera ka tafi, ma kera ka farongo ana ru ne nia fuli ana boso ki 'i laona fere nai, ma na fere tu'u kalikalia ki. Ma na wane 'oro ki kera ka leka fuana adalae to'ona ru ne nia fuli. ¹⁵ Ma ana kada kera dao siana sa Jesus, kera ka ada to'ona na wane be ne anoeru ta'a 'oro ki kera rufia, nia to na ana senai, ma nia ka 'afi na, ma nia ka manata saga na. Ma wane ki kera ka mau, kera ka kwele 'asiana. ¹⁶ Ma wane ne kera ada to'ona ru nai nia fuli, kera ka fata fuana wane ki sulia na wane anoeru ta'a ki to ana, ma kera ka fata laugo sulia na boso nai ki.

¹⁷ Ma burina, tooa nai kera 'ingoa sa Jesus ka leka fasia na bali fere kera.

¹⁸ Ma kada sa Jesus nia ra na laona baru, na wane be na anoeru ta'a ki kera rufia 'i nao, nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Oe alamatania nau fua nau leka fai 'oe." ¹⁹ Boro ma sa Jesus si alamatania, ma ka fata 'uri fuana, "Oe oli 'i fere siana wane 'oe ki, ma 'oko farongoda 'ana ru lea ki tafau ne God nia sasia fuamu, ma na kwaimanataillae nia fuamu."

²⁰ Ma na wane nai nia leka, ma ka farongoa na wane ki ana bali lofaa 'i Dekapolis ana ru ki tafau ne sa Jesus nia sasia fuana. Ma wane ki tafau kera ka kwele 'asiana.

Sa Jesus to ana nikilalae fafia mataie ki ma na maea (Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Sa Jesus nia tofolo lau kau 'uria ta bali 'osi. Ma ana kada nia 'e dao na ana ta bali, wane 'oro ki kera ka oku kalia. ²² Ma te wane ada ne wane fanaonao laona beu fuana folae ana fere nai, satana sa Jaeras, ka leka mai. Ma kada nia ada to'ona sa Jesus, nia ka boruru 'i maana 'aena, ²³ ma nia ka amasia ma ka 'uri, "Ka sari nau nia tio na fuana maelana. 'Oe leka mai, fua 'oe alua na 'abamu fafia, fua nia ka 'akwa ma ka mauri."

²⁴ Ma sa Jesus ka leka na fainia. Ma na fikue baita kera leka 'i burina, ma kera ka beresia na.

²⁵ Ma te 'afe ne na gwa 'abu 'e tafangia sulia te akwala ma ro fangali ki suina, nia to laugo senai.

²⁶ Ma nia ka nonifi 'asiana. Ma nia ka falia na malefo 'oro nia ki fuana wane kwaigurai 'oro ki, boro ma tolana si lea go. Nia ka fi ta'a ka liufia mone. ²⁷ Ma kada ne nia rongoa farongoe sulia sa Jesus, nia ka leka mai 'i burina safitana na fikue nai, nia ka samo to'ona na maku gwala sa Jesus. ²⁸ Sulia nia manata 'uri, "Dia nau ku samo to'ona boro 'aku na maku nia, nau lea na."

²⁹ Ma kada ne nia samo to'ona go maku sa Jesus, 'ali'ali na 'abu ne tafangia nia ka lalanga na, ma nia ka saitamana na nonina nia 'akwa na fasia na mataie nia. ³⁰ Ma ana kada nai go, sa Jesus nia saitamana ne nikilalae nia gura ta wane. Ma nia ka abulo 'i safitana na fikue nai, ma ka ledi 'uri, "Sa ti ne samo to'ona na maku nau?"

³¹ Ma na fafurongo nia ki, kera ka olisia kera 'uri, "Oe ada to'ona ga 'amu na tooa 'oro ne kera beresi 'oe na. 'Uta ne 'oko ledi 'uria sa ti ne samo to'omu?"

³² Boro ma sa Jesus ka ada kwailiu fua ne ka ada to'ona sa ti ne nia sasia ru ne. ³³ Ma na keni ne nia saitamana ru ne fuli fuana, ma nia ka leka lelebe mai 'ana maue, ma ka boruru 'i maana 'aena sa Jesus. Ma nia ka farongoa mamana ana ru ne nia sasia ki. ³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Keni ne 'ae, God nia gura 'oe na sulia ne 'oko famamana nau.

'Oe leka na 'amu, ma 'oe si manata 'abero, ma 'oko 'akwa na fasia na mataie 'oe."

³⁵ Ma kada sa Jesus nia fata ga 'ana 'ua, tani wane kera ka dao mai fasia na lume sa Jaeras, ma kera ka fata 'uri fuana sa Jaeras, "Ka sari 'oe be nia mae na. 'Oe si fa'aberoa lau na wane famanata."

³⁶ Ma sa Jesus nao si 'abero go sulia ru ne kera saea, ma ka fata 'uri fua sa Jaeras, "Nao 'oe si mau. 'Oe famamana nau lalau 'amu." ³⁷ Ma nia nao si alamatainia ta wane ka leka fainia, taifilia go sa Pita, sa Jemes, ma sa Jon na wanefuta nia sa Jemes. ³⁸ Ma kada kera dao 'i lume sa Jaeras, sa Jesus ka rongoa na alifie fainia na angiangie ma na omaee nia baita 'asiana. ³⁹ Ma nia ka ru kau, ma ka fata 'uri fuada, "Uta ne kamulu angi, ma mulu omaee ka 'uri na? Wele ne nao si mae, nia maleu ga 'ana ne."

⁴⁰ Boro ma, kera ka fi waelasia lalau sa Jesus. Ma nia ka eresida kau 'i maa, ma ka talaia na maa nia, fainia gaa nia wele nai, ma fafurongo nia ki ne kera to fainia, ma kera ka ru laona mae lume ne wele nai nia tio ana.

⁴¹ Ma nia ka dau ana na 'abana na wele nai, ma ka fata 'uri fuana, "Talita kum!" Na fadalana nia 'uri, "Sari 'ae, nau ku saea fuamu 'oe tatae!"

⁴² Ma nia ka tatae, ma ka uu, ma ka fali. Na wele nai te akwala ma ro fangali go ne sui burina nia futa. Ma kera ka kwele 'asiana ana ru nai.

⁴³ Boro ma sa Jesus fata ka luida, fuana kera nao si farongoa lau ta wane 'ana ru nai. Ma nia ka saea kera ka kwatea fanga fuana wele nai fua nia ka 'ania.

6

Wane 'i Nasaret ki kera noni'ela ana sa Jesus

(Matu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera fasia na kula nai, ma kera ka oli lau mai ana mae fere nia 'i Nasaret.

² Ma ana Sabat, nia ka famanata 'i laona beu fuana folae. Ma toa 'oro

ki kera rongoa, ma kera ka kwele 'asiana. Ma kera ka ledida kwailiu ma kera 'uri, "Na nikilalae sa ti ne kwate nia ka famanata ana fatalana God 'uri, ma fainia sasilana fanadae ki? ³ Wane ne kulu saitamana lea ana. Nia wane saungai lume ga 'ana ne. Gaa nia be ni Mary go ana. Tani wanefuta ana be sa Jemes, sa Josef, sa Jiudas, ma sa Simon. Ma waiwane nia ki kera to ga 'ada 'i seki." 'Urinai, kera ka noni'ela 'ani nia.

⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Wane ana fere 'e'ete ki kera saitamana kera fabaita na profet. Boro ma wane ana fere nia talana, ma wanefuta nia ki, 'afitai kera ka fabaita."

⁵ Ma nia nao si bobola na fuana sasilana lau fanadae 'oro ki senai. Ma nia ka alua na 'abana fafia bara wane ne matai ma ka gurada. ⁶ Ma nia ka kwele 'asiana, sulia wane ki nao si famamana.

Sa Jesus nia odua kau lifurongo ki

(Matu 10:5-15; Luk 9:1-6)

'Urinai sa Jesus nia leka ana mae fere ki kalikalia senai, ma ka famanata wane ki. ⁷ Nia ka saea mai akwala ma ro wane fafurongo nia ki siana, ma nia ka kwatea na nikilalae fuada fuana ifulangailana anoeru ta'a ki, ma ka eresida mai tafau, ma ka alua ro wane fua kera ka leka oku. ⁸ Ma sa Jesus ka fata talingai fuada ka 'uri, "Nao kamulu si ngalia ta ru fuana lekalae ne, taifilia fa kubau go ne mulu kai ngalia. Ma nao mulu si ngalia fanga, ma ta ngwai, ma ta malefo.

⁹ Kamulu kai rufia tae butu ki, boro ma mulu si ngalia lau ruana 'aba maku falu. ¹⁰ Ma kada ta wane nia kwalo kamulu, mulu ka to fainia, leka ka dao ana kada mulu kai leka fasia na fere nai. ¹¹ Ma dia kamulu dao ana na fere, ma wane ki senai nao si kwalo kamulu, naoma kera ka noni'ela ana rongolana fatalamulu, mulu ka leka 'amulu fasida. Ma mulu ka tafusia gegeona ano fasia na 'aemulu dia na fabasue fuada ne

God nia kai keto kera."

¹² Ma kera ka leka, ma kera ka fulangainia fua wane ki fua kera ka kari abulo fasia ta'alaie kera ki. ¹³ Ma kera ka ifulangainia anoeru ta'a 'oro ki, kera ka ngwaia wane matai 'oro ki, ma kera ka gurada lau.

*Na maelana sa Jon
wane ni Siuabu
(Matiu 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Iu, sa Herod na kingi nia rongoa ru ne ki sulia sa Jesus ne nia famanata ma ka gura wane ki. Ma satana sa Jesus ka talofia fere ki tafau. Ma tani wane kera ka 'uri, "Sa Jon wane ni Siuabu nia mauri lau! Nia ne ka sasia lau fanadae ki."

¹⁵ Ma tani wane lau kera ka fata 'uri, "Nia sa Elaeja."

Ma tani wane kera ka fata 'uri, "Nia ta profet, dia profet be 'i nao ki mai."

¹⁶ Ana kada sa Herod nia rongoa ru nai ki ne wane ki fata 'urinai sulia sa Jesus, nia ka fata 'uri, "Sa Jon na wane be nau ku kwatea fuana siki musilana luana, nia tatae lau fasia na maea ne." ¹⁷⁻²⁰ 'I nao mai, sa Herod nia adea ni Herodias, na 'afe saona nia sa Filip. Ma sa Jon ka fata fatai 'uri fuana sa Herod, "Na taki God nia luia 'oe nao si adea 'afe saona 'oe." 'Urinai, manatana ni Herodias ka ta'a 'asiana fuana sa Jon, ma nia ka doria saungilana, boroi ma nia 'afitai 'asiana fuana, sulia sa Herod nia saitamana sa Jon nia na wane 'o'olo, ma na wane ne nia abu. Sa Herod nia maungia sa Jon, ma nia ka konia sa Jon. Sa Herod talana ne nia odua wane ki fuana daulana sa Jon, ma kera ka alua laona beu ni kanie fasia ni Herodias. Iu, sa Herod nia doria 'asiana rongolana sa Jon, boroi 'ana nia manata 'abero kada ne nia rongoa farongoe nai.

²¹ Go ma ni Herodias ka dao to'ona te kada lea nia fuana saungilana sa Jon. Ana fa dangi ne sa Herod nia fabaita maedangi ne nia futa ana, nia ka saungainia te fafanga fuana wane baita nia ki, ma na wane baita nia ki fuana firulae, ma na fanaonao ki ne kera to 'i laona lofaa 'i Galili.

²² Ma kada ne, na sari ni Herodias nia ru mai ma ka ngwae, sa Herod fainia wane nia ki ne kera fanga fainia, kera eele 'asiana fainia. Ma sa Herod ka fata 'uri fuana keni sari nai, "Oe gani nau mai 'uria ta te ne 'oe doria, nau ku kwatea fuamu."

²³ Ma nia ka fata alangai fuana ka 'uri, "Ta te ne 'oe gania aku, nau ku kwatea fuamu, sui boroi 'ana ta bali ana na 'initoe nau."

²⁴ Ma na keni sari nai ka ru kau 'i maa ka leka na siana gaa nia, ma ka ledi 'uri, "Ta te ne nau kai gania?"

Ma gaa nia ka olisia ka 'uri, "Na gwauna sa Jon wane ni Siuabu."

²⁵ Ma na keni sari nai ka oli 'ali'ali siana sa Herod, ma ka gani 'uri, "Nau ku doria 'oe kwatea mai na gwauna sa Jon wane ni Siuabu fuaku 'i fafona tae ru ana kada nai na."

²⁶ Ma sa Herod ka kwaimanatai 'asiana sulia ru nai. Sui boroi 'ana, sulia na fata alangaie ne nia sasia 'i naona na wane ki ne kera fanga fainia, nia si luia na fasia. ²⁷ Ma nia ka kwatea te wane ni ome fuana ngalilana mai na gwauna sa Jon. Ma na wane nai ka leka 'i laona na beu ni kanie, ma ka siki musia luana sa Jon, ²⁸ ma ka ngalia mai na gwauna 'i fafona na tae ru, ma ka kwatea fuana keni sari nai, ma nia ka kwatea fuana gaa nia. ²⁹ Ma kada ne fafurongo sa Jon ki kera rongoa ru nai, kera leka mai, ma kera ka ngalia na nonina, ma kera ka faitolia na.

*Sa Jesus nia fafanga
lima to'oni wane ki
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon
6:1-14)*

³⁰ Lifurongo ki kera oli na mai, ma kera ka oku tafau mai siana sa Jesus, ma kera ka farongoa 'ana ru ne kera sasia, ma kera famanata sulia ki. ³¹ Sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera 'abero 'asiana, sulia ne wane 'oro ki kera daofa oli ana kula ne kera to ana. Ma sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera nao si to na ana ta kada fua fangalae boroi. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada,

“Mulu leka mai fai nau 'uria ta kula buringai, fua kulu ka mamalo basi 'akulu.”³² Ma kera ka leka taifilida ana baru 'uria kula ne nao ta wane si to ana.

³³ Ka 'urinai boroi 'ana, wane 'oro ki fasia fere ki tafau kera suada kada kera leka, ma kera ka lae 'i naoda, ma kera ka eta dao 'ada senai.³⁴ Ma kada sa Jesus nia koso fasia na baru, nia ka ada to'ona na fikue baita nai, ma nia ka kwaimanatai 'asiana fuada, sulia kera dia sipsip ki ne nao ta wane fuana adalae sulida. Ma nia ka famanata kera ana ru 'oro ki.

³⁵ Ma kada ne na sato nia tio folo na, fafurongo nia ki kera ka leka mai siana, ma kera ka fata 'uri, “Kula ne, nao ta wane si to ana, ma nia karangi ka rodo na.”³⁶ 'Oe kwatea fikue ne kera leka na 'ada, fua kera ka leka ana mae fere ne kalikalia ki, fua kera ka foli fanga.”

³⁷ Boroi ma nia olisida ka 'uri, “Kamulu ka kwatea fanga fuada.”

Ma kera ka ledi 'uri ana, “Uri ma 'oe dorja kalu kai kwatea mai malefo 'oro ki* fuana folilana beret fua ka bobola fainia fafangalana fikue ne?”

³⁸ Ma sa Jesus ka ledi kera ka fata 'uri, “Ta fita fa beret ne kamulu to ana? Leka mulu ka ada mai 'uria.”

Ma kada kera dao to'ona, kera ka fata 'uri, “Lima fa beret ki go fainia ro gwa ie ki.”

³⁹ 'Urinai sa Jesus ka saea fuana fafurongo nia ki fua kera saea fuana wane ki kera ka gouru 'i ano ana gwa tolai ki 'i fafona na garasi.

⁴⁰ Ma kera ka gouru 'i ano ana talangai wane ki, ma tani gwa tooa lima akwala wane ki.⁴¹ Ma sa Jesus ka ngalia lima fa beret nai ki ma ro gwa ie nai ki, ma ka ada 'alaa 'uria 'i langi, ma ka tangoa God. Ma nia ka ngiia fa beret nai ki, ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, fua kera ka tolingia fuana tooa ki. Ma nia ka tolingia laugo ro gwa ie nai ki fuada.

⁴² Ma wane 'oro nai ki kera ka fanga, ma kera ka abusu tafau na.⁴³ Sui na fafurongo nia ki kera ka konia na

orongana beret ma ie nai ki, ma kera ka fafungua te akwala ma ro kukudu ki.⁴⁴ Lima to'oni wane ki ne kera fanga.†

Sa Jesus nia leka 'i fafona na kafo

(Matiu 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Ma burina ru nai, sa Jesus nia saea fua fafurongo nia ki kera ka eta 'i nao 'uria ta bali ana 'osi nai laona baru 'uria fere 'i Betsaeda. Ma nia ka to 'i buri fua ka saea fuana fikue nai kera ka leka na 'ada.⁴⁶ Ma burina nia alualu ana wane 'oro nai ki, nia ka leka 'i gwauna ta fa uo fua ka foa 'ana.⁴⁷ Ma kada nia safali ka rodo na mai, na baru be nia na laona tofungana 'osi, ma sa Jesus to ga 'ana 'ua mai gwauna fa uo.⁴⁸ Ma nia ka ada to'ona fafurongo nia ki, kera ulafu 'asiana ana falutalae, sulia kera sualia na kuburu. Ma ana kada rodo karangi 'ofodangi, sa Jesus ka leka 'i fafona kafo, ma ka leka mai fuada. Ma nia 'e karangi kai liufida na.⁴⁹ Ma ana kada kera ada to'ona ne 'e leka 'i fafona na kafo, kera ka kwaisae nia na anoeru. Ma kera ka akwa baita,⁵⁰ sulia kera mau 'asiana, ana kada kera ada to'ona ne nia 'e leka fafona kafo.

Ma sa Jesus nia ka 'ali'ali ma ka fata kau fuada ka 'uri, “Nau ga 'ana ne! Nao mulu si mau lau.”⁵¹ 'Urinai go, nia ka ra 'i laona na baru faida, ma na kuburu ka aroaro na. Ma kera ka kwele 'asiana na⁵² sulia nao kera si susulia fadalana fanadae ne sa Jesus nia sasia fua sangonilana lima to'oni wane be ki ana lima fa beret ki go. Sulia manatalada 'e dole 'asiana fuana malingailana na ru ne kera ada to'ona.

Sa Jesus nia gura wane matai ki

(Matiu 14:34-36)

⁵³ Kera tofolo ana 'osi nai, ma kera ka koso ana fere 'i Genesaret, ma kera ka gwalua na baru 'i senai.⁵⁴ Ma kada kera fasia na baru, wane senai ki, kera lae 'ali'ali kera ka ada

* **6:37** malefo 'oro: Na 'orolana malefo ne nia bobola fainia folifolia ta wane fuana kwalu madame ki. † **6:44** Kera si tomainia go 'afe ki fainia wele ki ne kera fanga laugo laona fikue ne.

saitamana sa Jesus. ⁵⁵ Ma wane ki kera ka lae laona bali lofaa nai, ma kera ka ngalia mai wane matai ki fafona 'ifitai ki 'uria kula ne kera rongoa sa Jesus nia to ana. ⁵⁶ Ma kula ki tafau ne wane ki kera ngalia mai wane matai ki 'uria maana usie ki, ma kera ka gania sa Jesus fuana wane matai ki fua kera ka samo to'ona maku gwala nia. Ma na wane ki tafau ne kera samo to'ona ma kera ka 'akwa na.

7

Na falafala wane Farasi ki (Matiu 15:1-9)

¹ Na Farasi ki ma tani wane famanata ana taki ki, kera leka mai fasia 'i Jerusalem, ma kera ka oku kalia sa Jesus. ² Ma kera ka ada to'ona tani wane ana fafurongo nia ki nao si taufia go 'abada 'i nao, ma kera ka fi fanga. Nao kera si taufia go 'abada dia na falafala ne Farasi ki kera saea fuana tooa Jiu ki kera kai sasi sulia.*

³ Aia, Jiu ki ma tasa na ne Farasi ki, kera sasi sulia falafala ne koko kera ki famanata na mai ana. Nia 'afitai kera ka fanga dia nao kera si taufia 'abada dia na falafala ana tau 'abalae. ⁴ Ma kada kera oli mai fasia na usie, nia 'afitai kera ka fanga, dia nao kera si tau 'aba basi sulia na falafala kera na. 'Urinai kera ka rosulia falafala 'oro kera ki, dia na taufilana titiu ki, ma fa tini ki, ma tiu ki.

⁵ 'Urinai Farasi ki, ma wane famanata ana taki ki, kera ka ledia sa Jesus ma kera ka 'uri, "'Uta ne fafurongo 'oe ki nao si rosulia na famanatalae ne koko kia ki kera alua na mai fuaka, sulia nao kera si taufia go na 'abada 'i nao sui, kera ka fi fanga?"

⁶ Ma nia ka olisida ma ka 'uri, "Sa Aesaea nia fata mamana kada be nia fata suli kamulu. Kamulu na wane suke ki, dia be nia kedea ka 'uri,

'God nia saea, na tooa ne ki, kera fabaita nau ga 'ada ana fata-lada, boro ma mangoda nia tau 'asiana fasi nau.

⁷ Kera fosi nau 'o'oni ga 'ada, sulia kera famanata ga 'ada sulia taki kera ki talada, ma kera ka saea na taki God ki na nai!'[☆]

⁸ "Mulu aburongo ana taki God ki, ma mulu rosulia lalau famanatalae wane ki."

⁹ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Mulu saitamana 'asiana ana noni'elalae ma talalana taki God ki, ma mulu ro lalau 'amulu sulia falafala kamulu ki talamulu. ¹⁰ Sulia sa Moses be nia fata 'uri, "Oe fabaita na maa 'oe, ma na gaa 'oe.' Ma, 'Dia sa ti ne nia kwalangia na maa nia naoma gaa nia, kera kai saungia ka mae.' ¹¹ Boro ma, mulu famanata garo 'uri, dia ta wane nia to ana tani ru ne nia saitamana kai 'adomia ana maa nia naoma gaa nia, ma ka fata lalau 'uri, 'Nau kai kwatea na ru be ki fuana God.' ¹² Mulu saea, nia lea ga 'ana fuana ne nia nao si 'adomia na maa nia ma na gaa nia ana ru be ki nia eta fata alangai na fuana God. ¹³ Ma dia nia 'urinai, na famanatalae ne mulu alua, nia fatu'ua na fatalana God. Ma ru 'oro ta'a 'urinai ki ne kamulu sasia."

Ru ki ne kai fasua na wane (Matiu 15:10-20)

¹⁴ 'Urinai sa Jesus ka saea lau mai 'uria na okue baita nai siana, ma ka fata 'uri fuada, "Mulu fafurongo mai fuaku, fua mulu ka saitamana. ¹⁵⁻¹⁶ Nao ta ru ne ta wane nia kai 'ania ne nia kwatea na sualae fuana. Na ru ne sasia ta'alae ki, nia safali mai fasia na liona wane lalau, nia ne ka kwatea wane ka sua."

¹⁷ Ma kada sa Jesus nia fasia na fikue nai, nia ka ru laona lume, ma na fafurongo nia ki kera ka ledia fua ka fadaa na faoraie nai ki. ¹⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "'Uri ma nao kamulu si saitamana go ana ru ne ki ne? Na ru ne wane nia 'ania nao si fasua na wane 'i naona God, ¹⁹ sulia na fanga nao nia si leka 'i laona na

* ^{7:2} Wane Jiu ki kera too ana na taki ki ne kera ka eta taufia basi na 'abada sui kera fi fanga.

☆ ^{7:7} Aesaea 29:13

liona wane. Nia leka ga 'ana laona guina, ma 'i buri nia kai ru laugo mai 'ana fasia nonina." Ana faoraie sa Jesus na ne, nia saea na fanga ki tafau, nia lea ga 'ana fuana 'anilana.

²⁰ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Te ne sakatafa mai fasia laona manatana wane ki sasia kera ka bilia 'i maana God. ²¹ Sulia na manatairu ta'a ki nia mango mai fasia laona na manatana wane, ma nia ka sasia ru ta'a ki, ma nia ka beli, ma nia ka sauwane, ma nia ka oee, ²² ma nia ka ogalulumi, ma nia ka sasia ru ta'a 'oro ki, ma ka sukea na wane ki, ma ka kwaifi, ma ka fata suke sulia ta wane, ma nia ka manata lafua talana, ma nia ka oewanea. ²³ Ma sulia ru 'oro ta'a nai ki tafau nia ru mai fasia na manatana, nia ka fasua na wane 'i naona God."

Raoe mamana sa Jesus nia eta 'adomia basi wane Jiu ki

(Matiu 15:21-28)

²⁴ Sui go, sa Jesus ka leka na fasia na kula nai, ma ka leka 'uria na lofaa 'i Taea. Ma nia ka ru 'i laona te lume, sulia nao nia si doria ta wane ka saitamana ne nia to 'i senai, sui boroi 'ana nia 'afitai fuana nia ka agwa. ²⁵⁻²⁶ Ma te keni ka rongo sulia ne sa Jesus nia dao, ma nia ka leka 'ali'ali mai, ma ka boruru 'i maana 'aena sa Jesus. Ma na keni nai, nia na keni 'e'ete fasia 'i Fonisia laona bali lofaa 'i Siria, ma nia nao lau keni Jiu, ma na wele keni sari nia na anoeru ta'a 'e rufia. 'Urinai, nia ka amasia sa Jesus fua ka ifulangainia na anoeru ta'a nai fasia na wele keni sari nia. ²⁷ Ma sa Jesus ka fata sulia Jiu ki ne dia wele ki ka 'uri,† "Kalu fafanga basi wele ki 'i nao. Nao nia si 'o'olo fua ngalilana fanga wele ki, ma ka 'ui 'ania fuana kui ki."

²⁸ Ma na keni nai nia olisia ma ka 'uri, "Aofia 'ae, kui ki boroi, kera saitamana 'ania laugo na ngingisi fanga ne 'asia farana tatafe ni fanga wele ki."

²⁹ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe oli 'amu 'i fere 'oe. Na anoeru ta'a be, nia leka na fasia na wele

keni sari 'oe. Sulia olisilae nai nia fatainia ne 'oe famamana." ³⁰ Ma nia ka oli 'i fera, ma ka ada to'ona ne na wele keni sari be nia tio ga 'ana 'i laona 'ifitai. Ma na anoeru ta'a be 'e leka mamana na fasia.

Sa Jesus nia gura te wane ne alingana 'e boko ma na ngiduna ka ato

³¹ Sui sa Jesus nia fasia na bali fere 'i Taea, ma ka daofa liu fasia 'i Saedon, ma bali fere 'i Dekapolis, ma ka koso na kau fafona na 'osi 'i Galili. ³² Ma wane ki 'i senai, kera ka ngalia mai te wane ne alingana 'e boko ma na ngiduna ka ato siana sa Jesus, ma kera ka amasia sa Jesus fua ka alua na 'abana fafia na wane nai. ³³ Ma sa Jesus ka talaia 'uria te kula taifili keroa fasia fikue nai, ma nia ka kurumainia na kakauna 'i laona na alingana wane nai. Ma nia ka ngisufia na kakauna, ma ka samo to'ona meana. ³⁴ Go, nia ka ada 'alaa 'uria 'i langi, ma ka mango baita, ma ka fata 'uri fuana ana fatalana, "Efata!" Na fadalana ne 'uri, "Ifi na!"

³⁵ Ma ana kada nai, alingana na wane nai ka 'ifi, ma nia ka rongo na, ma na ngiduna ka sasala na, ma nia ka safali ka fata fola na. ³⁶ 'Urinai, sa Jesus ka luia na wane ki nao si farongoa lau tani wane. Sui boroi 'ana nia ka lui talingai ana, na wane ki kera ka leka fata sulia sa Jesus ne nia gura na wane nai ka leka na 'ana. ³⁷ Ma na wane ki ne kera rongoa, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka fata 'uri, "Nia sasia ru ki tafau ka lea 'asiana! Nia saungainia na wane ne alingana 'e boko ma ka rongo na, ma na wane ne ngiduna nia ato boroi, ka fata na."

8

Sa Jesus nia fafanga fai to'oni wane ki
(Matiu 15:32-39)

¹ Nao si tau go 'i burina ru nai ki, te fikue baita ka oku mai. Ma kada nai nao na ta fanga 'ada, sa Jesus

† 7:27 Sa Jesus nia fata ana tarifulae 'i seki sulia raoe mamana nia ne nia eta 'adomia basi wane Jiu ki.

ka saea mai fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri, ² “Nau ku kwaimanatai fuana wane ne ki, sulia kera to fai nau sulia olu maedangi ki, ma na fanga kera ka suina. ³ Ma dia ne kera fiolo, ma nau ku olitainida 'i fera, kera kai ngwatautau ma ka maebuatamarakwa sulia taale, sulia ta bali 'ada ne fere kera ki 'e to tau.”

⁴ Ma na fafurongo nia ki kera ka ledi 'uri, “Laona lofaa 'eke'eke 'uri, kulu kai dao to'ona fanga 'i fai fua ka bobola fainia wane 'oro 'uri ki?”

⁵ Ma sa Jesus ledida ka 'uri, “Fita fa beret ne mulu too ana?”

Ma kera olisia kera ka 'uri, “Fiu fa beret ki.”

⁶ Ma sa Jesus ka saea fuana fikue nai kera ka gouru 'i ano. Go, nia ka ngalia fiu fa beret nai ki, ma ka tangoa God, sui ka ngiia ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, ma kera ka tolingia ana na fikue nai. ⁷ Ma kera too laugo ana bara gwa ie tu'u. Ma sa Jesus ka kwatea laugo tangolae fuana God, ma ka saea fuana fafurongo nia ki kera ka tolingia laugo ana na tooa nai. ⁸ Ma kera ka fanga leleka kera ka abusu tafau. Ma 'i buri, fafurongo nia ki kera ka fafungua fiu kukudu ki ana orongana fanga ne ore. ⁹ Ma na fikue nai, nia bobola fainia fai to'oni wane ki. Sui sa Jesus ka olitainida na 'uria fere kera ki, ¹⁰ ma nia fainia fafurongo nia ki, kera 'ali'ali kera ka ra 'i laona baru, ma kera ka leka 'uria na bali fere 'i Dalmanuta.

Farasi ki kera gania sa Jesus fua ka fulia ta fanadae

(Matiu 16:1-4)

¹¹ Ma tani Farasi kera leka mai, ma kera ka olisusu fainia sa Jesus, ma kera doria fua kera ka ilito'ona. Nia ne kera ka gania fua nia ka fulia ta fanadae, fua ka fatainia God ne odu nia mai. ¹² 'Urainai sa Jesus ka mango baita, ma ka fata 'uri, “'Uta ne wane ki ana unita wane ne kera ka gani 'uria fanadae ki? Nau ku saea na ru mamana fua mulu, nau nao si fatainia go ta fanadae fua unita wane ne.”

Farasi ki ma sa Herod nao si famamana sa Jesus ne na Christ

(Matiu 16:5-12)

¹³ Ma sa Jesus ka fasida, ma ka ra laugo 'ana 'i laona baru, ma kera ka tofolo 'uria ta bali 'osi. ¹⁴ Kada kera tofolo 'ua, na fafurongo nia ki kera manata buro ana ngalilana mai tani fa beret, boro ma te fa beret go ne kera to ana laona na baru.

¹⁵ Ma sa Jesus ka fabasuda ma ka 'uri, “Mulu kai ada lea suli kamulu fasia na isi fuana beret ana Farasi ki ma sa Herod laugo.”

¹⁶ Ma kera ka fata 'i safitada kwailiu, ma kera ka 'uri, “Nia fata 'urinai sulia ne nao kulu si ngalia mai ta fa beret.”

¹⁷ Ma kada sa Jesus nia saitamana ne kera ulafusia ne nia fata sulia famanatalae ta'a Farasi ki ma sa Herod, nia ka fata 'uri fuada, “'Uta ne kamulu ka fata sulia ne nao mulu si ngalia mai tani fa beret? Nao mulu si susulia go ru be ki nau ku saea fua mulu? Nau ku ada to'ona manatamulu 'e doledole 'asiana fua mulu ka famamana. ¹⁸ Mulu ada to'ona ma mulu ka rongoa ru 'oro ne nau ku sasia ki, boro ma mulu nao si ada saitamana go. Nao mulu si manata to'ona ¹⁹ kada be nau ku ngiia lima fa beret be ki fuana lima to'oni wane be ki? Ma ta fita kukudu be kamulu konia orongana fanga be 'i laona leleka ka fungu?”

Ma kera ka olisia ka 'uri, “Te akwala ma ro kukudu.”

²⁰ Ma sa Jesus nia ledi lau ka 'uri, “Ma kada be nau ku ngiia fiu fa beret ki fuana fai to'oni wane ki, fita kukudu ki be mulu konia orongana fanga 'i laona leleka ka fungu?”

Ma kera olisia kera ka 'uri, “Fiu kukudu ki.”

²¹ Ma nia ka ledi 'uri ada, “'Uta ne nao mulu si saitamana 'ua na te ne nau ku fata sulia?”

Sa Jesus nia gura te wane maana rodo

²² Kera dao ana na fere 'i Betsaeda, ma wane ki kera ka ngalia mai te wane ne maana nia rodo, ma kera ka gania sa Jesus fua ka samo to'ona.

²³ Ma sa Jesus ka dau 'i 'abana na wane nai, ma ka talaia 'uria 'i maa fasia na fere nai. Ma sa Jesus ka ngisu 'i laona na maana na wane nai, ma nia ka alua na 'abana fasia. Sui, nia ledia ka 'uri, "Oe ada to'ona ta ru?"

²⁴ Go, na wane be nia ka ada 'alaa, ma ka fata 'uri, "Nau ku ada to'ona na wane ki, kera dia 'ai ki, ma kera fali."

²⁵ 'Urinai sa Jesus ka alua lau na 'abana fasia na maana na wane nai. Ma na wane nai ka ada mamana na, ma ka ada madakwa na ana ru ki tafau. ²⁶ Ma sa Jesus ka saea fuana, "Oe leka na 'i lume 'oe. Nao 'oe si oli lau lao fere be."

*Sa Pita nia fulangainia
sa Jesus ne na Christ*

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Sui sa Jesus ma na fafurongo nia ki, kera ka leka 'uria fere ki kalikalia na fere 'i Sesarea Filipae. Ma ana kada kera leka 'ada, nia ka ledia fafurongo nia ki ka 'uri, "Uri ma wane ki kera sae nau ana sa ti ne?"

²⁸ Ma kera ka olisia kera ka 'uri, "Tani wane ki kera sae 'oe ana sa Jon wane ni Siuabu ne nia mauri lau, ma tani wane kera ka sae 'oe ana sa Elaeja ne nia oli lau, ma tani wane lau kera ka sae 'oe ana ta wane ana profet be ki ne nia mauri lau."

²⁹ Ma sa Jesus ledida lau ka 'uri, "Ma kamulu, sae nau mone ana sa ti?"

Ma sa Pita ka olisia ka 'uri, "Oe na Christ, na wane God nia filia fuana 'afilana wane nia ki."

³⁰ Ma sa Jesus ka fata talingai fuada ka 'uri, "Nao mulu si farongoa lau ta wane suli nau."

*Sa Jesus nia fata sulia
na maelana*

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Ma sa Jesus ka safali fuana famanatalana fafurongo nia ki ka 'uri, "Nau, na Wele nia Wane, nau kai nonifi ana ru 'oro ki. Ma fanaonao ki, fataabu baita ki, ma wane famanata ana taki ki, kera kai noni'ela aku. Ma kera kai saungi nau, ma ana oluna maedangi, nau

kai tatae fasia maea." ³² Ma nia ka fata madakwa sulia ru nai. Ma sa Pita ka talaia tu'u kau, ma ka balufia. ³³ Boro ma sa Jesus nia abulo, ma ka ada fuana fafurongo nia ki, ma ka balufia sa Pita ka 'uri, "Saetan 'ae, leka tau kau fasi nau. Na manata 'oe ki, manatalana wane ki go 'ana, nia nao lau na manatairu God."

³⁴ Go 'urinai, sa Jesus ka saea mai na fikue nai ma na fafurongo nia ki siana, ma ka fata 'uri, "Sa ti boro ma 'ana ne doria kai leka buriku, nao nia si manata 'abero sulia ru nia doria ki ga 'ana talana. Nia kai nonimabe fuana lekalae 'i buriku, sui boro ma 'ana kada nia kai nonifi, ma kai mae ana 'airarafolo. ³⁵ Sa ti boro ma 'ana ne noni'ela si leka buriku sulia nia doria ka sasi 'ana sulia kwaidoria nia ki tala'ana, nia kai talafia na maurie firi. Boro ma dia sa ti boro ma 'ana ne nonimabe fua ka mae fuaku ma fuana Farongoe Lea ne, nia kai too ana maurie firi. ³⁶ Dia ne na wane ka too ana ru ki tafau laona molagali, ma nia mae, ma nia to tau fasia God, ru nai ki nao si fulia go ta lealae fuana. ³⁷ Nao ta wane si bobola fua folilana na maurie firi ana ta malefo. ³⁸ Ma dia ta wane nia 'eke ani nau fainia fatalaku 'i laona maedangi ta'a ne ki, ne wane ki nao si fosia God, 'urinai ana kada nau ku dao mai fainia na ngwasinasinae Maa nau, ma 'ainsel abu ki, nau, na Wele nia Wane, nau kai 'eke laugo ani nia."

9

¹ Go sa Jesus ka fata lau ka 'uri, "Nau ku saea na fua mulu, tani wane amulu 'i seki laugo, kera nao si mae leka kera ka ada to'ona God ka gwaungai ana wane nia ki ana nikilae nia."

*Sa Jesus nia fatainia na nikilae nia
fainia ngwasinasinalana*

(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² 'I burina ono maedangi ki, sa Jesus ka talaia sa Pita, ma sa Jemes, ma sa Jon, ma kera ra 'uria gwauna te fa uo ne fane, ma kera ka to taifilida 'i senai. Ma ana kada kera ada, kera ka ada to'ona sa Jesus nia

tatala 'i naoda, ³ ma na maku nia ka ngwasinasina, ma ka kwao 'asiana. Ma nia kwao ka liufia ta maku kwao ne ta wane laona fere ne 'i ano ne kai taufia. ⁴ Ma na olu fafurongo nai ki kera ka ada to'ona sa Elaeja ma sa Moses, keroa dao fatai mai siada, ma keroa ka fata fainia sa Jesus. ⁵ Ma sa Pita ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Wane Famanata 'ae, nia lea 'asiana fua kalu ka to amalu 'i seki. Alu kalu kai saungainia olu 'o'obe ki, ta ai fuamu, ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja." ⁶ Sa Pita nia fata 'urinai, sulia nao nia si saitamana na ta ru ne nia kai saea, sulia kera mau 'asiana na.

⁷ Ma te gwa dasa ka dao mai ma na nunufi fafida. Ma te lingeru nia talo mai fasia na gwa salo nai ma ka 'uri, "Na wele mutai nau ne nau ku kwaimani 'asiana ana. Mulu rongo sulia nia!" ⁸ Ma kera ka ada 'ali'ali kalikalida, ma kera si ada to'ona na ta wane faida, taifilia go sa Jesus.

⁹ Kada kera koso na mai fasia fa uo nai, sa Jesus ka fata luida ka 'uri, "Nao mulu si farongoa ta wane ana ru ne mulu ada to'ona, leka ka dao ana kada ne nau, na Wele nia Wane, nau tatae fasia na maea."

¹⁰ Ma kera ka rosulia na fatalana, ma kera ka fata 'i safitada kwailiu, ma kera ka 'uri, "Na manatae wane 'uta ne nia saea, 'Nau tatae fasia na maea?" ¹¹ Ma kera ka ledia, kera ka 'uri, "'Uta ne wane famanata ana taki ki saea sa Elaeja kai oli lau mai, sui na wane be God filia fi leka mai?"[✠]

¹² Ma sa Jesus ka olisida ma ka 'uri, "Sa Elaeja ne kai eta mai 'i nao, fua ka sasi akau ana ru ki tafau. Boro ma mulu si rongoa be na Kekedee Abu be saea ne, Wele nia Wane nia kai nonifi ma na wane ki kera kai subutainia. ¹³ Nau ku saea fua mulu, sa Elaeja nia eta dao na, ma na wane ki kera sasia na ru ta'a ne kera doria kera ka sasia ana, dia Kekedee Abu be nia fata na mai sulia."^{*}

Sa Jesus nia gura te wele ne anoeru ta'a nia rufia

(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ma kada kera dao mai fuana 'afutana fafurongo ki, kera ka ada to'ona te fikue baita kera oku kalida. Ma tani wane famanata ana taki ki kera olisusu faida. ¹⁵ Ma kada ne wane ki kera ada to'ona sa Jesus, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka lae kau, ma kera ka kwalo nia mai. ¹⁶ Ma sa Jesus ka ledia fafurongo nia ki ka 'uri, "Ru 'uta ne mulu olisusu faida fafia?"

¹⁷ Ma te wane 'i laona na fikue nai, nia olisia ka 'uri, "Famanata 'ae, nau ku ngalia mai wele fi baita nau fuamu. Na anoeru ta'a nia rufia, ma nao nia si fata na. ¹⁸ Ma kada na anoeru ta'a nai nia dao ana, nia ka 'ui ana 'i ano. Ma na ngiduna ka ngisungisua, nia ka 'ala girigiri ana lifona, ma na nonina ka gaga'ai tafau. Nau ku gania fafurongo 'oe ki fuana ifulangailana fasia, boro ma nia 'afitai 'asiana fuada."

¹⁹ Ma sa Jesus ka saea fuada ka 'uri, "Mulu nao si famamana nau 'ua! Nau ku noni kulua na ana abu fitoe ne kamulu. Nau ku to fai kamulu ka dao na 'uri, fulina kamulu ka famamana nau na. Ngalia mai na wele nai fuaku." ²⁰ Ma kera ka ngalia mai na wele nai fuana sa Jesus.

Ma kada ne anoeru ta'a nai nia ada to'ona sa Jesus, nia ka 'ui 'ania na wele nai 'i ano, ma ka ladalada, ma na ngiduna ka ngisungisua tafau na. ²¹ Ma sa Jesus ka ledia na maa wele nai ka 'uri, "'I angita ne nia safali 'uri?"

Ma nia ka olisia ka 'uri, "Nia 'ita na mai 'ua ana kada nia tu'u. ²² Ma kada 'oro ne nia 'ui 'ania laona na ere ma 'i laona na kafo, fua ka saungia ka mae. Ma dia nia bobola ga 'ana fuamu, 'oe manatai karo mai, ma 'oko kwai'adomi 'amaro."

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Iu, nau ku bobola. 'Oe famamana nau! Na ru ki tafau nia ngwaluda ga 'ana fuana sa ti ne nia famamana nau."

✠ 9:11 Malakae 4:5 * 9:13 Jesus ka fata sulia Jon wane ni Siuabu.

²⁴ Ma 'ali'ali go maa wele nai ka akwa ka 'uri, "Nau ku famamana! Boro'i 'ana 'adomi nau mai, fua ne famamanae nau kai nikila ma ka lalifu!"

²⁵ Ma kada sa Jesus ada to'ona na fikue nai kera lae 'ali'ali mai 'uria kula nai, nia ka fata 'uri fuana anoeru ta'a nai, "Oe na anoeru ne 'oe fabania alingana wele ne, ma 'oe fanofoa na ngiduna wele ne, nau ku eresi 'oko ru mai 'i maa, ma 'oe oli si rufia lau na wele ne."

²⁶ Ma na anoeru ta'a ne ka akwa, ma ka lebetainia na wele nai, ma ka ru na mai 'i maa fasia. Ma na wele nai, na adalae to'ona ka dia na ne nia mae. Ma na wane 'oro kera ka fata 'uri, "Nia mae na." ²⁷ Boro'i ma, sa Jesus ka dau ana 'abana na wele nai, ma ka taea, ma nia ka tatae.

²⁸ Ma kada sa Jesus nia ru laona lume, na fafurongo nia ki kera ka ledia kada kera to taifilida ma kera ka 'uri, "Uta ne nia 'afitai fua malu fuana ifulangailana na anoeru ta'a be?" ²⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Takafilua folae go ne nia bobola fainia ifulangailana na anoeru ta'a 'uri ki, ma nao lau ta ru."

*Sa Jesus nia fata lau
sulia na maelana*

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Kada nai, sa Jesus ma na fafurongo nia ki kera fasia kula nai, ma kera ka leka ka liu na 'uria bali fere 'i Galili. Ma sa Jesus si doria ne ta wane kai saitamana kula ne kera to ana, ³¹ sulia nia famanata fafurongo nia ki ka 'uri, "Nau, na Wele Nia wane, kera kai kwate nau fuana malimae nau ki, ma kera kai saungi nau. Ma burina olu maedangi ki, nau kai tatae lau fasia maea."

³² Boro'i ma fafurongo sa Jesus ki nao si saitamana na te ne nia saea, ma kera ka mau ana ledilana.

Nao mulu si olisusu sulia gwaungae boro'i ma mulu 'e rao fua mulu kwaitiu

(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ma kada kera dao ana fere 'i Kapaneam, ma kera ka ru 'i laona

lume, sa Jesus ka ledia na fafurongo nia ki ka 'uri, "Na te be kamulu olisusu mai fainia sulia na taale?"

³⁴ Boro'i ma kera si saea ta ru, sulia kera olisusu mai fainia sa ti ada ne kai baita ka gwaungai fafida tafau.

³⁵ Ma sa Jesus ka gouru 'i ano, ma ka saea mai na akwala ma ro fafurongo be nia ki siana, ma ka fata 'uri, "Dia sa ti ne nia doria kai fanaonao, nia kai alu nia ka 'isi, ma nia na wane ni rao fuana wane ki tafau."

³⁶ Sui sa Jesus ka talaia mai te wele, ma ka fauua safitada. Nia ka ofia na wele nai, ma ka fata 'uri fuada, ³⁷ "Dia sa ti ne kai kwaloa ta wele tu'u 'uri ana sataku, nia kwalo nau laugo. Ma dia sa ti ne nia kwalo nau, nao nia si kwalo nau lau taifili nau, boro'i ma nia kwaloa laugo God ne nia odu nau mai."

Sa ti ne si tatae suali kamulu, nia to fai kamulu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Sa Jon nia fata 'uri fuana sa Jesus, "Wane Famanata 'ae, kalu ada to'ona te wane nia ifulangainia na anoeru ta'a ki ana satamu. Ma kalu ka luia fasia sasilana, sulia nia nao lau ta wane ana tooa kulu."

³⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nao mulu si luia lau, sulia sa ti ne nia sasia ta fanadae ana sataku, nia 'afitai ne nia kai saea lau ta ru ta'a aku. ⁴⁰ Dia ta wane ne nao nia si uu bokota kulu, nia na wane fai kulu. ⁴¹ Nau ku saea ru mamana fua mulu, dia ta wane ne nia kwatea ta titiui kafo fua mulu, sulia kamulu na wane nau ki, nia nai kai ngali mamanae ana kwaiarae nia.

*Sa Jesus fabasua wane
ki ana ta'ala*

(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² "Dia ta wane ka kwatea wane ne kera dia kale wele ki ka 'asia fasia fitoe kera aku, nia lea fua kera ka kania ta fau baita 'i luana, ma kera ka 'ui 'ania 'i laona na matakwa. ⁴³⁻⁴⁴ Ma dia 'oe doria sasia ta ru ta'a ana 'abamu, 'oe siki musia fasi 'oe. Nia ta lea 'ana fuamu dia 'oe to tau 'amu laona maurie 'i langi fainia na ngunguru 'aba, tona 'uribe 'oe

† 9:43-44 kula ni kwaekwae: Ada to'ona ana Diksonari

fi koso 'i laona kula ni kwaekwae[†] fainia ro 'aba ki, kula ne ere nia saru ma nao si mae na. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ma dia 'oe doria sasia ta ru ta'a ana 'aemu, 'oe siki musia fasi 'oe. Nia ta lea 'ana fuamu dia 'oe to tau 'amu laona maurie 'i langi fainia na ngunguru 'ae, fasi 'oe fi koso 'i laona kula ni kwaekwae fainia na ro 'ae ki. ⁴⁷ Ma dia 'oe doria sasia ta ru ta'a ana maamu, 'oe lafua 'amu fasi 'oe. Nia ta lea 'ana fuamu dia 'oe ru 'i laona na 'Initoe God fainia ta bali maa, tona 'uribe 'oe fi koso 'i laona kula ni kwaekwae fainia ro bali maa ki. ⁴⁸ Na kula nai, na ngwongwa ki ne kera 'ania na wane ki, ma nao kera si mae, ma na ere ne nia sarufia wane ki nia saru firi.

⁴⁹ "Sulia kera alua na ere 'i fafona wane ki tafau, dia ne meme asi kera takalongainia laona ta fanga.

⁵⁰ "Ma na fiko asi nia lea mone, boroi ma dia ne mamasiarana nia nao na fasia, nia 'afitai 'asia kera ka sasia ana ta ru fua ka mamasia lau.

"Urinau laugo, mulu ka faeelea wane ki dia laugo na meme asi ne falea na fanga. Ma mulu ka to ana aroroe 'i safitamulu kwailiu."

10

*Sa Jesus nia famanata
sulia lukasilana 'afe*

(Matu 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Sui ma sa Jesus ka fasia 'i Kapaneam, ma ka leka 'uria na bali fere 'i Jiudea, ma ka tofolo ana kafo 'i Jodan. Ma wane 'oro ki kera ka oku mai siana, ma nia ka famanata kera, dia be nia 'ita ka famanata na mai.

² Ma tani Farasi kera leka go mai 'ada fuana ilitolana sa Jesus. Ma kera ka ledi 'uri ana, "'Uri ma, na taki sa Moses nia alamatainia ga 'ana ne wane kai lukasia 'afe nia?"

³ Ma sa Jesus ka olisida ma ka 'uri, "Na te be sa Moses nia fata talingai fua mulu ana sulia ru ne?"

⁴ Ma kera ka fata 'uri, "Sa Moses nia alamatainia ne wane ka kedea ta 'aba beba ana kwailukasila, ma ka kwatea fua na 'afe nia, fua ka leka na ana fasi nia."

⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Sa Moses nia kedea na taki ne fua mulu sulia nia 'afitai fua famanatalamulu. ⁶ Boroi ma, 'ita na mai ana kada God nia saungainia na ru ki tafau, na Kekedee Abu nia saea, 'Nia saungainia wane ki ana welewane ma keni. ⁷ Sulia ru nai, wane ka fasia na maa nia fainia gaa nia, ma ka to 'ado fainia na 'afe nia, ⁸ ma keroa ka alua te manatairu dia te wane go.' Nia nao lau ta ro wane 'e'ete, boroi ma dia te wane na. ⁹ Nia ne, ru God nia kani okua ka suina, nao si lea fuana ta wane ka lugea lau."

¹⁰ Ma kada sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera oli 'i lume, kera ka ledia 'uria malutana ru nai. ¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, "'Ta wane boroi 'ana ne nia lukasia na 'afe nia, ma ka adea lalau ta 'afe 'e'ete, nia oee na fafia na 'afe nia. ¹² Ma nia 'urinau laugo, dia ta 'afe nia lukasia na arai nia, ma ka 'afe lau fuana ta wane 'e'ete, nia oee na fafia na arai nia."

*Sa Jesus nia falea
na wele tu'u ki*

(Matu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Tani wane kera ngalia mai na kaela wele tu'u siana sa Jesus, fua ka alua na 'abana fafida ma ka faleada, boroi ma fafurongo nia ki kera ka balufida. ¹⁴ Ma kada sa Jesus nia ada to'ona ru nai, nia ka guisasu, ma ka fata 'uri fuada, "Mulu 'e alamatainia na kaela wele tu'u kera ka leka mai siaku, ma nao kamulu si susida lau. Sulia sa ti ne nia fito ka dia wele tu'u ki, nia bobola fuana tolai laona 'Initoe God. ¹⁵ Nau ku saea ru mamana fua mulu, dia ta wane ne nao nia si fito dia ta wele tu'u, nia 'e 'afitai 'asiana fua nia ka ru 'i laona na 'Initoe God." ¹⁶ Ma nia ka ofia na wele tu'u nai ki, ma ka alua na 'abana fafida, ma ka faleada.

Na wane todaru

(Matu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Kada sa Jesus nia safali ka leka lau kau sulia na taale, te wane nia lae mai, ma ka boruru 'i naona. Ma nia ka ledia ka 'uri, "Wane famanata

lea 'ae, ta te lea ne nau ku sasia fua nau ku too ana na maurie firi?"

18 Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Uta ne 'oe sae nau ana wane lea? Nao ta wane si lea go, taifilia God go ne nia lea. 19 Nia lea 'oe saitamana faoraie talingai God ki be 'uri, "Oe si sauwane, ma 'oe si oee, ma 'oe si beli, ma 'oe si suke fasia ta wane, ma 'oe si sukea ta wane, ma 'oe fuusi baita ana maa 'oe ma gaa 'oe.' "✠

20 Ma nia ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, nia safali mai ana kada nau ku tu'u, nau ku rosulia na taki nai ki tafau."

21 Go, sa Jesus ka ada kau fuana ana kwaimanie, ma ka fata 'uri fuana, "Te ru go ne nia nao 'ua. 'Oe leka kau, ma 'oe fafoli ana na ru be 'oe ki tafau, ma 'oe ngalia malefo nai ki, ma 'oe kwatea fuana wane siofa ki, ma 'oe fi too ana na toorue 'i langi. 'Urinai go, 'oe leka na mai suli nau." 22 Ma kada ne wane nai nia rongoa go ru nai ki, na maana ka kuku na. Ma nia ka leka na 'ana fainia na kwaimanataie, sulia ne nia na wane todaru 'asiana.

23 Sui ma sa Jesus ka ada fuana fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri, "Nia 'afitai 'asiana fuana wane todaru ki kera kai ru laona 'Initoe God."

24 Ma na fafurongo nia ki kera ka kwele 'asiana ana faoraie nai ki. Sui sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Wele nau ki 'ae, nia 'afitai 'asiana fua na rulae laona 'Initoe God. 25 Nia 'afitai 'asiana fua ta kamel kai ru sulia na mae kwakwa tu'u ana nile. Nia 'afitai ka liufia lau fuana ta wane todaru kai ru 'i laona na 'Initoe God."

26 Ma na fafurongo nia ki kera ka kwele 'asiana.* Ma kera ledi kwailiu ada, kera ka 'uri, "Urinai ma nao ta wane go ne kai toda maurie firi?"

27 Ma sa Jesus ka ada fuada, ma ka fata 'uri, "Nia 'afitai fuana wane ki kai toda maurie firi, boroi ma fuana God nao nia si 'afitai go. Na ru ki tafau nia ngwaluda ga 'ana fuana God."

28 Ma sa Pita ka fata 'uri fuana, "Kalu fasia na toorue kalu ki tafau fua kalu ka leka suli 'oe na!"

29 Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Tu, nau ku saea fua mulu, dia ta wane ne kai fasia na lume nia, naoma na wanefuta nia ki, naoma na waiwane nia ki, naoma na maa nia, naoma gaa nia, naoma na wele nia ki, naoma na ano nia suli nau, fainia na Farongoe Lea ne, 30 nia ne kai ngalia lau ru nai ki ka 'oro ka liufia kada ne. Nia ne kai ngalia ru 'oro ana na lume ki, ma na wanefuta ki, ma na waiwane ki, ma gaa ki, ma na wele ki, ma na ano. Ma nia ne kai dao to'ona laugo nonifie ki. Ma ana kada ne kai dao mai, nia kai too ana maurie firi. 31 Boroi 'ana na wane 'oro ne kera eteta ki, kera kai 'isi, ma na wane 'oro ne kera 'isi, kera kai eteta."

*Na oluna kada ne sa Jesus
nia fata sulia na maelana
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

32 Sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera leka sulia na taale 'uria 'i Jerusalem, ma sa Jesus ka eta 'i nao ada. Ma fafurongo nia ki kera ka kwele 'asiana, ma tani wane laugo ne kera leka kau 'i burida, kera ka mau 'asiana. Ma sa Jesus ka talaia na akwala ma ro fafurongo nia ki ka ta 'idu tau lau kau fasia wane ki. Ma nia ka fi farongoda ana na ru ki ne kai fuli fuana. 33 Ma nia ka fata 'uri, "Mulu fafurongo! Kulu ra 'alaa 'uria 'i Jerusalem, ma kera kai 'olomaelaku, na Wele nia Wane, fuana fataabu baita ki fainia na wane famanata ana taki ki. Ma kera kai keto nau fuana maelaku, ma kera kai kwate nau fuana wane nao lau Jiu ki. 34 Ma na wane nai ki kera kai 'onionga 'ani nau, ma kera kai ngisufi nau, ma kera kai kwae nau, ma kera kai saungi nau. Ma ana oluna maedangi, nau kai tatae lau fasia na maea."

✠ 10:19 Eksodas 20:12-16; Diutronomi 5:16-20 na toorue ne na falealae mai fasia God.

* 10:26 Kera ka kwele 'asiana, sulia kera kwaisae

*Sa Jemes fainia sa Jon
kera gania sa Jesus
(Matiu 20:20-28)*

³⁵ 'Urinai go, sa Jemes ma sa Jon, ro wele sa Sebedi ki, kera ka leka mai siana sa Jesus, ma kera ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, karo doria 'oe kwatea te ru ne karo gania amu."

³⁶ Ma sa Jesus ka ledi 'uri 'adaroa, "Te ne kamoro doria nau sasia fuamoro?"

³⁷ Ma keroa ka olisia ka 'uri, "Kada ne 'oe kai 'inito fafia molagali fainia ru ki tafau, 'oe alamatainia ta wane 'amaro kai gouru 'i bali 'o'olo amu, ma ta wane ana bali mauli amu fuana gwaungaie fafia wane ki."

³⁸ Boro ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro ulafusia go ru ne kamoro gania. Kamoro bobola go 'amoro fainia nonifilae ne nau kai nonifi ana?"

³⁹ Ma keroa olisia ka 'uri, "Karo bobola ga 'amaro fuana sasilana."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Iu, nia mamana kamoro kai nonifi laugo dia nau, ⁴⁰ boro ma nao nau si filia sa ti ne kai gouru 'i bali 'o'olo aku ma seki 'i bali mauli aku. Taifilia God go ne kai kwatea kula 'urinai ki fua sa tifaida ne nia 'e sasi akau ana makwalida."

⁴¹ Ma kada na akwala fafurongo nia ki kera rongoa ru nai, kera ka guisasa fua sa Jemes ma sa Jon.

⁴² Ma sa Jesus nia fikuda ma ka fata 'uri fuada, "Kamulu saitamana na wane gwaungai ki ne kera gwaungai fuana wane ne nao lau Jiu ki, kera to ana nikilalae, ma kera saitamana 'asiana ana usungailana wane fuana sasilana ru kera doria ki. ⁴³ Sui boro 'ana, nao nia si 'urinai lau safitamulu. Dia ta wane amulu nia doria ka fanaonao, nia ka saitamana ne nia na wane rao kamulu. ⁴⁴ Ma dia sa ti amulu ne nia doria ka eteta, nia kai rao 'o'oni fuana wane ki tafau. ⁴⁵ Suli nau, na Wele nia Wane, nau nao si leka mai fuana wane ki kera ka rao fuaku. Boro ma nau ku leka lalau mai fua nau ku rao fuana wane ki tafau, ma nau ku kwatea na maurilaku fuana famaurilana na wane 'oro ki."

*Sa Jesus nia gura te
wane maana rodo
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Ana kada nai, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera dao na mai ana fere 'i Jeriko. Ma kada kera fasia na fere nai fainia na fikue baita nai, te wane ne maana rodo nia to ga 'ana 'i ninimana na taale fuana ganilae. Na satana sa Batimeas, na wele sa Timeas. ⁴⁷ Ma kada nia rongoa sa Jesus, na wane 'i Nasaret, nia ka leka mai, nia ka akwa ka 'uri, "Jesus 'oe na wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai nau mai."

⁴⁸ Ma na wane ki kera ka balufia, ma kera ka saea fuana fua nia ka to aroaro. Boro ma nia ka fi akwa ka baita 'asiana ka 'uri, "Wele ana kwalafa sa Deved 'ae, 'oe manatai nau mai!"

⁴⁹ Ma sa Jesus ka uu ngado ma ka fata 'uri, "Mulu saea mai."

Ma kera akwa 'uria sa Batimeas, kera ka 'uri, "'Oe eele na amu! Tatae na, sa Jesus nia sae 'oe na."

⁵⁰ Go nia ka 'ui 'ania na maku fafo baita nia, ma ka tatae 'ali'ali, ma ka leka siana sa Jesus.

⁵¹ Ma sa Jesus ka ledia ka 'uri, "Te ne 'oe doria nau ku sasia fuamu?"

Ma na wane maana rodo nai olisia sa Jesus ka 'uri, "Famanata 'ae, nau ku doria nau ada lau."

⁵² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Leka na kau amu. God nia gura 'oe na, sulia 'oe famamana nau."

Ma 'ali'ali na maana ka ada na, ma nia ka leka fainia sa Jesus sulia na taale.

11

*Sa Jesus nia ru 'i laona
na fere 'i Jerusalem*

(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Kada sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera dao karangia na fere 'i Jerusalem, kera dao ana fere 'i Betfeis ma 'i Betani, gwauna fa uo kera saea ana 'i Olif. Go, nia ka kwatea ta ro wane ana fafurongo nia ki, kera ka eteta 'i nao. ² Ma nia ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro leka ana fere

loko kamoro naofia kau. Ma kada kamoro dao 'i senai, kamoro kai ada to'ona te dongki. Kera kania ga 'ada dongki nai, ma nao ta wane si ra 'ua fafona. Kamoro ka lugea, ma kamoro ka talaia mai 'i seki. ³ Ma dia ta wane nia ledi kamoro, "Uta ne kamoro ka lugea na dongki ne?" kamoro saea fuana, 'Na 'Aofia nia doria, ma nia kai olitainia 'ali'ali laugo mai ana 'i seki.' "

⁴ Ma kera ka leka, ma kera ka ada to'ona te ka dongki kera kania ga 'ada 'i ninimana na taale 'i maana te lume. Ma kada kera lugea na, ⁵ tani wane ne kera uu 'i senai, kera ka ledi keroa ka 'uri, "Te ne kamoro lugea na ka dongki ne fuana?"

⁶ Ma keroa ka olisida dia be sa Jesus nia saea fuadaro, ma na wane nai ki kera ka alamatainia fuadaro. ⁷ Ma kera ka talaia mai na ka dongki nai siana sa Jesus, ma kera ka safatainia na 'aba maku kera ki 'i fafona, ma sa Jesus ka gouru fafona. ⁸ Na wane 'oro ki kera ka safatainia na 'aba maku gwala kera ki 'i sulia na taale, ma tani wane kera ka tofua na ulina niniu ki, ma kera ka safatainia sulia na taale. Kera sasia ru nai fuana fabaitalana sa Jesus. ⁹ Ma wane ki tafau ne leka fainia, tani wane kera ka eteta 'i nao, fainia tani wane ne kera 'isi, kera akwa ma kera ka 'uri,

"Lafutainia God!

Ma God 'oe oilakitainia na wane ne nia leka mai ana na nikilae 'oe!

¹⁰ Ma God 'oe oilakitainia mai daolana na 'initoe ne nia dia na 'initoe sa Deved koko kia!

Lafutainia God nia to 'i langi!"

¹¹ Sa Jesus nia ru 'i laona na fere 'i Jerusalem, ma ka leka 'i laona na Beu Abu God*. 'Urainai, nia ka ada kwailiu, ma ka ada to'ona ru ki tafau. Boro ma sulia nia karangi rodo na, nia ka leka na 'uria 'i Betani fainia na akwala ma ro fafurongo nia ki.

Sa Jesus nia agia na 'ai kera saea ana na figi
(Matiu 21:18-19)

¹² Ma ana fa dangi 'i buri, kada sa Jesus ma na fafurongo nia ki kera oli na mai fasia 'i Betani, sa Jesus ka fiolo. ¹³ Ma nia ka ada kau, ma ka ada to'ona te 'ai ulua ne kera saea ana na figi. Ma nia ka leka karangia fua ka ada to'ona ta fueru ana. Boro ma kada nia dao 'i 'aena, nia ka ada to'ona go ana na uli ru ki, sulia kada nai na figi ki kera uli 'ato. ¹⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana figi nai, "Ta wane si 'ania lau ta fueru ru amu!" Ma na fafurongo nia ki kera ka rongoa ru nai.

Sa Jesus taria wane ne kera falia Beu Abu God
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Ma kada kera dao na 'i Jerusalem, sa Jesus ka leka laona na Beu Abu God. 'Urainai, nia ka taria na wane ki tafau ne kera foli ma kera ka fafoli ana ru fuana afafue ki. Ma nia ka kefusua na tatafe ana wane nai ki ne kera talana malefo ki, ma ka kefusua na ru fuana gourue 'ana wane ki ne kera fafoli ana na fa bole ki. ¹⁶ Ma nao nia si alamatainia ta wane kai ngalia ta ru 'i laona na Beu Abu God. ¹⁷ Ma nia ka famanata na wane ki, ka fata 'uri, "God nia saea 'i laona na Kekedee Abu ka 'uri, 'Na Beu nau, kera saea ana na beu fuana folae fuana wane ana molagali ki tafau.' Boro ma kamulu abulotainia ka alua lalau kula fuana belilana wane ki."

¹⁸ Ana kada, na fataabu baita ki fainia na wane famanata ana taki ki, kera rongoa ru nai, ma kera ka safali nani 'uria ta ru kera kai sasia fuana saungilana sa Jesus. Ma kera ka maungia, sulia ne fikue nai tafau, kera kwele 'asiana ana na famanatalae nia.

¹⁹ Nia saulafi na, sa Jesus ma na fafurongo nia ki, kera ka leka na fasia 'i Jerusalem.

* **11:11** Beu Abu God: Ada to'ona ana Diksonari

Famanatae sulia famamanae fai folae

(*Matiu 21:20-22*)

²⁰ Ana 'ofodangi ana na maedangi 'i buri, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera ka leka kau sulia na taale. Kera ada to'ona na 'ai figi be nia kuku tafau na leka ka koso na sulia na lalina. ²¹ Ma sa Pita ka manata to'ona ru be sa Jesus nia sasia ana 'ai nai, ma ka fata 'uri fuana, "Wane Famanata 'ae, ada to'ona basi na 'ai figi be 'oe agia, nia mae na!"

²² Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Kamulu ka manata mamana na ana God. ²³ Nau ku saea fua mulu, dia kamulu ka fata 'uri fuana fa uo ne, "Oe tatae, ma 'oe 'ui 'ani 'oe talamu laona na asi,' ma nao kamulu si manata ruarua 'i laona na liomulu, ma kamulu ka manata mamana ana ru ne kamulu saea nia kai fuli, ru nai kai fuli go ana fua mulu. ²⁴ Nia ne, nau ku saea fua mulu 'uri, kada kamulu foa, ma mulu ka gani 'uria ta ru, kamulu ka manata mamana dia ne kamulu ngalia na, ma God kai kwatea ga 'ana ru ne kamulu gani 'uria. ²⁵⁻²⁶ Iu, kada kamulu foa, mulu ka manataluge ana ta'ala ne ta wane nia sasia amulu, fua na Maa kamulu ne nia to mai 'i langi kai manataluge laugo ana ta'ala ne kamulu ki."

Ledilae sulia nikilalae sa Jesus

(*Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera dao lau mai 'i Jerusalem. Ma kada sa Jesus leka kau 'i laona Beu Abu God, na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, ma na wane fanaonao ki, kera ka leka mai siana. ²⁸ Ma kera ka ledi 'uri ana, "Sa ti ne saea 'oe taria wane ne ki fasia laona Beu Abu? Ma sa ti ne kwatea nikilalae fua 'oko sasia ana ru ne ki?"

²⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Iu, nau ku ledi kamulu basi 'uria te ru. Dia kamulu olisia, nau ku fi farongo kamulu ana na nikilalae ne nau ku to ana fuana sasilana ru ne ki. ³⁰ Iu, kamulu kai saea basi

fuaku, na nikilalae ne sa Jon nia to ana fuana siuabulae nia safali mai fasia 'i fai? Nia safali mai ana God, naoma nia safali mai ana na wane ki go?"

³¹ Ma kera ka safali ana olisusue 'i safitada kwailiu kera ka 'uri, "Te ne kulu kai saea? Dia kulu olisia ma kulu ka 'uri, 'Fasia mai God,' nia kai fata 'uri, "Urinai ma 'uta mone ne nao kamulu si famamana sa Jon?"

³² Ma nao nia si lea laugo fuana ne kulu ka fata 'uri, 'Nia safali go mai ana na wane ki.' " Kera sasi 'uri sulia kera maungia na wane ki, sulia na wane ki tafau kera famamana sa Jon nia ta profet. ³³ Nia ne, kera olisia sa Jesus ma kera ka 'uri, "Kalu ulafusia go."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau boroi nau kusi farongo kamulu laugo ana na nikilalae te ne nau ku sasia ana ru ne ki."

12

Na tarifulae sulia na wane rao ta'a kera ka rao ana oole

(*Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Sui, sa Jesus nia fata fuana wane gwaungai jiu be ki ana tarifulae ka 'uri, "Te wane nia fasia na oole grep*. Ma nia ka saungainia sakali kalia, ma ka 'elia te kilu fuana mangisilana na fue grep ki fuana saungailana ana waeni, ma ka saungainia te lume fuana folo 'usia oole. Ma nia ka alua na oole nia laona 'abana wane ki ne kera rao 'i laona. 'Urinai, nia ka leka na 'ana 'uria ta mae fere tau. ² Ma kada ne oole nai nia maua, nia ka kwatea na wane ni rao nia fuana wane ne kera rao 'i laona oole nia, fua ka ngalia mai tani fue grep ana 'ai ne nia fasia laona oole nai. ³ Boroi ma wane ni rao nai ki kera dau ngasi ana, ma kera ka kumua, ma kera ka olitainia 'o'oni ga 'ada ana. ⁴ Go, na wane be nia too ana na oole nai ka kwatea lau ta wane ni rao. Ma na wane ni rao 'i laona oole, kera ka kwaea gwauna, ma kera ka mala ta'a 'asiana ana. ⁵ 'Urinai na wane be too ana na

* **12:1** grep: Ada to'ona ana Diksonari

oole, nia ka kwatea lau ta wane ni rao, ma kera ka saungia ka mae na. Ma wane 'oro ne nia oduda 'i buri ki, kera kwaea tani wane, ma ka saungia tani wane ka mae. ⁶ Iu, ma te wane na ne nia to ana fua eresilana, te wele mutai nia na ne wane nai. Ma nia ka eresia kau, ma ka manata 'uri, 'Kera kai manata baita ana wele nau.' ⁷ Boroi ma, wane ne kera rao 'i laona oole, kera ka fata fuada kwailiu ma kera ka 'uri, 'Nia na ne na wele na wane be nia too ana na oole. Kulu saungia ka mae fua kulu ka ngalia 'akulu na oole ne fuaka.' ⁸ Ma kera ka ngalia na wele nai, kera ka saungia ka mae, go kera ka 'ui 'ania na nonina 'i maa fasia laona na oole nai."

⁹ Ma sa Jesus ka ledida ka 'uri, "Te ne na wane ne nia too ana na oole nai kai sasia? Nia kai dao mai, ka saungia na wane nai ki. Sui nia kai kwatea na oole nia fuana wane 'e'ete ki. ¹⁰ Nia mamana kamulu idumia na Kekedee Abu be nia fata 'uri, 'Na mae fau ne na wane saungai lume ki kera noni'ela ana, nia ne na fau talingai ka liufia na mae fau ki tafau ana 'odoe.

¹¹ God ne fulia ru nai, ma na adalae to'ona ka lea 'asiana.' "☆

¹² Na fanaonao Jiu ki, kera doria kera ka daua sa Jesus, sulia kera saitamana ne sa Jesus nia fata ana tarifulae nai fuana kefusilada. Boroi ma, kera mau ana fikue ne, ma kera ka fasia, ma kera ka leka na 'ada.

Na kwatelana na malefo ana na takisi fuana kingi Rom
(*Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26*)

¹³ Tani fanaonao, kera kwatea tani Farasi ma tani wane ana wane sa Herod ki fuana ledilana sa Jesus fua kera ka fagaro nia. ¹⁴ Iu, kera dao na siana, ma kera fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, kalu saitamana ru 'oe saea ki, ru mamana ki tafau go. 'Oe famanata ga 'amu sulia mamanae ma kwaidoria God fuana wane ki. Ma 'oe si 'ado go fainia ta wane ana ta te ne kera manata sulia. Ma na wane ki sui kera bobola ga 'ada

maamu. 'Oe saea basi mai fua malu! Nia 'uta? Na taki kia, nia luia na kwatelana na malefo ana takisi fuana kingi baita 'i Rom? Nia 'uta? Nia bobola fainia kalu kai kwatea takisi be, naoma 'e nao?"

¹⁵ Boroi ma, sa Jesus nia saita-mana ga 'ana ana sukee kera, ma nia ka olisia ka 'uri, "'Uta ne kamulu ka sasi 'uria na fagarolaku? Mulu ngalia mai ta seleni. Nau ada to'ona basi."

¹⁶ Ma kera ka ngalia mai te seleni, ma nia ka ledida ka 'uri, "Na nununa sa ti ne? Ma na satana sa ti mone ne?"

Ma kera olisia, kera ka 'uri, "Na nununa ma na satana na kingi Rom."

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Kamulu kwatea fuana kingi baita 'i Rom na ru nia ki, ma kamulu kwatea laugo ru God ki fuana God."

Ma kera ka kwele 'asiana ana sa Jesus.

Tarifulae sulia na tataelae fasia na maea
(*Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40*)

¹⁸ Sui, tani Sadusi kera leka mai siana sa Jesus. Na Sadusi ki kera saea ne na wane ki nao kera si tatae oli lau fasia na maea. Ma kera ka ledia sa Jesus kera ka fata 'uri, ¹⁹ "Wane Famanata 'ae, sa Moses nia kedea na taki fuaka ka alangai 'uri, 'Dia ta wane nia mae, ma na 'afe nia ka mauri 'ua, boroi ma nao nia si to ana ta wele, na wanefuta nia ka adea lau na gwa 'oru nai, fua keroa ka to ana ta wele fuana ka talana na wane ne nia mae na.' ²⁰ Iu, ma ana te kada, fiu waisasina ki kera to. Ma na wane 'i nao ka adea ta keni, ma ka nao si alua go ta wele, ma wane nai ka mae na ana. ²¹ Sui ma, ruana wane ka adea lau na keni be, ma nao nia si alua laugo ta wele, ma ka mae laugo 'ana. Sui ma oluna wane ka 'urinai laugo. ²² Ma ka 'urinai laugo fuana ai burina ki tafau. Na fiu waisasina nai ki tafau go ne kera adea keni nai, ma ka nao kera si to go ana ta wele, ma kera ka mae tafau na. Ma 'isilana, keni nai ka

mae laugo. ²³ 'Uri ma, ana maedangi ne God kai taea wane mae ki tafau fasia maea, sa ti 'ada ne na 'afe nia? Sulia na fiu waisasina nai ki be kera adea na keni nai tafau."

²⁴ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Kamulu garo 'asiana, sulia kamulu si saitamana go na Kekedee Abu ki, ma na nikilalae God. ²⁵ Sulia, kada ne wane mae ki kera kai tatae lau fuana maurie, kera dia na 'ada na 'ainsel ki 'i langi ne nao kera si arai go. ²⁶ Iu, nau ku famanata kamulu sulia na tataelae fasia na maea. Nau ku saitamana kamulu idumia na 'i laona na kekede sa Moses ana kula be sulia ere be nia meafia 'ai tu'u be ana. God ka fata fuana sa Moses ka 'uri, 'Nau na God sa Abraham, ma na God sa Aesak, ma na God sa Jakob.' ²⁷ God nia nao lau God fuana wane ne kera mae ki, boroi ma God fuana wane ne kera mauri ki. Kamulu garo 'asiana na!"

Na ledilae sulia na taki te ne talingai ka liufia taki ki tafau
(*Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28*)

²⁸ Ma te wane famanata ana taki sa Moses, nia ka rongoa faoraie nai ki. Ma nia ka saitamana na lulae lea ne sa Jesus sasia fuana Sadusi ki. Ma nia ka leka mai, ka ledia sa Jesus ka 'uri, "Na taki te ana taki sa Moses ne nia talingai ka liufia taki ki tafau?"

²⁹ Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Na taki talingai ka liufia taki ki tafau ne nia 'uri, 'Wane Jiu ki, mulu ka fafurongo basi! God na 'Aofia kia, taifilia nia ne God. ³⁰ 'Oe kwaimanie ana God 'oe ana manatamu tafau, ma ana mangomu tafau, ma ana liomu tafau, ma ana nikilalamu tafau.' ³¹ Ma na ruana taki ka 'uri, "Oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu.' Nao na ta taki lau ne nia baita ka liufia na ro taki nai ki."

³² Ma na wane famanata ana taki sa Moses ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Wane Famanata 'ae, na lulae 'oe nia lea 'asiana. Nia ka mamana, taifilia te God go, ma nao na ta god 'e'ete lau. ³³ Ma wane ki kera kai kwaimani ana God ana mangoda

tafau, ma ana na lioda tafau, ma ana nikilalada tafau. Ma kera ka kwaimani ana tolada, ka dia laugo ne kera kwaimani ana talada. Wane ne rosulia ro taki nai ki, kera sasia ru talingai ka liufia kwatelana na afafue fua God."

³⁴ Ma sa Jesus ka ada saitamana na liotoe nia, ma ka fata 'uri fuana, "'Oe karangi na fuana God kai gwaungai ana maurilamu."

Ma burina na, nao ta wane si nonira'a na fuana ledilana sa Jesus lau.

Sa Jesus na wele ana kwalafa sa Deved ma na 'Aofia nia laugo

(*Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44*)

³⁵ 'Urinai sa Jesus ka famanata laona na Beu Abu God, nia ka ledi 'uri, "Nia 'uta ne wane famanata ana taki sa Moses ki, kera saea na Christ ne wane ana na kwalafa sa Deved? ³⁶ Na Anoeru Abu be nia fafata sa Deved ka 'uri,

'God nia fata 'uri fuana 'Aofia nau: 'Oe gouru 'i bali 'o'olo aku, ma 'oe gwaungai fai nau, makwalia kada nau kai alua malimae 'oe ki farana gwaungaie 'oe.'[☆]

³⁷ "Sa Deved 'ana talana ne nia saea na Christ ana na 'Aofia.' Nia ne, na Christ nia nao lau wele ana kwalafa sa Deved ga 'ana. Nia 'Aofia nia laugo."

Na fikue baita nai, kera eele 'asiana kada kera fafurongoa sa Jesus.

Sa Jesus nia fata falia toa famanata ana taki ki

³⁸ Ma sa Jesus ka famanata kera ka 'uri, "Mulu ka madafi kamulu fasia na famanata ana taki sa Moses ki, sulia kera doria leka liulae fainia maku falu gwala ki. Ma kera ka doria 'asiana fua na wane ki kera ka fa'initoda, ma ka fata lea fuada 'i maana usie ki. ³⁹ Ma kera ka doria gourue 'i nao ana kula 'initoa ni gourue ki laona beu fuana folae ki, ma ana kula lea ki kada ana fafanga ki. ⁴⁰ Sui boroi 'ana, wane ne ki kera belia na lume ma na ru ne gwa 'oru

☆ 12:36 Psalm 110:1

ki to ana. Ma kera ka foa gwala fuana wane ki ka tangoda. Iu, na wane famanata ana taki sa Moses ki ne kwaekwaee kera kai ta'a 'asiana fuada!"

*Na kwatee na gwa 'oru
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Sa Jesus nia to laona na Beu Abu God karangia na kufi ru fuana alulana malefo 'i laona. Nia ka ada to'ona wane ne kera kwatea malefo kera ki. Ma na wane 'oro ne kera tooru ki kera ka kwatea malefo 'oro. ⁴² Sui, nia ka ada to'ona te gwa 'oru siofa 'asiana. Nia leka mai, ma ka kwatea ro ngingisi malefo tu'u ki. ⁴³ Ma sa Jesus ka saea mai na fafurongo nia ki, ma ka fata 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, te ne na gwa 'oru siofa ne nia kwatea, nia baita ka liufia wane ki tafau ne kera kwate malefo baita. ⁴⁴ Sulia wane todaru ki, kera kwatea ga 'ada ka bali tu'u ana toorue kera ki. Boro ma, gwa 'oru siofa ne, nia kwate tafau na ana ru ne ki nia to ana fuana tolana."

13

*Kada ana 'afitaie
(Matiu 24:1-14; Luk 21:5-19)*

¹ Kada sa Jesus nia fasia na Beu Abu God, te wane ana fafurongo nia ki ka fata 'uri fuana, "Wane Famana 'ae, ada to'ona basi na mae fau baita ne ki, ma na lume lea ne ki ana Beu Abu God!"

² Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "'Oe ada to'ona lume baita ne ki? Nao ta te gwa fau 'i seki ana Beu Abu God kai tio lau 'i fulina. Kera tafau kera kai takalo 'i ano."

³ Ma kada sa Jesus nia to gwauna fa uo 'i Olif ne nia to bobola fainia na Beu Abu God, sa Pita, ma sa Jemes, ma sa Jon, ma sa Andru taifilida, kera leka mai siana, ma kera ka ledi 'uri ana, ⁴ "'Oe saea basi fua malu, 'i angita ne ru ne ki kai dao mai? Ma te ne kai fuli, fua ka fatainia kada fuana ru ne ki tafau kai fuli, ma ka dao ana?"

⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu kai adaada lea, ma nao

mulu si alamatainia ta wane ka talai garo amulu. ⁶ Sulia ne wane 'oro ki kera kai dao mai ana sataku, ma kera ka fata 'uri, 'Nau na ne na Christ!' Ma kera ka talai garo ana wane 'oro ki. ⁷ Ma kada kamulu rongoa firue ki ana fere karangi ki, ma na faoraie sulia na firue ki ana tani fere tau laugo mai, nao mulu si manata 'abero sulia. Ru 'urinai ki kai dao mai, boro 'ana na 'isilana ru ki tafau nao 'ua. ⁸ Na mae fere ki kera kai fualida kwailiu, ma na 'initoe ki kera kai fualida kwailiu. Ma na anuanu ki kai liu ana kula 'oro, ma na uni fioloe ki kai liu. Ma ru nai ki kera ne safalilana nonifie, dia ga 'ana na keni fafuta be nia safali ka fii wele.

⁹ "Ma kamulu ka adaada lea. Tani wane ki kai dau kamulu, ma kera ka ngali kamulu fuana ketolamulu. Kera kai namusi kamulu 'i laona na beu fuana folae ki. Sulia kamulu famamana nau, kera kai kwate kamulu ka uu 'i naona na wane fanaonao ma na kingi ki. Kada nai mulu kai farongoda 'ani nau. ¹⁰ Wane ki tafau laona molagali kera kai rongoa na Farongoe Lea, sui na molagali ka sui. ¹¹ Ma kada kera ka dau kamulu, ma kera ka ngali kamulu 'uria na ketolamulu, nao kamulu si manata 'abero 'uria ta faoraie 'uta ne kamulu kai saea. Kamulu kai saea go 'amulu na faoraie ne Anoeru Abu nia kwatea fua mulu ana kada nai. Sulia faoraie ki ne mulu kai saea, nia nao lau na fatae talamulu. Na faoraie nai ki, nia ka leka mai fasia na Anoeru Abu. ¹² Ma na wane ki, kera ka kwatea na wanefuta kera ki talada fuana saungilada. Ma na maa ki, kera kai sasi 'urinai laugo ana wele kera ki. Ma na wele ki, kera kai olisusu ma kera kai kwatea na maa fainia gaa kera ki fuana saungilada. ¹³ Ma na wane ki tafau, kera kai noni'ela amulu, sulia kamulu na wane nau ki. Sui boro 'ana ka 'urinai, dia sa ti ne nia ngangata fuana lekalae sulia God leka ka dao suilana kada nai, nia ne God kai famauria.

*Okosilana Beu Abu God
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 “Ma kamulu kai ada to'ona na Ru Sua kai tatae mai ana kula abu ne fulina nao nia si uu ana. Na ru ta'a nai kai fasua na Beu Abu God, ma kai sasi fua sae God ka fasia.” (Na faoraie fuana wane ne nia ididu nia 'uri: 'Oe malingainia lea ana na fadalana ru ne.) “Kada mulu ka ada to'ona na ru ne ki kai dao mai, na wane ki ne kera to ana na bali lofaa 'i Jiudea, kera kai tafi 'uria gwauna fa uo ki. 15 Ana kada nai, dia ta wane ka to mai 'i maa ana lume nia, nia ka tafi 'ali'ali, ma nao nia si manata lau 'uria rulae laona lume nia 'uria ngalilana ta ru 'ana. 16 Ma sa ti ne nia to mai laona oole, nao nia si oli lau 'i lume 'uria ta maku 'ana. 17 Ma ana fa dangi nai ki, nia kai ta'a fuana keni ki ne kera iana, sulia ne nia 'afitai fuada ne kera ka tafi, ma ka ta'a laugo fuana 'afe ki ne kera too ana na wele tu'u ki. 18 Mulu ka foa fuana God fua ru nai ki nao si dao lau mai ana kada ana uni gwarie. 19 Sulia na nonifilae ana fa dangi nai ki, nia kai ta'a ka liufia na nonifilae ne wane laona molagali ki kera saitamana, safali 'ua mai ana safalilana kada God nia saungainia na molagali ka dao ana kada ne. Ma nao ta ru 'urinai kai fuli mai burina. 20 Ma dia God si fakokorua kada ana nonifilae, nia 'afitai ne ta wane ka mauri. Ma nia fakokorua kada ne fuana lealana wane ne nia filida ki. 21 “Iu, dia ta wane nia fata 'uri fua mulu, 'Ada to'ona basi, nia na ne na Christ,' naoma ka fata 'uri, 'Ada to'ona basi, nia na 'i seloko,' nao kamulu si famamana nia. 22 Sulia na wane susuke ki kai dao mai, kera kai fata 'uri, 'Nau na Christ,' fainia na wane susuke ki kera kai fata 'uri, 'Nau na profet.' Ma kera kai sasia fanadae ki fua ka talaia garo ana na wane ne God nia filida ki, boroi ma nia 'afitai 'asiana fuada. 23 Mulu kai adaada lea! Nau ku farongo kamulu na 'i nao, sui ru ne ki ka fi dao mai.

Na daolana mai na Wele nia Wane

(Matiu 24:29-35; Luk 21:25-33)

24 “Ma kada ne nonifilae nai kai sui,

'God kai susia na sato, ma na madame, ma nao keroa si tala.

25 Ma God kai sasia na bubulu ki, kera kai 'asida fasia mamanga.

Ma God kai sasia na ru 'i langi ki, kera kai leka garo fasia fulida.'*

26 “'Urinai, nau na Wele nia Wane, nau ku fi dao fatai mai. Nau ku dao mai fainia na nikilalae baita, ma na ngwasinasinae baita 'i fafona na gwa salo ki. 27 Ma nau kai kwatea na 'ainsel nau ki laona molagali tafau, fua kera ka okua mai na wane ne God filida ki.”

Ru nai ki tafau ne sa Jesus saea fuada kai dao mamana

28 Go, sa Jesus ka fata sulia tari-fulae ka 'uri, “Kamulu kai manata basi sulia na 'ai figi ki. Kada kamulu ada to'ona na ulina nia ngosa, mulu ka saitamana na kada fuana uni 'ako'akolae nia dao karangi na. 29 Ka 'urinai laugo, kada kamulu ada to'ona na nonifilae nai ki kai dao mai, mulu kai saitamana na olilaku mai nia karangi na. 30 Ru mamana ne nau ku saea fua mulu, wane ki tafau ne kera mauri ana kada ne, nao kera si mae 'i naona ru nai ki tafau kai dao mai. 31 Na ru ki tafau mai langi ma laona molagali kera kai sui. Boroi ma na fatalaku go ne toto nao si sui.

Nao ta wane si saitamana na kada ne sa Jesus kai dao (Matiu 24:36-44)

32 “Nao ta wane si saitamana kada mamana ne nau ku oli mai ana. Na 'ainsel ki 'i langi boroi nao si saitamana, ma nau na Wele boroi, nao si saitamana laugo. God na Maa taifilia go ne nia saitamana. 33 Mulu kai adaada lea, ma mulu ka kwaimakwali, sulia kamulu ulafusia 'i angita ne kada nai kai dao mai ana. 34 Na olilaku mai ne kai dia ta wane ne nia leka ana fere tau, ma ka alua na lume nia laona 'abana na wane ni rao nia ki. Nia kwatea raoe ki fuada 'e'ete kwailiu. Ma nia ka saea fuana wane ne nia ada sulia na mae fua

* 13:25 Aesaea 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; 3:15

kai adaada lea makwalia daolana.
³⁵ Nia ne, kamulu kai adaada lea, sulia nao kamulu si saitamana na kada ne nau kai dao mai, dia wane baita ana lume. Nia kai dao mai saulafi 'oto, naoma laona tofungana rodo, naoma makalokaloa, naoma 'ofodangi kada sato fi ra mai. ³⁶ Ma dia nia dao 'ali'ali go mai, nia ka ta'a 'asiana fua mulu, dia nia dao to'omulu kada ne mulu maleu. ³⁷ Ma te ru ne nau ku saea fua mulu, na ru be nau ku saea laugo fuana wane ki tafau nia 'uri: Mulu kai adaada lea!"

14

Na lokoerue fuana saungilana sa Jesus

(*Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53*)

¹ Ana maedangi ne, nia ro maedangi ki 'i naona na Fafanga ana Daofa Liue,* ma na fafanga ne Jiu ki kera saitamana 'anilana na beret ne nia nao ta isi 'i laona. Na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera ka oku lokoeru fuana dau agwalana ma saungilana sa Jesus. ² Kera fata 'uri, "Nao kulu si sasia ana kada ana fafanga, fasia na wane ki kera ka fi fuali kulu."

Te keni nia ngwaingwaia sa Jesus ana fere 'i Betani

(*Matiu 26:6-13; Jon 12:1-8*)

³ Ana kada sa Jesus nia to 'i laona mae fere 'i Betani, nia ka fanga 'i laona lume sa Simon na wane ne kuu nia saungia 'i nao. Ma te keni ka leka mai siana fainia na bi ngwaingwai ne kwanga 'asiana,† ma nia fungu ana na ngwaingwai ne moko lea,‡ ma na folilana ka baita 'asiana. Nia 'ifingia na maana bi ngwaingwai nai, ma ka 'igitainia na ngwaingwai moko lea nai fafona gwauna sa Jesus. ⁴ Ma tani wane ne kera to 'i senai, kera ka guisasu, ma kera ka fata fuada kwailiu kera ka

'uri, "Tala'ana nao nia si falia na ngwaingwai moko lea ne ro! ⁵ Tala'ana nia ka fafoli ana 'uria tani malefo 'oro,§ fua nia ka ngalia malefo nai, ma ka kwatea fuana wane siofa ki." Ma kera ka balufia keni nai.

⁶ 'Urainai sa Jesus nia ka rongoa, ma ka fata 'uri, "Mulu alua nia to 'ana! Nao kamulu si fata falia lau. Nia sasia raoe lea 'asiana fuaku. ⁷ Na wane siofa ki kera to tari ga 'ada fai kamulu. Ma dia mulu doria, mulu ka 'adomida go 'amulu ana ta kada. Boroi ma nau nao si to tau go fai kamulu. ⁸ Nia sasia ru ne nia bobola fainia sasilana. Nia 'igitainia na ngwaingwai moko lea ne 'i noniku 'i nao ana maelaku fuana sasi akaulae fuana faitolilae aku. ⁹ Ru mamana nau ku saea fua mulu, ana kula ki tafau laona molagali ne kera kai fata sulia na Farongoe Lea ne, kera kai fata laugo sulia ru ne nia sasia aku fuana manatalae to'ona."

Sa Jiudas nia alafafia na kwatelana sa Jesus fuana malimae nia ki
 (*Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6*)

¹⁰ Sui sa Jiudas Iskariot, te wane ana na akwala ma ro fafurongo nia ki, nia leka siana na fataabu baita ki, ka farongoda 'uri, "Nau kai kwatea sa Jesus fua mulu." ¹¹ Ma kera ka eele 'asiana sulia ru ne nia saea, ma kera ka alangai fuana kwatelana malefo fuana. Ma sa Jiudas ka safali na fuana adalae 'uria ta kada lea fuana kwatelana sa Jesus fuada.

Na Fafanga ana Daofa Liue
 (*Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30*)

¹² Ana etana fa dangi ana Fafanga ana beret ne nia nao ta isi 'i laona, fa dangi nai ne kera saungia kale sipsip fuana Fafanga ana Daofa Liue. Kada nai, fafurongo sa Jesus ki kera ka ledi 'uri ana, "I fai ne 'oe doria kalu kai leka ma kalu ka sasi akau ana na Fafanga ana Daofa Liue fuamu?"

* **14:1** Fafanga ana Daofa Liue: Fafanga ne Jiu ki sasia fuana manatalae to'ona kada koko kera ki leka fasia 'i Ijip. † **14:3** Na bi ne kwanga 'asiana ne kera saea ana alabaster na mae fau ne madumadu 'asiana. ‡ **14:3** Na ngwaingwai ne moko lea ne kera saea ana nad. § **14:5** malefo 'oro: Fafoli ana 'uria malefo bobola fainia folifolie ana te fangali.

13 Ma sa Jesus ka fata fuana ro wane ada ka 'uri, "Kamoro ru laona 'i Jerusalem, ma te wane ne nia ngalia na fa kafo, nia kai dao to'omoro. Moro ka leka sulia ¹⁴ 'uria te lume 'i senai ne nia ru 'i laona. Kamoro ka ledi 'uri ana na wane ne nia to ana na lume nena, 'Na Wane Famanata nia fata mai 'uri fuamu: 'I fai ne mae lume fuana nau kai 'ania na Fafanga ana Daofa Liue fainia fafurongo nau ki?' ¹⁵ Ma nia kai fatainia te mae lume baita ne nia to 'i langi fuamoro. 'I senai ru ki tafau kera sasi akau na. Ma kamoro ka sasi akau ana na ru ki tafau fua kulu 'i senai."

¹⁶ 'Urinai ma, na ro fafurongo nai ki keroa leka, ma keroa ka ru na 'i Jerusalem, ma keroa ka ada to'ona na ru ki tafau nia dia ne sa Jesus nia saea fuadaro. Ma keroa ka sasi akau na ana fanga 'i senai.

¹⁷ Ma nia saulafi na, sa Jesus ka dao mai fainia na akwala ma ro fafurongo nia ki. ¹⁸ Ma kada kera fanga, sa Jesus ka fata 'uri, "Na ru mamana nau ku saea fua mulu, te wane amulu kai kwate nau fuana malimae nau ki. Te wane amulu ne nia fanga ga 'ana fai nau ana kada ne."

¹⁹ Ma na fafurongo nia ki, kera ka kwaimanatai 'asiana. Ma te te wanea ada fi safali ana ledilana sa Jesus 'uri, "Aofia 'ae, 'uri ma 'oe fata suli nau nai?"

²⁰ Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, "Nia ne ta ai na amulu na akwala ma ro fafurongo nau ki, ma nia ta wane ne kai taufia lifu beret nia 'i laona na tiu fai nau. ²¹ Ma nau, na Wele nia Wane, nau kai mae dia na Kekedee Abu ki be fata suli nau. 'Urinai boroi ana, kwaimanatai 'asiana fuana wane ne kai kwate nau fuana malimae nau ki! Nia lea fuana wane nai dia nia nao si futa go."

Na fafanga 'Aofia saulafi

(*Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25*)

²² Ma kada kera fanga na, sa Jesus nia ngalia te fa beret, ma ka tangoa

God, sui ka ngiia. Nia ka kwatea fuana fafurongo nia ki, ka fata 'uri, "Ngalia mulu ka 'ania. Nia na ne noniku."

²³ Sui nia ka ngalia na titiu, ma ka tangoa God, sui ka kwatea fuada. Ma kera tafau ka ku ana. ²⁴ Ma nia ka fata 'uri, "Nia na ne 'abuku ne igwa fuana wane 'oro ki fuana fangasilana na alangaie falu God.*

²⁵ Ru mamana nau ku saea fua mulu, nau nao si kufia laugo na waeni ne leka ka dao ana fa dangi nau kai kufia lau na waeni ne, kada God kai gwaungai ana wane nia ki tafau."

²⁶ Burina kera ka ngufia fa ngu, sui kera ka leka 'uria fa uo ne kera saea ana Olif.*

Sa Jesus eta fatae ana sa Pita ne kai tofe nia

(*Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38*)

²⁷ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu tafau go ne mulu kai tafi fasi nau. Sulia na Kekedee Abu nia fata 'uri,

'God kai saungia wane ne nia ada sulia na sipsip ki, ma na sipsip ki tafau kera ka takalo.'*

²⁸ "Ka 'urinai boroi 'ana, 'i burina nau ku tatae lau 'uria maurie, nau kai eta 'i nao amulu 'uria 'i Galili."

²⁹ Ma sa Pita nia olisia ka 'uri, "Nia 'afitai 'asiana ne nau ku leka fasi 'oe, sui boroi 'ana wane ne ki kera ka leka fasi 'oe!"

³⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Pita, "Nau ku saea fuamu. 'I naona na karai kai angi ro ru laona rodo ne 'i ta'ena, 'oe tofe olu ru 'oe ulafusi nau."

³¹ Ma sa Pita nia fata totongai ka 'uri, "Sui boroi 'ana nau ku mae fai 'oe, nia 'afitai nau ku saea ne nau ku ulafusi 'oe!"

Ma na fafurongo ki tafau go ne, kera saea laugo te ru nai.

Sa Jesus nia foa 'i Getsemani

(*Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46*)

³² Sui sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera ka leka 'uria te kula kera

* 14:24 Jeremaea 31:31 * 14:26 uo 'i Olif: Na uo ne, na 'ai ne kera saea ana Olif ki 'oro 'asiana ana. * 14:27 Sekaraea 13:7

saea ana 'i Getsemani. Kada kera dao na, sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu to 'amulu 'i seki kada nau ku foa 'aku." ³³ Sui nia ka talaia sa Pita, ma sa Jemes, ma sa Jon fainia. Ma nia 'e kwaimanatai 'asiana ma ka liodila. ³⁴ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Na lioku nia kwaimanatai 'asiana, ma nia bobola na fua saungilaku. Mulu ka to 'i seki, mulu ka ada, ma mulu ka adaada fai nau."

³⁵ Ma nia ka 'idu tu'u kau, ma ka tio fafia maana 'i ano. Ma nia ka foa fua dia nia ngwaluda ga 'ana, kwate nao nia si liu laona kada ana nonifie. ³⁶ Ma nia ka foa ka 'uri, "Maasi 'ae, na ru ki tafau nia ngwaluda ga 'ana fuamu. 'Oe lafua 'amu na nonifie ne fasi nau. Sui boroi 'ana, nia nao lau na kwaidorie nau, boroi ma sulia kwaidorie 'oe lalau."

³⁷ Sui sa Jesus ka oli mai, ma ka dao to'ona na olu fafurongo nia ki, kera maleu ga 'ada. Ma nia ka fata 'uri fuana sa Pita, "Simon 'ae, 'uta ne 'oe maleu? Fulingana 'oe 'ada fai nau sulia ta te kada rodo tu'u boroi 'ana." ³⁸ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu kai 'ada, mulu ka adaada ana folae fasia na ilitoe ka liufi kamulu. Sulia kamulu doria sasilana ru lea ki, boroi ma noni mulu nia ngwatautau 'asiana."

³⁹ Ma sa Jesus ka leka lau fasida, ma ka foa, ma ka saea laugo te faoraie be ki. ⁴⁰ Sui nia ka oli lau mai siada, ma ka dao to'oda kera maleu lau, sulia ne maada 'e maleua 'asiana. Ma nao kera si saitamana ana na ru ne kera ka saea fuana.

⁴¹ Ma kada nia oli lau mai ana oluna kada, nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu maleu 'ua ne? Nia lea na! Ada basi, kera kai kwate nau na, na Wele nia Wane, laona 'abana na wane ta'a ki. Na kada be nia dao na mai! ⁴² Tatae, kulu leka na. Ada basi, na wane be nia kwate nau fuana malimae nau ki, nia dao na mai!"

Na daulana sa Jesus
(*Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12*)

⁴³ Ana kada sa Jesus nia fata ga 'ana, sa Jiudas, ta wane ana na akwala ma ro fafurongo nia ki, ka dao na mai. Te fikue baita ne leka mai fainia fasia na fataabu baita ki, ma na fanaonao ki, ma na wane famanata ana taki ki. Ma kera ka ngalia mai na naife ni sauwane ki ma na subi ki. ⁴⁴ Ma sa Jiudas, na wane ne kai kwate sa Jesus fuada, nia ka kwatea na maetoto fuana fikue nai ka 'uri, "Na wane ne nau ku nono'ia,† nia na wane ne mulu doria. Kamulu 'e daua, ma mulu ka talaia na kau."

⁴⁵ 'Urinai, sa Jiudas nia dao, nia ka leka na kau siana sa Jesus, ma ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae!" Go, nia ka nono'ia na. ⁴⁶ Ma kera ka daua na sa Jesus. ⁴⁷ Iu, ma ana kada nai, te wane ne nia uu karangi go ana, nia lafua na naife nia, ma ka kwae musia na alingana na wane rao 'inita fataabu.

⁴⁸ Ma sa Jesus ka ledi 'uri 'ada, "'Uri ma kamulu fia nau ta wane beli ne? Nia ne mulu dao na mai fainia na naife ki, ma na subi ki fuana daulaku? ⁴⁹ Tau na mai, nau ku famanata kamulu 'i laona na Beu Abu God, boroi ma nao mulu si dau nau go. Ma na ru ne kamulu sasia, nia famamana na Kekedee Abu."

⁵⁰ 'Urinai go, fafurongo nia ki tafau kera ka luka faburi na ana, ma kera ka tafi na 'ada.

⁵¹ Ma te wane fi baita ne nia ofi go ana na 'aba maku tagataga, nia leka mai burina sa Jesus. Ana kada kera daua na wane fi baita ne, ⁵² na 'aba maku nia ka luge na fasia, ma nia ka tafi dadara na 'ana.

Sa Jesus nia uu 'i naona fanaonao ki
(*Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24*)

⁵³ 'Urinai, kera ka talaia sa Jesus 'uria lume 'inita fataabu. Ma na fataabu baita ki, ma na fanaonao ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera oku 'i senai. ⁵⁴ Ma sa Pita nia 'isi buri tau na kau, ma ka ru

† 14:44 Dia na falafala ana Jiu ki, na kwainono'ie fatania kwaimanie ma fuusi baitalae fuana famanata fasia na fafurongo nia. Nia bobola fainia na fafurongo ka fata lealae ana famanata nia ana nono'ilana 'abana.

laugo laona labate ana lume na 'inita fataabu. Nia ka gouru 'ana 'i senai fainia na wane folo ki, ma nia ka sara 'ana 'i ninimana na ere. ⁵⁵ Go, na fataabu baita ki, ma na fikute wane lokoeru tafau, kera ka sasi 'uria daolae to'ona ta ru ta'a fuana fafilana ana sa Jesus fua kera ka saungia, boroi ma kera si dao to'ona go ta ru ana nia. ⁵⁶ Ma na wane 'oro ki, kera ka suke fafia sa Jesus, boroi ma faoraie kera ki nao si alu te ru.

⁵⁷ Ma tani wane kera tatae laugo, ma kera ka suke fafia sa Jesus kera ka 'uri, ⁵⁸ "Kalu rongoa nia fata 'uri, 'Nau kai okosia na Beu Abu God ne wane ki kera saungainia, ma 'i laona olu fa dangi ki, nau ku saungainia lau te Beu Abu ne nao lau na wane ki ne kera saungainia.'" ⁵⁹ Ma kera boroi, na faoraie kera ki nao si alua te ru.

⁶⁰ Ma na 'inita fataabu nia uu 'i naoda, ma nia ka ledia sa Jesus ka 'uri, "'Uri ma, nao 'oe si to go ana ta faoraie fuana olisilana faoraie ne ki, ne wane ne ki kera fai fafi 'oe ana?'" ⁶¹ Boroi ma sa Jesus nofo ga 'ana, ma ka nao si olisia go. Ma na 'inita fataabu nia ledia lau ka 'uri, "'Uri ma, 'oe ne na Christ, na Wele God 'i langi?'"

⁶² Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Iu, nau ne nia. Ma mulu kai ada to'oku, na Wele nia Wane, nau ku gouru 'i bali 'o'olo ana God ne nikila 'asiana, ma nau ku leka mai 'i fafona gwa salo ki 'i langi."

⁶³ Go na 'inita fataabu nai nia ka musia na maku gwala nia talana ka fatainia na gwuisasue nia, ma ka fata 'uri, "Kulu si doria lau ta wane ni fata famamana! ⁶⁴ Kamulu tala rongoa na ne nia fabolotania fainia God! Mulu manata 'uta ana?'"

Ma kera tafau go ne, kera ka saea sae nia garo na, ma nia bobola fainia kera kai saungia na.

⁶⁵ Ma tani wane ada kera ka safali fuana ngisufilana sa Jesus, ma kera ka kani bokota na maana, ma kera ka kumua. Ma kera ka fata 'uri, "Saea basi sa ti ne nia kumuli 'oe?'" Ma na wane fofolo ki kera ka talaia, ma kera ka fidalia.

Sa Pita nia tofe fafia sa Jesus
(*Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶ Sa Pita nia to 'ua ga 'ana 'i laona labate, kada kera ketoa sa Jesus. Te keni ne rao fuana 'inita fataabu nia dao mai. ⁶⁷ Ma kada nia ada to'ona sa Pita ne nia sara 'ana, nia ka ada saga kau fuana, ma ka fata 'uri, "'Oe to laugo fainia sa Jesus, na wane be fasia na mae fere 'i Nasaret."

⁶⁸ Ma sa Pita nia tofe ka 'uri, "Nau ku ulafusia, nau si saitamana ru ne 'oe fata sulia." Ma nia ka 'idu karangia na mae tafa. Ma ana kada nai go, na karai ka angi na.

⁶⁹ Ma na keni rao be nia ada to'ona lau senai, ma ka fata 'uri fuana wane ki ne kera uu kalia 'i senai, "Nia ta wane laugo ada ne!" ⁷⁰ Ma sa Pita ka tofe laugo.

Ma kada tu'u 'i buri'ana, na wane ki ne kera uu karangi, kera ka fata 'uri lau fuana sa Pita, "Nia 'afitai 'asiana fua 'oe ka tofe ne 'oe nao lau ta wane ada, sulia 'oe laugo ne 'oe leka mai fasia na lofaa 'i Galili."

⁷¹ Sui sa Pita ka kwaiagi ka 'uri, "Alu God kai kwatea na kwaekwae fuaku, dia nau si fata mamana! Nau nao si saitamana na wane ne kamulu fata sulia!"

⁷² Ma ana kada nai go, na karai ka ruana fa angilae na. Ma sa Pita ka manata to'ona na faoraie be sa Jesus nia saea fuana be nia 'uri, "'I naona na karai ka angi ro ru, 'oe sae olu ru ki, ne 'oe ulafusia nau." Ma kada sa Pita nia manata to'ona ru nai, nia ka angi 'asiana na.

15

Kera talaia sa Jesus
siana sa Paelat

(*Matiu 27:1-2, 11-26; Luk 23:1-5, 13-25; Jon 18:28-19:16*)

¹ Ana 'ofodangi makalokalo, na fikute wane lokoeru kera oku 'ali'ali mai. Go na fataabu baita ki, ma na fanaonao ki, ma na wane famanata ana taki sa Moses ki, kera 'i laona fikute wane ne. Kera oku lokoeru fuana ta te ne kera kai sasia ana sa Jesus. Sui kera ka kania sa Jesus, ma kera ka talaia na siana sa Paelat,

na wane baita fasia 'i Rom. ² Ma sa Paelat ka ledia ka 'uri, "'Uri ma 'oe na ne kingi Jiu ki?"

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nia na nena 'oe saea na."

³ Na fataabu baita ki kera ka fai fafia ana ru garo 'oro ki. ⁴ Ma sa Paelat ka ledia lau ka 'uri, "'Oe rongoa basi na ru 'oro ki ne kera fai fafi 'oe na ana! 'Uri ma 'oe si olisida lau?" ⁵ Boroi ma sa Jesus nao si saea go ta faoraie, ma sa Paelat ka kwele 'asiana.

⁶ Iu, ana na Fafanga ana Daofa Liue, sa Paelat nia 'idufa lugea te wane fasia na beu ni kanie ne wane ki kera gani 'uria. ⁷ Ma ana kada nai, te wane ne satana sa Barabas nia to laugo 'i laona beu ni kanie, sulia nia laugo ne ta ai ana wane ta'a ne kera sauwanee ana firue fainia wane Rom ki. ⁸ 'Urainai na fikue ki kera oku mai, kera ka gania sa Paelat fuana kai lugea ta wane fasia na beu ni kanie sulia falafala ne nia 'idufa sasia mai ana kada 'urina ki. ⁹ Ma nia ka ledi kera ma ka 'uri, "'Uri ma kamulu doria nau ku lugea na kingi Jiu ki fua mulu?" ¹⁰ Sulia sa Paelat saitamana na ne fataabu baita ki kera kwatea mai sa Jesus siana, sulia manatae wane 'ugalae kera ki ga 'ana.

¹¹ Boroi ma, na fataabu baita ki kera fata alingana na fikue nai, fua kera ka gania sa Paelat fuana lugeana mai sa Barabas fuada. ¹² Ma sa Paelat ka ledi lau 'uri ana na fikue nai, "'Urainai ma te ne nau ku sasia ana na wane ne mulu saea ana kingi Jiu ki?"

¹³ Ma kera ka akwa kera ka 'uri, "'Oe foto'ia ana 'airarafolo!"

¹⁴ Ma sa Paelat nia ledida ka 'uri, "Na garoe te ne nia sasia?"

Ma kera ka akwa baita lau, kera ka 'uri, "Foto'ia ana 'airarafolo!"

¹⁵ Ma sa Paelat ka lugea kau sa Barabas fuada, sulia nia doria kai faeelea na manatana na fikue nai. Sui, nia ka kwatea sa Jesus fuana namusilana, ma ka kwatea fuana foto'ilana ana 'airarafolo.

Na wane ni omee ki kera aefara sa Jesus

(Matiu 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Na wane ni omee ki, kera ka talaia na kau sa Jesus 'i laona labate ana lume baita sa Paelat, ma kera ka saea mai na wane ni omee ki tafau. ¹⁷ Ma kera ka famasa ana te maku gwala meo, ma kera ka 'erea na te 'eregwau ana 'oko ngangara, ma kera ka duua ana gwauna dia ta kingi. ¹⁸ Sui kera ka ilia na fabaitalana ma kera ka fata 'uri, "Na kingi Jiu ki, 'oe mauri tau amu!" ¹⁹ Sui kera ka kwaea gwauna 'ana lifu 'ai, ma kera ka ngisufia, ma kera ka boruru 'i naofana, dia ne kera fabaita. ²⁰ Ma kada ne kera aefara ka suina, kera ka lugea na maku gwala meo bobora nia be fasia. Sui kera ka famasa lau ana maku nia talana. 'Urainai kera ka talaia na fuana foto'ilana ana 'airarafolo.

Kera fotofafia sa Jesus ana 'airarafolo

(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ma ana kada kera leka kau sulia na taale, kera dao to'ona te wane satana sa Simon, maa sa Aleksanda fainia sa Rufus. Nia na wane fasia na fere 'i Saerin. Nia leka mai ma ka ru laona 'i Jerusalem fasia ta kula mai 'i maa. Ma na wane ni omee ki, kera ka sumainia fua nia ngalia na 'airarafolo sa Jesus.

²² Ma kera ka talaia kau sa Jesus 'uria te kula ne kera saea ana 'i Golgota. Ma fadalana ne 'uri, "Na kula ana lelete wane."

²³ Ma kera ka kwatea na waeni ne kera dolalia fainia ru ne kera saea ana Mira, te sului ru fuana famabelana fiie, boroi ma sa Jesus nao si kufia go. ²⁴ Ma kera ka foto'ia ana 'airarafolo. Ma kera ka tolingia na maku nia ki 'i safitada kwailiu. Kera ka saketo ana na ru dia daisi fua kera ka dao to'ona sa ti ada ne kai ngalia ta maku. ²⁵ Ana na sikwana kada sato 'ofodangi, kera fotofafia ana 'airarafolo. ²⁶ Ma kera ka alua 'i gwauna 'airarafolo te kekedea ana kwaikefusie. Kera kedea ka 'uri, "NA KINGI JIU KI." ²⁷⁻²⁸ Ma kera ka

foto'ia laugo ro wane beli ki fafona ro 'airarafolo ki fainia sa Jesus. Ta wane 'i bali 'o'olo ana, ma ta wane 'i bali mauili ana.

²⁹ Ma na wane ki kera liu, kera ka kwaelangai gwauda, ma kera ka fata buri tolingai kau ana sa Jesus, ma kera ka fata 'uri, "Wala 'ae! 'Oe saea 'oe okosia na Beu Abu God, ma 'oko saungai falu lau ana sulia olu fa dangi ki go! ³⁰ 'Oe famaui 'oe talamu! Koso mai fasia na 'airarafolo nena!"

³¹ Ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera ka fata laugo 'urinai. Ma kera ka fata 'onionga sa Jesus, ma kera ka fata 'uri fuada kwailiu, "Nia famaui wane 'e'ete ki, boroi ma nao nia si famaui nia talana! ³² Kulu ada basi dia nia na Christ, na kingi Jiu ki. Nia ne kai koso go mai fasia na 'airarafolo lo, fua kulu ka famamana nia!"

Ma na ro wane ne kera fotofafida ana 'airarafolo ki fainia sa Jesus, kera boroi, kera fata buri tolingai laugo ana sa Jesus.

Na maelana sa Jesus

(*Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

³³ Safali ana tofungana dangi, na 'afutana bali lofaa ne nia rodoa, leka ka dao ana oluna kada sato saulafi.

³⁴ Ma ana oluna kada sato saulafi, sa Jesus nia akwa baita ma ka 'uri, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Na fadalana ne 'uri, "God nau 'ae, God nau 'ae, 'uta na ne 'oe lukasi faburi aku?"

³⁵ Ma tani wane ne kera to 'i senai, kera ka rongoa, ma kera ka fata 'uri, "Nia akwa 'uria sa Elaeja."

³⁶ Ma te wane adalae kau, ma ka kutumainia te lumulumu asi laona waeni 'afae, ma ka alua 'i maana te mae 'ai, ma ka kwatea kau 'i maana ngiduna sa Jesus, fua ka kufia, ma nia ka fata 'uri, "Mango basi, kulu ada to'ona dia sa Elaeja kai leka mai ma ka lafua nia mai 'i ano fasia na 'airarafolo!"

³⁷ Ma sa Jesus ka akwa baita, sui nia ka mae na.

³⁸ Ma na maku baita ne nia bokota na kula abu 'i laona na Beu Abu God nia ka kakari 'ita mai 'i gwauna leka ka dao 'i 'aena. ³⁹ Ma wane fanaonao ana wane ni omee ki, ne nia uu 'i senai 'i 'aena 'airarafolo, nia rongoa akwalana, ma ka ada to'ona maelana, nia ka fata 'uri, "Nia mamana 'asiana, wane ne nia na Wele God na!"

⁴⁰ Ma tani keni kera to laugo 'i senai, ma kera ka ada tau na kau: Ni Mary fasia 'i Magdala, ma ni Salome, ma ni Mary ne gaa sa Jemes na wele 'i burina sa Joses. ⁴¹ Kera leka laugo 'i burina sa Jesus ana kada nia to 'ua 'i Galili, ma kera ka kwai'adomi ana. Ma na keni 'oro ki laugo ne kera leka mai fainia 'uria 'i Jerusalem, kera to laugo 'i senai.

Na alulana sa Jesus

(*Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42*)

⁴²⁻⁴³ Ma nia ka saulafi na, sa Josef na wane fasia 'i Arimetea, nia ka leka siana sa Paelat. Nia ta wane talingai ana na fikute wane lokoeru ne nia ada kwaimakwali laugo 'uria adalae to'ona kada God kai gwaungai ana wane nia ki. Nia nonira'a, ma ka leka mai siana sa Paelat. Ma nia ka gania 'uria na nonina sa Jesus, sulia fa dangi nai ne na maedangi ana na sasi akaulae makwalia na Sabat. ⁴⁴ Ma sa Paelat ka kwele ne nia rongoa sa Jesus nia mae na. Ma nia ka akwa 'uria wane fanaonao ana wane ni omee ki, ma ka ledia dia sa Jesus mae na. ⁴⁵ Ma 'i burina ne sa Paelat nia rongoa wane baita nai nia saea ne nia mae na, nia ka fi alamatainia sa Josef ka ngalia nonina sa Jesus. ⁴⁶ 'Urainai, sa Josef ka folia te 'aba maku kwao, ma ka lugea nonina sa Jesus 'i ano, ma ka 'afua ana maku nai, ma ka alua 'i laona na faoda gwau ne kera 'elia 'i laona na fau. Sui nia ka gelusia te aba fau baita, ma ka bokota na maana faoda gwau nai. ⁴⁷ Ma ni Mary fasia 'i Magdala, ma ni Mary ne gaa sa Joses, keroa ada to'ona na kula ne kera faitolia sa Jesus ana.

16

Na tataelana sa Jesus fasia maea

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ma 'i burina na Sabat nia suina, ni Mary keni 'i Magdala, ma ni Mary na gaa sa Jemes, ma ni Salome, kera folia mai na ru moko lea ki fuana ngwaingwailana ana nonina sa Jesus. ² Ana 'ofodangi makalokalo 'ua ana Sande, kada sato ni ra na, kera ka leka mai 'uria na faoda wane mae. ³ Kada kera leka, kera ka ledida kwailiu kera ka 'uri, "Sa ti na ne kai gelusia na aba fau be fasia maana faoda be?" Sulia fau nai nia baita 'asiana. ⁴ Sui, kada kera dao ana, kera ka ada to'ona ne na aba fau be nia 'e abuli na. ⁵ Ma kada kera ru kau 'i laona na faoda, kera ka ada to'ona te wane fi baita nia rufia na maku kwao, ma ka gouru ana bali 'o'olo laona faoda nai. Ma kera ka mau 'asiana.

⁶ Ma nia ka fata 'uri, "Nao kamulu si mau. Nau ku saitamana mulu nani 'uria sa Jesus, na wane 'i Nasaret ne kera saungia ana 'airarafolo. Nao nia si to na 'i seki. Nia tatae na fasia maea! Mulu ada to'ona na kula be kera faitoli ana! ⁷ Mulu leka kau siana fafurongo nia ki fainia sa Pita, ma mulu ka farongo 'uri ada na, 'Sa Jesus leka na 'i nao makwali kamulu 'i Galili, mulu kai ada na to'ona 'i senai, dia be nia saea na fua mulu.' "

⁸ Ma na keni nai ki kera ka ru na kau 'i maa, ma kera ka lae na fasia na faoda nai, sulia kera mau, ma kera ka lebelebe 'asiana. Nao kera si saea na ta ru fuana ta wane, sulia kera mau 'asiana.

Sa Jesus nia dao fatai fuana ni Mary keni 'i Magdala

(Matiu 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Ana 'ofodangi makalokalo ana Sande, sa Jesus nia mauri lau, ma ka dao fatai fuana ni Mary keni 'i Magdala, na keni be sa Jesus nia ifulangainia na fiu anoeru ta'a be ki fasia. ¹⁰ Ma ni Mary ka leka siana na fafurongo nia ki. Kera kwaimanatai,

ma kera ka angi 'asiana. Ma ni Mary ka farongoda. ¹¹ Ma ana kada ne kera rongoa ne sa Jesus nia mauri, ma ni Mary ka suana na, kera nao si famamana go ni Mary.

Sa Jesus nia dao fatai fuana ro fafurongo nia ki

(Matiu 28:16-20; Luk 24:13-49; Jon 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹² Ma 'i buri lau, sa Jesus ka dao fatai laugo fuana ta ro fafurongo ana, kada kera leka na sulia na taale fasia 'i Jerusalem. ¹³ Ma kera ka oli mai, ma kera ka farongoa lau tani fafurongo ada, boroi ma kera si famamana go.

Sa Jesus nia dao fatai fuana fa- furongo nia ki

¹⁴ Ma 'i burina, sa Jesus ka dao fatai fuana akwala ma ta wane ana fafurongo nia ki kada kera fanga 'ada. Ma nia ka balufida sulia kera si famamana, ma sulia manatada ngasi 'asiana fuana famamanalana wane ki ne kera ada to'ona na 'i burina ne nia tatae fasia maea. ¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Mulu ka leka 'i laona 'afutana na molagali, ma mulu ka 'ainitalo ana Farongoe Lea fuana wane ki tafau. ¹⁶ Ma sa ti ne nia famamana na Farongoe Lea, ma ka siuabu, nia ne kai mauri firi fainia God. Ma sa ti ne nao nia si famamana, God nia kai ketoa. ¹⁷ Ma na wane ki ne kera famamana, kera kai to ana nikilalae fuana sasilana fanadae 'uri ki: Kera ka ifulangainia anoeru ta'a ki ana na sataku, ma kera ka fata ana fatae 'e'ete ki ne kera nao si saitamana. ¹⁸ Ma dia kera daua ta fa baeko tolo, naoma kera ka kufia boroi ta kafa ni maelilana, nao nia si falida go. Ma dia kera alua 'abada 'i fafona na wane matai ki, kera ka 'akwa na."

Sa Jesus nia ra 'i langi

(Luk 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹ 'I burina ne na 'Aofia sa Jesus nia fata fai kera, God ka ngalia na 'uria 'i langi, ma ka gouru 'i bali 'o'olo ana God fua gwaungai fainia. ²⁰ Ma na fafurongo nia ki kera ka

leka, ma kera ka lifurongo ana fatalana God, ana kula ki tafau. Ma na 'Aofia ka rao faida, ma ka kwatea na nikilalae fuada fuana sasilana fanadae ki, fua ka fatainia ne na famanatalae kera ki nia 'e mamana.

Na Farongoe Lea Ne Sa Luk Nia Kede

Sa Luk te wane kwaigurai ne nia saitamana 'asiana kedelana buko lea ki. Sa Luk nao lau na fafurongo sa Jesus Christ kada sa Jesus mauri, ma nia nao lau ta Jiu, ma na fatae nia ne Grik. Suifatai nia fi kede na buko ne, kada 'oro ki nia to fainia sa Paul na lifurongo. Ana tani kada laugo, nia leka 'i Jerusalem fua adalae to'ona kula ne ru ki fuli ana kada sa Jesus. 'I burina nia ka fi kede buko ne. Nia ka kede lau ta buko sulia te ne lifurongo ki kera sasia, ne kera saea ana raoe lifurongo ki.

Sa Luk kede buko ne fuana wane baita sa Tiofilas. Sui boroi 'ana ka 'urinai, nia kede laugo fuana wane 'oro ne kera nao lau wane Jiu ki, sae kera kai saitamana idumilana. Sa Luk kede buko ne laugo fuana fatailana na Farongoe Lea sulia sa Jesus nia ru mamana 'asiana. Ma nia doria kai fatai madakwa ana ne sa Jesus leka mai fuana famaurilana wane ki tafau laona molagali. Tani ru ne sa Luk nia kede sulia ki ne, sa Jesus nia manata baita ana keni ki, ma nia ka nonimabe fua 'afilana wane ta'a ki, ma wane siofa ki.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Futalana ma baitalana sa Jesus,
ma sa Jon wane ni Siuabu 1:1-
2:52

'I naona sa Jesus ka fi safalia raoe
nia 3:1-4:13

Sa Jesus fulia raoe nia 'i Galili
4:14-9:50

Sa Jesus leka ka dao 'i Jerusalem
9:51-19:27

Wiki 'isi sa Jesus to 'i Jerusalem
19:28-21:38

Sa Jesus mae ma ka mauri falu lau
22:1-24:53

¹ Tiofilas 'ae, na wane 'oro ki kera kekede sulia ru ki tafau ne sa Jesus nia fulida safitamalu. ² Kera kede ru ne kalu rongoa fasia na wane ne kera ada to'ona ru nai ki. Ma wane ne kera ada to'ona ru nai ki

ne fuli, kera ka fata laugo sulia na Farongoe Lea nai fua malu. ³ Nia ne wane baita Tiofilas, nau ku manata sulia nia 'e lea, nau ku kede ru ne ki fuamu, sulia nau ku saitamana lea ana ru ki tafau, nia safali mai ana safalilana faoraie ne. ⁴ Ma nau ku kede sulia ru ne ki fua 'oko saitamana na mamanalana tafau ru ne kera famanata kamulu ana.

Na 'aincel nia farongo ana futalana sa Jon wane ni Siuabu

⁵ Ana na kada sa Herod nia kingi ana bali lofaa 'i Jiudea, te fataabu ne satana sa Sekaraea nia to laugo kada nai, ma nia ana fikute fataabu fuana folae sulia sa Abaeja. Na 'afe nia ni Elisabet nia leka laugo mai ana kwalafa fataabu ki ne kera safali mai ana sa Eron, wanefuta sa Moses. ⁶ Na abuloladaro 'e 'o'olo 'i maana God, sulia keroa ro lea 'asiana sulia na taki God ki fainia na faoraie talingai nia ki. ⁷ Boroi ma te ru go ne, nao keroa si to ana ta wele, sulia ni Elisabet nia 'aba'ato. Ma nia fainia arai nia sa Sekaraea boroi, keroa ngwaro na.

⁸ Te maedangi sa Sekaraea nia leka laona Beu Abu God, sulia kada nai, nia kada fuana fikute fataabu sa Sekaraea, fua ka sasia na raoe fataabu ki. ⁹ Na falafala ana fataabu ki fuana fililana ta fataabu lau fuana sungilana 'ai moko lea, ne nia 'uri: Kera 'ui 'ania ru dia daisi fuana fililana sa ti lau ne kai sasia raoe fataabu fuana sungilana 'ai moko lea fafona fulifue laona Beu Abu God. Ana kada nai, kera ka filia sa Sekaraea, ma nia ka ru 'i laona Beu Abu, ¹⁰ ma na wane 'oro ne kera to 'i maa ki, kera ka foa ana kada nia sungia na 'ai moko lea nai. ¹¹ Ma te 'aincel God ka fatai fuana, nia 'e uu 'i bali 'o'olo ana fulifue nai. ¹² Kada sa Sekaraea nia 'e ada to'ona na 'aincel nai, nia 'e tona ma ka mau 'asiana. ¹³ Boroi ma, na 'aincel nai ka fata 'uri fuana, "Sekaraea, nao 'oe si mau lau! God nia 'e rongoa na folae 'oe, ma na 'afe 'oe ni Elisabet kai fafuta te welewane. Ma 'oko fasata ana sa Jon. ¹⁴ 'Oe kai eele 'asiana, ma na wane 'oro

ki laugo, kera ka eele ana kada ne nia kai futa mai ana! ¹⁵ Sulia nia na wane talingai 'i naona God. Nao nia si kufia ta waeni naoma ta ru ni kufilana ne nikila. Ma ana kada nia fi futa mai, na Anoeru Abu ka to na fainia. ¹⁶ Nia kai olitainia mai na wane 'oro ki 'i Israel fuana God kera. ¹⁷ Ma nia ne kai eta na mai 'i naona na 'Aofia, ma nia kai nikila dia sa Elaeja na profet. Sa tifaida ne kera olisusu, nia kai fikuda lau, fuana maa ki, ma na wele kera ki, kera kai kwaimani fuada kwailiu. Ma nia kai talana manatana na wane aburongo ki, fua kera ka manata 'o'olo. Ma nia ne kai sasi akau ana na wane ki fuana 'Aofia, fua kera ka makwalia na daolana mai."

¹⁸ Sui, sa Sekaraea ka fata 'uri fuana 'ainsel nai, "Nau kai saitamana 'uta ana mamanalana ru nai? Sulia nau fainia 'afe nau, karo ngwaro tafau na."

¹⁹ Ma na 'ainsel ka olisia ka fata 'uri, "Nau sa Gabriel ne nau ku to fainia God sulia dangi ki tafau. Ma God na ne odu nau mai, fua nau ku fata fai 'oe, ma nau ku farongo 'oe ana na farongoe lea ne. ²⁰ Na farongoe ne nau fata fuamu, 'oe kai ada to'ona na mamanalana ana kada ne God nia alangai fuana ru ne ka fuli ana. Ma sulia 'oe si famamana ana fatalaku, na ngidumu kai kulu, ma nao 'oe si fata tafa leka ka dao ana kada ne ru ne nau ku eta fata ana 'i nao fuamu ka mamana."

²¹ Ana kada nai na wane ne kera to makwalia sa Sekaraea ki, kera ka kwele 'asiana, sulia nia 'e to tau mai 'i laona Beu Abu. ²² Ma kada sa Sekaraea nia leka mai 'i maa siana wane nai ki, na ngiduna 'e ato na, ma nao nia si fata na fainia na wane nai ki. 'Urinai go na wane ki tafau, kera ka manata na 'uri, "Mamana 'asiana, alamia nia 'e ada to'ona ta fataie 'i laona Beu Abu." Sulia ne ngiduna nia ato na, ma nia ka fata go ana 'abana fuana wane ki.

²³ Ma na kada nia ki fuana raolae laona Beu Abu God 'e suina, sa Sekaraea ka fi oli lau 'uria lume nia. ²⁴ Ma nao nia si tau go 'i burina, na 'afe nia ni Elisabet ka iana na, ma sulia lima madame ki, nia si liliu na

'i maa fasia lume kera, ²⁵ ma nia ka fata 'uri, "Kada ne, God nia 'e 'adomi nau na, ma ka lafu nau na fasia 'ekelae be nau ku to mai laona 'ana 'aba'atolae 'i maana wane 'oro ki."

Na 'ainsel nia 'e farongo ana futalana sa Jesus

²⁶ Kada ni Elisabet 'e iana ka to na sulia ono madame ki, God ka kwatea mai 'ainsel Gabriel 'uria te fere laona lofaa 'i Galili ne kera saea ana 'i Nasaret. ²⁷ Nia ka ngalia mai te farongoe fuana te wele keni ne satana ni Mary, ne kera alu fafia fuana wane ne satana sa Josef fua ka adea. Sa Josef nia futa mai olitana na kwalafa sa Deved na kingi. ²⁸ Na 'ainsel nia leka mai, ka fata 'uri fuana ni Mary, "Asoa lea kau! God nia to fai 'oe ka falea 'oe, ma na kwaiofeie nia fuamu ka baita!"

²⁹ Kada ni Mary 'e rongoa na fatalana 'ainsel nai, nia ka manata 'abero, ma ka nani 'uria na fadalana na farongoe nai na 'ainsel nia 'e saea fuana. ³⁰ Sui na 'ainsel ka fata lau 'uri fuana, "Mary, nao 'oe si mau lau, sulia God nia 'e ofe 'oe. ³¹ 'Oe kai iana, ma 'oe kai fafuta te welewane, ma 'oe ka fasata ana sa Jesus. ³² Ma nia kai 'inito, ma kera ka saea ana Wele God 'i langi. God kwatea nia kai gwaungai, dia koko nia sa Deved. ³³ Ma nia kai gwaungai fuana wane Israel ki toto firi, ma na 'initoe nia nao si sui!"

³⁴ Ma ni Mary ka fata 'uri fuana 'ainsel nai, "Nau ku abungai nau 'ua na mai. 'Uri ma fatae ne 'oe saea fuaku kai mamana 'uta?"

³⁵ Ma na 'ainsel nai, nia olisia ka 'uri, "Na Anoeru Abu ne kai koso mai fafi 'oe, ma na nikilalae God ka to fai 'oe. Sulia ne, na Wele Abu nai, kera kai saea ana na Wele God. ³⁶ 'Oe saitamana aifuta 'oe ni Elisabet, na wane ki tafau kera saea nia 'afitai na fuana nia ka to ana ta wele. Sui boroi 'ana nia ka ngwaro, 'i ta'ena nia iana ka to na sulia ono madame ki. ³⁷ Sulia nao ta ru si 'afitai go fua God."

³⁸ Ma ni Mary ka fata 'uri, "Nau ku doria ru ne 'oe saea fuaku ki kai fuli

mamana na mai fuaku, sulia nau na keni rao God.” Kada ni Mary nia fata go 'urinai, na 'ainsel ka leka na 'ana fasia.

Mary nia leka siana ni Elisabet

³⁹ Ana kada nai, ni Mary ka sasi akau, ma ka leka 'ali'ali na 'uria ka fere 'i tolo ana bali lofaa 'i Jiudea. ⁴⁰ Kada nia dao, nia ka ru 'i lume sa Sekaraea, ma ka fata lea fuana ni Elisabet. ⁴¹ Ma kada ni Elisabet nia rongoa na fatalana ni Mary, na wele ne nia iana ana tona ka gelogelo laona guina. Ma na Anoeru Abu ka sura ana ni Elisabet, ⁴² ma nia ka fata baita ma ka 'uri, “Na 'oilakie fuamu liufia na keni ki tafau, ma na 'oilakie laugo fuana wele ne 'oe iana ana. ⁴³ Nao nau si bobola fua ru baita ne ka fuli fuaku, fua na gaa 'Aofia nau ka leka mai fuana sualaku! ⁴⁴ Sulia kada nau ku rongoa go na fatalamu, na wele ne nau ku iana ana ka gelo na laona guiku, sulia nia eele 'asiana. ⁴⁵ Na 'oilakie fuamu sulia 'oe famamana fatalana God ne kai fuli fuamu.”

Mary nia tangoa God

⁴⁶ Ma ni Mary ka fata 'uri, “Na manataku 'e tangoa God, ⁴⁷ ma na mangoku nia eele sulia God ne nia famauri nau. ⁴⁸ Nau ku ngu tangoa 'aku, sulia nia manata to'oku, nau na keni ku marabibi ga 'aku, ma ku to ga 'aku fuana raolae fuana. Nia 'ita 'i ta'ena ka oli 'alaa, na wane ki tafau kera kai saea nau ku to ana 'oilakie baita, ⁴⁹ sulia na ru baita ki ne God nia sasia fuaku 'ana nikilalana tafau. Ma na satana God ka abu. ⁵⁰ Nia 'ita ka leka na mai sulia na unita wane ki tafau, nia fatania kwaimanataie nia fuana wane ki tafau ne kera fuusi baita ana. ⁵¹ Nia taga na 'abana ne nia nikila, ma ka takalongainia na wane ne kera fata lea ada 'i talada ki. ⁵² Nia fakosoa na kingi nikila ki fasia na 'initoa kera ki, ma ka

fa'initoa wane kera marabibi ki.

⁵³ Na wane kera fiolo ki, nia sango-nida ana ru lea ki, ma nia ka sasia wane todaru ki ka siofa. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nia manata to'ona na fata alangaie nia* sasia fuana koko kia ki, ma ka kwai'adomi aka na wane rao nia ki 'i Israel. Nao nia si manata buro ana faitailana kwaimanataie nia eta fata alangai fuana sa Abraham, ma fuaka laugo na kwalafa nia ki toto firil!” ⁵⁶ Mary nia to fainia ni Elisabet sulia olu madame ki, sui nia ka fi oli 'uria fere nia.

Na fitalana sa Jon wane ni Siuabu

⁵⁷ Kada fuana ni Elisabet ka fafuta nia dao na, nia ka fafuta te wele-wane. ⁵⁸ Na wane kwaimani nia ki, ma na wane go ana kwalafa nia ki, kera rongoa na ru lea ne God nia sasia fuana, ma kera ka eele 'asiana fafia.

⁵⁹ Fiu maedangi ki sui burina fitalana wele nai, kera ka rosulia na falafala Jiu ki fuana 'ole 'ungelae. Ma kera ka doria fasata ana maa nia sa Sekaraea. ⁶⁰ Boro ma gaa nia olisida ka 'uri, “Nao kamulu si saea ana sataeru nena! Na satana lalau ne sa Jon.”

⁶¹ Ma na wane ki tafau kera olisia kera ka 'uri, “Nao ta wane ana kwalafa kamoro si to ana sataeru nai.”

⁶² Sui kera ka fata ana 'abada, kera ka kwatea maetoto fuana nia sa Sekaraea, ma kera ka ledi 'uria sataeru te ne nia doria kera kai fasata ana wele ne.

⁶³ Ma sa Sekaraea ka kwaikaru, ma ka gani 'uria ta aba ru fuana kekedelae, ma nia ka kedea ka 'uri, “Na satana wele ne, ne sa Jon.” Ma wane ki tafau kera ka kwele 'asiana. ⁶⁴ Ma ana kada nai laugo, na ngiduna sa Sekaraea ka fata tafa, ma nia ka tangoa God. ⁶⁵ Ma na wane ki tafau go ne kera oku mai senai, kera ka kwele 'asiana, ma na farongoe sulia na ru nai ki ka talofia na wane kera to 'i tolo ki, laona bali lofaa 'i

* **1:54-55** fata alangaie: God eta fata fuana sa Abraham laona Jenesis 17:7.

Jiudea. ⁶⁶ Ma na wane ki tafau go ne kera rongoa ru nai ki, kera ka manata kalida, ma kera ka ledi 'uri, "Na wele ne kai alua ta wane 'uta ne?" Kera ledi 'urinai, sulia kera saitamana na nikilalae God nia to fainia wele nai.

Sa Sekaraea nia tangoa God

⁶⁷ Ma na Anoeru Abu ka sura ana sa Sekaraea maa sa Jon. Ma sa Sekaraea ka 'ainitaloa na farongoe God ka fata 'uri,

⁶⁸ "Kulu tangoa God ne nia God ana wane Jiu ki.

Nia leka mai fuana 'afilaka na wane nia ki, ma fuana famaaurilaka.

⁶⁹ Nia ka kwatea mai fuaka te Wane Famauri ne nia to ana niki-lalae baita, ne nia leka mai fasia kwalafa sa Deved na kingi, na wane rao God.

⁷⁰ Nia fata alangai mai fuaka ana ru ne ki, ana fatalana profet abu ki 'i nao, ⁷¹ fua nia kai famaauri kia fasia na malimae kia ki ma fasia na nikilalae ana wane ne kera guisasu fuaka.

⁷² Nia ka alangai mai nia kai fatainia na kwaimanataie nia fuana koko kia ki, ma nia ka manata to'ona na alangaie abu ⁷³⁻⁷⁴ ne nia sasia fuana koko kia sa Abraham. Ma nia ne kai lafu kia fasia na malimae kia ki, fua kulu ka rao fuana ma nao kulu si mau, ⁷⁵ fua kulu ka to 'o'olo 'i maana sulia maedangi ki tafau."

⁷⁶ Ma sa Sekaraea ka fata 'uri fuana wele nia sa Jon, "Wele nau 'ae, kera kai sae 'oe ana profet God ne 'initoa fafia ru ki tafau.

Ma 'oe eta 'i nao ana na 'Aofia, fua 'oko sasi akau ana taale nia.

⁷⁷ Ma 'oe farongoa na wane nia ki, ne kera kai too ana maurie kada God kai manatalugea ta'alae kera ki.

⁷⁸ Sulia God kia, nia kwaimanatai 'asiana fuaka.

Dia na sato ne ra mai fainia madakwalae, ⁷⁹ Wane Famauri kia nia dao mai fasia God fainia

madakwalae fuana ai ne kera to laona maerodo ana maea. Ma nia kwai'adomi aka, ma ka talai kia 'uria na aroaroe fainia God."

⁸⁰ Ma wele nai sa Jon ka baita ana noni, ma na manatana tafau ka nikila. Ma kada nia baita, nia ka to laona lofaa 'eke'eke,† leka ka dao ana maedangi nia fatai mai fuana wane Israel ki.

2

Sa Jesus nia futa (Matiu 1:18-25)

¹ Ana kada nai ana tu'ulana sa Jon, na kingi baita 'i Rom ne satana sa Ogastas, nia alua te taki fuana wane ana fere ki tafau ne kera to farana 'initoe nia, fua kera ka leka 'i fere koko kera ki fuana kedelana satada. ² Ma nia na etana kedea ne kera sasia kada sa Kwirinias nia gwaungai fafia lofaa 'i Siria. ³ Ma na wane ki tafau, kera ka leka fuana kedelana satada, te te wanea kai oli 'uria fere nia.

⁴ Ma sa Josef ka leka laugo mai fasia na fere nia 'i Nasaret ana lofaa 'i Galili, ma ka leka 'uria bali lofaa 'i Jiudea 'uria na mae fere sa Deved na kingi ne kera saea ana 'i Betlehem, sulia sa Josef nia na wane ana kwalafa sa Deved. ⁵ Sa Josef nia leka fuana ka kedea na satana fainia ni Mary, na keni be kera alu fafia fuana. Ma ana kada nai, ni Mary nia iana na. ⁶ Ma ana kada keroa to 'i Betlehem, nia 'e fii wele na fua fafutalae. ⁷ Ma nia ka fafuta na wele nao nia, ma ka 'afua ana maku ki, ma ka fatioa 'i laona kula ni fanga buluka ki, sulia nao na ta lume fuana keroa ka folia keroa ka to ana.

'Ainsel ki farongo ana futalana sa Jesus

⁸ Ma na wane ne kera ada sulia sipsip ki, kera to karangia laugo na fere nai, ma kera ka ada sulia na sipsip kera ki 'i laona rodo. ⁹ Ma na 'ainsel God ka fatai fuada, ma na madakwalana God ka tala fafida, ma

† 1:80 lofaa 'eke'eke: Ada to'ona ana Diksonari

kera ka mau 'asiana. ¹⁰ Ma na 'ainsel nai ka fata 'uri fuada, "Nao kamulu si mau lau, sulia nau ku ngalia mai farongoe lea ne nia faeelea wane ki tafau. ¹¹ 'I ta'ena na Wane Famauri kamulu nia futa 'i laona mae fere sa Deved 'i Betlehem, ma nia ne na Christ na 'Aofia. ¹² Ma na maetoto fua mulu nia 'uri: Mulu kai ada to'ona ta wele tu'u ne kera 'afua ana maku ki, ma nia tio ana kula fuana fangalana buluka ki."

¹³ Tona boroi ma molee 'ainsel fasia 'i langi kera ka oku fatai lau fainia 'ainsel be, ma kera ka tangoa God kera ka 'uri,

¹⁴ "Fa'initoa ana God 'i langi.

Ma na aroaroe fuana wane ki 'i ano ne God nia eele faida."

¹⁵ 'I burina ne 'ainsel ki kera oli na 'uria 'i langi, na wane ada sulia sipsip nai ki kera ka fata kwailiu fuada kera ka 'uri, "Kulu leka basi 'uria 'i Betlehem fua kulu ka ada to'ona na ru ne God nia fata sulia fuaka."

¹⁶ Ma kera ka leka 'ali'ali, ma kera ka dao to'ona ni Mary fainia sa Josef, ma kera ka ada to'ona na wele tu'u ne nia tio ana kula fuana fangalana buluka ki. ¹⁷ Ma kada kera ada to'ona, kera ka fata sulia na ru ne na 'ainsel 'e saea fuada sulia na wele nai. ¹⁸ Ma na wane ki kera ka rongoa, ma kera ka kwele 'asiana ana farongoe ne kera farongo ana. ¹⁹ Ma ni Mary nia manata to'ona ru nai ki, ma ka konia laona maurilana ka tau. ²⁰ Ma na wane ne kera ada sulia sipsip ki kera ka oli, ma kera ka tangoa God fafia ru ki tafau ne kera rongoa, ma kera ka ada to'ona laugo ne nia mamana ka dia ne 'ainsel nia saea fuada.

²¹ Ma ana wiki 'i buri, kada ne kera 'ole 'unge* ana wele nai, kera ka fasata 'ana sa Jesus, na sataeru be na 'ainsel nia saea fuana ni Mary, kada nia si iana 'ua.

Kera ngalia sa Jesus 'uria laona Beu Abu

²² Ma na kada nia dao na fuana sa Josef fainia ni Mary keroa ka kwaitaboi na dia na taki be sa Moses† nia saea 'i buri'ana fafutalae. 'Urainai go, keroa ka ngalia na wele nai 'uria laona Beu Abu God 'i Jerusalem fua keroa ka kwatea fuana God, ²³ dia be kera kedea ka suina 'i laona taki God ki kera 'uri, "Na welewane nao, kera kai kwatea fuana God." ²⁴ Keroa ka kwatea laugo na afafue 'ana ro fa kurukuru ki, naoma ta ro fa bole, dia na taki God nia doria fuana kwaitaboilana ni Mary.

²⁵ Ma ana kada nai, te wane satana sa Simion nia to 'i Jerusalem. Nia na wane lea, ma ka fasia God firi, ma ka to ni kwaimakwali 'uria kada God kai famauria na wane Israel ki. Ma na Anoeru Abu nia ka to ana, ²⁶ ma ka saea nia kai mauri leka ka dao ana kada nia kai ada to'ona na Christ ne God nia fata alangai ana fuana famaurlana wane nia ki. ²⁷ Na Anoeru Abu nia talai sa Simion ka leka 'uria Beu Abu God, ma nia ka dao to'ona sa Josef fainia ni Mary, kada keroa ngalia mai na wele tu'u nai sa Jesus, fua keroa ka sasia na ru ki ne taki nia saea fuana sasilana.

²⁸ 'Urainai go, sa Simion ka olia na wele nai, ma ka tangoa God ka 'uri, ²⁹ "God 'ae, kada ne fata alangaie be 'oe nia mamana na.

Nia ne, nau na wane rao 'oe, nau fi bobola na fuana maelae, ma nau ku eele 'asiana.

³⁰ Sulia kada nai, nau ku ada to'ona na ana maaku na wane ne 'oe kwatea mai fua ka famauria na wane ki.

³¹ Nia na wane ne 'oe sasi akau ana, fua wane ki tafau kera ka ada to'ona.

³² Wane Famauri ne, nia dia na kwesu, sulia nia 'e fatainia na kwaidoria 'oe fuana wane ne nao lau Jiu ki.

Ma nia ka fa'initoa kalu wane Jiu ki ne wane 'oe ki."

³³ Ma na maa nia fai na gaa nia, keroa ka kwele 'asiana kada keroa rongoa ru nai ki sa Simion

* **2:21** 'ole 'unge: Ada to'ona ana Diksonari † **2:22** Levitikas 12:6-8: 'I buri'ana 'afe Jiu nia fafuta na wele, kera saea nia sua. 'Urainai ne nia to 'i lume sulia olu akwala ma olu maedangi ki burina 'ole 'unge ka sui, nia ka fi kwatea na afafue fuana 'Aofia.

nia fata sulia na wele ne. ³⁴ Ma sa Simion ka falea keroa. Sui, nia ka fata 'uri fua ni Mary, na gaa nia, "Na wele ne na wele God nia filia 'ua na mai, na wane 'oro ki 'i Israel kera kai too ana maurie ana nia, ma na 'orolana laugo wane ki 'i Israel maurilada mae sulia kera si famamana nia. 'Urinai nia ne na maetoto kai fatainia God fuana wane ki, ma 'orolana wane ki kera subutainia, ³⁵ 'urinai nia kai fatainia na manata agwalae kera ki. Mary 'ae, na kwaimanataie baita ne kai dao to'omu, ka dia ta naife ne kai toea nonimu ka fi 'asiana."

³⁶ Ma na te gwa 'oru keni nia to laugo ana kada nai, na satana ni Ana, ma nia ta profet laugo, ma nia ka ngwaro na. Nia na wele keni sa Faniuel ana kwalafa sa Asa. Ana kada nia sari, nia 'afe ma ka to fainia arai nia sulia fiu fangali ki go, ³⁷ ma dao 'i ta'ena, nia kwalu akwala ma fai fangali ki. Nia to ga 'ana, ma ka 'idufa leka laona Beu Abu God fuana abu fangalae ma na fosilana God sulia dangi ma rodo. ³⁸ Ana kada nai laugo, nia dao to'ona sa Josef fainia ni Mary, ma ka tangoa God, ma ka fata sulia na wele nai fuana wane ki tafau ne kera to ga 'ada makwalia kada God kai famauria wane Jiu ki.

³⁹ Kada sa Josef fainia ni Mary keroa fasuia na ru ki tafau ne taki God nia saea, keroa ka oli na 'uria fere keroa 'i Nasaret, fere ne laona lofaa 'i Galili. ⁴⁰ Na wele nai nia baita mai, ma ka nikila, ma ka to ana liotoe. Ma kwaiofeie God ka to fainia.

Sa Jesus nia to laona na Beu Abu God

⁴¹ Ana fangali ki tafau, na maa sa Jesus ma gaa nia keroa leka 'uria fere baita 'i Jerusalem fuana fa dangi baita ana Fafanga ana Daofa Liue. ⁴² Ma kada sa Jesus nia dao ana akwala ma ro fangali, kera ka leka ana fafanga nai sulia na falafala kera. ⁴³ 'I burina fafanga nai nia sui, na maa nia ma gaa nia keroa ka oli na 'adaroa, ma sa Jesus ka

to ga 'ana 'i Jerusalem, ma keroa si saitamana. ⁴⁴ Keroa kwaisae nia leka na fainia na okue nai, ma keroa ka leka na 'adaroa sulia fa dangi laulau nai. Sui, keroa ka fi safali 'uria nanilae 'i safitana na wanefuta keroa ki, ma na wane kwaimani keroa ki. ⁴⁵ Ma kada keroa nani, ma keroa si ada to'ona, keroa ka oli lau 'i Jerusalem fua keroa ka nani 'uria. ⁴⁶ Ma na oluna fa dangi, keroa ka fi dao to'ona laona Beu Abu God. Nia to 'ana fainia wane famanata ana Jiu ki, ma nia ka fafarongoda, ma ka ledida sulia ru kera famanata ana. ⁴⁷ Ma na wane ki tafau ne kera rongo nia, kera ka kwele 'asiana ana saitamarue nia ma ana lulae nia ki. ⁴⁸ Ma kada sa Josef ma ni Mary keroa ada to'ona, keroa ka kwele 'asiana. Ma gaa nia ka fata 'uri fuana, "Wele nau 'ae, 'oe sasi 'uta 'amaro ne? Na maa 'oe, ma nau, karo nani mai 'uri 'oe, ma karo ka manata 'abero 'asiana."

⁴⁹ Ma sa Jesus ka olisi keroa ka 'uri, "'Uta ne kamoro ka nani mai 'uri nau ana kula ki sui go? Tala'ana kamoro saitamana go 'amoro ne nau ku to ga 'aku 'i seki laona lume Maa nau." ⁵⁰ 'Urinai ma keroa si saitamana go na fadalana na faoraie ne nia saea fuadaro.

⁵¹ Sui, sa Jesus ka oli fai keroa 'uria 'i Nasaret, ma ka ro na 'ana suli keroa. Ma gaa nia ka manata na sulia ru nai ki tafau sulia na kada tau. ⁵² Ma sa Jesus ka baita mai ana noni, ma na liotoe nia ka baita laugo, ma God fainia wane ki kera eele laugo fainia.

3

Sa Jon saea wane ki kera kai sasi akau fuana daolae to'ona na Christ

(Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Ana kada nai, nia dao na ana akwala ma lima fangali ne sa Tae-birias nia kingi baita 'i Rom, ma sa Pontias Paelat* ka 'initoa fafia 'i Jiudea, ma sa Herod nia wane

* 3:1 Pontias Paelat: Ada to'ona ana Diksonari

'initoa fafia 'i Galili, ma sa Filip na wanefuta nia ka ada sulia 'i Iturea ma 'i Trakonaetis, ma sa Lisantias ka ada sulia bali lofaa 'i Abilin. ² Kada nai laugo, sa Anas fai sa Kaeafas keroa ro 'inita fataabu ki ana fere 'i Jerusalem. Ma ana kada nai, na fatalana God 'e dao mai siana sa Jon na wele sa Sekaraea, kada nia to na 'i laona bali lofaa 'eke'eke. ³ Ma sa Jon ka leka ana bali lofaa kalikalia kafo 'i Jodan. Ma nia ka fata 'uri fuana wane ki, "Mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, ma mulu siuabu, fua God ka manatalugea ta'alaie kamulu ki." ⁴ Nia dia na be sa Aesaea na profet nia kedea[☆] ka 'uri,

"Te wane nia akwa laona bali lofaa 'eke'eke ka 'uri,

'Na 'Aofia kai dao mai!

Kamulu kai fasaga na taale fuana!

⁵ Ma mulu fafungua na oteotea ki, ma mulu faotea na kula fane ki ma fa uo ki.

Ma mulu fasaga na taale 'e'eo ki, ma mulu fadada na taale mae kilu ki.

⁶ Ma wane ki tafau kera kai ada to'ona ne God kai famaurida.'"

⁷ Ma wane 'oro ki kera leka mai siana sa Jon fua nia ka siuabuda. Ma sa Jon ka fata 'uri fuada, "Kamulu dia go amulu kaelana baeko tolo ki! Nao nau si saea lau fua mulu ne na siuabulae kai fatafi kamulu fasia na kwaekwae God, sui boroi 'ana nao mulu si kari abulo. ⁸ Mulu sasia lalau ru ki ne nia fatainia kamulu kari abulo na fasia na abulo ta'alaie kamulu ki! Ma nao mulu si manata 'uri 'i laona liomulu, 'Kalu na wane kalu futa mai ana kwalafa sa Abraham ne. 'Afitai ta kwaekwae fasia God ka dao to'omalu.' Ma nau ku sae saga ana fua mulu, nia ngwaluda go ana fuana God ka ngalia ta gwa mae fau ana mae fau ki, ma ka saungainia ana kwalafa sa Abraham ki! ⁹ Ana kada ne, God nia sasi akau na ana kwaekwae, dia ta wane be nia dau ana ta irome, ma ka sasi akau fuana tofulana 'ai ki. Ma na 'ai ki tafau ne nao si fungu ana ta

fueru 'ai lea ki, nia kai tofuda, ma ka 'ui 'anida 'i laona ere."

¹⁰ Sui, na wane ki kera ka ledia sa Jon kera ka 'uri, "Ta te ne kalu kai sasia fua ka fatainia ne kalu kari abulo?"

¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, "Dia sa ti ne nia too ana ro 'aba maku ki, nia ka kwatea na ruana maku fuana ta wane ne nao nia si too ana ta maku. Ma dia ta wane ne nia too ana fanga ki, nia ka tolingia."

¹² Ma tani wane fua konilana malefo fuana takisi, kera dao laugo mai fuana siuabulae, ma kera ledi kera ka 'uri, "Wane Famanata 'ae, ta te mone ne kalu kai sasia ka fatainia ne kalu kari abulo?"

¹³ Ma sa Jon nia olisida ka 'uri, "Mulu konia go malefo ne nia bobola fainia malefo ne taki nia saea. Nao mulu si gani liufia na malefo nai."

¹⁴ Ma tani wane ni ome kera ka ledia laugo kera ka 'uri, "Ma kalu ne, te ne kalu kai sasia ka fatainia ne kalu kari abulo?"

Ma nia ka fata 'uri fuada, "Mulu si usungailana ta wane fuana kwatelana malefo fua mulu. Ma nao mulu si fafefe ta wane. Ma mulu eele go amulu fafia na malefo ne kera foli kamulu ana."

¹⁵ Wane ki kera kwaimakwali ana daolana mai na Christ, na wane ne God filia fua ka lafua wane nia ki, 'urinai ma kera fia 'uri, "Alamia sa Jon na ne na Christ." ¹⁶ Boroi ma sa Jon ka fata lalau 'uri fuada, "Nau ku siuabu kamulu ga 'aku ana kafo, boroi ma wane ne kai dao mai nia talingai ka liufi nau. Ma nau nao si bobola fua ne nau ku lugea na tae butu nia ki. Ma nia ne kai siuabu kamulu 'ana Anoeru Abu ma 'ana ere. ¹⁷ Ma nia sasi akau na fuana ketolana wane ki tafau, ka dia ta wane be nia efoa na mege ru lea ki fasia na tataeru ki. Ma nia ka konia na mege ru lea ki laona na lume ni konirue, ma ka sungia na tataeru ki laona na ere ne nao nia si mae."

¹⁸ Ma sa Jon ka fata sulia na Farongoe Lea fuada ana farongoe 'oro 'urinai ki, ma nia ka suraduda

☆ 3:4 Aesaea 40:3-5

fua kera ka talana falafala kera ki.
¹⁹ Ma ana kada nai laugo, sa Jon ka fata nikila 'asiana fuana sa Herod, na wane ne nia gwaungai ana bali lofaa nai, sulia sa Herod nia adea ni Herodias 'afe saona sa Filip, ma nia ka sasia na ru ta'a 'oro ki laugo.
²⁰ Ma ta ru lau ne ta'a ka liufia na ne, sa Herod, nia ngalia sa Jon, ma ka alua laona beu ni kanie.

*Na siuabulæ sa Jesus
 (Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Ma 'i naona kada sa Jon nia to laona beu ni kanie, nia siuabua na wane 'oro ki. Sa Jesus nia leka mai, ma sa Jon ka siuabua laugo. Ma ana kada nia foa, na lofana salo ka 'ifi,
²² ma na Anoeru Abu nia koso mai fafia dia ta bole. Ma te lingeru nia talo mai fasia 'i langi ka 'uri, "Oe na ne wele nau ne nau ku kwaimani 'asiana amu. Nau ku eele 'asiana fai 'oe."*

*Na 'isufutai sulia sa Jesus
 (Matiu 1:1-17)*

²³ Ana kada sa Jesus nia bobola na fainia olu akwala fangali burina futalana, nia safali ka leka kwailiu na fuana famanatalæ. Ma na wane ki tafau, kera manata sae sa Jesus nia na wele sa Josef go ana. Boroi ma

Sa Josef ne nia 'e futa mai ana sa Hilæ.

²⁴ Sa Hilæ nia futa ana sa Matat, sa Matat ka futa ana sa Lifæ, sa Lifæ ka futa ana sa Melkæ, sa Melkæ ka futa ana sa Janae, sa Janae ka futa ana sa Josef.

²⁵ Sa Josef na wele sa Matataeas, sa Matataeas ka futa ana sa Emos, sa Emos ka futa ana sa Neham, sa Neham ka futa ana sa Eslæ, sa Eslæ ka futa ana sa Nagæ.

²⁶ Sa Nagæ ne wele sa Meata, sa Meata ka futa ana sa Matataeas, sa Matataeas ka futa ana sa Semein,

sa Semein ka futa ana sa Josek, sa Josek ka futa ana sa Joda.

²⁷ Sa Joda na wele sa Joanan, sa Joanan ka futa ana sa Risa,

sa Risa ka futa ana sa Serababel, sa Serababel ka futa ana sa Sialtiel,

sa Sialtiel ka futa ana sa Niræ.

²⁸ Sa Niræ na wele sa Melkæ, sa Melkæ ka futa ana sa Adæ, sa Adæ ka futa ana sa Kosam, sa Kosam ka futa ana sa Elmadam, sa Elmadam ka futa ana sa Ere.

²⁹ Sa Ere na wele sa Josua, sa Josua ka futa ana sa Eliesæ, sa Eliesæ ka futa ana sa Jorim, sa Jorim ka futa ana sa Matat, sa Matat ka futa ana sa Lifæ.

³⁰ Sa Lifæ na wele sa Simion, sa Simion ka futa ana sa Jiuda, sa Jiuda ka futa ana sa Josef, sa Josef ka futa ana sa Jonam, sa Jonam ka futa ana sa Elæakim.

³¹ Sa Elæakim na wele sa Melia, sa Melia ka futa ana sa Mena, sa Mena ka futa ana sa Matata, sa Matata ka futa ana sa Netan, sa Netan ka futa ana sa Deved.

³² Sa Deved na wele sa Jesi, sa Jesi ka futa ana sa Obed, sa Obed ka futa ana sa Boas, sa Boas ka futa ana sa Salmon, sa Salmon ka futa ana sa Nason.

³³ Sa Nason na wele sa Aminadab, sa Aminadab ka futa ana sa Admin,

sa Admin ka futa ana sa Anæ, sa Anæ ka futa ana sa Hesron, sa Hesron ka futa ana sa Peres, sa Peres ka futa ana sa Jiuda.

³⁴ Sa Jiuda na wele sa Jakob, sa Jakob ka futa ana sa Aesak, sa Aesak ka futa ana sa Abraham, sa Abraham ka futa ana sa Tera, sa Tera ka futa ana sa Neho.

³⁵ Sa Neho na wele sa Sirag, sa Sirag ka futa ana sa Riu, sa Riu ka futa ana sa Pileg, sa Pileg ka futa ana sa Eba, sa Eba ka futa ana sa Sela.

³⁶ Sa Sela na wele sa Keinan, sa Keinan ka futa ana sa Afaksad, sa Afaksad ka futa ana sa Siem, sa Siem ka futa ana sa Noa, sa Noa ka futa ana sa Lamæk.

³⁷ Sa Lamæk na wele sa Metusala, sa Metusala ka futa ana sa Enok, sa Enok ka futa ana sa Jered,

* 3:22 Jenesis 22:2; Aesæa 42:1

sa Jered ka futa ana sa Mahelalel, sa Mahelalel ka futa ana sa Kenan.
³⁸ Sa Kenan na wele sa Enos, sa Enos ka futa ana sa Set, sa Set ka futa ana sa Adam na wele God.

4

Sa Saetan nia ilito'ona sa Jesus

(Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Na Anoeru Abu nia sura ana sa Jesus, ma sa Jesus ka oli mai fasia na kafo 'i Jodan, ma na Anoeru Abu ka talaia 'uria laona bali lofaa 'eke'eke.
² Ma sa Saetan ka ilito'ona senai sulia fai akwala maedangi ki. Ma sulia maedangi nai ki, sa Jesus nao si 'ania go ta fanga, ma nia ka fiolo 'asiana na.

³ Ma sa Saetan ka fata 'uri fuana, "Dia 'oe na Wele God, 'oe fata fuana gwa fau ne fua ka alua ta lifu beret."

⁴ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na Kekedee Abu nia saea, 'Na wane nao si mauri go ana fanga taifilia.' "☆

⁵ Sui sa Saetan ka talaia 'uria gwauna toloa ne fane 'asiana, ma ana kada tu'u go, nia ka fatainia na fuana 'initoe ki tafau ana molagali.

⁶ Ma nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Nau kai kwatea na 'initoe ne ki tafau, ma na ru lea ki tafau fuamu. Sulia na ru ne ki, na ru nau ki go tafau, ma nau ku saitamana kwatea tafau ga 'aku fuana ta wane ga 'ana ne nau ku filia. ⁷ Ma dia 'oe boruru, ma 'oe fa'inito nau, nau ku kwatea na 'initoe ne tafau go fuamu."

⁸ Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Na Kekedee Abu nia saea, 'Taifilia God 'oe go ne 'oe fa'initoa, ma 'oe rao fuana.' "☆

⁹ Sui, sa Saetan ka talaia lau 'uria na fere baita be 'i Jerusalem, ma nia ka fauua ana te kula ne nia fane 'asiana 'i langi fafona na Beu Abu God. Ma nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Dia 'oe na Wele God, 'oe lofo toli 'i ano fasia 'i seki. ¹⁰ Sulia na Kekedee Abu nia saea,

'God ne kai kwatea mai na 'ainsel nia ki, fua kera ka susuli 'oe.

¹¹ Ma kera kai sako 'oe, fuana 'aemu boroi si foto ana ta gwa fau.' "☆

¹² Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Na Kekedee Abu nia fata laugo 'uri, 'Nao 'oe si ilito'ona God 'oe.' "☆

¹³ 'I burina sa Saetan nia ilito'ona sa Jesus 'ana ru nai ki tafau, nia ka leka na fasia sa Jesus, ma ka makwalia ta kada lea ka oli.

Sa Jesus ka safali ana raoe nia

(Matiu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Ma na nikilalae ana na Anoeru Abu nia to fainia sa Jesus, ma nia ka oli na 'uria na lofaa 'i Galili. Ma na farongoe sulia ka talofia laona na bali lofaa nai tafau. ¹⁵ Ma nia ka famanata laona na beu fuana folae kera ki, ma na wane ki tafau kera ka fata lea 'ani nia.

Na wane 'i Nasaret ki kera noni'ela ana sa Jesus

(Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Sui sa Jesus ka leka 'uria 'i Nasaret, fere be nia baita mai laona. Ma ana Sabat,* na nia ka leka 'i laona na beu fuana folae sulia na falafala nia. Ma nia ka tatae fuana idumilana na Kekedee Abu, ¹⁷ ma kera ka kwatea fuana, na kekedee na profet Aesaea. Ma nia ka 'ifingia, ma ka dao to'ona kula ne sa Aesaea nia kedea ka fata 'uri,

¹⁸ "Na Anoeru ru God nia sura na aku, sulia nia fili nau fua nau ku fata sulia na Farongoe Lea fuana wane siofa ki.

Ma nia ka kwate nau mai fua nau ku 'ainitaloa fuana wane ki ne kera to 'i laona beu ni kanie, kera kai aluge.

Ma nau kai gura na wane ne maada rodo ki.

Ma nau kai lugea na wane ki ne kera mala ta'a ada ki.

¹⁹ Ma nau ku farongo ne kada nia dao na mai fua na 'Aofia ka famauria na wane nia ki."☆

²⁰ Sui, nia ka lumia na kekedee nai, ma ka olitainia fuana wane ne

☆ 4:4 Diutronomi 8:3 ☆ 4:8 Diutronomi 6:13

6:16 * 4:16 Sabat: Ada to'ona ana Diksonari

☆ 4:11 Psalm 91:11-12

☆ 4:12 Diutronomi 4:19 Aesaea 61:1-2

nia ada sulia beu fuana folae ma ka gouru 'i ano ka famanata. Ma na wane ki tafau ne kera to 'i laona na beu fuana folae nai, kera ka bubu ngasi na fuana. ²¹ Ma nia tala'ae ka fata fuada ka 'uri, "Kekedee Abu ne, nia fuli mamana na 'i ta'ena, ana kada ne mulu rongoa nau 'e idumia kau fua mulu."

²² Ma na wane ki tafau kera ka fata lea ana, ma kera ka kwele 'asiana sulia fatalana 'e lea. Ma kera ka fata 'uri, "'Uri ma nia nao lau na wele be sa Josef ne? Ma nia saea ne nia famamana na Kekedee Abu ne."

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau ku saitamana kamulu kai fata 'uri fuaku, 'Wane kwaigurai 'ae, 'oe gura 'oe basi talamu.' Ma kamulu kai fata laugo 'uri fuaku, "Oe sasia basi laona fere 'oe na ru be kalu rongoa 'oe sasia ki mai ana fere 'i Kapaneam.' "

²⁴ Sui sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea na ru mamana fua mulu, nia 'afitai fuana kera ka kwaloa na profet 'i laona fere nia talana. ²⁵ Nau ku saea fua mulu, na keni 'oro Jiu ki ne kera 'oru, kera to 'i Israel ana kada sa Elaeja nia to ana. Ma kada be na ute nao si 'aru sulia olu fangali ma ono madame ki, ma na fioloe baita ka liu laugo ana fere kia ki tafau. ²⁶ Ma God nao si kwatea lau sa Elaeja siana gwa 'oru ne kera 'i Israel ki. Boro ma nia kwatea lalau sa Elaeja siana te gwa 'oru ne nao lau keni Jiu ne nia to 'i Serefat, fere laona bali lofaa 'i Saedon. ²⁷ Ma na wane 'oro Jiu ki 'i Israel na kuu nia saungida, ana kada sa Elaesa nia profet. Ma nia nao si gura go ta wane 'ada. Taifilia go sa Neman na wane ne nao lau Jiu ne leka mai fasia lofaa 'i Siria go ne sa Elaesa nia gura."

²⁸ Ma kada kera rongoa ru nai, na wane ki tafau laona na beu fuana folae kera ka guisasu. Kera guisasu sulia ne sa Jesus saea God ne kai 'adomia lalau na wane ne nao lau Jiu ki, ma kera ka nao. ²⁹ Ma kera ka tatae, ma kera ka tara sa Jesus fasia na fere nai. Ma kera ka suikwailiu na ana 'uria gwauna fa uo ne kera

saungainia na fere kera 'i fafona, fua kera ka 'ui 'ania sa Jesus 'i ano, fua nia ka mae. ³⁰ Boro ma, nia dola ga 'ana 'i safitana na okue nai, ma ka leka na 'ana fasida.

Na wane ne anoeru ta'a nia rufia
(Mak 1:21-28)

³¹ Sui, sa Jesus ka leka 'uria 'i Kapaneam, ta fere ana lofaa 'i Galili. Ma ana te Sabat, nia ka famanata wane ki senai. ³² Ma na wane ne kera oku mai siana 'i laona beu fuana folae kera kwele 'asiana ana famanatalae nia ki, sulia sa Jesus nia fata ana nikilalae God. ³³ Ma te wane ne anoeru ta'a 'e rufia, nia to laugo senai. Go nia ka akwa ka 'uri, ³⁴ "Sa Jesus wane 'i Nasaret 'ae, nau ku saitamana 'oe na Wane Abu God. Te ne 'oe doria 'oe sasia amalu? Alamia 'oe leka mai fuana fafunu lamalu 'oto ne?"

³⁵ Sa Jesus ka balufia na anoeru ta'a nai, ka 'uri, "'Oe nofo 'amu, ma 'oko ru mai 'i maa fasia wane nena!" Ma na anoeru ta'a nai ka 'ui 'ania wane nai 'i ano 'i naofana okue nai, ma ka fi ru tafa na mai fasia. Ma na wane nai nao si maala go.

³⁶ Na wane ne kera oku senai ki, kera kwele 'asiana, ma kera ka ledi kwailiu ada, ma kera ka 'uri, "Na famanatalae te na ne 'uri? Wane ne nia ifulangainia na anoeru ta'a ki 'ana mamanae fainia nikilalae, ma kera ka sakatafa tafau mai 'i maa!" ³⁷ Ma na farongoe sulia sa Jesus ka talo ana fere ki tafau kalikalia bali lofaa nai.

Sa Jesus nia gura na wane 'oro ki
(Matu 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸ Sui sa Jesus nia ka leka fasia na beu fuana folae ma ka leka 'i lume sa Simon. 'Urainai ma na fungo keni sa Simon, nia matai ana 'ako'akoe baita ana kada nai. Ma kera ka gania sa Jesus fua ka gura. ³⁹ 'Urainai go sa Jesus leka ka uu 'i ninimana 'ifitai keni nai, ma nia ka fi ngatafia na 'ako'akolae nai fasia. Ma na 'afe nai ka 'akwa na, ma nia ka tatae ka sisi fanga fuada.

⁴⁰ Ana kada ne sato nia su na, wane 'oro ki kera ngalia mai siana sa Jesus, na wane kwaimani kera ki ne mataie 'e'ete ki saungida. Ma sa Jesus ka alua 'abana fafida, ma ka gurada tafau. ⁴¹ Ka 'urinai lau, anoeru ta'a 'oro ki kera tafi fasia wane ki, ma kera ka akwa 'uri, "'Oe na Wele God!"

Ma sa Jesus ka lui talingai ana anoeru ta'a nai ki nao kera si fata, sulia kera saitamana ka suina ne nia na Christ, na wane God nia filia fuana lafutailana wane nia ki.

Sa Jesus nia 'ainitalo laona bali lofaa ki 'i Israel

(Mak 1:35-39)

⁴² 'Ofodangi kada nia la na, sa Jesus nia leka fasia fere 'i Kapaneam, ka leka 'uria ta kula ne aroaro. Ma na wane ki kera ka tala'ae kera nani 'uria, ma kada kera dao to'ona, kera ka fata 'uri fuana, "'Oe si leka fasia na fere ne." ⁴³ Boroi ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "God nia kwate nau mai fuana 'ainitaloa na Farongoe Lea, 'urinai ne nau kai leka kau laona tani fere 'e'ete laugo, fua nau ku 'ainitaloa ne God kai gwaungai ana wane nia ki."

⁴⁴ Ma sa Jesus ka 'ainitalo ana Farongoe Lea laona beu fuana folae ki ana bali lofaa ki 'i Israel.

5

Sa Jesus nia filia na fafurongo eteta nia ki

(Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Ana te maedangi, sa Jesus nia uu ka famanata 'i ninimana 'osi baita 'i Galili, ma na wane 'oro ki kera faisusu mai siana fuana rongolana na fatalana God. ² Ma nia ka ada to'ona na ro baru na wane dee ki kera fasia ka to ga 'ana 'i malitakwa, ma kera ka taufia na furai kera ki. ³ Ma sa Jesus nia ka ra 'i laona baru sa Simon, ma ka saea fuana nia ka usungai tu'u kau ana fasia 'i sara. Ma sa Jesus ka to 'i laona na baru nai, ma ka inau ana famanatalana na wane ki.

⁴ Ma kada nia famanata na wane ki ka suina, nia ka fata 'uri fuana sa

Simon, "Mulu usungainia lau kau na baru ne 'uria kula lola, sui kamulu ka ala 'ania na furai kamulu ki fuana deelana mai na ie ki."

⁵ Ma sa Simon ka olisia ma ka 'uri, "Famanata 'ae, kalu rao ulafu na mai sulia rodo lalau ne, boroi ma nao kalu si deea go ta ie. Boroi ma sulia fatalamu, nau ku ala 'ania na furai ne ki." ⁶ Ma kada kera ala 'ania na furai nai ki, kera ka deea na ie 'oro 'asiana, ma na furai ki karangi ka muu na. ⁷ Sui kera ka karumia mai na wane kwaimani kera ki 'i laona te baru lau, fua kera ka leka mai, kera ka kwai'adomi ada. 'Urinai kera ka dao mai, ma kera ka fafungua ro baru nai ki ana ie leka karangi kera ka kuruu go.

⁸ Ma kada sa Simon Pita nia ada to'ona na ru nai, nia leka mai ka boruru 'i naona sa Jesus, ma ka fata 'uri, "'Aofia 'ae, leka kau 'amu fasi nau! Nau na wane ta'a 'asiana!"

⁹ Sa Simon fainia na wane ne kera to senai ki, kera ka kwele 'asiana ana ie 'oro ne kera deea. ¹⁰ Ma na ro wane ne keroa rao fainia sa Simon, ne satada sa Jemes ma sa Jon, na ro wele sa Sebedi ki, keroa ka kwele laugo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Simon, "Nao 'oe si mau lau. 'I nao be 'oe deea ie ki, boroi ma safali 'i ta'ena ka oli 'alaa, 'oe deea lalau na wane ki fua kera ka famamana God."

¹¹ Ma kada kera dao na 'i sara, kera ka fasia na baru ki sulia one, ma kera ka fasia ru ki tafau, ma kera ka leka na fainia sa Jesus.

Sa Jesus gura te wane kuua

(Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Ana te maedangi, sa Jesus nia to 'i laona te fere, ma te wane ne kuu nia saungia, nia to laugo senai. Kada nia ada to'ona sa Jesus, nia leka mai siana, ka boruru 'i naona, ma ka amasia ka 'uri, "'Aofia 'ae, dia 'oe nonimabe, 'oe saitamana gura nau ga 'amu."

¹³ Sui sa Jesus ka taga kau na 'abana, ma ka samo to'ona nonina, ma ka fata 'uri, "Tu ka, nau ku nonimabe. 'Oe mafo na." Ma 'ali'ali burina fatae nai ki sa Jesus saea

go, na kuu nai ka siki na fasia wane nai. ¹⁴ Sui sa Jesus ka fata totongai fuana wane nai ka 'uri, "Nao 'oe si farongoa lau ana ta wane ana ru ne ki. Boro ma 'oe leka basi 'amu siana na fataabu, ma 'oe fatainia na nonimu fuana, fua nia kai saitamana ne 'oe 'akwa na. Sui 'oko kwatea na afafue 'oe dia be sa Moses nia saea fuana kwatelana, fua ka kwatea famamanae fuana wane ki tafau ne nonimu nia 'e mafo na."

¹⁵ Nia ka 'urinai boro ma 'ana, na farongoe sulia ru ne sa Jesus fulia ki, nia talofia na kula 'oro ki, ma na wane 'oro ki kera ka leka mai siana fuana rongolana famanatalae nia ki, ma fua sa Jesus ka gurada laugo fasia na mataie kera ki. ¹⁶ Ma kada 'oro, sa Jesus nia leka fasia wane ki 'uria kula aroaro ki fuana folae.

Sa Jesus gura na wane ne nonina mae
(Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Te maedangi, kada sa Jesus nia famanata laona te lume, tani Farasi fainia wane famanata ana taki ki, kera to laugo senai. Kera leka mai fasia fere 'oro ki ana lofaa 'i Galili fainia 'i Jiudea, ma 'i Jerusalem. Ma na nikilalae God ka to fainia sa Jesus, fua nia ka gura wane ne kera matai ki. ¹⁸ Ma tani wane ngalia mai te wane ne nonina mae, kera ngalia mai 'i fafona 'ifitai. Kera ka sasi ngangata 'uria rulae lao lume fainia, fua kera ka alua 'i naona sa Jesus, fuana nia ka gura. ¹⁹ Boro ma sulia na okue nai baita 'asiana, wane kwaimani ana wane ne si bobola na fuana rulae kau 'i lume siana sa Jesus. 'Urinai kera ka ngalia wane nai, kera ka ra fainia 'i fafona lume, ma kera ka tafangia te mae kwakwa baita, kera ka fakosoa mai na wane nai 'i fafona 'ifitai nia siana sa Jesus. ²⁰ Ma kada sa Jesus nia ada saitamana na famamanae kera, nia ka fata 'uri fuana wane ne nonina mae, "Wane nau 'ae, nau ku manatalugea na ta'alaie 'oe ki."

²¹ Ma na wane famanata ana taki ki fainia Farasi ki, kera ka ngunungunu buri fuada kwailiu ma kera ka fata 'uri, "Wala 'ae! Nia saea nia ta wane 'uta ne? Nia fabolotania fainia God. Wane ki nao si manatalugea ta'alaie ki. Taifilia go God ne saitamana manatalugea ta'alaie ki."

²² Sa Jesus nia saitamana manatalada, ma ka fata 'uri fuada, "Kamulu si manata lau 'urinai."*

²³ 'Urinai go nia ka fata 'uri, "Dia nau ku fata 'uri fuana wane nonina mae ne ku 'uri, 'Ta'alaie 'oe ki, nau ku manatalugea na,' kamulu si ada to'ona go ne nia fuli. Boro ma dia nau ku fata 'uri, 'Tatae, ma 'oko fali,' senai kamulu ka fi ada to'ona ne na nikilalae 'e nia aku fuana gurae. ²⁴ Kada nau gura wane ne, nau fatainia fua mulu ne nau, na Wele nia Wane, nau ku too ana nikilalae fuana manatalugelana na ta'alaie ki."

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana wane nonina mae nai, "Nau ku saea fuamu, 'oe tatae na, ngalia 'ifitai 'oe, ma 'oko leka na 'i fere 'oe."

²⁵ Ma na wane nai, 'ali'ali nia ka tatae na 'i naoda, go nia ka ngalia 'ifitai ne nia tio 'i fafona, ma ka oli 'i fere fainia tangolae baita fuana God. ²⁶ Ma kera tafau kera ka kwele 'asiana, ma kera ka tangoa God. Ru ne kera ada to'ona kera kwele 'asiana, kera 'uri, "Iu ka, ru ni kwelea baita 'asiana ne kulu suana 'i ta'ena."

Sa Jesus nia riisia sa Lifae
(Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Burina ru nai, sa Jesus nia leka kau 'i maa, ma ka ada to'ona sa Lifae, na wane ni konilana malefo ana takisi, nia gourue ana kula ne nia rao ana. Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe leka mai fai nau." ²⁸ Sa Lifae ka tatae, ma ka fasi buri ana ru nia ki tafau, ma ka leka fainia sa Jesus.

²⁹ Sui sa Lifae ka sasia te fafanga baita fuana sa Jesus 'i lume nia. Ma ana kada nai laugo, na wane

* 5:22 Sa Jesus ka saitamana kera ka famamana taifilia go God ne ka gura wane ki.

'oro ne kera konia malefo 'ana takisi ki fainia tani wane lau, kera fanga fainia sa Jesus. ³⁰ Tani Farasi ma wane famanata ana taki ki kera ka guisasu, ma kera ka fata 'uri fuana fafurongo sa Jesus ki, "Nia bobola fainia nia si fanga ma ka ku lau fainia wane ni konilana malefo ana takisi ma wane ta'a 'urinai ki."

³¹ Sa Jesus nia olisida ka fata 'uri, "Wane ne nao kera si matai ki, kera si doria go ta wane kwaigurai, boroi ma wane ne kera matai ki, kera ka bobo 'uria wane kwaigurai. ³² Nau kusi leka lau mai fuana riilae 'uria wane 'o'olo ki fua kera kai kari abulo, boroi ma na wane ne abulolada ta'a ki lalau ne, nau ku leka mai fuana riilae 'uria talalana manatalada."

*Na ledilae sulia na
abu fangalae*

(Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22)

³³ Tani wane kera fata 'uri fuana sa Jesus, "Ana kada 'oro ki, na fafurongo sa Jon ki kera abu fanga fuana folae ma na fafurongo Farasi ki kera ka 'urinai laugo. Boroi ma na fafurongo 'oe ki, kera fanga ma kera ka ku ga 'ada."

³⁴ Sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Nia si bobola fainia tooa ne kera to ana fafanga ana araie ne kera ka abu fanga. Sulia ne, kada arai falu nia to ga 'ana 'ua faida, wane ki kera eele ga 'ada 'ua. ³⁵ Boroi ma kada ne kai dao mai, kada ne kera kai talaia na arai falu fasida. Senai, kera fi abu fanga lau, sulia ne kera kwaimanatai. Nia ne nao si bobola fua fafurongo nau ki kera ka abu fanga ga 'ada kada nau ku to 'ua faida."

³⁶ Sui sa Jesus ka fata ana tarifulae fuada laugo 'uri, "Nia si bobola fua mulu ngali ta ngingisi maku falu fuana modelana ta maku ne nia 'ua. Dia ta wane nia sasia na ru nai, na ngingisi maku falu nai ka musia na maku 'ua nai, sulia maku falu nia lukuluku 'i burina taufilana, ma na maku falu si ada lea go fainia na

maku 'ua. ³⁷ Ma mulu saitamana laugo ana, nao nia si bobola fuana ta wane ka alua na waeni falu 'i laona ngwai 'ua ana 'ungana nanigot, sulia ngwai ru 'ua nai nao si bose. Suli dia nia sasia na ru 'urinai, kada na waeni nai kai torotoro go mai, nia ka foga na ngwai ru 'ua nai, ma na waeni nai ka 'igitai, ma na ngwai ru nai ka ta'a na. ³⁸ Nia ne wane kai alua waeni falu 'i laona na ngwai ru falu ne nia saitamana kai bose.

³⁹ "Te wane ne 'idufa kufia ga 'ana waeni 'ua, nao nia si doria na waeni falu. Sulia nia fata 'uri, 'na waeni 'ua ne kufilana mamasia ka lea.' "

6

*Sa Jesus nia baita fuana Sabat
(Matiu 12:1-14; Mak 2:23-3:6)*

¹ Te Sabat, sa Jesus fainia fafurongo nia ki kera leka, ma kera ka liu folo ana te oole witi.* Ma kada kera liu ana, na fafurongo nia ki kera ka ngeda tani fueru, ma kera ka 'asa'asa laona 'abada, ma kera ka 'ania. ² Ma kada wane ana Farasi ki kera ada to'ona, kera ka fata 'uri, "Ru ne kamulu sasia nia 'oia na taki sa Moses, sulia kamulu ngeda witi ne ana Sabat, maedangi ana mamalolae."

³ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku saitamana kamulu idumia sulia laona Buko Abu na ru be sa Deved na kingi nia sasia 'i nao. Ana kada nai, sa Deved fainia wane nia ki kera fiolo 'asiana, ⁴ nia ka leka 'i laona na 'O'obe Abu God,† ma na 'inita fataabu ka kwatea fuana sa Deved na beret ne kera 'auabua fuana God. Ma sa Deved ka 'ania na beret nai, ma ka kwatea laugo fuana wane nia ki, ma kera ka 'ania. Boroi ma na taki kulu alama'ania fuana taifilia go na fataabu God ki ne kera saitamana 'anilana. Ma nao kulu si ada to'ona laona Buko Abu ne God nia guisasu fuana sa Deved."* ⁵ Sui sa Jesus ka fata na 'uri, "Nau, na Wele nia Wane, nau ku too ana na nikilalae fuana saelana ru ki fuana

* **6:1** Witi na ru kera saungainia fuana beret.

☆ **6:4** 1 Samuel 21:1-6; Levitikas 24:9

† **6:4** 'O'obe Abu God: Ada to'ona ana Diksonari

wane ki kera saitamana ka sasia ga 'ada ana Sabat."

⁶ Ma ana te Sabat laugo, sa Jesus ka leka laona beu fuana folae ma ka famanata. Ma te wane nia to laugo senai ne 'aba 'o'olo nia 'e mae. ⁷ Ma tani wane famanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kera ka to laugo senai, ma kera ka adaada 'uria dia sa Jesus kai gura wane nai ana Sabat. Dia 'urinai, kera ka fata maana sa Jesus ana 'oilana taki God ana gurae, ru nai kera manata sulia nia dia raoe. ⁸ Ma sa Jesus nia saitamana ga 'ana manatada, ma nia ka fata 'uri fuana wane ne 'abana mae, "Tatae mai, 'oko uu mai 'i naona wane ki tafau." Ma wane nai ka tatae, ma ka leka mai siana sa Jesus. ⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana Farasi ki, ma na wane famanata ana taki ki, "Nau ku ledi kamulu basi. Te ne taki kulu nia alamatainia fua kulu ka sasia ana Sabat? Nia alamatainia sasilana ru lea ki, naoma sasilana ru ta'a ki? Nia alamatainia na famaaurilana ta wane, naoma saungilana ta wane?" ¹⁰ Sa Jesus nia fata 'urinai ka sui, nia ka ada kwailiu fuada, go nia ka fata 'uri fuana wane ne 'abana nia mae, "Taga na 'abamu." Ma nia ka taga, ma na 'abana ka lea na. ¹¹ Ana kada kera suana, kera ka guisasu 'asiana, ma kera ka fata oku sulia te ne kera kai sasia ana sa Jesus.

*Sa Jesus filia na
lifurongo nia ki
(Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Ana te kada laugo, sa Jesus ka ra 'uria gwauna fa uo fua nia ka fo. Ma laona rodo lalau nai, nia 'e fosia God. ¹³ Kada nia 'ofodangi na, nia ka saea mai fafurongo nia ki siana, ma ka filia akwala ma ro wane, ma ka saeda lifurongo ki. ¹⁴ Na satada: sa Simon ne sa Jesus fasata 'ana sa Pita, ma sa Andru na sasina, ma sa Jemes, ma sa Jon, ma sa Filip, ma sa Batolomiu, ¹⁵ ma sa Mati, ma sa Tomas, ma sa Jemes na wele sa Alfeas, ma sa Simon te wane ana wane Jiu ki be kera doria tarilana wane Rom ki fasia 'i Israel, ¹⁶ ma sa Jiudas na wele sa Jemes, ma sa

Jiudas Iskariot na wane ne nia ne kai 'olomaelana sa Jesus fuana malimae nia ki.

*Sa Jesus nia famanata ma
ka gura na wane ki
(Matiu 4:23-25)*

¹⁷ Sa Jesus nia koso mai fasia 'i gwauna uo nai fainia na akwala ma ro lifurongo nia ki, ma ka uu ana kula ote fainia na okue baita nai ne tani wane lau ana fafurongo nia ki. Ma tani wane 'oro lau ne kera leka mai fasia bali lofaa 'i Jiudea, ma fainia fere baita 'i Jerusalem, ma na fere ki 'i Taea ma 'i Saedon ne kera to sulia asi, kera to laugo senai. ¹⁸ Kera leka mai fuana rongolana sa Jesus, ma fua sa Jesus ka gurada fasia na mataie kera ki. Ma na wane ne kera to ana anoeru ta'a ki, kera leka laugo mai, ma sa Jesus ka gurada. ¹⁹ Na wane ki tafau kera ili 'uria samolae to'ona sa Jesus, sulia na nikilalae nia leka kau fasia fuana guralana na wane ki tafau.

*Elelae ma kwaimanataie
(Matiu 5:1-12)*

²⁰ Sa Jesus ka ada kau fuana fafurongo nia ki ma ka fata 'uri, "Elelae fua mulu wane ne kamulu siofa ki, sulia ne God ka gwaungai fafi kamulu. ²¹ Elelae fua mulu wane ne kamulu fiolo ana kada ne ki, sulia kamulu ne kai abusu. Elelae fua mulu wane ne kamulu angi ana kada ne ki, sulia kamulu ne kai ngwaela. ²² Elelae fua mulu kada na wane ki kera kai famalagaigai kamulu, ma kera ka ifulangai kamulu, ma kera ka fata fali kamulu, ma ka fuusi ta'a amulu, sulia kamulu rosuli nau na Wele nia Wane. ²³ Kamulu kai eele, ma mulu ngwae sakasaka 'ana eelea baita kada ne wane ki kera kai sasi 'urinai amulu, sulia na kwaiarae baita nia makwali kamulu 'i langi. Nau ku saea ru nai sulia kera ne kai sasia laugo ru ta'a fua mulu ne koko

- kera ki sasia ana profet ki mai 'i nao.
- ²⁴ Boroi ma, nia kai ta'a 'asiana fua mulu na wane ne kamulu to ana toorue ki ana kada ne, sulia totodae ne ki kamulu too ana kai sui.
- ²⁵ Nia kai ta'a 'asiana fua mulu na wane ne kamulu fanga abusu ki ana kada ne, sulia kamulu ne kai fiolo.
- Nia kai ta'a 'asiana fua mulu na wane ne kamulu ngwaela ki ana kada ne, sulia kamulu ne kai omaee, ma mulu angi.
- ²⁶ Nia ta'a 'asiana fua mulu kada ne wane ki kera fata lea amulu, sulia na koko kera ki, kera sasia laugo ru nai ki fuana profet susuke ki."

*Kwaimanie fuana malimae
(Matiu 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Sa Jesus nia famanata laugo ka 'uri, "Nau ku saea fua mulu na wane ne kamulu rongo sulia fatalaku, mulu kwaimani ana na malimae kamulu ki, ma mulu sasi lea fuana wane ne kera famalagaigai kamulu ki. ²⁸ Ma mulu fosia God, fua nia kai falea wane ne kera agi kamulu, ma mulu fo fuana wane ne kera sasia ru ta'a amulu. ²⁹ Ma dia ta wane ka fidalia na satemu, 'oe alamatainia nia ka fidalia lau ta bali sate. Ma dia ta wane ka ngalia na maku gwala 'oe, 'oe alamatainia nia ka ngalia laugo na maku lola 'oe fuana. ³⁰ Ma 'oe kwate fua ta wane boroi 'ana ne nia kai gania ta ru amulu. Ma dia ta wane nia ngalia ta ru ana ru 'oe ki, nao 'oe si gania lau fuana olitailana fuamu. ³¹ Ta te ne kamulu doria na wane 'e'ete ki kera kai sasia fua mulu, kamulu ka sasia laugo fuada.

³² "Ma dia kamulu kwaimani go amulu ana wane ne kera kwaimani amulu ki, nao kamulu si ngalia go ta kwaiarae. Sulia na wane ta'a ki boroi, kera kwaimani laugo ana wane ne kera kwaimani ada ki. ³³ Ma dia kamulu sasi lea go amulu fuana wane ne kera sasi lea fua mulu ki, nao kamulu si ngalia go ta kwaiarae. Sulia ne wane abulo

ta'a ki boroi, kera sasi laugo 'urinai. ³⁴ Ma dia kamulu kwate ru go amulu fuana wane ne kera saitamana kera ka duua fua mulu, nao kamulu si ngalia go ta kwaiarae. Sulia ne wane abulo ta'a ki boroi, kera sasi laugo 'urinai fuana wane abulo ta'a ki, fua kera ka duua fuada. ³⁵ Boroi ma kamulu kai kwaimani ana malimae kamulu ki, ma mulu sasi lea fuada, ma kamulu kai kwate ru ma nao kamulu si makwalia lau na duulana. Dia kamulu sasi 'urinai, kamulu ne kai ngalia na kwaiarae baita, ma na abulolamulu ne kai dia God na Maa kamulu ne nia 'inito ka tasa. Sulia God nia sasi lea fuana wane ta'a ki ma wane ne nao kera si eele fainia te ne nia sasia fuada. ³⁶ Mulu kwaimanatai ana wane ki, ka dia laugo na Maa kamulu ne nia kwaimanatai amulu.

*Famanatalae sulia
ketolana ta wane
(Matiu 7:1-5)*

³⁷ "Nao kamulu si ketoa ta wane 'e'ete, fasi God ka keto kamulu laugo. Ma nao kamulu si saea na kwaekwae fuana tani wane 'e'ete, ma God nao si kwatea laugo na kwaekwae fua mulu. Mulu manatalugea wane ki, ma God kai manataluge kamulu laugo. ³⁸ Mulu kwate ru ki fuana wane ki, ma God kai kwate ru laugo fua mulu. Ma God ne kai kwatea na kwatea ne nia dia ta wane be nia fafungua ta ngwai ru ne nia nekea, leka nia ka fungu lea go ma ka fungu 'alama go. Ma God ne kai kwate fua mulu, dia laugo ne kamulu kwate fuana wane 'e'ete ki."

Na tolana fafurongo ki

³⁹ Sa Jesus nia fata laugo sulia tarifulae fuada ka 'uri, "Ta wane ne maana 'e rodo, nia 'afitai ka talai lau ta wane ne maana rodo. Dia nia sasi 'urinai, keroa tafau go ne kai 'asida laona kilu. ⁴⁰ Dia, na wane ne nia ka rongo ru ga 'ana, nia 'afitai ka liufia na wane ne famanata nia. Ma dia na wane rongo ru nia ka ngali tafau ru ne wane famanata nia kwate fuana ki, nia kai dia laugo na wane ne famanata nia.

⁴¹ “Oe ko too ana ta'alaie baita ki, boroi ma 'oe ka ngatafia na 'amu ta wane ne nia to go ana ta'alaie tu'u. 'Oe ko dia ta wane ne nia ada to'ona na gegeo 'i laona na maana wanefuta, boroi ma nia si ada to'ona go na bui ano baita ne nia laona maana talana. ⁴² Ma 'oko fata 'uri fuana wane 'e'ete, “Oe si sasia ta ru ne nia ta'a.’ Boroi ma 'oe si manata 'abero go ana ta'alaie baita ne 'oe sasia ki. 'Oe wane kwalabasa. 'Oe fasia basi na ta'alaie 'oe ki. Sui, 'oko fi bobola fuana kwai'adomilae kau ana ta wane 'e'ete fuana ta'alaie nia ki.”

Na 'ai fainia na fufue ru
(*Matiu 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³ Sa Jesus ka fata laugo ana te tarifulae fuada ka 'uri, “Na 'ai ne nia bulao ka lea, nia 'afitai ka fungu ana fueru ta'a ki. Ka dia laugo, na 'ai ne nia bulao ka ta'a, nia 'afitai ka fungu ana na fueru lea ki. ⁴⁴ Kulu saitamana 'ai ki tafau, sulia fufue ru kera ki ne kera fungu ana. Ma nia 'afitai ta wane ka ngeda na fufuana 'ai lea fasia na 'oko ngangara. ⁴⁵ Ma na wane lea nia sasia laugo na ru lea ki sulia na manatae wane sasaolia nia. Ma na wane ta'a nia sasia laugo na ru ta'a ki sulia na manatae wane bilia nia. Na ru ne nia to 'i laona na manatana wane, nia 'e ru mai 'i maa ana fatalana.”

Fafurongo mamana
(*Matiu 7:24-27*)

⁴⁶ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, “Uta ne, kada kamulu fata fai nau, kamulu ka saea nau 'ana 'Aofia, boroi ma nao kamulu si sasia go sulia na ru ne nau ku saea fua mulu ki? ⁴⁷ Sa ti boroi ana ne nia leka mai siaku, ma ka rongo sulia na fatalaku, ma ka sasi sulia, nau fatainia fua mulu na fitoe nia, ma na tolana. ⁴⁸ Nia dia na wane ne nia saungainia lume nia, ma nia ka 'elia na mae funu 'ai ki ka koso lola. Aia, ma ana kada na ute ka to, ma na kafo nia igwa mai, nia 'afitai ka okosia, sulia nia saungainia lume nia 'i fafona na mae funu 'ai ki ne nia 'elida ka koso lola. ⁴⁹ Ma na wane ne nia rongoa

na fatalaku, ma nao si sasi sulia, nia dia wane ne nia saungainia lume nia fafona one, nao nia si 'elia mae funu 'ai si koso lola go. Kada kafo nia igwa mai, ma ka foto ana lume nai, nia ka 'asia, ma ka takalo tafau na.”

7

Sa Jesus gura te wane rao
(*Matiu 8:5-13*)

¹ Kada sa Jesus nia fasuia na fatalana fuana wane ki, nia ka leka na 'uria fere 'i Kapaneam. ² Ma te wane senai, nia matai ka baita ma ka karangi mae na. Na wane nai, nia na wane rao ana te wane fanaonao ana wane ni omee ki fasia 'i Rom. Ma na wane baita nai, nia manata baita 'asiana ana na wane rao nia. ³ Ma kada ne wane baita ana omee nai nia rongoa ne sa Jesus nia dao mai, nia ka kwatea tani wane fanaonao ana Jiu ki, fua kera ka saea sa Jesus ka leka mai, fua ka gura na wane rao nia. ⁴ Kada kera dao siana sa Jesus, kera ka amasia, kera ka 'uri, “Na wane baita ana omee ne nia bobola fainia 'oe kwai'adomi ana na wane rao nia, ⁵ sulia wane baita nai nia kwaimani 'asiana fua malu Jiu ki, ma nia ka saungainia te beu fuana folae fua malu 'i seki.”

⁶ 'Urinai sa Jesus ka leka na faida. Ma kada nia dao karangia na kau na lume, na wane fanaonao nai 'i Rom ka kwatea lau kau na wane kwaimani nia ki, fua kera ka fata 'uri fuana, “Arai baita 'ae, 'oe si 'abero lau. Nau nao si bobola fua ne 'oe leka mai 'i laona lume nau. ⁷ Ma nau boroi si bobola laugo fuana lekalae kau siamu tala'aku. 'Oe fata go mai 'amu, ma na wane ni rao nau kai 'akwa na. ⁸ Nau ku saitamana 'oe bobola ga 'amu fuana sasilana ru nai, sulia nau talaku na wane nau ku rao 'i farana na wane baita ki, ma nau ku too ana wane ni omee ki ne kera rao 'i farana na baita nau. Ma dia nau ku saea ta wane ku 'uri, “Oe leka,’ ma nia ka leka. Ma dia nau ku saea ta wane ku 'uri, “Oe leka mai,’ nia ka leka mai. Ma dia nau ku saea ta wane ni rao nau ka 'uri, “Oe sasia ru ne,’ nia ka sasia na.”

⁹ Ana kada sa Jesus nia rongoa ru nai, nia ka kwele 'asiana. Ma nia ka abulo, ma ka fata 'uri fuana wane ne kera leka 'i burina ki, "Nau ku saea fua mulu, nau nao si ada 'ua to'ona ta wane ne nia famamana ka 'uri, sui boroi 'ana laona 'i Israel."

¹⁰ Ma na wane ngali farongoe nai ki, kera ka oli 'uria 'i lume na wane baita ana omee be, ma kera ka ada to'ona na wane matai be nia 'akwa na.

Sa Jesus famauria na wane ne nia mae na

¹¹ Ma nao nia si tau go 'i burina ru nai ki, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, ma wane 'oro ki laugo, kera leka 'uria te fere ne kera saea 'ana 'i Nein. ¹² Ma kada nia dao karangia maana na mae tafa ana na fere nai, tai wane kera ngalia mai te wane mae, ma kera ka leka na mai 'i maa. Na wane mae nai, nia na wele mutai te gwa 'oru. Ma na okue baita kera ka leka mai fainia fuana faitolilae ana. ¹³ Ma kada sa Jesus, na 'Aofia, nia ada to'ona na gwa 'oru nai, nia ka kwaimanatai 'asiana ana, ma ka fata 'uri fuana, "Oe si angi lau." ¹⁴ Sui nia ka leka kau, ma ka samo to'ona na tatafe ne wane mae nai nia tio fafona, ma na wane ne kera ngalia wane mae nai, kera ka uu ngado. Go sa Jesus ka fata 'uri, "Wane fi baita 'ae, nau ku saea fuamu, 'oe tatae!" ¹⁵ Ma na wane fi baita be ka tatae na, ma ka safali ka fata. Ma sa Jesus ka kwatea na fuana gaa nia.

¹⁶ Ma na wane ne kera ada to'ona ru nai ki, kera ka kwele 'asiana, ma kera ka tangoa God, kera 'uri, "Te profet 'initoa nia sakatafa na mai 'i safitakulu. God nia dao na mai fuana 'afilakulu na wane nia ki."

¹⁷ Ma na farongoe sulia sa Jesus, ka talofia na laona bali lofaa 'i Israel, ma na bali ana fere ki kalikalia laugo.

Sa Jon wane ni Siuabu nia kwatea ro fafurongo nia ki siana sa Jesus (Matiu 11:2-19)

¹⁸ Ana kada ne fafurongo sa Jon ki kera farongo nia ana na raolana sa Jesus, sa Jon ka saea mai ro fafurongo nia ki siana, ¹⁹ ma ka eresi keroa ka leka kau siana sa Jesus, na 'Aofia, 'uria ledilana kera 'uri, "Uri ma 'oe na ne na Christ, wane ne kai dao mai, naoma kalu makwalia lau ta wane 'e'ete?"

²⁰ Ma ana kada keroa dao siana sa Jesus, keroa ka ledi 'uri ana, "Sa Jon wane ni Siuabu nia odu karo mai fua ledi 'oe, 'Uri ma 'oe na ne na Christ, wane ne kai dao mai, naoma kalu makwalia lau ta wane 'e'ete?"

²¹ Ma ana kada nai laugo, sa Jesus nia gura wane matai 'oro ki, ma nia ka ifulangainia na anoeru ta'a ki fasia na wane ki, ma ka gura na wane ne maada rodo ki. ²² Nia ne sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro oli kau, moro ka farongoa sa Jon ana ru ne ki kamoro suana, ma kamoro ka rongoa 'i ta'ena. Wane maada rodo ki, kera ada na. Ma wane 'aeda mae ki, kera fali na. Ma na wane ne kuu nia saungida ki, kera ka mafo na. Ma wane ne alingada boko ki, kera ka rongo na. Ma wane ne kera mae ki, kera ka mauri lau. Aia, ma na Farongoe Lea, nau ku 'ainitaloa na 'ana fuana wane siofa ki. ²³ God kai falea na wane ki tafau ne nao kera si noni'ela 'ani nau, sulia na ru nau ku sasia ki."

²⁴ 'I burina na ro fafurongo sa Jon ki keroa oli na, sa Jesus ka fata sulia sa Jon fuana wane ne kera oku senai ki ka 'uri, "Ana kada kamulu leka siana sa Jon laona bali lofaa 'e'ke'eke, sa ti ne kamulu leka fuana adalae to'ona senai? Ta wane ne manata ruarua ka dia ga 'ana ta ngosa rade ne nia gelogelo ana kuburu? Nao! Sa Jon nia nao lau wane 'urinai. ²⁵ 'Uri ma, te ne kamulu leka fuana adalae to'ona? Ta wane ne nia 'afisia na maku ne folilana baita? Nao! Sulia wane ne kera ofi 'urinai ki, kera 'initoa, ma kera ka to 'i laona lume kingi ki. ²⁶ Kamulu farongo nau mai. Te ne kamulu leka kau fua adalae to'ona? Ta profet? Iu! Nia ta profet mamana! Ma nia liufia na profet 'i nao ki tafau. ²⁷ Sa

Jon na be kera kekede sulia laona Kekedee Abu ana kada God nia fata 'uri, 'Ada basi, nau kai kwatea kau na wane ni ngali farongoe nau 'i nao amu, fua nia kai sasi akau ana wane ki fuamu.' " ☆ 28 Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea fua mulu, sa Jon nia talingai ka liufia na wane ki tafau ne kera futa mai 'i laona molagali ne. Sui ka 'urinai boroi 'ana, na wane ne kera tu'u ki laona 'Initoe God, kera talingai ka liufia sa Jon."*

29 Wane ki tafau ne kera rongoa fatalana, ma na wane ni konilana malefo ana takisi ki boroi, kada kera rongo sulia fatalana sa Jesus, kera ka saitamana na taale God nia saga ma ka mamana, sulia kera kari abulo, ma sa Jon ka siuabu kera tafau. 30 Boroi ma ana na Farasi ki fainia wane famanata ana taki ki, sulia ne kera noni'ela ana kari abulolae ma na siuabulae ana sa Jon, kera nao si doria go na rolae sulia na kwaidorie God ne nia sasi akau ana fuada.

31 Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Nau ku fabolotania fua mulu wane abu famamana 'i ta'ena, kamulu dia na kaela wele 32 ne kera oku 'i maana usie ana ro okue ki. Ma te bali ada ka akwa kau fua tani wele ka 'uri, 'Kalu ufi 'au, ma mulu si ngwae go sulia. Ma kalu ka ngufia na fa ngu sulia mae fua mulu, ma mulu si kwaimanatai go.' 33 Kada sa Jon wane ni Siuabu nia dao mai, nia abu fanga, ma nao si kufia ta waeni, ma kamulu ka saea sae nia too ana anoeru ta'a. 34 Sui, kada nau, na Wele nia Wane, nau ku dao mai, nau ku fanga oku, ma nau ku ku fainia wane ki, ma kamulu ka fata laugo 'uri, 'Kamulu ada to'ona! Nia fanga baita, ma ka ku baita ana waeni, ma nia ka kwaimani fainia wane ne kera koni malefo ana takisi ki ma wane abulolada ta'a ki laugo.' 35 Boroi ma, wane ne kera rosulia na liotoe God ki, kera fatainia ne God nia mamana."

Sa Jesus nia laona lume sa Simon na Farasi

36 Te wane ana Farasi ki ne satana sa Simon, nia laefia sa Jesus fua ne kai fanga fainia. Ma sa Jesus ka leka 'i lume nia, ma ka egwaegwa, ma ka fanga fainia. 37 Ma te keni abulo ta'a nia to laugo 'i laona na fere nai. Ana kada ne keni nai nia saitamana sa Jesus nia fanga 'i laona lume na Farasi nai, nia ka ngalia mai te bi ngwaingwai lea ne nia fungu ana ngwaingwai ne nia moko lea 'asiana. 38 Ma nia ka ru laona lume, ka uu mai 'i burina sa Jesus karangia 'aena, ma nia ka angi, ma ka fagwinia na 'aena sa Jesus ana na kafo ana maana. Sui, nia ka usua 'aena sa Jesus ana ifuna, ma ka nono'ia. Sui nia ka 'igitainia na ngwaingwai moko lea nai 'i fafona 'aena sa Jesus.

39 Ma kada ne na Farasi be nia laefia sa Jesus, nia ada to'ona na ru nai, nia ka manata 'ana 'uri, "Dia na wane ne nia na profet, nia ka saitamana abulolana keni ne nia ta'a 'asiana."

40 Ma sa Jesus ka saitamana na manatana na Farasi nai, ma nia ka fata 'uri fuana, "Simon 'ae! Te ru ne nau ku doria saea fuamu."

Ma sa Simon ka 'uri, "Famanata 'ae, 'oe saea mai fuaku."

41 Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ro wane ki keroa ngali langa ana malefo fasia te wane ne nia alamatainia wane ki kera ka ngali langa ana malefo nia ki. Ta wane nia ngalia lima talanga malefo ki, ma ta wane ka ngalia lima akwala malefo ki. 42 Ma keroa tafau go nao keroa si bobola fainia duulana malefo nai ki, ma na wane ne nia alamatainia ngali langalae fuadaro ka manatalugea na ngali langalae keroa ki tafau. 'Uri ma sa ti adaro ne nia eele ka baita fuana, ana ro wane ne nia kwatea malefo nai ki fuadaro?"

☆ 7:27 Malakae 3:1 * 7:28 Sa Jesus saea ru ne sulia nao ta rae fua talingai ka liufia fatalolana ne na Christ ne kai dao mai. Na rae ne be sa Jon sasia.

⁴³ Ma sa Simon nia olisia ka 'uri, "Nau ku kwaisae na wane ne nia ngalia malefo 'oro."

Ma sa Jesus ka fata 'uri, "'Oe olisi saga na."⁴⁴ Sui sa Jesus ka abulo fuana keni nai, ma ka fata 'uri fuana sa Simon, "'Oe ada to'ona basi na keni ne. Kada nau ku ru mai laona lume 'oe, 'oe si kwatea go kafo fuaku fuana taufilana 'aeku.† Boroi ma, nia taufia 'aeku ana na kafona maana, ma ka usua ana na ifuna gwauna.⁴⁵ Ma 'oe si kwalo nau go ana na nono'ilaku. Boroi ma keni ne, nia safali ana kada be nau ku ru mai 'i lume, nia ka inau na ana nono'ilana 'aeku.⁴⁶ Ma 'oe si ngwaingwai go na gwauku ana ta ngwaingwai. Boroi ma keni ne, nia 'igitainia na ngwaingwai moko lea ne ana 'aeku.⁴⁷ Nia ne, nau ku saea fuamu, na kwaimanie baita nia, 'e fatainia ne na garoe 'oro nia ki kera aluge tafau na. Boroi ma, sa ti ne garoe nia ne kera manataluge ka tu'u, na kwaimanie nia tu'u laugo."

⁴⁸ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana keni nai, "Nau ku manatalugea na ta'ala'e 'oe ki."

⁴⁹ Ma tani wane ne kera to senai, kera ka guisasu fuana sa Jesus, ma kera ka fata 'uri 'i safitada kwailiu, "Na wane 'uta ne nia 'e manatalugea na ta'ala'e ki 'uri ro?"

⁵⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana keni nai, "'Oe leka na, ma nao 'Oe si manata 'abero na. God nia famaui 'oe, sulia ne 'oe famamana."

8

Tani keni kera leka fainia sa Jesus

¹ Ma 'i burina ru nai ki, sa Jesus ka leka daraninia na lao fere tu'u ki, ma na fere baita ki, ma nia ka 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia 'Initoe God. Ma na akwala ma ro fafurongo nia ki, kera leka laugo

fainia,² ma tani keni laugo ne sa Jesus ifulangainia na anoeru ta'a ki, ma ka gura na mataie ki laugo fasida. Ma kera ne: ni Mary, keni 'i Magdala be sa Jesus nia ifulangainia na fiu anoeru ta'a ki fasia,³ ma ni Joana, na 'afe sa Kusa na wane baita ana wane ne kera rao 'i laona na lume sa Herod na kingi, ma ni Susana, ma tani keni 'oro lau. Na keni nai ki ne kera foli ru ana malefo kera ki fuana 'afilana sa Jesus fainia fafurongo nia ki.

Tarifula sulia wane ne takalongainia mege witi

(Matiu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Na wane 'oro ki kera oku mai siana sa Jesus. Kera leka mai fasia fere 'e'ete kwailiu ki tafau. Sa Jesus fata ana tarifulae fuada ka 'uri,⁵ "Te wane nia leka ka takalongainia mege witi ki laona oole nia. Ma ana kada nia takalongainia mege witi ki, tani mege ru nia 'asia sulia na kakaloe. Ma na wane ki kera liu, ma kera ka urida, ma na no ki kera ka 'anida laugo.⁶ Aia, tani mege ru ka 'asia fafona ano faula. Ma ana kada kera bulao mai, nia 'ali'ali go kera ka kuku na, sulia na ano nai nao nia si gwini.⁷ Ma tani mege ru ka 'asia laugo 'i safitana na 'oko ngangara ki. Ma na 'oko nai ki kera ka bulao mai fainia na mege ru lea ki, ma ka karo fafia na witi nai ki.⁸ Ma tani mege ru ka 'asia laugo 'i fafona ano lea, ma kera ka bulao, ma kera ka fungu ana fueru 'oro ki."

Ma sa Jesus ka fasuia fatalana ka 'uri, "Dia ta wane doria ka saita-mana lea ana ru ne ki, nia ka fafurongo lea."

Sa Jesus ka fata ana tarifulae ki fuana wane 'oro

(Matiu 13:10-17; Mak 4:10-12)

† **7:44** Ana maedangi 'initoa ki, na wane Jiu ki 'idufa sasi go sulia na falafala ana wane Grik ki, ma na wane Rom ki, fuana tio rereleae 'ana bali mauili, kera ka rere ana susu'una 'aba mauili, ma kera ka fanga ana 'aba 'o'olo. 'Urainai ne ka ngwaluda fuana keni nai ka taufia 'aena. Kada kera ru mai 'i lume, kera kwatea kafo fuana wane dao ki fua kera taufia 'aeda, sulia wane ne kera 'e rufia tae butu ne kwate ma 'aeda ka rafurafua 'asiana. Kwalolana wane dao ki boroi, kera nono'ia sateda, ma maedangi 'initoa ki na bi ngwaingwai ana olif moko lea ki ka 'igitainia fafona gwauda.

⁹ Sui na fafurongo sa Jesus ki kera ka ledia 'uria na fadalana tarifulae nai, ¹⁰ ma nia ka olisida ka 'uri, "Kada sui ki, God nao si famadakwa 'ua 'uta ne nia ne kai gwaungai ana wane nia ki. Boro ma ta'ena, na madakwalae ne dao na fua mulu. Fuana ta wane lau, nau ku fata ana tarifulae ki, ma nao nau si famadakwa, fua ne,

'Kera kai ada, ma kera kai ada, boro ma nao kera si ada to'ona te ne God sasia fuada.

Kera kai fafurongo, ma kera kai fafurongo, boro ma nao kera si saitamana farongoe God.' "

*Fadalana na tarifulae be
sulia na wane takalongainia mege
witi*

(Matiu 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ 'Urainai, sa Jesus ka fata lau 'uri, "Na fadalana na tarifulae nai: Na mege ru, nia dia na fatalana God. ¹² Na mege ru ne kera 'asida sulia na kakaloe ki, kera dia wane ne kera rongoa fatalana God, ma sa Saetan ka leka mai ka lafua farongoe nai fasi kera. Nia ne kwate nao kera si famamana fua kera ka ngalia maurie firi. ¹³ Ma na mege 'ai ne kera 'asia 'i fafona ano ne nia faula, nia dia na wane ne kera rongoa fatalana God, ma kera ka ngalia, ma kera ka eele 'asiana. Boro ma, fatalana God nao si lalisusu go laona maurilada. Kera ka famamana go sulia kada tu'u. Boro ma kada ilitoe nia dao go mai, nao kera si famamana na. ¹⁴ Mege witi ne kera 'asida 'i safitana na 'oko ngangara ki, nia dia wane ne kera rongo, boro ma kera ka manata 'abero 'ada sulia ru 'e'ete ki, dia na toorue ki, ma na eelea 'o'oni laona molagali ne nia susida. Nia ne nia sasia kera si too ana ta fueru lea laona maurilada. ¹⁵ Na mege ru ne kera 'asida 'i fafona na ano ne nia lea, nia dia wane ne kera rongoa fatalana God ma kera ka konia laona manata wane 'o'olo ma ka lea. Ma kera ka susute ana fitoe fuana sasilana raoe 'oro lea ki."

*Mulu rongoa ma mulu
rosulia fatalana God*

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nao ta wane si fasarua na fa kwesu, ma ka alua ga 'ana 'i farana ta tiu naoma ta 'ifitai. Boro ma nia kai alua 'i fulina, fuana wane ne nia ru mai 'i lume nia kai ada to'ona.

¹⁷ "Nia ka 'urina laugo ana na ta ru ne nia to agwa 'ana kada ne, ta maedangi nia kai sakatafa tafau mai. Ma tani farongoe ne kera sufafia, nia kai ra tafa tafau mai 'i maa.

¹⁸ "Nia ne mulu fafurongo lea, sulia God ne kai kwate tatakolae ana liotoe fua mulu, sulia dia kamulu rosulia na famanatalae nau ki. Sa ti boro 'ana ne nia to ana ta madakwalae tu'u sulia 'Initoe God, God kai lado gwauna fuana. Boro ma sa ti ne nao si rosulia famanatalae ne ki, ta madakwalae tu'u boro 'ana ne nia kwaisae nia to ana sulia 'Initoe God, God kai olitainia fasia."

*Tooa mamana sa Jesus ne wane ne
kera rosulia God*

(Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ 'I burina, gaa sa Jesus fainia na sasina ki, kera dao mai, ma kera ka doria adalae to'ona, boro ma nia 'afitai fuada fua 'idu karangilana, sulia na wane 'oro ki kera oku kalia sa Jesus ana kada nai. ²⁰ Ma te wane 'i laona okue nai ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Gaa 'oe fai sasimu ki, kera uu mai 'i maa, ma kera doria ada to'omu."

²¹ Sa Jesus ka fata 'uri fuada tafau, "Sa tifaيدا ne kera rongo, ma kera ka rosulia fatalana God, kera na ne gaa nau ki, ma na wanefuta nau ki."

*Sa Jesus nia balufia na kuburu ma
na nanafu*

(Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Te kada, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera tae 'i laona ta baru, ma nia ka fata 'uri fuada, "Kulu tofolo basi 'uria bali 'osi loko." Ma kera ka tala'ae, kera ka tofolo na. ²³ Ma kada kera leka na kau, sa Jesus ka maleu 'ana. Ana kada nai go, na kuburu baita nia tae mai,

ma na nanafo ki ka magara na mai laona na baru nai, ma na baru nai karangi kai kuruu na. ²⁴ Fafurongo nia ki kera ka faada sa Jesus kera ka 'uri, "Wane baita 'ae! Kulu karangi mae na!"

Sui sa Jesus ka tatae ka balufia na kuburu ma nanafo ne magara na, ma kera ka rosulia, ma na 'osi ka fola na. ²⁵ Sui sa Jesus ka balufia fafurongo nia ki ka 'uri, "'Uta ne kamulu si famamana nau?"

Ma kera ka kwele, ma kera ka mau, ma kera ka ledi kera kwailiu kera 'uri, "Wane 'uta na ne ro? Nia fata talingai go, ma na kuburu fainia nanafo baita ki boroi, kera ka ro na sulia."

*Sa Jesus gura te wane
ne to ana anoeru ta'a
(Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Sui sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera ka tofola laona 'osi ne leka ka dao ana bali lofaa 'i Gerasa, ana bali 'osi ne tio kau bali loko fasia lofaa 'i Galili. ²⁷ Ana kada sa Jesus nia koso 'i sara fasia baru, nia ka dao to'ona te wane fasia kula nai. Na wane nai, na anoeru ta'a ki kera to fainia, ma nia ka todadara ga 'ana sulia kada tau na mai, ma nao nia si to laugo 'i laona ta lume. Boroi ma nia to ga 'ana 'i laona na faoda fuana alulana ana wane mae ki. ²⁸⁻²⁹ Ana kada 'oro suina mai, kera kani fafia ro 'aena ki ma 'abana laugo, ma kera ka alua wane fuana fololae 'usia. Boroi ma, nia ka musia ga 'ana na seni nai ki, ma na anoeru ta'a nai ki kera ka taria na kau 'uria laona bali lofaa 'eke'eke.

Ma kada nia ada to'ona go sa Jesus, nia ka akwa baita, ma ka boruru na 'i maana 'aena sa Jesus. Sa Jesus nia fata 'uri fuana, "Anoeru ta'a ne, 'oe ru mai 'i maa fasia na wane ne."

Ma wane nai ka akwa 'uri, "Jesus 'ae, 'oe Wele God ne nikila 'asiana! Te ne 'oe doria 'oe sasia 'aku? Nau ku gani 'oe, 'oe si kwatea ta kwaek-waee fuaku."

³⁰ Sa Jesus ka ledia, "Satamu sa ti?"

Ma nia ka olisia ka 'uri, "Sataku sa Legini." Nia fata 'urinai sulia

na anoeru ta'a 'oro 'asiana ne kera rufia. ³¹ Na anoeru ta'a nai ki kera ka 'ingoa sa Jesus fua ne nia si eresida fua laona kiluliu ne nao 'ana ta suilae fuana kwaekwaee.

³² Ma na boso 'oro ki, kera fanga 'ada 'i raofaie ana fa uo ne karangi laugo ana kula nai. Ma na anoeru ta'a nai ki, kera ka gania sa Jesus fua kera ka rufia 'ada na boso nai ki. Ma sa Jesus ka ala'ania. ³³ Kera ru mai 'i maa fasia na wane be, ma kera ka rufia na boso be ki tafau. Na boso be ki, kera ka lae ana obaraoe 'ato nai 'uria laona 'osi, ma kera ka ku, ma kera ka mae tafau na.

³⁴ Ana kada wane ne kera ada sulia 'oko boso nai kera ada to'ona ru nai, kera ka tafi, ma kera ka farongo ana laona fere nai ma na fere tu'u kalikalia ki laugo. ³⁵ Na wane ki ne kera rongoa, kera ka leka mai fuana adalae to'ona ru ne nia fuli. Ma ana kada kera dao mai siana sa Jesus, kera ka ada to'ona na wane nai ne anoeru ta'a nia leka na fasia, ma nia ka gouru na 'ana 'i maana 'aena sa Jesus, ma nia ka ofi na, ma nia ka manata saga na. Ma kera tafau kera ka mau. ³⁶ Ma wane ki kera ada to'ona kada ne sa Jesus nia ifulangainia na anoeru ta'a nai ki fasia na wane nai, kera ka fata na sulia fuana wane ne oku mai ki. ³⁷ Sui wane ki tafau ne kera to ana bali lofaa nai, kera saea fuana sa Jesus fua ka leka fasida, sulia kera mau 'asiana. Sui sa Jesus ka ra na 'i laona baru ka sasi akau na fuana lekalae. ³⁸ Na wane be na anoeru ta'a nia leka fasia, nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "'Oe alamatainia nau fua nau leka fai 'oe."

Boroi ma sa Jesus ka odua kau, ka fata 'uri fuana, ³⁹ "'Oe oli 'amu 'i fere 'oe, ma 'oko farongo 'ana ru ne God nia fulia fuamu ki." Sui, na wane nai ka oli na 'uria fere nia, ma ka fata na sulia ru ne sa Jesus nia fulia fuana ki.

*Sa Jesus gura ro keni ki
(Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Sui, ana kada sa Jesus nia oli lau mai fasia bali 'osi loko, wane ki kera makwalia, ma kera ka eele

'asiana fuana adalae to'ona. ⁴¹ Ma te wane ne satana sa Jaeras ka dao mai. Na wane nai nia ta wane fanaonao 'i laona beu fuana folae. Nia leka mai ka boruru 'i 'aena sa Jesus, ma ka ledia sa Jesus fua nia ka leka fainia 'uria lume nia. ⁴² Sulia te ka sari mutai nia ne nia matai, ma ka karangi mae na. Te akwala ma ro fangali go ne nia baita mai sulia.

Ma ana kada sa Jesus nia leka fainia, na wane 'oro kera oku kalia laugo. ⁴³ Ma te keni ne gwa 'abu nia tafangia to laugo 'i senai. Na mataie ta'a nai nia saungia na sulia akwala ma ro fangali ki. Ma nia ka falia na toorue nia tafau fuana wane kwaigurai ki, boroi ma nao ta wane si gura go. ⁴⁴ Ma na keni nai ka leka mai 'i burina sa Jesus, ma ka samo to'ona kakamuna maku gwala sa Jesus, ma na gwa 'abu nai ka lalanga na fasia.

⁴⁵ Sa Jesus ka ledi ka 'uri, "Sa ti ne samo to'oku?"

Ana kada nai, na okue nai tafau kera ka tofe ga 'ada.

Ma sa Pita ka fata 'uri, "Wane baita 'ae, tooa 'oro ne kera beresi 'oe na."

⁴⁶ Boroi ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ta wane nia samo to'oku, sulia nau ku saitamana kada ne na nikilalae nau nia gura te wane." ⁴⁷ Kada keni nai 'e saitamana ne nia nao si agwana, nia ka fali mai, ma ka lelebe, ma ka mau, ma nia ka boruru 'i 'aena sa Jesus. Ma kada tooa 'oro nai kera ada fufunu fuana, nia ka farongo kera tafau sulia te ne nia samo to'ona sa Jesus, ma ka kwatea ne nia ka 'akwa 'ali'ali na. ⁴⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Keni ne 'ae, God nia gura 'oe na, sulia ne 'oe 'e famamana nau. Leka na kau amu, ma nao 'oe si manata 'abero na."

⁴⁹ Kada sa Jesus nia fata go ana 'ua, te wane nia dao na mai fasia lume sa Jaeras, ka farongoa sa Jaeras ka 'uri, "Ka sari 'oe be nia mae na. Nao 'oe si fa'aberoa lau na wane famanata."

⁵⁰ Ma sa Jesus ka rongoa, ma ka fata 'uri fuana sa Jaeras, "Nao 'oe si mau. Dia 'oe famamana nau, na ka sari 'oe kai lea laugo."

⁵¹ Ana kada kera dao kau 'i lume, sa Jesus ka talaia sa Pita, fainia sa Jon, ma sa Jemes fainia maa fai gaa wele nai go, kera ka ru 'i lume. Sa Jesus ka luia ta wane lau nao si leka faida 'i lume. ⁵² Ma na okue nai tafau, kera omaee, ma kera ka angisia na wele nai. Sui sa Jesus ka fata 'uri, "Kamulu si angi lau. Na wele ne nao nia si mae, boroi ma nia 'e maleu ga 'ana."

⁵³ Ma kera ka waelasia lalau sa Jesus, sulia kera saitamana ne wele ne nia mae mamana na. ⁵⁴ Sui sa Jesus ka dau 'i 'abana na wele nai, ma ka akwa ka 'uri, "Wele ne 'ae, tatae na!" ⁵⁵ Ma na mangona ka oli lau mai, ma nia ka tatae. Ma sa Jesus ka saea fuada fua kera ka kwatea fanga fuana. ⁵⁶ Na gaa nia fainia na maa wele nai, keroa ka kwele 'asiana ana ru nai. Sui sa Jesus ka luida nao kera si fata lau sulia ru nai ki fuana ta wane.

9

Sa Jesus odua na lifurongo nia ki fuana raoe

(Matiu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Sa Jesus nia saea mai na akwala ma ro fafurongo nia ki siana. Ma nia ka kwatea na nikilalae ma na gwaungailae fuana guralana mataie ki, ma na ifulangailana anoeru ta'a ki. ² Nia ka oduda kau fuana fulangailana na 'Initoe God, ma guralana wane matai ki. ³ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Nao kamulu si dau sulia ta ru fuana lekalae amulu. Kamulu si ngalia ta fa kubau, ma ta ngwai, ma ta fanga, ma ta malefo, ma ta ro 'aba maku fuana tatalalae. ⁴ Ma tani wane ana ta lume ne kera kwalo kamulu, mulu to babato 'i laona lume nai, leka ka dao ana kada mulu kai leka fasia na fere nai. ⁵ Dia ta wane ana ta fere ne nao kera si kwalo kamulu, mulu leka amulu fasida, ma kamulu ka tafusia gegeona ano fasia na 'aemulu dia na fabasue na fuada ne God kai keto kera, sulia kera noni'ela ana rongolana fatalana God."

⁶ Ma na fafurongo ki kera ka leka, ma kera ka liu na ana fere ki tafau

fuana 'ainitalolae na Farongoe Lea sulia God, ma fainia guralana wane ki ana kula ki tafau.

Sa Herod nia rongoa farongoe ki sulia sa Jesus

(Matiu 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Ma ana kada nai laugo, sa Herod Antipas na kingi 'i Galili, nia rongoa na farongoe ki sulia ru ne sa Jesus nia sasia ki. Ma na manatana ka lae kwailiu na sulia tani wane kera saea sa Jon wane ni Siuabu ne nia mauri lau, ⁸ ma tani wane lau kera ka saea ana sa Elaeja na profet, ma tani wane lau kera ka saea nia ta profet 'ua mai 'i nao ne nia tatae lau fasia na maea. ⁹ Go ma sa Herod ka fata 'uri, "Sa Jon be nau ku kwatea na wane ni omee ka siki musia na luana! Ma na wane 'uta ne kera fata sulia 'uri?" 'Urinai, ka safali na ana kada nai, sa Herod doria 'asiana adalae to'ona sa Jesus.

Sa Jesus nia fafanga na lima to'oni wane ki

(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Ma ana kada ne akwala ma ro lifurongo sa Jesus ki kera oli na mai fasia fulangailana na 'Initoe God ma na guralana wane matai ki, kera ka fata sulia ru ne kera sasia ki. Sui, sa Jesus fainia fafurongo nia ki, kera ka leka taifilida 'uria fere 'i Betsaeda. ¹¹ Boro'i ma ana kada ne, wane ki kera rongoa na sa Jesus nia liu, kera ka leka laugo sulia. Ma sa Jesus ka kwaloda, ma ka fata sulia na 'Initoe God fuada, ma ka gura na wane ne kera matai ki.

¹² Ma 'i saulafi na, kada sato karangi su, na akwala ma ro fafurongo nia ki kera ka leka mai siana, ma kera ka fata 'uri, "'Oe olitainia na okue ne, fua kera ka leka 'ada ana fere ki, ma kera ka dao to'ona ta fanga fainia ta kula fuana tiolae, sulia seki kula ne nao ta wane si to go ana."

¹³ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu ka kwatea lalau fanga fuada fua 'anilana."

Ma kera ka olisia kera 'uri, "Kalu to go ana lima fa beret ki, ma na ro gwa ie ki. 'Uri ma 'oe doria kalu kai leka folia mai fanga fuana okue baita ne?" ¹⁴ Na okue ne nia bobola fainia na lima to'oni wane ki ne kera to 'i seki.*

Sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Mulu saea fuada kera ka gouru 'i ano ana tani gwa tooa ana lima akwala wane ki."

¹⁵ Burina ne fafurongo ki kera sasi 'urinai ka sui, na wane ki tafau kera ka gouru na 'i ano. ¹⁶ Sui sa Jesus ka ngalia na lima fa beret nai ki, ma na ro gwa ie nai ki, ma nia ka ada 'alaa 'uria 'i langi, ma ka tangoa God. Sui nia ka ngiia na fa beret ki, ma na ie ki, ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, fua kera ka tolingia ana wane ki. ¹⁷ Ma kera tafau kera ka fanga, ma kera ka abusu tafau. Ma na fafurongo nia ki, kera ka konia na orongana fanga ne nia ore 'i laona akwala ma ro kukudu ki leka ka fungu.

Sa Pita fainia sa Jesus

(Matiu 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Te kada sa Jesus nia foa ana taifilia, ma na fafurongo nia ki kera ka leka mai siana, ma nia ka ledida ka 'uri, "Wane ki kera saea nau ana sa ti ne?"

¹⁹ Ma kera olisia kera 'uri, "Tani wane kera sae 'oe sa Jon wane ni Siuabu ne nia mauri lau. Ma tani wane kera sae 'oe sa Elaeja ne nia mauri lau. Ma tani wane kera sae 'oe ta wane ana na profet be 'i nao ki mai ne nia mauri lau."

²⁰ Ma sa Jesus ka ledi kera ka 'uri, "Ma kamulu sae nau mone ana sa ti?"

Sa Pita nia olisia ka 'uri, "'Oe ne na Christ, na wane ne God nia filia fuana 'afilana wane nia ki."

Sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Matiu 16:20-28; Mak 8:30-9:1)

²¹ Sui sa Jesus ka fata talingai fuada fua nao kera si farongoa lau ta wane ana ru nai. ²² Ma nia ka fata

* **9:14** Kera si tomainia go 'afe ki fainia wele ki ne kera fanga laugo laona okue ne.

laugo 'uri, "Nau, na Wele nia Wane, nau kai nonifi ana ru 'oro ki. Ma na wane fanaonao ki, ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera kai noni'ela aku. Ma kera kai saungi nau, sui ana oluna maedangi, God kai tae nau fuana maurie."

²³ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada tafau, "Sa ti boroi 'ana ne doria kai leka buriku, nao nia si manata 'abero sulia ru nia doria ki ga 'ana talana. Maedangi ki tafau nia kai nonimabe fuana lekalae 'i buriku, sui boroi 'ana kada nia kai nonifi, ma kai mae ana 'airarafolo. ²⁴ Sa ti boroi 'ana ne noni'ela si leka buriku sulia nia doria ka sasi 'ana sulia kwaidoria nia ki tala'ana, nia kai talafia na maurie firi. Boroi ma dia sa ti boroi 'ana ne nao nia si sasi sulia kwaidoria nia ki tala'ana, ma nia nonimabe kai mae sulia nia leka buriku, nia kai too ana maurie firi. ²⁵ Dia ne na wane to ana ru ki tafau laona molagali, kada nia mae, ma nia kai to tau fasia God, ru nai si fulia go ta lealae fuana. ²⁶ Ma dia ta wane nia 'eke ani nau fainia fatalaku, 'urinai Nau, na Wele nia Wane, nau kai 'eke laugo ana nia, ana kada nau dao mai fainia na ngwasinasinae nau, ma na ngwasinasinae Maa nau, ma na ngwasinasinae 'ainsel abu ki laugo. ²⁷ Nau ku saea na fua mulu, tani wane amulu 'i seki laugo, nao kera si mae leleka kera ka ada to'ona God kai gwaungai ana wane nia ki."

Sa Jesus nia fatainia ngwasinasinalana ma na nikilalae nia
(*Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8*)

²⁸ Bobola fainia kwalu maedangi ki 'i burina ne sa Jesus saea ru nai ki, nia ka talai sa Pita, sa Jon, fai sa Jemes, ma kera ka ra 'i gwauna te fa uo fuana folae. ²⁹ Ma kada sa Jesus nia fo ana, na maana ka tatala ka ngwasinasina, ma na maku nia ki ka kwao ma ka ngwasinasina 'asiana. ³⁰ Ma 'ali'ali go ro wane ki keroa to laugo senai, ma keroa ka fata fainia sa Jesus. Keroa ne sa Moses ma sa Elaeja. ³¹ Ma keroa ka sakatafa mai

'i laona na ngwasinasinae 'i langi, ma keroa ka fata fainia sa Jesus sulia na maelana ma lekalana fasia na molagali 'uria 'i langi ne nia kai faali'afua 'i Jerusalem. ³² Boroi ma sa Pita ma na ro wane kwaimani nia ki, kera ka maleu na 'ada. Sui ana kada kera 'ada na, kera ka ada to'ona na ngwasinasinalana sa Jesus ma na ro wane ne keroa uu fainia ki. ³³ Ma ana kada ne ro wane nai ki keroa sasi fuana lekalae fasia sa Jesus, sa Pita ka fata 'uri fuana, "Aofia 'ae, nia lea 'asiana fua kalu ka to amalu 'i seki. Alu kalu kai saungainia olu 'o'obe ki, ta ai fuamu, ta ai fuana sa Moses, ma ta ai fuana sa Elaeja." (Nia ulafusia laugo 'ana ru ne nia saea.)

³⁴ Ma kada sa Pita nia fata go ana 'ua, te gwa dasa nia dao ma ka nunu fafida. Ma na olu fafurongo ki, kera ka mau ana kada ne gwa dasa nai nia leka mai ka dau fafida. ³⁵ Ma te linge fatae talo mai fasia 'i laona na gwa dasa nai ma ka 'uri, "Nia ne na wele nau. Nau ku filia na. Mulu rongo sulia!"

³⁶ Ma kada linge fatae nai nia suina, taifilia sa Jesus na ne nia to fainia na olu fafurongo nia ki senai. Ma kera ka nofo fafia na ru nai, ma ana kada nai nao kera si farongoa na ta wane ana ru ne kera ada to'ona.

Sa Jesus nia ifulangainia anoeru ta'a fasia na wane fi baita

(*Matiu 17:14-18; Mak 9:14-27*)

³⁷ Sui fai maedangi 'i burina ru nai ki, sa Jesus fainia olu fafurongo nia ki, kera ka koso mai fasia gwauna fa uo ne sa Jesus nia tatala ana, ma na wane 'oro ki kera ka dao to'ona sa Jesus. ³⁸ Ma te wane fasia na okue ne nia akwa ka fata 'uri, "Famanata 'ae, nau ku gani 'oe, 'oe ifulangainia kau anoeru ta'a ne fasia na wele nau, sulia nia ne te wele mutai nau na. ³⁹ Na anoeru ta'a nia olofia 'ali'ali go, ma nia ka akwa baita, ma ka 'ui 'ania 'i ano ma ka lebetainia, ma na ngiduna ka ngingisu. Kada nia saungia, nia ka 'afitai 'asiana fuana suilae fasia, ma ka famalagaigaia 'asiana.

40 Nau ku gania fafurongo 'oe ki fuana ifulangailana fasia, boroi ma nia 'afitai 'asiana fuada."

41 Sa Jesus ka fata 'uri, "Kamulu manatamulu ngasi 'asiana, ma wane ta'a ki! Mulu nao si famamana nau 'ua! Nau ku noni kulua na ana abu fitoe ne kamulu. Nau ku to fai kamulu ka dao na 'uri, fulina kamulu ka famamana nau na." Sui nia ka fata 'uri fuana wane nai, "'Oe ngalia mai na wele 'oe 'i seki."

42 Ana kada ne wele nai nia dao mai ana kula ne sa Jesus nia uu ana, na anoeru ta'a nai nia ka fi 'ui 'ania wele nai 'i ano, ma ka lebetainia. Ma sa Jesus ka balufia na anoeru ta'a nai, ma nia ka fi sakatafa fasia wele nai, ma na tolana wele nai ka fi lea, ma sa Jesus ka kwatea wele nai fuana maa nia. 43 Ma na wane ne kera oku ki, kera ka kwele 'asiana ana nikilalana God.

Na ruana kada ne sa Jesus nia fata sulia na maelana

(Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Ana kada ne wane ki kera kwele ga 'ada 'ua ana ru ne sa Jesus nia fulia ki, nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, 44 "Nao kamulu si manata buro ana na ru ne nau ku saea fua mulu ki. Nau, na Wele nia Wane, kera kai kwate nau laona 'abana malimae nau ki." 45 Boroi ma fafurongo nia ki kera si saitamana te ne nia fadaa ana farongoe ne nia saea. God nia safungainia na fadalana farongoe ne fasida. Ma kera mau laugo fuana ledilae 'uria fadalana farongoe nai.

Sa ti ne nia baita 'asiana
(Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Ma na fafurongo nia ki kera ka olisusu 'i safitada kwailiu fuana sa ti ada ne nia talingai ka tasa. 47 Ma sulia ne sa Jesus nia saitamana manatalada, nia ka ngalia te wele, ma ka fauua 'i matangada, 48 ma ka fata 'uri fuada, "Dia sa ti ne 'oe kwaloa ta wele 'uri sulia ne 'oe famamana nau, 'oe kwalo nau lau go. Ma dia sa ti ne 'oko kwalo nau, 'oe kwaloa laugo God ne nia odu nau mai, sulia sa ti ne 'oe fatu'u 'oe talamu 'i safitamulu,

'oe ne wane baita ne gwaungai fafi kamulu tafau."

Sa ti ne si tatae suali kamulu, nia to fai kamulu

(Mak 9:38-40)

49 Sui sa Jon ka fata 'uri, "'Aofia 'ae, kalu ada to'ona te wane nia ifulangainia na anoeru ta'a ki ana satamu, ma kalu ka luia fasia sasilana, sulia nia nao lau ta wane ana tooa kulu."

50 Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nao kamulu si luia lau, sulia sa ti ne nao si tatae suali kulu, nia na wane fai kulu."

Na wane 'i Samaria ki kera noni'ela ana sa Jesus

51 Kada nia dao karangi na fuana sa Jesus kai ra 'i langi, nia ka manata baita ana lekalae 'uria 'i Jerusalem.

52 Ma nia ka kwatea wane ki kera ka eta 'i nao ana. Kera leka, ma kera ka dao ana te fere ana na bali lofaa 'i Samaria fua kera ka sisi akau ana ru ki tafau makwalia. 53 Boroi ana na wane ki senai nao kera si doria go kwalolana, sulia nia na wane jiu lalau ne nia leka 'uria 'i Jerusalem. 54 Ma kada na ro wane ana fafurongo nia ki sa Jemes ma sa Jon, keroa ada to'ona ru nai, keroa ka fata 'uri fuana, "'Aofia 'ae, nia 'uta? 'Uri ma 'oe doria karo ka gani 'uria ta ere fasia mai 'i langi fua kai sarufida tafau?"

55 Sui sa Jesus ka abulo ma ka ngatafi keroa. 56 Ma keroa ka leka na 'ada 'uria ta fere 'e'ete.

Lekalae burina sa Jesus ne 'uri

(Matiu 8:19-22)

57 Ma ana kada kera leka na sulia na taale, te wane ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Nau ku doria nau leka fai 'oe 'i fai boroi 'ana ne 'oe leka 'uria."

58 Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nao nia ngwaluda. Na fa kui kwasi ki kera too ana na kula kera ki fuana tiolae, ma na fa no ki laugo kera ka too ana na nui kera ki. Boroi ma nau, na Wele nia Wane, nau nao si too ana ta lume fuana maleulae ana."

59 Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana te wane lau, "'Oe leka mai fai nau."

Boroi ma na wane nai ka fata lalau 'uri, "Aofia 'ae, 'oe alamatainia nau ku leka, faitoli basi ana maa nau sui nau ku fi leka kau suli 'oe."

⁶⁰ Ma sa Jesus ka olisia ma ka 'uri fuana, "Alamatainia na wane ne kera mae ki, kera ka faitoli ada talada. Ma 'oe leka, ma 'oko 'ainitalo sulia na 'Initoe God."

⁶¹ Ma te wane lau ka fata 'uri, "Aofia 'ae, nau ku leka mone 'i burimu. Boroi ma, 'oe alamatainia nau leka ma ku alualu basi ana wanefuta nau ki."

⁶² Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ta wane ne nia doria kai leka fai nau, ma nia ka manata baita sulia na ru ne nia fasia ki, nao nia si bobola fainia God ka 'initoa fafia maurilana."

10

Sa Jesus nia kwatea fiu akwala ma ro fafurongo nia ki

¹ 'I burina na ru nai ki, na 'Aofia sa Jesus ka filia fiu akwala ma ro wane ki, ma ka kwatea kera ka leka ro wanea fua kera ka leka 'i naona 'uria fere ki tafau go ne nia manata fua lekalae 'uria. ² Ma nia ka fata 'uri fuada, "Na wane ne kera sasi akau na fuana famamanalae ana God ki, kera dia na ru 'oro ki 'i laona oole fuana konilada. Boroi ma, wane fuana konilana na ru nai ki, kera si 'oro. Nia ne, mulu fosia God fua nia kai kwatea mai wane ni rao ki fai kamulu. ³ Mulu leka na. Nau ku eresi kamulu dia na kale sipsip ki 'i safitana na fa kui kwasi ki, sulia wane 'oro ki kera doria kera ka fali kamulu. ⁴ Nao kamulu si ngalia ta malefo, ma nao ta ngwai, ma nao ta tae butu. Ma nao kamulu si 'abero ana fatalae fainia ta wane sulia taale. ⁵ Ma kada kamulu ru ana ta lume, mulu fata 'uri, 'God kai falea kamulu, ma na aroaroe nia ka to fai kamulu 'i laona na lume ne.' ⁶ Ma dia na wane ne nia to senai nia kwalo kamulu 'ana aroaroe, na falealae kamulu kai to laugo fainia na wane nai. Ma dia ka nao, na falealae nai ka oli laugo mai fua mulu. ⁷ Mulu to 'i laona na lume

nai, ma mulu 'ania, ma mulu kufia ta ru ne kera kwatea fua mulu. Sulia na wane ne nia rao, nia kai ngalia 'ana na folifolia nia. Kamulu kai to ngado, ma nao kamulu si lae kwailiu ana lume ki.

⁸ "Ma kada kamulu dao ana ta fere, ma kera ka kwalo kamulu, mulu 'ania fanga te ne kera kwatea fua mulu. ⁹ Ma mulu kai gura na wane matai ki 'i laona na fere nai, ma mulu ka fata 'uri fua na wane nai ki, 'Kada God kai gwaungai ana wane nia ki, nia dao karangi kamulu na.' ¹⁰ Ma dia kamulu dao ana ta fere, ma nao kera si kwalo kamulu, mulu ka leka sulia na taale 'i laona fere nai, ma kamulu ka fata 'uri, ¹¹ 'Na gegeona ano ana fere ne kamulu ne rarau farana 'aemalu, kalu tafusia na kau 'usi kamulu. Ne na fabasue na fua mulu ne God ne kai keto kamulu sulia mulu noni'ela ana rongolana fatalana. Kamulu ka manata to'ona ru ne: 'Initoe God nia dao karangi kamulu na.'

¹² Nau ku saea fua mulu, ana fa dangi ne God kai ketoa na wane ana molagali, God kai kwatea na kwaekwae fua na wane ana fere ta'a be 'i Sodom. Boroi ma nia ne kai kwatea na kwaekwae baita 'asiana fuana wane ana fere ne ka liufia wane ana fere be 'i Sodom!"

Fere baita ki nao kera si famamana sa Jesus

(Matiu 11:20-24)

¹³ Sa Jesus nia fata 'uri, "Nia ta'a 'asiana na fua mulu ne kamulu to 'i Koresin. Ma kamulu ne mulu to 'i Betsaeda ka 'urinai laugo. Sulia mulu si famamana na fanadae 'oro be nau ku sasia fua mulu ki. Dia kera sasia fanadae nai ki 'i Taea ma 'i Saedon* 'i nao, na wane senai ki kera ka gouru 'i ano, ma kera ka rufia maku bilia ki, ma kera ka farafua nonida ana fue, fua ne ka fatainia ne kera kari abulo tafau na fasia abulo ta'alae kera ki. ¹⁴ Aia, ana fa dangi God kai ketoda wane ana molagali ne, na kwaekwae kamulu ne kai baita ka liufia na wane 'i Taea fainia Saedon ki. ¹⁵ Iu, kamulu na tooa 'i

* **10:13** 'i Taea ma 'i Saedon: Na ro fere baita ne ki, kera talo fainia ta'alae kera ki.

Kapaneam, mulu fia God ne kai lafu kamulu 'uria 'i langi. Boro ma, nia ne kai 'ui 'ani kamulu 'i laona kula ni kwaekwaee."

¹⁶ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Dia sa ti ne nia rongo suli kamulu, nia rongo laugo suli nau. Ma dia sa ti ne nia noni'ela 'ani kamulu, nia noni'ela laugo 'ani nau. Ma dia sa ti ne nia noni'ela 'ani nau, nia noni'ela laugo 'ana God ne 'e odu nau mai."

¹⁷ Ma na fiu akwala ma ro wane be kera ka leka na. Ma ana kada kera oli mai, kera ka eele 'asiana, ma kera ka fata 'uri, "Aofia 'ae, na anoeru ta'a ki boro kera rosuli kalu kada kalu ifulangainida ana nikilalae 'oe!"

¹⁸ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku ada to'ona sa Saetan 'e 'asia mai fasia 'i langi dia meamea. ¹⁹ Mulu rongo basi! Nau ku kwatea laugo na nikilalae fua mulu fua mulu ka liu boro ana baeko tolo ki ma na fafari ki, ma nao kera si 'ala fifi amulu. Nau ku kwatea na fua mulu na nikilalae ne baita ka liufia sa Saetan na malimae kia. Nao ta ru 'ana sa Saetan si fanonifi kamulu na. ²⁰ Kamulu ka eele 'amulu sulia na anoeru ta'a ki kera rosuli kamulu. Boro ma mulu ka eele amulu sulia God nia kedea laugo na satamulu 'i langi."

Sa Jesus nia eele ma ka tangoa God

(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ma ana kada nai, Anoeru Abu ka faeelea sa Jesus, ma nia ka fata 'uri, "Maasi, 'oe ne 'oe gwaungai ana ru ki tafau 'i langi ma 'i ano laugo. Nau ku tango 'oe, sulia ne 'oe fatainia na ru ne ki fuana wane ne kera dia wele tu'u ki, ma 'oko safungainia ru ne ki fasia wane ne kera fabaitada sulia kera saitamarue, ma kera ada saitamana ru 'oro ki. Iu Maasi, na ru nai ki nia 'urinai na sulia na kwaidoria 'oe 'ua na mai 'i nao."

²² Sui sa Jesus ka fata 'uri, "Maa nau nia kwatea ru ki tafau na fuaku. Ma taifilia na Maa go ne nia saitamana na Wele nia. Ma taifilia laugo na Wele tala'ana ne nia saitamana

Maa nia, ma taifilia go wane ne na Wele nia filida fuana fatailana fuada ki, ne kera saitamana na Maa."

²³ Sui sa Jesus ka abulo fuana fafurongo nia ki taifilida, ka fata 'uri fuada, "Oilakie fua mulu, sulia kamulu ada to'ona na ru ni kwelelae ana ki 'i ta'ena. ²⁴ Nau ku saea fua mulu, na profet 'oro ki ma na kingi 'oro 'i nao ki, kera doria laugo adalae to'ona na ru ne kamulu ada to'ona 'i ta'ena ki, boro ma kera nao si ada to'ona. Ma kera ka doria 'asiana rongolana na ru ne kamulu rongoa 'i ta'ena ki, boro ma kera nao si rongoa."

Na tarifulae sulia na wane lea 'i Samaria

²⁵ Te wane famanata ana taki ki, nia leka mai siana sa Jesus. Nia doria ka ilito'ona, ma ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, ta te ne nau sasia fua nau ku too ana na maurie firi?"

²⁶ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri fuana, "Te ne na Kekedee Abu ki saea? 'Uri ma 'oe malingai 'uta ana?"

²⁷ Ma na wane nai nia olisia ka fata 'uri, "Oe kwaimani ana God 'oe, ana manatamu tafau, ma ana mangomu tafau, ma ana nikilalamu tafau, ma ana liomu tafau. Ma 'oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu."

²⁸ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Na olisilae 'oe nia saga. 'Oe sasi 'urinai, fua 'oko mauri."

²⁹ Boro ma na wane famanata nai, nia doria kai fatainia ne na tolana 'e 'o'olo ga 'ana, ma nia ka ledia lau sa Jesus ka 'uri, "Sa ti mone ne na tolaku ki ne nau ku kwaimanie fuada?"

³⁰ Ma sa Jesus 'e saitamana wane Jiu ki kera noni'ela ana wane 'i Samaria ma nia ka olisia ka 'uri, "Te wane Jiu nia to mai 'i Jerusalem ma ka leka 'uria 'i Jeriko. Ma kada nia leka ga 'ana 'ua sulia na taale, na wane fofolo beli ki kera ka namusia, ma kera ka ngalia na ru nia ki tafau fainia na maku nia ki. Ma kera ka kwaea leka nia ka maebuatamarakwa na, ma kera ka

leka na 'ada fasia. ³¹ Ma ana kada nai, te fataabu ana na Beu Abu God nia leka laugo sulia na taale nai, ma kada nia ada to'ona na wane be, nia ka gali laugo 'ana sulia ta bali taale, ma ka leka laugo 'ana fasia. ³² Sui, te wane rao kwai'adomi laona na Beu Abu God nia ka leka laugo mai sulia na taale nai. Ma kada nia dao senai, nia ka ada to'ona na wane be. Boro ma nia gali laugo 'ana fasia ana ta bali taale, ma ka leka laugo 'ana fasia. ³³ Sui ta wane fasia na bali lofaa 'e'ete 'i Samaria nia leka laugo mai sulia na taale nai. Kada nia ada to'ona na wane be, nia ka kwaimanatai 'asiana fuana. ³⁴ Ma nia ka leka mai siana, ma ka taufia na maale nia ki ana na ngwaingwai ma na waeni, ma ka 'afua. Sui nia ka lafua 'i fafona na dongki nia, ma ka ngalia na 'uria te lume fuana folilana fuana tolai 'i laona, ma nia ka ada sulia senai. ³⁵ Ma ana ruana fa dangi, nia ka lafua ro ngingisi malefo ki ne bobola fainia folifolia fuana ro maedangi ki, ma ka kwatea fuana wane ne nia ada sulia na lume nai, ma ka fata 'uri fuana, "Oe ada sulia na wane ne, ma ana kada ne nau oli lau mai, nau duua tafau na malefo ne 'oe 'adomia ana ki.' "

³⁶ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe manata 'uta? Sa ti ana olu wane nai ki kera saea ana tolana fuana wane be na wane fofolo beli ki kera kwaea?"

³⁷ Ma na wane famanata ana taki ki ka fata 'uri, "Na wane ne nia kwaimanatai fuana."

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Oe leka, ma 'oe ka sasi laugo 'urinai."

Mata fainia ni Mary

³⁸ Kada sa Jesus ma na fafurongo nia ki kera leka 'uria 'i Jerusalem, kera ka dao ana te fere, ma te keni ne satana 'i Mata ka kwaloa sa Jesus 'uria 'i lume nia. ³⁹ Ma na sasina ni Mary ka to karangia na 'aena na 'Aofia, ma ka fafurongo 'ana fuana famanata sa Jesus ki. ⁴⁰ Ma na manata 'i Mata ka 'abero sulia nia go ne nia sasia na raoe ki tafau 'i lume. Ma nia ka leka mai siana sa Jesus, ka fata 'uri fuana, "Aofia 'ae,

'uri ma, 'oe si manata 'abero go sulia na sasiku ne nia fasi nau ga 'ana, ma nau ku sasia ga 'aku na raoe ne ki tafau taifili nau? 'Oe saea fuana fua nia ka leka mai ka 'adomi nau!"

⁴¹ Ma na 'Aofia olisia ka 'uri, "Mata 'ae, 'oe manata ruarua ma na manatalamu ka 'abero na sulia ru 'oro ki. ⁴² Boro ma te ru go ne nia talingai. 'I Mary nia filia, ma nia 'afitai ta wane ka lafua na fasia."

11

Sa Jesus famanata sulia na folae

(Matiu 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ana te maedangi, sa Jesus nia foa ana te kula. Ma kada nia foa ka sui go, te wane ana fafurongo nia ki ka fata 'uri fuana, "Aofia 'ae, 'oe famanata kalu ana folae dia be sa Jon nia famanata laugo na fafurongo nia ki ana folae."

² Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kada kamulu foa, mulu ka fata 'uri, 'Maasi, Kalu doria wane ki tafau kera ka fabaita na satamu, sulia nia abu 'asiana.

Dao mai ana gwaungaie 'oe fafia maurilana wane ki tafau.

³ Ma 'oe kwatea mai na fanga fua malu ne nia bobola fua malu sulia maedangi ki.

⁴ Ma 'oe manatalugea na ta'alaie kalu ki, dia laugo ne kalu manataluge ana ta'alaie wane ki tafau ne kera sasia ru ta'a ki fua malu.

Ma 'oe nao si ala'ani kalu fuana ilitoe ka liufi kalu.' "

⁵ Ma sa Jesus ka fata ana te tarifulae 'uri fuana fafurongo nia ki, "Dia ta wane ana kamulu leka siana na wane kwaimani nia 'i lume nia laona tofungana rodo, ma ka fata 'uri fuana, 'Wane nau 'ae, 'oe kwate basi mai ta olu fa beret fuaku, ⁶ sulia te wane kwaimani nau laugo, nia to mai ana fere tau, ma nia ka dao mai siaku. Boro ma nao nau si to ana ta fanga ne nau kwatea fuana.' ⁷ Ma na wane kwaimani nai nia laona lume ka fata 'uri, 'Nao 'oe si fa'abero nau lau! Na mae nia bilaki na, ma na

wele nau ki kalu ka maleu tafau na. Nia 'afitai nau ku tatae lau fuana kwatelana ta ru fuamu.'⁸ Aia, nau ku saea fua mulu, boroi 'ana dia nao nia si doria sasilana ta ru, dia na wane nai nia gani, ma ka inau ana ganilae, na wane ne 'i laona lume, nia kai tatae ma ka kwatea na ru ki tafau ne nia doria. Ma nia nao si sasia lau sulia na wane nai ne na wane kwaimani nia, boroi ma sulia ne nia inau na ana ganilae.⁹ Nia ne nau ku saea fua mulu, kamulu ka gania God fua mulu ka ngalia ru ne kamulu gani 'uria. Kamulu ka nanisia ru ne kamulu bobo 'uria ki ana God, ma nia ka 'adomi kamulu fua mulu ka dao to'ona. Kamulu ka kidikidi ana na mae, ma God kai 'ifi fua mulu.¹⁰ Sulia wane ki tafau ne kera gani ana God, kera ka ngalia na ru ne kera gania. Ma na wane ki tafau ne kera nanisia ru kera doria ki ana God, kera kai dao to'ona. Ma wane ki tafau ne kera kidikidi ana na mae, God kai 'ifi fuada.

¹¹ "Uri ma, sa ti amulu na maa ki, ne dia na wele 'oe nia gania ta ie, 'oe kwatea lalau na fa tafo fuana?¹² Ma dia na wele 'oe nia gania ta falaka karai, 'oe kwatea lalau ta fafari fuana? Nao 'asiana!¹³ Sui boroi 'ana kamulu tafau wane ta'a ki, kamulu saitamana kwatelana ru lea ki fuana wele kamulu ki. Boroi ma na Maa kamulu ne nia 'i langi, nia lea ka liufi kamulu. 'Urainai ne nia ka kwatea na Anoeru Abu fuana wane ki ne kera gani nia 'uria!"

*Sa Jesus ma sa Saetan
(Matiu 12:2-30; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Ana te kada, sa Jesus nia ifulangainia te anoeru ta'a fasia te wane ne ngiduna nia 'e ato. Ma kada anoeru ta'a ne nia tafi fasia, nia ka fata lau. Ma na tooa 'oro ne kera oku senai, kera ka kwele.¹⁵ Ma tani wane ada kera ka fata 'uri, "Sa Jesus ifulangainia na anoeru ta'a ki ana nikilalae sa Saetan, na 'inita anoeru ta'a."*

¹⁶ Ma tani wane ada, kera doria kera ka ilito'ona sa Jesus. Ma kera ka gania fua nia ka fulia ta fanadae

fua ka fatainia God ne odu nia mai.¹⁷ Ma sulia ne sa Jesus nia saitamana go ana na manatalada, nia ka fata 'uri fuada, "Dia tooa laona ta fere baita kera fualia kera talada, 'urina na fere baita nai kai takalo na. Ma dia ne wane, ma na 'afe, ma na wele nia ki, kera fua fai kera talada, nia 'afitai fuana kera ka to oku.¹⁸ Ma na 'initoe sa Saetan ne 'urina laugo. Dia sa Saetan kai fua fainia tooa ne kera leka sulia, 'urina kera kai takalo kwailiu go. Nau ku saea ru nai ki, sulia kamulu saea nau ku ifulangainia anoeru ta'a ki ana niki-lalae sa Saetan.¹⁹ Aia, ma kamulu saea nau ku ifulangainia anoeru ta'a ki ana nikilalae sa Saetan. 'Urainai ma nikilalae sa ti mone ne tani fa-furongo amulu ifulangainia anoeru ta'a ki ana? Sa Saetan? Nao 'asiana! Sulia ru nai ki, nia fatainia ne kamulu garo.²⁰ Nau ku ifulangainia anoeru ta'a ki ana nikilalae God. Ma nia ka fatainia fua mulu ne 'Initoe God fafia wane ki 'e dao karangi na mai siamulu."

²¹ Sa Jesus ka fata lau sulia te tarifulae ka 'uri, "Dia ta wane ramo nia sasi akau ana raunge nia ki fuana firue, ma ka folo lea 'usia na lume nia, nia 'e 'afitai ta wane ka belia na ru nia ki 'i laona lume nia.²² Boroi ma dia ta wane ne nia nikila ka liufia, nia leka mai, ma ka fua fainia, nia ka fi liufia nia, ma na wane nai ka fi ngali tafau na 'ana raunge nia ki ne nia fito'ona ki, ma ka tolingia tafau na ru nia ki fuana wane kwaimani nia ki.

²³ "Ma sa ti ne nao nia si leka mai buriku, nia na malimae nau. Ma sa ti ne nao si kwai'adomi aku fuana konilana mai wane ki siana God, nia ka takalongai kera fasia God."

*Olilana mai anoeru ta'a
(Matiu 12:43-45)*

²⁴ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Kada kera ifulangainia anoeru ta'a nia leka fasia ta wane, nia ka kali kwailiu laona lofaa 'eke'eke, ma ka nani 'uria ta kula fua nia kai to lau ana. Ma dia nia nani ma ka nao na, nia kai manata 'uri, 'Nau oli 'uria na

* **11:15** Ta sataeru laugo ana sa Saetan ne sa Bielsebul.

wane be nau ku to mai ana 'i nao, ma nau ku leka mai fasia.' ²⁵ Ana kada nia oli mai ka dao, nia ka ada to'ona wane be nia kwaitaboi ma ka fa'o'olosia na maurilana tafau. ²⁶ Kada nia ada to'ona ne nia 'urinai, nia ka oli, ma ka talaiia lau mai ta fiu anoeru ne ta'a ka liufi nia, kera ka leka mai, ma kera ka to na 'i laona wane be. Ana kada nai, na tolana wane nai ka fi ta'a ka liufia na 'i nao."

Na eelea mamana

²⁷ Kada sa Jesus nia saea ru nai ki fuada tafau, te 'afe 'i laona okue nai ka akwa 'uri, "Na keni ne nia fafuta 'oe ma ka fasmusufi 'oe mone nia eele ka baita."

²⁸ Boro ma sa Jesus nia olisia ka fata 'uri, "Mamana 'asiana. Boro ma wane ne kera rongoa fatalana God, ma kera ka rosulia, kera lalau ne kera eele ka baita."

Wane ki kera doria sa Jesus kai fulia ta fanadae

(Matiu 12:38-42)

²⁹ Ma kada ne tooa 'oro kera koni kalikalia mai sa Jesus, nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu wane ta'ena, kamulu wane ta'a ki. Sulia kamulu doria adalae to'ona ta fanadae ne kai fatainia nikilalae God, boro ma nia ka 'afitai fua mulu fuana adalae to'ona. Kamulu kai ada to'ona go amulu na fanadae dia na ru be nia fuli fuana sa Jona na profet.† ³⁰ Na ru ne fuli fuana sa Jona, nia dia ta maetoto ne fatainia fuana tooa 'i Ninifa ki ne nia leka mai fasia God. Na ru ne fuli fuaku nia dia ta maetoto ne fatainia laugo ne God kwate nau mai, na Wele nia Wane, fuana wane ki ana kada ne. ³¹ Ma ana kada God kai ketoa na wane ki, na gwaungai keni 'i Siba, nia kai tatae laugo fua faorailae sulia na garoe kamulu. Na keni ne nia sasi 'urinai, sulia nia leka mai fasia fere nia ne 'e tau fua rongolana liotoe sa Solomon na kingi. Ma te wane talingai ka liufia sa Solomon nia to ga 'ana fai kamulu. Sui boro 'ana, nao mulu si doria go rongolana.

³² Ma ana kada God kai ketoa wane

ki, wane ne kera to 'i Ninifa, kera kai tatae fua kera ka fata sulia na garoe kamulu ki. Kera sasi 'urinai, sulia kera kari abulo na fasia na ta'alaie kera ki, ana kada sa Jona 'ainitaloa fuada. Ma te wane nia talingai ka liufia sa Jona nia to na fai kamulu. Sui boro ma 'ana, nao mulu si kari abulo go fasia ta'alaie kamulu ki."

Famanatalae sa Jesus

dia na kwesu

(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ Sa Jesus fata 'uri, "Nao ta wane si fasarua na fa kwesu, ma nia ka saufinia naoma ka alua 'ana farana ta tiu. Kada nia fasarua fa kwesu ka sui, nia ka alua na ana kula fuana daurangailana na kwesu, fua sa ti ne nia ru mai laona lume, nia saitamana ka ada to'ona madakwalana.

³⁴ Dia nao 'oe si ada to'ona na madakwalae ne, maamu ne ta'a, ma 'oe to ga 'amu laona maerodo. Sulia dia na maamu 'e lea ma 'oe to laona na madakwalae ne, na maamu ne dau talaia mai madakwalae laona nonimu. ³⁵ Mulu ka madafi kamulu sulia dia mulu noni'ela ana na madakwae nau, ma laona maurilamulu nia 'e rodoa. ³⁶ Dia kamulu fungu ana madakwalae, nao na ta kula lau ana noni mulu ne ka susia na madakwalae, 'urinai ne nia ka dia ne kamulu to ana kula ne kwesu nia saru fola ana."

Sa Jesus balufia na Farasi ki

ma wane famanata ana taki ki

(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Ana kada sa Jesus nia fata ka suina, te wane ana Farasi ki ka laefia fuana fangalae 'i lume nia. Sa Jesus ka leka fainia, ma ka fanga fainia.

³⁸ Ma na Farasi ne ka kwele 'asiana, sulia nia ada to'ona sa Jesus nao nia si taufia go na 'abana 'i naona na fangalae. ³⁹ Ma na 'Aofia ka fata 'uri fuana, "Kamulu Farasi ki,

mulu manata 'abero 'asiana fuana taufilana na ru ki ana bali 'i maa ana titiu ni ku ki, ma na ru ni fangalae kamulu ki. Boro ma 'i laona na maurilamulu kera fungu ana ru ta'a ki tafau. ⁴⁰ Kamulu oewanea

† 11:29 Ada to'ona Mati 12:40

'asiana! God nia saungainia na bali 'i maa ana ru ki tafau, nia laugo ne saungainia laona ru ki. ⁴¹ Aia, mulu kwatea te ki ne nia laona titiu ni ku kamulu ki, fainia te ki ne nia fafona tae ru kamulu ki fuana wane siofa ki, fua ru kamulu ki tafau kai falu 'i maana God.

⁴² "Ta'a 'asiana fua mulu Farasi ki, sulia kamulu kwatea go amulu fuana God ta bali ana tangafuluna ngingisi fanga kamulu ki ne kamulu fasia 'i laona oole kamulu ki. Boroï ma nao mulu si manata 'abero go fuana fa'o'olosilana tolæ kamulu ki fainia tolamulu faida, ma na kwaimanie kamulu ki fuana God. Nia lea ne mulu sasia ka ru ana kwatelana tangafuluna ngingisi fanga kamulu ki fuana God, boroï ma mulu manata to'ona laugo na ru baita ana kwaimanie ana God ma na tolamulu ki tafau.

⁴³ "Ta'a 'asiana fua mulu Farasi ki, sulia kada kamulu leka laona beu fuana folæ mulu doria gouru ana kula ni gourue fuana wane baita ki. Ma kada mulu leka 'i maana usie ki, mulu doria wane ki kera ka fa'inito kamulu. ⁴⁴ Ta'a 'asiana fua mulu Farasi ki, sulia kamulu dia na kilu gwau ki ne kera nao si 'uia ta sulufaua 'i fafona, ma kada wane ki kera liu 'i fafona, kera nao si ada saitamana na ru moko ngwa'a ne nia 'i laona."

⁴⁵ Sui te wane famanata ana taki ki ka fata 'uri, "Famanata 'ae, kada 'oe fata 'urinai, 'oe fata fali kalu laugo."

⁴⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ta'a 'asiana fua mulu famanata ana taki ki, sulia mulu saungainia taki 'afitai 'oro ki fuana wane ki, ma ka 'afitai 'asiana fuada fua rolæ sulida, ma nao mulu si kwai'adomi ada. ⁴⁷ Ta'a 'asiana laugo fua mulu, sulia kamulu fakwanga fafona kilu gwau profet ki ka ada lea 'asiana, na profet be koko kamulu ki kera saungida. ⁴⁸ Sulia ru nai ki, ne nia fatainia ne mulu alafafia sasilæ ta'a ne koko kamulu ki kera sasi ada. Sulia kera saungida, ma mulu ka fakwanga kilu gwau

kera ki. ⁴⁹ Ma sulia ru nai, God ana liotoe nia, 'e fata 'uri, 'Nau kai kwatea kau tani profet, ma tani wane ni lifurongo ki fuada, boroï ma kera kai saungia tani ai ada, ma kera kai famalagaigaia laugo tani ai ada.' ⁵⁰ Sulia nia 'urinai, na wane ki ana unita wane ne, God kai keto kera fafia na saungilana profet ki tafau, safali na mai ana safalilana molagali ne, ⁵¹ safali mai ana maelana sa Abel leka ka dao ana maelana sa Sekaraea‡ na wane be kera saungia laona Beu Abu God 'i safitana fulifue ma na kula abu. Ru mamana ne nau ku saea fua mulu, na wane ki ana unita wane ne, God kai keto kera fafia maelana wane nai ki.

⁵² "Ta'a 'asiana fua mulu famanata ana taki ki, sulia kamulu saufinia na mamanae God, fua wane ki nao si saitamana lau. Nao mulu si famamana laugo ana, ma mulu ka susia na wane ki fasia susulilana."

⁵³ Ma ana kada sa Jesus nia leka na fasia fere nai, na wane famanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kera ka safali fua ngengelana, ma kera ka ledia na ru 'oro ki. ⁵⁴ Ma kera ka sasi 'uria sukelana sa Jesus fuana daolæ to'ona ta te ne nia saea ka garo.

12

Famanatalæ sulia kwalabasalæ (Matiu 10:26-27)

¹ Ana kada nai laugo, fikute wane bobola fainia molee ana to'oni wane, kera oku mai fuana rongolana sa Jesus. Fikute wane nai baita 'asiana ne kera urida kwailiu na. 'I nao sui sa Jesus nia fi fata fuana wane nai ki, nia eta fata basi 'uri fuana fafurongo nia ki, "Mulu kai madafi kamulu fasia rolæ sulia manatae wane ta'a Farasi ki, sulia kera wane kwalabasa ki. ² Ta te ne wane nia safungainia, God kai fasakatafa. Ma na ru agwa ki, kera kai saitamana laugo ana. ³ Ma te ne mulu saea 'i laona maerodo, kera kai rongoa laona dangi fola. Ma te ne mulu kwalaro ana laona alingana ta wane

‡ 11:51 Sa Abel na wane 'o'olo eteta ne kera saungia laona Alangaie 'Ua. Ma sa Sekaraea na wane 'o'olo 'isi ne kera saungia laugo laona na Alangaie 'Ua.

ana ta kula banitai taifili kamoro, kera kai farongoa ana wane ki tafau fua kera ka ronggo fola ana."

Maungia God
(*Matiu 10:28-33; 12:32*)

⁴ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea fua mulu wane kwaimani nau ki 'ae, nao kamulu si maungia sa ti ne kai saungia na noni mulu, ma 'i burina nao kera si ilia go ta ru ta'a lau ana mangomulu. ⁵ Boro ma nau ku fatainia ti ne mulu kai maungia, mulu maungia God. Sulia nia na ne nia saitamana kai saungia noni mulu, ma nia ka too laugo ana nikilalae fuana 'ui 'ani lamulu laona kula ni kwaekwaee. Iu, nau ku saea lau fua mulu, God taifilia go ne mulu maungia.

⁶ "Na lima fa no tu'u ki, kera folida go ana ka ro ngingisi malefo tu'u ki. Fa no tu'u ki kera ka tu'u boro 'ada, God nao si manata buro go ana ta ai ada. ⁷ Na ifu ana gwaumululu ki boro, God susulia go ana tafau. Nia ne nao kamulu si mau, sulia God nia manata baita ana wane ki ka liufia na fa no tu'u 'oro ne ki."

⁸ Sui sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea fua mulu, dia ta wane nia fulangainia 'i naofana wane ki ne nia na fafurongo nau, 'urinai nau, na Wele nia Wane boro, nau kai fulangainia laugo 'i naona 'ainse God ki. ⁹ Ma dia ta wane kai tofe nau 'i maana wane ki, nau kai tofe nia laugo fafia wane nai 'i naona 'ainse God ki.

¹⁰ "Ma dia ta wane ka fata fali nau, God saitamana ka manatalugea ga 'ana. Boro ma dia ta wane ka fata falia na raoe Anoeru Abu, God nao si manatalugea na wane nai.

¹¹ "Ma kera kai ngali kamulu 'uria ketolamulu 'i laona beu fuana folae naoma 'i naona wane 'initoa ki. Ana kada nai, nao kamulu si mau, ma nao kamulu si manata 'abero 'uria ta faoraie 'uta ne mulu kai saea, ma mulu kai olisi kera ana. ¹² Sulia kada nai, na Anoeru Abu nia kai famanata kamulu ana ru ne mulu kai saea ki."

Na tarifulae sulia na wane tooru oewanea

¹³ Te wane 'i laona na okue nai, nia fata 'uri fuana sa Jesus, "Famanata 'ae, 'oe saea fuana ai nao ku kai tolingia na toorue karo ki ne maa karo nia fasia fuamaro."

¹⁴ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Wane nau 'ae, sa ti ne nia kwatea na nikilalae fuaku fuana ketolana ma fuana tolingilana na ru 'uri ki 'i matangamoro?" ¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuada tafau, "Mulu manata lea, fasi kamulu ka fi ogalulumi ana ru ki. Sulia na maurie mamana wane, nia 'e nao lau ana malefo naoma toorue nia ki."

¹⁶ 'Urainai sa Jesus ka fata ana tarifulae fuada ka 'uri, "Te wane tooru nia to ana te ano lea ne nia fasia ru ki 'i laona, ma ka ngeda na ru lea 'oro ki ne nia fasida 'i laona.

¹⁷ Ma nia ka gouru ka manata 'ana sulia nia talana ma ka 'uri, 'Te ne nau kai ilia ro? Sulia nao nau si to na ana ta kula fuana taingailana na ru nau ki. ¹⁸ Iu, nau kai sasi 'uri, nau ku okosia na 'o'obe ne nau ku koni ru 'i laona ka sui, nau ku saungainia lau tani 'o'obe falu ne baita. Ma nau ku fi konia mai na fueru nau ki ma tani ru lau 'i seki. ¹⁹ Sui nau kai fi fata lau 'uri fuaku talaku, 'oilakie 'asiana fuamu! 'Oe to na ana ru lea 'oro ki ne 'oe doria fuana fangali 'oro ki. 'Oe gouru ko keso 'ae na 'amu! 'Oe fanga lea 'amu, ma 'oe ku na 'amu, ma 'oe sasia na 'amu ru ne fuana kai faeelea maurilamu.' ²⁰ Boro ma God nia fata 'uri fuana, "Oe oewanea 'asiana! Laona fa rodo ne ta'ena go ne 'oe mae, ma 'oe si saitamana sa ti ne kai too ana na ru ne 'oe konia fuamu talamu ki.' "

²¹ Ma sa Jesus ka fasuia na famanatalae nai ka 'uri, "Nia kai fuli 'urinai laugo fuana wane ne kera koni ru tafau fuada talada ki, boro ma 'i naona God kera siofa 'asiana."

Fitoe ana God
(*Matiu 6:25-34*)

²² Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Nau ku saea fua mulu, nao mulu si manata 'abero sulia te ne kamulu kai 'ania, ma te ne kamulu kai ofi fafia noni mulu.

²³ Sulia na maurie ne, nia lea ka liufia na fanga, ma na noni ne nia lea ka liufia na maku ni ofi. ²⁴ Ada to'ona na fa no ki, nao kera si 'abero go sulia rae ana ta oole. Ma nao kera si ngeda go ta fanga, ma kera si saungainia go ta 'oobe fuana alu fangalae. Boro ma God nia sangonida ga 'ana. Ma God nia ada baita 'asiana amulu ka liufia fa no ki. Nia ne, God kai sangoni kamulu ga 'ana.

²⁵ "Sui boro ma 'ana kamulu ka manata 'abero sulia maurie kamulu ki, nia 'afitai 'asiana mulu ka ilia maurilamulu ka tau tu'u lau. ²⁶ Ma dia nao mulu si bobola go fainia sasilana ka ru fuana fataulana maurilamulu, 'uta ne mulu kai manata 'abero lalau ana ru 'ete ki?"

²⁷ "Mulu ada to'ona basi na takana 'ai ne ki. Nao kera si rao go, ma nao kera si saungainia go ta maku fuada. Ma nau ku saea fua mulu, kera ada kwanga ka liufia maku ne sa Solomon na kingi nia 'afisida ki. ²⁸ Ma na takana 'ai ki kera to ga 'ada sulia ka kada kokoru, ma kera ka 'ui laugo 'anida laona ere. Sui ka 'urinai boro ma 'ana, God nia famasada ana ru lea ki. 'Uri ma kamulu fitala sae God nao si famasa kamulu laugo? Na fitoe kamulu ki nia tu'u.

²⁹ "Ma nao kamulu si manata 'abero 'asiana sulia te ne mulu kai 'ania, ma te ne mulu kai kufia. ³⁰ Sulia na wane ne kera to manata buro ana God ki ne kera saitamana kera ka manata 'abero sulia ru nai ki. Ma kamulu, na Maa kamulu nia saitamana ka suina ne kamulu bobo 'uria ru nai ki. ³¹ Mulu kai manata go sulia na maurie ne God nia gwaungai ana, fua nia kai kwatea fua mulu na ru ne kamulu dorida ki."

*Famanatae sulia
toorue 'i langi
(Matiu 6:19-21)*

³² Sui sa Jesus ka fata lau 'uri, "Kamulu wane nau ki, sui boro ma 'ana kamulu ka dia na sipsip tu'u ki, nao kamulu si mau, sulia God na Maa kamulu, nia eele 'asiana fuana kwatelana 'Initoe nia fua mulu. ³³ Mulu

fafoli ana ru kamulu ki, ma mulu kwatea malefo fuana wane siofa ki. Dia kamulu kai sasi 'urinai, mulu kai to ana gwa sukele fuana koni malefolae ki 'i langi ne nia 'afitai ka fura. Kamulu kai konia na toorue kamulu ki 'i langi, ana kula ne nia 'afitai kera ka fasuia, ma na kula ne wane beli ki nao si dao ana, ma nao ta subu si falida. ³⁴ Sulia kada na toorue kamulu nia to 'i langi, na maurilamulu nia agwai tafau na 'uria 'i langi. Ma kada na toorue kamulu nia to laona molagali, na maurilamulu ka agwai tafau na 'uria ru laona na molagali ki.

Wane rao ki mulu ka adaada

³⁵ "Mulu to adaada makwalia te ne kai dao mai. Ma mulu rufia na maku kamulu ki, ma mulu fasarua na kwesu kamulu ki, ³⁶ dia wane rao ki ne kera makwalia na wane 'initoa kera ne kai oli mai fasia ta fafanga ana araie. Kada nia dao mai ma ka malafo, kera 'ali'ali go kera 'ifingia na mae fuana. ³⁷ 'Oilakie fua na wane rao nai ki ne wane 'initoa kera nia dao to'oda, ma kera ada ga 'ada 'ua, ma kera makwalia kada nia oli mai ana. Nau ku saea na ru mamana fua mulu, nia kai sasi akau, ma ka fagouruda tafau, ma ka sangonida. ³⁸ 'Oilakie fuada dia nia dao to'oda kera kwaimakwali, dia nia kai dao mai laona tofungana rodo, naoma kada rodo 'i 'ofodangi!

³⁹ "Ma mulu ka manata to'ona ru ne, dia na wane ana lume nia saitamana ga ana kada ne wane beli kai dao mai ana, nia 'afitai na wane beli ka ru laona lume nia. ⁴⁰ Kamulu laugo, mulu kai to ni kwaimakwali aku, na Wele nia Wane. Sulia nau kai dao mai ana kada ne mulu fia nao nau si dao mai ana."

*Tarifula sulia ro wane rao ki
(Matiu 24:45-51)*

⁴¹ Sa Pita ka fata 'uri, "'Aofia 'ae. 'Uri ma 'oe saea na tarifulae ne fua malu go ne, naoma fuana wane ki tafau?"

⁴² Na 'Aofia nia olisia ka 'uri, "Mulu kai dia na wane rao ne nia saitamarue ma nia ka rao 'o'olo. Ma na wane baita kai alu nia ka ada

sulia na wane rao ki, ma ka kwatea na fanga fuada ana kada fua kwate fangalae. ⁴³ Ma 'oilakie fuana wane rao nai ne wane baita nia dao to'ona, ma nia sasia ru nai ki ana kada ne nia dao mai ana lume nia! ⁴⁴ Nau ku saea na ru mamana fua mulu, na wane baita kai alu nia ka ada sulia ru nia ki tafau. ⁴⁵ Boro ma, ka ta'a 'asiana dia na wane rao nai ka manata 'uri, 'Na wane baita nau, daolana mai nia tau 'ua,' ma nia ka safali fua kwaelana wane rao ki, ma na keni rao ki, ma nia ka to ni fanga na 'ana ma ka ku bubulo na leleka gwauna ka bubulo na. ⁴⁶ Sui ma na wane baita ka dao mai ana ta maedangi ne nia nao si kwaimakwali ana, ma ana kada ne nia ulafusi ga 'ana. Na wane baita kai kwatea na kwaekwae baita fuana, ma ka alua ana na kula fua wane ne nao si famamana ki.

⁴⁷ "Ma na wane rao ne nia saitamana te ne na wane baita nia doria nia ka ilia, boro ma nia nao si sasi akau ma si ilia go na ru ne na wane baita nia doria, kera kai kwatea kwaekwae baita fuana. ⁴⁸ Boro ma na wane ni rao ne nao nia si saitamana na ru ne wane baita nia doria, ma nia ka ilia ru ne bobola fainia kera kwaea fainia, kera kai kwatea kwaekwae tu'u go fuana.

"Dia God nia kwate takwala ana ru ki fuana ta wane, God nia doria wane nai ka olitainia tatakolae laugo ana ru ki fuana. Ma dia God nia kwatea ru 'oro ki fuana ta wane, nia ka doria laugo ru 'oro ki fasia wane nai."

Daroe sulia famamanalana sa Jesus

(Matiu 10:34-36)

⁴⁹ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku leka mai fuana ukunilana na ere laona molagali ne, ma nau ku doria na ere nai kai safali saru na!

⁵⁰ Nau kai ru laona fiie baita, ma manataku si ngado leka fiie nai ka kali'afu. ⁵¹ 'Uri ma kamulu kwaisae nau ku dao mai fainia aroaroe fuana molagali? Nao 'asiana! Boro ma nau ku dao laugo mai fainia daroe.

⁵² Safali ana kada ne ka oli 'alaa, na lume ne lima wane ki kera to 'i

laona, kera kai daro suli nau. Olu wane ki ana ta bali, ma ro wane ki ana ta bali. ⁵³ Na maa ki kera kai olisusu fainia na wele fi baita kera ki, ma na wele fi baita ki kera kai olisusu fainia na maa kera ki. Ma na gaa ki kera kai olisusu fainia na wele keni sari kera ki, ma na wele keni sari ki kera kai olisusu fainia na gaa kera ki. Ma na fungo keni ki kera kai olisusu fainia na keni folia kera ki, ma na keni folia ki kera ka olisusu fainia na fungo keni kera ki."

Wane ki ulafusi mamanalana raoe sa Jesus ki

(Matiu 16:2-3)

⁵⁴ Sa Jesus ka fata lau fuana fikute wane ka 'uri, "Dia kamulu ada to'ona gwa dasa ki kera ra mai fasia sulana sato, mulu saitamana na ute kai to. Ma nia kai to mamana na. ⁵⁵ Ma dia na oru nia ra 'alaa mai, mulu saitamana laugo nia kai 'ako'ako. Ma nia kai 'ako'ako mamana na. ⁵⁶ Kamulu na wane kwalabasa ki! Sulia kamulu saitamana adalae to'ona mamanga fainia na molagali, boro ma nao mulu si ada saitamana ru ne God fulia ana kada ne ki."

'Oe kai fa'o'olusia 'oe fainia God

(Matiu 5:25-26)

⁵⁷ Sa Jesus nia fata lau ka fata 'uri, "Uta ne nao mulu si filia 'amulu ru 'o'olo ki fuana sasilana? ⁵⁸ Dia ta wane kai ngali 'oe fuana kwaiketoilae, 'i naona ne kamoro ka fata laona kwaiketoilae, 'oe ili 'uria fa'o'olosilana ru ki 'i matangamoro. Sulia dia nao 'oe si sasi 'urinai, ma nia ka ngali 'oe siana wane kwaike-toi, ma 'i burina nia ka keto 'oe, nia fi kwate 'oe lau fuana wane kani wane ki, ma na wane kani wane ki fi alu 'oe lau laona beu ni kanie. ⁵⁹ Ma nau ku saea fua mulu, dia nia 'urinai, nia 'afitai 'asiana fua 'oe ru fasia na beu ni kanie, leka 'oe kwatea na malefo 'isi 'oe ne nia bobola fainia kwaekwae 'oe."

13

Kari abulo fasia ta'alae naoma 'oko mae

1 Ma ana kada nai laugo, tani wane ne kera to 'i senai, kera farongoa sa Jesus ana na wane fasia 'i Galili ki ne sa Paelat nia saungida ka mae, kada kera fasia God. 2 Ma sa Jesus ka ledi kera 'uri, "Uta? Sulia ne tooa nai kera ka mae na 'urinai, mulu kwaisae na tooa nai, ta'alaie kera ki nia baita ka liufia tani wane lau 'i Galili? 3 Nao 'asiana! Ma nau ku saea fua mulu, dia nao mulu si kari abulo fasia na ta'alaie kamulu ki, kamulu tafau go ne mulu kai mae laugo di kera. 4 Mulu manata 'uta sulia na akwala ma kwalu wane be ki laona fere 'i Saelom ne lume baita nia 'asia fafida, ma kera ka mae tafau? 'Uri ma, mulu kwaisae ru nai nia fatainia ne kera na ne wane ta'a ki, ka liufia na wane ne kera to 'i laona fere 'i Jerusalem ki? 5 Nao! Nau ku saea fua mulu, dia nao mulu si kari abulo fasia na ta'alaie kamulu ki, kamulu tafau mulu kai mae laugo di kera."

Na tarifulae sulia na 'ai figi ne nao si fungu

6 Sui sa Jesus ka fata fuada ana tarifulae ne ka 'uri, "Te wane nia fasia te 'ai ne kera saea ana na figi 'i laona na oole nia. Ana te kada, nia leka ma ka nani 'uria tani fueru 'i gwauna 'ai nai, ma nao nia si ada to'ona go ta fueru ana. 7 Ma nia ka fata 'uri fuana wane ne rao 'i laona na oole nia, 'Ada to'ona basi, olu fangali ki nau ku adaada mai 'uria na fueru ki, ma nao nau si ada to'ona go ta fueru ana. 'Uri 'oe tofua na 'amu! 'Uta ne nia ka to ga 'ana fuana susilana na ano fuana raoe?' 8 Boro ma na wane ni rao nai nia olisia ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, 'oe alamatainia na 'ai ne ka to basi 'ana sulia lau ta te fangali. Nau kai 'elia ta kakaloe kalikalia, ma nau ku alua tafu ki 'i 'aena, fua ka falea na ano ne. 9 Ma dia na 'ai ne ka fungu ana fueru ki ana fangali lo mai, nia lea. Ma dia ka nao, 'oko tofua na 'amu.' "

Sa Jesus nia gura te 'afe ana na Sabat

10 Ana te Sabat, sa Jesus nia famanata 'i laona te beu fuana folae.

11 Ma te keni nia to 'i senai ne na anoeru ta'a nia dosia na sulina ka bu, ma nia ka matai sulia akwala ma kwalu fangali ki, ma nao nia si bobola fua ne nia uu 'o'olo. 12 Ma kada sa Jesus nia ada to'ona, nia saea mai siana ka fata 'uri fuana, "Oe 'akwa na fasia na mataie ne saungi 'oe." 13 Ma nia ka alua 'abana 'i fafona sulina, ma ana kada nai go, na keni nai ka tatae 'o'olo, ma ka tangoa God.

14 Ma kada fanaonao ana beu fuana folae nai nia ada to'ona sa Jesus ne 'e gura na keni ne ana Sabat, nia oli ma ka guisasa 'asiana, ma nia ka fata 'uri fuana wane nai ki, "Ono maedangi ki ne fuana sasilana raoe kamulu ki. Ma ana maedangi nai ki laugo ne, mulu leka mai fuana gurae. Nao mulu si leka mai fuana gurae ana Sabat."

15 Ma na 'Aofia nia olisia ka fata 'uri, "Kamu wane kwalabasa ki! Sulia kamulu 'idufa sasia go raoe ki kada kamulu lugea na buluka ma dongki kamulu ki, ma mulu ka talaida 'uria kafo fuana fakufilada ana Sabat. 16 Ma na keni ne, nia ana kwalafa koko kia sa Abraham laugo, ma sa Saetan ka kani mai fafia ana mataie sulia akwala ma kwalu fangali ki. Ma nia lea fuana nau ku gura na mataie ne fasia ana Sabat." 17 Kada sa Jesus nia fata 'urinai, na malimae nia ki kera ka 'eke 'asiana, ma na wane ki kera fi eele lalau, sulia ru ni kwelelae ki ne sa Jesus nia sasia.

'Initoe God safalilana tu'u, boro ma nia kai baita ana ali'afulana

(Matiu 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Sa Jesus fata lau ka fata 'uri, "Nau ka fata na tarifulae ne kai fatainia na ru ne bobola fainia 'initoa God fafia wane nia ki. 19 Nia ka 'uri: Te wane nia ngalia na mege 'ai tu'u ne kera saea ana mastad, ma nia ka fasia laona oole nia. Sui nia ka bulao mai, ma ka alua na 'ai baita, ma na no ki kera ka leka mai, ma kera ka to, ma kera ka saungainia na nui kera ki ana sarana 'ai nai."

²⁰ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau fata lau kau sulia te ne kai fatainia na ru ne 'e bobola fainia 'initoe God fafia wane nia ki. ²¹ Nia dia na isi tu'u fuana faubulana na beret ne ta keni nia ngalia, ma ka dolalia fainia fulaoa 'oro, leka na kumu nai ka bose, ma ka fane."

*Wane 'oro kera nao si mauri
(Matiu 7:13-14, 21-23)*

²² Kada sa Jesus leka 'uria 'i Jerusalem, nia ka liu daraninia na mae fere baita ki, ma na mae fere tu'u ki, ma ka famanata wane 'oro ki. ²³ Ma te wane nia ledia ma ka 'uri, "Aofia 'ae. 'Uri ma ta bara wane go ne God kai famaurida?"

Sa Jesus olisia ma ka 'uri, ²⁴ "Nau ku saea fua mulu, mulu kai sasi ngangata, fua mulu ka ru ana mae ne sukoni, ne leka 'uria 'i langi. Sulia na wane 'oro kera kai sasi 'uria na rulae, ma nia 'afitai 'asiana fuada sulia na mae kai bilaki 'usida. ²⁵ Kada wane baita ana lume 'i langi nia ka tatae, ma ka bilaki 'usia na mae, mulu kai uu mai 'i maa, ma mulu kidikidi ana mae, ma mulu fata 'uri, "Aofia 'ae, 'oe 'ifi kau fua malu.' Boro ma nia ka olisia ma ka 'uri, 'Nao nau si saitamamulu, ma nao nau si saitamana kula ne kamulu leka mai fasia.' ²⁶ Sui mulu kai olisi 'uri ana, 'Kalu fanga fai 'oe, ma kalu ka ku laugo fai 'oe, ma 'oe famanata na 'i laona na fere kalu ki.' ²⁷ Boro ma nia kai fata 'uri, 'Kamulu na wane ta'a ki, mulu leka tau kau fasi nau. Nau si saitamamulu, ma nao nau si saitamana kula ne mulu leka mai fasia.'

²⁸ "Ma kada mulu ada to'ona sa Abraham, ma sa Aesak, ma sa Jakob, ma profet ki tafau 'i laona 'initoa God, God kai 'ui 'ani kamulu 'i maa, mulu kai kwaimanatai, mulu angi, ma mulu guisasu fainia 'ala girigiri ana lifomulu! ²⁹ Ma na wane ki kera kai dao mai fasia taelana sato, ma 'i sulana sato, ma fasia gwauna fere, ma 'i 'aena fere, ma kera ka oku ana fangalae 'i laona 'Initoe God. ³⁰ Sulia na wane ne kera 'isi ana kada nai,

kera kai eteta. Ma na wane ne kera eteta ana kada nai, kera kai 'isi."

*Kwaimanie sa Jesus
fuana 'i Jerusalem
(Matiu 23:37-39)*

³¹ Ana kada nai, tani Farasi kera leka mai siana sa Jesus, ma kera ka fata 'uri fuana, "Oe leka fasia 'i seki 'uria ta fere 'e'ete, sulia sa Herod na kingi nia doria saungilamu."

³² Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Sa Herod nia dia na kui kwasi, sulia nia na wane susuke 'asiana. Mulu leka saea fuana, ta'ena fainia malakwasi, nau sasia na raoe nau ana ifulangailana anoeru ta'a ki, ma guralana wane matai ki. Ma ana oluna maedangi, nau ku fi fasuia na raoe nau. ³³ Sui ka 'urinai boro 'ana, nau ku daofa liu na 'aku 'uria 'i Jerusalem 'i ta'ena, ma 'i malakwasi, ma laona maedangi loki lau. Sulia nao si bobola fuana kera kai saungia na profet ana ta fere 'e'ete, boro ma laona 'i Jerusalem go."

³⁴ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Wane ana 'i Jerusalem 'ae! Mulu ka 'ui fauna profet be ki God nia oduda mai fua mulu ki, ma mulu saungida. Ana kada 'oro nau ku doria mulu leka mai siaku, fua nau ada suli kamulu dia ta karai nia ofia na wele 'i farana kukubana. Boro ma nao mulu si doria go. ³⁵ Ma ana kada ne na, God kai leka fasi kamulu, ma ka luka faburi na ana fere kamulu. Ma nau ku saea fua mulu, nao mulu si ada to'oku lau, leka ka dao ana kada ne mulu kai fata 'uri, 'God 'oe oilakitainia na wane ne nia leka mai ana na nikilalae 'oe!' "☆

14

Sa Jesus nia gura te wane ana Sabat

¹ Ana te Sabat, sa Jesus 'e leka ka fanga ana lume te wane fanaona ana Farasi ki. Ma ana kada nai, na wane ki kera ka adaada 'uria adalae to'ona te ne nia kai ilia. ² Ma te wane ne ro 'abana, ma na ro 'aena ki kera ubu 'asiana, nia leka mai siana sa Jesus. ³ Ma sa Jesus ka ledia

na Farasi ki ma na famanata ana taki ki ka 'uri, "Uri ma na taki kia alamatainia kulu ka gura go 'akulu ta wane matai ana Sabat, naoma 'e nao?"

⁴ Boro ma nao kera si olisia go. Sui sa Jesus ka samo to'ona wane matai nai, ma nia ka 'akwa na, ma sa Jesus ka alamatainia ka leka na 'ana. ⁵ Sui sa Jesus ka ledida ka 'uri, "Uri ma dia ta wele amu naoma ta buluka amu, nia 'asia 'i laona ta kilu ana na Sabat, 'oe saitamana 'oe leka lafua ga 'amu?"

⁶ Ma ana kada sa Jesus nia ledi 'urinai, nao ta wane si olisia go.

⁷ Ma kada sa Jesus nia ada to'ona na wane ki ne kera dao mai fuana fangalae, ma kera ka filia 'ada kula 'initoa ki fuana gourue, nia ka fata 'ana tarifulae ne fuada ka 'uri, ⁸ "Kada ta wane nia laefi 'oe fuana ta fafanga ana araie, nao 'oe si gouru lau ana kula ni gourue fuana wane fanaonao ki, fasi kera ka laefia laugo ta wane ne nia talingai ka liufi 'oe. ⁹ Ma na wane ne nia laefi kamoro mai ka dao, ma ka fata 'uri fuamu, "Oe tatae basi, fuana wane ne ka gouru 'i sena.' 'Urinai 'oe ka fi 'eke lalau nai, sulia kera 'idu 'oe ma 'oko gouru na 'amu ana kula 'i ano fuana wane siofa ki. ¹⁰ Aia, dia kada ta wane nia laefi 'oe, gouru lalau 'amu ana ta kula 'i ano, ma kada na wane ne nia laefi 'oe mai nia dao, nia ka fata 'uri fuamu, 'Wane nau 'ae, 'oe 'idu mai 'uria ta kula ne lea.' 'Urinai, nia ka fabaita 'oe 'i naofana na wane ne mulu oku 'i senai ki. ¹¹ Sulia na wane ne nia fabaita nia talana, God kai fatu'u nia. Ma na wane ne nia fatu'u nia talana, God kai fabaita nia."

¹² Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana wane ne nia saungainia na fafanga nai, "Kada 'oe saungainia ta fafanga, nao 'oe si laefia ga 'amu mai na wane kwaimani 'oe ki, ma na wanefuta 'oe ki, naoma na wane todaru ki ne kera to karangi 'oe. Sulia kera saitamana kera kai saungainia laugo ta fangalae 'urinai, ma kera ka laefi 'oe laugo fuana duulana na ru ne 'oe sasia fuada. ¹³ Boro ma kada

'oe saungainia ta fafanga, 'oe laefia mai na wane siofa ki, ma na wane ne 'aeda, ma 'abada mae ki, ma na wane maada rodo ki. ¹⁴ Dia 'oe sasia 'urinai, nia 'oilakie fuamu. Sui boro 'ana nao kera si duua fuamu, God ne kai duua fuamu, ana kada ne wane 'o'olo ki kera tatae lau fasia na maea."

Na tarifulae sulia na fafanga 'i langi

(Matiu 22:1-10)

¹⁵ Ma ana kada nai, te wane ana tooa ne kera gouru fuana fangalae, nia rongoa te ne sa Jesus nia saea, nia ka fata 'uri, "Na 'oilakie fuana wane ne kera kai fanga ana fafanga 'i laona 'Initoe God."

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ana te kada, te wane nia saungainia te fafanga baita, ma ka laefia mai wane 'oro ki fuana fangalae. ¹⁷ Ma ana kada ru ki tafau nia kwaimakwali na, nia ka kwatea wane rao nia ka leka fuana saelana mai wane ne nia laefida fua kera ka leka mai. Nia fata 'uri, 'Kamulu leka na mai sulia na ru ki nia kwaimakwali tafau na.' ¹⁸ Boro ma kera tala'ae kera ka fofone ru, kera ka saea ru ki nia susida ne kera nao si leka mai. Te wane nia fata 'uri, 'Nau ku folia te lifu ano, ma nau ku doria leka ada to'ona basi. 'Oe farongoa, nau ku kwaimanatai 'asiana.' ¹⁹ Ma ruana wane ka fata 'uri, 'Nau ku folia akwala buluka ana kada nai, ma nau ku doria nau leka ilito'oda basi, alamia kera rao lea naoma 'e nao. 'Oe farongoa, nau ku kwaimanatai 'asiana, nau si leka go kau.' ²⁰ Ma oluna wane ka fata 'uri, 'Nau ku fi arai go, ma nia ka 'afitai 'asiana fuaku fuana lekalae kau. 'Oe farongoa, nau ku kwaimanatai.' ²¹ Kada ne wane rao nia oli mai, ma ka farongoa wane baita nia ana ru nai ki, wane baita ne nia guisasu 'asiana, ma ka fata 'uri fuana wane rao nia, "Oe leka 'ali'ali sulia taale baita ki, ma sulia taale tu'u ki, 'oko talaia mai na wane siofa ki, ma na wane ne 'aeda naoma 'abada mae ki, ma na wane ne maada rodo ki, ma fainia tai wane laugo ne nonida ta'a.' ²² Kada

wane rao nai nia oli mai, nia ka fata 'uri fuana wane baita nia, 'Ru be 'oe saea fuaku ki, nau ku sasia tafau na, ma kula ni gourue ana fafanga 'oe, nao nia si fungu 'ua ana wane ki.'

²³ Wane baita ne ka fata lau 'uri, "Oe leka lau sulia ka taale ki ne kera to tau, 'oe laefida, ma 'oe 'ingoa lau mai tai wane fuana lume nau ka fungu.

²⁴ Ma nau ku saea fuamu, nia 'afitai 'asiana fuana ta wane ana wane be nau ku laefida mai 'i nao ki, kera kai fanga ana fafanga nau.' "

*Na 'afitailae ne wane kai
dao to'ona sulia rao ne
(Matiu 10:37-38)*

²⁵ Ana te kada, na okue baita kera leka fainia sa Jesus. Ma nia ka abulo ka fata 'uri fuada, ²⁶ "Ta wane ne nia doria kai leka buriku, nia ka kwaimani aku ka liufia na maa nia, na gaa nia, na 'afe nia, na wele nia ki, na wanefuta nia ki, na waiwane nia ki, ma nia talana laugo. ²⁷ Nia 'afitai fuana ta wane ka dia ta fafurongo aku, suli dia nia si nonimabe fuana lekalae 'i buriku, sui boroi 'ana kada nia kai nonifi, ma kai mae ana 'airarafolo.

²⁸ "Dia ta wane amulu nia doria kai saungainia ta lume baita, nia kai gouru, ma ka manata basi sulia ta fita malefo ne nia to ana fuana kai bobola fainia fasuilana na lume nai. ²⁹ Dia nia si sasi 'urinai, ma nia ka alua na fangadolana lume nai tafau, ma na wane ki kera ada to'ona ne nao nia si to ana malefo ne nia bobola fuana fasuilana, kera kai 'onionga ana, ma kera ka fata 'uri,

³⁰ 'Na wane ne nia tala'ae na ana fauulana na lume ne, boroi ma nia nao si bobola fua nia ka fasuia.'

³¹ "Ma dia ta kingi ne nia leka fainia te akwala to'oni wane nia ki fuana firulae fainia ta kingi mone ne nia leka mai fainia ro akwala to'oni wane nia ki fuana firulae, nia kai gouru basi 'i ano ka manata 'ana sulia fasi nao nia si nikila ka bobola go fuana fualilana wane omee ki fainia kingi nai. ³² Ma dia nia nao go, nia kai kwatea ta wane ana, fuana kai leka, ma ka gani 'uria aroroe 'i safitadaro, ana kada kera to tau

'ua mai. ³³ Ka 'urinai laugo, kamulu ka eta manata lea basi sulia nonifie ne kamulu kai dao to'ona kada ne kamulu kai leka buriku. Dia ta wane amulu ne nao nia si fasi faburi ana ru nia ki tafau, nia 'afitai 'asiana nia kai leka buriku."

*Fiko asi dalakwai
(Matiu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Na fiko asi nia na ru lea. Sui boroi 'ana, dia mamasia nia dalakwai na fasia, nia 'afitai 'asiana 'oe kwate nia ka mamasialana lau. ³⁵ Ma nao nia si lea na fuana sasilana ana ta ru. Nao nia si lea na fuana ano ma fuana 'afilana ta ru. Ma nia bobola fainia kera ka 'ui 'ania ga 'ada. Dia ta wane doria ka saitamana lea ana ru ne, nia ka fafurongo lea."

15

*Na sipsip ne nia naoana
(Matiu 18:12-14)*

¹ Ana te kada, na wane 'oro ne kera rao ana konilana na malefo ana na takisi, ma na wane ne kera fia kera wane ta'a 'urinai ki laugo, kera dao fuana rongolana sa Jesus. ² Na Farasi ki ma na wane famanata ana taki ki, kera etangia ngunungunue kera ka 'uri, "Na wane ne nia kwaloa na wane ta'a ki ma ka fanga ga 'ana fai kera!"

³ Nia ne sa Jesus ka fata 'ana na tarifulae ki fuada ka 'uri, ⁴ "Dia ta wane amulu nia to ana te talanga sipsip, ma te ai ada ka naoana, te ne wane nai kai sasia? Nia kai fasia na sikwa akwala ma sikwa sipsip senai, ma nia ka leka ka nani 'uria te ai ne nia naoana, leka nia ka dao go to'ona. ⁵ Ma kada ne nia dao to'ona, nia ka eele 'asiana, ma ka ngalia 'i gwauna 'abana, ⁶ ma ka ngalia mai 'i fera. Sui nia ka akwa mai 'uria wane kwaimani nia ki, ma na wane ana fere nia ki, fuana kera ka oku mai, ma nia ka fata 'uri fuada, 'Nau ku eele 'asiana, sulia nau ku dao to'ona na sipsip nau be nia naoana. Nia ne mulu eele fai nau!' " ⁷ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea fua mulu, na eelea baita 'urinai laugo 'i langi fafia te wane ne ta'a ma nia ka kari

abulo. Na eelea fainia ka liufia na eelea fafia sikwa akwala ma sikwa wane ne kera 'o'olo ki."

⁸ Ma sa Jesus ka fata lau ana tarifulae ka 'uri, "Dia ta keni ne nia to ana ta akwala seleni, ma ta te seleni ka naoana, te ne nia kai sasia? Nia kai fasarua ta kwesu, ma ka salofia na lume nia, ma ka nani ana kula ki tafau leka nia ka dao go to'ona. ⁹ Ma kada nia dao na to'ona, nia ka rii na 'uria wane kwaimani nia ki, ma na wane ana fere nia ki kera ka oku mai siana, ma nia ka fata 'uri fuada, 'Nau ku eele 'asiana, sulia nau ku dao na to'ona na seleni be nau be naoana. Nia ne mulu eele 'amulu fai nau!' " ¹⁰ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea fua mulu, ru nai kai 'urinai laugo 'i langi. Na 'ainsel God ki fainia God, kera eele 'asiana fafia te wane ne nia abulo ta'a, ma nia kari abulo mai."

Na wele fanefafo

¹¹ Ma sa Jesus ka fata lau 'ana te tarifulae ka 'uri, "Te wane nia to ana ro welewane ki. ¹² Na wele 'i buri nia fata 'uri fuana maa nia, 'Maasi, 'oe kwatea na mai bali nau ana na toorue kulu.' 'Urinai go, na wane nai ka tolingia na, na toorue kera 'i safitana na ro wele nia ki. ¹³ Ma 'i burina bara fa asoa sui, na wele be 'i buri ka foli na ana bali nia ana toorue kera, ma ka leka na 'ana fainia malefo nia. Ma nia ka leka na 'ana 'uria na fere tau, ma ka falia tafau na 'ana na malefo nia ki ana na tolae ta'a. ¹⁴ Ma 'i burina ne nia fasuia na, na malefo nia ki, na fioloe baita ka liu ana bali fere nai, ma nao nia si to na ana ta ru. ¹⁵ Ma nia ka leka siana te wane ana fere nai ka ledi 'uria ta raoe, ma na wane nai ka kwate fuana raoe bilia ana adalae sulia na boso nia ki. ¹⁶ Ma nia ka doria ka 'ania tani ngingisi fanga ana na fanga boso ki, sulia ta wane 'i senai si kwatea go ta fanga fuana. ¹⁷ Boro ma kada nia manata lea, nia ka fata 'uri fuana talana, 'Na wane ni rao maa nau ki, kera fanga lea tafau ga 'ada kada nai, ma kera ka abusu, ma nau ne nau ku fiolo ga

'aku fuana maelaku! ¹⁸ Nia lea fuana nau ku oli siana maa nau, ma nau ku fata 'uri fuana, Maasi 'ae, nau ku garo 'asiana na 'i maana God, ma 'i maamu laugo. ¹⁹ Nau nao si bobola fuana ne 'oe sae nau lau ana na wele 'oe. 'Oe alamatainia nau ku rao na 'aku fuamu dia ta wane ni rao 'oe.' ²⁰ Ma nia ka tatae, ma ka oli siana maa nia.

"Ma kada nia dao tau 'ua kau, na maa nia ka ada kau, ma ka ada to'ona. Ma nia ka kwaimanatai 'asiana ana na wele nia. Ma nia ka lae 'ali'ali kau, ma ka ofia mai na wele nia, ma ka nono'ia. ²¹ Ma na wele nai ka fata 'uri fuana, 'Maasi, nau ku garo 'asiana na 'i maana God ma 'i maamu laugo. Nau nao kusi bobola fuana ne 'oe sae nau lau ana wele 'oe.' ²² Boro ma na maa nia ka rii 'uria na wane rao nia ki ka 'uri, 'Mulu 'ali'ali! Mulu ngalia mai na maku gwala, ma ka kwanga, ma mulu farufia 'ania. Ma kamulu ka alua fa kome ana 'abana, ma kamulu ka alua na tae butu ki 'i 'aena. ²³ Sui, kamulu ka leka, mulu saungia mai na ka buluka kobu be fua kulu ka saungainia na fafanga ma kulu ka eele 'akulu. ²⁴ Sulia na wele nau, nia dia ne nia mae na, boro ma nia ka mauri lau. Ma nia ka dia ne nia naoana, boro ma nau ku ada to'ona lau. Ma na fafanga nai ka tala'ae na.

²⁵ "Ma ana kada nai, na wele 'i nao be nia to 'ua mai 'ana 'i laona na oole. Ma kada ne nia oli mai ma nia ka dao karangia na mai na lume, nia ka rongoa lingena na sasoe ma na ngwaelae. ²⁶ Ma nia ka karumia mai te wane ana wane rao ki, ma ka ledi 'uri ana te fu kera ngwae fainia. ²⁷ Ma na wane ni rao nai nia olisia ka 'uri, 'Na sasimu be nia oli na mai 'i fere, ma na maa 'oe ka saungia na ka buluka kobu be, sulia na sasimu nia mauri, ma ka oli mai ka dao na.' ²⁸ Ma na wele 'i nao ka guisasu 'asiana, nao nia si ru na kau laona lume. Ma na maa nia ka ru mai 'i maa, ma ka 'ingoa fuana nia ru kau laona lume. ²⁹ Ma nia ka olisia na maa nia ma ka fata 'uri, 'Ada to'ona basi, nau ku rao fuamu

* **15:29** wane rao 'o'oni: Ada to'ona ana Diksonari

dia na wane rao 'o'oni* 'oe sulia fangali 'oro ne ki, ma nau ku rosulia na fatalamu. Sui boroi 'ana, 'oe si kwatea go ta ka nanigot fuaku, fua nau ku sasi 'aku ta fafanga fainia na wane kwaimani nau ki! ³⁰ Boroi ma na wele ne 'oe, nia falia na toorue 'oe ana na keni sesele ki, ma kada nia oli mai ka dao 'i fere, 'oe saungia na ka buluka kobu baita lea be fuana! ³¹ Ma na maa nia ka olisia ka 'uri, 'Wele nau 'ae, 'oe to tari na fai nau, ma na ru nau ki tafau, ne ru 'oe ki laugo. ³² Sui boroi 'ana, kulu sasia na 'akulu na fafanga ne, ma kulu ka eele 'akulu, sulia na sasimu dia nia mae na, boroi ma nia ka mauri go ana. Ma nia ka naoana na, ma kada ne kulu ada to'ona lau.' "

16

Na wane rao abu 'o'olo

¹ Sa Jesus ka fata lau 'ana tarifulae fuana faturongo nia ki ka 'uri, "Te wane 'initoa nia to ana te wane ni rao ne nia alua ka baita fuana toorue nia ki. Ma na wane ki kera ka saea fuana wane 'inito nai ne na wane rao nia, nia 'aurafu, ma ka falia ga 'ana na toorue nia ki. ² Ma na wane 'inito nai ka saea mai wane rao nia ma ka ledia ka 'uri, 'Na te ne nau ku rongoa amu? 'Oe kedea na fita malefo nau ki tafau ne 'oe rao ana, sulia ne nao 'oe si baita na ana toorue nau ki.'

³ "Ma na wane rao 'aurafu nai ka manata 'uri, 'Na wane baita nau nia kai fasui nau na fasia na raoe nau. 'Uri ma te ne nau kai sasia fuana nau to ana ta raoe falu? Nau si nikila na fuana 'elilana kilu ki, ma nau ku 'eke 'asiana ana ganilae. ⁴ Nau ku saitamana ru ne nau kai sasia fuana kada nau ku sui fasia na raoe nau, na wane ki kera ka kwalo nau laona lume kera ki.'

⁵ "Ma nia ka akwa mai 'uria na wane ne kera ngali langa fasia na wane baita nia, ma nia ka fata 'uri fuana etana wane, 'Fita ru ne 'oe ngali langa ana fasia na wane baita nau?' ⁶ Nia ka olisia ka 'uri, 'Kwalu talanga galono 'oele.' Ma na wane rao 'aurafu nai ka fata 'uri fuana, 'Na 'aba beba ana na ngali langalae

'oe be ne, 'oe gouru, ma 'oe kedea fai talanga galono.' ⁷ Ma nia ka fata 'uri fuana ruana wane, 'Ma 'oe ta fita ru ne 'oe ngali langa ana?' Ma nia ka olisia ka 'uri, 'Na te talanga ngwai fulaoa fua beret.' Ma na wane rao 'aurafu nai ka fata 'uri fuana, 'Na 'aba beba ana na ngali langalae 'oe ne, 'oe kedea kwalu akwala ngwai.' ⁸ Ma na wane baita nia ka tangoa na wane rao 'aurafu nai fuana liotoe ne nia to ana. Sulia ne na wane ne ki laona molagali kera lioto ana ru lao molagali ne, ka liufia na wane ana na madakwalae ki.

⁹ "Nau ku saea fua mulu, mulu kwatea na toorue kamulu ki fuana 'afilana wane 'e'ete ki. Ma kada na malefo kamulu nia sui, God kai kwalo kamulu 'uri 'i langi.

¹⁰ "Dia sa ti ne nia rao lea ana toorue tu'u ki, nia ka rao lea laugo ana toorue baita ki. Ma dia sa ti ne nia rao noni'ela ana toorue tu'u ki, nia ka rao noni'ela laugo ana toorue baita ki. ¹¹ Ka 'urinai laugo, dia nao kamulu si rao lea ana na toorue ki laona molagali, God nao si famamana kamulu laugo fainia na toorue mamana. ¹² Ma dia kamulu si rao lea ana ru ta wane 'e'ete, God nao si kwatea laugo ru ki fua mulu 'i langi.

¹³ "Nao ta wane rao si rao fuana ta ro wane baita 'e'ete ki. Dia nia 'urinai, nia kai malimae ana ta wane baita, ma ka kwaimani ana ta wane baita. Ma nia ka rao lea fuana ta wane, ma ka faburi ana ta wane. Nia 'afitai 'asiana dia ne mulu rao lau fuana God, ma na malefo lau ana te kada."

¹⁴ Ma kada Farasi ki kera rongoa ru nai, kera ka 'onionga sa Jesus, sulia kera wane ogalulumi 'asiana ana malefo ki. ¹⁵ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu sasia ru lea ki 'i naona wane ki, fua kera ka tango kamulu. Boroi ma God nia saitamana ga 'ana mangomulu. Sulia te ne na wane nia manata baita ana, God nao si manata baita go ana."

*Famanata sulia taki
sa Moses ki
(Matu 11:12-13; 5:31-32; Mak*

10:11-12)

¹⁶ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Na taki sa Moses ki,* ma na kekedee na profet ki, nia rao ka talai kamulu mai leka ka dao ana kada sa Jon wane ni Siuabu nia dao ana. Ma nia ka safali mai ana sa Jon nia 'ainitaloa na Farongoe Lea sulia God ne kai gwaungai ana wane nia ki, na wane 'oro ki kera eele fuana rulae 'i laona na maurie ne God kai gwaungai ana. ¹⁷ Boro ma nao ta ru tu'u ana taki sa Moses kai sui. Na salo ma na molagali kai sui, boro ma na nikilalana na taki ki ka to tari nao si sui.

¹⁸ "Dia ta wane kai lukasia na 'afe nia ma ka adea lau ta keni 'e'ete, nia oee na. Ma dia ta wane ka adea na 'afe ne arai nia lukasia, nia oee laugo."

Wane tooru fainia sa Lasaros

¹⁹ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Te wane tooru ne nia ofi ana na 'aba maku lea ki ne folilana baita, nia ka to ana tolai lea sulia asoa ki tafau. ²⁰ Ma te wane siofa ne maale 'oro ki nia ana nonina, ne satana sa Lasaros, nia gouru 'i ano 'aena na mae ana lume na wane tooru nai. ²¹ Ma sa Lasaros doria ka 'ania orongana na fanga ne 'asia fasia na tatafe ni fangalae na wane tooru nai. Ma kada sa Lasaros nia gouru 'i ano, na kui ki boro, kera dao mai, ma kera ka melia na maale nia ki. ²² Sa Lasaros ka mae, ma na 'ainsel ki kera ka ngalia 'alaa siana sa Abraham 'uria na fafanga baita 'i langi. Ma na wane tooru nai ka mae laugo, ma kera ka faitoli na ana. ²³ Ma nia ka to laona kula fuana wane mae ki ana na nonifie baita. Ma nia ka ada kau 'alaa, ma ka ada to'ona sa Abraham ma sa Lasaros keroa 'ado 'ada. ²⁴ Ma nia ka akwa kau fuana sa Abraham ma ka 'uri, 'Koko Abraham 'ae, 'oe manatai nau mai. Kwatea mai sa Lasaros, fua ka kutumainia mai na kakauna laona kafo, ma ka fagwaria na meaku, sulia nau ku to na ana na nonifie 'i laona na ere ne.' ²⁵ Boro ma sa Abraham ka fata 'uri fuana,

'Wele nau 'ae, 'oe manata to'ona basi 'amu kada be 'oe mauri, 'oe too ana na ru lea 'oro ki, ma sa Lasaros ka too go ana na ru ta'a ki. Boro ma ana kada ne, nia ka to na laona eelea 'i seki, ana kada ne 'oe to 'amu laona na nonifilae. ²⁶ Ma ta ru lau, God nia alua te kilu baita 'i safitakulu, ma nao si bobola fainia ta wane ka tofola kau 'uria bali nena. Ma ka nao si bobola laugo fuana ne ta wane ka tofola mai siamalu.'

²⁷ "Ma nia ka olisia ka 'uri, 'Koko, nau ku amasi 'oe kau fuana 'oe kwatea sa Lasaros 'uria lume mae nau, ²⁸ fuana nia ka fabasua na lima wanefuta nau ki, fasia kera ka leka laugo mai ana kula ni nonifilae ne.' ²⁹ Ma sa Abraham nia olisia ka fata 'uri, 'Na kekedee sa Moses, ma na profet ki nia to tafau ga 'ana faida. Nia bobola fuana kera ka rosulida.' ³⁰ Ma nia ka fata 'uri, 'Koko Abraham 'ae, nao go. Dia ta wane ne nia mae ma ka mauri lau, ma nia ka leka siada, kera ka kari abulo fasia na ta'alae kera ki.' ³¹ Ma sa Abraham ka fata 'uri fuana, 'Dia kera nao si rosulia na kekedee sa Moses ma na profet ki, nia 'afitai go fuana kera ka famamana, sui boro 'ana dia ta wane ka tatae lau fasia na maea.' "

17*Ta'alae**(Matiu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)*

¹ Sa Jesus fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Na ru ne ki kwatea ma wane ki kera ka abulo ta'a, nia kai fuli. Boro ma nia kai ta'a 'asiana fuana wane ne nia kwatea ma ru nai ki ka fuli! ² Dia ta wane nia kwatea wane ne kera marabibi ki ka 'asia fasia fitoe kera ki aku, nia lea fuana kera ka kania ta mae fau baita 'i luana, ma kera ka 'ui 'ania 'i laona matakwa. ³ Mulu madafi kamulu!

"Dia na wanefuta 'oe nia abulo ta'a, 'oe ngatafia. Dia nia kari abulo, 'oe manatalugea ta'alae nia ki. ⁴ Ma dia na abulolana nia ta'a fuamu ana fiu kada ki laona te asoa, ma nia ka leka mai siamu burina fiu kada

* 16:16 taki sa Moses ki: Ada to'ona ana Diksonari

nai ki, ma ka fata 'uri, 'Nau ku kari abulo na,' 'oe manataluge nia na."

⁵ Na lifurongo nia ki kera ka fata 'uri fuana na 'Aofia, "'Oe fanikila na fitoe kalu ki."

⁶ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Dia kamulu to ana fitoe tu'u boroi 'ana ka dia ta mege mastad ne nia tu'u 'asiana, kamulu saitamana saea go amulu fuana ta 'ai baita, 'Lafu fa lalimu, ma 'oe 'idu kau 'i lao asi.' Ma nia kai ro ga 'ana sulia na fatalamulu.

⁷ "Dia ta wane amulu nia ka to ana ta wane ni rao ne nia 'elia na ano, naoma ka ada sulia na sipsip ki, ma kada nia oli mai fasia na oole, na te ne 'oe saea fuana? 'Oe saea fuana nia kai leka 'ali'ali mai, ma ka fanga basi?" ⁸ Nao! 'Oe fata lalau 'uri fuana, "Oe ngarea basi mai na fanga nau ki, ma 'oe ka ofi falu, sui 'oe ka fi ngali fanga mai. Buri'ana nau fanga, 'oe fi fanga, ma 'oe fi ku 'amu.'" ⁹ Ma na wane gwaungai ne nao si fata lea go ana na wane rao nia, sulia nia sasi sulia na ru nia saea fuana. ¹⁰ Ka 'urinai laugo fua mulu. Kada kamulu sasia ru ki tafau ka sui ne God nia sae kamulu fua sasilana, mulu ka fi fata 'uri, 'Kalua wane rao ki ga ana ne, kalu sasia go raoe ne 'oga kalu ki.'" "

Sa Jesus nia gura na akwala wane

¹¹ Sa Jesus nia leka 'uria 'i Jerusalem, ma ka liu safitana bali lofaa 'i Samaria ma 'i Galili. ¹² Ma kada nia dao ana te mae fere, nia ka dao to'ona te akwala wane ne kuu nia saungida. Kera uu tau mai, ¹³ ma kera ka akwa baita mai kera 'uri, "Jesus na wane baita 'ae, 'oe manatai kalu mai!"

¹⁴ Ma kada sa Jesus nia suada, nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu kai leka, mulu ka fatainia noni mulu fuana fataabu God ki, fuana kera ka famamana ne na noni mulu 'e mafo na." Ma kada kera leka na, na nonida 'e mafo tafau na. ¹⁵ Kada te wane ada nia ada to'ona ne nonina 'e mafo na, nia ka oli mai, ma ka akwa baita, ma ka tangoa God. ¹⁶ Ma nia ka boruru na 'i maana 'aena sa

Jesus ma ka tangoa. Nia nai nao lau na wane Jiu, nia lalau fasia 'i Samaria.

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Na akwala wane be nau ku gurada ma na nonida ka mafo na. Ma ta sikwa wane lau, kera nia 'i fai?" ¹⁸ 'Uta ne wane be ki tafau nao si oli mai fuana tangolana God, boroi ma taifilia go na wane ne nao lau na Jiu ne oli mai?" ¹⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Tatae, 'oko leka na 'amu. God nia gura 'oe na sulia 'oe famamana nau."

Daolana mai na Wane sa God ka filia

(Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Tani Farasi kera ledi 'uri 'ana sa Jesus, "Kada 'uta ne God kai gwaungai ana molagali ne?"

Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Na kada ne God kai gwaungai ana wane nia ki, nao kamulu si ada to'ona ana ta maetoto baita. ²¹ Ma nao ta wane si fata 'uri, 'Ada to'ona basi, na gwaungaie God nia 'i seki!' Naoma ka 'uri, 'Nia na seloko!' Sulia kula God gwaungai ana nia lalau 'i laona maurilana wane."

²² Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Na kada kai dao mai, kada mulu doria adalae to'ona na asoa nau, na Wele nia Wane. Boroi ma nao kamulu si ada to'ona. ²³ Ma tani wane kera kai fata 'uri fua mulu, 'Ada basi, na Christ nia na 'i seloko!' Naoma kera ka 'uri, 'Ada basi, nia na 'i seki!' 'Urainai boroi, nao kamulu si leka fuana adalae 'uria. ²⁴ Sulia na olilaku mai, na Wele nia Wane, nia kai dia na meamea ne nia madakwa 'i lofana salo, ma na madakwalana kai tala laona salo tafau, ma wane ki tafau kai ada to'ona. ²⁵ Boroi ma 'i naona olilaku mai, nau kai nonifi, ma na wane ki kera ka noni'ela 'ani nau. ²⁶ Kada nau ku oli mai ana, nia kai dia laugo kada be sa Noa. ²⁷ Ana kada sa Noa, na wane ki kera fanga, ma kera ka ku, ma wane ki fainia kenii ki kera ka 'afe ma kera ka arai. Go kera ka tona na sulia kada sa Noa nia ra laona faka baita, ma na kafo ka fungu mai, ma ka kuruuda

tafau na. ²⁸ Ma kada nau kai oli mai ana, nia dia laugo na kada be sa Lot, sulia wane ki kera fanga, ma kera ka ku, ma kera ka foli, ma kera ka 'oifoli, kera ka fasi fanga, ma kera ka saungai lume. ²⁹ Ana kada ne sa Lot nia leka fasia 'i Sodom, kera tona, ma na ere ma na mae fau 'ako'ako ki ka 'asia na mai fasia 'i langi ma ka sarufida tafau. ³⁰ Nia kai dia laugo na maedangi nau kai oli mai ana.

³¹ “Ma ana maedangi nai, na wane ne nia to 'i maa ana lume nia, nao nia si oli lau mai laona fuana ngalilana ru nia ki. Ka 'urinai laugo fuana wane ne nia laona oole, nao nia si oli lau mai 'i lume. ³² Mulu manata to'ona ru ne fuli fuana 'afe sa Lot.* ³³ Dia sa ti ne nia doria kai dau sulia na maurilana fuana talana, nia kai mae. Ma dia sa ti ne ka lukasia na maurilana sulia nia leka buriku, nia kai mauri mamana na. ³⁴ Nau ku saea fua mulu, ana fa rodo nai, ro wane ne keroa maleu laona te 'ifitai, te wane God kai ngalia, ma te wane kai ore. ³⁵⁻³⁶ Ro keni ki keroa sasi fanga oku, te keni God kai ngalia, ma te keni kai ore.”†

³⁷ Ma na fafurongo nia ki ka ledi 'uri, “Aofia 'ae, 'i fai mone ne na ru nai ki nia kai fuli ana?”

Ma sa Jesus olisida ka 'uri, “Na olilaku mai nao ta wane si talafia ka dia laugo ne na gwaubalano nao si talafia ta ru mae.”

18

Na gwa 'oru fainia wane kwaiketo

¹ Sa Jesus nia fata fuana fafurongo nia ki ana tarifulae ne, fua kai fatainia fuada ne kera kai foa sulia maedangi ki tafau, ma kera nao si fitala. ² Nia ka fata 'uri, “Te wane ni kwaiketo, nia to ana te fere, ma nao nia si fa'initoa God, ma nao nia si fuusi baita go ana ta wane. ³ Ma te gwa 'oru 'i laona na fere nai, nia leka mai sulia dangi ki siana fuana 'ingolana ma ka fata 'uri, ‘Nau

ku doria 'oko kwatea kwaiketoilae 'o'olo fuaku susia na malimae nau ki.’ ⁴ Ma sulia kada tau na, na wane ni kwaiketo nai si ala go fafia. 'I buri, nia ka manata 'uri fuana nia talana, ‘Sui boroi 'ana nao nau si fa'initoa God, ma nao nau si fuusi baita go ana ta wane, ⁵ nau kwate na 'aku kwaiketoilae 'o'olo fuana gwa 'oru ne, nia fa'abero nau 'asiana ana lekalae mai siaku, fasi nia ka faulafu nau ana 'idufa lekalae mai siaku!’ ”

⁶ Ma na 'Aofia ka fata 'uri, “Mulu rongo basi na ru ne wane kwaiketo ta'a nai nia saea. ⁷ 'Urinai boroi nia kwatea na kwaiketoie 'o'olo fuana, nia ne nao mulu si manata ruarua ana God ne ka kwatea 'o'oloe fuana wane nia ki, ne kera gania suli rodo ma dangi. God nao si dole fuana 'adomilada. ⁸ Nau ku saea fua mulu, God kai 'adomida fua 'olosilana 'afitai 'e kera ki 'ali'ali. Ma kada nau, na Wele nia Wane, kai oli mai laona molagali, 'uri ma nau kai dao to'ona wane 'oro ki ne kera famamana nau, naoma 'e nao go?”

Na ro wane leka foa laona Beu Abu God

⁹ Sa Jesus nia fata ana tarifulae fuana tani wane ne kera famamana kera talada sae kera 'o'olo ma kera ka ada toli ana tani wane, ka 'uri, ¹⁰ “Ro wane ki keroa leka 'i laona na Beu Abu God fua keroa ka foa. Te wane ne na Farasi, ma ta wane ne nia rao ana konilana malefo ana takisi. ¹¹ Na Farasi nai nia uu taifilia, ma ka foa 'uri, ‘God 'ae, nau ku tango 'oe sulia nao nau si dia na wane 'e'ete ki tafau. Sulia kera beli, ma kera ka ilia ru ta'a ki, ma kera ka oee. Nao nau si dia na wane ta'a loko ne nia konia na malefo ana takisi. ¹² Nau ku abu fanga ana ro maedangi 'i laona te wiki, ma nau ku kwatea na tangafuluna toorue nau ki fuamu.’

¹³ “Boroi ma na wane ne nia konia na malefo ana takisi, nia uu tau mai 'ana. Ma nia si taea go maana 'uria 'i langi, sulia nia 'eke 'asiana. Ma

* **17:32** Nia 'abero ana ada faburilae 'uria 'i Sodom ma God ka kwaea nia ka mae. Ada to'ona Genesis 19:26 † **17:35-36** Tani kekedee 'ua ana sa Luk, kera 'adoa lau verse 36, “Ro wane ki keroa kai rao laona oole. Te wane God kai ngalia, ma te wane kai ore.”

nia ka fatainia na olikokorue nia ana fidalilana na ruruna, ma ka fata 'uri, 'God 'ae, manatai nau mai, nau na wane abulo ta'a!'"

¹⁴ Ma sa Jesus ka fata laugo 'uri, "Nau ku saea fua mulu, na wane ne nia olikokoru na ne, God nia fa'o'oloa ana kada nia ru kau 'i maa, ma nao lau na Farasi. Sulia na wane ki ne kera fabaita kera talada, God kai fatu'u kera. Ma na wane ne kera fatu'u kera talada, God kai fabaita kera."

Sa Jesus nia falea kaelana wele ki

(Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Tani wane kera ngalia mai na kaelana wele tu'u siana sa Jesus, fua ka alua na 'abana fafida ma ka faleada. Ma kada fafurongo nia ki kera ada to'ona, kera ka balufida.

¹⁶ Boroi ma sa Jesus ka saea mai kaelana wele nai ki siana, ma ka fata 'uri fuada, "Mulu alamatainia na kaela wele tu'u kera ka leka mai siaku, ma nao mulu si susida lau. Sulia sa ti ne nia famamana ka dia wele tu'u ki, nia bobola fuana tolai laona 'Initoe God. ¹⁷ Nau ku saea ru mamana fua mulu, dia ta wane ne nao si famamana dia ta wele tu'u, nia 'afitai 'asiana fua nia ka ru 'i laona na 'Initoe God."

Na wane todaru

(Matiu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Te wane fanaonao ana Jiu ki, nia ledia sa Jesus ka fata 'uri, "Wane famanata lea ne 'ae, ta te lea ne nau ku sasia fua nau ku too ana na maurie firi?"

¹⁹ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "'Uta ne 'oe sae nau ana wane lea? Nao ta wane si lea go, taifilia God go ne lea. ²⁰ Nia lea 'oe saitamana faoraie talingai God ki be 'uri, "Oe si sawanee, 'oe si oee, 'oe si beli, 'oe si suke fasia ta wane, ma 'oe fuusi baita ana maa 'oe ma gaa 'oe.'" "

²¹ Wane nai nia olisia ka fata 'uri, "Nia safali mai ana kada nau ku tu'u, nau rosulia na taki nai ki tafau* leka ka dao 'i ta'ena."

²² Ma kada sa Jesus nia rongoa ru nai, nia ka fata 'uri fuana, "Te ru go ne nia nao 'ua. 'Oe fafoli ana na ru 'oe ki tafau, ma 'oe ngalia malefo nai ki, ma 'oko kwatea fuana wane siofa ki, ma 'oe fi too ana na toorue 'i langi. 'Urainai go, 'oe leka na mai suli nau." ²³ Ma kada wane nai nia rongoa ru nai, na manatana ka kwaimanatai 'asiana, sulia nia na wane todaru 'asiana.

²⁴ Ma kada sa Jesus nia ada to'ona wane nai, na manatana nia ka kwaimanatai, nia ka fata 'uri, "Nia 'afitai 'asiana fuana wane todaru ki kera ka ru laona 'Initoe God. ²⁵ Nia 'afitai 'asiana fua ta kamel kai ru sulia na mae kwakwa tu'u ana nile. Nia 'afitai ka liufia lau fuana ta wane todaru kai ru laona na 'Initoe God."

²⁶ Aia, kada wane ki kera rongoa na faoraie nai, kera ka ledia 'uri, "'Urainai ma nao ta wane si toda go mauri firi?"

²⁷ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na ru nai nia 'afitai 'asiana fuana wane, boroi ma fua God nao nia si 'afitai go."

²⁸ Ma sa Pita ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Kalu fasia na toorue kalu ki tafau fua kalu ka leka na suli 'oe!"

²⁹ Sa Jesus ka fata 'uri, "Iu. Nau ku saea fua mulu, dia sa ti ne nia fasia na lume nia, na 'afe nia, na wanefuta nia ki, na maa nia ma na gaa nia, ma na wele nia ki, sulia 'Initoe God, ³⁰ nia kai too ana ru 'oro ki laona molagali ne liufia ru be nia fasia ki. Ma ana mauri falu ne nia leka mai, wane nai kai too na ana mauri firi."

Oluna kada sa Jesus nia fata sulia maelana

(Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Ma kada sa Jesus nia leka fainia fafurongo nia ki taifili kera, nia ka fata 'uri fuada, "Kulu leka 'uri 'i Jerusalem fua kera kai faali'afua ru be na profet ki kera kekede mai sulia nau, na Wele nia Wane. ³² Kera kai kwate nau laona 'abana wane ne nao laugo Jiu ki, fua kera ka 'onionga, ma ka fata buri tolingai

* **18:21** Ada to'ona ana buko Eksodas 20:12-16 laugo ana buko Diutronomi 5:16-20.

aku, ma kera ka ngisufi nau. Kera ka kwae nau, ma kera ka saungi nau. ³³ Ma ana oluna maedangi, nau kai tatae lau fasia na maea.”

³⁴ Boroi 'ana fafurongo ki kera nao si saitamana go na faoraie nai ki ne sa Jesus nia saea fuada, sulia manatalada ngasi 'asiana fuana malingailana na ru ne sa Jesus fata sulia. Nia ne kwate ma kera nao si saitamana te ne sa Jesus nia fata sulia.

Sa Jesus gura na wane maana rodo

(Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Kada sa Jesus nia dao karangia mae fere 'i Jeriko, te wane maana rodo nia to 'i ninimana taale. Ana maedangi ki nia gani malefo ana wane ki. ³⁶ Ma kada nia rongoa wane 'oro ki kera liu, nia ka ledi kera ka fata 'uri, “Te ne 'uri?”

³⁷ Ma kera olisia kera ka fata 'uri, “Sa Jesus na wane be 'i Nasaret ne nia leka mai.”

³⁸ Ma wane maana rodo nai ka akwa ma ka fata 'uri, “Jesus 'oe na Wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai nau mai!”

³⁹ Ma wane ne kera eteta 'i naona kera ka balufia, ma kera ka saea nia ka to aroaro. Boroi ma nia fi akwa baita lau, ma ka fata 'uri, “Oe na wele ana kwalafa sa Deved, 'oe manatai nau mai!”

⁴⁰ Ma sa Jesus ka uu ngado ma ka saea fuada fua kera ka talaia mai siana. Ma kada nia dao karangi, sa Jesus ka ledia, ⁴¹ “Te ne 'oe doria nau sasia fuamu?”

Ma wane maana rodo nai ka fata 'uri, “Aofia 'ae, nau ku doria nau ada lau.”

⁴² Sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Oe ada na. God nia gura 'oe na, sulia 'oe famamana nau.”

⁴³ Ma 'urinai go nia ka ada na, ma nia ka leka na fainia sa Jesus, ma nia ka tangoa God. Ma kada wane ki kera ada to'ona, kera ka tangoa laugo God.

19

Sa Sakias

¹ Sa Jesus nia dao 'i Jeriko, ma ka liu lao fere nai. ² Ma te fanaonao ana wane kera ka koni malefo ana takisi, ne satana sa Sakias, nia wane todaru 'asiana. ³ Ma nia ka sasi 'asiana 'uria adalae to'ona sa Jesus. Boroi ma ka 'afitai, sulia nia wane kokoru 'asiana, ma nao nia si ada to'ona sa Jesus, sulia na okue nai 'e susia. ⁴ Ma nia ka lae 'ali'ali kau 'i naofana okue nai, ma ka ra 'i gwauna te 'ai ne kera saea ana Sikamo, fua ka ada to'ona sa Jesus ne nia leka mai sulia taale.

⁵ Kada sa Jesus nia dao ana kula nai, nia ka ada 'alaa 'i gwauna 'ai nai, ma ka ada to'ona sa Sakias, ma ka fata 'uri fuana, “Sakias 'ae, koso 'ali'ali mai, sulia nau kai to 'i lume 'oe ta'ena.” ⁶ Sa Sakias ka eele 'asiana, ma ka koso 'ali'ali mai, ma ka kwaloa sa Jesus laona lume nia.

⁷ Na wane ki tafau kera ada to'ona ru nai, ma kera ka ngunungunu buri ana, kera 'uri, “Sa Jesus nia leka na fuana ka to fainia na wane ta'a ne.”

⁸ Ma sa Sakias tatae, ma ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Aofia 'ae, nau kai kwatea ta bali ana na toorue nau fuana wane siofa ki. Ma dia nau ku ngali liufia tani ru ana wane ki, nau kai duu fai ru ana fuana.”

⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Ta'ena God nia famaoria laugo na gourue ne, sulia wane ne nia fama-mana God dia famamanae be na koko kia sa Abraham. ¹⁰ Nau, na Wele nia Wane, nau ku leka mai fuana nanisilana na wane ne kera leka garo ki, fua nau ku famaorida laugo.”

Na tarifulae sulia olilana mai wane 'initoa
(Matiu 25:14-30)

¹¹ Na okue baita ne kera fafurongoa ru ki tafau ne sa Jesus saea. Sulia nia dao karangia na 'i Jerusalem, nia saea na tarifulae ne fua ka fa'o'olosia manatada, sulia kera kwaisae 'Initoe God kai fuli 'ali'ali go. ¹² Nia ne kwate sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Te wane ana gourue 'initoa, nia sasi akau fua ka leka siana te kingi baita ne nia to tau mai, fua nia ka gani 'uria na gwaungaie

ma na 'initoe fua kada nia kai oli mai, nia ka kingi fuana fere nia. ¹³ Ma 'i naona ne nia leka, nia saea mai akwala wane rao nia ki siana, ka kwatea na malefo baita fuada, ka fata 'uri, 'Mulu rao ana malefo ne ki, fua mulu ka ngalia laugo tani malefo maana makwalia nau.' ¹⁴ Boroi ma wane ana fere wane 'initoa nai, kera subutainia, ma kera ka kwatea tani wane fua kera ka faorai fainia kingi nai, sulia kera nao si doria go ne na wane nai ka kingi fuada.

¹⁵ "Ka 'urinai boroi 'ana, na kingi nia alua wane nai ka kingi na fuada, ma ana kada nia oli mai, nia ka saea fuana wane ni rao nia ki be nia kwate malefo fuada, fua nia ka dao to'ona ta fita malefo lau ne kera toda maana malefo be nia kwatea fuada. ¹⁶ Na etana wane rao nia leka mai, ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, nau ku to ana te akwala malefo lau fainia malefo be 'oe kwatea fuaku.' ¹⁷ Ma wane 'initoa nai ka fata 'uri fuana, "Oe wane rao lea. Sulia nau ku saitamana nau ku fito'omu ana ru tu'u ki, 'urinai nau ku alua 'oe ada sulia akwala mae fere ki.' ¹⁸ 'Urinai ma ruana wane ni rao leka mai ma ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, nau ku to ana lau ta lima malefo fainia na malefo be 'oe kwatea fuaku ki.' ¹⁹ Ma wane 'initoa nai ka fata 'uri fuana, "Oe kai ada sulia lima mae fere ki.' ²⁰ Burina, oluna wane ni rao ka leka lau mai, ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, malefo 'oe ki be nau ku ngalida, nau ku 'afu ngingiri fafia ana 'aba maku. ²¹ Sulia nau ku mau amu wane fatamaudi. 'Oe dia ta wane ne saitamana ka ngalia ga 'ana ru wane 'e'ete ki, ma 'oe saitamana ngalia laugo fanga fasia oole wane ki.' ²² Sui wane 'initoa nai ka fata 'uri fuana, "Oe na wane rao ta'a! Nau kai keto 'oe ana faoraie 'oe ki talamu. 'Oe sae nau wane fatamaudi, ma nau ku dia ta wane ne ngalia ru ne nao lau ru nau ki, ma nau ku ngalia fanga fasia oole tani wane ki. ²³ Dia 'oe manata 'urinai, 'uta ne nao 'oe si ngalia na malefo nau, ma 'oe alua 'amu laona kula ni totodae, fuana kada nau ku oli mai, nau ku ngalia tani malefo

tarenga 'i maana?' ²⁴ 'Urinai go wane 'initoa nia ka fata 'uri fuana wane ne kera uu 'i senai, 'Mulu ngalia malefo ne fasia, ma mulu kwatea fuana wane ne nia to ana akwala malefo.' ²⁵ Kera ka fata 'uri, 'Wane baita 'ae, nia to na ana akwala malefo.' ²⁶ Ma wane 'initoa nai olisia ka 'uri, 'Nau ku saea fua mulu dia sa ti ne nia rao lea ana ru ne nau kwatea fuana, nau kai kwatea lau tani ru 'oro fuana. Boroi ma dia sa ti ne nao si rao lea ana ta te ne nau ku kwatea fuana, sui boroi 'ana ta ru tu'u ne nia to ana, nau kai lafua fasia. ²⁷ Boroi ma fuana malimae nau ki be kera noni'ela 'ani nau kingi fuada, talaida mai, mulu ka saungida 'i seki 'i naoku.' "

*Wane ki kera manata
baita ana sa Jesus*

(Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Burina sa Jesus nia fata 'urinai ka sui, nia ka leka kau 'i naoda 'uria 'i Jerusalem. ²⁹ Ma kada nia dao karangia fere 'i Betfeis, ma 'i Betani siana fa uo kera saea ana 'i Olif, nia ka kwatea ro fafurongo nia ki 'i nao, ka fata 'uri, ³⁰ "Kamoro leka ana fere loko kamoro naofia kau. Ma kada kamoro dao 'i senai, moro kai ada to'ona te dongki. Kera kania ga 'ada 'i senai, ne nao ta wane si tae 'ua fafona. Kamoro ka lugea, ma moro ka talai mai 'i seki. ³¹ Ma dia ta wane nia ledi kamoro, "Uta ne moro ka lugea na dongki ne?" Moro saea fuana, 'Na 'Aofia nia doria.' "

³² Aia, ro wane nai ki keroa leka, ma keroa ka dao to'ona, dia be sa Jesus nia saea. ³³ Kada keroa lugea na dongki nai, na wane ne kera to ana dongki nai, kera ka fata 'uri, "Te ne moro lugea na dongki ne fuana?"

³⁴ Keroa ka fata 'uri, "Na 'Aofia nia doria." ³⁵ Ma keroa ka talai na mai siana sa Jesus, ma keroa ka alua maku keroa ki 'i fafona sulina na dongki nai, ma keroa ka 'adomia sa Jesus fua ka gouru 'i fafona. ³⁶ Ma kada sa Jesus nia leka kau sulia taale, wane ki kera ka safatainia maku gwala kera ki.

³⁷ Ma ana kada nia dao karangia 'i Jerusalem ana kula ne taale nia koso toli 'uria fa uo 'i Olif, ne wane 'oro ana fafurongo nia ki kera to 'i senai, ma kera ka safali fua tangolana God ana te akwalaie baita, sulia na fanadae baita ki ne kera suada. ³⁸ Ma kera ka fata 'uri, "God 'oe falea na kingi ne nia leka mai ana na nikilalae 'oe!*"

Ma na aroaroe fainia God.
Kulu kai tangoa God ne gwaungailae nia 'e tasa!*"

³⁹ Tani Farasi ki kera to laugo 'i senai, ma kera ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Famanata 'ae, 'oe saea fuana fafurongo 'oe ki, kera to aroaro."

⁴⁰ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nau ku saea fua mulu, dia kera to aroaro, na fau ne ki kera kai akwa ana tangolana God."

Sa Jesus nia angi fafia 'i Jerusalem

⁴¹ Ma ana kada sa Jesus nia dao karangia 'i Jerusalem, nia ka ada kau, ma ka ada to'ona na mae fere nai, ma nia ka angi, sulia na manatana nia kwaimanatai fuana wane ne kera to 'i senai ki. ⁴² Ma ka fata 'uri, "Nia lea dia kamulu saitamana 'i ta'ena na ru ne nia talaiia wane 'uria aroaroe. Boro ma ta'ena, kamulu ulafusi go. ⁴³ Na kada kai dao mai, fuana malimae kamulu ki, kera leka mai, kera ka fuai kamulu, ma kera ka susi kamulu, ma ka 'afitai fua mulu ka ru 'i maa. ⁴⁴ Ma kera kai takalongainia fere kamulu ma na wane ki tafau 'i laona. Ma ta te gwa fau boro ma si tio na ana kula ne kera tio ana 'i nao. Kera ka falia fere kamulu, sulia nao mulu si saitamana kada God leka mai fuana famaurilamulu."*

*Sa Jesus nia ru 'i laona
Beu Abu God
(Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19;
Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Kada sa Jesus nia ru kau laona na Beu Abu God, nia ka taria na wane ne kera 'oifoli ki. ⁴⁶ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Ana kekedee 'ua

mai laona Kekedee Abu, God nia fata 'uri, 'Na Beu nau, na beu ni foa.' Boro ma kamulu abulotainia ka alua lalau kula fuana belilana ru wane ki."

⁴⁷ Ma ana maedangi ki tafau, sa Jesus nia famanata 'i laona Beu Abu God. Ma na fataabu baita ki, ma wane famanata ana taki ki, ma tani fanaonao ana Jiu ki, kera sasi 'uria saungilana sa Jesus. ⁴⁸ Boro ma kera ka nao si saitamana ililana ta ru, sulia wane ki kera to fainia sulia dangi ki fuana rongolana famanata-lae nia.

20

Ledilae sulia nikilalae sa Jesus

(Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Ana te maedangi, sa Jesus nia famanata wane ki 'i laona Beu Abu God. Ma nia ka 'ainitalo laugo ana Farongoe Lea. Ma ana kada nai, na fataabu baita ki, ma wane famanata ana taki ki, ma tani fanaonao laugo, kera leka mai siana sa Jesus. ² Ma kera ka ledi 'uri ana, "Sa ti ne saea 'oe taria wane ne ki fasia laona Beu Abu? Ma sa ti ne kwatea nikilalae fua 'oko sasia ana ru ne ki?"

³ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Iu, nau ku ledi kamulu basi 'uria te ru. ⁴ Iu, kamulu saea basi fuaku, na nikilalae sa Jon to ana fua siuabulae, nia safali mai fasia 'i fai? Nia safali mai ana God, naoma nia safali mai ana na wane ki go?"

⁵ Ma kera ka safali olisusue 'i safitada kwailiu kera ka 'uri, "Te ne kulu kai saea? Dia kulu olisia ma kulu ka 'uri, 'Fasia mai God,' nia kai fata 'uri, 'Ma 'uta mone ne nao kamulu si famamana sa Jon?' ⁶ Ma nao nia si lea laugo fua kulu ka fata 'uri, 'Nia safali go mai ana na wane ki,' sulia na wane ki kera kai 'ui fau kulu, ma kera ka saungi kulu, sulia kera famamana sa Jon nia ta profet." ⁷ 'Urainai, kera ka olisia sa Jesus ma kera ka 'uri, "Kalu ulafusia go."

* **19:38** Psalm 118:26   * **19:38** Psalm 148:1   * **19:44** kada God leka mai fuana famaurilamulu: Na wane Jiu ki kera kwaimakwali masia na kada God kai leka mai fuana famaurida fasia malimae kera ki. Boro ma kada sa Jesus dao, 'orolana wane Jiu noni'ela ana nia.

⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri lau fuada, "Nau boroi nao si farongo kamulugo ana na nikilalae ti ne nau ku sasia ana ru ne ki."

Tarifulae sulia na wane rao ne tolada ta'a ki
(*Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12*)

⁹ 'I burina, sa Jesus ka farongo kera laugo ana te tarifulae ka 'uri, "Te kada, te wane nia fasia te oole grep, ma nia ka alua tani wane rao kera ka ada sulia oole nai. Ma wane baita ana oole ne ka leka ana te fere tau, ma nao si oli 'ali'ali mai. ¹⁰ Leleka ka dao na ana kada ne oole nai maua, wane baita nai ka kwatea te wane ni rao nia, fua ka ngalia mai tani fue grep ana 'ai ne nia fasia laona oole nai. Boroi ma kada wane ni rao nai nia dao laona oole nai, na wane rao ne ada sulia oole nai, kera ka kumua, sui kera ka olitai 'o'oni ana siana wane baita nia. ¹¹ Ma na wane baita nai ka kwatea lau ruana wane ni rao. Boroi ma wane rao ne ada sulia oole nai, kera ka kwaea laugo, ma kera ka fata ta'a na ana, ma kera ka olitai 'o'oni laugo ana. ¹² 'Urinai, wane baita nai ka kwatea lau oluna wane rao nia, ma kera ka kwae maala laugo ana, ma kera ka taria fasia kula nai. ¹³ 'I burina, na wane baita nai ka manata 'uri, "Te lau ne nau kai sasia? Nau kwatea na 'aku na welewane nau ne, nau ku kwaimani 'asiana ana. Ma alamia nia ne wane rao ne ada sulia oole kai manata baita ana.' ¹⁴ Kada wane ne kera rao ana oole nai, kera ada to'ona na wane nai, kera ka fata fuada kwailiu ma kera ka 'uri, 'Nia na ne na wele na wane be nia too ana na oole. Kulu saungia ka mae fua kulu ka ngalia 'akulu na oole ne fuaka.' ¹⁵ 'Urinai go kera ka tara wane nai 'i maa fasia laona oole be, ma kera saungia ka mae na."

Ma sa Jesus ka ledida ka 'uri, ¹⁶ "Te ne na wane ne nia too ana na oole nai kai sasia? Nia kai dao mai, ka saungia na wane nai ki. Sui nia ka kwatea na oole nia fuana wane 'e'ete ki."

Kada wane ki kera rongoa na faoraie ne sa Jesus, kera ka fata 'uri, "Nao 'asiana, nia 'afitai ka 'urinai!"

¹⁷ Sui sa Jesus ka ada nikila fuada, ka fata 'uri, "Dia nao nia si 'urinai, te ne fadalana faoraie be laona Kekedee Abu[☆] be nia fata 'uri, 'Na fau ne na wane saungai lume ki kera noni'ela ana, nia ne na fau talingai ka liufia na fau ki tafau ana 'odoe.'

¹⁸ "Ma dia sa ti ne nia lakwadora fafona fau nai, nia kai mangisi. Ma dia sa ti ne fau nai ka 'asia fafia, na nonina ka meme tafau na."

¹⁹ Ana kada nai, na fataabu baita ki fainia na wane famanata ana taki ki, kera fi ada saitamana faoraie sa Jesus nia faorai suli kera, ma kera dori daua ana kada nai. Boroi ma kera mau laugo 'ada ana wane ki.

Na ledilae sulia takisi
(*Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17*)

²⁰ Ma na fanaonao ki kera ka sasi 'uria daolae to'ona ta kada lea fuana daulana sa Jesus. Ma kera ka folia tani wane fua kera ka suke ana ledilana sa Jesus. Sulia kera doria kera fai fafia ana ta ru ne nao si 'o'olo, fua ka bobola fainia kwatelana kau fuana gwaungai 'i Rom ne ada sulia 'i Jiudea. ²¹ Kera dao siana, ma kera ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, kalu saitamana 'oe famanata, ma 'oe saea na ru mamana ki. Ma 'oe si 'ado go fainia ta wane ana te ne kera manata sulia. 'Oe famanata ga 'amu sulia mamanae ma kwaidoria God fuana wane ki. ²² Saea mai fua malu, 'Uri ma nia bobola ga 'ana fua kulu ka kwatea malefo ana takisi fuana kingi baita 'i Rom, naoma 'e nao?"

²³ Ma sa Jesus ka ada saitamana na sukee kera, ma nia ka fata 'uri, ²⁴ "Fatainia basi mai te seleni fuaku." Ma kada kera ngalia mai te seleni fuana, nia ledida ka 'uri, "Na nununa sa ti ne 'i fafona seleni ne? Ma na satana sa ti ne?"

Ma kera olisia kera ka 'uri, "Na kingi Rom."

²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Dia 'urinai, kamulu ka kwatea fua kingi baita 'i Rom na ru nia ki, ma

☆ 20:17 Psalm 118:22

mulu kwatea laugo ru God ki fua God.”²⁶ Ma kera ka to aroaro, sulia kera kwele 'asiana ana olisilae sa Jesus. Ma kera nao si bobola na fuana ne kera ka dao to'ona ta sukee lau fuana sa Jesus 'i maana wane ki.

Na ledilae 'uria na tataelae fasia maea

(Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Sui, tani Sadusi kera leka mai siana sa Jesus. Na Sadusi ki kera saea ne na wane ki nao si tatae lau fasia na maea. Ma kera ledi 'uri ana sa Jesus,²⁸ “Wane Famanata 'ae, sa Moses nia kedea na taki fuaka ka alangai 'uri, 'Dia ta wane nia mae, ma na 'afe nia ka mauri 'ua, boroi ma nao nia si to ana ta wele, na wanefuta nia ka adea lau na gwa 'oru nai, fua keroa to ana ta wele fua ka talana na wane be nia mae.’

²⁹ “Tu ma, ana te kada, fiu waisasina ki kera to. Ma na wane 'i nao ka adea ta keni, ma nao si alua go ta wele, ma wane nai ka mae na ana.

³⁰ “Ma na ruana wane ka adea lau na gwa 'oru nai, ma nia ka mae laugo. ³¹ Sui oluna wane ka 'urinai laugo. Ma ka 'urinai laugo fuana ai burina ki tafau. Na fiu waisasina nai ki tafau go, kera adea keni nai, ma kera nao si to go ana ta wele, ma kera ka mae tafau na. ³² Ma 'isilana, keni nai ka mae laugo. ³³ 'Uri ma, ana maedangi ne God kai taea wane mae ki tafau fasia maea, sa ti ada ne na 'afe nia? Sulia na fiu waisasina nai ki tafau go be kera adea keni nai.”

³⁴ Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, “Kada ne, na wane ki ma na keni ki, kera arai ma kera ka 'afe. ³⁵ Boroi ma ana kada ne nia mai 'ua, na wane ki ma na keni ki ne kera bobola fainia na tataelae fasia na maea, ma kera ka to na ana na mauri firi 'i langi, kera nao si arai ma kera si 'afe na, ³⁶ sulia kera dia na 'ada na 'ainsel ki, ma kera nao si mae na. Kera na wele God ki na, sulia kera tatae na fasia na maea.

³⁷ “'Urinai, ma na kekedee sa Moses nia famadakwa na fuaka ne na wane mae ki, kera kai mauri lau.

Sulia kada be God nia fatainia fuana sa Moses ana ere be meafia 'ai tu'u be, sa Moses nia saea God ana, 'God sa Abraham, God sa Aesak, ma God sa Jakob.’³⁸ Na fadalana 'uri: Tani wane ne kera mae na, kera fosia ga 'ada God, sulia kera mauri na fainia.”

³⁹ Ma tani wane ada, wane famanata ana taki ki, kera fata 'uri, “Wane Famanata 'ae, na olisilae 'oe nia lea 'asiana!”⁴⁰ Ma kera ka mau na fua ledilana lau.

Sa Jesus nia Wele ana kwalafa sa Deved ma

na 'Aofia nia laugo

(Matiu 22:41-46; Mak 12:35-40)

⁴¹ Sui sa Jesus ka ledi 'uri ada, “Nia 'uta, ne kera saea na Christ ne wane ana na kwalafa sa Deved?⁴² Sa Deved be fata 'uri ana laona Kekedee Psalm ki,⁴³

'God nia fata 'uri fuana 'Aofia nau: 'Oe gouru 'i bali 'o'olo aku, ma 'oe gwaungai fai nau,⁴³ makwalia kada nau kai alua malimae 'oe ki farana gwaungaie 'oe.’

⁴⁴ “Sa Deved 'ana talana ne nia saea na Christ ana na 'Aofia.’ Nia ne, na Christ nia nao lau Wele ana kwalafa sa Deved ga 'ana. Nia 'Aofia nia laugo.”

⁴⁵ Kada wane 'oro ki kera fafuron-go, sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki,⁴⁶ “Mulu madafi kamulu fasia na wane famanata ana taki sa Moses ki, sulia kera doria leka liulae fainia maku falu gwala ki. Ma kera ka doria laugo fua wane ki kera ka fa'initoda, ma ka fata lea fuada 'i maana usie ki. Ma kera ka doria gourue 'i nao ana kula 'initoa ni gourue ki laona beu fuana folae ki, ma ana kula lea ki kada ana fafanga ki. ⁴⁷ Sui boroi 'ana, wane ne ki kera belia na lume ma na ru gwa 'oru ki to ana. Ma kera ka foa gwala, fuana wane ki ka fata lea sulida. Iu, na wane famanata ana taki sa Moses ki, kwaekwae kera kai ta'a 'asiana fuada!”

21

*Sa Jesus tangoa na kwatee
te gwa 'oru
(Mak 12:41-44)*

¹ Kada sa Jesus nia to 'ua laona Beu Abu God, nia ka adaada, ma ka ada to'ona wane todaru ki kera leka mai fuana kwate malefoe laona na kufi ru fuana alu malefolae. ² Ma nia ka ada to'ona laugo te gwa 'oru ne nia siofa 'asiana. Nia leka mai, ma ka kwatea ro ngingisi malefo tu'u ki. ³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, na kwatea ne gwa 'oru siofa ne nia kwatea, nia baita ka liufia wane ki tafau ne kera kwate malefo baita ki. ⁴ Sulia wane todaru ki, kera kwatea ga 'ada ka bali tu'u ana toorue kera ki. Boro ma gwa 'oru siofa ne, nia kwate tafau na ana ru ki ne nia to ana fuana tolana."

*Sa Jesus fata sulia okosilana na
Beu Abu God
(Matiu 24:1-21; Mak 13:1-19)*

⁵ Ma tani fafurongo ana sa Jesus, kera ka tangoa na Beu Abu God, sulia ne adalae to'ona nia kwanga lea 'asiana ana gwa fau lea ne kera laungia ana ki ma ana kwatea ki laugo ne kera kwatea fuana God. Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, ⁶ "Ru ne ki tafau ne mulu suada na, na maedangi nia kai dao mai ne nao ta gwa fau si tio 'i fulina, boro ma kera tafau kera kai takalo 'i ano!"

⁷ Ma kera ka ledi kera ka 'uri, "Wane Famanata 'ae, angita ne ru nai ki kai dao? Ma te ne kai fuli fua ka fatainia kada fuana ru ne ki tafau ka fuli ma ka dao ana?"

⁸ Ma sa Jesus nia olisida ka 'uri, "Kamulu kai adaada lea, ma nao mulu si alamatainia ta wane ka talai garo amulu. Sulia ne wane 'oro ki kera kai dao mai ana sataku, ma kera kai fata 'uri, 'Nau na ne na Christ!' Ma kera kai fata laugo 'uri, 'Na kada 'olea nia dao na!' Nao mulu si leka sulida. ⁹ Ma nao mulu si mau ana kada mulu rongoa na firue ki, ma na faoraie sulia na firue ki, sulia ru nai ki kai fuli basi 'i nao.

Sui boro ma 'ana ru nai ki ka fuli, na 'isilana kada nao si karangi 'ua."

¹⁰ Sui sa Jesus ka fata lau fuana fafurongo nia ki ka 'uri, "Na mae fere ki kera kai fualida kwailiu, ma na 'initoe ki kera kai fualida kwailiu. ¹¹ Ma na anuanu baita ki kai dao, ma na uni fioloe ki, ma na mataie baita ki kai liu ana fere ki tafau, ma ru baita 'e'ete fuana maungilana ki, ma na maetoto kai sakatafa mai fasia lofana salo.

¹² "Ma suifatai ru nai ki ka fi fuli, kera kai fulia ru ta'a ki amulu, sulia mulu rosuli nau. Kera kai kani kamu, ma kera kai fanonifi kamulu, ma kera kai ngali kamulu laona beu fuana folae ki fuana ketolamulu, ma kera kai alu kamulu 'i laona na beu ni kanie, ma kera kai tara kamulu siana wane fanaonao ma na kingi kera ki fuana ketolamulu. ¹³ Ka 'urinai ma na kada ne lea na fua mulu fuana faorailae sulia na Farongoe Lea God nai. ¹⁴ Ma mulu si manata 'abero lau 'uria te ne mulu olisida ana. ¹⁵ Sulia nau kai kwate tafau na fua mulu na faoraie ana na liotoe, ma nao ta malimae amulu ne kai fata olisi kamulu, naoma ka fata aefara ru ne mulu saea ki. ¹⁶ Ma na maa kamulu ki, ma gaa kamulu ki, ma sasimulu ki, ma wanefuta kamulu ki, ma na wane kwaimani kamu ki, kera kai kwate kamu fuana fanaonao ki. Ma tani wane amulu kera kai saungida. ¹⁷ Na wane ki tafau kera kai sulangai kamu osingaku. ¹⁸ Ka 'urinai boro ma 'ana, 'afitai ta te ifu tu'u ana gwaumululu ka naoana. ¹⁹ Mulu uu ngasi ana famamanae kamulu ki, ma mulu kai mauri firi."

²⁰ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Kada mulu ada to'ona na wane ni omee ki, kera alasia 'i Jerusalem, mulu kai saitamana kera kai takalongainia na fere baita ne. ²¹ Ma ana kada nai, wane ne kera to 'i Jiudea, kera kai tafi tafau 'uria gwauna fa uo ki. Ma wane ne kera to laona mae fere baita ne, kera kai tafi fasia. Ma na wane ne kera to kalikalia mai kera nao si oli lau mai 'uria fere baita ne. ²² Sulia kada ne, kada fua kwaiketoilae, fua ne

te ki be kera kedea sulia 'i laona Kekedee Abu kai dao mamana na mai. ²³ Ma ana fa dangi nai ki, nia kai ta'a fuana keni ki ne kera iana, sulia ne nia 'afitai fuada ne kera ka tafi, ma ka ta'a laugo fuana 'afe ki ne kera too ana na wele tu'u ki. Ma na kwaimanatailae baita kai dao to'ona wane ana fere ne, sulia God kai kwaea na wane 'i senai ki. ²⁴ Tani wane kera kai saungida ana naife ni sauwanee. Ma tani wane kera kai dauda, ma kera kani fafida, ma kera ka ngalida 'uria fere 'e'ete ki. Ma wane ne nao lau Jiu ki, kera falia fere baita 'i Jerusalem leka ka dao ana 'isilana kada kera ki.

*Sa Jesus fata sulia olilana mai
(Matiu 24:29-35; Mak 13:24-31)*

²⁵ "Ru 'e'ete ki kai fuli fuana sato, ma na madame, ma na bubulu ki. Ma wane ana na mae fere baita ki tafau 'i laona molagali, kera kai fitala, ma kera ka mau ana kurulana ma na ralana asi, ma fa nanafo ki. ²⁶ Ma na wane ki kera kai maebu-atamarakwa sulia kera mau 'asiana, kada kera makwalia na daolana mai ru nai fafia molagali tafau. Sulia na ru 'i lofana salo ki, kera kai leka garo. ²⁷ 'Urinai, nau na Wele nia Wane, ku fi dao fatai mai. Nau kai dao mai fainia na nikilalae baita, ma na ngwasinasinae baita 'i fafona na gwa salo ki. ²⁸ Ma kada na ru nai ki nia safali kai fuli, mulu uu, ma mulu ada 'alaa, sulia kada God kai famaui kamulu, nia dao karangi na mai."

²⁹ Sui sa Jesus ka fata sulia na tarifulae fuada ka 'uri, "Mulu manata basi sulia 'ai kera saea ana figi fainia 'ai ki tafau. ³⁰ Kada mulu ada to'ona na ulina nia ngosa, mulu ka saitamana na kada fuana uni 'ako'akoe nia karangi na. ³¹ Ka 'urinau laugo, ana kada mulu ada to'ona ru nai ki nia fuli, mulu ka saitamana na kada fua God kai gwaungai, nia dao karangi na. ³² Ru mamana 'asiana nau ku saea fua mulu, ru nai ki tafau kai dao mai suifatai wane ne kera mauri ana kada nai, kera fi mae. ³³ Na ru ki tafau mai langi ma laona

molagali kera kai sui. Boro ma na fatalaku go ne toto nao si sui.

³⁴ "Mulu kai adaada lea. Nao mulu si ro ana fangalae baita ki, ma na ku bubulolae ki, ma na manata 'abero-lae ki ana na maurie seki laona molagali. Dia mulu sasi 'urinau, fa dangi nai ka dao fatona kamulu dia ta maniito. ³⁵ Sulia maedangi nai kai dao mai fafia na wane ki, ana kula ki tafau 'i laona molagali ne. ³⁶ Mulu kai adaada lea, ma mulu kai fua ana kada ki tafau, fua mulu kai too ana na nikilalae fuana maurie 'i laona ru nai ki ne kai fuli. Ma fua mulu si 'eke lau kada mulu kai uu 'i maaku, na Wele nia Wane."

³⁷ Ana maedangi ki tafau, sa Jesus nia famanata wane ki laona Beu Abu God. Ma saulafi ki nia leka ka maleu gwauna fa uo 'i Olif. ³⁸ Ma na 'ofodangi makalokaloa ki tafau, wane 'oro ki kera ka leka mai laona Beu Abu God fuana rongolana fatalana sa Jesus.

22

*Na lokoerue fuana
saungilana sa Jesus*

(Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Na kada fua Fafanga ana Daofa Liue Jiu ki, nia karangi na. Ana fafanga ne, kera saitamana 'anilana beret ne nao ta isi ana. ² Ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera ka manata 'uria saungi agwalae ana sa Jesus, sulia kera maungia na wane ki.

*Sa Jiudas nia alafafia na kwatelana sa Jesus fuana malimae nia ki
(Matiu 26:14-16; Mak 14:10-11)*

³ Ma sa Saetan ka dao mai 'i laona manatana sa Jiudas Iskariot, ta wane ana akwala ma ro fafurongo be sa Jesus. ⁴ Nia ne sa Jiudas ka leka kau siana fataabu baita ki, ma na fanaonao ki ana wane ne kera ada sulia Beu Abu God, ma ka saea fuada nia saitamana kai kwai'adomi na fuana daulana sa Jesus. ⁵ Ma kera ka eele 'asiana, ma kera kai kwate malefo fuana. ⁶ Sa Jiudas ka alafafia, ma ka safali ada na 'uria ta kada ne

nao ta wane si to fainia sa Jesus, fua ka kwatelana sa Jesus fuada.

Sa Jesus sasi akau fuana fa dangi ana Fafanga Daofa Liue

(Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ 'Urinai, na maedangi nai na wane Jiu ki fuana 'anilana beret ne nao ta isi 'i laona, nia dao na. Maedangi nai, kera saungia laugo kaelana sipsip ki, ma kera ka sasi akau ana fanga fuana Fafanga ana Daofa Liue. ⁸ Ma sa Jesus ka kwatea sa Pita fainia sa Jon ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro leka sasi akau ana fanga fuaka fua 'anilana na Fafanga ana Daofa Liue."

⁹ Keroa ka ledi 'uri ana sa Jesus, "I fai ne 'oe doria karo kai sasi akau ana kula fuana fafanga na?"

¹⁰ Sa Jesus olisi keroa ka fata 'uri, "Kada kamoro ru laona 'i Jerusalem, moro kai dao to'ona te wane nia ngalia na fa kafo. Moro leka sulia 'uria lume ne nia leka 'uria. ¹¹ Moro fata 'uri fuana wane ne lume nia, 'Na Wane Famanata nia fata mai 'uri fuamu: 'I fai ne mae lume fuana nau kai 'ania na Fafanga ana Daofa Liue fainia fafurongo nau ki?' ¹² Ma na wane nai kai fatainia mae lume baita ana lume nai ne 'e to 'i langi, kula ne ru ki kera sasi akau na ana, ma 'i senai kamoro kai sasi akau ana fanga ki."

¹³ 'Urinai, keroa ka leka na, ma keroa ka dao to'ona ru ki tafau dia be sa Jesus nia saea fuadaro. Ma keroa ka sasi akau na ana fanga 'i senai.

Na fafanga na 'Aofia

(Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Nia dao na ana kada fuana 'anilana na Fafanga ana Daofa Liue, ma sa Jesus fainia na lifurongo nia ki, kera ka to na ana kula ni fangalae. ¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Nau ku doria 'asiana 'anilana na Fafanga ana Daofa Liue fai kamulu, sui nau ku fi nonifi 'aku. ¹⁶ Ma nau ku saea fua mulu, nia 'afitai nau ku 'ania lau na Fafanga ana Daofa Liue

fai kamulu, leka ka dao ana kada ana famamanalana ana kada God kai gwaungai."

¹⁷ Sui sa Jesus ka ngalia na titiu, ma ka tangoa God. Sui nia ka fata 'uri fuada, "Mulu ngalia, ma mulu ka 'ado ana 'i safitamulu. ¹⁸ Nau ku saea fua mulu, safali 'i ta'ena ka oli 'alaa, nau si kufia lau na waeni ne, leleka dao ana kada 'Initoe God ka dao mai."

¹⁹ Sui sa Jesus ka ngalia na beret, ma ka tangoa God, sui nia ka ngiia, ma ka kwatea fuada. Ma ka fata 'uri, "Na noniku ne nau ku kwate 'uria kamulu ne. Mulu kai 'ania fuana manatalae to'oku." ²⁰ 'I burina na fangalae, nia ngalia laugo na titiu, ka fata 'uri, "Nia na ne 'abuku ne nia igwa fua mulu. Ana 'abuku, God ka fangasia na alangaie falu.

²¹ "Ada to'ona basi! Na wane ne kai kwate nau fuana malimae nau ki, nia to ga 'ana fai nau 'i seki ana kula ni fanga. ²² Sulia nau, na Wele nia Wane, nau kai mae dia God nia doria fuaku. Boroj ma nia ta'a 'asiana fuana wane ne nia kwate nau fuana malimae nau ki!"

²³ Ma kera ka safali fuana ledi kwailiulae 'i safitada 'uria sa ti ada ne kai sasia ru nai.

Na olisusue sulia na 'initoe

(Matiu 20:25-26; Mak 10:42-43)

²⁴ Ma na fafurongo nia ki kera ka olisusu 'i safitada kwailiu fuana sa ti ada ne nia talingai ka tasa. ²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Kamulu saitamana na wane gwaungai ki ne kera gwaungai fuana wane nao lau Jiu ki, kera to ana nikilalae, ma kera saitamana 'asiana ana usungailana wane fuana sasilana ru kera doria ki. Ma kera ka doria na wane ki ka saeda ana na wane talingai ki.

²⁶ Sui boroj 'ana, nao mulu si sasi lau 'urinai 'i safitamulu. Ma sa ti amulu ne nia na wane ni kwaitalai, nia na wane marabibi. Ma na wane ne nia talingai, nia kai dia na wane ni rao.

²⁷ 'Uri ma sa ti ne kera saea ne nia wane talingai, na wane ne nia to go ana fuana fangalae, naoma na wane ne nia rao fuana? Na wane ne nia to go ana fua fangalae ne nia talingai.

Boroi ma nau ku to 'i safitamulu dia na wane ne nia rao.

²⁸ "Mulu to na fai nau 'i laona ilitoe nau ki tafau. ²⁹ Dia na Maa nau nia kwatea tafau na gwaungailae fuaku, nau boroi nau ku kwatea laugo na gwaungailae fua mulu, ³⁰ fua mulu ka fanga fai nau, ma mulu ka ku fai nau 'i laona 'Initoe nau. Ma mulu kai gouru ana kula ni gourue ana na gwaungaie ki, ma mulu kai gwaungai ana na akwala ma ro fui wane be 'i Israel ki."

Sa Jesus eta fatae ana sa Pita ne kai tofe nia
(*Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38*)

³¹ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Pita, "Simon Pita 'ae! 'Oe 'e fafurongo basi. God nia alamatainia na sa Saetan, fua kai sasi 'uria kai takalongai kamulu tafau fasi nau, dia wane ne nia rao 'i laona oole fuana efolana mege ru lea ki fasia na tataeru ta'a ki. ³² Ka 'urinai boroi ana Simon, nau ku fua fuamu, fua ne nao 'oe si luka faburi ana fitoe 'oe. Ma ana ta kada ne 'oe 'e manata oli lau mai 'uri nau, 'oko fanikila na wane ne kera famamana nau ki."

³³ Ma sa Pita nia olisia ka 'uri, "Aofia 'ae, nau ku kwaimakwali ga 'aku fuana lekalae fai 'oe 'i laona beu ni kanie ma fuana maelae fai 'oe!"

³⁴ Ma sa Jesus nia olisia ka 'uri, "Pita 'ae, nau ku saea fuamu, 'i ta'ena laona fa rodo ne, 'i naona na karai kai angi, 'oe olu fa tofe laku ne 'oe ulafusi nau."

³⁵ Sui sa Jesus ka ledi 'uri ana fafurongo nia ki, "'Uri ma kada be nau ku odu kamulu kau, ma nao mulu si to ana ta malefo, naoma ta ngwai, naoma ta tae butu, 'uri ma kamulu olikokoru ana ta ru be?"

Ma kera olisia kera ka 'uri, "Nao go."

³⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Boroi ma ana kada ne, dia sa ti ne nia to ana ta malefo naoma ta ngwai, nia ka ngalia 'ana. Ma sa ti ne nao si to ana ta naife ni sauwane, nia kai foli

ana na maku lola nia, ma ka folia ta naife 'ana.* ³⁷ Nau ku saea ru ne fua mulu, sulia ne Kekedee Abu be fata suli nau 'uri, 'Kera oku fainia na wane ta'a ki.'☆ Ru nai kai fuli na fuaku, sulia na kekedee ki tafau go suli nau kai fuli mamana na."

³⁸ Ma na fafurongo nia ki kera ka fata 'uri, "'Aofia 'ae, ada to'ona basi, kulu to na ana ro naife ni sauwane 'i seki!"

Ma nia ka olisida ka 'uri, "Nia lea na."

Sa Jesus nia foa ana gwauna uo 'i Olif
(*Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹ Sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera fasia na fere baita nai, ma kera ka leka na 'uria fa uo kera saea ana 'i Olif, dia be kera 'idufa leka ana. ⁴⁰ Ma kada kera dao ana kula nai, nia ka fata 'uri fuada, "Mulu kai foa, fasia na ilitoe ki ka liufi kamulu."

⁴¹ Sui sa Jesus nia leka tu'u lau kau fasida ka bobola fainia kula ne 'uilae ana na fau nia dao ana, ma ka boruru 'i ano, ma ka foa.

⁴² Nia ka fata 'uri, "Maasi 'ae, dia 'oe nonimabe, 'oe lafua 'amu na nonifie ne fasi nau. Sui boroi 'ana, nao lau na kwaidorie nau, boroi ma sulia kwaidorie 'oe lalau." ⁴³ Ma te 'ainsel fasia 'i langi nia dao mai, ma ka fanikila nia. ⁴⁴ Ma kada nai, manatana nia fi 'asiana, nia ka foa nikila lau. Ma na 'i'ida ne 'i nonina 'e udu ma ka 'asia 'i ano dia ta guira 'abu.

⁴⁵ Ma kada nia tatae fasia na folae nia ka oli siana fafurongo nia ki. Kera maleu 'ada, sulia kera ngwatautau 'asiana sulia kwaimanataie. ⁴⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "'Uta ne kamulu maleu ro? Mulu tatae, ma mulu ka foa, fasia na ilitoe ka liufi kamulu."

Kera daua sa Jesus
(*Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11*)

⁴⁷ Kada sa Jesus nia fata 'ua ga 'ana faida, te okue baita kera dao mai.

* **22:36** Sa Jesus saea ru ne fuana ka fabasua fafurongo nia ki fua kera sasi akau sulia ne kera kai dao to'ona malimae ki ne kai fagagaida. ☆ **22:37** Aesaea 53:12

Ma te wane ana fafurongo nia ki, ne satana sa Jiudas, nia talaida mai. Ma nia ka dao mai siana sa Jesus, ma ka nono'ia.† 48 Boroi ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Jiudas 'ae, 'oe kwate nau, na Wele nia Wane, fuana malimae nau ana nono'ilaku!"

49 Ma kada fafurongo ki kera to fainia sa Jesus, kera ka ada to'ona ru nai, kera ka fata 'uri, "Aofia 'ae! 'Uri ma kalu kai kumuda ana naife ni sauwane ne kalu ki?" 50 Ma te wane ada, ka kwaea te wane ni rao na 'inita fataabu, ma nia ka kwae musia na bali alinga 'o'olo ana.

51 Go sa Jesus ka fata 'uri, "Mango na!" Ma nia ka samo to'ona na alingana na wane nai, ma ka gura na.

52 Sui sa Jesus ka fata fuana fa-taabu baita ki, ma wane ne kera folo 'usia na Beu Abu God, ma wane fanaonao ki ne kera leka mai senai fuana daulana, nia ka 'uri, "'Uri ma, nau ta wane beli ne, fua mulu ka dao mai 'uri nau fainia naife ki ma subiki? 53 Nau ku to ga 'aku siamulu 'i laona Beu Abu God sulia maedangi 'oro ki, boroi ma nao mulu si sasi go 'uria daulaku. Boroi ma kada kamulu na ne, fua mulu ka rao na ana na nikilae sa Saetan, na wane ne gwaungai ana maerodo."

Sa Pita nia tofea sa Jesus

(*Matiu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27*)

54 Sui kera ka daua na sa Jesus, ma kera ka talaia na 'i laona lume na 'inita fataabu. Ma sa Pita ka leka daudau na mai burida ana ta kada taale ne tau laugo fasida. 55 Ma te ere kera ukunia 'i tofungana na labate ana lume, ma sa Pita ka to na fainia na wane ne kera gouru kalia na ere nai. 56 Ma kada te wele keni sari ni rao, nia ada to'ona sa Pita ne gouru 'i senai karangia na ere, nia ka ada filoa ma ka fata 'uri, "Na wane ne nia to laugo fainia sa Jesus."

57 Boroi ma sa Pita 'e tofe ka 'uri, "Keni ne 'ae, nau kusi saitamana na wane na!"

58 Ma nao si tau laugo 'i burina, te wane ka ada to'ona sa Pita ma ka fata 'uri, "'Oe ta wane laugo ada ne!"

Boroi ma sa Pita nia olisia ka 'uri, "Nau nao lau ta wane ada."

59 Ma bolofainia ka kada tu'u lau 'i burina, te wane lau ka fata nikila ka 'uri, "Nia mamana. Na wane ne nia to laugo fainia sa Jesus, sulia nia laugo na wane fasia 'i Galili!"

60 Boroi ma sa Pita nia olisia ka 'uri, "Wala, nau ku ulafusia na ru ne 'oe fata sulia!"

Ma kada nia fata go 'urinai, na karai ka angi na. 61 Ma na 'Aofia ka abulo, ma ka ada 'o'olo kau fua sa Pita. Ma sa Pita ka manata to'ona faoraie be na 'Aofia nia saea fuana be 'uri, "'I naona karai ka angi, 'oe kai olu fatofe nau ne 'oe ulafusi nau." 62 Ma sa Pita ka ru kau 'i maa, ma ka angi 'asiana.

Kera talaia sa Jesus siana fanaonao Jiu ki

(*Matiu 26:59-68; Mak 14:55-65; Jon 18:19-24*)

63 Ma na wane ni omee ki ne kera folo kalia sa Jesus, kera 'onionga, ma kera ka kumua. 64 Ma kera ka kani bokota maana, ma kera ka ledi 'uri ana, "'Oe saea basi sa ti ne kumuli 'oe?" 65 Ma kera ka saea faoraie ta'a 'oro ki laugo ana.

66 Ma 'ofodangi kada nia la na, wane fanaonao Jiu ki, ma na fataabu baita ki, ma na wane famanata ana taki ki, kera fata oku. Ma wane ni omee ki kera ka talaia mai sa Jesus fuada. 67 Ma kera ka fata 'uri fuana, "'Oe saea fua malu. 'Uri ma 'oe na Christ, na wane ne God nia filia fuana famaurilamalu?"

Ma nia olisida ka 'uri, "Dia nau ku saea fua mulu, nia 'afitai mulu ka famamana nau. 68 Ma dia nau ku ledi kamulu 'uria ta ru, nia 'afitai mulu ka olisia. 69 Boroi ma nia safali ana kada ne ka oli 'alaa, nau, na Wele nia Wane, nau kai to 'i bali 'aba 'o'olo ana God ne nia nikila 'asiana, ma nau ku gwaungai fainia."

† 22:47 nono'ia: Dia na falafala Jiu ki, na nono'ia fatainia kwaimanie ma fuusi baita fuana famanata fasia na fafurongo nia. Nia bobola fainia na fafurongo ka fata lea fuana famanata nia ana nono'ilana 'abana.

⁷⁰ Ma kera tafau go kera ledia kera ka 'uri, "Uri ma 'oe na ne na Wele God?"

Ma nia olisida ka 'uri, "Nia na nai mulu tala saea."

⁷¹ Ma kera ka fata 'uri, "Nao kulu si doria lau ta wane ni fata famamana! Sulia kulu rongoa tafau na ana fatalana ne nia saea nia Wele God!"

23

Sa Jesus nia uu nao sa Paelat

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Ma na okue ana wane fanaonao senai ki, kera tatae, ma kera ka talaia sa Jesus siana sa Paelat fua ketolana. ² Ma kera ka safali fua fai fafilana ana ru garo ki, ma kera ka 'uri, "Kalu dao to'ona na wane ne nia fata alingana wane kalu ki. Ma ka saea fua kera nao si kwatea lau na malefo ana na takisi fua kingi baita 'i Rom, ma nia ka saea nia ne na Christ, na wane ne God nia filia fuana kingi."

³ Ma sa Paelat ka ledia ka 'uri, "Uri ma 'oe ne kingi wane Jiu ki?"

Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nia na nena 'oe saea."

⁴ Sui sa Paelat ka fata 'uri fuana fataabu baita ki, ma na okue nai, "Nau kusi dao go to'ona ta garoe ana wane ne fua saungilana."

⁵ Ma kera ka fata nikila ma ka 'uri, "Boroi ma laona bali lofaa 'i Jiudea tafau, nia kusu firue ana famanatae nia. Safali mai 'i Galili leka ka dao na 'i seki."

⁶ Ma kada sa Paelat nia rongoa ru nai, nia ka ledida ka 'uri, "Uri ma na wane ne nia leka mai fasia 'i Galili ne?" ⁷ Ma kada nia saitamana ne sa Jesus nia leka mai fasia na kula ne sa Herod nia gwaungai ana, nia ka kwatea sa Jesus siana sa Herod. Sulia sa Herod nia to laugo 'i Jerusalem ana kada nai. ⁸ Ma kada sa Herod nia ada to'ona sa Jesus, nia ka eele 'asiana, sulia nia rongoa na faoraie sulia, ma ka kwaimakwali

fua adalae to'ona ka tau na mai. Ma nia doria adalae to'ona sa Jesus fua sasilana ta fanadae. ⁹ Sa Herod nia ledia ru 'oro ki ana, boroi ma sa Jesus nao si olisia go ana ta ru. ¹⁰ Ma fataabu baita ki, ma wane famanata ana taki ki, kera uu laugo 'i senai, ma kera ka fata ngangata fua kefusilana sa Jesus. ¹¹ Ma sa Herod fainia wane ni ome ne nia ki, kera ka 'onionga sa Jesus, ma kera ka fata ta'a ana. Ma kera ka faofia ana te maku gwala lea, ma kera ka oli lau fainia siana sa Paelat. ¹² Ma nia safali ana fa dangi nai, sa Herod ma sa Paelat keroa fi oku kwaimani. 'I nao, keroa ro malimae ki.

Kera ketoa sa Jesus fuana maelae

(*Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16*)

¹³ Sa Paelat ka konia fataabu baita ki, ma wane fanaonao ki, ma wane ki. ¹⁴ Ma ka fata 'uri fuada, "Kamulu kwatea mai wane ne siaku, mulu saea nia talai garo ana wane ki fasia na lekalae burina gwaungai 'i Rom. Ma ada basi, nau ku ledia 'i maamulu, ma nao nau si dao go to'ona ta garoe ana, fainia ru ne kamulu kefusia fainia ki. ¹⁵ Ma sa Herod boroi si dao go to'ona ta garoe ana, nia ne nia ka olitainia laugo mai 'ana. Na wane ne nao si sasia go ta ru ne nia garo fua nia ka mae. ¹⁶⁻¹⁷ Nia ne, nau ku kwatea go kau fua kera kai kwaea. Sui nau ku kwatea ka leka na 'ana."*

¹⁸ Boroi ma kera tafau go ne kera akwa kera ka 'uri, "Mulu saungia wane ne ka mae! Ma mulu lugea lalau mai sa Barabas fua malu!" ¹⁹ Sa Barabas kera alua laona beu ni kanie, sulia nia etangia na firue baita 'i laona fere baita nai, ma nia na wane sauwanee.

²⁰ Sa Paelat nia doria kai lugea sa Jesus, ma nia ka ledia lau na okue nai. ²¹ Boroi ma kera ka inau ana akwalae ma kera ka 'uri, "Mulu

* **23:16-17** Laona tani kekedee 'ua ana fatae Grik, verse 17 nia to laugo, "Ana na Fafanga ana Daofa Liue, sa Paelat ka lugea te wane ne nia to 'i laona beu ni kanie fuana Jiu ki, sulia na falafala kera ne 'urinai na."

saungia ka mae! Mulu foto'ia ana na 'airarafolo!"

²² Ma sa Paelat ka fata 'uri fuada ana oluna kada, "Ma ta garoe te ne nia sasia? Nao nau si dao go to'ona ta ru ne nia sasi fua nia kai mae. Nia ne nau kwatea kau fua kera kwaea, sui nau lugea, ma nia kai leka na 'ana."

²³ Boro ma kera akwa ma kera ka inau na ana, ma kera ka susuu fuana foto'ilana sa Jesus ana 'airarafolo. Ma na akwae ka liufia na. ²⁴ Ma sa Paelat ka kwatea na kwaekwae ne kera susuu fainia sulia na ganilae kera. ²⁵ Ma nia ka lugea sa Barabas na wane be kera doria, na wane be kera alua 'i laona beu ni kanie fuana safalilana na firue baita, ma sauwanee ki. Sui sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuada, sulia na kwaidoria kera.

Kera foto'ia sa Jesus ana 'airarafolo

(Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Ma wane ni ome ki, kera ka talaia na sa Jesus fuana maelae. Ma kada kera leka kau, kera ka dao to'ona te wane ne satana sa Simon, fasia na fere 'i Saerin. Kera daua sa Simon kada nia leka mai ma ka ru laona fa labu 'i Jerusalem fasia te kula mai 'i maa. Ma kera ka alua na 'airarafolo 'i gwau 'abana, ma kera ka sumainia fua nia ka ngali buri sa Jesus.

²⁷ Ma te okue baita kera leka 'i burina. Ma tani keni laona okue nai kera omaee, ma kera ka angisia.

²⁸ Sa Jesus nia abulo fuada ma ka fata 'uri, "Keni 'i Jerusalem ki 'ae! Nao mulu si angi nau lau. Mulu angi kamulu talamulu, ma wele kamulu ki. ²⁹ Sulia nia kai dao ana fa dangi ne wane ki kera fata 'uri, "oilakie fua keni ne kera 'aba'ato ki, ma na keni ne nao kera si fafuta ki, ma kera nao si fasmusu ki!" ³⁰ Ma kada nai wane ki kera kai fata 'uri fuana fa uo ki, 'Mulu 'asia mai fafi kalu.' Ma kera ka fata 'uri fuana toloa ki, 'Mulu ofo mai fafi kalu.' ³¹ Sulia dia kera sasia ru nai ki aku, na wane ne nau ku 'o'olo, kera kai sasia ru ne

nia ta'a 'asiana ana wane ne kera too ana na ta'alaie ki."

³² Ma kera ka ngalia laugo ro folo beli ki fuana saungilada fai sa Jesus.

³³ Ma kada kera dao ana kula ne kera saea ana "Na kula ana lelete wane", kera ka foto'ia sa Jesus ana na 'airarafolo. Ma ro folo beli be ki, kera foto'ida laugo ana ro 'airarafolo ki, te wane ana bali 'o'olo ana sa Jesus, ma ta ai ana bali maui. ³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Maasi, 'oe manatalugeda, sulia kera ulafusia ru ne kera sasia."

Ma wane ni ome ki kera ka saketo ana na ru dia daisi fua kera ka dao to'ona sa ti ada ne kai ngalia maku sa Jesus.

³⁵ Na wane ne kera uu 'i senai, kera ada to'ona, ma wane fanaonao ana Jiu ki, kera ka 'onionga ma kera ka 'uri, "Nia famaeria wane 'e'ete ki. Dia nia na Christ, na wane ne God nia filia, nia bobola fua nia ka famaeria nia talana."

³⁶ Ma wane ni ome ki, kera ka 'onionga, ma kera ka leka kau siana, ma kera ka kwatea na waeni 'afae fuana. ³⁷ Ma kera ka fata 'uri, "Dia 'oe na kingi Jiu ki, 'oe famaeria 'oe talamu!"

³⁸ Ma kera ka kedea na faoraie 'uri gwauna na 'airarafolo, "NIA NA KINGI JIU KI."

³⁹ Ma te wane ana ro wane be kera foto'ida fainia sa Jesus, nia ka fata buri tolingai ana ka 'uri, "'Uri ma 'oe ne na Christ? 'Oe famaeria 'oe talamu ma karo laugo!"

⁴⁰ Boro ma na ruana wane ka balufia ka 'uri, "'Uri ma, 'oe si maungia go kwaekwae God? Kulu bobola tafau go, sulia kera kwatea go te kwaekwae fuaka. ⁴¹ Ma koro ne, na kwaekwae ne nia bobola ga 'ana, sulia koro ngalia na 'i maana ru ta'a ne koro sasini ki. Boro ma nao nia si sasia go ta ru garo."

⁴² Ma nia ka fata 'uri, "Jesus 'ae, 'oe manata to'oku, kada 'oe kai oli mai ana 'Initoe 'oe."

⁴³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nau ku saea na ru mamana fuamu, 'i ta'ena 'oe kai to fai nau 'i langi."

Na maelana sa Jesus

(*Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴ Nia safali tofungana dangi, na sato ka rorodoa, ma bali lofaa nai tafau ka rorodoa, leka ka dao ana oluna kada sato saulafi. ⁴⁵ Ma na maku baita ne nia bokota na kula abu 'i laona Beu Abu God ka kakari ana ro bali ru ki. ⁴⁶ Ma sa Jesus ka akwa baita ka 'uri, "Maasi, nau ku kwatea na kau na mangoku fuamu." Nia ka fata 'urinai ka sui go, nia ka mae na.

⁴⁷ Ma na fanaonao ana wane ni omee ki nia ada to'ona ru nai, ma nia ka tangoa God ka 'uri, "Nia mamana, nia na wane 'o'olo!"

⁴⁸ Ma kada na wane nai ki kera oku, ma kera bubungia, kera ada to'ona maelana sa Jesus ka sui, kera tafau oli na 'ada 'i fere kera ki. Ma kera ka fidalia maruruda fua fatailana na kwaimanataie kera ki. ⁴⁹ Ma na wane ki tafau ne kera saitamana sa Jesus, fainia na keni ne kera leka 'i burina fasia 'i Galili ki, kera uu tau ga 'ada, ma kera ka ada to'ona ru nai ki tafau.

Kera faitolia sa Jesus

(*Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Ma te wane fasia 'i Arimetea laona bali lofaa 'i Jiudea, ne satana sa Josef, nia to laugo 'i senai. Ma nia na wane 'o'olo, ma na wane lea, ma nia ka kwaimakwali laugo fuana adalae to'ona ne God kai gwaungai ana wane nia ki. Ma sui boroi 'ana nia ta wane ana na fikute wane lokoeru Jiu ki, nia si ala go fafia ru ne kera saea, ma kera sasi ana sa Jesus ki. ⁵² Nia ka leka siana sa Paelat, ma ka gani 'uria nonina sa Jesus. ⁵³ Ma nia ka lugea na nonina sa Jesus fasia na 'airarafolo, ma ka 'afua ana na 'aba maku kwao. Ma nia ka alua 'i laona faoda falu fuana faitolilae wane mae ki ne kera 'elia 'i laona fau baita. ⁵⁴ Ma fa dangi fuana sasi akaulae fuana Sabat, nia karangi safali na.

⁵⁵ Na keni ne kera leka mai burina sa Jesus fasia 'i Galili ki, kera leka laugo fainia sa Josef. Ma kera ka ada

to'ona na faoda nai, ma kera ka ada to'ona na faitolilana sa Jesus 'i laona. ⁵⁶ Sui kera ka oli 'i fere, ma kera ka sasi akau ana ngwaingwai ki, ma na ru moko lea ki fua ngwaingwailana nonina sa Jesus. Boroi ma ana Sabat, kera ka mamalo na, dia na taki nia saea.

24

Sa Jesus nia mauri lau

(*Matiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

¹ Ma ana Sande 'ofodangi makalokalo, keni be kera ngalia ngwaingwai moko lea ki ne kera sasi akau ana, ma kera ka leka na 'i maana faoda nai. ² Ma kera ka ada to'ona faoda nai nia 'ifi na, sulia na aba fau nao si to na 'i maana na faoda nai. ³ Ma kera ka ru kau, boroi ma kera nao si ada na to'ona nonina na 'Aofia sa Jesus. ⁴ Ma kada kera manata ga 'ada 'ua sulia ru nai, ro 'ainsel ne keroa rufia maku ne ngwasinasina ki, keroa ka sakatafa mai, ma keroa ka uu sulida. ⁵ Keni nai ki kera ka mau 'asiana, ma kera ka gwautoli 'i ano. Boroi ma na ro wane nai ki, keroa fata 'uri fuada, "'Uta ne kamulu nani 'uria na wane ne nia mauri 'i laona kula fuana wane mae ki? ⁶ Nao nia si to na 'i seki. Nia tatae na fasia maea. Kamulu manata to'ona basi ru be nia farongo kamulu tafau ana, kada be nia to 'ua fai kamulu 'i Galili. Nia fata 'uri, ⁷ 'Kera kai kwate nau, na Wele nia Wane, fuana wane ta'a ki, ma kera kai saungi nau ana na 'airarafolo, sui ana oluna maedangi, nau kai mauri lau.' " ⁸ Sui keni nai ki kera ka manata to'ona na fatalana. ⁹ Ma kera ka oli na fasia na faoda, ma kera ka farongoa na akwala ma te lifurongo nia ki, ma tani wane fafurongo lau ne kera dao to'oda. ¹⁰ Keni ne kera farongoa lifurongo nia ki, ne ni Mary fasia 'i Magdala, ma ni Joana, ma ni Mary na gaa sa Jemes, ma tani keni lau.

¹¹ Boroi ma lifurongo ki kera kwaisae na keni nai ki kera fata oewanea ga 'ada, ma kera nao si famamana go fatalada. ¹² Boroi ma

sa Pita nia tatae, ma ka lae 'ali'ali 'uria maana faoda. Ma nia 'agwaoro, ma ka ada to'ona go maku kwao ki ne tio 'i senai. Sui nia ka oli, ma ka kwele 'asiana ana ru ne nia fuli.

Ro wane ki ada to'ona sa Jesus ne nia mauri lau
(Mak 16:12-13)

¹³ Ana fa dangi nai, ta ro wane ana fafurongo sa Jesus ki, keroa leka 'uria na fere 'i Emeas. Nia bobola fainia te akwala ma te kada taale* fasia 'i Jerusalem. ¹⁴ Ma keroa ka fata 'adaroa sulia ru nai ki tafau ne nia fuli. ¹⁵ Ma kada keroa fata 'adaroa, sa Jesus nia leka karangi keroa mai, ma ka leka laugo fai keroa. ¹⁶ Keroa ka ada to'ona go 'adaroa, boroi ma God nao si alamatainia fua keroa ka ada saitamana. ¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Te ne kamoro fata mai sulia kada ne kamoro leka mai ana?"

Ma keroa ka uu aroaro, ma manataladoro ka kwaimanatai. ¹⁸ Ma te wane 'adaroa ne satana sa Kleopas, nia fata 'uri, "Alamia 'oe go ne te wane to 'i Jerusalem, ma 'oko ulafusi ru ne fuli laona maedangi ne ki."

¹⁹ Ma sa Jesus nia ledida ka 'uri, "Ru 'uta ki nai?"

Ma keroa olisia ka 'uri, "Ru ne kera sasia ana sa Jesus, na wane be 'i Nasaret. Wane nai, nia na profet, na wane fuana faoraie ana fatalana God, sulia God, ma na wane ki kera saitamana na fatalana nia nikila, ma na raolana ka talingai 'asiana. ²⁰ Na fataabu baita kalu ki, ma wane fanaonao ki, kera kwatea fuana saungilana, ma kera ka foto'ia ana 'airarafolo. ²¹ Ma kalu ka manata amalu sulia sae nia ne kai lugea wane Israel ki. Ma ta'ena oluna maedangi 'i burina ru ne ki nia fuli. ²² Ma kalu ka kwele 'asiana, sulia tani keni ana okue kalu, kera leka dao ana na faoda. ²³ Boroi ma kera nao si ada to'ona na nonina. Ma kera ka oli mai, kera ka saea ne kera ada to'ona na 'ainsel ki ne farongoda ana ne nia mauri lau. ²⁴ Ma tani wane lau ana okue kalu, kera leka

laugo ana na faoda nai, ma kera ka dao to'ona nia mamana na, dia be keni nai ki kera saea. Boroi ma kera ka si ada to'ona na nonina sa Jesus."

²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro oewanea 'asiana! Ma na manatamoro si 'ali'ali fuana famamanalana ru be na profet ki kera saea na mai 'i nao. ²⁶ Na Christ kai nonifi basi, sui nia ka fi gwaungai ana 'initoe baita." ²⁷ Ma sa Jesus ka famanata keroa ana ru be kera saea sulia na Christ 'i laona Kekedee Abu ki. Nia safali ana na kekedee sa Moses ki ma na kekedee Profet ki.

²⁸ Ma kada kera dao karangia na fere ne kera leka 'uria, sa Jesus ka sasi dia ne nia kai liu daofa liu adaro. ²⁹ Ma keroa luia, ma keroa ka fata 'uri, "'Oe to basi mai 'amu fai karo, sulia bali ana dangi nia liu na, ma karangia nia kai rodo na." Ma nia ka leka na 'ana faidaro. ³⁰ Kada nia to na fuana fangalae fai keroa, nia ka ngalia lifu beret, ma ka tangoa God, sui ka ngiia na beret nai, ma ka kwatea fuadaro. ³¹ Kada keroa ada to'ona ru nai, God ka ala'ani keroa ka fi ada saitamana, ma nia ka naoana na fasidaro. ³² Ma keroa ka fata kwailiu fuadaro, keroa ka 'uri, "Kada be nia faorai fai koro sulia taale, ma ka famanata koro ana Kekedee Abu ki, koro eele 'asiana."

³³ Ma ana kada nai go, keroa tatae, keroa ka oli lau 'uria 'i Jerusalem. Ma keroa ka dao to'ona na akwala ma te lifurongo ne kera oku ga 'ada, fainia tani wane lau. ³⁴ Ma wane ki laona okue nai ka farongoda 'uri, "Na 'Aofia nia mauri, mamana na! Nia dao fatai fuana sa Simon!"

³⁵ Ma keroa faorai sulia na ru be nia fuli sulia na taale, ma kada keroa ada saitamana nia ngiia na lifu beret.

Sa Jesus fatainia talana fuana fafurongo nia ki

(Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23; Acts 1:6-8)

³⁶ Kada ro wane nai ki keroa faorai go 'adaro fuada, sa Jesus nia dao fatai, ma ka uu 'i safitada, ma ka

* 24:13 11 kilomita

fata 'uri fuada, "Na aroaroe ka to fai kamulu."

³⁷ Ma kera ka tona, ma kera mau 'asiana, sulia kera kwaisae kera ada to'ona ta anoeru. ³⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Te ne sasi kamulu ka mau? Nao mulu si manata ruarua! ³⁹ Nau go, aku ne. Mulu ada to'ona ro 'aba nau ki fainia na ro 'ae nau ki. Mulu samo to'ona basi mai na noniku, fua mulu ka saitamana, sulia ne anoeru nao si to ana ta suli fainia ta fasio, dia ne kamulu ada to'ona nau ku to ana."

⁴⁰ Burina ne nia saea ru nai ki ka sui, nia ka fatainia na fulina mae nila be ki ana ro 'abana ma na ro 'aena ki fuada. ⁴¹ Ma kera ka eele 'asiana fainia kwelelae. Sui boroi 'ana, kera manata ruarua ga 'ada, sulia kera nao si saitamana lea 'ua ana. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu kwate ta fanga fuaku." ⁴² Ma kera ka kwatea te lifu ie fuana. ⁴³ Ma nia ka ngalia, ma ka 'ania naoda.

⁴⁴ Sui nia ka fata lau 'uri fuada, "Ru ne ki nau ku saea 'ua na mai fua mulu, kada nau ku to 'ua mai fai kamulu. Ru ne ki tafau be kera kedea suli nau laona taki sa Moses ki, ma 'i laona kekedee Profet ki, ma 'i laona Psalm ki, kera kai dao mamana na mai."

*Sa Jesus oli 'uria 'i langi
(Mak 16:19-20; Acts 1:9-11)*

⁴⁵ Sui sa Jesus ka 'ifingia manatada fua kera ka saitamana na Kekedee Abu. ⁴⁶ Nia ka fata 'uri fuada, "Kera kede suli nau, na Christ, ne kai nonifi, ana oluna maedangi, nau kai tatae lau fasia na maea. ⁴⁷ Ma nia ka safali mai 'i Jerusalem leka ka dao laona fere ki tafau, mulu kai fata sulia na kari abulolae ma na manatalugelae ana ta'alaie ki ana na sataku. ⁴⁸ Ma kamulu na ne mulu kai farongo ana ru ne ki. ⁴⁹ Ma nau talaku, nau kai kwatea fua mulu na Anoeru Abu ne Maa nau nia eta fa-tae ana. Ma mulu kai kwaimakwali 'i Jerusalem, leka na nikilalae fasia 'i langi ka koso mai fafi kamulu."

⁵⁰ Sui ma nia ka talaida na fasia 'i laona fere baita nai, leka kera ka dao ana fere 'i Betani, ma nia ka taea na 'abana 'i langi, ma ka faleada. ⁵¹ Ma

kada nia falea kera ga 'ana 'ua, nia ka fasi kera, ma ka oli na 'ana 'uria 'i langi. ⁵² Ma kera ka fa'initoa, sui kera ka oli na 'ada 'i Jerusalem fainia na eelea baita. ⁵³ Ma ana kada 'oro ki kera to ga 'ada 'i laona Beu Abu God fuana tangolana God.

Na Farongoe Lea Ne Sa Jon Nia Kede

Sa Jon na wane fafurongo sa Jesus ne nia kede buko ne. Sa Jon saea ne dia ta wane doria kai ada to'ona God, nia kai ada lea ana abulolana sa Jesus. Sa Jon nia kede buko ne fuana 'adomilana wane ki fuana fitoe ana sa Jesus Christ, na Wele God, fua ne kera kai too ana maurie mamana ne nao si sui.

Laona buko ne, sa Jesus saea nia talana ana, "Nau Ne." Sataeru ne, satana God ne. God fatainia sataeru ne fuana sa Moses, kada sa Moses nia ada to'ona na ere be meafia 'ai tu'u, boroi ma na 'ai nai nao ta ere si sarufia. Ma kada sa Jesus fata 'uri, "Nau Ne", nia fatainia ne nia God.

Bali buko 2:1-12:50, sa Jon fata sulia fiu fanadae ne sa Jesus sasida ki. Te te fanadae fatai fua kulu ru sulia sa Jesus nia na Wele God. Na fanadae ne ki fatainia sa Jesus na ne na Christ, na wane be God nia filia fuana famaaurilana na wane ki, ma nia na ne na Wele God. Ma fanadae ne ki fatainia sa Jesus kwatea na maurie firi.

Ru talingai ki laona buko ne:

'I naona ne sa Jesus safali ana raeo nia 1:1-51

Sa Jesus sasia na raeo nia 2:1-12:50

Wiki 'isi ne sa Jesus to 'i Jerusalem 13:1-17:26

Sa Jesus mae ma ka mauri lau 18:1-21:25

Sa Jesus ne na Fata

¹ Safali 'ua na mai 'i naona ne God nia saungainia na molagali, na ru ne kera saea ana na Fata nia to na, ma nia ka to na mai fainia God. Ma na Fata nai, nia ne God.

² Ana safalilana, na Fata ne nia to na mai fainia God. ³ Ma God ka saungainia na ru ki tafau ani nia. Iu, na ru ki tafau ne God nia saungaida, nia saungaida ana na Fata. ⁴ Ma na maurie ka safali mai fasia na Fata ne. Ma na maurie nai ne na madakwalae mamana ne

famadakwa ru ki sulia God fuana wane ki. ⁵ Ma na madakwalae nai ka tala laona maerodo, ma na maerodo ka nao si famaera.

⁶ God ka kwatea mai te wane ne satana sa Jon wane ni Siuabu, ⁷ ka leka mai fuana farongolana na wane ki sulia na madakwalae ne. Nia ka leka mai ka farongo kera ana, fua wane ki tafau kera ka rongoa ma kera ka famamana. ⁸ Ma sa Jon 'ana talana nao lau na madakwalae, nia leka lalau mai fua ne ka farongo ana na madakwalae nai. ⁹ Sui, na madakwalae mamana nai fi leka mai laona molagali, ma ka tala fafia wane ki tafau.

¹⁰ Ma Fata ne nia to na laona molagali. God ka saungainia na molagali ne ani nia, boroi ma na wane ki kera nao si ada saitamana go. ¹¹ Nia ka dao mai laona fere nia, boroi ma wane nia ki nao si kwaloa go. ¹² Boroi ma tani wane kera ka kwaloa, ma kera ka famamana nia, ma nia ka kwatea na mamanae fuada fua ka rokisida ana na wele God ki. ¹³ Kera futa falu dia wele God ki! Futalae falu ne fuli mai ana God. Nao nia si fuli sulia manatae wane ana molagali, naoma ka futa ana wane laona molagali.

¹⁴ Na Fata ne ka alu na wane, ma ka to na fai kia. Kalu ada to'ona na 'initoe nia ne nia to ana, sulia nia ne wele mutai God na Maa. Na lealae ma na mamanae God ki tafau koso mai fuaka ani nia.

¹⁵ Sa Jon wane ni Siuabu ka farongo sulia nia, kada be nia akwa ka fata 'uri, "Nia na wane be nau ku fata sulia ana kada be nau ku fata 'uri, 'Na wane ne nia leka mai 'i buriku, nia talingai 'asiana liufi nau, sulia nia to 'ua na mai 'i naona ne nau ku futa.' "

¹⁶ Ma sulia na kwaiiofei baita nia, Christ ka kwatea na ru lea ki tafau fuaka sulia dangi ki. ¹⁷ God ka kwatea laugo na taki nia ki fuaka ana sa Moses. Boroi ma nia kwatea mai na kwaiiofei nia ma na mamanae nia ana sa Jesus Christ. ¹⁸ Ma nao ta wane si ada to'ona God. Taifilia go na Wele God, ne nia bobola fainia

God na Maa, ma ka to fainia, nia ne ka fatainia God fuaka.

Sa Jon Siuabu saea fuana wane ki ka sisi akau makwalia na Christ (Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Na wane fanaonao ki ana wane Jiu ki 'i Jerusalem, kera ka kwatea na fataabu ki, ma na wane kwai'adomi ana fataabu ki, fua kera ka ledia sa Jon 'uri, "Uri ma 'oe sa ti ne?"

²⁰ Ma sa Jon ka olisi madakwa ada ka 'uri, "Nau nao lau na Christ, na wane be God filia fuana famaurilana wane ki."

²¹ Ma kera ka ledia lau kera ka 'uri, "Aia, ma 'oe sa ti ne? 'Oe sa Elaeja?"

Ma nia ka olisida lau ka 'uri, "Nao."

Ma kera ledia lau kera ka 'uri, "Uri ma 'oe ne na Profet ne kalu makwalia?"

Ma sa Jon ka olisida ka 'uri, "Nao."

²² Ma kera ka ledi 'isi lau ana, kera ka 'uri, "Aia, 'urinai ma 'oe sa ti lalau ne? 'Oe saea mai ta ru fua malu, fua ne kalu ka farongoa ana na wane ne kera odu kalu mai. Ta te ne 'oe saea mai suli 'oe talamu?"

²³ Ma sa Jon ka olisida ana fatae be sa profet Aesaea nia kedea ka 'uri, "Nau na wane be akwa laona lofaa 'eke'eke ka 'uri, 'Na 'Aofia kai dao na mai! Mulu kai fasaga na taale fuana.' "☆

²⁴ Ma na wane ne leka mai fasia na Farasi ki, ²⁵ kera ledia lau kera ka 'uri, "Ma 'uta ne 'oko siuabua na wane ki, sulia dia ne 'oe nao lau na Christ, naoma sa Elaeja, naoma na Profet?"

²⁶ Ma sa Jon ka olisida ka 'uri, "Nau ku siuabu ga 'aku ana na kafo. Boro ma te wane ne mulu ulafusia, nia to ga 'ana 'i safitamulu. ²⁷ Ma nia ne na wane ne kai leka mai 'i buriku, boro ma nao nau si bobola fua ne nau ku lugea na tae butu nia ki."

²⁸ Ma ru ne ki tafau ka fuli 'i Betani, na fere 'i bali 'uria taelana sato ana kafo 'i Jodan, kula be sa Jon nia siuabua wane ki ana.

Ka sipsip ni afafue God

☆ 1:23 Aesaea 40:3

²⁹ Ana fa asoa 'i buri, sa Jon ka ada to'ona sa Jesus 'e leka mai siana, ma nia ka saea fuana wane ki, "Mulu ada to'ona, nia ne na wane ne na kale sipsip God ne ngalia abulo ta'alaie wane ki laona molagali fasida. ³⁰ Nia na wane be nau ku fata sulia kada be nau ku fata 'uri, 'Te wane kai leka mai 'i buriku. Nia 'e talingai ka liufi nau, sulia nia to 'ua na mai 'i naona suifatai nau fi futa.' ³¹ 'I nao mai, nao nau si ada saitamana 'ua ana ta wane 'uta ne nia, 'urinai boro ma 'ana nau ku leka mai, ma nau ku siuabu ana kafo fua wane Israel ki kera ka saitamana."

³² Ma sa Jon ka fata lau 'uri, "Nau ku ada to'ona na Anoeru Abu nia koso mai fasia 'i langi dia ta bole, ma ka to 'i fafona. ³³ Nao nau si ada saitamana 'ua ana. Boro ma God be kwate nau mai fua ne nau ku siuabu ana na kafo, nia ka fata 'uri fuaku, "Oe kai ada to'ona na Anoeru Abu kai koso mai, ma ka to 'i fafona te wane. Nia na ne na wane ne kai siuabu ana na Anoeru Abu.' " ³⁴ Ma sa Jon ka fata lau 'uri, "Nau ku ada to'ona na, ma nau ku saea fua mulu, nia na ne Wele God."

Na etana fafurongo sa Jesus ki

³⁵ Ma ana te fa dangi lau 'i buri, sa Jon ka uu laugo 'i senai fainia ta ro wane ana fafurongo nia ki. ³⁶ Ana kada sa Jesus nia liu, sa Jon ka ada to'ona, ma nia ka fata 'uri, "Nia na Ka Sipsip God."

³⁷ Ma na ro wane fafurongo nia ki, keroa rongoa ru nai, ma keroa ka leka na 'adaro sulia sa Jesus. ³⁸ Ma sa Jesus ka abulo, ma ka ada to'ona ne keroa leka suli nia, ma nia ka ledi keroa ka 'uri, "Na te ne kamoro nani 'uria?"

Ma keroa olisia keroa ka 'uri, "Rabae 'ae, 'oe to 'i fai?" Na fadalana Rabae ne, "wane famanata."

³⁹ Ma nia ka olisi keroa ka 'uri, "Kamoro leka mai, fua kamoro ka ada to'ona." Kada nai nia bobola na fainia fai kada sato saulafi. Ma ro fafurongo nai ki keroa leka ka ada to'ona kula ne sa Jesus nia 'idufa to

ana. Ma keroa ka to mai fainia leka ka rodo.

⁴⁰ Ma te wane 'adaro ne sa Andru, na sasina sa Simon Pita. ⁴¹ Ma sa Andru fi leka ma ka dao to'ona sa Simon na wanefuta nia, ma ka farongo nia ka 'uri, "Karo dao na to'ona na Mesaea."* Na fadalana fatae nai ne na "Christ." ⁴² Ma sa Andru ka talaia sa Simon siana sa Jesus.

Ma sa Jesus ka bubungi ana, ma ka fata 'uri, "Oe sa Simon, na wele sa Jon, nau ku fasata 'oe na ana sa Sifas." Na sataeru nai ne kera saea laugo ana sa Pita, ma na fadalana ne, "Na Fau."

Sa Jesus saea sa Filip ma sa Nataniel fuana lekalae fainia

⁴³ Sui ana ruana fa dangi, sa Jesus ka manata 'uria lekalae 'uria lofaa 'i Galili, ma nia ka dao to'ona sa Filip, ma ka fata 'uri fuana, "Oe leka mai fai nau." ⁴⁴ Ma sa Filip na wane fasia 'i Betsaeda, na mae fere sa Andru ma sa Pita. ⁴⁵ Aia, sa Filip ka dao to'ona sa Nataniel, ma ka farongo nia ka 'uri, "Kalu dao to'ona na wane be sa Moses kekede sulia laona taki ki, ma na profet ki laugo be kera kekede sulia. Nia sa Jesus na wele sa Josef fasia 'i Nasaret."

⁴⁶ Ma sa Nataniel ka fata 'uri, "Oe fia ta ru lea ka leka mai fasia 'i Nasaret?"

Ma sa Filip ka olisia ka fata 'uri fuana, "Leka mai 'oko tala ada to'ona 'amu."

⁴⁷ Kada sa Jesus nia ada to'ona sa Nataniel nia leka mai siana, nia ka fata sulia ka 'uri, "Na wane ne nia bobola 'asiana fuana kera ka saea nia ana wane Jiu mamana, sulia nao na ta sukee ani nia!"

⁴⁸ Sa Nataniel ka olisia ka 'uri, "Oe susuli 'uta aku?"

Ma sa Jesus ka olisia ka fata 'uri fuana, "Nau ku ada to'omu 'i 'aena 'ai figi 'i naona ne sa Filip nia sae 'oe."

⁴⁹ Ma kada sa Nataniel 'e rongoa na ru ne, nia ka fata 'uri, "Wane Famanata 'ae, 'oe na Wele God! 'Oe na Kingi wane Israel ki!"

⁵⁰ Sa Jesus ka 'uri fuana, "Oe fi famamana go nai, sulia be nau ku saea nau ku ada to'omu 'aena 'ai figi? Ma nau ku saea fuamu, 'oe kai ada to'ona ru baita ki liufia na ru ne."

⁵¹ Sui sa Jesus ka fata lau 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, mulu kai ada to'ona 'i langi kai 'ifi, ma mulu kai ada to'ona laugo na 'ainsel God ki kera kai ra 'alaa 'uria 'i langi, ma kera kai koso mai fafi nau, na Wele nia Wane."

2

Na araie 'i Kena

¹ Burina ro maedangi ki sui, te araie ka fuli ana te mae fere ne satana 'i Kena 'i laona lofaa 'i Galili. Ma gaa sa Jesus ka to laugo 'i senai ana kada nai. ² Ma kera ka laefia laugo mai sa Jesus fainia fafurongo nia ki 'uria na araie nai. ³ Ma kada ne wane ki kera ku, ma na waeni kera ka sui, gaa sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Kera nao si to na ana ta waeni."

⁴ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Gaa 'ae, nao 'oe si sae nau fuana sasilana ta ru, sulia na kada nau nia nao 'ua."

⁵ Ma gaa sa Jesus ka fata 'uri fuana wane rao ki, "Mulu sasi sulia ru ne nia kai saea fua mulu."

⁶ Na ono kufi ru baita ki fuana ngali kafolae ne kera saungainia ana fau kera 'i senai, fuana wane ki ka taufia 'abada ana ma tae ru kera ki sulia na falafala Jiu ki. Te kufi ru nia bobola fainia ka ngalia ro akwala galono kafo. ⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana wane rao ki, "Mulu ongia kufi ru ne ki ana kafo." Ma kera ka ongida leka ka fungu. ⁸ Sui nia ka fata 'uri fuada, "Mulu ongia kafo, ma mulu ka kwatea fuana wane baita ana fafanga ne."

Ma kera ka kwatea fuana, ⁹ ma nia ka ku to'ona kafo nai, ne 'e alu na waeni. Ma nao nia si saitamana waeni ne nia leka mai fasia 'i fai. Boro ma na wane rao ne kera ongia mai kafo nai go ne kera saitamana tafau. 'Urinai na wane baita ne ka akwa mai 'uria na arai falu nai, ¹⁰ ma ka fata 'uri fuana, "Na wane

* **1:41** Mesaea: Ada to'ona ana Diksonari

ki tafau kera kwatea waeni lea 'i nao, ma 'i burina wane ki kera ku ka suina, nia fi kwatea na waeni ne 'afae. Boroï ma 'oe konia na waeni lea ne leka ka dao na ana kada ne!"

¹¹ Nia na ne etana fanadae ne sa Jesus nia sasia. Nia sasia laona fere 'i Kena laona lofaa 'i Galili. Senai nia ka fatainia na 'initoe nia, ma na fafurongo nia ki kera ka famamana nia na.

¹² Ma 'i buri, sa Jesus fai gaa nia, ma na wanefuta nia ki, ma na fafurongo nia ki, kera ka leka na 'uria na fere 'i Kapaneam. Ma kera ka to senai sulia bara maedangi.

Sa Jesus taria wane ki fasia laona Beu Abu God
(Matiu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Aia, ma karangia na Fafanga ana Daofa Liue na wane Jiu ki, sa Jesus ka leka 'uria na fere baita 'i Jerusalem. ¹⁴ Ma senai laona Beu Abu God, nia ka ada to'ona na wane ne kera 'oifoli ana buluka ki, ma sipsip ki, ma na bole ki fuana afafue. Ma nia ka ada to'ona laugo wane ne kera talana na malefo ki, kera gouru 'ada 'i ninimana tatafe kera ki. ¹⁵ Ma nia ka saungainia ru fuana kwaelae ana kwalo ki, ma ka taria na buluka ki, ma na sipsip ki, ma na ru ki tafau fasia laona Beu Abu God. Ma nia ka kefusia na tatafe wane ne kera talana malefo ki, ma ka takalongainia malefo kera ki. ¹⁶ Ma nia ka kwaetarida sulia na wane ne kera 'oifolie ana na bole ki ka 'uri, "Mulu ngalia ru ne ki 'i maa! Nao mulu si fabilia lau na Beu Maa nau ana kula ni usie!"

¹⁷ Ma na fafurongo nia ki kera ka manata to'ona na Kekedee Abu be nia fata 'uri, "God 'ae, kada ki tafau go ne nau ku manata baita ana Beu 'oe ka dia na ere ne 'ako'ako laona mangoku." ✧

¹⁸ Sui na wane gwaungai Jiu ki kera ka ledia sa Jesus kera ka 'uri, "Sa ti ne kwatea mamanae fuamu fuana sasilana ru nai ki? Dia God ne kwatea mamanae fuamu, fatainia ta

fanadae fua ne kalu ka famamana 'oe!"

¹⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Dia mulu kai okosia boroï na Beu Abu ne, nau kai fauua lau laona olu maedangi ki."

²⁰ Ma kera ledi nia lau kera ka 'uri, "'Uri ma 'oe kai fauua lau laona olu maedangi ki go? Na Beu Abu God ne, kera saungainia sulia fai akwala ma ono fangali ki!"

²¹ Boroï ma na Beu Abu ne sa Jesus nia fata sulia ne na nonina lalau 'ana. ²² Ma ana kada God tae nia fasia maea na ne na fafurongo nia ki fi manata to'ona ne nia saea na ru ne, ma kera ka fi famamana na Kekedee Abu ma na ru ne sa Jesus saea.

²³ Ma ana kada sa Jesus nia to 'i Jerusalem ana na Fafanga ana Daofa Liue, na wane 'oro ki kera famamana nia, sulia kera ada to'ona fanadae ki ne nia sasia. ²⁴ Sui ka 'urinai boroï 'ana, sa Jesus nao si famamana kera go, sulia nia saitamana tafau go ada. ²⁵ Sui boroï 'ana ta wane nao si farongo nia ana ta ru sulia na wane, nia saitamana ga 'ana ana ru ki tafau laona manatalada.

3

Sa Jesus fainia sa Nikodimas

¹⁻² Ana te kada, te wane fanaonao Jiu ki, nia leka mai siana sa Jesus. Na wane nai satana sa Nikodimas, nia ta wane ana Farasi ki. Nia leka mai siana sa Jesus laona rodo, ma ka fata 'uri fuana, "Famanata 'ae, kalu saitamana 'oe na wane famanata ne God kwatea mai, sulia ru fanadae ki ne 'oe fulida, 'afitai ta wane ka sasia dia God nao si to fainia."

³ Sa Jesus ka olisia ka fata 'uri fuana, "Ru mamana nau ku saea fuamu, 'afitai ta wane ka ada to'ona maurie ne God gwaungai ana, dia nao nia si futa falu lau."

⁴ Ma sa Nikodimas ka ledia sa Jesus ka 'uri, "Na wane ne baita na, nia futa 'uta lau mai? 'Afitai 'asiana fuana wane ne ka oli lau laona guina gaa nia, ma ka futa lau mai!"

⁵ Sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Ru mamana nau ku saea fuamu. 'Afitai 'asiana fua ta wane ka ru laona maurie ne God gwaungai ana, dia nao nia si futa ana kafo ma na Anoeru Abu.* ⁶ Kada wane nia futa ana na maa nia fainia na gaa nia, nia alua ana wane. Ma sa ti ne ka futa ana Anoeru Abu God, nia futa falu mai fasia 'i langi. ⁷ Nao 'oe si kwele, sulia nau ku saea fuamu, mulu kai futa falu. ⁸ Na Anoeru Abu nia dia na sasaule. Sui boro'i 'ana 'oko rongoa na sasaule, nao 'oe si ada to'ona go ne nia leka mai fasia 'i fai, naoma ka leka 'uria 'i fai. Ma na Anoeru Abu laugo, nao 'oe si ada to'ona nia ka talana 'uta ana wane fua ka alua na wane falu."

⁹ Sa Nikodimas ka ledia lau ka 'uri, "Uri ma na ru ne ki kai mamana 'uta?"

¹⁰ Sa Jesus ka olisia ka 'uri fuana, "Oe ne na wane famanata 'initoa Jiu ki na. Ma 'uta ne nao 'oe si saitamana go ana na fadalana ru ne ki? ¹¹ Ru mamana nau ku saea fuamu, kalu farongo ana na ru ne kalu saitamana ki, ma kalu ka fata sulia na ru ne kalu ada to'oda ki. Ma nao ta wane amulu si famamana go. ¹² Aia, ma dia nao mulu si famamana na ru ne nau ku farongo kamulu ana sulia ru ana molagali ne, mulu ka fi famamana 'uta aku dia nau ku farongo kamulu ana na ru mai langi ki? ¹³ Ma nau, na Wele nia Wane, go ne nau ku saitamana ru 'i langi ki, sulia nau ku koso mai fasia 'i langi. Ma ka nao lau ta wane ne ka koso mai fasia 'i langi.

¹⁴ "Ana kada be 'i nao, sa Moses nia saungainia na fa tafo ana na barasi be laona bali lofaa 'eke'eke, ma ka fauua 'i langi gwauna na 'ai be. Ma ka 'urinai laugo, kera kai fauua na Wele nia Wane 'i langi gwauna na 'ai, ¹⁵ fua ne sa tifaida ne kera famamana nau, kera kai mauri firi. ¹⁶ God fatainia na kwaimanie baita nia fuana wane ki tafau laona molagali ne 'uri, nia ka kwatea mai te Wele mutai nia, fua ne sa ti ne kera famamana nia, kera nao si

funu, boro'i ma kera kai mauri firi. ¹⁷ God nao si kwatea mai na Wele nia laona molagali fuana ketolana na wane ki, boro'i ma nia kwatea lalau mai fuana famaaurilada.

¹⁸ "Ma sa ti boro'i 'ana ne fama-mana na Wele nia, nao God si ketoa. Ma sa ti boro'i 'ana ne nao si fama-mana nia, God ketoa ka suina, sulia nia nao si famamana te Wele mutai nia. ¹⁹ God kai keto kera sulia ne na madakwalae nia dao na mai 'i laona molagali, boro'i ma wane ki, kera kwaimani lalau ana maerodo, ma nao kera si kwaimani ana madak-walae, sulia falafala kera ki ta'a. ²⁰ Sulia sa ti ne abulolana nia ta'a, nia ka noni'ela ana madakwalae, ma nao nia si doria lekalae mai fuana madakwalae, sulia nao nia si doria abulo ta'alae nia ki ka fatai. ²¹ Boro'i ma sa ti boro'i 'ana ne sasia ru 'o'olo, nia leka mai fuana madakwalae, fua madakwalae ka fatainia na ru ne nia sasia ki nia leka sulia kwaidorie God."

Sa Jon Siuabu fa'initoa sa Jesus

²² Ma burina, sa Jesus fainia na fafurongo nia ki kera leka 'uria 'i Jiudea, ma kera ka to 'i senai. Ma kera ka siuabua na wane ki 'i senai. ²³ Ma ana kada nai laugo, sa Jon ka siuabua na wane ki ana mae fere 'i Aenon karangia 'i Salim. Sa Jon ka siuabuda 'i senai, sulia kula ne kafo nia 'oro ana. Aia, ma wane 'oro ki laugo kera ka leka siana fuana siuabulae. ²⁴ (Ana kada nai, kera nao si alua 'ua sa Jon laona beu ni kanie.)

²⁵ Ma ana kada nai, tani wane ana fafurongo sa Jon ki, kera olisu-fainia te wane ana Jiu ki sulia falafala Jiu ki ana taufilana nonida, fua ne kera ka falu 'i naona God. ²⁶ Ma fafurongo sa Jon ki kera leka siana sa Jon, ma kera ka ledia kera ka 'uri, "Wane Famanata 'ae, 'oe saitamana na wane be nia uu fai 'oe bali kafo loko 'i Jodan, ne 'oe saea ru lea ki sulia? Ana kada ne, nia siuabua na wane ki, ma wane 'oro ki, kera leka tafau na siana!"

* 3:5 Ada to'ona Esikiel 36:25-26

²⁷ Ma sa Jon olisida ka 'uri, "Ta wane nia too go ana na rao ne God kwatea fuana. ²⁸ Kamulu rongoa tafau na be nau ku saea fua mulu, nau nao lau na Christ, na wane ne God filia. Nau wane nau ku leka mai 'i nao fuana nau 'ainitalo ana farongoe sulia nia. ²⁹ Na Christ nia dia na wane be nia arai falu. Ma nau ku dia na wane kwaimani na arai falu. Ma na wane kwaimani na arai falu nai, nia eele 'asiana kada ne wane arai falu nia dao fuana araie nia. Ma ka 'urinai laugo fuaku. Nau ku eele 'asiana ana kada nai, sulia sa Jesus nia dao na. ³⁰ God doria nia kai 'idu 'alaa ma fua nau ku koso toli.

³¹ "Tu, ma na Christ leka mai fasia 'i langi, nia talingai 'asiana liufia wane ki tafau. Ta wane ana molagali ne, nia na wane ana molagali ne ga 'ana, ma nia ka saitamana fatae sulia ru ne fuli laona molagali ne. Boroi ma na wane ne, nia na Christ ne leka mai fasia 'i langi, nia talingai ka liufia wane ki tafau. ³² Nia fata madakwa sulia te ne nia ada to'ona, ma ka rongoa. Sui ka 'urinai boroi 'ana, nao ta wane si doria go famamanalae ana te ki ne nia saea. ³³ Ma na wane ne nia famamana te ki ne God saea, na wane nai nia fatainia ru God saea ki kera mamana. ³⁴ Ma na Christ ne God kwatea mai fasia 'i langi, nia ka 'ainitalo ana fatalana God, sulia God kwatea na Anoeru Abu fua ka fungulia tafau. ³⁵ Ma God na Maa ka kwaimani 'asiana fuana Wele nia, ma ka alua nia ka gwaungai fuana ru ki tafau. ³⁶ Ma sa ti boroi 'ana ne ka famamana na Wele ne, nia kai mauri firi. Ma sa ti ne nao si famamana Wele ne, nia kai mae, sulia ne nia to tari na farana kwaiketoie God."

4

Sa Jesus fata fainia na keni 'i Samaria

¹⁻³ Sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera leka fasia 'i Jiudea, ma kera ka leka 'uria 'i Galili. Kera leka, sulia sa Jesus nia saitamana ne Farasi ki kera rongoa sae nia sasia na wane 'oro ki kera ka leka sulia ka liufia sa

Jon Wane ni Siuabu, ma liufia lau ne siuabulada. Sa Jesus nao si siuabua go ta wane. Boroi ma na fafurongo nia ki lalau ne kera sasi 'urinai. ⁴ Ma ana kada kera leka kau 'uria 'i Galili, kera ka liu ana bali lofaa 'i Samaria.

⁵ Ma kera ka dao ana te mae fere ne satana 'i Saeka laona lofaa 'i Samaria, ne nia to karangia na ano ne sa Jakob nia kwatea fuana sa Josef na wele nia 'i nao 'ua mai.

⁶ Ma na mae kafo 'elia sa Jakob ka to laugo 'i senai. Ma sa Jesus ka noni kulua ana na lekalae, ma nia ka gouru 'ana ninimana mae kafo 'elia nai. Ma ana kada nai, nia bobola na fainia tofungana asoa.

⁷⁻⁸ Ma na fafurongo nia ki, kera ka leka 'i fere nai fua kera kai foli fanga. Ma te keni fasia 'i Samaria ka leka mai fua ne ka ongi kafo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe kwatea mai ta kafo, nau ku basi."

⁹ Ma na keni nai ka olisia ka 'uri, "'Oe na wane Jiu, ma nau na keni 'i Samaria. 'Uta ne 'oe gani nau 'uria kafo fuana kulae?" Nia fata 'urinai, sulia ne wane Jiu ki kera nao si kwaimani fainia wane Samaria ki.

¹⁰ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Dia 'oe saitamana te ne God kwatea, ma 'oko saitamana sa ti ne gani 'oe 'uria kafo, alamia 'oe gani nau lalau 'amu, ma nau ku kwatea kafo ana maurie fuamu."

¹¹ Ma keni nai ka fata 'uri fuana, "Wane baita 'ae, nao 'amu ta ru ni ufilana kafo, ma na mae kafo ne boroi 'e lola 'asiana laugo. 'Oe kai dao to'ona mone na kafo ana maurie nai 'i fai? ¹² Na koko kia sa Jakob ne nia kwatea mae kafo 'elia ne fuaka. Ma nia, fainia na wele nia ki, ma na ru sarekana nia ki ne to ana 'aeda, kera ku laugo ana mae kafo 'elia ne. 'Uri ma 'oe kwaisae 'oe ne talingai ka liufia sa Jakob?"

¹³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Sa ti ne nia kufia kafo ne, nia saitamana kai maeliku lau. ¹⁴ Boroi ma sa ti boroi 'ana ne kufia na kafo ne nau ku kwatea, nao nia si maeliku lau. Ma kafo ne nau ku kwatea fuana ka alu na maebusu ne kwatea maurie firi fuana."

¹⁵ Ma na keni ne ka fata 'uri, "Oe kwatea na kafo nena fuaku, fua nau nao si maeliku lau, ma nao nau si leka lau mai seki fuana ngali kafolae."

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe leka, 'oko saea mai na arai 'oe, ma kamoro ka oli mai 'i seki."

¹⁷ Ma na keni ne ka olisia ka 'uri, "Nao nau si too ana ta arai."

Sa Jesus ka fata 'uri, "Oe fata mamana ana kada ne 'oe saea nao 'oe si too ana ta arai. ¹⁸ Sulia 'oe too ana lima arai ki, ma na wane nena 'oe to fainia kada ne, nia nao lau na arai mamana 'oe. Na ru mamana nena 'oe saea fuaku."

¹⁹ Ma na keni ne ka olisia ka 'uri, "Wane baita 'ae, nau ku saitamana 'oe ta profet. ²⁰ Na koko kalu ki 'i Samaria, kera fosia God gwauna fa uo ne. Ma kamulu wane Jiu ki, mulu saea kula fuana fosilana God ne 'i Jerusalem na. 'Uri ma 'i fai ana ro kula ne ki ne mamana?"

²¹ Ma sa Jesus ka fata fuana ka 'uri, "Keni ne 'ae, 'oe famamana nau, na kada kai dao mai fuana wane ki ne kera nao si fosia na Maa 'i gwauna fa uo ne naoma 'i Jerusalem."

²² Kamulu wane 'i Samaria ki, mulu ulafusia go 'amulu sa ti ne mulu fosia. Boro ma kalu na wane Jiu ki, kalu saitamana sa ti ne kalu fosia, ma kalu saitamana 'ainitaloa ana taale ne God famauria wane ki. ²³⁻²⁴ Boro ma ta kada kai dao mai, ma nia safali na, kada na Anoeru ka fatainia mamanae God, nia kwatea ka ngwaluda fua wane ki kera kai fosia God ana kula ki tafau. God ne na Anoeru, ma na wane ki ne kera kai fosia, kera ka futa falu ana na Anoeru ana Mamanae. Na wane 'urinai ki ne saitamana kera kai fosia na Maa."

²⁵ Ma na keni nai ka fata 'uri fuana, "Nau ku saitamana na wane ne God nia filia ne kera saea ana na Christ kai dao mai. Ma ana kada ne nia kai dao mai, nia kai farongo kalu ana na ru ki tafau."

²⁶ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nau na ne."

²⁷ Ma ana kada nai, na fafurongo nia ki kera ka dao na mai, ma kera ka kwele 'asiana, sulia kera ada

to'ona sa Jesus nia fata 'ana fainia na keni ne. Boro ma nao ta wane ada si ledia go na keni ne, "Na te ne 'oe doria?" Ma kera nao si ledia go sa Jesus, "'Uta ne 'oe fata fainia na keni ne?"

²⁸ Ma na keni be ka alua 'i ano na ru ni ufi kafolae nia, ma ka oli 'i fere, ma ka fata 'uri fuana wane 'i senai ki, ²⁹ "Mulu leka mai, fua mulu ka ada to'ona 'amulu na te wane ne nia farongo nau ana ru ki tafau ne nau ku sasia. Alamia nia na Christ, na wane be God filia 'oto ne?" ³⁰ Ma kera ka fasia na mae fere be, ma kera ka leka mai siana sa Jesus.

³¹ Ma ana kada nai, na fafurongo nia ki kera ledia sa Jesus kera ka 'uri, "Wane Famanata 'ae, 'ania basi ta fanga!"

³² Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Nau ku to ana na fanga ni 'anilana nau ne mulu ulafusia."

³³ Ma na fafurongo nia ki, kera ka ledi kera kwailiu kera ka 'uri, "Alamia ta wane ngali fanga mai fuana 'oto ne?"

³⁴ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Na fanga nau na ne rolae sulia fatalana God ne nia kwate nau mai, ma na fasuilana raoe nia ki ne nia kwatea fuaku fuana sasilana. ³⁵ Aia, ma mulu saitamana suina fatae be nia 'uri, 'Burina fai madame ki ne fueru witi ki ka fi maua fuana ngedalada.' Boro ma nau ku saea fua mulu, mulu ada lea basi to'ona oole ne ki. Kera maua na, ma ka kwaimakwali na fuana ngedalada."

³⁶ Ma na wane ne nia ngeda ru laona oole, nia kai ngalia folifolie nia. Ma na fueru nai na ne wane ne kera dao to'ona maurie mamana ne nao si sui. Na wane ne fasia oole, ma wane ne ka loi ru, keroa kai eele tafau. ³⁷ Ma na tarifulae ka mamana ana ne nia fata 'uri, 'Te wane nia fasi ru, ma ta wane ka ngeda.' ³⁸ Nau ku eresi kamulu fuana ngedalana laona oole ne nao mulu si rao ana. Sulia tani wane lalau ne kera rao ana ma kamulu kai konia fueru ki."

³⁹ Ma wane 'oro ki laona fere ne ana bali lofaa 'i Samaria, kera famamana sa Jesus, sulia na keni ne nia farongoda 'uri, "Nia farongo nau

ana ru ki tafau ne nau ku sasia.”
⁴⁰ Ma ana kada kera leka mai siana sa Jesus, kera ka 'ingoa fua ne nia ka to lau 'ana faida. Ma sa Jesus ka to lau senai sulia ro maedangi ki.

⁴¹ Ma na wane 'oro ki lau ne kera ka famamana sa Jesus, sulia kera tala rongoa na fatalana sa Jesus ki.

⁴² Ma kera ka saea fuana keni ne ma kera ka 'uri, “Kalu famamana na nai, ma nao lau sulia ru be 'oe saea fua malu ki, boro ma sulia lalau ne kalu tala rongoa 'amalu na fatalana laugo. Ma kalu ka saitamana ne nia mamana na ne Wane Famauri fuana wane ki tafau.”

⁴³ Burina sa Jesus fainia fafurongo nia ki kera to ana mae fere ne sulia ro maedangi ki sui, kera ka fi leka 'uria 'i Galili. ⁴⁴ Sa Jesus 'ana talana ne nia fata 'uri, “Na wane ki nao kera si fuusi baita go ana ta profet laona fere nia talana.” ⁴⁵ Ma kada sa Jesus nia oli mai 'uria 'i Galili, na wane nai ki kera kwalo nia, sulia kera leka laugo 'i Jerusalem ana Fafanga ana Daofa Liue, ma kera ka ada to'ona na ru ne sa Jesus nia fulida 'i senai ki.

Sa Jesus nia gura na wele te wane 'initoa

⁴⁶ Sui sa Jesus ka oli lau 'uria 'i Kena na fere 'i Galili, na kula be nia talana kafo ka alu waeni. Ma ana kada nia to senai, na wele fi baita te wane 'initoa fasia 'i Kapaneam, nia matai ka baita 'asiana. ⁴⁷ Ma kada wane ne rongoa sa Jesus nia leka na fasia 'i Jiudea ma ka oli lau mai 'uria 'i Galili, nia ka leka mai siana sa Jesus, fua ka 'ingoa nia fuana lekalae fainia 'uria 'i Kapaneam, fua ka gura na wele fi baita nia, sulia nia matai ka karangi mae na. ⁴⁸ Burina wane ne fata 'urinai ka sui, sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Mulu doria ga 'amulu adalae to'ona na fanadae ki ma na ru ni kwelelae ana ki, suifatai mulu fi famamana nau.”

⁴⁹ Sui boro ma 'ana sa Jesus ka fata 'urinai, na wane ne nia inau ga

'ana fuana fatae 'uri fuana sa Jesus, “Aofia, 'oe leka basi mai fai nau, dia nao na wele nau nia mae na nai.”

⁵⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Oe oli 'amu, na wele fi baita 'oe nia 'akwa na.”

Ma na wane ne ka leka, sulia nia famamana na fatalana sa Jesus.

⁵¹ Ma kada nia leka kau 'ua sulia taale, tani wane rao nia ki, kera dao to'ona, ma kera ka fata 'uri, “Wane baita 'ae, na wele be 'oe, nia 'akwa na, ma ka mauri na!”

⁵² Ma na wane 'initoa nai ka le-dida, “Kada asoa te ne na wele fi baita nau nia 'akwa ana?”

Ma kera olisia kera ka fata 'uri, “Na 'ako'akolae sui fasia 'i rokinia ana etana kada sato 'i asoa.” ⁵³ Ma na maa wele ne ka saitamana kada asoa be sa Jesus saea na fatae be ki nai. Ma 'i burina ru ne, na wane 'initoa ne fainia na wane ki tafau laona lume nia, kera ka famamana sa Jesus.

⁵⁴ Ma ru nai na ruana fanadae ne sa Jesus fulia kada nia oli mai fasia 'i Jiudea 'uria 'i Galili.

5

Sa Jesus gura te wane ana Sabat

¹ 'I burina ru nai ki, sa Jesus nia leka 'uria 'i Jerusalem, ana te fafanga Jiu ki. ² 'I Jerusalem, te mae namo baita ana kafo nia to karangia na kula ne kera saea ana mae tafa ana sipsip. Aia, ma ana fatae wane Jiu, kera saea na mae namo nai ana 'i Betsata. Ma na lima taofa gwala ki ne kera to 'i ninimana na mae namo nai. ³⁻⁴ Wane 'oro 'asiana ki ne kera tio laona taofa nai ki. Wane ne kera matai ana kwalukaela mataie 'e'ete ki kwailiu: wane maada ka rodo, wane 'aeda mae ki ma nonida mae ki.* ⁵ Ma te wane ne tio fai kera 'i senai, nia matai na sulia olu akwala ma kwalu fangali ki. ⁶ Ma sa Jesus ka ada to'ona ne nia tio ga 'ana ana kula nai, ma nia ka saitamana ne nia matai ka tau 'asiana, ma nia ka

* **5:3-4** Tani kekedee 'ua kera 'adoa lau verse 3b-4, “Tani wane kera makwalia kafo etangia gelogelo, sulia tani kada te 'ainsel God koso mai ma ka geloa na kafo nai. Ma sa ti ne eta koso laona kafo burina ne nia gelogelo nia ka 'akwa, sui boro ma 'ana ta mataie te ne nia too ana.”

ledia na wane nai ka 'uri, "'Uri ma 'oe doria 'oko 'akwa?"

⁷ Ma na wane matai nai ka olisia sa Jesus ka 'uri, "Wane baita 'ae, nao ta wane fuana ka ngali nau kau 'uria laona mae namo ana kada ne kafo 'e gelogelo. Ana kada ki tafau, kada nau ku sasi fuana lekalae laona kafo ne, ta wane leka na 'ana 'i nao fasi nau."

⁸ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Tatae, 'oe ngalia 'ifitai 'oe, ma 'oko fali na 'amu." ⁹ Ma ana kada nai go, na wane nai ka lea na, ma nia ka tatae, ma ka ngalia 'ifitai nia, ma ka fali na 'ana.

Ma na maedangi nai na Sabat. ¹⁰ Nia ne na fanaonao Jiu ki, kera ka fata 'uri fuana wane ne nia 'akwa na, "Ta'ena nia na Sabat, ma 'e abu 'asiana ana taki kia ki fua 'oko ngalia 'ifitai 'oe."

¹¹ Wane nai ka fata 'uri fuada, "Na wane ne nia gura nau ne nia saea nau ku ngalia 'ifitai nau, ma nau ku fali."

¹² Ma kera ka ledia lau kera ka 'uri, "Wane te ne saea 'oe sasia ru nai?"

¹³ Boroï ma na wane ne 'e ulafusia laugo 'ana sa Jesus, sulia wane 'oro ki 'asiana ne kera to ana kula nai. Ma sa Jesus ka leka na 'ana 'i safitada.

¹⁴ Ma 'i burina na, sa Jesus ka fi dao to'ona laona Beu Abu God, ma ka fata 'uri fuana, "'Oe fafurongo basi, ana kada ne, 'oe lea na. Ma 'oko kari abulo fasia abulo ta'alae 'oe ki, fasia ta ru ta'a 'asiana ka fi saungi 'oe lau 'i buri. Ma ru nai kai ta'a ka liufia ru ne eta saungi 'oe 'i nao."

¹⁵ Ana kada wane ne nia ru na 'i maa fasia na Beu Abu God, nia ka leka siana fanaonao Jiu ki, ma ka fata 'uri fuada, "Sa Jesus be nia gura nau, ma nau ku 'akwa lau." ¹⁶ Ma ana kada nai, kera ka safali malimae na ana sa Jesus, sulia nia gura na wane ne ana na Sabat.

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Dia ne Maa nau nia rao sulia maedangi ki tafau, nau boroï nau ku rao laugo."

¹⁸ Na fatae nai ki, kada fanaonao Jiu ki kera rongoa, kera manata

ngangata fua kera saungia sa Jesus ka mae na. Kera dori saungia sulia nia nao si manata baita ana taki sulia Sabat, ma ka saea laugo Maa nia ne God. Ma sulia ne nia 'urinai, nia fatainia sae nia bobola go ana fainia God.

¹⁹ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Ru mamana nau ku saea fua mulu. Nau, na Wele God, 'afitai nau ku sasia ta ru talaku. Nau ku saitamana ne nau sasia go ru ne nau ku ada to'ona Maa nau nia sasia. Ma te ne Maa nau 'e sasia, nia laugo ne nau ku sasia. ²⁰ Maa nau nia kwaimani aku, ma nia ka fatainia fuaku na ru ki tafau ne nia 'e sasida. Ma nia kai fatainia laugo fuaku na raoe baita ki lau ne liufia guralana na wane ne, ma mulu kai kwele 'asiana ana ru ne ki nau ku sasida. ²¹ Maa nau nia saitamana ka taea wane mae ki ma ka famaurida. Ma ru 'urinai laugo ne nau na Wele nia, nau kai sasia laugo. Nau ku kwatea maurie laugo fuana sa tifaida ne nau ku filida. ²² Maa nau taifilia nao si ketoa ta wane, sulia nia kwatea na mamanae fuana kwaiketoilae fuana Wele nia. ²³ Nia kwatea ru ne fuaku fuana wane ki tafau kera ka fuusi baita aku, dia laugo ne kera fuusi baita ana na Maa nau. Ma sa ti ne nao si fuusi baita aku, nia nao si fuusi baita laugo ana Maa nau ne nia odu nau mai.

²⁴ "Ru mamana nau ku saea fua mulu. Dia sa ti ne nia rongoa na fatalaku, ma ka famamana God ne nia odu nau mai, nia ka too ana maurie firi. Nao nau si keto nia na. Ma nia daofa liu na fasia maea, ma ka ru na laona maurie mamana. ²⁵ Ru mamana nau ku saea fua mulu, kada kai dao mai, ma nia ka dao na mai, fuana sa ti ne kera mae na ki, kera kai rongoa lingeku, na Wele God. Ma sa ti ne kera rosuli nau, kera kai mauri. ²⁶ Maa ne na ne, maurie mamana nia safali mai ana, ma nia ka kwatea maurie mamana ka safali laugo mai ana Wele nia. ²⁷ Ma nia ka kwatea na mamanae fuaku, fua nau ku ketoa na wane ki, sulia ne nau na Wele nia Wane. ²⁸ Nao mulu si kwele ana ru ne, kada kai dao mai fuana wane ne kera mae na ki, kera

kai rongo nau, ²⁹ ma kera ka ru mai fasia na kilu gwau kera ki, fua sa ti ne kera sasia ru lea ki, kera ka tatae mai, ma kera ka maurie firi. Ma sa ti ne kera sasia ru ta'a ki, kera ka tatae mai, ma kera kai to laona kwaiketoilae firi. ³⁰ Nao nau si sasia ta ru sulia manataku talaku. Nau ku saitamana nau ku ketoa wane sulia te ne nau ku rongoa God nia saea fuaku. Na kwaiketoilae nau nia 'o'olo tafau, sulia God eresi nau mai, ma nau ku sasi sulia na te ki ne nia doria, ma nao nau si sasi sulia na kwaidoria nau talaku.

³¹ “Dia nau ku farongo ana ru suli nau talaku ki, nao ta wane si famamana go farongoe nau. ³² Boro ma te wane ne nia to ga 'ana, nia lalau ne ka farongo ana te ne nia saitamana suli nau. Ma nau ku saitamana te ne nia farongo ana suli nau nia mamana tafau. ³³ Aia, ma kamulu be kwatea kau wane kamulu ki siana sa Jon, ma nia ka farongo kamulu ana ru mamana ki suli nau. ³⁴ Nao nau si rere go ana ta wane ne ka fata famamana lea suli nau, sui boro 'ana nau ku fata sulia fata famamanalae sa Jon fua ka 'adomi kamulu 'uria maurie falu. ³⁵ Ma sa Jon nia usulia ta fa kwesu ne tala lea. Aia, ma sulia kada tu'u, mulu ka eele sulia te ki ne nia saea. ³⁶ Boro ma nau ku to laugo ana ru fuana fata famamanalae suli nau ne talingai ka liufia na fatae famamanalae sa Jon: na famanatalae nau ki fainia na fanadae ne nau ku fulida ki. Ma na ru nai ki na ne na raoe ne nau ku sasia sulia na Maa ne nia kwatea fuaku nau ku sasia. Na raoe nau ki ne fatainia ne Maa nau ne odu nau mai. ³⁷ Ma na Maa ne odu nau mai 'ana talana laugo ne fata famamana ani nau. Nao mulu si rongoa lingena, ma nao mulu si ada to'ona, ³⁸ ma nao mulu si kwaloa go fatalana laona maurilamulu, ma nao mulu si famamana nau, na wane ne nia 'e odua mai. ³⁹ Mulu 'idufa idumia Kekedee Abu ki, sulia ne kamulu kwaisae mulu kai too ana na maurie firi sulia. Ma na Kekedee Abu nai ki nia fatainia ru mamana ki tafau suli nau. ⁴⁰ Iu,

nia 'urinai boro 'ana, nao mulu si doria go lekalae mai siaku fua nau ku famaui kamulu.

⁴¹ “Ma nau ne, nao si nani 'uria ta wane fua ka fuusi baita aku. ⁴² Boro ma nau ku sai amulu ne nao mulu si to go ana ta kwaimanie fuana God. ⁴³ Nau ku leka mai fainia na mamanalae Maa nau, boro ma nao mulu si kwalo nau go. Aia, ma dia ta wane nia leka mai 'ana fainia mamanalae nia talana, mulu ka eele fuana kwalolana. ⁴⁴ Nia 'urinai sulia ne mulu doria wane ki kera ka tango kamulu. Boro ma nao mulu si doria go na sasilana ru lea ki fua ne God ka tango kamulu. Ma dia nia 'urinai, nia 'afitai 'asiana fuana kamulu ka famamana nau. ⁴⁵ Nao lau nau ne nau kefusi kamulu 'i naona Maa nau. Sa Moses be nia kedea na taki ki ne mulu famamana, nia lalau ne kai kefusi kamulu. ⁴⁶ Dia kamulu famamana sa Moses na, fulina kamulu ka famamana nau laugo, sulia nia be kekede mai suli nau. ⁴⁷ Aia, ma sulia nao mulu si famamana te ne sa Moses nia kedea suli nau, nia 'afitai 'asiana fua mulu ka famamana te ki ne nau ku saea fua mulu.”

6

Sa Jesus sangonia na lima to'oni wane ki
(*Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

¹ Ma 'i buri sa Jesus ka tofolo 'uria ta bali ana na 'osi 'i Galili ne kera saea laugo ana 'osi 'i Taebirias. ² Ma te okue baita kera leka 'i burina, sulia kera ada to'ona ru fanadae ki ne nia sasia ana guralana wane matai ki. ³ Ma sa Jesus ka ra 'i gwauna te kula ne fane, ma ka gouru 'i ano fainia na fafurongo nia ki. ⁴ Ana kada nai, na Fafanga ana Daofa Liue na Jiu ki nia karangi na. ⁵ Sa Jesus ka ada kali nia, ma ka ada to'ona na okue baita 'asiana kera dao mai siana, ma ka fata 'uri fuana sa Filip, “I fai ne kulu kai folia ta fanga fua ka bobola fuana kulu sangonia ana okue ne ki tafau?” ⁶ Nia fata 'uri ana na ru ne fua ka ilito'ona sa Filip, sui

boroi 'ana nia saitamana na ru ne nia kai sasia.

⁷ Ma sa Filip olisia ka 'uri, “Ta ro talanga malefo* boroi si bobola go fuana folilana fanga fua sae kera ka fanga tu'u boroi 'ada.”

⁸ Ma te wane ana fafurongo nia ki sa Andru, na wanefuta sa Simon Pita, nia ka fata 'uri, ⁹ “Te welewane nia 'i seki, ne too go ana ka lima fa beret fainia ro gwa ie ki. Boroi ma nia 'afitai ka bobola fuana wane 'oro ne ki.”

¹⁰ Ma sa Jesus ka saea fuada ka 'uri, “Mulu saea fuana wane ki, kera gouru 'i ano.” 'I senai garasi nia 'oro 'asiana ana. Ma na wane ki tafau kera ka gouru 'i ano. Ma laona okue nai nia bobola fainia lima to'oni wane ki. ¹¹ Ma sa Jesus ka ngalia fa beret nai ki, ma ka tangoa God, ma ka tolingia fuana wane ki ne kera gouru 'i senai. Ma nia ka sasi 'urinai laugo ana gwa ie nai ki. Ma kera tafau kera ngali ka bobola fainia ne kera doria tafau.

¹² Ma kada kera abusu na, nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, “Mulu konia na ngingisi fanga ne ore, fua ne nao kulu si fali ta fanga.”

¹³ Ma kera ka koni tafau ana, ma kera ka fafungua te akwala ma ro kukudu ki ana na ngingisi fanga ne ore ana na lima fa beret be kera 'anida ki.

¹⁴ Ma ana kada ne wane ki kera ada to'ona fanadae ne sa Jesus nia sasia, kera ka fata 'uri, “Na Profet be nia kai dao mai laona molagali, mamana na ne!” ¹⁵ Ma sa Jesus ka leka na kau 'ana taifili nia fasi kera 'uria na kula ne fane, sulia nia 'e saitamana kera karangi leka na mai fuana sumailana fua ne nia ka kingi fuada.

*Sa Jesus fali fafona
'osi 'i Galili*

(Matiu 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ Ma kada na sato karangi ka su na, na fafurongo nia ki kera ka koso na 'ada ninimana 'osi nai. ¹⁷ Ma na rodo ka rodo na mai. Sa Jesus

nao si dao 'ua siada. Ma kera ka taelia te baru, ma kera ka tofola ana 'osi nai 'uria na mae fere kera saea ana 'i Kapaneam. ¹⁸ Ma ka dao ana kada nai ne kuburu 'e dao mai, ma nanafo ka magara 'asiana. ¹⁹ Ma ana kada kera faluta ka dao bolofainia ta lima naoma ta ono kilomita,† kera ada kau, ma kera ka ada to'ona sa Jesus nia fali mai fafona 'osi, ma ka dao karangia na mai na baru. Ma na fafurongo nia ki kera ka mau 'asiana. ²⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri kau fuada, “Nao mulu si mau! Nau ga 'ana ne!” ²¹ Ma kera ka eele fua ngalilana fai kera laona baru. Ma ana kada nai laugo, kera dao na ana mae fere ne kera leka 'uria.

²²⁻²³ Ma kada nia dangi falu na mai, na wane 'oro ne kera to 'ua ana bali 'osi loko, kera nani 'uria sa Jesus ana kula be sa Jesus tangoa God fafia na fanga be ki, ma ka fi kwatea fuana wane 'oro be ki. Ma kera ka ada saitamana te baru ga 'ana ne to 'i senai. Ma kera ka susulia laugo ne sa Jesus nao si leka go fainia na fafurongo nia ki laona baru nai. Ma kera ka susulia laugo ne fafurongo nia ki kera leka ga 'ada taifilida. Ma tani baru dao mai fasia 'i Taebirias, kera leka mai, kera ka olo 'i senai. ²⁴ Ma ana kada ne okue nai si ada to'ona na sa Jesus ma na fafurongo nia ki, kera taelia na baru ki, kera ka leka nani 'uria 'i Kapaneam.

Sa Jesus nia na beret ana maurie

²⁵ Ma kada kera dao to'ona ana bali 'osi nai, kera ka ledi 'uri ana, “Wane famanata, kada te go ne 'oe leka laugo mai 'i seki?”

²⁶ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, “Ru mamana nau ku saea fua mulu, kamulu nani 'uri nau, sulia ne mulu 'ania fa beret be ki ma mulu ka abusu, ma nao lau sulia ne mulu malingainia na fadalana fanadae be nau ku sasia ki. ²⁷ Nao mulu si rao ulafu lau 'uria na fanga ne kai funu ga 'ana. Mulu kai rao lalau 'uria na fanga ne ka kwatea maurie firi fua

* **6:7** ro talanga malefo: Na 'orolana malefo ne nia bobola fuana folifolia te wane fua kwalu madame ki. † **6:19** 5 naoma 6 kilomita

mulu. Nau, na Wele nia Wane ne, nau kai kwatea fua mulu na fanga nai, sulia God na Maa nia kwatea nikilalae fuaku.”

²⁸ Nia ne wane ki kera ka ledi nia kera ka 'uri, “Na te ne kalu kai sasia fua kalu ka sasia na raoe ne God nia doria fua malu?”

²⁹ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, “Na kwaidoria God nia 'uri: Mulu kai famamana na wane ne nia 'e kwatea mai.”

³⁰ Ma kera ka ledi lau 'uri ana, “Ta fanadae 'uta ne 'oe kai fulia, fua kalu ka ada to'ona ma kalu ka famamana 'oe? Ta te ne 'oe sasia? ³¹ Na koko kia ki kera 'ania na beret be kera saea ana 'mana'‡ 'i laona lofaa 'eke'eke, dia be kera kedea na 'uri, 'Sa Moses nia kwatea na beret fasia 'i langi fuada fua 'anilana.' ”

³² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Ru mamana nau ku saea fua mulu, sa Moses nao lau be kwatea na beret fasia 'i langi fua mulu. Na Maa nau lalau ne kwatea na beret mamana fasia 'i langi fua mulu. ³³ Na beret mamana ne God nia kwatea, nia na wane ne koso mai fasia 'i langi, ma ka kwatea na maurie fuana wane ki tafau laona molagali.”

³⁴ Ma kera ka fata 'uri fuana, “Wane baita 'ae, safali 'i ta'ena ka oli 'alaa, 'oe kwatea na beret ne fua malu.”

³⁵ Sui sa Jesus ka fata 'uri, “Nau na ne beret ana maurie. Ma sa ti boroi 'ana ne ka leka mai siaku, nia 'afitai ka fiolo lau. Ma sa ti boroi 'ana ne ka famamana nau, nia 'afitai ka maeliku lau. ³⁶ Iu, ma nau ku saea fua mulu ka suina, sui boroi 'ana ne mulu ka ada to'oku, nao mulu si famamana nau go. ³⁷ Wane ki tafau go ne Maa nau nia kwateda fuaku, kera kai leka tafau go mai siaku. Ma sui boroi 'ana sa ti ne nia doria lekalae mai siaku, nao nau si noni'ela ana. ³⁸ Nia 'urinai, sulia nau ku koso mai fasia 'i langi, ka nao lau fua sasilana ru sulia kwaidoria nau ki talaku. Nau ku leka mai fuana sasilana lalau ru ne God doria, ma ka odu nau mai fuana. ³⁹ Te ne God nia doria ne nau ku dau sulia na

wane ki tafau ne nia kwateda fuaku, ma ta te ai boroi si naoana, fua ne ana maedangi 'isi nau ku fi taeda 'uria na maurie firi. ⁴⁰ God na Maa nau nia doria sa tifaida ne kera ada saitamaku, ma kera ka famamana nau, kera ka mauri firi. Ma nau kai taeda 'uria maurie ana maedangi 'isi.”

⁴¹ Ma na wane ki ka safali ngunungunu buri ani nia, sulia ne nia fata 'uri, “Nau na ne beret ne koso mai fasia 'i langi.” ⁴² Ma kera ka fata 'uri fuada kwailiu, “Na wane ne sa Jesus na wele sa Josef ga 'ana ne, ma kulu saitamana ga 'akulu ana maa nia, ma na gaa nia. Ma 'uta ne nia saea sae nia koso mai fasia 'i langi?”

⁴³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Mulu kai sui fasia na ngunungunue 'i safitamulu. ⁴⁴ Maa nau ne odu nau mai. Ma taifilia go na wane ne Maa nau talaida mai 'uri nau ki ne kera kai leka mai siaku. Ma nau kai taeda 'uria maurie ana fa dangi 'isi. ⁴⁵ Na profet ki kera kekede kera ka 'uri, 'God nia famanata na wane ki tafau go.’ Ma sa ti boroi 'ana ne ka rongoa na Maa, ma ka ngalia na saitamarue fasi nia, kera ka leka mai siaku. ⁴⁶ Ma nao ta wane si ada to'ona na Maa. Taifilia go na wane ne safali mai fasia God go ne nia ada to'ona na Maa. ⁴⁷ Ru mamana nau ku saea fua mulu, sa ti ne nia famamana nau, nia too ana maurie mamana ne nao si sui. ⁴⁸ Ma nau na ne beret ana na maurie. ⁴⁹ Na koko kamulu ki kera 'ania na beret be kera saea ana 'mana' laona lofaa 'eke'eke, ma kera ka mae ga 'ada. ⁵⁰ Boroi ma na beret ne koso mai fasia 'i langi, ta wane boroi 'ana ne nia 'ania, 'afitai nia ka mae. ⁵¹ Ma nau na ne beret ana na maurie fasia 'i langi. Dia ta wane ka 'ania na beret ne, nia kai mauri firi. Ma na beret nai na ne fasiku, ne nau ku kwate fua wane ki laona molagali kera ka mauri suli nau.”

⁵² Ma na wane ki kera ka safali olisusu safitada kwailiu, ma kera ka fata 'uri, “Na wane ne kwate 'uta ana na fasina fua kulu ka 'ania ne?”

‡ 6:31 mana: Ada to'ona ana Diksonari.

⁵³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, dia nao mulu si 'ania na fasiku, ma nao mulu si kufia na 'abuku, nia 'afitai 'asiana mulu kai mauri firi. ⁵⁴ Ma sa ti ne ka 'ania na fasiku, ma ka kufia na 'abuku, nia ka too ana na maurie firi, ma nau kai taea ana fa dangi 'isi. ⁵⁵ Sulia na fasiku na ne beret mamana, ma na 'abuku na ne ru ni kufilana mamana. ⁵⁶ Ma sa ti ne ka 'ania na fasiku, ma ka kufia na 'abuku, nia ka to tari aku, ma nau ku to tari ana. ⁵⁷ God ne kwatea maurie, nia ne kwate nau mai. Ma nau ku mauri laugo osingana. Ka 'urinai laugo sa ti ne kai 'ania fasiku, nia kai mauri laugo osingaku. ⁵⁸ Ma nia na ne beret ne koso mai fasia 'i langi. Ma nia nao si dia lau na beret be na koko kia ki, kera 'ania, ma kera ka mae na. Boroï ma sa ti boroï 'ana ne ka 'ania na beret ne, nia kai mauri firi."

⁵⁹ Sa Jesus saea na ru ne ki kada nia famanata laona beu fuana folae 'i Kapaneam.

⁶⁰ Ma na fafurongo 'oro nia ki ne kera rongoa ru ne sa Jesus saea ki, ma kera ka fata 'uri, "Na famanatae ne nia 'afitai 'asiana. Nao ta wane si nonimabe go fua gwalingelana."

⁶¹ Ma sa Jesus ka saitamana na fafurongo nia ki kera ngunungunu buri ana sulia ru ne, ma nia ka fata 'uri fuada, "'Uri ma na fatae nai nia fali kamulu? ⁶² Nia 'uta dia ne mulu ada to'oku, na Wele nia Wane, nau ku oli 'uria na kula be nau ku to mai ana 'i nao? ⁶³ Na ru ne kwatea na maurie ne na Anoeru Abu. Ma na nikilalae wane, nia ru 'o'oni ga 'ana. Ma na fatae ne nau ku saea fua mulu ki ne kwate mulu ka too ana na Anoeru Abu ne kwatea na maurie. ⁶⁴ Sui ka 'urinai boroï 'ana, tani wane amulu nao si famamana go." Sulia safali 'ua na mai 'i nao, sa Jesus nia saitamana tafau na sa ti ada ne nao si famamana, ma sa ti ne kai kwate nia fuana malimae nia ki. ⁶⁵ Ma nia ka fata lau 'uri sulia ne tani wane ada nao si famamana, "Nia be nau ku saea na fua mulu ne nao ta wane si leka mai siaku, dia

Maa nau nao si alamatainia fua nia ka leka mai siaku."

⁶⁶ Ma safali ana kada nai, na fafurongo 'oro nia ki, kera leka 'e'ete na 'ada, ma kera nao si leka na fainia.

⁶⁷ Ma sa Jesus ka ledia na akwala ma ro wane fafurongo nia ki ka 'uri, "'Uri ma kamulu doria mulu kai leka laugo fasi nau?"

⁶⁸ Ma sa Simon Pita ka olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, 'urinai sa ti lau ne kalu ka leka siana? 'Oe na ne too ana na fatae ana na maurie firi ki. ⁶⁹ Ma kalu famamana, ma kalu ka saitamana 'oe na ne Wane Abu ne 'oe leka mai fasia God."

⁷⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nau ne nau ku fili kamulu na akwala ma ro wane ki. Ma sui boroï 'ana ka 'urinai, te wane ana kamulu nia dia na anoeru ta'a." ⁷¹ Ana kada sa Jesus nia fata 'urinai, nia fata sulia sa Jiudas, na wele sa Simon Iskariot. Sui boroï 'ana nia ta wane ana akwala ma ro fafurongo nia ki, nia kai kwatea sa Jesus fuana malimae nia ki.

7

Sa Jesus fainia na wanefuta nia ki

¹ Ma 'i burina ru ne ki, sa Jesus ka liu kalia ga 'ana mae fere 'i Galili ki, sulia nao nia si doria 'ua lekalae 'uria 'i Jiudea, sulia na fanaonao Jiu ki kera doria saungilana 'i senai.

² Ma te fafanga Jiu ki nia karangi na. Ma na fafanga nai kera saea ana "Fafanga ana 'O'obe ki*." ³ Aia, na wanefuta sa Jesus ki, kera leka mai siana, ma kera ka fata 'uri fuana, "'Oe leka 'uria 'i Jiudea, fua 'oko fatainia lau tani fanadae, fua fafurongo 'oe ki kera ka ada to'ona.

⁴ Sulia dia ta wane nia doria na wane ki kera ka rongoa na satana ma kera ka saitamana, nao nia si sasi agwa ana ta ru. Dia 'oe sasia ru baita 'oro ki, nia lea fuana 'oe leka 'oko sasi fatai ana, fua ne na molagali tafau kera ka saitamana."

⁵ Na wanefuta nia ki kera fata 'urinai

* 7:2 Fafanga ana 'O'obe ki: Ada to'ona ana Diksonari

fuana, sulia kera boroi nao si fama-
mana nia laugo.

⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada,
“Nao nia si dao 'ua ana kada fua
nau leka. Boroi ma mulu saitamana
mulu ka leka go 'amulu ana ta kada
boroi 'ana. Na kada ki tafau nia
bobola ga 'ana fua mulu. ⁷ Na wane
laona molagali ne ki nao si too ana
ta ru fua kera ka malimae amulu.
Boroi ma nau ne, kera malimae aku,
sulia nau ku sae fatai ana te ki
ne kera sasia ka ta'a. ⁸ Mulu leka
'amulu ana fafanga. Nau nao si leka
go, sulia nia nao si dao 'ua ana kada
nau.” ⁹ Nia fata 'urinai ka sui, ma
nia ka to lau 'ana 'i Galili.

Sa Jesus leka ana Fafanga ana 'O'obe ki

¹⁰ 'I burina na ai burina sa Jesus ki
kera leka na 'ada ana fafanga baita
nai 'i Jerusalem, sa Jesus ka leka 'i
burida. Ma nia ka leka agwa ga 'ana,
fasi ta wane ka saitamana. ¹¹ Ma na
fanaonao Jiu ki, kera ka nani 'uria
laona fafanga nai, ma kera ka ledi
'uri ana wane ki, “Na wane be nia
na 'i fai?”

¹² Ma wane 'oro 'asiana, kera fao-
rai agwa suli nia. Tani wane kera
fata 'uri, “Nia wane lea be.”

Boroi ma tani wane kera ka saea,
“Nia sasia wane 'oro fua kera leka
sulia sukee nia ki.” ¹³ Sui boroi 'ana
kera ka fata 'urinai, nao ta wane ada
si fata tafa go ana manatalae kera
ki sulia sa Jesus, sulia kera mau ana
fanaonao Jiu ki.

¹⁴ Burina tani maedangi, kada
kera karangi dao na tofungana
fafanga ne, sa Jesus nia ka leka laona
Beu Abu God ma ka famanata wane
ki. ¹⁵ Ma na wane fanaonao ki, kada
kera rongoa, kera ka kwele 'asiana
ana famanatae nia. Ma kera ka 'uri,
“Wane ne nao si rongoro ru go mai ana
ta fere. Ma 'uta ne nia ka saitamana
ru ki tafau?”

¹⁶ Ana kada sa Jesus nia rongoro
kera, nia ka olisida ka fata 'uri,
“Famanatae nau 'e nao lau na ru
nau, nia na ru God 'ana ne nia odu
nau mai. ¹⁷ Ti ne doria ka sasia na
kwaidorie God, nia kai saitamana te
ne nau ku famanata ana fuana wane

ki, dia nia leka mai fasia God, naoma
na manatalae nau ki ga 'ana talaku
ne nau ku farongo ana. ¹⁸ Dia wane
nia farongo ga 'ana ana ru sulia na
manatalae nia ki talana, nia doria
ga 'ana fuana wane ki ka tango nia.
Boroi ma na wane ne nia doria wane
ki kera ka tango na wane ne nia
odu nia mai ne na wane mamana,
ma nao nia si saitamana sukee.”

¹⁹ Sui sa Jesus ka fata lau 'uri, “Sa
Moses be kwatea taki ki fua mulu.
Ma nao ta wane amulu si sasi go
sulia taki nai ki. Ma 'uta ne mulu
dori kai saungi nau?”

²⁰ Ma na wane ne kera oku ana
kula nai, kera ka fata 'uri, “Oe nena
na anoeru ta'a nia to amu! Sa ti ne
doria ka saungi 'oe?”

²¹ Sa Jesus olisi kera ka 'uri, “Nau
ku gura te wane ana Sabat, ma mulu
ka kwele 'asiana ana. ²²⁻²³ Ma mulu
saitamana sa Moses kwatea te taki
fua mulu, fua ka welewane kamulu
ki kera ka 'ole 'unge. (Ma nao lau sa
Moses ne etangia, boroi ma na koko
kamulu ki lalau mai 'i nao.) Sulia
dia kada lea fua mulu ka 'ole 'unge
ana wele kamulu ki nia fuli na ana
na Sabat, mulu ka sasia, sui boroi
'ana ana Sabat fua ne mulu si 'oia
na taki sa Moses sulia 'ole 'ungelae.
Dia nia lea fuana mulu ka 'ole 'unge
ana Sabat, ma 'uta mone ne mulu ka
guisasu fuaku kada be nau gura na
wane be ana Sabat? ²⁴ Nao mulu si
keto nau lau sulia na manatae wane
ana ru kamulu ada to'ona go 'amulu
'i maa ki. Boroi ma mulu kwaiketo
lalau ana 'o'oloe.”

Tani wane famamana sa Jesus ne na Christ

²⁵ Ma tani wane 'i Jerusalem kera
ka fata 'uri, “Na wane ne go be wane
fanaonao ki kera doria saungilana!

²⁶ Ada basi! Wane ne nia fata fatai
ga 'ana, ma nao kera si olisia nia go
ana ta ru. Alamia kera saitamana
nia na Christ, na wane be God filia
fua famaurilana wane ki 'oto ne?
²⁷ Boroi ma kada na Christ kai leka
mai, nao ta wane si saitamana na
kula ne nia leka mai fasia. Ma na
wane ne, kulu saitamana go 'akulu
na kula ne nia leka mai fasia.”

²⁸ Aia, ma ana kada nai, sa Jesus ka famanata na wane ki laona Beu Abu God. Ma nia ka fata baita ka 'uri, "Uri ma mulu saitamana mana aku, ma mulu ka saitamana kula ne nau ku leka mai fasia? Boro ma nao nau si leka mai ana na mamanae nau talaku! Ma na wane ne nia odu nau mai, nia saea ru mamana ki tafau, ma nao mulu si saitamana go nia. ²⁹ Boro ma nau ku saitamana, sulia nia ne odu nau mai, ma nau ku leka mai fasia."

³⁰ Ana kada nai, wane fanaonao ki kera doria daulana, boro ma ka 'afitai, sulia kada nia nao si dao 'ua fua kera ka sasi 'urinai ana. ³¹ Sui boro 'ana kera ka doria sasilana na ru nai, 'orolana wane laona okue nai kera famamana nia. Ma kera ka fata 'uri, "Taifilia na Christ go ne saitamana ka fulia na fanadae ne nia fulida ki."

³² Ma kada ne Farasi ki kera rongoa wane ki kera kwalaro 'ada 'urinai sulia sa Jesus, kera fainia na fataabu baita ki, kera ka kwatea kau tani wane folo ne kera folo 'afia Beu Abu God, fua ne kera ka daua ana kada nai. ³³ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nau kai to ga 'aku fai kamulu sulia ka kada kokoru, ma nau kai oli laugo 'aku siana na wane ne nia odu nau mai. ³⁴ Sui mulu kai nani 'uri nau, ma kai 'afitai fua mulu ka dao to'oku. Sulia nia 'afitai fua mulu ka dao ana kula ne nau kai to ana."

³⁵ Ma na fanaonao Jiu ki ka ledi kera kwailiu 'uri, "Wane ne kai leka 'uria 'i fai ne nao kulu si ada to'ona? 'Uri ma nia ka leka 'uria fere wane ne kera nao lau Jiu, na kula ne tani wane akulu kera to mai ana, fua ne ka famanata kera tafau? ³⁶ Ma nia ka saea laugo kulu kai nani 'uria, ma nao kulu si ada to'ona, sulia nao kulu si saitamana daolae ana kula ne nia kai to ana. Aia, ma na te ne to laona manatana ana kada nia fata 'urinai?"

Na Anoeru Abu nia dia na kafo mauri

³⁷ Aia, ma ana maedangi 'isi ana fafanga ne, nia fa dangi 'initoa 'asiana. Ma ana fa dangi nai, sa

Jesus tatae ka uu, ma ka fata baita ka 'uri, "Sa ti boro 'ana ne nia maeliku, nia leka mai siaku ka ku 'ana. ³⁸ Ma sa ti boro 'ana ne famamana nau, nia kai dia te be na Kekedee Abu nia saea, 'Na kafo mauri kai igwa mai fasia na maurilana.' "☆ ³⁹ Ma sa Jesus ka saea ru ne, sulia na Anoeru Abu ne kai leka mai fua sa ti ne kera famamana. Aia ana kada nai, God nao si kwatea 'ua mai na Anoeru Abu siana sa ti ne kera famamana, sulia sa Jesus nao si ra 'ua fua ne ka oli 'uria laona 'initoe nia.

⁴⁰ Tani wane ana okue ne, kera rongoa fatalana sa Jesus, kera ka 'uri, "Wane ne nia na Profet 'initoa ne kulu makwalia!"

⁴¹ Ma tani wane kera ka saea, "Nia na Christ, na wane be God filia fuana famaurilana wane ki!"

Aia, ma tani wane lau, kera ka saea, "Na Christ nao si leka lau mai fasia 'i Galili! ⁴² Sulia na Kekedee Abu nia saea na Christ kai futa mai ana kwalafa sa Deved na kingi, ma ka futa 'i Betlehem, mae fere ne sa Deved nia baita laugo mai ana."

⁴³ Ma na wane ne ki, kera nao si alua go te manatae sulia sa Jesus. ⁴⁴ Ma bali ana wane kera doria 'asiana kera ka daua sa Jesus, boro ma nao ta wane si sasia go ta ru ana.

⁴⁵ Na wane folo be ki kera nao si daua go sa Jesus, ma kera oli kau siana na fataabu baita ki, ma na Farasi ki. Ma kada kera dao na, na fataabu baita ki, ma na Farasi ki, kera ka fata 'uri, "'Uta ne nao mulu si ngalia mai?"

⁴⁶ Ma kera ka olisida 'uri, "Kalu kwele 'asiana ani nia, sulia nao ta wane si fata 'urinai dia nia."

⁴⁷ Na Farasi ki ka fata 'uri fuada, "Alami kamulu famamana laugo 'amulu ana sukee nia ki 'oto? ⁴⁸ Nao ta wane ana fanaonao kulu ki naoma ta Farasi, kera si famamana go ana! ⁴⁹ Na okue nai ga 'ana ne kera famamana nia. Ma kera nao si saitamana go na taki sa Moses ki. Nia 'urinai ma God kai kwaeda."

⁵⁰ Aia, ma te wane ana na Farasi ki satana sa Nikodimas be nia leka mai siana sa Jesus 'i nao, nia ka fata

'uri fuana Farasi ki, ⁵¹ “Na taki kulu ki be saea nao kulu si ketoa ta wane sulia dia nao kulu si rongo lea ana fatalana ka sui kulu fi ngalia mai fua ketolana.”

⁵² Ma kera ka fata 'uri fua sa Nikodimas, “Uri ma 'oe ta wane laugo fasia 'i Galili ne? Dia 'oe idumia lea ana Kekedee Abu, 'oe ada to'ona talamu. Nao ta profet si leka go mai fasia 'i Galili!”

⁵³ Aia, wane ki tafau kera oli na 'uria na lume kera ki.

8

Na keni oee

¹ Sa Jesus nia ra 'uria gwauna fa uo ne kera saea ana Olif.* ² Ma 'i 'ofodangi makalokalo ana fa dangi 'i buri, nia ka oli lau 'uria laona Beu Abu God. Ma na okue baita 'asiana, kera oku kali nia, ma nia ka gouru 'i ano, ma ka famanatada. ³ Ma na wane famanata ana taki ki, ma na Farasi ki, kera ka ngalia mai te keni ne kera daua fainia oeelae. Ma kera ka fauua 'i nao ada. ⁴ Ma kera ka fata 'uri fuana sa Jesus, “Wane Famanata 'ae, na keni ne kalu daua fainia oeelae. ⁵ Aia, ma 'i laona taki ne sa Moses nia kwatea fuaka ki, nia saea ne keni 'uri, kera 'ui fauna fua nia ka mae. Ma te na ne 'oe saea ana na keni ne?” ⁶ Kera saea ru ne fua kera ka ilito'ona fua kera ka dao to'ona ta ru, fua kera ka fai fafia ana sa Jesus.

Ma sa Jesus ka 'agwaoro 'i ano, ma ka kekede ana kakauna fafona saegano. ⁷ Ma kada kera ledi ga 'ada, nia ka tatae, ma ka fata 'uri fuada, “Sa ti amulu ne nao si sasia ta ru ta'a, nia eta 'ui fauna.” ⁸ Sui, nia ka 'agwaoro lau, ma ka kekede lau fafona saegano. ⁹ Ma kada kera rongoa ru ne, kera ka leka na 'ada, te te wanea, safali ana wane ngwaro ki. Ma kera ka fasia sa Jesus ka to na taifilia fainia na keni be ne nia uu ga 'ana 'i senai. ¹⁰ Ma nia ka tatae uu 'o'olo, ma ka fata 'uri, “Keni ne 'ae, na wane be ki, kera na 'i fai? Nia

'uta? Nao ta wane ada si ore na fua ne nia keto 'oe?”

¹¹ Ma nia ka olisia ka 'uri, “Wane baita 'ae, nao na ta wane.”

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, “Ma nau boroi, nao nau si keto 'oe laugo. 'Oe leka na 'amu, ma safali ta'ena nao 'oe si sasia na ta ru ta'a lau.”

Sa Jesus ne na madakwalae

¹² Sa Jesus ka fata lau 'uri fuana Farasi ki, “Nau ne na madakwalae fuana wane ki laona molagali ne. Wane ne nia leka mai suli nau, nao nia si liu laona rorodoe, boroi ma nia kai to ana madakwalae ne kwatea maurie.”

¹³ Ma na Farasi ki kera ka fata 'uri fuana, “'Oe 'amu talamu ne 'oe farongo ani 'oe. Na fatalamu suli 'oe talamu nao si mamana.”

¹⁴ Sa Jesus ka fata 'uri, “Nao go. Sui boroi 'ana nau ku farongo ana nau talaku, te ne nau ku saea ki nia mamana, sulia nau ku saitamana kula ne nau leka mai fasia, ma 'i fai ne nau kai leka 'uria. Ma nao mulu si susulia go kula ne nau ku leka mai fasia, ma kula ne nau kai leka 'uria. ¹⁵ Mulu ketoa ru ki sulia manatae wane laona molagali ga 'ana. Aia, ma nao nau si ketoa ta wane. ¹⁶ Boroi ma dia nau ku ketoa ta wane, nau ku keto sulia manatalae 'o'olo. Nau nao si ketoa ta wane taifili nau, karo tafau go Maa, wane ne nia odu nau mai ne rao fai nau. ¹⁷ Na taki kamulu ki saea ka suina, dia ro wane ki keroa alangai fafia ta ru, te ne keroa saea nia mamana. ¹⁸ Nau ku farongo ana nau talaku, ma na Maa ne nia odu nau mai laugo ne 'e farongo ani nau.”

¹⁹ Sui, kera ka ledia sa Jesus kera ka 'uri, “Uri ma maa 'oe nia 'i fai?”

Ma sa Jesus olisi kera ka 'uri, “Mulu nao si saitamaku naoma na Maa nau boroi. Dia kamulu saitamaku, mulu ka saitamana laugo na Maa nau.” ²⁰ Sa Jesus saea na ru ne ki ana kada nia famanata wane ki laona Beu Abu God, karangia kula na kufi ru fuana alulana malefo laona. Ma ana kada nai, nao ta wane

* **8:1** Kera saea ana uo Olif, sulia ne 'ai olif ki 'oro 'i senai.

si daua go, sulia nia nao si dao 'ua ana kada nia.

Sa Jesus nia nao lau fasia molagali ne

²¹ Sa Jesus ka fata 'uri lau fuada, "Nau kai leka, ma mulu kai nani 'uri nau. Ma mulu kai mae, ma God nao si manataluge go ana ta'alaie kamulu ki. Ma nia 'afitai mulu ka leka ana kula ne nau kai leka 'uria."

²² Ma na fanaonao Jiu ki kera ka fata 'uri, "Nia saea nia 'afitai go kulu ka leka 'uria kula ne nia kai leka 'uria. 'Uri ma nia kai saungi nia 'ana talana 'oto?"

²³ Sa Jesus olisi kera ka fata 'uri, "Kamulu to go 'amulu lao fere ne 'i ano, boroi ma nau ku leka mai fasia 'i langi. Kamulu fasia na molagali ne, boroi ma nau nao lau fasia na molagali ne. ²⁴ Nia ne, nau ku saea ka suina mulu kai mae, ma God nao si manataluge ana ta'alaie kamulu ki. Nia mamana na, dia nao mulu si famamana ne Nau Ne,† God nao si manataluge ana ta'alaie kamulu ki."

²⁵ Sui kera ledia kera ka 'uri, "Uri ma 'oe sa ti ne?"

Ma sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Nau ne dia be nau ku eta saea na fua mulu laona famanatalae nau ki. ²⁶ Nau ku too ana na ru 'oro 'asiana ne nau saitamana nau ku fata sulia fuana ketolamulu. Wane ne nia odu nau mai, nia ne na wane mamana. Aia, ma te ne nia saea fuaku, nia ne nau ku saea fuana wane ki tafau."

²⁷ Ma kera nao si susulia go ne sa Jesus nia fata sulia Maa nia mai 'i langi. ²⁸ Nia ne, nia ka fata 'uri fuada, "Kada mulu kai alu nau, na Wele nia Wane, fafona 'airarafolo, mulu kai saitamaku ne 'Nau Ne'. Ma ana kada nai, mulu kai saitamana ne nao nau si sasia ta ru sulia na manatuku talaku. Boroi ma nau ku saea go ru ne Maa nia famanata nau ana, nia ne nau ku saea fua mulu. ²⁹ Iu, na Maa ne nia odu nau na mai, nia ka to fai nau sulia dangi ki. Nao nia si lukasi nau, sulia nau ku sasia ru ne faeele nia ki sulia dangi ki."

³⁰ Ma wane 'oro ki kera ka famamana sa Jesus, kada kera rongoa nia saea ru nai ki.

Sa Jesus fainia sa Abraham

³¹ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana wane ne kera famamana nia ki, "Dia mulu kai sasi sulia na famanatae nau ki, mulu na wane fafurongo mamana nau ki na. ³² Ma mulu kai saitamana ru mamana ki sulia God, ma na ru mamana sulia God ki ne kwatea mulu ka to aluge."

³³ Kera olisia sa Jesus, kera ka 'uri, "Kalu na wane ana kwalafa sa Abraham ki na. Nao kalu si rao 'o'oni lau fuana ta wane. 'Uta ne 'oe saea kalu kai to aluge?"

³⁴ Sa Jesus ka fata 'uri lau fuada, "Ru mamana nau ku saea fua mulu. Wane ne kera rosulia na falafala ta'a ki, na falafala ta'a nai ki ne gwaungai fafida, ma kera ka rao 'o'oni na 'ada 'i farana. ³⁵ Na wane ne nia to aluge, nia ne na wane ne nia futa ana kwalafa, ma ka too ana mamanae fuana to firi laona lume maa nia. Ma na wane ne ka rao 'o'oni ga 'ana, nia nao si to mamana ana kwalafa. ³⁶ Nia ne, dia nau, na Wele God, nau ku fasakwadola kamulu, mulu fi aluge mamana. ³⁷ Nau ku saitamana kamulu na wane ana kwalafa sa Abraham. Sui boroi 'ana, mulu doria saungilaku, sulia nao mulu si doria go sasilae sulia na famanatae nau ki. ³⁸ Nau ku fata sulia te ne Maa nau nia fatainia fuaku. Aia, ma mulu ka sasia te ki ne maa kamulu nia saea fua mulu."

³⁹ Kera olisia sa Jesus kera ka 'uri, "Maa kalu na ne sa Abraham!"

Sa Jesus ka 'uri fuada, "Dia kamulu na kwalafa sa Abraham ki mamana, mulu ka sasia laugo na ru ne nia sasida ki. ⁴⁰ Aia, ma nau ku saea go 'aku ru mamana ne nau ku rongoa na mai fasia God fua mulu. Boroi ma mulu ka doria go 'amulu saungilaku. Boroi ma sa Abraham nao si sasia go ta ru 'urinai. ⁴¹ Mulu sasia go 'amulu na ru ne maa kamulu nia sasia ki."

† 8:24 Na sataeru ne, "Nau Ne", be God saea 'ana nia talana laona Aesaea 41:4; 43:10-13, 25; 46:4; 48:12 ma Diutronomi 32:39. Ada to'ona Nau Ne ana Diksonari

Kera ka fata 'uri fuana, "Taifilia God go ne Maa kalu, ma kalu ne na wele mamana nia ki."

⁴² Sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Dia God ne maa kamulu mamana, mulu ka kwaimani aku, sulia ne nau ku leka mai fasia God, ma nau ku to fai kamulu 'i seki. Nao nau si leka mai sulia na mamanae nau talaku. God ne odu nau mai. ⁴³ 'Uta ne nao mulu si rongo saitamana fatalaku? Nia 'urinai sulia nao mulu si doria go rongolana. ⁴⁴ Aia, ma kamulu na, na maa kamulu na ne sa Saetan. Nia ne, mulu ka doria sasilana ru ki dia laugo ne nia sasida. Sa Saetan ne nia na wane fuana sauwane, sulia nia safali ka sasia 'ua na mai. Ma nia ka ulafusia na mamanalae, sulia nao nia si too ana ta te ne mamana ani nia. Kada nia suke 'ana ta wane, na falafala nia na nai, sulia nia ne wane fuana sukee na, ma nia ne na maa wane suke ki tafau. ⁴⁵ Ma ru mamana nau ku saea fua mulu, ru nai ne sasia nao mulu si doria go famamanae aku. ⁴⁶ Ma sa ti amulu ne saitamana ka fatainia na te ne nau ku sasia ka ta'a ana? Nao! Aia, ma 'uta ne nao mulu si famamana nau, kada nau ku saea ru mamana ki fua mulu? ⁴⁷ Aia, sa ti ne kera safali mai siana God, kera saitamana ka rongo sulia na fatalana. Ma kamulu ne, nao mulu si safali mai ana God. Ma nia ne sasia nao mulu si fafurongoa."

⁴⁸ Sui, kera ka fata 'uri fuana sa Jesus, "Na ru be kalu saea sulia 'oe nia mamana be kalu saea 'oe wane fasia Samaria, ma 'oko too ana na anoeru ta'a."

⁴⁹ Sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Nao go, nao nau si to ana ta anoeru ta'a. Ma nau ku fa'initoa na Maa nau, boroi ma nao mulu si fa'inito nau go. ⁵⁰ Ma nao nau si doria go ne na wane ki ka fa'initoa nau. Maa nau lalau ne nia doria fuana wane ki kera ka fa'initoa nau. Ma nia laugo ne kai kwaiketo ana 'o'oloe. ⁵¹ Ru mamana nau ku saea fua mulu, sa ti ne nia sasi sulia famanatae nau, nao nia si mae."

⁵² Sui kera olisia sa Jesus kera ka fata 'uri, "Kalu fi saitamamu, ne 'oe too ana anoeru ta'a! Sulia koko kia

sa Abraham nia mae na, ma na profet ki laugo kera ka mae. 'Uta ne 'oe saea dia wane sasi sulia famanatae 'oe, nao nia si mae? ⁵³ Koko kia sa Abraham nia na wane 'initoa, boroi ma nia mae na. Ma 'oe ne, 'oe kwaisae 'oe 'initoa ka liufia sa Abraham? Ma na profet ki laugo be kera mae na. 'Uraini ma 'oe sae 'oe mone ana sa ti?"

⁵⁴ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Dia nau ga 'ana ne nau fa'initoa nau talaku, 'urinai 'initoe nau nia ru 'o'oni ga 'ana. Aia, ma na wane fua ka fa'initoa nau ne Maa nau ne mulu saea nia ne God kamulu. ⁵⁵ Sui boroi 'ana, nao mulu si saitamana go God. Ma nau ku saitamana nia. Boroi ma dia nau ku saea nao nau si saitamana, nau ku dia laugo kamulu ne mulu saitamana 'asiana ana sukee. Aia, ma nau ku saitamana lea 'asiana ana, ma nau ku sasi sulia fatalana. ⁵⁶ Ma na koko kamulu sa Abraham nia eele 'asiana, sulia nia ada to'ona na daolaku mai. Ma nia ka ada to'ona na, ma ka eele 'asiana sulia."

⁵⁷ Ma kera ka fata lau 'uri fuana, "Lima akwala fangali ki si sui 'ua fafia futalamu, ma 'oko saea 'oe ada to'ona sa Abraham?"

⁵⁸ Sa Jesus olisida ka fata 'uri, "Ru mamana nau ku saea fua mulu: Kada sa Abraham nao si futa 'ua, Nau Ne, nau ku to na."

⁵⁹ Ana kada nai, kera ngalia na fau ki fua 'uilana, sulia nia fata 'urinai. Sui, nia ka agwa na fasi kera, ma ka leka na fasia na Beu Abu God.

9

Sa Jesus nia gura na wane maana rodo

¹ Kada sa Jesus nia liliu 'ana, nia ka ada to'ona te wane ne maana rodo safali na mai ana kada nia futa ana. ² Ma na fafurongo nia ki kera ledi nia 'uri, "Wane Famanata 'ae, na ta'alae sa ti ne sasia na maana wane ne ka rodo safali na mai ana futalana? Na abulo ta'alae nia 'ana talana naoma na abulo ta'alana na maa nia ma na gaa nia?"

³ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Na maa rodo ne saungia, nao lau sulia

na abulo ta'alae nia 'ana talana, ma nao lau na abulo ta'alana na maa nia naoma gaa nia. Na maana 'e rodo fua ne mulu kai ada to'ona na nikilalae God ne rao ani nia. ⁴ Ana kada nia dangi 'ua, kulu kai sasia na raoe God ne nia kwate nau mai fuana. Sulia na rodo nia karangi na, kada be nao ta wane si rao na. ⁵ Kada nau ku to 'ua 'i laona molagali, nau ne na madakwalae fuana wane ana molagali."

⁶ Ma burina sa Jesus nia saea ru ne, nia ka ngisu laona ano, ma ka mukia mamako ana ngisuna, ma ka usua ana na maana na wane nai. ⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Oe leka 'oko taufia na maamu laona mae namo 'i Saelom." (Sataeru ne, na fadalana ne, "Alungainia.") Ma na wane nai leka ka taufia na maana, ma kada nia oli na 'i fera nia ka ada na.

⁸ Ma na wane ana fere nia, ma na wane ne kera ada to'ona be nia gani ru ga 'ana 'i nao, kera ka ledida kwailiu, "Nia na wane be nia gouru ma ka gani ru ga 'ana ne?"

⁹ Ma tani wane kera ka 'uri, "Nia na ne."

Ma tani wane lau kera ka fata 'uri, "Nao lau nia ne, boroi ma adalae to'ona dia na wane be."

Ma na wane nai 'ana talana ka fata 'uri, "Nau na wane be na ne."

¹⁰ Ma kera ka ledia, "'Uta ne na maamu ka 'ifi na 'urinai?"

¹¹ Ma nia ka olisida ka 'uri, "Na wane ne satana sa Jesus ne nia mukia mamako, ma ka usua ana maaku. Ma nia ka saea fua nau ku leka ku taufia na maaku laona mae namo 'i Saelom. Sui nau ku leka, ma kada nau ku taufia na maaku go ne maaku ka ada na."

¹² Ma kera ka ledia lau 'uri ana, "Ma nia na 'i fai?"

Ma nia ka olisida ka 'uri, "Nau ku ulafusia."

¹³ Ma 'i buri, kera ka talaia na wane be siana Farasi ki. ¹⁴ Aia, ma fa dangi nai sa Jesus saungainia na mamako ma ka gura na maana wane nai, nia na Sabat. ¹⁵ Ma na Farasi ki kera ka ledia lau na wane nai, "Uta ne nia sasia 'oko ada

na." Ma nia ka saea ka 'uri fuada, "Sa Jesus nia alua mamako fasia na maaku. Sui nau ku taufia na maaku, ma na maaku ka ada na."

¹⁶ Ma tani wane ada ne Farasi ki kera ka fata 'uri, "Na wane ne nia sasia ru ne, nao nia si leka lau mai fasia God, sulia nia 'oia na taki ana Sabat, ana guralana na wane ne ana Sabat."

Ma tani wane lau kera ka 'uri, "Nao, ma 'uta mone ne na wane abulo ta'a 'uri ka fulia na fanadae baita 'urinai ki?" Ma kera nao si 'ado go sulia na ru nai.

¹⁷ Sui Farasi ki kera ka ledi 'uri lau ana na wane nai, "Oe saea sa Jesus ne gura na maamu, na te ne 'oe saea ana?"

Ma nia ka 'uri, "Nia ta profet."

¹⁸ Ma na wane fanaonao ana Jiu ki, kera ka noni'ela ana famamanalana ne maana nia rodo na mai 'i nao. Ma kera ka saea mai na maa nia fainia gaa nia. ¹⁹ Ma kera ka ledi keroa 'uri, "Na wele kamoro ne? Kamoro saea sae na maana nia rodo na, ana kada nia futa mai ana. Ma te ne sasia nia ka ada na ana kada ne?"

²⁰ Ma na maa nia fainia gaa nia keroa olisida kera ka 'uri, "Karo saitamana nia na wele karo, ma karo ka saitamana ne maana nia rodo 'ua na mai kada nia futa ana. ²¹ Boroi ma karo ulafusia laugo te ne kwatea ma nia ka ada na, naoma sa ti ne ka 'ifingia maana. Mulu ledi nia na kau, sulia nia baita na, ma nia ka tala fata na 'ana talana!" ²² Na maa nia fainia gaa nia keroa saea ru ne sulia keroa mau ana wane fanaonao ana Jiu ki. Sulia kera alafafia ka suina, fua dia ta wane ne ka saea sa Jesus ne na Christ, na wane be God nia filia, kera nao si alamatania ka ru laona beu fuana folae ki. ²³ Nia ne maa nia fainia gaa nia keroa ka saea, "Nia baita na. Mulu ledia na kau!"

²⁴ Sui kera ka saea lau mai na wane be na maana nia rodo 'i nao, ma kera ka fata 'uri fuana, "Oe fata alangai naona God ne 'oe saea na ru mamana ki! Kalu saitamana na wane ne nia na wane ta'a."

²⁵ Ma na wane ne ka olisida ka 'uri, "Nau ku ulafusia nia na wane

ta'a naoma ka nao. Te ru nau ku saitamana go 'aku ne 'uri, na maaku nia rodo 'i nao, boroi ma kada ne nau ku ada na."

²⁶ Ma kera ka ledi lau 'uri ana, "Na te ne nia sasia amu? Ma nia ka gura 'uta ana maamu?"

²⁷ Ma na wane ne ka olisida ka 'uri, "Nau ku saea ka suina fua mulu be, boroi ma nao mulu si rongoa go. 'Uta ne mulu doria lau rongolana? Alamia mulu doria mulu ka fama-mana ma mulu ka leka laugo suli nia."

²⁸ Kera fata buri tolingai fuana ma kera ka 'uri, "'Oe ne wane fafurongo nia. Boroi ma kalu na wane fafurongo sa Moses ki lalau. ²⁹ Sulia kalu saitamana God nia fata fuana sa Moses. Ma na wane ne, kalu ulafusia nia leka mai fasia 'i fai!"

³⁰ Ma na wane ne ka olisida ka 'uri, "Nau ku kwele 'asiana ana kamulu. Sulia nia 'ifingia na maaku, boroi ma mulu ka saea ne nao mulu si saitamana go 'amulu 'i fai ne nia leka mai fasia. ³¹ Kulu tafau, kulu saitamana God nao si rongoa na wane ta'a ki. Nia rongoa lalau na wane ne kera fa'initoa ana ki, ma kera ka sasia na ru ne nia doria fua kera ka sasida. ³² Ka safali 'ua na mai ana safalilana na molagali, nao kulu si rongoa 'ua ta wane ne ka 'ifingia maana ta wane ne rodo safali ana kada nia futa mai ana. ³³ Ma dia na wane ne nao si leka mai fasia God, nia 'afitai nia ka sasia ta ru 'urinai."

³⁴ Ma kera ka fata 'uri fuana, "'Oe baita mai laona ta'alae safali na mai ana futalamu! 'Urinai 'oe nao si famanata kalu ana ta famanatalae" Sui kera ka tari nia fasia laona beu fuana folae ki.

³⁵ Sui sa Jesus ka rongoa ne kera sasi 'urinai ana wane nai. Ma nia ka dao to'ona ma ka fata 'uri, "'Uri ma 'oe famamana na Wele nia Wane?"

³⁶ Ma na wane ne ka olisia ka 'uri, "Wane baita 'ae, 'oe farongo nau, nia sa ti nai, fua ne nau ku famamana nia?"

³⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe ada to'ona ka suina, ma nia na ne 'oe fata fainia ana kada ne."

³⁸ Ma na wane ne ka saea, "'Aofia 'ae, nau ku famamana 'oe." Ma nia ka boruru 'i ano 'i naona 'aena sa Jesus.

³⁹ Sa Jesus ka fata 'uri, "Nau ku leka mai fua nau tolingia wane ana molagali ana ro fikute wane ki. Ta fikute wane dia wane maa rodo ki sulia kera nao si saitamana ru mamana sulia God. Wane ne ki, nau ku kwatea kera kai ada saitamana ru mamana sulia God. Ma wane ne kera saea kera ada to'ona ru mamana ki sulia God, kera kai saitamana ne maada rodo mamana."

⁴⁰ Ma tani wane ada Farasi ki ne kera to laugo 'i senai fainia, kera rongoa nia saea ru nai, ma kera ka ledia, "'Uri ma 'oe saea ne sae maamalu rodo laugo ne?"

⁴¹ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, "Dia maamulu nia rodo mamana, kamulu si garo go nai. Boroi ma kamulu saea ne mulu ada, ne fatainia mulu garo."

10

Sa Jesus ne na wane lea fuana adalae sulia sipsip ki

¹ Sa Jesus ka fata 'uri, "Ru mamana nau ku saea fua mulu, na wane ne nao si ru ana na mae ana na ba fua sipsip ki, ma ka ra go mai 'ana 'i burina na ba sipsip, nia na wane beli. ² Ma na wane ne nia ru mai ana mae, nia na ne na wane mamana ne ka ada sulia na sipsip ki. ³ Na wane folo ana mae ka 'ifingia na mae ana ba fuana, ma na sipsip ki kera ka rongoa saitamana na lingena, ma kera ka leka mai siana. Nia ka saea satana na sipsip nia ki, ma ka talaida 'i maa. ⁴ Ma kada nia talai na sipsip nia ki tafau 'i maa, nia eteta 'i naoda, ma kera ka leka 'i burina, sulia kera rongoa saitamana na lingena. ⁵ Ma nia 'afitai kera ka leka 'i burina ta wane 'e'ete. Kera kai tafi fasia, sulia nao kera si rongoa saitamana na lingena."

⁶ Ana kada sa Jesus nia fata ana na tarifulae ne fuada, kera nao si saitamana go na fadalana. ⁷ Nia ne, sa Jesus ka fata lau 'uri, "Ru

mamana nau ku saea fua mulu, nau ne na mae fuana sipsip ki ka ru ana.

⁸ Na wane be kera dao mai 'i nao aku, kera dia na wane beli ki, ma na sipsip ki nao si ro go sulida. ⁹ Nau na ne mae fuana ba sipsip ki. Sa ti boroi 'ana ne nia ru mai ani nau, God kai famauria. Nia kai dia sipsip ne ru mai fua tolai, ma ka ru kau 'i maa fuana nani fangalae 'ana. ¹⁰ Na wane beli nia leka go mai 'ana fua belilana sipsip ki, ma fuana falilada ma ka saungilada. Boroi ma nau ku dao mai fua ne mulu kai too ana na maurie ne nia lea ka tasa.

¹¹ "Nau na wane ne nia ada lea sulia sipsip ki. Ma nau ku nonimabe fuana maelae 'usia na sipsip nau ki.

¹² Ma na wane ne nia rao go fuana folifolie, ma sipsip ki nao lau ru nia ki, kada nia ada to'ona na kui kwasi 'e leka mai, nia fasia na sipsip ki, ma ka tafi na 'ana. Ma na kui kwasi ka leka mai ma ka saungia na sipsip ki, ma ka takalongainida.

¹³ Na wane nai ka tafi na 'ana sulia nia rao ga 'ana fuana folifolie, ma nao nia si kwaimani go ana sipsip ki.

¹⁴⁻¹⁵ Nau na wane ku ada lea sulia na sipsip ki, ma nau ku nonimabe fuana maelae 'usia na sipsip nau ki. Ma kera ka saitamaku, ma nau ku saitamada laugo, dia laugo ne Maa nia saitamaku, ma nau ku saitamana nia laugo. ¹⁶ Ma tani sipsip aku laugo ne nao kera si to 'ua laona ba, nau kai ngalida laugo mai. Ma kera kai rongo saitamana lingeku. Ma kera kai 'ado laona te ba sipsip nau fainia na sipsip ne kera eta to na 'i seki. Nau kai ada sulida tafau.

¹⁷ "Na Maa nia kwaimani aku, sulia nau ku nonimabe fua nau ku mae, fua ne nau ku mauri lau.

¹⁸ Nao ta wane si saungi nau, dia nao nau si lukasia fuana. Ma nia na ne kwaidorie nau. Nau ku to ana niki-lalae fuana kwatelaku talaku fuana maelae ma fuana maurie laugo. Na ru ne na Maa nau nia saea fua nau sasia nai."

¹⁹ Ma ana kada nai, wane Jiu ki kera nao si alua na te manatae sulia sa Jesus sulia ru ne nia saeda ki.

²⁰ 'Orolada kera saea, "Wane ne nia oewanea, ma ka to ana anoeru ta'a. Nao mulu si rosulia!"

²¹ Boroi ma tani wane ada kera ka fata 'uri, "Na wane ne nia too ana anoeru ta'a, 'afitai nia ka fata 'uri! Ma na wane ne to ana anoeru ta'a, nia 'afitai ka gura wane maada rodo ki, ma kera ka ada lau!"

Na wane ki kera noni'ela ana sa Jesus

²² Ana kada ana uni gwarie, na wane Jiu ki kera oku 'i Jerusalem fuana Fafanga ana Faabulana Beu Abu God. ²³ Ma sa Jesus ka to laugo laona Beu Abu nai, ma ka liu kwailiu ga 'ana laona Taofa sa Solomon.

²⁴ Aia, kada wane ki kera ada to'ona, kera ka oku mai siana, ma kera ka ledia 'uri, "Kalu kwaimakwali ka tau 'asiana. 'Oe sae 'o'olo ana fua malu! 'Uri ma 'oe ne na Christ, na wane be God filia fua ka 'adomia na wane ki, naoma 'e nao?"

²⁵ Sa Jesus olisida ka 'uri, "Nau ku saea fua mulu ka suina, boroi ma nao mulu si doria go famamana laku. Na raoe ne nau ku sasia ki, na Maa nau ne saea nau ku sasia, ma kera ka fatainia nau na. ²⁶ Boroi ma mulu si famamana nau go, sulia ne kamulu nao lau na sipsip nau ki.

²⁷ Na sipsip nau ki ne kera rongo saitamana na lingeku, ma nau ku saitamada, ma kera ka leka 'i buriku.

²⁸ Ma nau ku kwatea na maurie firi fuada, ma kera nao si mae. Ma ka 'afitai ta wane ka lauda fasi nau.

²⁹ Na Maa nau ne kwatea na sipsip ne ki fuaku, nia 'e nikila ka liufia na ru ki tafau. Ma ka 'afitai ta wane ka laua na sipsip ne ki fasi nia. ³⁰ Nau fainia na Maa, karo te ru go."

³¹ Ma ana kada nai, na wane ki kera ka koni fau lau mai, fua kera ka 'uia sa Jesus ka mae. ³² Ma sa Jesus ka ledi kera 'uri, "Kamulu ada to'ona ka suina raoe lea 'oro ne nau ku sasia fasia na Maa. 'Uri ma na raoe 'uta ana raoe ne ki ne mulu doria saungilaku fafia?"

³³ Ma kera olisia kera ka 'uri, "Kalu si 'ui 'oe lau fafia na raoe lea ne 'oe sasia ki. Kalu doria 'ui 'oe lalau fafia ne 'oe fata buri tolingai ana God.

Sulia 'oe na wane ga 'ana, ma 'oko saea 'oe God!"

³⁴ Sa Jesus ka olisida lau ka 'uri, "Na fatae ki nia to na laona Kekedee Abu kamulu, God nia saea fuana fanaonao ki ka 'uri, 'Kamulu na god ki.'☆ ³⁵ Ma kulu saitamana ru ki laona Kekedee Abu, nia mamana tafau na sulia kada ki. Ma God nao si garo kada nia fata fuana koko kia ki, ma ka saeda ana god ki. ³⁶ Ma nau na wane ne God nia fili nau, ma ka odu nau mai laona molagali ne. Ma 'uta ne mulu saea nau ku fata buri tolingai ana God, kada nau ku saea nau ana Wele nia God? ³⁷ Dia nao nau si sasia raoe ne ki ne Maa nau doria fua nau ku sasida, nao mulu si famamana nau go. ³⁸ Boro ma sulia dia nau ku sasia na raoe ne na Maa nia doria ki, mulu ka famamana 'amulu ana raoe nai ki, sui boro ma 'ana nao mulu si famamana ru ne nau ku saea fua mulu ki. Dia mulu sasia na ru ne ki, mulu kai saitamana lea ana ne na Maa nia 'ado aku, ma nau ku 'ado laugo ana na Maa."

³⁹ Ma ana kada nai laugo, kera doria ka daua sa Jesus, boro ma nia leka na 'ana fasida.

⁴⁰ Ma sa Jesus ka oli lau ana bali kafo 'i Jodan, ma nia ka to 'i senai ana kula be sa Jon nia siuabua wane ki ana 'i nao. ⁴¹ Ma na wane 'oro 'asiana kera leka mai siana sa Jesus, ma kera ka fata fuada kwailiu kera ka 'uri, "Sa Jon nao si sasia go tani fanadae, boro ma na ru ne nia fata sulida ki ana wane ne, nia mamana tafau go." ⁴² Ma na wane 'oro ki ana kula ne kera ka famamana sa Jesus.

11

Maelana sa Lasaros

¹⁻² Te wane satana sa Lasaros nia matai. Ma nia ka to ana fere 'i Betani fainia na ro waiwane nia ki, ni Mary ma ni Mata. Ni Mary nai be nia 'igitainia na ngwaingwai moko lea ana 'aena sa Jesus na 'Aofia, ma ka usua ana na ifuna. ³ Ma na ro keni nai ki keroa kwate fatae 'uria sa Jesus keroa ka 'uri, "Aofia 'ae, na

wane ne 'oe kwaimani 'asiana ana nia matai."

⁴ Ma kada sa Jesus rongoa na ru nai, nia ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Sa Lasaros nao si mae ana mataie nai. Na mataie ne saungia fua ka fatainia na 'initoe God, ma fua wane ki ka fa'initoa nau, na Wele nia God."

⁵ Ma sa Jesus ka kwaimani 'asiana ana sa Lasaros, ma na ro waiwane nia ki ni Mata ma ni Mary. ⁶ 'Urainai boro ma 'ana, kada sa Jesus nia rongoa sa Lasaros nia matai na, nia ka to lau 'ana ana kula nai nia to ana, sulia ro maedangi ki. ⁷ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, "Kulu oli lau 'uria 'i Jiudea."

⁸ Ma na fafurongo nia ki kera olisia kera ka 'uri, "Wane Famanata 'ae, nao nia si tau go be, na wane Jiu ki kera doria saungilamu ana 'ui fau lamu. Ma 'oe doria laugo 'oe oli lau 'i senai?"

⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Ana te fa dangi na sato ka sato safali 'i 'ofodangi leka ka dao 'i saulafi. Dia ta wane liu ana kada ne sato nia sato, 'afitai nia ka lakwadora, sulia nia ada to'ona na madakwalana molagali ne. ¹⁰ Boro ma dia ta wane ka galo laona rodo, nia kai lakwadora, sulia nao ta madakwalae fuana." ¹¹ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Na wane kwaimani be kulu sa Lasaros, nia maleu na, ma nau kai leka, fua ku faada."

¹² Ma na fafurongo nia ki kera olisia kera ka 'uri, "Aofia 'ae, dia ne nia maleu ga 'ana, nia kai lea go."

¹³ Na fadalana na fatae sa Jesus saea sa Lasaros nia mae na. Boro ma kera kwaisae nia maleu mamana ga 'ana. ¹⁴ Nia ne, sa Jesus ka farongo madakwa ana fuada ka 'uri, "Sa Lasaros nia mae na. ¹⁵ Boro ma fua lealae kamulu, nau ku eele ne nao nau si to fainia, fua ne mulu ka famamana nau. Aia, kulu leka siana."

¹⁶ Sa Tomas (ne kera saea ana Na 'Tiu) ka fata 'uri fuana fafurongo ki, "Kulu leka 'akulu fainia na wane

☆ 10:34 Psalm 82:6

famanata, fua ne kulu ka mae laugo fainia!"

¹⁷ Ma kada sa Jesus dao, fai maedangi ki ne suina 'i burina ne kera alua sa Lasaros laona faoda. ¹⁸ Na fere 'i Betani to karangia 'i Jerusalem, ka bobola fainia olu kilomita go. ¹⁹ Ma wane 'oro 'i Jiudea ki kera dao mai siada ni Mata ma ni Mary, 'uria na gwale ladaro, sulia waiwane keroa nia mae.

²⁰ Ma kada ni Mata rongoa sa Jesus nia dao mai, nia ka leka 'uri adalae to'ona. Boro'i ma ni Mary ka to ga 'ana 'i lume. ²¹ Ni Mata ka fata 'uri fuana sa Jesus, "'Aofia 'ae, dia sae 'oe to ga 'amu 'i seki, 'urinai na waiwane nau si mae go. ²² Boro'i ma nau ku saitamana kada ne boro'i 'ana, God saitamana ka kwatea ga 'ana ta te boro'i 'ana ne 'oe gani 'uria."

²³ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Na waiwane 'oe kai mauri lau."

²⁴ Ma nia ka fata fuana sa Jesus ka 'uri, "Nau ku saitamana nia kai mauri lau ana fa dangi 'isi."

²⁵ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nau na ne taea wane mae ki, ma ku kwatea lau na maurie fuada. Sa ti boro'i 'ana ne nia famamana nau, nia kai mauri lau, sui boro'i 'ana nia ka mae na. ²⁶ Ma sa ti boro'i 'ana ne kera famamana nau ki, kera kai too ana maurie firi, ma kera nao si mae. 'Uri ma 'oe famamana ru ne?"

²⁷ Ma nia ka olisia ka 'uri, "Iu 'Aofia. Nau ku famamana 'oe na ne na Christ, na Wele nia God ne nia leka mai laona molagali."

²⁸ Ma burina ne ni Mata saea ru nai, nia ka oli, ma ka kwalaro fuana sasina nia ni Mary, ma ka fata 'uri fuana, "Na wane famanata dao na, ma nia doria ka ada to'omu."

²⁹ Ma kada ni Mary nia rongoa ru ne, nia ka tatae, ma ka leka 'ali'ali siana. ³⁰ Ma sa Jesus nao si dao 'ua mai fere, boro'i ma nia to 'ua ga 'ana mai ana kula be ni Mata nia dao to'ona ana. ³¹ Ma na wane ki ne kera to 'i lume fainia ni Mary fuana gwalelana na manatana, kera leka laugo 'i buri'ana kada kera ada to'ona nia tatae ma ka leka 'ali'ali kau 'i maa. Kera kwaisae ne nia leka

'i maana na faoda gwau ne ka angi 'i senai.

³² Ma kada ni Mary 'e dao ana kula ne sa Jesus nia to ana, nia ka ada to'ona, ma ka boruru 'i naona 'aena, ma ka fata 'uri, "'Aofia 'ae, dia 'oe to ga 'amu 'i seki 'urinai, na waiwane nau nao si mae go."

³³ Ma sa Jesus ka ada to'ona ni Mary nia angi, ma na wane ki ne kera leka mai fainia kera angi laugo, ma nia ka kwaimanatai, ma manatana ka ta'a 'asiana. ³⁴ Ma sa Jesus ka ledi kera ka 'uri, "'I fai ne mulu alua ana?"

Kera ka olisi 'uri ana, "'Aofia 'ae, leka mai, ma 'oko ada to'ona 'amu."

³⁵ Ma sa Jesus ka angi. ³⁶ Ma tooa loko ki kera ka fata fuada kwailiu kera ka 'uri, "Mulu ada to'ona na kwaimanie baita nia fuana sa Lasaros!"

³⁷ Ma tani wane ada lau kera ka fata 'uri, "Nia gura na wane maada rodo ki. 'Uri ma nao nia si luia sa Lasaros fasia na maea?"

³⁸ Sa Jesus ka kwaimanatai 'asiana lau, ma ka leka 'i maana na faoda gwau. Na faoda gwau nai, ne na faoda ne te gwa fau baita ne kera alua 'i maana. ³⁹ Ma sa Jesus ka fata totongai fuada ka 'uri, "Mulu gelusia na fau ne!"

Ma ni Mata na waiwane na wane ne mae, ka olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, na fai maedangi ki ne suina 'i burina ne kera faitolia. Dao 'urinai, nia moko ngwa'a na!"

⁴⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nau ku saea ka suina fuamu be dia 'oe famamana nau, 'oe kai ada to'ona na 'Initoe God." ⁴¹ Ma kera ka gelusia na fau nai. Sui sa Jesus ka ada 'alaa 'i langi ma ka foa 'uri, "Maasi 'ae, nau ku tangoa 'oe sulia 'oe fafurongo na mai fuaku. ⁴² Nau ku saitamana ne 'oe rongoa nau sulia dangi ki. Nau ku saea ru ne, fua ne wane ne ki kera ka famamana ne 'oe odu nau mai." ⁴³ Ma 'i burina ne nia saea fatae nai, nia ka akwa baita ka 'uri, "Lasaros 'ae, 'oe ru mai 'i maa!" ⁴⁴ Ma na wane ne mae na ka mauri lau, ma ka ru na mai 'i maa. Ma na ro 'ae nia ki, ma na ro

'aba nia ki, kera 'afua ana na maku fuana 'afulana na wane mae ki, ma na maana kera 'afua laugo. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu lugea na maku ne ki fasia, ma mulu ka alamatainia nia leka ana."

*Kera lokoa saungilana
sa Jesus*

(Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ma na wane 'oro ki ne kera dao mai siana ni Mary, kera ada to'ona ru ne sa Jesus sasia, ma kera ka famamana nia. ⁴⁶ Boro ma tani wane ada, kera oli siana Farasi ki, ma kera ka fata suli ru ne sa Jesus nia sasia. ⁴⁷ Ma na Farasi ki, ma na fataabu baita ki, kera ka oku lokoeru fainia na wane fanaonao ki, ma kera ka fata 'uri, "Te ne kulu kai sasia ana wane ne? Sulia ru fanadae 'oro ki na ne nia fulida. ⁴⁸ Ma dia kulu alamatainia wane ne ka sasi ga 'ana 'uri, na wane 'oro ki kera ka famamana. Sui, na wane gwaungai ki fasia 'i Rom, kera kai guisasu na fua kulu. Ma leka ka 'uri na, wane Rom ki kai okosia na Beu Abu God, ma kera ka falia na tooa kia!"

⁴⁹ Ma te wane ada satana sa Kaeafas na 'inita fataabu ana kada nai ka fata 'uri, "Nao mulu si susulia go ta ru! ⁵⁰ Tala'ana mulu saitamana ne nia lea go fuana te wane ne ka mae, fua ne kera nao si saungia wane ki tafau?" ⁵¹ Aia, ma na fatae ne sa Kaeafas nia saea na, nao lau na ru 'i manatana taifilia. Sulia nia ne 'inita fataabu ana kada nai, ma nia ne God ka alua na manatalae nai 'i manatana. Ma fatae ne nia saea sulia sa Jesus kai mae fuana 'afilana wane Jiu ki. ⁵² Ma nao nia si mae fuana wane Jiu ki go taifilida. Nia mae fuana wele God ki tafau ne kera to ana fere ki tafau, kera ka oku fainia na Jiu ki, fua ne ka alua te okue.

⁵³ Ma safali ana fa dangi ne sa Kaeafas nia saea fatae nai ki, na fanaonao Jiu kera safali loko manatae wane fua saungilana sa Jesus. ⁵⁴ Sulia ru nai, sa Jesus nao si liu

fatai na ana bali lofaa 'i Jiudea. Ana kada nai, nia ka leka fasia kula nai, ma ka leka fainia fafurongo nia ki kera leka ka to ana fere 'i Efrem ne karangia na lofaa 'eke'eke.

⁵⁵ Ana kada nai, nia karangia na maedangi ana Fafanga ana Daofa Liue Jiu ki. Ma na wane 'oro ki kera ka leka kau 'uria 'i Jerusalem naona na Fafanga ne, fuana kwaifataboilada fuana fafanga sulia na falafala kera ki. ⁵⁶ Ma na wane ki kera ka nani 'uria sa Jesus. Ma ana kada nai, kera oku tafau mai laona Beu Abu God, kera ka ledi kera kwailiu kera ka 'uri, "'Uri ma kamulu fia nia kai dao mai ana na Fafanga ne? Alamia nao go 'oto!" ⁵⁷ Kera fata 'urinai sulia na fataabu baita ki, ma na Farasi ki, kera fata totongai siana wane ki 'uri, "Dia ta wane nia saitamana kula ne sa Jesus nia to ana, nia farongo kalu ana fua ne kalu ka daua."

12

*Ni Mary nia 'igitainia ngwaingwai
fafona
'aena sa Jesus*

(Matiu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ma ono maedangi ki naona Fafanga ana Daofa Liue, sa Jesus fainia fafurongo nia ki kera oli lau 'uria 'i Betani, na mae fere sa Lasaros be sa Jesus nia famauria fasia na maea. ² Kera sasi akau ana fanga ki fuana sa Jesus. Sa Lasaros ta wane laugo ana na wane ne kera laefida mai 'uria fanga fikulae fainia sa Jesus. Ma ni Mata ka ngali fanga mai fuada. ³ Ma ni Mary ka ngalia mai te bi* ngwaingwai ne kera saea ana "nad"† ne folilana 'e baita 'asiana. Ni Mary ka ngalia mai ka 'igitainia 'i fafona 'aena sa Jesus fua fa'initolana. Sui ni Mary ka usua 'aena sa Jesus ana ifuna. Ma ana kada nai, na lume ne ka fungu ana moko na ngwaingwai moko lea ne. ⁴ Boro ma sa Judas Iskariot, na fafurongo be kai kwatea sa Jesus

* 12:3 Na bi ngwaingwai tu'u ne kulufana dia 300 gram. † 12:3 nad: Ada to'ona ana Diksonari

fuana malimae nia ki, nia fata kau ka 'uri, ⁵ “Uta nao nia si 'oifoli ana na ngwaingwai lea ne? Na ngwaingwai ne dia nia 'oifoli ana, nia kai ngalia malefo ne bobola fainia na folifolie ne te wane ka rao 'uria sulia te fangali. Ma malefo nai fulina nia ngalia ka kwatea fuana wane siofa ki.”

⁶ Sa Jiudas nia saea na ru ne, nao lau sulia ne nia manata 'uria 'afilana wane ne kera siofa ki, boroi ma sulia lalau ne nia ta wane beli. Ma nia ne na wane fuana adalae sulia na ngwai malefo kera. Ma kada ki tafau, nia saitamana ka falia ga 'ana malefo ne fua nia talana.

⁷ Ana kada nai, sa Jesus ka fata 'uri, “Mulu alua nia to 'ana! Nia konia 'ana na ngwaingwai ne fuana usulana noniku kada ana faitolilae. ⁸ Ma wane ne kera siofa ki, kera to ga 'ada fai kamulu sulia dangi ki. Boroi ma nao nau si to tau go fai kamulu.”

Kera lokoeru fuana saungilana sa Lasaros

⁹ Wane 'oro ki kera rongoa sa Jesus nia to 'i Betani, ma kera ka leka mai siana. Kera si leka lau mai sulia sa Jesus taifilia go ne to 'i fere nai, boroi ma kera leka laugo mai fua adalae to'ona sa Lasaros wane be sa Jesus nia famauria fasia maea. ¹⁰⁻¹¹ Ma na 'orolana wane Jiu ki, kera leka na fasia na fataabu baita ki, ma kera ka famamana na 'ada sa Jesus sulia nia famauria sa Lasaros fasia na maea. Nia ne, na fataabu baita ki kera ka lokoa laugo na saungilana sa Lasaros dia laugo ne kera lokoa saungilana sa Jesus.

Sa Jesus ru 'i Jerusalem dia ta kingi

(*Matii 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40*)

¹² Sui ana ruana maedangi, wane 'oro ne kera leka mai 'ana Fafanga ana Daofa Liue, kera rongoa sa Jesus ne karangi kai dao na 'i Jerusalem. ¹³ Kera leka, kera ka ngalia mai ulina niniu ki, ma kera ka leka mai fua

kera ka dao to'ona sa Jesus. Ma kera ka akwa kera ka 'uri,

“Tangoa God!

God 'oe oilakitainia na wane ne nia leka mai ana na nikilalae 'oe!✧
God kai falea na kingi kia 'i Israel.”

¹⁴ Ana kada nai, sa Jesus ngalia te dongki, ma ka ra mai 'i fafona. Na ru ne nia famamana ga 'ana na ru be Kekedee Abu saea ka 'uri, ¹⁵ “Mulu wane 'i Jerusalem ki, nao mulu si mau! Mulu ada to'ona na kingi kamulu ne nia leka mai 'i fafona ka dongki.”✧

¹⁶ Ma ana kada nai, na fafurongo ki kera nao si susulia 'ua na ru ne. Sui 'i burina ne sa Jesus nia mauri lau ma ka oli 'uria 'i langi, kera fi manata to'ona na Kekedee Abu sulia nia, ma na ru ne kera ka sasia ana.

¹⁷ Na wane ne kera to fainia sa Jesus ana kada nia saea mai sa Lasaros fasia laona faoda wane mae ma ka kwatea nia ka mauri lau, kera farongo ana ru nai fuana wane 'oro ki. ¹⁸ Nia ne sasi ma wane 'oro ki ka leka mai, kera ka dao to'ona sa Jesus. Kera leka sulia kera rongoa tafau ne sa Jesus fulia na ru fanadae nai. ¹⁹ Ma ana kada nai, na Farasi ki kera ka fata 'uri ada fuada kwailiu, “Mulu ada to'ona! Sui boroi 'ana kulu ka lokoa manatae wane 'oro ki, nia 'afitai na. Sulia wane 'oro ki kera leka na 'ada sulia na wane ne!”

Na wane 'i Grik ki kera nanisia sa Jesus

²⁰ Tani wane ne nao lau Jiu ki, kera to laugo safitana na wane ne kera leka mai 'uria 'i Jerusalem fuana folae ana Fafanga ana Daofa Liue. ²¹ Kera leka siana sa Filip, na wane fasia 'i Betsaeda laona lofaa 'i Galili, ma kera ka fata 'uri fuana, “Wane baita 'ae, kalu doria kalu kai ada to'ona sa Jesus.”

²² Sui sa Filip leka ka farongoa sa Andru, ma keroa leka ka farongoa sa Jesus. ²³ Ma sa Jesus olisida ka 'uri, “Na kada nia dao na fuana God ka fatainia na 'initoa laku, na Wele nia Wane. ²⁴ Ru mamana nau ku saea fua mulu. Dia ta te mege witi

nia 'asia laona ano ma ka mae, na witi falu kai bulao ma nia kai too ana fueru witi 'oro. Boroï ma dia mege witi nai nao si 'asia laona ano ma ka mae, te mege witi go ne kai to taifilia. ²⁵ Ma dia ta wane ka manata baita ana na maurilana 'ana talana, nia kai mae ga 'ana. Boroï ma dia ta wane nao si ada baita ana maurilana laona molagali ne, nia kai too ana maurie firi. ²⁶ Ma ta wane boroï 'ana ne nia doria ka rao fuaku, nia ka leka suli nau, fua ne nia na wane rao mamana nau, ma ka to ana na kula ne nau ku to ana. Ma na Maa nau kai fa'initoa na wane ne nia rao fuaku.

²⁷ “Ma na kada ne, na lioku nia isifufuli, ma ta te ne nau kai saea? Nau kai fata 'uri, 'Maasi 'ae, 'oe si alamatainia kada ne ka dao mai fafi nau.’ Nao. Sulia nia na ne na ru ne nau ku leka mai fuana, fua ne nau ku liu ana kada ne ana na nonifilae. ²⁸ Maasi 'ae, 'oe fa'initoa satamu.”

Ma ana kada nai, te lingeru fatae ka fata mai fasia 'i langi ka 'uri, “Nau ku fa'initoa sataku, ma nau kai sasia lau.”

²⁹ Ma na okue ne kera uu 'i senai, kera rongoa na lingeru nai, ma tani wane ada ka saea ana gwa kukurue. Ma tani wane kera ka fata 'uri, “Ta 'ainsel nena fata mai fuana!”

³⁰ Sui sa Jesus ka fata 'uri fuada, “Na lingeru ne nia fata mai, nao lau fuana 'adomilaku, boroï ma nia fata lalau mai fuana 'adomilamulu. ³¹ Ma kada ne dao na fuana God ka ketoa na wane ki laona molagali ne. Ma ana kada ne, God ka liufia na sa Saetan, na wane gwaungai ana na molagali ne. ³² Ma ana kada kera kai lafutai nau ana 'airarafolo, nau kai talaia mai na wane ki tafau siaku.”

³³ (Ma ana na fatae ne ki, nia ka fatainia ga 'ana na maea 'uta ne nia kai mae ana.)

³⁴ Ma na wane ki kera ka fata 'uri, “Na Kekedee Abu kia nia saea ne na Christ kai mauri firi. 'Urainai ma 'uta 'oe saea kera kai lafutainia na Wele nia Wane ana 'airarafolo? Ma sa ti na ne na Wele nia Wane ne?”

³⁵ Sa Jesus ka olisida ka 'uri, “Fua ka kada tu'u go ne madakwalae kai to fai kamulu. Nia ne mulu liu kwailiu 'amulu kada madakwalae nia 'ua fai kamulu fasia maerodo nia dao fafi kamulu. Wane ne nia leka laona maerodo nia ulafusia ga 'ana kula ne nia leka 'uria. ³⁶ Kada ne na madakwalae nia to 'ua fai kamulu, mulu famamana, fua ne kamulu na wele ana madakwalae ki.”

Sa Jesus nia saea na ru ne ki, sui nia ka leka na 'ana, ma ka agwa na fasida.

Wane ki nao si famamana

³⁷ Sui boroï 'ana sa Jesus ka sasia fanadae 'oro ki ma kera ka ada to'ona, kera nao si famamana nia go. ³⁸ Na ru ne ki nia 'urinaï, fua ka famamana na fatae sa Aesaea na profet be nia saea na mai 'i nao, be nia fata 'uri,

“Aofia, kera nao si famamana go ana fatae ne kalu 'ainitalo ana ki.

Ma kera nao si ada saitamana laugo ana na nikilalae 'oe ne 'oe fatainia fuada.”[☆]

³⁹ Ma sulia kada ne kera nao si saitamana famamanalae ana, na fatalana God ne sa Aesaea na profet ne farongo 'ua na mai ana 'i nao ne nia fi mamana. ⁴⁰ Laona Kekedee Abu, God nia fata 'uri,

“Nau ku bokota na maada fua ne kera nao si ada to'ona te ne nau ku sasia fuada.

Nau ku fangasia na manatalada fua ne kera nao si saitamana te ne nau ku sasia fuada.

Nau ku sasi 'urinaï ada fua ne kera nao si saitamana kari abulolae lau mai 'uri nau, fua nau kai famaui kera.”[☆]

⁴¹ Sa Aesaea ka saea ru ki sulia nia ada to'ona na 'initoe sa Jesus, ma nia ka fata sulia.

⁴² Sui boroï 'ana ka 'urinaï, wane fanaonao 'oro Jiu ki ne kera famamana sa Jesus. Boroï ma kera nao si fata go sulia fuana wane 'e'ete ki, sulia kera maungia na Farasi ki, fasia kera ka luida fasia rulae laona beu fuana folae kera ki. ⁴³ Kera manata 'abero 'asiana sulia sasilana

ru fuana wane ga 'ana ne ka eele fafia. Boro ma kera nao si manata 'abero go sulia sasilana ru fuana God ne nia eele fafia.

⁴⁴ Ma sa Jesus ka fata baita ma ka 'uri, "Dia ta wane boro ma 'ana ne famamana nau, nia famamana laugo God ne odu nau mai. ⁴⁵ Ma dia ta wane nia ada to'oku, nia ada to'ona na God ne nia odu nau mai. ⁴⁶ Nau ku leka mai laona molagali ne dia madakwalae fuana wane ki, fua ne sa tifaida ne famamana nau, kera nao si to laona maerodo. ⁴⁷ Ma sa ti boro ma 'ana ne ka rongoa fatalaku, ma nao si sasi sulia, nao nau si ketoa, sulia nao nau si leka lau mai laona molagali ne fuana kwaiketoilae. Ma nau ku leka lalau mai fuana famaurilana wane ki. ⁴⁸ Wane nao si doria nau, ma nao si doria sasilana ru nau ku saea ki, na ru nia to na fuana ketolana na wane nai. Na fatae nau ki ne na ru ne kai ketoa nia ana maedangi 'isi. ⁴⁹ Na ru ne nia mamana, sulia kada nau ku fata ana, nao nau si fata sulia na ru sulia manatalaku talaku. Boro ma Maa nau ne nia odu nau mai, nia saea fuaku na fatae totongai ki fua nau ku saea, ma nau ku fata sulida. ⁵⁰ Ma nau ku saitamana, na fatae totongai Maa nau ki ne kwatea mauri firi fuana wane ki. Ma na te ne nau ku saea, nia na ne ru ne Maa nau nia saea fuaku, fua ne nau ku 'ainitalo ania."

13

Sa Jesus taufia na 'aena fafurongo nia ki

¹ Te fa dangi naona na Fafanga ana Daofa Liue, sa Jesus nia saitamana ne na kada nia 'e karangi dao na fua nia ka leka na fasia na molagali ne, ma ka leka siana Maa nia. Ma nia kwaimani fuana fafurongo nia ki ne kera to na laona molagali ne, ma nia kwaimani fuada leka ka dao ana kada nia mae.

² Ma sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera fanga 'ada 'i saulafi. Ma sa Saetan ka alua na manatalae laona manatana sa Jiudas, na wele sa Simon Iskariot, fua ka kwatea sa

Jesus fuana malimae nia ki. ³ Ma sa Jesus ka saitamana ne Maa nia kwatea ka suina nikilalae ki tafau fuana. Ma nia ka saitamana laugo, ne nia leka mai fasia God, ma nia kai oli laugo siana God. ⁴ Nia ne sa Jesus ka tatae fasia na tatafe ana fangalae, ma ka lugea na maku fafo nia, ma ka bitia na 'aba maku ni usu noni 'i salafana. ⁵ Sui nia ka 'igitainia kafo laona tiu, ma ka taufia na 'aena fafurongo nia ki, ma ka usua ana na 'aba maku ne nia bitia 'i salafana. ⁶ Ma kada nia dao ana sa Simon Pita, nia ka fata 'uri fuana sa Jesus, "'Aofia 'ae, 'uri ma 'oe taufia laugo 'aeku ne?"

⁷ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Ana kada ne, 'oe ulafusia 'ua na ru ne nau ku sasia amu, boro ma 'oe kai saitamana 'i buri."

⁸ Ma sa Pita ka fata 'uri, "Nau ne, nao 'asiana 'oe si taufia 'aeku!"

Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Dia nau nao si taufia 'aemu, 'oe nao lau na fafurongo nau."

⁹ Ma sa Pita ka olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, nao 'oe si taufia lau 'aeku taifilia go. Boro ma 'oe taufia laugo na 'abaku, ma na gwauku!"

¹⁰ Sa Jesus ka fata 'uri, "Sa ti ne siu ka suina, na nonina nia falu tafau na, ma nao nia si siufia lau na nonina tafau. Nia ka taufia go na 'aena. Kamulu falu tafau na, boro ma te wane go amulu ne nao si falu." ¹¹ Sa Jesus nia saitamana ka suina sa ti ne kai 'olomaelana fuana malimae ki, ma nia ne nia ka fata 'uri, "Kamulu falu tafau na, ma te wane go amulu ne nao si falu."

¹² Ana kada sa Jesus nia taufia 'aeda ka sui, nia ka rufia lau na maku fafo nia sui, nia ka oli ka gouru fai kera. Ma nia ka ledida ka 'uri, "'Uri ma kamulu saitamana fadalana na ru ne nau sasia fua mulu? ¹³ Na fadalana nia 'uri: Kamulu sae nau ana wane famanata fainia na 'Aofia kamulu, ma ka bobola 'asiana fuana mulu ka sae nau 'urinai, sulia nau ne na wane famanata ma na 'Aofia kamulu. ¹⁴ Ma sui boro ma 'ana nau

na wane famanata ma na 'Aofia kamulu, nau ku fi taufia go na 'aemulu. Nia ne kamulu ka taufia 'aemulu kwailiu laugo. ¹⁵ Nau ku sasia ru nai fua mulu fua ne kamulu laugo mulu kai sasia laugo dia ne nau ku sasia amulu. ¹⁶ Ru mamana nau ku saea fua mulu, na wane rao nao nia si 'initoa ka liufia wane baita nia. Ma na wane ne ka ngali farongoa, nao si 'initoa liufia na wane ne odua. ¹⁷ Mulu saitamana lea ana na ru ne nau ku saea fua mulu ki. Ma dia mulu kai sasi laugo sulia, mulu kai eele mamana.

¹⁸ "Nau ku saea na ru ne ki nao lau fua mulu tafau. Nau ku saitamana ga 'aku sa tifaida ne nau ku filida. Ma nau ku saitamana te wane amulu kai 'olomaelaku fuana malimae nau ki, fua ne ka famamana Kekedee Abu be fata 'uri, 'Na wane ne karo fanga oku, nia laugo ne na malimae nau.' ¹⁹ Na ru ne nao si dao 'ua mai, ma nia lea fua nau ku saea fua mulu ana kada ne, fua dia ana kada nia dao boroi mai, mulu ka famamana ne Nau Ne. ²⁰ Ru mamana nau ku saea fua mulu, sa ti boroi 'ana ne kwaloa sa ti ne nau ku oduda kau, nia kwalo nau laugo. Ma sa ti boroi 'ana ne ka kwalo nau, nia kwaloa laugo God ne nia odu nau mai."

Fata sulia sa Jiudas

(*Matiu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Burina sa Jesus nia fata 'urinai ka sui, nia ka kwaimanatai 'asiana. Ma nia ka farongo madakwa na ana fuana fafurongo nia ki ka 'uri, "Ru mamana nau ku saea na fua mulu. Te wane amulu nia kai 'olomaelaku fuana malimae nau ki."

²² Ana kada nai, na fafurongo ki kera ka bubu kwailiu na fuada, sulia kera nao si saitamana sa ti ne sa Jesus nia fata sulia. ²³ Ma te wane ana fafurongo nia ki be sa Jesus nia kwaimani ana, nia ne gouru karangia sa Jesus. ²⁴ Ma sa Simon Pita ka fatai ana na 'abana fuana fafurongo nai, fua nia ka ledia sa Jesus 'uria sa ti ne nia fata sulia.

²⁵ Na fafurongo ne ka 'idu karangia kau sa Jesus, ma ka kwalaro fuana ka 'uri, "'Aofia 'ae, sa ti ne na wane nai 'oe fata sulia?"

²⁶ Sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Na wane ne nau kai taufia na beret laona tiui sulu, ma nau ku kwatea fuana. Wane ne nau ku sasia ru nai fuana, nia na ne na wane nai." Go sa Jesus nia taufia na beret laona tiui sulu, sui ka kwatea fuana sa Jiudas wele sa Simon Iskariot. ²⁷ Ana kada nai sa Jiudas nia ngalia na beret nai, sa Saetan ka rufia na. Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe 'ali'ali fainia na ru ne 'oe sasia." ²⁸ Ma na fafurongo ki ne kera gouru kalia na tatafe ni fanga nai, kera ka ulafusia te ne sa Jesus nia fata 'urinai ana fua sa Jiudas. ²⁹ Ma sulia sa Jiudas nia na wane ne ada sulia na ngwai malefo kera, tani wane ana na fafurongo ki kera kwaisae sa Jesus nia saea fuana sa Jiudas, ne nia leka ka folia mai tani fanga ne kera bobo 'uria fuana fafanga nai, naoma nia leka ka ngalia mai tani ru fua ne kera ka kwatea fuana wane siofa ki.

³⁰ Burina sa Jiudas ngalia na fanga be, nia ka ru 'ali'ali na 'i maa. Ma ana kada nai nia 'e rodo na.

Mulu kai kwaimani fua mulu kwailiu

³¹ Kada sa Jiudas nia leka na, sa Jesus ka fata 'uri, "Kada fuana fa'initolaku, na Wele nia Wane, nia dao na. Ma God kai ngalia fa'initolae sulia ru ne fuli fuaku ki. ³² Ma dia fa'initolana God kai fatai ani nau, 'urinai God na ne kai tala fatainia 'ali'ali na fa'initolaku ani nia talana. ³³ Wele nau ki 'ae, nao nau si to tau go fai kamulu. Mulu kai nani 'uri nau, boroi ma nau ku saea na fua mulu na ru be nau ku saea na fuana wane fanaonao ana Jiu ki be 'uri, "Afitai mulu kai leka ana kula ne nau ku leka ana." ³⁴ Ma na taki falu nau ku kwatea fua mulu ne 'uri: Mulu kai kwaimani amulu kwailiu, dia laugo ne nau ku kwaimani fua mulu. ³⁵ Ma dia mulu kai to ana na kwaimanie fua mulu kwailiu, na

☆ 13:18 Psalm 41:9

wane ki tafau kera kai saitamana ne kamulu na fafurongo nau ki.”

Sa Pita kai tofea sa Jesus
(*Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Sui sa Simon Pita ka ledia sa Jesus ka 'uri, “Aofia 'ae, 'i fai ne 'oe kai leka 'uria?”

Sa Jesus olisia ka 'uri, “Kula ne nau kai leka 'uria, nao mulu si saitamana lekalae fai nau 'uria. Boro ma ta maedangi, mulu kai leka mai buriku.”

³⁷ Sui sa Pita ka ledi lau ka 'uri, “Aofia 'ae, te ne kai kwate ma ka 'afitai fua malu fuana lekalae fai 'oe ana kada ne? Sulia nau ku sasi akau na fuana maelae 'usi 'oe.”

³⁸ Sa Jesus olisia ka fata 'uri fuana, “Uri ma 'oe sasi akau mamana fuana maelae 'usi nau? Ru mamana nau ku saea fuamu. 'I naona na karai ka angi, 'oe tofe olu ru 'oe ulafusi nau.”

14

Sa Jesus na taale 'uria lekalae siana God na Maa

¹ Sa Jesus ka fata 'uri fuana fafurongo nia ki, “Nao mulu si manata 'abero ma na manatalamulu si 'asia. Mulu famamana God, ma mulu ka famamana nau laugo. ² Sulia kula 'oro ni tolai ki nia laona lume Maa nau. Aia, ma nau ku leka fua ne nau sasi akau ana kula fua mulu. 'Afitai nau ku saea na ru ne fua mulu, dia nao nia si mamana. ³ Ma kada ne nau ku leka, ma ku sasi akau ana kula fua mulu, nau kai oli mai ma nau ku talai kamulu fuaku talaku, fuana kula ne nau kai to ana, mulu kai to laugo ana. ⁴ Ma kamulu saitamana go 'amulu na taale ne leka 'uria na kula ne nau kai leka 'uria.”

⁵ Ma sa Tomas ka fata 'uri, “Aofia 'ae, kalu ulafusia na kula ne 'oe leka 'uria. 'Uri ma kalu kai saitamana 'uta ana na taale nai?”

⁶ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, “Nau na ne na taale fuana fatailana ru mamana sulia God, ma ka kwatea na maurie fuana wane ki. Nao ta wane si leka siana God na Maa dia nia nao si leka suli nau. ⁷ Ma dia

mulu saitamana mamana na aku, tama mulu saitamana laugo Maa nau. Safali ana kada ne ka oli 'alaa, kamulu saitamana na Maa nau, ma mulu ka ada to'ona na.”

⁸ Ma sa Filip ka fata 'uri, “Aofia 'ae, kalu doria 'oe fatainia basi na Maa fua malu.”

⁹ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, “Filip 'ae, nau ku to fai kamulu ka tau na, ma 'oe si saitamaku 'ua ne? Ma sa ti boro 'ana ne nia ada to'oku, nia ada to'ona laugo na Maa. Ma 'uta ne 'oe saea fua nau ku fatainia na Maa fua mulu? ¹⁰ 'Uri ma nao 'oe si famamana go ne nau ku to ani na Maa, ma na Maa ka to ani nau laugo? Fata ne nau ku saea fua mulu ki, nao lau na fatae nau ki talaku. Na Maa ne nia to aku nia ne sasia na raoe nia ki ani nau.

¹¹ Mulu famamana ru ne, nau to fainia na Maa, ma na Maa ka to fai nau. Dia nao, mulu ka famamana sulia na raoe ne nau ku sasia ki. ¹² Ru mamana nau ku saea fua mulu, dia sa ti boro 'ana ne famamana nau, nia kai sasia laugo na raoe ne nau ku sasia ki. Ma nia kai sasia lau na raoe baita ki, sulia ne nau ku leka siana na Maa. ¹³ Ma ta te boro 'ana ne mulu kai gania ana na Maa, sulia mulu na fafurongo nau ki, nau kai sasia, fua ne ana kada wane ki kera ada to'ona, kera ka ada saitamana na Maa ne talingai ka tasa. ¹⁴ Ta te boro 'ana ne mulu kai gani nia 'uria sulia mulu wane nau ki, nau kai sasia fua mulu.”

Kwaimanilae ma rolae sulia sa Jesus

¹⁵ Sa Jesus ka fata lau 'uri, “Dia mulu kwaimani aku, mulu ka ro-sulia na taki nau ki. ¹⁶ Nau kai gania na Maa, ma nia kai kwatea mai na Wane ni Kwai'adomi fua mulu, ma nia kai to tari fai kamulu. ¹⁷ Nia na Anoeru Abu ne fatainia na mamanae sulia God. Ma na wane ne kera nao si famamana ki, kera nao si kwalo nia go, sulia kera nao si ada to'ona, ma kera nao si saitamana nia go. Boro ma mulu saitamana nia na, sulia nia to fai kamulu, ma nia kai to laona maurilamulu.

18 “Kada nau kai leka, 'afitai nau ku fasi kamulu dia na wele inomae ki. Nau kai oli laugo mai siamulu.

19 Ana kada tu'u go, na wane ne kera nao si famamana, nao kera si ada to'oku lau. Boroi ma kamulu ne, mulu kai ada to'oku laugo amulu. Ma sulia nau ku mauri, mulu kai mauri laugo. 20 Ma ana kada ne nau kai mauri lau, mulu kai saitamana ne nau ku 'ado ana na Maa nau, ma kamulu kai 'ado fai nau, ma nau ku 'ado fai kamulu.

21 “Ma sa ti boroi 'ana ne rosulia na taki nau ki, nia ne na wane ne nia kwaimani aku Ma sa ti boroi 'ana ne kwaimani aku, Maa nau kai kwaimani laugo ana, ma nau boroi nau ku kwaimani laugo ana, ma nau ku fatai nau talaku fuana.”

22 Sa Jiudas (nao lau sa Iskariot) ka ledia ka 'uri, “Aofia 'ae, 'uta ne kalu go ne saitamana kai ada to'omu, ma na wane ne kera nao si famamana kera nao si ada to'omu?”

23 Sa Jesus olisia ka 'uri, “Dia ta wane ne kwaimani aku, nia ka rosulia na famanatalae nau ki. Ma na Maa nau kai kwaimani ana, ma na Maa nau, karo ka leka mai siana, ma ka to fainia. 24 Ma sa ti boroi 'ana ne nao si kwaimani aku, nia si rosulia na famanatae nau ki. Ma na famanatalae nau ki ne mulu rongoa, nao lau na ru nau ki talaku. Sulia nia safali mai fasia na Maa, ne nia odu nau mai.

25 “Nau ku saea na ru ne ki fua mulu ana kada nau ku to 'ua fai kamulu. 26 Na Maa nau kai kwatea mai na Anoeru Abu ana sataku, fua ne nia ka 'adomi kamulu. Nia kai famanata kamulu ana na ru ki tafau, ma ka famanata oli amulu ana na ru ki tafau ne nau ku farongo kamulu na ana 'i nao.

27 “Nau ku fasia na aroaroe nau fua mulu. Na aroaroe nau ne nau ku kwatea fua mulu, nao nia si dia na aroaroe laona molagali. Nia ne, nao mulu si manata 'abero, ma nao mulu si mau. 28 Mulu rongoa tafau na fatalaku be 'uri, 'Nau kai leka, ma nau kai oli laugo mai siamulu.’ Dia mulu kwaimani aku, mulu kai eele sulia nau ku leka siana Maa, sulia nia talingai 'asiana liufi nau. 29 Nau

ku saea na ru ne ki, sui nia ka fi dao mai, fua ne ana kada nia dao mai, mulu ka fi famamana. 30 Nao nau si fata tau lau fai kamulu, sulia sa Saetan na wane gwaungai ana molagali ne, nia karangi dao na mai. Boroi ma nia nao si gwaungai fafi nau. 31 Ma nau talaku, nau ku sasia ru ki tafau sulia te ne Maa nau nia saea fuaku fuana sasilana, fua wane ana molagali ne, kera ka saitamana ne nau ku kwaimani ana Maa nau.

“Aia, kulu tatae, kulu ka leka na fasia kula ne.”

15

Sa Jesus nia dia na 'inita grep mamana

1 Sa Jesus ka fata 'uri lau fuana fafurongo nia ki, “Nau na ne 'inita grep mamana, ma na Maa nau ne wane rao ana na oole. 2 Ma nia saitamana ka tofua na sara 'ai ki fasi nau ne kera nao si fungu, ma ka lufusia na sara 'ai ki ne kera fungu, fua ne kera ka fungu lea. 3 Ma kamulu falu tafau na ana na famanatalae nau ki fua mulu. 4 Mulu kai 'ado fai nau, fua nau ku 'ado fai kamulu. Na sara 'ai nia 'afitai ka fungu 'ana talana, dia nao nia si 'ado ana na 'inita grep. Ma nia 'urinai laugo fua mulu, nia 'afitai mulu kai sasia na ru lea ki, dia nao mulu si 'ado aku.

5 “Nau na ne 'inita grep, ma kamulu na ne sara 'ai ki. Ma dia sa ti ne ka 'ado aku, nau ku 'ado ani nia, nia saitamana ka fungu ana fue grep 'oro ki. Ma dia nao mulu si 'ado aku, nia 'afitai mulu kai sasia ta ru lea. 6 Ma dia sa ti ne nao si 'ado aku, nia dia ta sara 'ai ne kera 'ui 'ania ma ka mae. Ma na sara 'ai 'urinai ki, kera ngalida, ma kera ka 'ui 'anida laona ere fua ka sungida. 7 Ma dia mulu kai to 'ado aku, ma na fatalaku ka to ngado amulu, mulu kai gania ta ru boroi 'ana ne mulu doria, nau kai kwatea fua mulu. 8 Ma na raoe lea 'oro ne mulu sasia, nia ka fatainia na 'initoe na Maa nau. Ma nia 'urinai ka fatainia laugo ne kamulu na fafurongo nau ki. 9 Nau ku kwaimani amulu dia laugo Maa nau ne kwaimani aku. Nia ne, mulu kai

'ado laona kwaimanie nau. ¹⁰ Ma dia mulu ka rosulia na taki nau ki, mulu kai 'ado laona kwaimanie nau, dia laugo ne nau ku rosulia na taki Maa nau ki, ma nau ku 'ado laugo laona kwaimanie nia. ¹¹ Nau ku saea ne mulu rosulia taki nau ki, ma mulu ka 'ado laona kwaimanie nau fua ne mulu kai to ana eele baita, dia laugo na eele nau, ma na eele kamulu ka nao si sui. ¹² Ma na taki nau fua mulu, nia 'uri: Mulu kai kwaimani amulu kwailiu, dia laugo ne nau ku kwaimani amulu. ¹³ Nao ta kwaimanie si liufia na kwaimanie ne wane ka kwatea na maurilana fuana kwaimani nia ki, fua ne ka famaaurida. ¹⁴ Ma kamulu ne wane kwaimani nau ki, dia mulu sasia na ru ne nau ku saea fua mulu. ¹⁵ Ma nao nau si sae kamulu lau ana na wane rao ki, sulia na wane rao nao si saitamana ru ne na wane gwaungai nia sasia. Nau ku sae kamulu ana na wane kwaimani nau ki lalau, sulia nau ku farongo kamulu na ana ru ki tafau ne nau ku rongoa mai fasia na Maa nau. ¹⁶ Ma nao mulu si fili nau, nau lalau ne fili kamulu, fua ne mulu kai sasia na ru lea 'oro ki, dia na 'ai ne nia fungu ana fueru lea ki ne to firi. Ma na Maa kai kwatea ta te boroi 'ana ne mulu kai gani 'uria, sulia kamulu na fafurongo nau ki. ¹⁷ Ma na taki nau fua mulu ka 'uri: Mulu kai kwaimani amulu kwailiu.

Wane ana molagali kai subutai kamulu

¹⁸ "Dia na wane laona molagali ne kera subutai kamulu, mulu manata to'ona ne kera eta subutai nau laugo 'i nao. ¹⁹ Dia mulu to mala wane laona molagali ne, kera ka kwaimani amulu, sulia mulu dia kera laugo. Boroi ma nau ku fili kamulu tafau na, fua ne mulu ka 'e'ete fasia wane ta'a ki laona molagali. Nao mulu si to lau dia kera, ma nia ne sasia kera nao si dori kamulu. ²⁰ Mulu ka manata to'ona te ki be nau ku saea ka suina fua mulu, 'Na wane rao nia nao si 'initoa ka liufia wane baita nia.' Ma sulia ne kera famalagaigai nau, kera kai famalagaigai kamulu laugo. Ma tani wane kera rosulia na fatalaku, ma

'urinai tani wane kai ro laugo sulia fatalamulu. ²¹ Ma kera kai famalagaigai kamulu, sulia ne kamulu na wane nau ki. Kera ka sasi 'urinai laugo sulia kera nao si saitamana God ne nia odu nau mai. ²² Ma dia nao nau si leka mai laona molagali, ma nao nau si farongo kera 'urinai, kera nao si 'eke go fafia ta'alaie kera ki. Ma ana kada ne, nia 'afitai fua kera ka saea ne kera nao si garo sulia nau ku saea ka suina fuada. ²³ Ma sa ti ne subutai nau, nia subutai laugo ana Maa nau. ²⁴ Ma nau ku fulia na ru ne nao ta wane si fulia 'i nao. Kera ada to'ona ne nau ku fulia na ru ne ki, nia ne kera ka 'eke fafia ta'alaie kera ki, ma kera ka subutai nau ma fainia Maa nau laugo. ²⁵ Ru ne nia dao mai, fua Kekedee ana Taki kera ki ka mamana ana fatae be nia 'uri, 'Kera subutai 'o'oni ga 'ada aku.'

²⁶ "Na Anoeru Abu kai leka mai ma ka 'adomi kamulu. Ma nia kai fatainia ru mamana ki sulia God. Nau kai kwatea mai siamulu fasia na Maa nau. Ana kada nia leka mai, nia ka fata famamana suli nau fua mulu. ²⁷ Ma kamulu laugo mulu kai fata famamana suli nau, sulia kulu 'ado safali na mai ana kada nau ku safalia rae nau."

16

¹ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea na ru ne ki fua mulu, fua famamanalae kamulu kai ngasi.

² Kera kai susi kamulu fasia rulae laona beu fuana folae kera ki. Ma nia kai dao ana kada ne, dia ta wane ka saungi kamulu, nia kwaisae nia sasia na ru ne God nia doria. ³ Na wane ne ki, kera kai sasia ru nai ki amulu, sulia nao kera si saitamana na Maa nau, ma nao kera si saitamaku laugo. ⁴ Boroi ma nau ku saea na 'aku ru ne ki fua mulu, fua ne ana kada kera safali fua sasilana ru ne ki amulu, mulu kai manata to'ona na fatae be nau ku saea na fua mulu ki."

Na ru ne Anoeru Abu nia fulia

Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau nao kusi saea na ru ne ki fua mulu mai 'i nao, sulia nau ku to 'ua fai kamulu.

⁵ Boroi ma ana kada ne, nau ku karangi oli na siana God ne nia odu nau mai. Ka 'urinai boroi 'ana, nao ta wane amulu si ledi nau 'ua 'uria 'i fai ne nau kai leka 'uria. ⁶ Ana kada ne, na liomulu 'e kwaimanatai 'asiana, sulia nau ku saea ru ne ki fua mulu. ⁷ Boroi ma nau ku saea ru mamana fua mulu, nia lea 'asiana fua mulu ne nau kai leka fasi kamulu 'urinai. Sulia dia nao nau si leka, na Anoeru Abu ne kai leka mai fuana 'adomilamulu, nia nao si leka go mai siamulu. Boroi ma kada nau leka, nau kai odua mai siamulu. ⁸ Ma kada nia dao mai, nia kai fatai fola ana fua wane laona molagali, ne kera too ana manatae wane garo sulia ti ne kwatea abulo ta'alaе, ma sulia ti ne nia 'o'oloe maana God, ma sulia ti ne God kai ketoa. ⁹ Kera to ana manatae wane garo sulia ti ne kwatea abulo ta'alaе, sulia kera nao si nonimabe fua famamanae aku. ¹⁰ Ma kera too ana manatae wane garo sulia ti ne nia 'o'olo maana God, sulia nau kai leka siana na Maa ne, ma nao mulu si ada to'oku lau. ¹¹ Ma kera too ana manatae wane garo sulia ti ne God kai ketoa, sulia God nia ketoa sa Saetan suina, wane ta'a ne nia gwaungai ana na molagali ne. ¹² "Nau ku too ana na ru 'oro 'asiana ki fuana saelana fua mulu, boroi ma nao kamulu si bobola fua rongolada tafau na 'i kada nai. ¹³ Boroi ma ana kada ne na Anoeru Abu kai dao mai, nia kai famanata kamulu ana na mamanae, ma nia kai fatainia na ru ki tafau fua mulu. Ma nia nao si fata ana talana, boroi ma nia kai fata sulia na ru ne nia rongoa ki fasia God. Ma nia kai fata sulia ru ne kai dao mai ki. ¹⁴ Nia kai fa'inito nau, sulia nia kai ngalia na fatae nau ki, ma ka farongo kamulu ana. ¹⁵ Ma na ru Maa nau ki tafau ne, na ru nau ki laugo. Nia be nau ku saea ne na Anoeru Abu kai ngalia mai na fatae nau ki ma ka farongo kamulu ana."

Kwaimanataie kai rokisi ana eele

¹⁶ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Ana kada tu'u, nao mulu si ada to'oku.

Sui ana ka kada tu'u laugo, mulu kai ada to'oku lau."

¹⁷ Ma tani wane ana na fafurongo nia ki kera ledi kera kwailiu, kera ka 'uri, "Te ne manatalae ana fatae ne nia saea, 'Ana kada tu'u nao mulu si ada to'oku, ma ana ka kada tu'u laugo, mulu kai ada to'oku lau?' Ma nia ka saea lau, 'Nao mulu si ada to'oku sulia nau kai leka siana na Maa.'" ¹⁸ Ma na fafurongo nia ki kera ka ledi kera kwailiu lau 'uria, "Te ne manatalae ana fatae ne, 'Ana kada tu'u?' Kulu ulafusia te ne nia fata sulia."

¹⁹ Sui sa Jesus ka saitamana ne kera doria kai ledia, ma nia ka fata 'uri fuada, "Mulu manata sulia ru be nau ku saea, 'Ana kada tu'u, nao mulu si ada to'oku. Ma ana ka kada tu'u laugo, mulu kai ada to'oku nau.' 'Uri ma na ru nai ne mulu ledi kamulu talamulu 'uria?' ²⁰ Ru mamana nau ku saea fua mulu. Ana kada nai, mulu kai angi ma mulu kai omaee. Boroi ma wane ta'a ana molagali ki, kera kai eele 'ada. Mulu kai kwaimanatai, sui 'i burina na liodilae kamulu kai sui, mulu kai eele lau. ²¹ Kamulu saitamana kada ne na keni nia karangi fafuta, nia 'e kwaimanatai, sulia nia dao na ana kada ana nonifie. Boroi ma kada nia fafuta na wele ka sui, nia ka manata buro na ana nonifie be, sulia nia eele na 'ana sulia na wele nia 'e futa na. ²² Kamulu 'urinai laugo. Ana kada ne go ne mulu kwaimanatai. Boroi ma nau kai ada to'omulu lau, ma laona maurilamulu mulu kai eele 'asiana. Ma na eelelae ne nao ta wane si bobola ne kai laua na fasi kamulu. ²³ Ana kada nai, nao mulu si gani nau na 'uria ta ru lau. Ru mamana nau ku saea fua mulu, dia ta ru boroi 'ana ne mulu kai gania siana na Maa sulia kamulu na fafurongo nau ki, nia kai kwatea fua mulu. ²⁴ Safali 'ua mai leka ka dao 'i ta'ena, nao mulu si gania go ta ru ana Maa nau ana sataku. Mulu kai gania Maa nau, nia kai kwatea fua mulu, fua ne mulu kai eele."

Sa Jesus nia liufia na nikilalae ana molagali

²⁵ Sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau ku saea ru ne ki fua mulu ana tarifulae ki. Boro ma kada kai dao mai ne nao nau si fata lau ana tarifulae ki, boro ma nau ku fata fola ga 'aku sulia Maa fua mulu. ²⁶ Ana kada nai, mulu kai tala gania na God ana sataku. Ma nau ku saea fua mulu ne nao nau si gani na 'uria ta ru fua mulu. ²⁷ Nia kai 'urinai na sulia na Maa 'ana talana ne nia kwaimani amulu, sulia kamulu kwaimani aku, ma mulu famamana ne nia ne odu nau mai. ²⁸ 'I nao, nau ku leka mai fasia na Maa 'uria laona molagali ne. Ma ana kada ne, nau ku leka na fasia na molagali, ma nau ku oli lau siana na Maa nau."

²⁹ 'Urinai fafurongo nia ki kera ka fata 'uri fuana, "Ana kada ne 'oe fi fata madakwa na fua malu, sulia nao 'oe si fata na ana tarifulae ki. ³⁰ Kada ne, kalu fi saitamana ne 'oe saitamana ru ki tafau, dia ta wane nao si ledi 'oe boro, 'oe saitamana te ne nia 'i laona manatana. Ma nia ne kwatea ma kalu ka famamana ne God nia odu 'oe mai."

³¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Uri ma kamulu famamana na nai? ³² Na kada nia dao na ne mulu kai takalo tafau fasi nau. Ma mulu kai tafi 'uria fere kamulu ki, sulia ru ne kera kai sasia aku. Boro ma nao nau si to taifili nau, sulia na Maa ne nia to fai nau. ³³ Nau ku saea na ru ne ki fua mulu, fua ne mulu kai too ana aroaroe laona maurilamulu, sulia ne kamulu 'ado fai nau. Sui boro 'ana mulu ka to laona molagali ma kera kai famalagaigai kamulu, nao mulu si mau, sulia nau ku liufia na nikilalae na molagali ne ka suina."

17

Sa Jesus nia foa

¹ Kada sa Jesus nia fata 'urinai ka sui, nia ka ada 'alaa 'i langi, ma ka fata 'uri, "Maasi 'ae, nia dao na ana kada fua ne 'oko fa'inito nau, fua nau ku fa'inito 'oe. ² Sulia 'oe kwatea na nikilalae fuaku fasia na wane ki tafau, fua nau ku 'adomia wane ne 'oe kwateda fuaku ki fua kera kai mauri firi. ³ Aia, ma na maurie

firi ne nia 'uri: Dia wane ki kera saitamamu ne te God mamana, ma kera ka saitamaku, sa Jesus Christ, ne 'oe odu nau mai. ⁴ Nau ku fatania na 'initoe 'oe laona molagali, sulia nau ku fasuia na raoe be 'oe odu nau mai fuana sasilana. ⁵ Maasi 'ae, kada ne, 'oe fa'initoa nau lau ana 'initoe ne nau ku to mai ana fai 'oe, 'i naona mai saungailana na molagali.

⁶ "Nau ku famanata suli 'oe fuana wane ki ne 'oe kwateda mai fuaku laona molagali ne. Kera ne wane 'oe ki, ma 'oko kwateda na mai fuaku. Kera ro na sulia na fatalamu. ⁷ Ma kada ne, kera saitamana ru ki tafau ne 'oe kwatea fuaku, nia leka tafau mai fasi 'oe. ⁸ Nau ku saea na fuada fatae ki ne 'oe kwatea fuaku, ma kera ka famamana na. Ma kera ka saitamana mamana na ana ne nau ku leka mai fasi 'oe, ma kera ka famamana ne 'oe ne odu nau mai.

⁹ "Ma nau ku foa fuada. Nao nau si foa lau fuana wane ne nao lau wane 'oe ki, boro ma nau ku foa lalau 'aku fuana wane ne 'oe kwateda mai fuaku, sulia kera na wane 'oe ki. ¹⁰ Na wane nau ki tafau ne, kera na wane 'oe ki lau go. Ma wane 'oe ki tafau, kera na wane nau ki lau go. Ma kera kai fatania na 'initoe nau ana tolada. ¹¹ Nau si to tau na laona molagali, nau kai leka na kau siamu. Boro ma kera go ne kera ka to 'ua laona molagali. Maasi Abu 'ae, susulida ana nikilalae be 'oe kwatea fuaku, fua ne kera ka alua na te ru, dia ne koro te ru laugo. ¹² Ma kada be nau ku to faida, nau ku susulida ana na nikilalae be 'oe kwatea fuaku. Nau ku gonida, ma nao ta wane ada si funu, taifilia go na wane ta'a be na Kekedee Abu saea nia kai funu. ¹³ Nau kai leka kau siamu, ma nau ku saea ru ne ki ana kada nau ku to 'ua laona molagali, fua ne kera ka eele dia na eelelae nau. ¹⁴ Ma nau ku farongoda suina ana fatae be 'oe saea fuaku ki. Wane ne ki laona molagali, kera subutainia wane nau ki, sulia kera nao lau wane fasia molagali ne, dia laugo ne nau nao lau wane fasia molagali ne. ¹⁵ Nao nau si gani 'oe fua 'oko lafuda fasia laona

molagali, boroi ma nau ku gani 'oe fua 'oko susulida fua sa Saetan nao si falilada. ¹⁶ Kera nao lau wane laona molagali, dia laugo ne nau nao lau wane laona molagali. ¹⁷ 'Oe faabuda fuamu ana na mamanae. Na fatalamu na ne mamanae. ¹⁸ Nau ku odu kera fua famanatalana wane ki, dia laugo ne 'oe odu nau mai 'uria laona molagali. ¹⁹ Ma fuana lealada, nau ku faabu nau talaku fuamu, fua ne kera laugo kera ka faabu mamana ada talada fuamu.

²⁰ "Nau si foa go fuada taifilida. Boroi ma nau ku foa laugo fuana wane ne kera kai famamana nau sulia na farongoe kera. ²¹ Ma nau ku foa fua ne kera ka alua te ru go. Maasi 'ae, kera ka 'ado fai koro, dia laugo ne 'oe 'ado aku, ma nau ku 'ado amu. Kera ka alua na te ru, fuana wane laona molagali ki kera ka famamana ne 'oe odu nau mai. ²² Nau ku kwatea fuada na 'initoe be 'oe kwatea laugo fuaku, fua ne kera ka alua te ru, dia laugo ne koro te ru go. ²³ Fadalana ru ne nia 'uri: Nau ku 'ado ana kera, ma 'oe 'ado aku, fua ne kera ka te ru tafau, ma fuana wane ki laona molagali kera ka saitamana ne 'oe odu nau mai, ma 'oe kwaimani ada, dia laugo ne 'oe kwaimani aku.

²⁴ "Maasi 'ae, nau ku doria wane ne 'oe kwateda fuaku ki, kera ka to fai nau ana kula ne nau ku to ana, fua ne kera ka ada to'ona na 'initoe nau ne 'oe kwatea fuaku. 'Oe kwatea 'initoe ne fuaku, sulia ne 'oe kwaimani aku 'i naona na saungailana na molagali. ²⁵ Maasi 'ae, 'oe wane ana 'o'oloe. Na wane ta'a ki laona molagali ne kera nao si saitamamu, boroi ma nau ku saitamamu ga 'aku, ma wane fafurongo nau ki, kera saitamana ne 'oe odu nau mai. ²⁶ Nau ku farongo kera na ani 'oe. Ma nau ku inau ga 'aku ana, fua ne kwaimanie 'oe fuaku ka to laugo laona maurilada, ma nau boroi, nau ku to tari laugo faida laona maurilada."

18

Kera daua sa Jesus

(*Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53*)

¹ Burina sa Jesus nia foa ka suina, nia fainia fafurongo nia ki, kera ka leka kau, ma kera ka tofalo ana ododoe kera saea ana Kidron. Ma kera leka kau 'uria kula ne na oole 'ai ki nia ana. ² Ma sa Jiudas, na wane ne kai 'olomaelana sa Jesus fuana malimae nia ki, nia saitamana na ana kula nai. Sulia kada 'oro sa Jesus fainia na fafurongo nia ki, kera 'idufa leka senai. ³ Nia ne sa Jiudas ka talaia kau wane ni omee ki fasia Rom fainia wane ne kera folo kalia na Beu Abu God. Na fataabu baita ki, ma Farasi ki ne, kera oduda kau. Aia, wane ne leka mai ki, kera dau ana kwesu ki, ma raunge fuana firulae ki. ⁴ Ma sulia sa Jesus nia saitamana ka suina ru ne kai dao to'ona ki, nia ka fali kau 'usida, ma ka ledida ka 'uri, "Ti ne mulu nani 'uria?"

⁵ Kera olisia kera ka 'uri, "Kalu nani 'uria sa Jesus, na wane be fasia 'i Nasaret."

Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Nau na ne."

Aia, ma sa Jiudas na wane be nia talaida kau siana sa Jesus, nia uu laugo senai faida. ⁶ Ana kada sa Jesus nia fata 'uri, "Nau na ne", na wane nai ki kera dudu faburi, ma kera ka 'asida 'i ano. ⁷ Sui sa Jesus ka ledi kera lau ka 'uri, "Ti ne mulu nani 'uria?"

Ma kera ka 'uri lau, "Kalu nani 'uria sa Jesus, na wane be fasia 'i Nasaret."

⁸ Sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Nau ku saea ka suina fua mulu, 'Nau na ne.' Sulia nau na ne mulu nani 'uri nau mai, 'urinai mulu alamatainia wane ne ki kera leka 'ada." ⁹ Sa Jesus saea ru nai fua ka famamana te ne nia saea ka suina mai suli kera, be nia fata 'uri, "Maasi 'ae, nao ta wane ana wane nau ki ne 'oe kwateda fuaku kera ka funu."

¹⁰ Ma sa Simon Piṭa to ana te naife ni sauwane, nia lafua, ma ka kwae ana, ma ka kwae musia bali alinga 'o'olo ana te wane rao na 'inita fataabu. Na wane rao nai

satana sa Malakas. ¹¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fua sa Pita, "'Oe alua 'amu na naife nena fulina! 'Uri ma 'oe fia ne nao nau si ru laona kada ana nonifilae ne Maa nau kwatea fuaku?"

Kera talaia sa Jesus siana sa Anas

¹² Sui na wane folo ki, ma wane ni omee ki, fainia wane fanaonao kera, kera daua sa Jesus, ma kera ka kani fafia ro 'abana ki. ¹³ Ma kera ka eta talaia kau sa Jesus siana sa Anas, sulia nia ne fungo sa Kaeafas, na 'inita fataabu ana fangali nai. ¹⁴ Ma sa Kaeafas be saea fuana wane fanaonao kera Jiu ki 'uri, "Nia lea go fuana te wane kai mae, fua ne kera nao si saungia wane ki tafau."

Sa Pita tofea sa Jesus

(*Matiu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵ Sa Simon Pita fainia te fafurongo lau, kera leka sulia sa Jesus. Ma na ruana fafurongo, na 'inita fataabu nai saitamana lea ana. Ma na ruana fafurongo nia ka leka burina sa Jesus, leka ka to mai laona labate ana lume na 'inita fataabu. ¹⁶ Sa Pita nia uu ga 'ana mai 'i maa. Sui na ruana fafurongo nia ka ru kau 'i maa, ma ka fata fuana keni ne nia folo 'afia na mae, fua ni ka talaia mai sa Pita laona. ¹⁷ Ana kada sa Pita nia ru mai, na keni nai ka fata 'uri fuana, "Alamia 'oe ta wane laugo ana fafurongo na wane ne kera ngalia mai 'oto ne!"

Sa Pita olisia ka fata 'uri, "Nau nao!"

¹⁸ Sulia kada nai kada ana uni gwarie, ne wane rao ki fainia na wane folo ki, kera ka okua na ere neneo, ma kera ka uu 'ada kalia, ma sa Pita ka uu laugo faida senai, ma ka sara laugo 'ana.

Na 'inita fataabu ka ledia sa Jesus

(*Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹ Na 'inita fataabu ka ledia sa Jesus ka 'uri, "Tifaida ne na fafurongo 'oe ki? Ma na te ki ne 'oe famanata kera ana?"

²⁰ Ma sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Nau ku fata sulia ru ki tafau fuana wane ki ne kera ka rongoa tafau. Nao nau si safungainia go ta ru, kada nau ku famanata wane ki. Nau ku sasia ru nai ana maedangi ki tafau laona beu fuana folae ki, ma 'i laona Beu Abu God fua ne kada wane ki kera oku mai, kera ka rongoa. Ma nao nau si fata agwa go ana ta ru. ²¹ 'Uta ne 'oe ledi nau 'urinai? 'Oe ledia lalau 'amu wane ne kera rongoa ru ne nau ku saea fuada ki. Kera ne saitamana ru ne nau ku saea fuada ki."

²² Kada sa Jesus fata go 'urinai, te wane ana wane folo ki leka mai, ma ka fidalia, ma ka fata 'uri, "'Uta ne 'oe fata 'urinai fuana 'inita fataabu?"

²³ Sa Jesus olisia ka 'uri, "Dia nau ku saea ta ru ne nia garo, 'oe saea na ru ne nau ku garo ana. Ma dia nao nau si saea go ta ru garo, 'uta ne 'oe fidali nau?"

²⁴ Burina ru nai sa Anas ka kwatea na kau sa Jesus siana sa Kaeafas, na 'inita fataabu. Ma 'abana ki kera kani 'ua fafida.

Sa Pita tofea lau sa Jesus

(*Matiu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62*)

²⁵ Ma kada sa Pita nia uu, ma ka sara 'ana, na wane ne kera uu senai fainia, kera fata 'uri fuana, "'Oe ta wane ana fafurongo na wane ne kera ketoa ne?"

Ma sa Pita nia tofe, ma ka fata 'uri, "Nao 'asiana, nau nao!"

²⁶ Ma te wane ana wane rao 'inita fataabu nia to laugo senai. Na wane nai nia na wanefuta na wane rao be sa Pita nia kwae musia na alingana, ma nia ka fata 'uri, "Kada be kera daua sa Jesus laona oole be, nau kwaisae nau ada to'omu laugo fainia?"

²⁷ Ma sa Pita ka fata 'uri, "Nao! Nao lau nau be." Ana kada nai go na karai ka angi na.

Kera talaia kau sa Jesus siana sa Paelat

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸ Ma ana makalokalo 'i 'ofodangi, kera ka talaia sa Jesus fasia lume sa

Kaeafas, 'uria lume baita sa Paelat, na wane gwaungai ana kula nai. Kada nai, fanaonao Jiu ki kera uu ga 'ada kau 'i maa, sulia dia kera ru laona lume wane ne nia nao lau na wane Jiu, kera fia ne kera kai sua naona God. Ana kada nai, kera doria kera ka to falu makwalia 'anilana na Fafanga ana Daofa Liue. ²⁹ Ma sa Paelat ka ru kau siada 'i maa, ma ka ledi 'uri, "Ru 'uta ne mulu fai fafia ana wane ne fuana ketolana?"

³⁰ Kera olisia kera ka fata 'uri, "Wane ne nia sasia na ru ta'a ki ne kalu ka talaia mai siamu. Dia nao, nia 'afitai kalu ka talaia mai siamu."

³¹ Sa Paelat ka fata 'uri fuada, "Dia ni 'urinai, mulu talaia kau, mulu ka ketoa sulia te ne taki kamulu ki saea."

Kera ka fata 'uri, "Na taki kamulu ki 'i Rom ne kalu to farana, nia luia nao kalu si saungia ta wane." ³² Nia 'urinai, fua ka famamana te ki be sa Jesus nia saea ka suina sulia na maelana. Sulia na wane fasia 'i Rom ki, kera saungia wane ki ana na 'airarafolo.

³³ Sa Paelat ka oli lau 'uria laona lume nia, ma ka saea mai sa Jesus siana, ma ka ledia ka 'uri, "'Uri ma 'oe ne na kingi wane Jiu ki ne?"

³⁴ Ma sa Jesus olisi ka 'uri, "'Uri ma na ledilae ne nia leka mai fasi 'oe talamu, naoma tani wane ne kera farongo 'oe suli nau?"

³⁵ Ma sa Paelat ka fata lau ka 'uri, "Nau nao lau na wane Jiu ne! Na wane 'oe ki, ma na fataabu baita ki talada ne, kera talai 'oe mai siaku. Na te ta'a ne 'oe sasia?"

³⁶ Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "Na 'Initoe nau nao lau fasia molagali ne. Ma dia na 'Initoe nau ne ru laona molagali, na wane nau ki kera ka firu 'usi nau fasia na kwatelaku fua fanaonao Jiu ki. Na 'Initoe nau, nao lau ru laona molagali ne go."

³⁷ Ma sa Paelat ledia ka 'uri, "'Uri ma 'oe ta kingi ne?"

Ma sa Jesus olisia ka 'uri, "'Oe ne 'oe saea nau na kingi. Nau ku futa, ma nau ku dao mai laona molagali ne fuana te ru go, fua nau fata sulia

na ru mamana. Ma sa ti ne doria na ru mamana, nia rosuli nau."

³⁸ Sui sa Paelat ka ledia lau ka 'uri, "'Uri ma na te ne mamanae?"

*Kera ketoa sa Jesus
fuana maelae*

*(Matiu 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)*

Ma sa Paelat ka oli lau 'i maa siana wane ki, ma ka fata 'uri fuada, "Nao nau si dao go to'ona ta ta'alaie ana wane ne. ³⁹ Boro ma sulia na falafala kamulu, nau ka 'idufa lugea te wane fua mulu ana kada ana Fafanga ana Daofa Liue. 'Uri ma kamulu doria nau lugea na kingi Jiu ki fua mulu?"

⁴⁰ Ma kera ka akwa koko kera ka fata 'uri, "Nao! Na wane ne nao 'oe si lugea! Kalu doria 'oe lugea mai sa Barabas!" Aia, sa Barabas nia na wane beli.

19

¹ 'Urinai go sa Paelat ka kwatea na sa Jesus fuana wane ni ome ki, ma ka saea kera ka namusia. ² Ma kera ka 'erea na te 'eregwau ana 'oko ngangara, ma kera ka alua ana gwauna sa Jesus. Sui kera ka famasa ana na maku meo, dia ta kingi. ³ Sui kera ka leka mai siana, ma kera ka 'uri, "Kalu fabaita 'oe, na kingi wane Jiu ki." Ma kera ka fidalia.

⁴ Ma sa Paelat ka ru lau kau siana wane 'oro ne kera oku ki, ka fata 'uri, "Nau kai ngalia mai na wane ne siamulu, fua mulu ka saitamana ne nao nau si dao to'ona go ta ta'alaie ani nia." ⁵ Sui, sa Jesus ka ru mai 'i maa, ma ka sengia na 'eregwau ana 'oko ngangara, ma na maku meo. Ma sa Paelat ka fata 'uri fuada "Ada to'ona basi na wane ne!"

⁶ Ma ana kada fataabu baita ki, ma na wane ne kera folo 'usia na Beu Abu God, kera ada to'ona, kera fi akwa baita lau, ma kera ka 'uri, "'Oe saungia! Foto'ia ana 'airarafolo!"

Sa Paelat ka fata 'uri, "Dia 'urinai, kamulu ka ngalia, ma mulu kai foto'ia ana 'airarafolo. Sulia nao nau si dao to'ona go ta ta'alaie ani nia."

⁷ Na wane ki kera ka fata 'uri fuana sa Paelat, "Kalu too ana na

taki fuana wane 'uri nia ka mae, sulia nia saea ne nia na Wele God."

⁸ Kada sa Paelat nia rongoa ru nai, nia ka mau 'asiana liufia 'i nao. ⁹ Ma nia ka oli lau 'i lume ka ledia sa Jesus ka 'uri, "'Oe wane fasia 'i fai ne?"

Ma sa Jesus nao si saea go ta ru. ¹⁰ Sa Paelat ka fata lau 'uri fuana, "'Uri ma nao 'oe si doria go fatalae fai nau? Nao 'oe si saitamana go ne, nau ku too ana nikilalae fuana saelana fua kera ka luge 'oe, naoma kera ka saungi 'oe ana 'airarafolo?"

¹¹ Sa Jesus olisia ka fata 'uri, "Nia mamana 'oe too ana nikilalae fua 'oko sasi 'urinai aku. Boroj ma God go ne nia kwatea na nikilalae nai fuamu. Nia ne na wane ne nia kwate nau fuamu, nia sasia na ru ne ta'a 'asiana ka liufia na ru 'oe sasia."

¹² Ana kada sa Paelat nia rongoa fatalana sa Jesus, nia ka nani 'uria ta ru fua nia ka lugea. Boroj ma na Jiu ki, kera akwa baita kera ka 'uri, "Dia 'oe lugea wane ne, 'oe nao lau wane kwaimani kingi baita 'i Rom. Sulia dia ta wane saea nia ne na kingi, nia susia na kingi baita 'i Rom."

¹³ Kada sa Paelat nia rongoa na fatae nai ki sui, nia ka talaia kau sa Jesus 'i maa, ka gouru ana kula ni kwaiketoie ne kera saea ana "Tatafe fau", ma na fatae Jiu ne "Gabata."

¹⁴ Ana kada nai, nia tofungana asoa na ana maedangi fua sasi akaulae ana ru ki fuana Fafanga ana Daofa Liue. Ma sa Paelat ka fata 'uri fuana wane Jiu ki, "Ada to'ona basi na kingi kamulu."

¹⁵ Ma na wane ki kera akwa, kera ka fata 'uri, "Saungia! Saungia! Foto'ia ana 'airarafolo!"

Sa Paelat ka ledida lau ka 'uri, "'Uri ma kamulu doria nau foto'ia na kingi kamulu ana 'airarafolo?"

Ana kada nai, na fataabu baita ki olisia kera ka 'uri, "Nia nao lau na kingi kalu. Te kingi ne 'i Rom go ne na gwaungai kalu!"

¹⁶ Ma sa Paelat ka kwatea sa Jesus fuana wane ni omee ki, fua ne kera ka foto'ia ana 'airarafolo.

Kera foto'ia sa Jesus ana 'airarafolo

(Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ma kera ka talaia na kau sa Jesus. ¹⁷ Ma nia leka ka ngalia na 'airarafolo nia talana 'uria na kula ne kera saea ana 'i Golgota ana fatae wane Jiu. (Na fadalana sa-taeru nai ne "Na kula ana lelete wane.") ¹⁸ Ma senai kera ka foto'ia ana 'airarafolo. Ma na ro wane ki laugo ne kera foto'ida senai, te wane ana bali mauli ma ta wane ana bali 'o'olo, ma kera ka foto'ia sa Jesus ana 'airarafolo ne uu 'i safitadaro. ¹⁹ Ma sa Paelat ka kedea na fatae, ma kera ka alua 'i gwauna 'airarafolo sa Jesus. Na fatae nai ki nia kedea ka 'uri, "SA JESUS FASIA 'I NASARET, NA KINGI JIU KI." ²⁰ Kula ne kera alua na 'airarafolo ne kera foto'ia sa Jesus ana, nao si tau go fasia 'i Jerusalem. Ma wane 'oro ana Jiu ki kera idumia fatae ne. Ma na fatae ne kera kedea laugo ana olu fatae 'e'ete ki: Fatae wane Jiu ki, fatae wane Rom ki, ma na fatae wane Grik ki laugo. ²¹ Ma na fataabu baita ki, kera ka fata 'uri fua sa Paelat, "Nao 'oe si kedea lau na 'Kingi Jiu ki!' Boroj ma 'oe kedea lalau 'uri, 'Nia 'ana talana ne fata 'uri, nau na kingi wane Jiu ki.' "

²² Sui sa Paelat ka olisida ka fata 'uri, "Te ne nau ku kedea ka suina, nia ka to na 'ana 'urinai." ²³ Ma 'i burina ne wane ni omee ki kera foto'ia sa Jesus ana 'airarafolo ka sui, kera ka ngalia na maku nia ki, ma kera ka tolingia ana na fai bali ru ki fuana fai wane nai ki. Ma na maku fafo baita nia, ne nao ta tai ladolana, kera saungainia ga 'ada ana te maku baita ne gwala. ²⁴ Ma na wane ni omee ki kera ka fata 'uri fuada kwailiu, "Nao kulu si musia falia lau na maku ne. Kulu daisi 'uria, dia sa ti ne daisi ka dao na ana, nia ne kai ngalia." Nia 'urinai fuana ka famamana Kekedee Abu be nia 'uri, "Kera tolingia na maku nau ki fuada, ma kera ka daisi 'uria maku fafo baita nau." Na ru ne ki na wane ni omee ki ne kera sasia.

²⁵ Na gaa sa Jesus, ma na ai keni

futa gaa sa Jesus, ma ni Mary 'afe sa Klopas, fainia ni Mary fasia 'i Magdala ne kera uu 'aena na 'airarafolo sa Jesus. ²⁶ Ma na fafurongo be sa Jesus nia kwaimani fuana, nia uu laugo 'i senai fainia gaa sa Jesus. Kada sa Jesus nia ada to'ona gaa nia fainia na fafurongo ne nia kwaimani fuana kera uu karangia, nia ka fata 'uri fuana gaa nia, "Gaa 'ae, na wele 'oe na nena." ²⁷ Sui, nia ka fata 'uri lau fuana fafurongo nai, "Na gaa 'oe na nena." Ma ka safali ana kada asoa nai, na fafurongo nai ka talaia na gaa sa Jesus 'uria lume nia fua nia ka ada sulia.

Maelana sa Jesus

(*Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ 'I burina ru ne ki sui, sa Jesus saitamana ne na rae nia ki, nia sui tafau na. Ma nia ka fata 'uri, "Nau ku maeliku" fua ka famamana fatae laona Kekedee Abu.✧

²⁹ Ma ana kula nai, kera alua te tiu ne fungu ana waeni 'afae. Ma kera ngalia te lumulumu asi, ma kera ka kutumainia laona waeni nai, sui kera ka alua maana na mae 'ai kera saea ana "hisop", kera ka kwate 'uria maana ngiduna sa Jesus. ³⁰ Ana kada sa Jesus nia ku to'ona sui, nia ka fata 'uri, "Nia suina." Burina nia saea fatae nai ki sui go, nia ka gwautoli na, ma ka mae na.

Kera labua kakaraona sa Jesus ana sue

³¹ Ma 'i burina ru ne ki sui, fanaonao Jiu ki kera leka mai, kera ka ledia sa Paelat fua ka alamatainia fua wane ni omee ki kera leka, ka 'oia 'aena olu wane ne kera foto'ida ana 'airarafolo ki, fua ne kera ka mae 'ali'ali. Sulia kera doria ka lafua na nonida fasia 'airarafolo ki ana fa dangi nai. Sulia fa dangi ne nia na fa dangi fua sasi akaulae Jiu ki makwalia maedangi ana Sabat. Ma kera nao si doria ne wane mae ki ka daukukulu ana 'airarafolo ana Sabat. Sulia Sabat nai, nia na maedangi 'initoa 'asiana.

³² Ma wane ni omee ki kera leka mai, kera ka 'oia 'aena ro wane be kera foto'ida fainia sa Jesus ana 'airarafolo. ³³ Boro ma kada kera dao to'ona sa Jesus, kera ka ada to'ona nia mae suina. Nia ne, kera nao si 'oia 'aena sa Jesus. ³⁴ Sui ka 'urinai boro 'ana, te wane ada ne nia doria ka famamana lea ana, nia ngalia na sue, ma ka labua kakaraona sa Jesus. Ma kera ka ada to'ona 'abu fainia kafo 'e igwa mai. ³⁵ Nau ku ada to'ona ru nai, ma nau ku fata sulia, fua ne kamulu tafau mulu kai famamana laugo. Na ru ne nau ku saea nia mamana, ma nau ku saitamana na fatalaku nia mamana laugo. ³⁶ Ma ru nai ki ka 'urinai, fua ne ka famamana Kekedee Abu be fata 'uri, "Te sulia boro 'ana nao si mo'oi go."✧ ³⁷ Ma ta bali Kekedee Abu laugo nia 'uri, "Na wane ki kera kai bubungia wane ne, kera labua na nonina."✧

Kera alua nonina sa Jesus laona faoda gwau

(*Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Ma burina ru nai ki, sa Josef na wane fasia 'i Arimetea, nia leka mai ka gania sa Paelat 'uria nonina sa Jesus, fua kera ka ngalia. Sa Josef, nia ta wane ana fafurongo sa Jesus ki laugo, boro ma nia nao si doria wane ki ka saitamana, sulia nia mau ana fanaonao Jiu ki. 'Urinai sa Paelat ka alamatainia, ma nia leka mai ka ngalia. ³⁹ Ma sa Nikodimas be nia leka siana sa Jesus laona rodo, nia leka fainia sa Josef, ma ka ngalia olu akwala kilo 'ana ru moko lea ki fuana alulana fainia nonina wane mae. Na satana ru ne "mira" fainia "alos." ⁴⁰ Ro wane ne ki, keroa ngalia nonina sa Jesus, ma keroa ka 'afua ana 'aba maku kwao lea fainia na ru moko lea nai ki. Keroa sasia ru ne sulia falafala Jiu ki ana sasi akaulae ana wane mae ki fuana alulana laona faoda gwau. ⁴¹ Ma te oole nia to karangia kula ne kera saungia sa Jesus ana. Ma te faoda

✧ 19:28 Psalm 69:21; 22:15 ✧ 19:36 Eksodas 12:46; Nambas 9:12; Psalm 34:20 ✧ 19:37 Sekaraea 12:10

fuana alulana nonina wane mae ki to laugo ana kula nai. Ma na faoda nai ne ru falu ga 'ana, kera nao si alua 'ua ta wane 'i laona. ⁴² Ma sulia maedangi nai nia na maedangi fuana sasi akaulae fua Sabat, ma na faoda nai nia to karangida laugo, keroa leka ka alua nonina sa Jesus 'i laona faoda nai.

20

Sa Jesus nia tatae fasia na maea

(*Matiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ 'I 'ofodangi ana Sande kada ro-rodoa 'ua, ni Mary fasia 'i Magdala ka leka 'i maana na faoda, ma ka ada to'ona na fau be kera alua bokota na maana, nia abuli ka suina. ² Ma nia ka lae 'ali'ali siana sa Simon Pita, ma na fafurongo be sa Jesus nia kwaimani ana, ma ka fata 'uri fuadaro, "Tani wane kera ngalia na nonina na 'Aofia fasia faoda be, ma kalu ka ulafusia 'i fai ne kera alua ana."

³ Sui sa Pita ma na fafurongo be, keroa ka leka na 'uria na faoda gwau nai. ⁴ Ma keroa ka lae tafau, ma na fafurongo nai ka lae 'ali'ali ka liufia sa Pita, ma ka eta dao maana faoda. ⁵ Ma nia ka 'agwaoro, ma ka ada to'ona na maku kwao be ki tafau, ma nao nia si ru go laona. ⁶ Ma sa Simon Pita ka dao mai 'i buri, ma ka leka daofa liu na 'uria laona faoda nai. Nia ka ada to'ona na maku kwao be nia tio go ana 'i senai, ⁷ fainia na 'aba maku be kera 'afua ana gwauna sa Jesus. Na 'aba maku nai nao si tio lau fainia na 'aba maku kwao be ki, boroi ma nia lukuma, ma ka tio na 'ana taifilia. ⁸ 'Urainai na wane be eta dao maana faoda ka ru laugo kau 'i laona. Nia ka ada to'ona, ma ka famamana. ⁹ Ma nao kera si saitamana 'ua na Kekedee Abu be saea nia kai mauri lau fasia maea. ¹⁰ Ma 'i burina ru ne, na ro fafurongo nai ki, keroa ka oli na 'adaro.

Ni Mary fasia 'i Magdala nia ada to'ona sa Jesus

(*Matiu 28:9-10; Mak 16:9-11*)

¹¹ Ma ni Mary ka uu 'ua maana faoda, ma ka angi ga 'ana. Ma kada nia angi, nia 'agwaoro ka ada kau laona faoda gwau. ¹² Ma nia ka ada to'ona ro 'ainsel ki, keroa rufia maku kwao ki. Ma na ro 'ainsel nai ki, keroa gouru ana kula be nonina sa Jesus tio ana, ta ai ana gwauna tio, ma ta ai ana kula ne 'aena tio ana. ¹³ Na ro 'ainsel nai ki, keroa ka ledi 'uri ana ni Mary, "Keni ne 'ae, 'uri ma 'oe angisia te ne?"

Ma nia ka olisidaro ka 'uri, "Na nonina na 'Aofia nau ne kera ngalia fasia 'i seki, ma nau ku ulafusia 'i fai ne kera alua ana."

¹⁴ Ma 'i burina nia fata 'urina sui, nia kari abulo, ma ka ada to'ona te wane nia uu ga 'ana, ma nao nia si ada saitamana go ne wane ne nia sa Jesus. ¹⁵ Ma sa Jesus ka ledia ka 'uri, "Keni ne 'ae, 'uta ne 'oe angi? Ma sa ti ne 'oe nani 'uria?"

Ma ni Mary ka kwaisae nia na wane ne ada sulia na oole nai. Ma nia ka 'uri fuana, "Dia 'oe ngalia na nonina 'Aofia nau, nau doria 'oe farongo nau ana 'i fai ne 'oe alua ana, fua ne nau leka ku ngalia."

¹⁶ Sui, sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Mary 'ae!"

Ma ni Mary ka abulo, ma ka ada kau, ma ka ada saitamana, ma ka fata 'uri fuana, "Raboni 'ae!" Ma na fatae ne "Raboni" ana fatae wane Jiu ki fadalana ne "Wane Famanata."

¹⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "Nao 'oe si dau lau fafi nau, sulia nau si oli 'ua siana na Maa 'i langi. 'Oe oli siana na wanefuta nau ki, ma 'oe farongoda, nau ku leka na siana Maa nau, ma na Maa kera. Nia ne na God nau, ma na God kera."

¹⁸ Sui ni Mary fasia 'i Magdala ka oli, ma ka farongoa na fafurongo ki ne nia ada to'ona na 'Aofia. Ma ni Mary ka fata laugo fuada sulia na ru ne sa Jesus nia saea fuana.

Na fafurongo ki ada to'ona sa Jesus

(*Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Ma 'i saulafi ana Sande, na fafurongo ki kera oku 'i laona te lume, ma kera ka bilaki 'usia na mae ki. Ma kera sabia laugo mae ki, sulia kera mau ana wane fanaonao 'i Jiu ki. Ma sa Jesus ka sakatafa, ma ka uu 'i safitada, ma nia ka fata 'uri, "Na aroaroe ka to fai kamulu."
²⁰ Ma 'i burina ne nia saea na fatae nai, nia ka fatainia ro 'abana ki ma na kakaraona fuada. Ma na fafurongo ki kera eele 'asiana ana kada kera ada to'ona na 'Aofia. ²¹ Ma sa Jesus ka fata 'uri lau fuada, "Na aroaroe ka to fai kamulu. Dia na Maa be nia odu nau mai, nau ku odu kamulu laugo." ²² Sa Jesus ka saea fatae ne, sui ka mangofida, ma ka fata 'uri, "Mulu ngalia na Anoeru Abu. ²³ Dia mulu kai manataluge ana ta'alaie na wane ki, God kai manataluge laugo ada, ma na ta'alaie kera ki kai aluge fasida. Ma dia nao mulu si manatalugeda, God boroi nao si manataluge laugo ada, ma na ta'alaie kera ki boroi nao si aluge laugo fasida."

Sa Tomas ada to'ona sa Jesus

²⁴ Ma te wane ana akwala ma ro fafurongo nai ki ne satana sa Tomas ne kera saea laugo ana na 'Tiu, nao nia si to faida ana kada ne sa Jesus dao ana. ²⁵ Ma na fafurongo ne kera to ki, kera ka fata 'uri fuana sa Tomas, "Kalu ada to'ona na 'Aofia."
 Sui sa Tomas ka fata 'uri fuada, "Dia nau ku ada to'ona na sisibe be fulina nila ki 'i 'abana, ma nau ku samo to'ona na sisibe nai ki ana 'abaku, ma nau ku alua na 'abaku laona fulina mae maale be kakaraona, nau ku fi famamana. Ma dia nao nau si sasi go 'urinai, nao nau si famamana go."

²⁶ Ma ana fiuna maedangi 'i buri, na fafurongo be ki kera oku laugo laona lume be, ma sa Tomas ka to na faida. Ma kera ka sabi 'usia laugo

na mae ki. Sui sa Jesus ka dao mai, ma ka uu 'i safitada, ma ka fata 'uri, "Aroaroe ka to fai kamulu."

²⁷ 'Urinai sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Tomas, "Tomas 'ae, 'oe alua na kakaumu 'i seki laona 'abaku, ma 'oe ada to'ona laugo na ro 'abaku ki. Sui 'oe taga mai na 'abamu, ma 'oko alua 'i laona fulina mae maale ne 'i kakaroku. Nao 'oe si manata ruarua, boroi ma 'oe famamana na!"

²⁸ Ma sa Tomas ka olisia ka 'uri, "'Oe na 'Aofia nau, ma na God nau."

²⁹ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe famamana ga 'amu, sulia 'oe ada to'oku. Na 'oilakie fua sa ti ne nao si ada to'oku, boroi ma kera famamana ga 'ada ani nau."

³⁰ Na fanadae 'oro ki ne sa Jesus sasia lau maana na fafurongo nia ki, boroi ma nao nau si kedea go laona buko ne. ³¹ Nau ku kedea na ru ne ki, fua ne mulu kai famamana sa Jesus ne na Christ, na wane be God nia filia fua 'adomilana wane ki, ma nia na ne na Wele God. Ma sulia na famamanalae kamulu ana sa Jesus, mulu kai too ana na maurie firi.

21

Sa Jesus nia dao fatai lau

¹ 'I buri'ana ru ne, sa Jesus ka fatai lau fuana fafurongo nia ki ninimana 'osi 'i Galili.* Ma ru nai ka fuli 'uri: ² Sa Simon Pita, ma sa Tomas ne kera saea ana na 'Tiu, ma sa Nataniel na wane fasia 'i Kena laona lofaa 'i Galili, na ro wele sa Sebedi ki, ma ta ro fafurongo lau, kera oku. ³ Ma sa Simon Pita ka fata 'uri fuana wane nai ki, "Nau leka dee ie na 'aku."

Ma kera saea fuana kera ka 'uri, "Kalu doria leka laugo mai fai 'oe." Ma kera leka, ka taelia na baru. Boroi ma ana fa rodo nai, kera nao si deea go ta te gwa ie.

⁴ Ma 'ofodangi kada nia la na, sa Jesus ka uu na ninimana 'osi. Ma fafurongo nia ki, kera nao si ada saitamana nia go.

⁵ Sui sa Jesus ka fata kau fuada ka 'uri, "Kwaimani nau ki 'ae, 'uri ma kamulu deea ta ie?"

* **21:1** Taebirias ne ta sataeru laugo fuana 'osi 'i Galili.

Ma kera olisia kera ka 'uri, "Nao go!"

⁶ Ma nia ka fata 'uri, "Mulu ka 'ui 'ania na furai kamulu 'i bali 'o'olo ana na baru, ma kamulu kai deea tani ie." Ma kera ka 'ui 'ania na furai, ma ka 'afitai 'asiana fua lafutailana mai, sulia ie ki kera 'oro 'asiana.

⁷ Sui na fafurongo be sa Jesus nia kwaimani fuana, ka fata 'uri fuana sa Pita, "Na 'Aofia loko!" Ma kada sa Simon Pita nia rongoa na ru ne, nia ka ofi ana na maku gwala nia, sulia nia lugea na maku nia, ma ka lofo laona kafo. ⁸ Ma na fafurongo ki keroa ka 'e leka mai 'i sara ana na baru. Ma keroa ka tara mai na furai seki fungu ana ie, sulia keroa ne nao si to tau go fasia 'i sara, ka bobola go ana fuana te talanga falie. ⁹ Ma kada kera koso 'i sara, kera ka ada to'ona te ere nanaola na ma ie ki ka nia laona fainia lifu beret ki laugo. ¹⁰ Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Mulu ngalia mai tani gwa ie ana ie ne mulu deea ki."

¹¹ Sa Simon Pita ka leka kau laona baru, ma ka tara mai na furai nai 'i sara. Na furai nai ka fungu ana ie baita ki tafau go, te talanga ma lima akwala ma olu gwa ie. Sui boroi 'ana na ie ka 'oro, na furai nai nao si foga go. ¹² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuada, "Leka mai, mulu fanga 'amulu." Boroi ma nao ta wane ada si ledi go 'uri, "'Oe sa ti ne?" Sulia kera saitamana ga 'ada ne nia na 'Aofia. ¹³ Ma sa Jesus leka ka ngalia na beret, ma ka kwatea fuana fafurongo nia ki, ma ka sasi 'urinai laugo ana gwa ie ki.

¹⁴ Na oluna kada na ne sa Jesus nia fatai fuana fafurongo nia ki 'i burina ne nia tatae fasia na maea.

Sa Jesus fainia sa Pita

¹⁵ Ma kada kera fanga ka suina, sa Jesus ka fata 'uri fuana sa Simon Pita, "Simon na wele sa Jon 'ae, 'uri ma 'oe kwaimani aku ka liufia fafurongo ne kera kwaimani aku ki ne?"

Ma nia olisia ka 'uri, "Iu, 'Aofia. 'Oe saitamana ga 'amu ne nau ku kwaimani amu."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe ada sulia na kaela sipsip nau ki."

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata 'uri lau fuana ruana kada, "Simon na wele sa Jon 'ae, 'uri ma 'oe kwaimani aku?"

Ma nia ka olisia ka 'uri, "Iu, 'Aofia. 'Oe saitamana ga 'amu ne nau ku kwaimani amu."

Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe ada sulia na sipsip nau ki." ¹⁷ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri ana oluna kada, "Simon na wele sa Jon 'ae, 'Oe kwaimani fuaku?"

Ma sa Pita ka liodila na, sulia sa Jesus nia ledi olu ru na ana ka 'uri, "'Uri ma 'oe kwaimani fuaku?" Ma sa Pita ka fata 'uri fuana, "'Aofia 'ae, 'oe saitamana ru ki tafau na, ma 'oe saitamana ga 'amu ne nau ku kwaimani amu."

Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe ada sulia na sipsip nau ki. ¹⁸ Ru mamana nau ku saea fuamu, kada 'oe fi baita ana, 'oe ofi 'amu talamu, ma 'oko leka 'amu talamu ana kula ne 'oe doria lekalae 'uria. Boroi ma ana kada 'oe kai ngwaro, 'oe taga na 'abamu, ma ta wane 'e'ete ne ka kani fafi 'oe, ma ka talai 'oe kau 'uria kula ne nao 'oe si doria lekalae 'uria." ¹⁹ Sa Jesus ka saea ru ne, fua ka fatainia na maea ne sa Pita kai mae ana, ne nia kai fa'initoa God ana. Sui sa Jesus ka fata 'uri fuana, "'Oe leka mai buriku."

²⁰ Ma sa Pita abulo, ma ka ada to'ona na fafurongo be sa Jesus nia kwaimani ana. (Nia wane ne nia to karangia sa Jesus ana kada kera fanga, ma ka ledia 'uri, "'Aofia 'ae, sa ti ne kai 'olomaelamu?") ²¹ 'Urinai kada sa Pita ada to'ona, nia ledia sa Jesus ka 'uri, "'Aofia 'ae, te mone ne fuana wane ne?"

²² Sa Jesus ka olisia ka 'uri, "Sulia dia nau ku doria na wane ne kai mauri 'ana, leka ka dao ana kada nau ku oli mai, nia nao lau na 'aberolae 'oe nai. Ma 'oe leka lalau mai 'amu suli nau."

²³ Aia, te ununue ka talofia matan-gana wane famamana ki. Kera saea

na fafurongo nai nao nia si mae. Boroï ma sa Jesus nao si saea lau ne na wane ne nao si mae. Nia fata ga 'ana 'urinai, "Dia nau ku doria na wane kai mauri 'ana, leka ka dao ana kada nau ku oli mai, nia nao lau na 'aberolae 'oe nai."

Fatae 'isi ki

²⁴ Ma na fafurongo ne sa Pita ka ledia sa Jesus sulia, nia go ne fata sulia ru ne ki tafau, ma ka kedeä. Ma kalu saitamana na ru ne nia fata sulia, nia mamana na.

²⁵ Sa Jesus sasia ru 'oro ki lau. Ma dia kera kekede sulida tafau, nau fia alamia na molagali ne boroï, nao si bobola fuana daulae fafia na buko ki ne kera kedeä ru nai ki laona.

Raolana Lifurongo Ki

Sa Luk ne kedea na buko ne sulia raolana na lifurongo ki. Nia kedea buko ne fuana te wane ne satana sa Tiofilas. Nia kedea laugo na buko ne kulu saea ana na Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ.

Sa Luk kekede sulia te ne nia fuli ana fikute wane famamana, burina ne sa Jesus nia oli na 'uria 'i langi. Ana kada nai, wane famamana God ki, kera ta 'oro na, ma kera ka safali liulae fua sae kwailiulae ana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ ana kula 'oro ki, leka na wane 'oro ki ka famamana, ma na fikute wane 'oro ki ka tae laona molagali.

Sa Luk sasi 'uria kai fatai fola ana ne na wane famamana ki, kera nao si doria falilana na gwaungaie 'i Rom, naoma tani wane lau. Boro ma kera doria lalau kera tafau fuana rongolana ma na famamanalana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ.

Na ru talingai ana na buko ne, na fatae sulia raolana Anoeru Abu ana fa dangi ana Pentekos. Anoeru Abu leka mai fua nia kwaitalai, ma ka kwai'adomi ana wane God ki ana kada ki tafau, sui boro 'ana ta kula 'i fai nia saea kera kai leka 'uria. Ta ru lau ne sa Luk kekede sulia tani fatae talingai ana na lifurongo ki ne kera saea fuana wane ki. Ma nia kekede sulia na ru ne fuli fuana wane famamana ki ana kada nai. Nia fatai madakwa ana fuaka ne God nia too ana nikilalae baita, ma nao ta ru si susia Farongoe Lea.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Na Farongoe Lea takalo kwailiu laona 'i Jerusalem 1:1-8:3

Farongoe lea talofia 'i Jiudea ma 'i Samaria 8:4-12:25

Etana lekalae sa Paul fuana fatalolana Farongoe Lea 13:1-14:28

Fanaonao ana fikute wane famamana ki, kera oku 'i Jerusalem 15:1-35

Ruana lekalae sa Paul fuana fatalolana Farongoe Lea 15:36-18:22

Oluna lekalae sa Paul fuana fatalolana Farongoe Lea 18:23-21:16

Kera ngali sa Paul 'uria 'i Rom 21:17-28:31

Sa Luk kekede lau fuana sa Tiofilas

¹ Fuamu Tiofilas 'ae, laona etana kekede be nau, nau ku kekede sulia ru ki tafau ne sa Jesus sasia, ma ka famanata ana, ² leka ka dao ana fa dangi be God ngalia 'uria 'i langi. 'I naona ne nia ra 'uria 'i langi, nia ka kwatea fatae talingai ki ana Anoeru Abu fuana wane ne nia filida fuana lifurongo nia ki. ³ Ma sulia fai akwala fa dangi ki lau burina maelana, ana kada 'oro ki nia fatainia talana fuana lifurongo ki, ma nia ka fulia ru ki, fua sae ka famamana ne nia mauri. Kera ka ada to'ona, ma nia ka fata faida sulia na falafala ne God kai gwaungai ana fafia wane nia ki.

⁴ Ma ana te kada ana okulae kera fainia sa Jesus, nia kwatea na fatae talingai fuada ka 'uri, "Nao mulu si leka fasia 'i Jerusalem. Mulu kai makwalia na kwatea be Maa nau eta fatae ana. Kamulu rongoa na be nau ku fata na mai sulia ka 'uri, ⁵ 'Sa Jon nia siuabua go wane ki ana kafo, ma nao si tau, God kai siuabu kamulu ana na Anoeru Abu.' "

Sa Jesus ra 'uria 'i langi

⁶ Ma ana kada ne lifurongo ki kera oku lau fainia sa Jesus, kera ledia kera ka fata 'uri, "Aofia 'ae, 'uri ma, kada te na ne 'oe kai 'ui 'ania 'initoe 'i Rom, ma 'oko olitainia na 'initoe be fua malu wane Israel ki?"

⁷ Ma sa Jesus ka olisida ka 'uri, "Nao lau ta ru fua mulu ka saitamana fa dangi ma na kada 'urinai ki, sulia Maa nau ne alua tafau kada fuana ru ne ki kai dao mai. ⁸ Boro ma kamulu ne, kada Anoeru Abu kai dao mai fafi kamulu, mulu kai too ana nikilalae. Ma mulu kai fata suli nau seki 'i Jerusalem, ma ana fere ki tafau 'i Jiudea ma 'i Samaria, ma ka dao ana fere ki tafau laona molagali."

⁹ Ma burina ne nia saea ru ne ki tafau, God ka ngalia na 'uria 'i langi. Ma kada kera bubu ga 'ada 'ua, te gwa salo ka susia, ma kera nao si ada to'ona na.

¹⁰ Ma kada kera bubu talingai ga 'ada 'alaa 'uria 'i langi fuana adalae to'ona, kada ne nia ra, na ro wane keroa ofi ana maku kwao ki 'ali'ali mai, keroa ka uu na faida. ¹¹ Ma keroa ledida keroa ka 'uri, "Kamulu wane 'i Galili ki, 'uta ne kamulu uu go 'amulu 'i seki, ma mulu ka adaada 'alaa go 'amulu 'uria laona mamanga? Sa Jesus be God ngalia fasi kamulu 'uria 'i langi, kai oli laugo mai, dia be mulu ada to'ona nia ra 'uria 'i langi."

Na wane fua talalana sa Jiudas

¹² Sui na wane ni lifurongo ki, kera ka oli 'uria 'i Jerusalem fasia gwauna fa uo ne kera saea ana Olif, ne bobola fainia te kilomita fasia 'i Jerusalem. ¹³ Ma kada kera dao na 'i Jerusalem, kera ka ra 'uria na mae lume ne kera to ana 'i langi. Ma satana wane nai ki ne: sa Pita, sa Jon, sa Jemes, sa Andru, sa Filip, sa Tomas, sa Batolomiu, sa Matiu, sa Jemes na wele sa Alfeas, sa Simon ta wane ana wane be kera doria tarilana wane Rom ki fasia 'i Israel, ma sa Jiudas na wele sa Jemes. ¹⁴ Ma kera 'idufa oku 'urinai sulia te manatae wane fuana folae fainia tani keni laugo, ma ni Mary na gaa sa Jesus, fainia na wanefuta sa Jesus ki.

¹⁵ Ma ana te kada kera oku senai, te telenge ma ro akwala wane fama-mana ki ne kera oku mai. Ma sa Pita tae uu ka fata 'uri fuada, ¹⁶⁻¹⁷ "Wane kwaimani nau ki 'ae, na Kekedee Abu sulia sa Jiudas fuli mamana na, sulia na Anoeru Abu be fata ana sa Deved sulia sa Jiudas. Sa Jesus be filia laugo sa Jiudas fua nia ta te wane akulu fuana sasilana na raoe ne fuana lifurongolae, boroi ma sa Jiudas be talaia mai wane ki fua daulana sa Jesus."

¹⁸ ('Urinai sa Jiudas ka ngalia malefo be kera foli nia ana fua nia ka 'olomaelana sa Jesus, ma ka folia ana na lifu gano. Ma laona gano nai, nia 'e 'asia, ma na guina ka foga, ma na guina ka busu tafa na 'i maa. ¹⁹ Ma na wane ne kera to 'i Jerusalem, kera rongoa ru ne fuli fuana sa Jiudas, ma kera ka saea na gano nai ana fatae kera "Akeldama." Ma fadalana na fatae nai ne na "Gano Ana 'Abu.")

²⁰ Ma sa Pita ka fata lau 'uri, "Ru ne fuli dia be kera kedea laona buko Psalm ki nia 'uri, 'Na lume nia ka gwau, ma nao ta wane si to laona.'* Ma te kekedee laugo be nia 'uri, 'Nia lea fuana ta wane lau ne kai talana fua kai ngalia raoe be nia.'*

²¹⁻²² "Nia 'e lea fuana kulu kai filia lau ta wane fua kai rao oku fai kalu na lifurongo ki fuana fatae sulia tataelana na 'Aofia sa Jesus fasia maea. Na wane ne kulu kai filia, nia ta wane ana fikute wane be kera leka oku fai kulu ana kada be sa Jesus nia to 'ua fai kulu, safali mai ana kada be sa Jon siuabua sa Jesus, leka mai ka dao ana fa dangi be God ngalia na sa Jesus fasi kulu 'uria 'i langi."

²³ Ma kera ka filia ro wane ki. Ma satana ta wane ne sa Josef, ne kera saea ana sa Basabas, ma kera ka saea laugo ana sa Justus. Ma satana ruana wane ne sa Mataeas. ²⁴ 'Urinai kera foa kera ka 'uri, "Aofia 'ae, 'oe ne 'oe saitamana manatana wane ki tafau. Aia, 'oko fatainia mai fua malu ana kada ne sa ti ana ro wane ne ki ne 'oe filia, ²⁵ fua kai ngalia raoe ne ana lifurongolae be sa Jiudas lukasia ma ka leka na 'ana 'uria kula ne bobola fua nia kai to ana." ²⁶ Ma burina ne kera foa tafau, kera ka saketo ana ru dia daisi, fua kera ka dao to'ona sa ti ana ro wane ne ki ne God filia, ma kera ka filia sa Mataeas fua ka rao fainia akwala ma te wane ni lifurongo nai.

2

Daolana mai na Anoeru Abu

* 1:20 Psalm 69:25   * 1:20 Psalm 109:8   * 2:1 Pentekos: Ada to'ona ana Diksonari

1 Ma na fa dangi baita Jiu ki ne kera saea ana Pentekos* nia dao na mai, ma na wane ne kera famamana ki, kera oku ana te kula laona fere baita 'i Jerusalem. 2 Tona boroi ma te lingeru dia na kuburu baita, nia dao mai fasia 'i langi, ma ka talofia na lume ne kera to ana. 3 Ma kera ka ada to'ona na ru dia meamea ere ki, ma na ru nai ka takalo ma ka dau fafona wane ki tafau ne kera to senai. 4 Ma na Anoeru Abu ka sura ada tafau, ma kera ka etangia fatae ana fatae 'e'ete ki, dia ne Anoeru Abu fafata kera ana.

5 Ma ana kada nai, na wane Jiu ki ne kera fosia God, kera to laugo 'i Jerusalem. Kera leka mai fasia na mae fere 'e'ete baita ki laona molagali. 6 Ma kada kera rongoa na lingeru nai, wane 'oro ki kera oku. Ma kera ka kwele 'asiana, sulia ne wane famamana ki, kera fata ana fatae kera ki tafau. 7 Ma sulia kera kwele 'asiana, kera ka fata 'uri fuada talada, "Na wane ne kera fata 'uri ki, kera wane 'i Galili ki tafau go. 8 Ma 'uta ne kalu rongo kera fata na ana fatae kalu ki? 9 Sulia kalu leka mai fasia fere 'i Patia, ma 'i Media, ma 'i Elam, ma 'i Mesopotemia, ma 'i Jiudea, ma 'i Kapadosia, ma 'i Pontus, ma 'i Esia†, 10 ma fasia 'i Frigia, ma 'i Pamfilia, ma 'i Ijip, ma fasia fere ki 'i Libia karangia 'i Saerin, ma tani wane kalu leka mai fasia 'i Rom. (Aia, ma tani ai amalu kera wane Jiu ki, ma tani ai amalu lau kera fi ru go mai 'i Jiu 'i buri.) 11 Ma tani wane kera leka mai fasia 'i Krit, ma fasia 'i Arabia, ma kulu ka rongoa wane ne ki kera fata sulia na ru ni kwelelae ana ki ne God nia sasia, ma kulu ka rongo saitamana fatae kera ki ne fatae mamana kia go talaka!" 12 Kera ka kwele 'asiana, ma kera ulafusia na ru ne kera ada to'ona. Ma kera ka ledi kera talada kera ka 'uri, "Te na ne 'uri?"

13 Ma tani wane ada ka fata 'onionga ana kera ka 'uri, "Alamia kera ku baita ana waeni 'oto ne, ma gwauda ka garo."

Na fatalolae sa Pita

14 Sui sa Pita ka uu fainia akwala ma te wane ni lifurongo nai ki, ma ka fata baita fuana okue nai ka 'uri, "Mulu na sasiku wane Jiu ki, ma mulu wane ki tafau ne mulu to 'i Jerusalem, mulu kai fafurongo basi mai fuaku, fua nau ku farongo kamulu ana fadalana ru ne. 15 Na wane ne ki nao kera si oewanea lau ana kufilana waeni ne, dia ne mulu manata to'ona. Sulia nia fi dao go ana sikwana kada sato 'i 'ofodangi.

16 Aia, ma na ru ne be sa Joel na profet 'e fata 'ua na mai sulia be 'uri, 17 'God ka fata 'uri,

Ana maedangi 'isi ki, nau kai kwate dangalu ana na Anoeru Abu nau fuana wane nau ki tafau. Ma na wele fi baita kamulu ki, ma na sari kamulu ki, kera kai farongo ana fatalaku.

Ma na wele fi baita kamulu ki kera kai ada to'ona na fataie ki, ma na wane ngwaro kamulu ki kera kai ada to'ona ru ki ana maleu bolee kera ki.

18 Ana kada nai ki, nau kai kwate tea laugo na Anoeru Abu nau fuana wane ma keni nau ki ne kera rao 'o'oni ma kera ka famamana, fua kera laugo kai farongo ana fatalaku.

19 Ma nau kai fulia na ru ni kwelelae ana ki laona mamanga 'i langi, ma nau ku sasia fanadae ki 'i ano laona molagali.

Laona molagali na wane ki kera kai ada to'ona ne na wane ki kera kai mae, ma na ere, ma na sasu ki.

20 Ma 'i langi na wane ki kera kai ada to'ona na sato kai rodoa, ma na madame kai meo dia ta 'abu.

'Urinai ka sui fa dangi 'initoa nai fi dao mai, ne God kai ketoa na wane ki tafau.

21 Sa ti boroi 'ana ne gani 'uria kwai'adomilae ana 'Aofia, nia kai famauria.' "☆

22 Ma sa Pita ka fata lau 'uri, "Mulu wane Israel ki, mulu kai fafurongoa na fatae ne ki! Sa Jesus wane fasia

† 2:9 Esia: Ada to'ona ana Diksonari ☆ 2:21 Joel 2:28-32

'i Nasaret, nia na wane ne God odua mai. God ka fatainia fua mulu ana fanadae, ma na ru ni kwelelae ana ki ne nia sasia mai ania sa Jesus. Mulu talamulu kai saitamana tafau ru ne ki ne fuli 'i safitamulu. ²³ Aia, ma God ka saitamana, ma nia ka naia na sa Jiudas ne kai kwatea sa Jesus fua mulu, ma mulu ka saungia, sulia mulu alamatainia fuana wane ne nao lau Jiu ki, kera ka foto'ia ana 'airarafolo. ²⁴ Boro ma God 'e taea lau fasia maea, ma ka lugea fasia nikilalae ana maea, sulia nia 'afitai fuana maea ka dau sulia sa Jesus. ²⁵ 'I nao mai sa Deved be fata 'uri suli nia,

'Nau ku ada to'ona God ana kada ki tafau ne nia to fai nau, ma nao nau si mau, sulia nia to karangi aku.

²⁶ Ma sulia ru ne, nau ku eele 'asiana, ma na fatalaku ka fungu ana eelelae.

Nau kai fito'ona God, ²⁷ sulia nao 'oe si alamatai nau 'uria na kula ana maea, ma nao 'oe si ala'ani nau, na Wane Abu 'oe ka fura laona kilu gwau.

²⁸ Ma 'oe fatainia fuaku ne nau kai mauri lau.

Ma ana tolamu fai nau, 'oe kai fafungu nau ana eelea.' "✧

²⁹ Ma sa Pita nia fata nonira'a lau ka 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'ae, nau ku fata madakwa fua mulu sulia na koko kia sa Deved na kingi. Nia mae, ma kera ka faitolia na. Ma na kilu gwau nia ka to karangi kulu ga 'ana 'i seki ta'ena. ³⁰ Sa Deved nao si fata lau sulia nia talana kada nia saea ru ne. Nia ta profet, ma nia ka saitamana ga 'ana na fata alangaie God fuana. God fata alangai kai alua ta wane ana kwalafa sa Deved na kingi, nia kai gwaungai dia nia.

³¹ Sa Deved ka ada to'ona tafau na te ne God kai sasia, ma sa Deved ka fata sulia na tataelana na Christ, na wane filia God fasia na maea, God nao si lukasia laona kula ni mae, ma na nonina nao si fura.

³² Sa Jesus be, God taea fasia na maea, ma kalu tafau go ne kalu ada

to'ona, ma kalu ka fata famamana 'urinai sulia. ³³ God nia fa'initoa sa Jesus ana fagourulana fua nia ka gwaungai fainia, ma God ka kwatea na Anoeru Abu fuana, dia be nia eta fata ana. Aia, ma na ru ne mulu ada to'ona, ma mulu ka rongoa ta'ena na ne sa Jesus kwate dangalu mai ana na Anoeru Abu fua malu. ³⁴ Sulia nao lau sa Deved ne ra 'uria 'i langi. Boro ma sa Deved fata lalau 'uri,

'God nia fata 'uri fuana 'Aofia nau: 'Oe gouru 'i bali 'o'olo aku, ma 'oe gwaungai fai nau, ³⁵ makwalia kada nau kai alua malimae 'oe ki farana gwaungaie 'oe.' ✧

³⁶ "Nia ne kamulu, wane Israel ki, nau ku doria mulu kai saitamana lea ana sa Jesus ne nau ku fata sulia, be mulu foto'ia ana 'airarafolo, ma God ka alua sa Jesus fua famaurilana wane ki ma ka gwaungai!"

³⁷ Ma ana kada ne wane ki kera rongoa ru nai, manatada ka ngwatautau 'asiana. Ma kera ka fata 'uri fuana sa Pita fainia na wane ni lifurongo ki, "Wane kwaimani nau ki 'ae, te ne kalu kai sasi fua God ka manataluge amalu?"

³⁸ Sa Pita olisida ka 'uri, "Kamulu tafau, mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki, ma kalu kai siuabu kamulu, sulia mulu famamana sa Jesus Christ fua God ka manataluge ana ta'alaie kamulu ki, ma God kai kwatea na Anoeru Abu nia fua mulu. ³⁹ God kia nia eta fatae kai kwatea na Anoeru Abu fuana wane ne nia rii 'urida fuana talana. Na eta fatalae ne nia 'afuta mulu na fainia wele kamulu, ma na wane ne kera to tau ki laugo."

⁴⁰ Sa Pita ka saea na ru ne ki fuada, ka raduda ka 'uri, "Mulu kai ada lea suli kamulu talamulu fasia na kwaekwae ne kai leka mai fuana wane ta'a ki!" ⁴¹ Ma na wane 'oro ki, kera ka famamana fatalana, ma kera ka siuabu. Ma ana fa dangi nai, bobola fainia olu to'oni wane ki ne kera ru lau mai laona fikute wane famamana nai. ⁴² Ma ana maedangi ki tafau, kera fafurongoa

na famanatae lifurongo ki, ma kera 'idufa to oku, ma kera ka fanga kwaimani, ma kera ka foa oku.

⁴³ Ma na lifurongo ki, kera fulia ru fanadae 'oro ki ma na ru ni kwelelae ana ki, ma na wane ki tafau kera ka kwele. ⁴⁴ Ma na wane ne kera famamana sa Jesus ki, kera ka 'ado fainia okue kwaimani, ma kera ka tolingia safitada kwailiu toorue kera ki. ⁴⁵ Ma tani kada kera ka 'oifoli laugo ana na alurue kera ki, ma na ano kera ki, ma kera ka tolingia malefo kera ngalia ki safitada kwailiu, ka bobola fainia kwaidorie te te wanea adalu ne doria. ⁴⁶ Ma kera ka oku ana maedangi ki tafau laona fa labu ana Beu Abu God. Ma kera ka fanga oku kwaimani laona lume kera ki, ma kada kera oku 'urinai, kera ka eele 'asiana fainia na gwarimabelae laona maurilada. ⁴⁷ Ma kera ka tangoa God, ma na wane ki tafau 'i Jerusalem ka eele faida. Ma ana maedangi ki tafau, na 'Aofia ka famauria tani wane lau, ma kera ka ru mai laona fikute wane famamana ne.

3

Sa Pita fai sa Jon keroa gura na wane 'aena mae

¹ Ana te maedangi, sa Pita ma sa Jon, keroa leka 'uria Beu Abu God ana oluna kada sato saulafi, sulia kada sato nai, kada Jiu ki fua folae. ² Ana maedangi ki tafau, wane ki kera 'idufa ngalia mai te wane 'aena mae safali mai ana kada ana futalana. Ma kera ka alua mana tafa ana Beu Abu God. (Na tafa nai, kera saea ana "Mae Tafa Kwanga.") Ana maedangi ki tafau, nia to senai, fua ka gani malefo ana wane ne kera ru kau laona Beu Abu God. ³ Ma kada nia ada to'ona sa Pita fainia sa Jon keroa ru kau, nia ka gani keroa fua keroa ka kwatea ta ru fuana. ⁴ Ma keroa ka bubu tete fuana, ma sa Pita ka fata 'uri fuana, "Ada mai fuamaro." ⁵ Ma nia ka bubungi keroa, ka manata 'ana fua keroa ka kwatea ta ru fuana. ⁶ Ma sa Pita ka fata 'uri fuana, "Nao nau si to go

ana ta malefo. Boro ma nau kwate fuamu na ru ne nau ku to ana. Nau ku saea fuamu, ana satana sa Jesus Christ wane 'i Nasaret 'oe tatae, ma 'oko fali." ⁷ Go sa Pita ka dau ana 'aba 'o'olo nia, ma ka taea. Ma 'ali'ali go 'aena tafau ka nikila na, ⁸ ma nia ka lofo, ma ka uu ana ro 'aena ki, ma nia ka fi safali ka fali kwailiu. Ma nia ka ru kau fai keroa 'uria laona fa labu ana Beu Abu God, ka fali, ma ka ngwae sakasaka ma ka tangoa God. ⁹ Ma kada wane nai ki, kera ada to'ona nia fali, ma ka fata lea ana God, ¹⁰ kera ada saitamana ne nia na wane gani be leka ru kai to mana tafa ana Beu Abu God. Ma kera ka kwele 'asiana ana ru ne fuli fuana wane nai.

Fata sa Pita saea laona Beu Abu God

¹¹ Kada nai, wane ne ka dau ngasi na ana sa Pita fai sa Jon, na wane 'oro ki kera ka kwele 'asiana, ma kera ka lae 'ali'ali siada laona kula ana Beu Abu God ne kera saea ana "Taofa sa Solomon." ¹² Kada sa Pita ada to'ona na wane nai ki, nia ka fata 'uri fuada, "Mulu wane Israel ki, 'uta ne mulu ka kwele ana ru ne, ma mulu ka bubungi karo na 'amulu 'uri? Alami kamulu kwaisae na nikilalae karo talamaro, ma na tolai abu karo ne karo gura ana na wane ne ma nia ka fali? ¹³ God ne sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob kera fosia, God be koko kia ki, nia tala fa'initoa na wane rao nia sa Jesus. Boro ma mulu ka kwatea lalau sa Jesus fuana fanaonao ki. Ma kada sa Paelat nia ketoa, kamulu noni'ela 'ani nia, ma mulu ka fata falia 'asiana kada be sa Paelat saea fua lugelana. ¹⁴ Sa Jesus na wane abu, ma ka 'o'olo be God filia fuana famaaurilana wane nia ki, boro ma mulu noni'ela ana, ma mulu ka 'ingoa lalau sa Paelat fua lugelana wane ne sauwanee. ¹⁵ Ma mulu ka saungia sa Jesus na safalie ana maurie. Boro ma God ka taea fasia na maea, ma karo ka ada to'ona mamananana ru ne. ¹⁶ Mulu ada to'ona na wane ne, ma mulu ka ada saitamana. Nia famamana na nikilalae sa Jesus ne ka famauria.

Fitoe ana sa Jesus ne kwate wane ne ka 'akwa ne mulu ka ada to'ona tafau na.

¹⁷ “‘Urinai wanefuta nau ki 'ae, nau ku saitamana kamulu fainia fanaonao ki mulu sasi 'urinai ana sa Jesus, sulia mulu ulafusi ru. ¹⁸ Boroi ma God saea na mai 'ua 'i nao ana na profet ki fua na wane filia nia kai nonifi. Ma nia 'urinai fua ka fama-mana na fatalana God. ¹⁹ 'Urinai mulu kai kari abulo na, ma mulu ka abulo 'uria God, fua nia ka manatalugea abulo ta'alaie kamulu ki, ma fua God ka faeelea na maurilamulu, ²⁰ ma nia ka kwatea mai sa Jesus Christ wane be nia filia na fua mulu. ²¹ Nia to mai 'ana 'i langi leka ka dao ana kada God kai fafalua ru ki tafau, dia be nia saea mai 'ua na ana profet abu nia ki. ²² Sulia sa Moses fata sulia na 'Aofia ka 'uri, 'God kamulu kai kwatea kau te profet siamulu, dia laugo ne nia eresi nau mai. Nia ta wane amulu wane Jiu ki. Mulu kai rosulia na te ki ne nia saea fua mulu. ²³ Sa ti boroi 'ana ne nao si rosulia na te ne na profet nai saea, God kai efoa nia ka to 'e'ete fasia wane nia ki ma ka saungia.’* ²⁴ Sa Samuel, ma na profet ki tafau ne kera leka mai 'i buri, kera to ana na farongoe ne fasia God, kera ka 'ainitaloa laugo 'ana te ne nia fuli na ana kada ne. ²⁵ Na fata alangaie God ki fua mulu nia dao mai ana na profet nia ki. Ma mulu 'ado laugo ana fainia na koko kamulu ki ana alangaie God fuada, dia nia saea fuana sa Abraham ka 'uri, 'Nau kai falea wane ki tafau laona molagali, sulia na wane ne nia futa olitamu.’* ²⁶ Nia ne, God ka filia mai ma ka kwatea mai na wane rao nia sa Jesus siamulu, fua nia ka falea kamulu, ana kada mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki.”

4

Kera ketoa sa Pita fai sa Jon

¹ Ana kada sa Pita fainia sa Jon keroa faorai 'ua ga 'ada fua tooa

ki, tani fataabu, ma tani Sadusi, ma na fanaonao ana wane ne kera folo 'usia Beu Abu God, kera dao mai siada. ² Kera guisasu, sulia na ro lifurongo ne ki keroa famanata wane ki ne sa Jesus nia tatae na fasia maea, ma ka fatainia ne na wane ne kera mae ki boroi kera kai tatae laugo fasia maea. ³ Nia ne kwatea kera ka dauda, ma kera ka aluda laona beu ni kanie, ma keroa ka to senai makwalia ruana maedangi, sulia nia saulafi na. ⁴ Ma wane 'oro ne kera rongoa fatae keroa ki, kera ka famamana. Ma na wane ne kera famamana na farongoe lea kada nai, nia bobola fainia lima to'oni wane ki.*

⁵ Ana maedangi 'i buri, wane fanaonao Jiu ki, ma wane famanata ana taki ki, kera oku 'i Jerusalem. Kera na fikute wane lokoeru. ⁶ Kera oku fainia sa Anas na 'inita fataabu, ma sa Kaeafas, sa Jon, sa Aleksanda fainia tani wane lau ana kwalafa ana 'inita fataabu. ⁷ Sui kera ka fauua sa Pita fainia sa Jon 'i naofada tafau, ma kera ka ledida ka 'uri, “Kamoro gura 'uta ana na wane 'aena 'e mae ne? Na mamanae te ne kamoro too ana, ma na nikilalae ana sa ti ne kamoro gura ana?”

⁸ Ma na Anoeru Abu ka sura ana sa Pita ma nia ka fata 'uri fuada, “Kamulu wane fanaonao ki, ma na wane gwaungai ki, ⁹ mulu ledi karo ta'ena sulia na ru lea ne karo sasia fuana wane 'aena 'e mae, ma te ne kwate nia ka lea. ¹⁰ Karo dori kamulu fainia wane ki tafau 'i Israel mulu ka saitamana ru ne, na wane ne mulu ada to'ona, nia 'akwa, ma ka uu na fai kamulu, nia 'akwa ana na nikilalae sa Jesus Christ na wane fasia 'i Nasaret be kamulu saungia ana 'airarafolo ma God ka taea fasia na maea. ¹¹ Na Kekedee Abu be fata sulia sa Jesus ka 'uri,

‘Nia na fau ne mulu na wane saungai lume ki, mulu noni'ela ana.

Nia ne na fau ne talingai ka liufia na fau ki tafau ana 'odoe.’

* 3:23 Diutronomi 18:15, 18   * 3:25 Jenesis 22:18   * 4:4 Lima to'oni wane ne kera nao si tomainia go keni fainia na wele ki ne kera famamana laugo na farongoe lea.

12 Taifilia nia go ne saitamana ka famauria wane ki, nao na ta wane lau laona molagali, ne God kwatea fua ka famaui kia.”

13 Ma fikute wane lokoeru, kera ka kwele 'asiana ana sa Pita ma sa Jon, sulia nao keroa si mau ana fata nonira'alaе. Ma kera ka kwele laugo ana saitamarue keroa, ro wane ne ki nao keroa si susuli ru go. Ma kera saitamana keroa ro wane dee ie ki go. Ma kera ka saitamana ne keroa ro wane be liu oku laugo fainia sa Jesus. 14 Ma kera ka ulafusia na saelana lau ta ru, sulia na wane be keroa gura nia uu laugo fai kera. 15 'Urinai ne kera ka kwatea sa Pita, ma sa Jon, fainia na wane nai, kera ka ru kau 'i maa fasia kula ni okulae nai. Sui, kera fata basi 'ada sulia te ne kera kai sasia ana sa Pita ma sa Jon. 16 Ma kera ka fata 'uri, “Te ne kulu kai sasia ana ro wane ne ki? Sulia na wane ki tafau ne kera to 'i Jerusalem, kera saitamana tafau go na fanadae ne keroa sasia, ma nao kulu si bobola fua tofelana. 17 Boro ma fua ru ne ka nao si talo fuana tani wane lau, kulu saea fuada nao keroa si fata lau sulia sa Jesus fuana tani wane lau.”

18 Sui kera ka saeda lau mai 'uria sa Pita ma sa Jon, kera ka fata talingai 'uri fuada, “Nao kamoro si fata lau ana ma nao moro si famanata na sulia sa Jesus.”

19 Ma sa Pita fainia sa Jon keroa olisida ka 'uri, “Kamulu manata basi, na te ne 'o'olo maana God, na rolae suli kamulu, naoma rolae sulia God? 20 Nao karo si mango na fasia fatae sulia te ne karo tala ada to'ona, ma karo ka rongoa.”

21 Ma na fikute wane lokoeru, kera ka fata nikila lau fuada. Sui kera ka lugeda, fasi wane ki ka fualida fafia kwae ladaro, sulia wane ki tafau, kera tangoa God fafia te ne keroa fulia. 22 Sulia wane ki saitamana taifilia God go ne ka gura wane ne matai na sulia fai akwala fangali ma ka tarenga ana maurilana.

Wane famamana ki kera foa 'uria nonira'alaе

23 Kada kera alamatainia fua keroa ka leka na 'ada sa Pita ma sa Jon, ka oli lau siana fikute wane keroa, ma keroa farongoda ana ru ne fataabu baita ki ma wane fanaonao ki kera saea. 24 Ana kada kera rongoa, kera ka fosia God kera ka 'uri, “God 'initoa 'ae, 'oe ne saungainia na mamanga, na molagali, na asi, ma na ru mauri ki tafau 'i seki. 25 Ma 'oe kwatea na Anoeru Abu 'oe fuana koko kalu sa Deved na wane rao 'oe, fua ka fata 'uri,

'Na wane ne nao lau Jiu ki, kera guisasu fuaku, ma kera ka tatae suali nau sulia manatae wane oewanea kera ki.

26 Na kingi ki kera sasi akau 'ada talada ma na wane 'initoa ki kera ka oku fua firue fainia God ma Christ na wane filia nia.'☆

27 “Sulia ru ne fuli kada sa Herod Antipas ma sa Pontias Paelat, keroa oku laona fere nai fainia wane ne nao lau Jiu ki ma na wane Israel ki laugo. Kera oku fuana ketolana sa Jesus, na wane rao abu 'oe ne 'oe filia na. 28 Kera oku fuana famamanalana ma sasilana na ru ki tafau, dia be 'oe naia na mai, sulia ana nikilalae 'oe, ma na kwaidoria 'oe fua ka fuli 'urinai. 29 Ma ana kada ne God 'ae, 'oe ada to'ona basi fatae talingai kera ki, ma 'oe kwatea mai na nikilalae 'oe fua malu na wane rao 'oe ki, fua kalu fata nonira'a ana fatalamu. 30 'Oe fatainia mai nikilalae ma 'oe gura wane ki, fua kera ka ada to'ona fulilana ru fanadae ki, ma na ru ni kwelea ki, ana satana wane rao abu 'oe sa Jesus.”

31 Ma ana kada kera foa ka sui go, kula ne kera oku ana ka gelogelo na. Ma na Anoeru Abu ka sura adalu tafau, ma kera ka fata nonira'a na ana fatalana God.

Kera tolingia na toorue kera ki

32 Ma wane ki ne kera famamana, kera oku ana te manatae wane. Ma nao ta wane si to ana ta ru ne nia kai saea ana ru nia talana, boro ma

☆ 4:26 Psalm 2:1-2

kera tolingia 'i safitada na ru kera ki tafau. ³³ Ma na lifurongo ki ka 'ainitaloa nonira'a sulia tataelana na 'Aofia sa Jesus fasia na maea, ma God ka falea kera tafau. ³⁴ Ma nao ta wane laona fikute wane ana tooa kera ne ka bobo 'uria ta ru, sulia tani kada ne kera bobo, tani wane ada ne kera to ana gano naoma ta lume, kera ka 'oifoli 'anida. Sui kera ka ngalia mai malefo nai ki, ³⁵ kera ka kwatea fuana lifurongo ki, kera ngalia, kera ka tolingia fuada tafau sulia bobolae kera ki.

³⁶ Ma sa Josef te wane ana kwalafa sa Lifae be futa 'i Saeprus be lifurongo ki kera saea ana sa Banabas (fadalana ne Wane ana Kwairadui), ³⁷ nia 'e 'oifoli ana te lifu gano nia, ka ngalia malefo nai, ka kwatea fuana lifurongo ki.

5

Sa Ananaeas fainia 'afe nia ni Safaera

¹ Boroi ma te wane ne satana sa Ananaeas, fainia 'afe nia ni Safaera, keroa to laugo fainia na fikute wane famamana nai. Ma keroa ka 'oifoli laugo ana ta bali ana gano keroa.

² Ma sa Ananaeas ka alua ta bali ana malefo nai fuada, ka ngalia go mai 'ana ta bali ana malefo nai ka kwatea fuana lifurongo ki, ma nia ka saea nia tafau na nai. Ma na 'afe nia boroi ka ala laugo fasia sukee nai. ³ 'Urinai sa Pita ka ledi 'uri ana, "Ananaeas 'ae, 'uta ne 'oe alamatainia sa Saetan ka talai 'oe, ma ka sasia 'oko sukea na Anoeru Abu ana agwatailana ta bali ana malefo be kamoro ngalia? ⁴ 'I naona ne 'oe foli ana na gano be, nia ne ru 'oe. Ma burina 'oe foli ana, malefo 'oe ngalia 'uria ru nena, 'oe ne 'oe baita fuana, ma 'oe saitamana sasia 'amu ana ta ru sulia na kwaidoria 'oe. 'Uta ne 'oe manata 'urinai laona manatalamu? Nao 'oe si sukea go wane ki, 'oe sukea lalau God!"

⁵ Kada sa Ananaeas nia rongoa na ru nai, nia ka 'asi 'i ano, ma ka mae na. Ma na wane ne kera rongoa ru nai, kera mau 'asiana. ⁶ Ma tani wele

fi baita ki kera ru mai, kera ka 'afua nonina. Ma kera ka ngalia 'i maa, ma kera ka faitoli na ana.

⁷ Bobola fainia ta olu kada sato 'i burina, na 'afe nia ka ru mai laona lume ana kula ne sa Pita nia to ana, ma nao nia si saitamana laugo ana te ne fuli fuana arai nia. ⁸ Ma sa Pita ka ledi 'uri ana, "Farongo nau basi mai, 'uri ma na malefo be tafau na ne arai 'oe fai 'oe moro ngalia 'uria na gano be kamoro 'oifoli ana?"

Ma nia olisia ka 'uri, "Iu, nia tafau na be."

⁹ Go sa Pita ka ledi lau 'uri ana, "'Uta ne arai 'oe fai 'oe, moro ka sukea na Anoeru Abu God, ma kamoro kwaisae nia si keto kamoro go? Na wane be kera faitolia na arai 'oe, kera uu ga 'ada 'i 'aena mae ana kada ne. Ma kera kai ngali 'oe laugo fua kera ka faitoli amu." ¹⁰ Ma 'urinai go ni Safaera ka 'asia laugo 'i ano maana 'aena sa Pita, ma ka mae na. Ma na wele fi baita be ki kera ru mai, ma kera ka ada to'ona ne nia mae na, kera ka ngalia 'i maa, ma kera ka leka faitolia laugo ninimana arai nia. ¹¹ Na wane famamana ki, ma wane ki tafau laugo ne kera rongoa ru nai, kera mau 'asiana.

Ru fanadae ki

¹² Na lifurongo ki, kera fulia ru 'oro ni kwelelae ana ma na fanadae ki safitana na wane ki. Ma wane famamana ki tafau, kera oku laona Beu Abu God ana kula ne kera saea ana Taofa sa Solomon. ¹³ Ma ta wane ne nao si famamana, nao nia si nonira'a fuana ka oku faida, sui boroi 'ana wane ki ka tangoa na wane famamana ki ma ka saea kera lea. ¹⁴ Boroi ma wane 'oro ki, ma keni 'oro ki laugo, kera famamana na 'Aofia, ma kera ka oku laugo laona fikute wane nai. ¹⁵ Ma sulia ru ne lifurongo ki kera fulida, na wane senai ki kera ngalia wane matai ki, ma kera ka aluda sulia na taale fafona 'ifitai kera ki, fua kada sa Pita nia liu, na nununa boroi ka liu fafida, ma kera ka 'akwa. ¹⁶ Ma na wane 'oro ki kera leka mai fasia na fere ki kalia 'i Jerusalem, kera ngalia mai wane kera ki ne kera matai

fainia wane ne anoeru ta'a ki fafida, ma na lifurongo ki kera ka gurada, ma kera tafau kera ka 'akwa laugo.

Kera famalagaigaia na lifurongo ki

¹⁷ Ma na 'inita fataabu, fainia wane nia ki ne kera to laona fikute wane Sadusi ki, kera kwaifi 'asiana fuana lifurongo ki. ¹⁸ Ma kera dauda, kera ka aluda laona beu ni kanie. ¹⁹ Boro ma ana fa rodo nai, na 'ainselele God dao mai, ma ka 'ifingia mae ki ana beu ni kanie nai, ka talaida 'i maa, ma ka fata 'uri fuada, ²⁰ "Mulu leka, mulu ka uu laona Beu Abu God, mulu ka farongoa wane ki sulia na maurie falu ne." ²¹ Na lifurongo ki kera ka rosulia na 'ainselele nai, ma 'i 'ofodangi makalokalo, kera ka leka na laona Beu Abu God, ma kera ka safali na ana famanatalae.

Na 'inita fataabu fainia wane nia ki, kera ka akwa mai 'uria na wane fanaonao ana Jiu ki fua fikute wane lokoeru, fua kera ka filoa na lifurongo ki. Ma kera ka kwate fatae fuana wane ni omee ki, kera ka talaia mai lifurongo ki fasia laona beu ni kanie siada. ²² Boro ma kada ne wane ni omee ki kera dao kau, kera nao si ada to'ona na ta te wane ana lifurongo ki laona beu ni kanie. Ma kera oli kera ka farongoa wane fanaonao ki kera ka 'uri, ²³ "Kada kalu dao kau laona beu ni kanie, kalu ada to'ona ne wane ni folo ki kera bilaki ngasi 'asiana ana mole'ana mae loko ki, ma kera ka folo ga 'ada maana mae ki. Boro ma kada kalu 'ifi, kalu ka ada kau laona, nao kalu si ada to'ona go to'ona ta te wane ana lifurongo ki." ²⁴ Kada ne fataabu baita ki, ma na wane fanaonao ana na wane ni folo ki ana Beu Abu God, kera rongoa ru ne, kera ka filoda kwailiu 'uria te lau ne kai fuli.

²⁵ 'Urainai te wane 'e ru mai, ma ka fata 'uri fuada, "Mulu fafurongoa basi, na wane be mulu aluda laona beu ni kanie, kera uu na 'ada laona Beu Abu God, ma kera ka famanata

na wane ki!" ²⁶ Ma na wane gwaungai ana wane ni folo ki fainia na wane nia ki, kera leka, kera ka oli mai fainia na lifurongo ki. Kera nao si kwae laelae lau sulida fuana olilae mai, sulia kera mau ana wane ki, fasia kera ka 'ui fauda lalau.

²⁷ Ma kada kera talaia mai na lifurongo ki, ma kera ka fauuda naofana na fikute wane lokoeru ne kera oku mai, na 'inita fataabu ka fata fuada ka 'uri, ²⁸ "Kalului talingai ana nao kamulu si famanata lau ana sa Jesus. Boro ma na famanatae kamulu talofia na laona fere 'i Jerusalem. Ma kamulu ka 'ui fafi kalu sae kalu lalau ne saungia sa Jesus ka mae!" ²⁹ Sui sa Pita fainia lifurongo ki kera olisida kera ka 'uri, "Kalului rosulia God ma nao lau wane ki. ³⁰ Ma burina ne mulu saungia sa Jesus ana na 'airarafolo ka mae, God be koko kia ki ne taea fasia maea. ³¹ Ma God taea nia ka gwaungai fainia fua nia ka kwaitalai ma ka famaui, ma ka kwatea kada fuana wane Israel ki, fua kera kai kari abulo, ma nia ka manatalugea ta'alae kera ki. ³² Kalu ada to'ona ru ne fuli fuana sa Jesus ki, ma kalu fainia na Anoeru Abu ka fata ana famamanalae sulia. God kwatea mai na Anoeru Abu fuana sa tifaida ne kera rosulia."

³³ Ma kada ne wane laona fikute wane lokoeru kera rongoa ru ne, kera ka guisasu 'asiana, ma kera dori saungia lifurongo nai ki. ³⁴ Boro ma te wane ana fikute wane lokoeru nai, ma nia ta wane laugo ana fikute wane na Farasi ki ne satana sa Gamaliel, na wane famanata ana taki ki, ne wane ki kera fabaita ana, nia tatae ka saea kera ka olitainia basi 'ada na lifurongo ne ki 'i maa fua kada tu'u. ³⁵ Sui, nia ka fata 'uri fuana wane fanaonao nai ki, "Kamulu wane Israel ki, mulu manata lea sulia na ru ne mulu sasia ana wane ne ki. ³⁶ Sulia nao si tau go kau, sa Teda leka mai ka saea nia ta wane 'inito, ma ka bobola fainia fai telenge wane ki ne kera leka sulia. Ma nao si tau go, wane ni omee Rom ki kera ka

saungia, ma na fafurongo nia ki kera ka takalo tafau, ma na raoe be nia sasia ka sui laugo 'ana. ³⁷ Sui burina, sa Jiudas na wane 'i Galili ka leka lau mai ana kada kera kedea satana wane ki tafau. Ma wane 'oro ki ne kera leka sulia ma kera ka fualia wane 'i Rom ki, boro'i ma wane ni omee 'i Rom ki kera ka saungia laugo. Ma na fafurongo nia ki ka takalo laugo 'ada. ³⁸ Ma sulia na ru ne fafurongo sa Jesus ki kera sasia, nau ku saea fua mulu, nao mulu si sasia ta ru ada. Mulu ala'anida kera ka leka kau 'ada ma mulu ka leka fasida. Dia na manatalae ma na raoe ne kera sasia ne ru go ana wane, nia kai funu laugo 'ana. ³⁹ Ma dia nia leka mai fasia God, nia 'afitai fua mulu ka tatae sualida, ma mulu kai dao to'ona ne mulu firu fai God."

Ma na fikute wane lokoeru nai, kera ka rosulia fatalana sa Gamaliel. ⁴⁰ Sui kera oli lau mai fainia na wane ni lifurongo ki, ma kera ka saea fuana wane ni folo ki ka namusida. Ma kera ka luida nao kera si fata lau sulia sa Jesus. Sui, kera ka lugeda. ⁴¹ Ma kada ne lifurongo ki kera leka na fasia fikute wane lokoeru nai, kera ka eele 'asiana, sulia God nia alafafida ne kera bobola fuana nonifilae sulia sa Jesus. ⁴² Ma ana maedangi ki tafau, na lifurongo ki kera leka 'i laona Beu Abu God, ma 'i laona lume wane ki, ma kera ka famanata, ma kera ka 'ainitalo ana Farongoe Lea ne sa Jesus nia na Christ, na wane filia God.

6

Fililana fiu wane fua 'adomilana lifurongo ki

¹ Ma ana kada nai, wane ne kera famamana sa Jesus ki, kera 'oro na. Ma na 'ugalae ka tatae safitana Jiu ne kera fata ana na fatae Jiu fainia Jiu ne kera fata ana fatae Grik. Tani ai ada ne kera fata ana fatae Grik, kera 'uga, sulia Jiu ne kera fata ana fatae Jiu nao kera si 'adomia go na gwa 'oru kera ki ne fata ana fatae Grik, ka bobola laugo fainia gwa 'oru Jiu ne kera fata ana fatae

Jiu, ana na fanga ma na malefo ne kera tolingia ana maedangi ki tafau.

² Ma na akwala ma ro lifurongo ne ki, kera ka akwa mai 'uria wane famamana ki tafau, kera ka fata 'uri, "Nao nia si lea ne kalu 'abero lau ana tolingilana malefo kulu ki, ma kalu ka manata buro na amalu ana fatalolana fatalana God. ³ Nia 'urinai wanefuta nau ki 'ae, mulu filia mai ta fiu wane lea safitamulu ne mulu saitamana na Anoeru Abu nia sura ada, ma kera ka saitamaru, fua kera ka ada sulia na raoe ne. ⁴ Ma kalu ka rao te bali na amalu ana folae ma na 'ainitalolae fatalana God."

⁵ Ma na wane nai ki, kera oku, kera eele kada kera rongoa ru nai, ma kera ka filia sa Stefen, wane ne Anoeru Abu talaia, ma na famamanae nia ka nikila. Ma kera ka filia laugo sa Filip, sa Prokorus, sa Nikano, sa Timon, sa Pamenas, ma sa Nikolaus na wane fasia 'i Antiok ne nia dau sulia famanatalae wane Jiu ki, boro'i 'ana nia nao si futa lau mai ana ta wane Jiu. ⁶ Sui, na fikute wane famamana nai, kera talaia mai fiu wane nai ki siana na lifurongo ki, ma na lifurongo nai ki kera ka foa fai kera, ma kera ka alua 'abada fafia gwauda.

⁷ Ma na fatalana God ka talofia na 'i Jerusalem ma na wane famamana 'i Jerusalem ki, kera 'oro 'asiana mai, ma na fataabu 'oro ki laugo, kera ka famamana.

Na daulana sa Stefen

⁸ Sa Stefen na wane ne God falea, ma ka kwate nikilalae fuana sasilana fanadae 'oro ki ma na ru ni kwelelae ana ki 'i safitana wane ki. ⁹ Ma tani wane ne kera noni'ela ana sa Stefen, kera to laugo laona fikute wane kera saea ana "Na beu fuana folae 'ana wane kera to sakwadola ki." Tani wane ada kera Jiu ne leka mai fasia 'i Saerin, ma 'i Aleksandria. Kera fainia tani Jiu fasia lofaa 'i Silisia, ma 'i Esia ki, kera etangia olisusue fainia sa Stefen. ¹⁰ Ma na Anoeru Abu ka kwatea saitamarue fuana sa Stefen, fua kada nia fata ana, 'afitai ta wane ka olisia. ¹¹ Sui kera ka foli agwa ana tani wane fua

kera ka saea, “Kalu rongoa nia fata buri tolingai sa Moses fainia God.”
¹² 'Urainai na wane ne ki kera ka suradua tooa ki, fainia fanaonao ki, ma na famanata ana taki ki, ma kera ka guisasu 'asiana, ma kera leka mai siana sa Stefen, ma kera ka daua, ma kera ka talaia mai siana na fikute wane lokoeru. ¹³ Sui kera ka akwa mai 'uria tani wane fua kera ka suke fafia. Kera fata 'uri, “Sulia maedangi ki, na wane ne nia fata buri tolingai ana Beu Abu God, fainia na taki sa Moses ki. ¹⁴ Kalu rongoa nia saea sa Jesus wane 'i Nasaret nia kai okosia na Beu Abu God, ma kai talana laugo na falafala kia ki ne sa Moses kwatea na fuaka.” ¹⁵ Ma na wane ne kera to laona fikute wane lokoeru ne, kera ka alu maada ana sa Stefen, ma kera ka ada to'ona ne na maana 'e ngwasinasina ka dia na ta 'ainsel.

7

Sa Stefen susi nia naofana fikute wane lokoeru

¹ 'Urainai na 'inita fataabu ka ledia sa Stefen ma ka fata 'uri, “'Uri ma ru ne kera fai fafi 'oe ana ki, nia mamana ne?”

² Sa Stefen olisida ka 'uri, “Wane kwaimani nau ki, ma maa nau ki 'ae, mulu fafurongo nau basi! God ne 'initoa ma ka nikila, nia fatai fuana koko kia sa Abraham kada nia to 'ua 'i Mesopotemia, sui nia fi leka to 'i Haran. ³ God fata 'uri fuana, “Oe tatae fasia na fui wane 'oe, ma na fere 'oe, 'oko leka 'uria na gano ne nau ku saea 'oe kai leka 'uria.’*
⁴ Sui nia ka leka fasia lofaa nia 'i Kaldia, ma ka leka to 'i Haran. Ma burina na maa sa Abraham nia mae, God ka sae nia ka 'idu mai 'uria na gano ne mulu to na ana 'i ta'ena, ne kera saea 'i nao ana 'i Kenan. ⁵ Aia, God nao si kwatea go ta bali ana gano ne fuana sa Abraham, ta bali tu'u boro ma fua sae sa Abraham ka to ana 'e nao laugo. Boro ma God nia eta fatae fua sa Abraham ne nia kai kwatea na gano nai fua gano nia na 'ana, fainia na olitana kwalafa nia.

Ma kada God nia eta fatae fuana, sa Abraham nao nia si to 'ua ana ta wele. ⁶ 'I buri God ka fata 'uri fuana, 'Na olitamu kai to ana gano ne nao lau gano kera, ma 'i senai kera kai rao 'o'oni. Ma na wane ki kera kai famalagaigaida sulia fai talanga fangali ki. ⁷ Boro ma nau ku kwatea kwaekwae fuana wane ne kera rao fuada ki. Ma 'i buri, na olitamu kera kai sakatafa mai fasia fere nai, ma kera kai fosi nau laona kula ne.’*
⁸ “God eta fatae fuana sa Abraham ma ka saea fuana, dia na wane nia ki kera 'ole 'unge, kera alafafia na alangaie nia.* Nia ne sa Abraham ka 'ole 'unge ana sa Aesak, fiu maedangi ki 'i burina ne nia futa. 'Urainai laugo, sa Aesak ka 'ole 'unge ana wele nia sa Jakob, ma sa Jakob ka 'ole 'unge ana akwala ma ro wele nia ki ne kera na ne na koko kia ki.

⁹ “Sa Josef ne ta wane na ana akwala ma ro wele nai sa Jakob fafutada ki. Na saoana ki tafau lioda kwaifi fuana, ma kera ka foli ana fuana wane ne kera leka 'uria 'i Ijip ki, fua sae nia kai rao 'o'oni 'i senai. Boro ma God nia to fainia, ¹⁰ ma ka tagi sulia laona 'afitaie nia ki. Kada sa Josef nia dao siana na kingi 'i Ijip, God kwatea na saitamarue fuana, ma ka kwai'adomi ana ne kwate ma na kingi ka doria, ma ka alu nia ka gwaungai ana tooa 'i Ijip, ma ka alua nia ka ada laugo sulia na toorue nia ki tafau. ¹¹ Ma kada nai laugo ne na uni fioloe baita ka liu laona lofaa 'i Ijip ma 'i Kenan,* ne ka kwatea na 'afitaie baita fuana wane ki. Ma kada nai, nia 'afitai 'asiana fuana sa Jakob fainia wele nia ki ka dao to'ona ta fanga. ¹² Nia ne kada sa Jakob rongoa ne na fanga 'e 'oro 'i Ijip, nia ka kwatea wele nia ki (ne koko kia ki), kera ka eta leka dao 'i senai. ¹³ 'Urainai ana ruana kada ne kera leka lau mai, sa Josef ka fata madakwa 'ani nia fuana saoana ki ma kera fi ada saitamana. Ma na kingi boro ma fua sae sa Abraham ka to ana 'e nao laugo. Boro ma God nia eta fatae fua sa Abraham ne nia kai kwatea na gano nai fua gano nia na 'ana, fainia na olitana kwalafa nia.

⁹ “Sa Josef ne ta wane na ana akwala ma ro wele nai sa Jakob fafutada ki. Na saoana ki tafau lioda kwaifi fuana, ma kera ka foli ana fuana wane ne kera leka 'uria 'i Ijip ki, fua sae nia kai rao 'o'oni 'i senai. Boro ma God nia to fainia, ¹⁰ ma ka tagi sulia laona 'afitaie nia ki. Kada sa Josef nia dao siana na kingi 'i Ijip, God kwatea na saitamarue fuana, ma ka kwai'adomi ana ne kwate ma na kingi ka doria, ma ka alu nia ka gwaungai ana tooa 'i Ijip, ma ka alua nia ka ada laugo sulia na toorue nia ki tafau. ¹¹ Ma kada nai laugo ne na uni fioloe baita ka liu laona lofaa 'i Ijip ma 'i Kenan,* ne ka kwatea na 'afitaie baita fuana wane ki. Ma kada nai, nia 'afitai 'asiana fuana sa Jakob fainia wele nia ki ka dao to'ona ta fanga. ¹² Nia ne kada sa Jakob rongoa ne na fanga 'e 'oro 'i Ijip, nia ka kwatea wele nia ki (ne koko kia ki), kera ka eta leka dao 'i senai. ¹³ 'Urainai ana ruana kada ne kera leka lau mai, sa Josef ka fata madakwa 'ani nia fuana saoana ki ma kera fi ada saitamana. Ma na kingi boro ma fua sae sa Abraham ka to ana 'e nao laugo. Boro ma God nia eta fatae fua sa Abraham ne nia kai kwatea na gano nai fua gano nia na 'ana, fainia na olitana kwalafa nia.

* 7:3 Jenesis 12:1   * 7:7 Eksodas 3:12   * 7:8 Jenesis 17:10-14   * 7:11 'I Kenan na sataeru 'ua fuana lofaa 'i Israel. Ada to'ona laugo verse 4-5, ma 7.

wane sa Josef ne kera to 'i Kenan. ¹⁴ Ma sa Josef ka kwate fatae 'uria na maa nia sa Jakob, ma ka sae nia fai na kwalafa nia tafau kera ka leka mai 'uria 'i Ijip. Ma kera na fiu akwala ma lima wane ki. ¹⁵ Sa Jakob ka leka 'uria 'i Ijip fainia wele nia ki, ma kera ka to leka kera mae na 'i senai. ¹⁶ Kera ka ngalia nonida kera ka faitoli ada 'i Sekem fere laona lofaa 'i Kenan, na gano be sa Abraham folia fasia na kwalafa sa Hamor.

¹⁷ “Ma na kada karangi na fuana God ka famamana na fata alangaie ne nia sasia fuana sa Abraham, na wane kulu ki ne kera to 'i Ijip, kera 'oro 'asiana. ¹⁸ Ana kada nai, na kingi falu, ne nao si saitamana ta falafala sulia sa Josef, nia safali ka gwaungai ana 'i Ijip. ¹⁹ Nia ka sukeda na koko kia ki, ma ka famalagaigaida, ma ka fata totongai fuada, fua kera ka alua wele kera ki 'i maa, fua kera ka saungida. ²⁰ Ma ana kada sa Moses nia futa mai ana, nia na wele sualana lea 'asiana. Ma gaa nia ka ada sulia go sulia olu madame ki laona lume nia. ²¹ Ma kada kera alua sa Moses 'i maa, na sari na kingi 'i Ijip ngalia, ka sangonia, ma ka ada sulia dia na 'ana wele nia. ²² Wane 'i Ijip ki kera famanata sa Moses ana ru 'oro ne wane saitamaru 'i Ijip ki kera saitamana. Ma nia ka baita na, ma nia ta wane talingai ana fatalana ma na abulolana.

²³ “Ma kada sa Moses nia baita mai ka dao ana fai akwala fangali ki, nia manata 'uria kai dao siana wane nia ki ana kwalafa sa Israel. ²⁴ Ma kada nia dao, nia ka ada to'ona te wane Jiu ne wane Ijip nia mala ta'a 'asiana ana. Ma nia leka kau ka 'adomia, ma ka duua ana saungilana wane Ijip nai. ²⁵ Nia ka kwaisae na wane nia ki fulina kera ka saitamana ne God 'e filia nia fuana talailada fasia na famalagaigailada 'i Ijip, boroi ma na wane ki tafau nao kera si saitamana go. ²⁶ Ma ana te maedangi lau, nia ada to'ona ro wane Jiu ki keroa

firu, ma nia ka sasi 'uria kwatelana aroaroe safitadaro ma nia ka fata 'uri, 'Kamoro rongo basi, kamoro na ro wane Israel ki go na. Tala'ana nao moro si firu lau.' ²⁷ Ma te wane ana keroa ne mala ta'a ana tolana ka suia sa Moses, ka fata 'uri, 'Sa ti ne alua 'oko gwaungai fuamaro, ma 'oe to ni wane kwaiketo'i 'i safitamaro? ²⁸ 'Oe doria 'oe saungi nau laugo, dia be 'oe saungia na wane be 'i Ijip 'i roki?' ²⁹ Kada sa Moses nia rongoa ru nai, nia ka tafi fasia 'i Ijip, ma ka leka to na 'ana 'i Midia, ma nia ka arai na 'i senai, ma na 'afe nia ka fafuta ro welewane ki.

³⁰ “Ma 'i burina ne sa Moses nia to na 'i senai sulia fai akwala fangali ki, na 'ainsel ka fatai fuana laona meamea ana ere ne meafia na 'ai tu'u ne uu karangia toloa 'i Saenae, 'i laona lofaa 'eke'eke ne nao si bobola fuana ta wane ka to ana. ³¹ Sa Moses ka kwele 'asiana ana ru ne nia ada to'ona, ma ka 'idu karangia kau na 'ai nai, fua sae nia ka ada lea to'ona. Boroi ma nia rongoa lalau lingena God ³² ne 'uri, 'Nau na God koko 'oe ki, God sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob.'* Ma sa Moses ka lelebe, ma ka noni'ela ada na kau, sulia nia mau 'asiana. ³³ Ma God ka fata 'uri fuana, “Oe lugea tae butu 'oe ki fasia 'aemu, sulia kula ne 'oe uu ana, nia na gano abu. ³⁴ Nau ku ada to'ona na famalagaigaie ta'a 'asiana ne kera sasi ana wane nau ki ne kera to 'i Ijip, ma nau ku rongoa lingena na angilae kera ki. Nia ne nau ku koso mai fuana nau ku lafuda fasia. 'Oe leka na kau 'i Ijip, sulia nau ku fili 'oe na.'

³⁵ “Sa Moses na wane be wane Israel ki kera noni'ela ana, ma kera ka fata 'uri fuana, 'Ti ne alua 'oe fua 'oko gwaungai fafi kalu, ma 'oe uu fuana keto lamalu?' Nia be God ka kwatea mai fua sae ka gwaungai, ma ka lugeda fainia kwai'adomilae fasia na 'ainsel be nia fatai fuana ana 'ai tu'u be na ere 'e meafia. ³⁶ Ma sa Moses ka talai wane Jiu ki fasia 'i Ijip, ma ka fulia fanadae ki ma ru ni kwelelae ana ki 'i Ijip, ma

* 7:32 Eksodas 3:1-10

laona asi ne kera saea ana 'Asi Meo,' ma 'i laona lofaa 'eke'eke sulia fai akwala fangali ki. ³⁷ Sa Moses laugo be nia fata 'uri fuana wane Israel ki, 'God kai kwatea mai te profet siamulu, dia ne nia odu nau mai siamulu, ma nia ta wane ga 'ana, ana wane kamulu ki.'[☆] ³⁸ Ma sa Moses ka to fainia wane Israel ana okue be laona lofaa 'eke'eke, nia ka to fainia koko kia ki, ma fainia na 'ainsel ne fata fainia 'i gwauna toloa be 'i Saenae. Ma nia ka ngalia na farongoe sulia maurie fasia God fua ka kwatea fuaka.

³⁹ "Boroi ma na koko kia ki, kera 'e noni'ela 'asiana ana rolae sulia sa Moses. Ma kera ka abulo 'ada fasia, ma kera doria 'asiana olilae 'uria 'i Ijip. ⁴⁰ Kada sa Moses to 'ua gwauna toloa, kera ka fata 'uri fuana sa Eron, "Oe saungainia mai tani nunuiru ne dia tani god fua malu, fua sae kera kai talai kalu. Sulia kalu ulafusia na te ne sasia ma sa Moses, na wane be talai kalu mai fasia 'i Ijip, ka dole mai gwauna toloa lo.' ⁴¹ Ma kera ka saungainia na nunuiru adalae to'ona dia na buluka fuana fosilana 'ada, ma na sungilana afafue ki fuana, ma kera ka sasia na fanga fuana fabaitalana ru ne kera saungainia 'ada talada. ⁴² Sulia ne kera sasi 'urinai, God ka abulo fasida, ma ka fasida fua kera ka fosia na 'ada na sato, na madame, ma na bubulu ki 'i langi, dia be na profet ki kera kedea ka 'uri,

'Kamulu wane Israel ki, nao mulu si saungia lau ru mauri kamulu ki, ma na afafue ne mulu ka sasia sulia fai akwala fangali ne ki laona lofaa 'eke'eke, nao mulu si sasia lau fuaku.

⁴³ Na 'o'obe ne mulu ngalia fai kamulu, ru fuana nunuiru Molok.

Mulu ngalia laugo fai kamulu nunuiru dia na bubulu ne kera saea ana Refan, keroa ne nunuiru kamulu saungaida ki fuana fosilada.

Ma sulia ru nai ki, nau ku eresi kamulu kau fasia 'i Israel ka daofa liu 'uria fere 'i Babilon.'[☆]

⁴⁴ "Na koko kia ki boroi, kera ngalia laugo na 'O'obe Abu God fai kera laona lofaa 'eke'eke. Kera saungainia na 'o'obe Abu ne sulia te ne God saea ma ka fatainia fuana sa Moses. ⁴⁵ 'I burina, na koko kia ki kera ngalia na 'o'obe ne fasia na maa kera ki. Kada kera leka fainia sa Josua, kera ngalia kau na 'o'obe. Kada nai ne God taria wane ki fasia na gano kera, ma na wane Israel ki ka ngalia na fuada. Ma na 'o'obe nai ka to 'i senai, leka ka dao ana kada sa Deved nia kingi. ⁴⁶ Ma God ka eele fainia sa Deved, ma nia ka gania God ka alamatainia fua nia ka saungainia ta beu fuana God ne sa Jakob fosia. ⁴⁷ Boroi ma sa Solomon lalau ne saungainia na beu fuana.

⁴⁸ "Boroi ma God ne 'initoa 'asiana, nao si to 'i laona 'o'obe ne wane ki kera saungaida. Dia na profet Aesaea be kedea fatalana God fuana wane Jiu ki ka 'uri,

⁴⁹ 'Nau ne nau ku gwaungai mai 'i langi fafia ru ki tafau, ma na molagali ne na kula fuana alulana 'aeku ana.

Nao mulu si bobola fuana ne mulu ka saungainia ta lume ne lea ka dia kula ne nau ku to ana. Ma nao mulu si bobola fuana ne mulu ka saungainia ta lume ne baita ka bobola fuana nau ku to 'i laona.

⁵⁰ Sulia nau ne saungainia ru ne ki tafau 'i langi ma laona mola-gali.' "[☆]

⁵¹ Ma sa Stefen ka fata lau ka 'uri, "Sui boroi 'ana mulu na wane Jiu ki, na maurilamulu ngasi ka dia lalau na wane ne nao si doria rolae sulia God, ma na maurilamulu ka rodoa. Nia ne kwatea ma nao mulu si doria rongolana ma kwairoilae ana fatalana God. Mulu dia na koko kamulu ki, sulia mulu sasi laugo 'uria aburongoe ana Anoeru Abu. ⁵² Na koko kamulu ki kera famalagaigaia profet ki tafau. Sulia

'i nao mai be kera saungia wane ne 'ainitaloa God ki, ne kera farongo ana lekalana mai na Christ, na wane 'o'olo. Ma ana kada nai, mulu ka kwate nia fuana malimae nia ki, ma mulu ka saungia ka mae. ⁵³ Iu, ma kamulu be ngalia taki God ki be 'ainsel ki kera kwatea mai fua mulu, boroi ma nao mulu si ro go sulia taki nai ki!"

Kera saungia sa Stefen

⁵⁴ Ma ana kada ne wane fanaonao ki laona okue ne kera rongoa sa Stefen, na manatalada ka ngengela 'asiana, ma kera ka 'ala girigiri ana lifoda, sulia kera guisasu 'asiana. ⁵⁵ Na Anoeru Abu nia sura na ana sa Stefen, nia ada 'alaa 'uria 'i langi, ma ka ada to'ona God 'initoa ma ka nikila, ma ka ada to'ona laugo sa Jesus nia uu ana bali 'aba 'o'olo ana. ⁵⁶ Ma sa Stefen ka fata 'uri, "Ada basi! Nau ku ada to'ona fere 'i langi nia 'ifi, ma na Wele nia Wane ka uu 'i bali 'aba 'o'olo ana God!"

⁵⁷ Ma kada ne wane fanaonao ki kera rongoa ru ne, kera ka bokota na alingada, ma kera ka akwa koko, ma kera ka afururu na fafia. ⁵⁸ Ma kera ka suilofotainia 'uria 'i maa fasia 'i laona fere, ma kera ka safali 'uilana ana fau ki. Ma wane ne kera 'uia sa Stefen ana fau ki, kera ka lugea na maku gwala kera ki, ma kera ka aluda 'aena te wane fi baita ne satana sa Saul. ⁵⁹ Ma kada kera 'uia, sa Stefen foa ka 'uri, "Jesus, 'Aofia nau 'ae, 'oe ngalia na mangoku." ⁶⁰ Ma nia ka boruru 'i ano, ma ka fata baita ka 'uri, "'Aofia, 'oe manatalugeda fua saungilaku!" Burina ne nia saea ru ne ki tafau, nia ka mae na.

8

Sa Saul famalagaigaia wane famamana ki

¹⁻² Ma sa Saul ka alafafia maelana sa Stefen. Ma tani wane ne fitoe kera ki nikila, kera ngalia nonina sa Stefen, ma kera ka faitolilana, ma kera ka angi 'asiana 'uria. Ma ana fa dangi nai laugo, na wane famamana ki 'i Jerusalem kera safali

kera ka ru na laona 'afitaie, sulia ne famalagaigaie nia baita 'asiana. Ma wane ki tafau ne kera famamana kera ka takalo tafau na 'uria fere ki laona lofaa 'i Jiudea ma 'i Samaria, boroi ma nao lau na lifurongo ki.

³ Sa Saul ka sasi ngangata 'asiana 'uria fafunuilana na wane famamana ki. Ma nia ka ru laona lume ki 'uria daulana sa tifaيدا ne kera famamana sa Jesus, wane ki ma na keni ki laugo, ma ka aluda laona beu ni kanie.

Sa Filip ka 'ainitaloa na Farongoe Lea 'i Samaria

⁴ Ma na wane ne kera famamana, kera ka takalo ana fere ki tafau. Ma kada kera liu kau, kera ka 'ainitaloa ana Farongoe Lea sulia sa Jesus. ⁵ Sa Filip ka leka 'uria te mae fere baita laona lofaa 'i Samaria, ma ka 'ainitalo ana sa Jesus, na wane famauri, fuana wane ki 'i senai. ⁶ Kada wane senai ki kera rongoa na fatalana sa Filip, ma kera ka ada to'ona laugo fanadae ki ne nia fulida, kera ka fafurongo mamana ana ru ne sa Filip nia saea ki. ⁷ Nia ifulangainia anoeru ta'a ki fasia wane 'oro ki, ma kera ka akwa, ana kada kera ru mai fasida. Ma na wane ne nonida mae, naoma 'aeda mae ki, nia ka gurada tafau. ⁸ Ma na wane 'i Samaria ki, kera eele 'asiana.

⁹ Ma laona fere nai, te wane ne to laugo ne satana sa Simon, ma tau na mai na wane 'i Samaria ki ka kwele 'asiana ana raoe ne nia sasia ana na lufina ngwai. Ma nia ka saea ne nia ta wane talingai 'asiana. ¹⁰ Ma na wane ki tafau laona fere nai, na wane baita ki, ma kaela wele tu'u ki laugo, kera ka fafurongoa, ma kera ka saea nia na wane ne to ana nikilalae fasia God, ma kera ka saea ana "Nikilalae Baita." ¹¹ Kera rosulia ka tau na mai, sulia nia sasia raoe nai ki ana lufina ngwai. ¹² Boroi ma kada kera rongoa sa Filip nia fata sulia na Farongoe Lea sulia na 'Initoe God ma sa Jesus Christ, kera ka famamana, ma wane ma keni ki kera siuabu. ¹³ Sa Simon boroi ka famamana laugo, ma ka siuabu. 'I burina, nia ka leka na

fainia sa Filip 'uria kula ne nia leka 'uria. Ma kada nia ada to'ona sa Filip fulia ru fanadae ki, ma na ru ni kwelelae ki, nia ka kwele 'asiana.

¹⁴ Na lifurongo ki ne kera to 'i Jerusalem, ana kada nai kera rongoa wane 'i Samaria ki kera famamana laugo na fatalana God, go kera ka kwatea sa Pita fainia sa Jon ka leka siada. ¹⁵ Kada kera dao, kera ka foa fuana wane ne famamana ki, fua kera ka too ana na Anoeru Abu. ¹⁶ Kera tafau kera siuabu na kada kera famamana sa Jesus na 'Aofia, boroi ma na Anoeru Abu nao si koso 'ua fafia ta wane ada. ¹⁷ 'Urinai sa Pita ma sa Jon, kera ka alua 'abada fafida, ma kera fi too ana na Anoeru Abu.

¹⁸ Ana kada nai, sa Simon ka ada to'ona ne lifurongo ki kera alua 'abada fafida, ma na Anoeru Abu ka leka mai fafida, nia ka ngalia malefo ka sasi 'uria kwatelana fuana sa Pita ma sa Jon, ¹⁹ ka fata 'uri, "Kamoro kwatea laugo na nikilalae nena fuaku, fua dia nau ku alua boroi na 'abaku fafia ta wane, nia kai too laugo ana Anoeru Abu."

²⁰ Boroi ma sa Pita 'e olisia ka 'uri, "Nia bobola fuana malefo 'oe fai 'oe kamoro kai funu, sulia 'oe kwaisae ne na kwatea God na ru lalau fuana folilana ana malefo. ²¹ Nao 'oe si bobola go fuana rae fai kalu, sulia na manatalamu nao si 'o'olo naona God. ²² 'Oe kari abulo fasia manatalae ta'a 'oe ki, ma 'oko fasia God fua nia kai manataluge 'oe fasia manatalae ta'a ne 'oe ki. ²³ Sulia nau ku ada to'ona ne 'oe 'uga ka ta'a 'asiana, ma 'oko laeororo na farana ta'alaie 'oe ki."

²⁴ Sui sa Simon ka fata 'uri fuana sa Pita ma sa Jon, "Kamoro fasia God ka 'adomi nau, fua ta ru ana ru ne kamoro saea ki si dao to'oku."

²⁵ Ma 'i burina, sa Pita fainia sa Jon keroa fata sulia te ki ne kera saitamana sulia sa Jesus, ma kera ka fata sulia fatalana na 'Aofia. Sui keroa ka oli 'uria 'i Jerusalem. Ma ana olilae kera, kera ka 'ainitalo ana

Farongoe Lea ana mae fere 'oro ki 'i Samaria.

Sa Filip fainia wane 'initoa 'i Etiopia

²⁶ Ma te 'ainsel na 'Aofia ka fata fuana sa Filip ka 'uri, "'Oe sasi akau, 'oko leka toli suli taale ne safali 'i Jerusalem ka leka 'uria 'i Gasa sulia taale ne liu laona lofaa 'eke'eke."

²⁷⁻²⁸ Ma sa Filip ka sasi akau ma ka leka. Ma te wane 'initoa fasia 'i Etiopia 'e leka laugo mai sulia taale nai, ka oli 'uria fere nia. Na wane ne, nia* ada sulia malefo na keni ne Kuini 'i Etiopia. Nia to mai 'i Jerusalem fuana fosilana God, sui nia ka oli na fere nia laona ru ni lekalae nia ne hos tara. Ma kada nia leka, nia ka idumia na buko sa Aesaea na profet nia kedea. ²⁹ Go na Anoeru Abu ka fata 'uri fua sa Filip, "'Oe leka karangia na wane loko." ³⁰ Ma sa Filip ka lae 'ali'ali kau siana, ma ka rongoa nia idumia na buko sa Aesaea na profet, ma nia ledia ka 'uri, "'Oe saitamana na ru nena 'oe idumia?"

³¹ Ma na wane 'initoa nai ka olisia ka 'uri, "Nau saitamana 'uta ana, dia nao ta wane si famanata nau ana?" Ma nia ka saea mai sa Filip, fua ka ra kau siana ma ka gouru fainia. ³² Na Kekedee Abu ne nia idumia, nia 'uri, "Wane ki talaia fuana saungilana, ka dia ne wane ki talaia na sipsip fua saungilana, ma nao nia si saea go ta fatae, ma ka dia na kale sipsip ne nia to aroaro kada kera sufia ifuna.

³³ Ma kera ka 'onionga ana, ma kera ka ketoa ana sukee ki. Ma nia nao si too ana ta kwalafa, sulia kera saungia ka mae."☆

³⁴ Go na wane 'initoa ne ka fata 'uri fuana sa Filip, "Farongo nau basi mai, 'uri ma sa ti ne na profet ne fata sulia? Suli nia talana, naoma sulia ta wane 'e'ete lalau 'ana?" ³⁵ Ma sa Filip ka safali fata fuana sulia na Farongoe Lea sulia sa Jesus, nia safali ana Kekedee Abu

* **8:27-28** Wane 'initoa fasia 'i Etiopia, nia ta "eunuch." Na fadalana na eunuch ne wane falasia. Laona Alangaie 'Ua, wane 'uri nia sua, ma nao si leka laona Beu Abu God. ☆ **8:33** Aesaea 53:7, 8

nai. ³⁶⁻³⁷ Ma ana kada keroa leka sulia taale, keroa ka liu ana te kafo. Ma na wane 'initoa nai ka fata 'uri fuana sa Filip, "Na kafo go ne! Te ne susi nau fasia siuabue?"[†]

³⁸ Sui na wane 'initoa ne ka saea na hos nia ka uu ngado, ma sa Filip keroa ka koso laona kafo, ma sa Filip ka siuabu nia na. ³⁹ Ana kada keroa ra mai fasia laona kafo, na Anoeru God fi leka mai ka laua sa Filip. Sui boroi 'ana na wane 'initoa nai nao si ada to'ona lau sa Filip, nia 'e leka na 'ana fainia na eelea baita. ⁴⁰ Boroi ma sa Filip tona ma nia lalau na 'i Asotus, ma ka liu daraninia mae fere nai ki fainia 'ainitaloa na Farongoe Lea ana fere nai ki, leka ka dao ana fere 'i Sesarea.

9

Sa Saul kari abulo ma ka fama-mana

¹ Ma ana kada nai laugo, sa Saul sasi ngangata na fainia fatae nia ki fuana saungilana fafurongo na 'Aofia ki. Ma nia ka leka siana na 'inita fataabu, ² ma ka gania sae nia ka kedea ta fatae fuana wane fanaonao ki ana beu fuana folae ki 'i Damaskas, fua kera ka alamatainia fua nia nani 'uria na wane ne kera leka sulia "Taale na 'Aofia", ma dia nia dao to'ona ta wane naoma ta keni 'urinai, nia kai dauda, ma kai oli mai faida 'uria 'i Jerusalem.

³ Ma ana kada nia leka 'uria 'i Damaskas, ma ka dao karangia na 'i fera, tona boroi na madakwalae fasia laona mamanga tala na fafi nia. ⁴ Ma nia ka 'asia 'i ano, ma nia ka rongoa te linge fatae ne fata 'uri fuana, "Saul, Saul! 'Uta lau ne 'oe famalagaigai nau?"

⁵ Sui sa Saul ka olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, 'oe sa ti ne?"

Ma na linge fatae nai olisia ka 'uri, "Nau sa Jesus, na wane ne 'oe famalagaigaia. ⁶ 'Oe tatae, 'oko leka 'i fera, fua kera ka farongo 'oe ana te ne 'oe kai sasia."

⁷ Ma na wane ne kera leka fainia sa Saul ki, kera ka uu aroaro, ma kera nao si saea na ta fatae, kera rongoa na linge fatae nai, boroi ma nao kera si ada to'ona go ta wane.

⁸ Sui sa Saul ka tatae mai, ma ka ili 'uria adalae, boroi ma nao nia si ada to'ona go ta ru. Ma kera ka dau ana 'abana, kera ka talaia 'uria 'i Damaskas. ⁹ Ma sa Saul nao si ada to'ona ta ru, sulia maana rodo na sulia olu maedangi ki. Ma nao nia si 'ania laugo ta fanga, ma nao si kufia ta kafo.

¹⁰ Ma na te fafurongo sa Jesus laugo ne satana sa Ananaeas, nia to laugo 'i Damaskas, ma nia ka ada to'ona na 'Aofia ana fataie. Ma na 'Aofia ka fata 'uri fuana, "Ananaeas 'ae!"

Ma sa Ananaeas ka olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, nau ne."

¹¹ Na 'Aofia ka fata 'uri fuana, "'Oe sasi akau, 'oko leka 'uria na taale ne kera saea ana 'Taale 'o'olo,' ma 'oe leka 'uria lume sa Jiudas, 'oe ledia 'uria te wane fasia 'i Tasas ne satana sa Saul. Nia fo 'ana 'i senai, ¹² ma nia ka suamu ana fataie ne 'oe ru mai siana, ma 'oe alua na 'abamu fafia, fuana ro maana ki ka ada lau."

¹³ Sa Ananaeas olisia ka 'uri, "'Aofia 'ae, wane 'oro ki kera farongo nau sulia wane ne ma na ru ta'a 'oro nia sasia fuana wane 'oe ki 'i Jerusalem. ¹⁴ Ma nia ka leka na mai 'i seki 'i Damaskas, fua nia kai dau sa tifaida ne kera fosi 'oe, sulia na fataabu baita ki ne kera alamatainia fuana."

¹⁵ Boroi ma na 'Aofia olisia ka fata 'uri fuana, "'Oe leka 'amu, sulia nau ku filia na fua nia kai rao fuaku, ma kai 'ainitalo suli nau fuana wane ne nao lau Jiu ki, ma na kingi kera ki, ma fuana wane Israel ki laugo. ¹⁶ Ma nau talaku ne nau kai fatainia fuana te ki ne nia kai nonifi ana kada nia kai 'ainitalo ani nau."

¹⁷ 'Urinai sa Ananaeas ka leka, ka ru laona lume nai, ma ka alua 'abana fafona sa Saul, ma ka fata 'uri, "Wane kwaimani nau Saul 'ae,

[†] **8:36-37** Tani kedee 'ua ana Acts kera 'adoa lau verse 37, Ma sa Filip ka fata 'uri fuana, "'Oe saitamana 'oe siuabu ga 'amu, dia 'oe famamana sa Jesus ana mangomu tafau." Nia olisia ka 'uri, "Tu, nau ku famamana sa Jesus Christ nia ne Wele God."

sa Jesus na 'Aofia talana ne odu nau mai. Nia be fatai fuamu sulia taale, ana kada be 'oe leka mai 'i seki. Nia ka odu nau mai, fua 'oe ada lau, ma na Anoeru Abu ka koso mai fafi 'oe." ¹⁸ Ma 'ali'ali go na ru dia na 'efona ie ki ka 'asia fasia na maana sa Saul, ma nia ka ada lau. Sui nia ka tatae, ma ka siuabu. ¹⁹ Ma burina nia fanga ka suina, nonina fi nikila lau.

Sa Saul 'ainitalo ana Farongoe Lea 'i Damaskas

Ma sa Saul ka to fainia na fafurongo ki 'i Damaskas sulia bara maedangi. ²⁰ Ma nia ka leka 'ali'ali 'uria beu fuana folae ki, ma ka safali ana fatae sulia sa Jesus ka 'uri, "Nia ne na Wele God."

²¹ Ma tifaida ne kera rongongia, kera kwele 'asiana, ma kera ka ledi kwailiu safitada kera ka 'uri, "Na wane ne be to 'i Jerusalem, ma ka famalagaigaia wane ne kera fosia sa Jesus ki. Ma nia leka mai 'i seki, fua ka dauda, ma ka talaida siana fataabu baita ki."

²² Na fatalana sa Saul ka nikila 'asiana. Ma sa Saul ka fatainia laona Kekedee Abu sulia sa Jesus ne nia na wane ne God filia. Ma ka 'urinai, wane Jiu ki ne kera to 'i Damaskas, kera ulafusia na olisilana ana ta ru.

²³ Ma 'i burina maedangi 'oro ki ka sui,* wane Jiu ki kera ka oku fuana lokoerue fuana saungilana sa Saul. ²⁴ Sulia dangi ma na rodo, kera ka folo 'usia maana sakae ana fere nai fua kera ka saungia. Boro ma sa Saul 'e rongoa na manatalae kera ki. ²⁵ Ma ana te fa rodo, na fafurongonia ki kera ngalia, kera ka fakosoa laona kukudu baita 'uria 'i maa sulia mae kwakwa tofungana sulufau ne kera 'ui kalia na fere nai.

Sa Saul to 'i Jerusalem

²⁶ Sui sa Saul ka leka 'i Jerusalem, ma ka sasi 'uria leka okulae fainia wane ne kera famamana sa Jesus ki. Ma kera nao si famamana ne nia ta fafurongo laugo ana sa Jesus, ma kera ka maungia. ²⁷ Go sa Banabas

leka mai, ka talaia siana lifurongo ki, ma ka farongo kera ana ne sa Saul nia ada to'ona na 'Aofia sulia taale, ma na 'Aofia ka fata laugo fuana. 'Urainai nia ka farongo kera laugo ana sa Saul ne nia fata nonira'a sulia sa Jesus 'i Damaskas. ²⁸ Ma kera fi famamana, ma sa Saul fi to na faida, ma ka liu laona 'afutana 'i Jerusalem, ma ka fata nonira'a sulia sa Jesus. ²⁹ Ma nia ka fata ma ka olisusu fainia wane Jiu ki ne kera fata ana fatae Grik, ma kera ka sasi 'uria saungilana. ³⁰ Ma kada na wane ne kera famamana ki kera rongoa ru nai, kera ka talaia sa Saul 'uria 'i Sesarea, ma kera ka kwatea 'uri fere nia 'i Tasas.

³¹ Ma na wane famamana ki laona lofaa 'i Jiudea, ma 'i Galili, ma 'i Samaria ki, kera fi to na ana aroaro ana kada nai. Ma na fikute wane famamana nai ka nikila, ma ka baita lau ana wane 'oro ne kera famamana. Nia 'urinai, sulia na Anoeru Abu kwai'adomi ada, ma kera ka fabaita na 'Aofia.

Sa Pita leka kau 'uria 'i Lida ma 'i Jopa

³² Ma sa Pita ka leka ana mae fere 'oro ki, ma ana te kada nia ka leka 'i Lida fua nia ka maa to'ona na wane God ki ne kera to 'i laona mae fere nai. ³³ Ma 'i senai, nia ka dao to'ona te wane satana sa Aeneas ne nonina mae ma nao nia si tatae na fasia na 'ifitai nia sulia kwalu fangali ki. ³⁴ Ma sa Pita ka fata 'uri fuana, "Aeneas 'ae, sa Jesus Christ nia gura 'oe na ana kada ne. 'Oe tatae, ko lumia na 'ifitai 'oe." Ma 'ali'ali go sa Aeneas ka tatae. ³⁵ Ma na wane ki tafau ne kera to 'i Lida ma 'i Saron, kera ada to'ona, ma kera ka famamana na 'Aofia.

³⁶ Ana fere 'i Jopa, te keni ne famamana, nia to laugo 'i senai, ne satana ni Tabita. (Ana fatae Grik nia ni Dokas.) Nia ka sasia ru 'oro lea 'asiana ki, ma ka kwai'adomi ana wane ne kera siofa ki laugo. ³⁷ Ma ana kada nai, nia matai, ma ka mae. Ma kera taufia nonina ka sui, kera

* **9:23** Tani wane fia maedangi 'oro ne ki bobola fainia ta ro fangali naoma olu fangali 'urinai. Ada to'ona Galesia 1:17, 18

ka 'afua, ma kera ka ngalia 'uria mae lume 'i langi, kera ka egwala 'i senai. ³⁸ Ma na fere 'i Jopa nao si tau go fasia 'i Lida, ma kada ne wane famamana ki kera rongoa sa Pita ne nia to 'i Lida, kera ka kwatea ro wane ki siana fainia na fatae 'uri, "Oe leka 'ali'ali mai siamalu."

³⁹ 'Urinai sa Pita ka leka fai keroa. Ma kada nia dao, kera ka talaia 'uria mae lume nai 'i langi. Na gwa 'oru ki tafau go ne, kera oku siana sa Pita 'i senai, ma kera ka angi. Ma kera ka fatainia na maku 'oro ne keni nai nia taida ana kada nia mauri 'ua. ⁴⁰ Sui sa Pita ka eresida tafau, kera ka ru 'i maa fasia mae lume nai, ma nia ka boruru, ka foa. Sui nia ka abulo fuana noni ru nai, ka fata 'uri fuana, "Tabita 'ae, 'oe tatae." Ma na keni nai ka ada, ma kada nia ada kau, nia ka ada to'ona sa Pita, ma nia ka sulatae ma ka gouru. ⁴¹ Ma sa Pita ka dau ana na 'abana, ma ka 'adomi nia fua ka tatae uu. Sui nia ka akwa mai 'uria gwa 'oru be ki, fainia wane ne kera famamana ki, ma ka fatainia ni Dokas ne nia mauri na.

⁴² Na fatae sulia na ru ne ka talofia 'afutana fere 'i Jopa tafau, ma wane 'oro ki kera ka famamana ana na 'Aofia. ⁴³ Ma sa Pita ka to 'i Jopa sulia maedangi 'oro ki fainia na wane ne satana sa Simon, na wane ne raoe nia fuana saungailana ru ki ana 'ungana buluka ki.

10

Sa Pita fainia sa Konelias

¹ Ma te wane 'i Sesarea ne satana sa Konelias, na wane fanaonao ana omee ki 'i Rom ne kera saea ana "Fikute wane 'i Itali." ² Nia fainia na wane laona lume nia ne kera nao lau Jiu ki, boroi ma kera fa'initoa God. Ma sa Konelias ka sasia laugo ru lea 'oro ki fuana 'adomilana wane Jiu ki ne kera siofa. ³ Aia, ana te fa dangi, bobola fainia oluna kada sato saulafi, nia 'e ada to'ona te fataie ne fatai madakwa ana na 'ainsel God nia leka mai, ma ka fata 'uri fuana, "Konelias 'ae!"

⁴ Ma nia ka alua maana ana 'ainsel nai, ma ka mau, ma ka 'uri, "Wane baita nau 'ae, te ne 'oe doria?"

Ma na 'ainsel nai ka olisia ka 'uri, "God nia eele 'asiana fai 'oe, ma ka alafafia folae 'oe ki fainia na raoe lea ne 'oe sasia fuana 'adomilana wane siofa ki, ma God kai kwaiara 'oe sulia ru nai ki. ⁵ Ana kada ne na, 'oe kwatea tani wane leka 'uria 'i Jopa fua kera ka saea mai te wane ne satana sa Simon Pita. ⁶ Nia to laona lume te wane saungai ru ana 'ungana buluka ki, satana sa Simon be na lume nia to sulia asi." ⁷ Na 'ainsel ne ka fata 'urinai fuana ka sui, nia ka leka na 'ana. Ma sa Konelias ka saea mai ro wane ki ana wane ne kera rao 'i laona lume nia, fainia te wane ni omee, ne fosia laugo God. ⁸ Ma nia ka farongo kera ana na ru ne nia ada to'ona ma ka rongoa. Sui nia ka odu kera kau 'uria 'i Jopa.

⁹ Ana maedangi 'i buri, kada wane nai ki kera leka 'ua kau, ma kera ka karangi dao na ana mae fere 'i Jopa, sa Pita ana kada nai laugo, nia ra fafona lume, fua ka foa 'ana 'i asoa. ¹⁰ Ma nia ka fiolo, ma nia dori fanga. Ma ana kada kera sasi akau 'ua ana fanga ki, nia ka ada to'ona te fataie. ¹¹ Nia ka ada to'ona 'i langi 'e 'ifi, ma ka ada to'ona ru dia 'aba maku reba ne kera fakosoa mai 'i ano ana fai susuui ru ki. ¹² Ma laona 'aba maku nai na ru ana fai 'ae ki, ru angoango ki, ma na no kwasi ki. Na ru nai ki, taki sa Moses luia nao ta wane si 'anida. ¹³ Sui nia ka rongoa te lingeru ne fata 'uri fuana, "Pita, tatae, saungida, ma 'oko 'anida."

¹⁴ Ma sa Pita olisia ka fata 'uri, "Aofia 'ae, nao 'asiana, sulia nau nao si 'ania 'ua ta ru ne sua ma ka bilia."

¹⁵ 'Urinai na lingeru nai ka fata lau 'uri fuana, "Nao 'oe si saea ta ru ne sua ma ka bilia ana te ne God 'e saea nia lea, ma ka falu fuana 'anilana." ¹⁶ Olu kada ki ne ru nai nia fatai 'urinai ana ka sui, kera olitainia laugo 'ada na 'aba maku be fainia na ru ki tafau 'uria 'i langi.

¹⁷ Ma sa Pita ka manata sulia fadalana fataie ne nia ada to'ona.

Ma ana kada nai laugo ne wane be sa Konelias oduda mai ki, kera ledi 'uria lume sa Simon, ma kera ka dao na maana mae tafa. ¹⁸ Ma kera ka ledi 'uri, "'Uri ma te wane satana sa Simon Pita nia to 'i seki?"

¹⁹ Ma kada nai, sa Pita 'e manata ga 'ana 'ua sulia na fataie ne nia ada to'ona, sulia nia doria ka saitamana na fadalana. Ma na Anoeru Abu ka fata 'uri fuana, "Fafurongo basi, na olu wane ki kera dao 'i seki, ma kera ka nani 'uri 'oe. ²⁰ Tatae, 'oko koso kau siada, ma nao 'oe si manata ruarua 'uria lekalae fai kera, sulia nau oduda mai."

²¹ Sui sa Pita ka koso kau siada, ka fata 'uri, "Nau na wane be mulu nani na 'uria ne. 'Uri ma mulu leka 'uta mai ne?"

²² Kera olisia kera ka fata 'uri, "Sa Konelias na wane fanaonao ana ome ne odu kalu mai. Nia na wane lea, ma ka fosia laugo God. Ma na wane Jiu ki tafau kera ka fabaita 'asiana. Ma te 'ainsel God ka saea fua nia ka sae 'oe 'uria lume nia, ma nia doria ka rongoa te ne 'oe saea."

²³ Ma sa Pita ka kwaloa wane nai ki 'i lume ne nia to ana, fua kera ka to basi fainia ana rodo nai.

Sui 'ofodangi ana ruana maedangi, sa Pita ka sasi akau, ma ka leka faida ma tani wane lau 'i Jopa ne kera famamana. ²⁴ Ana fa dangi 'i buri, kera ka dao na 'i Sesarea, na kula be sa Konelias makwalia ana. Ma na wanefuta nia ki, ma na wane kwaimani nia ki ne nia laefida mai, kera makwalia sa Pita fai sa Konelias. ²⁵ Ma kada sa Pita ru go kau, sa Konelias ka dao to'ona, ma ka 'asia 'i maana 'aena sa Pita, ma ka fabaita. ²⁶ Boro ma sa Pita 'e taea ka fata 'uri, "'Oe tatae, sulia nau na wane dia 'oe laugo." ²⁷ Ma sa Pita ka fata fainia sa Konelias, ma keroa ka ru na kau laona lume. Ma nia ka ada to'ona wane 'oro 'asiana kera oku. ²⁸ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu saitamana lea ana tafau go ne na taki kalu Jiu ki, nia lusia nao kalu si ru laona lume kamulu ki, ma nao kalu si 'ado fai kamulu wane ne nao lau Jiu ki. Boro ma God fatainia

fuaku nao nau si saea ta wane ana wane bilia ma ka sua. ²⁹ Nia ne kwate ma nau ku leka mai kada ne 'oe sae nau, ma nao nau si leka mai fainia ta manata ruarualae. 'Urinai nau ledi kamulu, 'uta ne mulu ka laefi nau fua lekalae mai?"

³⁰ Sa Konelias ka olisia ka 'uri, "Olu maedangi ki suina toli, nau ku foa 'aku laona lume nau ana oluna kada sato 'i saulafi dao 'urinai, tona ma te wane ofi ana maku ngwasinasina, nia uu na 'i naofaku, ³¹ ma ka fata 'uri, 'Konelias 'ae, God rongoa folae 'oe, ma ka ada to'ona na raoe lea 'oe ki ana 'adomilana na wane siofa ki. ³² 'Oe kwatea tani wane kera leka 'i Jopa fua kera ka saea mai te wane satana sa Simon Pita. Nia to fainia sa Simon, na wane be rao ana na 'ungana buluka ki, ma na lume nia to sulia asi.' ³³ Nia ne, nau ku 'ali'ali ku laefi 'oe mai. Ma nia lea 'asiana ne 'oe leka mai. Iu, God to fai kulu tafau, ma kalu ka kwaimakwali fua rongolana ta te ne God doria 'oko saea."

Na wane nao lau Jiu ki kera rongoa na Farongoe Lea

³⁴ Sa Pita fata 'uri, "Nau ku saitamana lea ana ne God nia ada to'ona wane ki tafau ka bobola go, ma nao nia si efaefa go ana wane ki. ³⁵ Ma sa ti boro 'ana ne nia fabaita God, ma ka sasia ru 'o'olo ki, nia ne na wane ne God kai kwaloa, sui boro 'ana ta kwalafa te ne nia leka mai fasia. ³⁶ Nau ku saitamana kamulu rongo na sulia na Farongoe Lea fuana Jiu ki ne aroroe fainia God sulia sa Jesus Christ na wane ne 'Aofia fuana wane ki tafau. ³⁷ Mulu ka saitamana laugo ne na ru baita ki be fuli 'i Israel, safali mai 'i Galili, burina be sa Jon famanata ka saea ne wane ki kera ka kari abulo fasia ta'alaie kera ki ma kera ka siuabu. ³⁸ Ma mulu ka saitamana laugo ne sa Jesus na wane 'i Nasaret, ma mulu ka saitamana laugo ne God kwatea na Anoeru Abu ma na nikilalae fuana. Sa Jesus ka leka ana kula 'oro ki, ma ka sasia ru lea ki, ma ka gura wane ne kera to farana nikilalae sa Saetan. Sa Jesus sasia ru nai ki, sulia God to

fainia. ³⁹ Kalu ada to'ona na ru ne sa Jesus nia fulida ki 'i Israel ma 'i Jerusalem. Sui kera ka saungia ka mae ana foto'ilana ana 'airarafolo. ⁴⁰ Boro ma, God ka taea fasia mae ana oluna maedangi, ma ka fatainia fua malu. ⁴¹ Nao nia si fatai lau fuana wane ki tafau, boro ma nia fatai ga 'ana fua malu na wane ne God fili kalu ka ada to'ona, ma kalu ka fata famamana sulida. Ma kalu ne fanga ma ka ku fainia 'i burina ne nia tatae fasia mae. ⁴² Ma sa Jesus ka fata totongai fua malu, fua kalu ka fata famamana ma ka 'ainitalo ani nia, na wane ne God filia fua kai ketoa wane mauri ki fainia wane ne mae ki. ⁴³ Ma na profet ki tafau ne kera fata sulia na Christ, ma ka saea na wane ne kera famamana nia, God kai manatalugea ta'ala kera ki, sulia ru ne na Christ nia sasia fuada."

Na wane ne nao lau Jiu ki kera too laugo ana Anoeru Abu

⁴⁴ Ma kada sa Pita nia fata ga 'ana 'ua, na Anoeru Abu ka koso fasia wane ne kera fafurongoa na fatalana. ⁴⁵ Ma na wane Jiu ne kera famamana sa Jesus, ma kera leka mai fasia 'i Jopa fai sa Pita, kera ka kwele 'asiana, sulia God nia kwate dangalu na ana na Anoeru Abu fasia wane ne nao lau Jiu ki. ⁴⁶ Iu, kera rongoa wane ne nao lau Jiu ki, kera fata laugo ana fatae 'e'ete ki, ma kera ka fa'initoa God. Ma sa Pita ka fata 'uri, ⁴⁷ "Na wane ne ki, kera too laugo ana na Anoeru Abu dia kalu. Ma nao ta wane si bobola fuana ne ka luida fasia siuabue ana kafo." ⁴⁸ Ma sa Pita ka saea kera ka siuabu, ana satana sa Jesus Christ. Sui kera gania fua nia ka to lau faida sulia ta bara maedangi.

11

Sa Pita farongoa na wane famamana ki 'i Jerusalem

¹ Na lifurongo ki fainia wane ne kera famamana ki ne kera to 'i Jiudea, kera rongoa na wane ne nao lau Jiu ki kera famamana laugo

fatalana God. ² Ma ana kada sa Pita nia dao 'i Jerusalem fasia 'i Sesarea, na wane Jiu ne kera famamana sa Jesus, kera ka ngatafia sa Pita, ³ kera ka fata 'uri, "Oe ru laona lume wane ne nao lau Jiu ki ne kera nao si 'ole 'unge, ma 'oko fanga ga 'amu faida!"

⁴ Ma sa Pita ka fata fuada sulia ru ne fuli ki tafau ka 'uri, ⁵ "Ana kada nau ku to ana fere 'i Jopa, nau ku foa, ma nau ku ada to'ona te fataie. Nau ku ada to'ona ru dia 'aba maku reba ne kera fakosoa mai fasia 'i langi, dia tani wane kera dau ana fai susuui nia ki, ma nia ka koso mai siaku. ⁶ Ma nau ku ada laona, ma nau ku ada to'ona ru ana fai 'ae ki, ru angoango ki, ma na no kwasi ki.

⁷ 'Urinai, nau ku rongoa na lingeru 'uri, 'Pita tatae, 'oe saungida, ma 'oko 'anida!' ⁸ Boro ma nau ku fata 'uri, "Aofia 'ae, nao, sulia nau nao si 'ania 'ua ta ru ne sua ma ka bilia, na ru ne taki sa Moses luia nao ta wane si 'anida.'" ⁹ Sui na lingeru ne fasia langi ka fata lau 'uri, 'Nao 'oe si saea ta ru nia sua ma ka bilia ana ru ne God saea nia falu na.' ¹⁰ Na ru nai ka 'urinai 'ana olu kada sui, kera ka olitainia laugo 'ada 'i langi.

¹¹ Ana kada nai, na olu wane ki ne te wane 'e oduda mai siaku fasia 'i Sesarea, kera dao na 'i maana lume ne nau ku to ana. ¹² Ma na Anoeru Abu ka saea fuaku, fua nau ku leka faida, ma nao nau si manata ruarua sulia ne kera nao lau wane Jiu ki. Ma na ono wane ne kera famamana ma kera to 'i Jopa, kera ka leka laugo fai nau 'uria 'i Sesarea, ma kalu ka ru laona lume sa Konelias. ¹³ Ma nia ka farongo kalu ne nia ada to'ona na 'ainsel 'e uu laona lume nia ma ka saea fuana, "Oe odua tani wane 'uria 'i Jopa fua ka saea mai wane ne satana sa Simon Pita.

¹⁴ Nia kai saea na fatae ki fuamu, fua 'oe fainia na kwalafa 'oe mulu ka mauri firi.'" ¹⁵ Ana kada nau ku safali fata go fuada, na Anoeru Abu ka koso na mai fafida, dia laugo be nia koso mai fafi kulu ana maedangi ana Pentekos. ¹⁶ Ma nau ku manata to'ona ru be na 'Aofia nia saea be 'uri, 'Sa Jon nia siuabua wane ki go ana na kafo, boro ma God kai

siuabu kamulu ana na Anoeru Abu.'
¹⁷ God ka kwatea laugo na Anoeru Abu fua wane ne nao lau Jiu ki, dia laugo ne nia kwatea fuaka, ana kada be kulu famamana 'Aofia sa Jesus Christ. 'Urinai ne nao nau si bobola fuana ne nau luia God, kada nia alafafia na wane ne ki!"

¹⁸ Ma ana kada kera rongoa na ru nai, na 'ugalae kera ki ka suina, ma kera ka tangoa God, kera ka 'uri, "God alamatainia na wane ne nao lau Jiu ki laugo, fua kera kai kari abulo fasia ta'alae kera ki, ma kera ka mauri firi!"

Na fikute wane famamana ki 'i Antiok

¹⁹ Ma sulia na famalagaigaie ana kada be kera saungia sa Stefen nia baita 'asiana, nia ne kwate ma wane ne kera famamana ki kera ka takalo. Ma tani ai ada kera leka 'uria lo-faa 'i Fonisia, ma 'uria bubunga 'i Saepirus, ma fere baita 'i Antiok, ma kera ka 'ainitalo ana Farongoe Lea fuana wane Jiu ki go taifili 'ada.
²⁰ Ma tani wane ne kera famamana ne kera leka mai fasia bubunga 'i Saepirus, ma te fere baita 'i Saerin, kera leka laugo 'uria 'i Antiok, ma kera ka 'ainitalo laugo ana Farongoe Lea sulia na 'Aofia sa Jesus fuana wane ne nao lau Jiu ki. ²¹ Ma na nikilalae God ka to fainia wane ne kera famamana ki, ma na wane 'oro ki, kera ka famamana, ma kera ka abulo 'uria na 'Aofia.

²² Na farongoe sulia na ru nai ki ka talofia na fikute wane famamana 'i Jerusalem ma na wane fanaonao kera ki, ma kera ka kwatea sa Banabas 'uria 'i Antiok. ²³ Ma ana kada nia dao, nia ka ada saitamana ne God falea wane senai ki, ma nia ka eele 'asiana, ma ka fata fangadoda tafau fua kera ka uu ngasi ana famamanae kera ki ana 'Aofia.
²⁴ Sa Banabas nia wane lea, ma na famamanae nia ka nikila, ma na Anoeru Abu ka sura ana. Ma sulia sa Banabas, wane 'oro ki kera ka safali famamana na 'Aofia.

²⁵ 'Urinai sa Banabas ka leka 'uria 'i Tasas, ka nani 'uria sa Saul. ²⁶ Ma kada nia dao to'ona, nia ka talaia, keroa ka leka 'uria 'i Antiok. Ma keroa ka to senai sulia te fangali. Ma keroa ka oku fainia wane 'oro ne kera famamana senai ki, ma keroa ka famanata kera. Ma 'i Antiok ne wane ki kera safalia saelana na wane ne kera famamana ki ana na "Wane nia sa Christ ki."

²⁷ Ma ana kada nai, tani profet kera leka fasia 'i Jerusalem, kera ka leka 'uria 'i Antiok. ²⁸ Te wane ada ne satana sa Agabus, nia uu, ma ka fata ana nikilalae ana Anoeru Abu, ka saea na uni fioloe baita kai liu laona molagali. Nia dao mai ana kada sa Klodius nia kingi baita 'i Rom. ²⁹ Ma na fafurongo ki, kera ka manata 'uria kwate malefolae fua 'adomilana wane ne kera famamana ma kera ka to 'i Jiudea. Ma na wane ki tafau, kera ka kwatea te ne bobola fuana kera ka kwatea. ³⁰ Ma kera ka sasi 'urinai, ma kera ka kwatea malefo fuana sa Banabas ma sa Saul, fua keroa ne ka ngalia fuana wane fanaonao ana wane famamana ki senai 'i Jerusalem.

12

Kera famalagaigaia na wane famamana ki 'i Jiudea

¹ Ma ana kada nai, sa Herod na kingi nia daua tani wane ana wane famamana ki, ma nia doria ka famalagaigaida. ² Ma nia kwatea wane ni omee nia ki fua kera ka saungia sa Jemes, na wanefuta sa Jon, ana naife ni sauwanee. ³ Ma kada nia ada to'ona ne na Jiu ki kera eele 'asiana fainia na ru ne nia sasia, nia ka kwatea wane ni omee nia ki, kera ka daua laugo sa Pita. Nia sasia na ru ne ana kada ana fafanga kera saea ana "Fafanga ana Daofa Liue."* ⁴ Ma burina kera daua sa Pita ka suina, kera ka alua laona beu ni kanie, ma na fai fikute wane ni omee ki ne kera folo 'usia, ma laona fikute wane nai ki, kera alua fai wane laona te fikute wane. Sa

* **12:3** Te sataeru lau fuana "Fanga ana Daofa Liulae" kera saea ana "Beret ne nao ta isi 'i laona."

Herod manata 'uria ketolana sa Pita 'i maana wane ki burina na Fafanga ana Daofa Liue. ⁵ Ma sa Pita ka to ga 'ana laona beu ni kanie. Ma wane famamana ki, kera ka foa ngangata 'asiana fuana God fua sa Pita.

Na 'aincel talaia sa Pita fasia laona beu ni kanie

⁶ Ma ana fa rodo 'i naona ne sa Herod ka ketoa sa Pita, sa Pita nia maleu 'ana safitana ro wane ni folo ki. Kera kania ana ro seni ki, ma na wane ni folo ki kera ka folo laugo mai 'i maana mae ana beu ni kanie. ⁷ Ma tona boroi ma na 'aincel na 'Aofia leka mai ka uu siana, ma na madakwalae ka fola fafia laona mae beu ni kanie ne nia maleu ana. Ma na 'aincel na dau gwau 'abana sa Pita ka faada, ka fata 'uri, "Oe tatae 'ali'ali!" Go, na ro seni be kera kania ana 'abana ki ka 'asia na fasia 'abana. ⁸ 'Urinai na 'aincel nai ka fata 'uri, "Oe ofi ana maku 'oe, ma 'oko alua tae butu 'oe ki 'aemu." Ma sa Pita ka sasi sulia. Sui na 'aincel ka fata lau 'uri, "Oe rufia na maku fafo baita 'oe fafi 'oe, 'oko leka mai fai nau." ⁹ Ma sa Pita ka leka sulia 'i maa fasia laona beu ni kanie. Ma nao nia si saitamana na ru ne 'aincel nai nia sasia ana, na ru mamana, sulia nia kwaisae nia ada to'ona ga 'ana na fataie. ¹⁰ Ma na 'aincel nai fainia sa Pita, keroa leka, ka liufia na etana wane ni folo, sui ruana wane lau, sui keroa fi dao ana mae ne kera saungainia ana na baba ana kakai salo ki, ne nia leka kau 'uria laona fere. Ma na mae nai ka tala 'ifi ga 'ana fuada, ma keroa ka ru kau. Ma kada keroa leka kau sulia taale baita, 'urinai go na 'aincel nai ka leka na 'ana fasia sa Pita.

¹¹ Ma sa Pita ka fi saitamana na ru ne fuli fuana ma ka fata 'uri, "Iu nau ku fi saitamana nia mamana 'asiana. God nia tala kwatea mai na 'aincel nia, ma ka 'adomi nau fasia sa Herod fainia wane Jiu ki, ma kera nao si saungi nau dia ne kera lokoeru fuana sasilana."

¹² Kada sa Pita nia saitamana na ru ne, nia ka leka na 'uria lume ni Mary gaa sa Jon Mak. Ma na

wane 'oro ki kera oku laona lume nai, fua kera ka foa 'ada. ¹³ Kada sa Pita dao mai, nia uu 'i burina mae, nia ka kidikidi. Ma te sari ne rao laona lume nai ne satana ni Roda ka leka mai. ¹⁴ Ma kada nia rongo saitamana lingena sa Pita, nia ka eele 'asiana, ma nao nia si 'ifingia lau na mae. Boroi ma nia lae 'ali'ali ka oli, ka farongo basi ana ne sa Pita nia uu mai 'i maa. ¹⁵ Kera nao si famamana, ma kera ka saea nia oewanea lalau. Boroi ma nia suusuu fainia ka fata 'uri, "Nau ku fata mamana."

'Urinai kera ka olisia kera ka 'uri, "Alamia na 'aincel nia 'oto nena."

¹⁶ Ma ana kada nai laugo, sa Pita ka inau ana kidikidilae. Ma kada kera 'ifingia na mae, kera ka ada to'ona sa Pita, ma kera ka kwele 'asiana. ¹⁷ Ma nia ka kwaikaru ana 'abana fuada fua kera ka to aroaro. Ma nia ka farongo kera ne God lugea nia fasia laona beu ni kanie. Ma nia ka fata 'uri, "Mulu leka kau, ma mulu ka farongo ana ru ne ki fuana sa Jemes† fainia wane famamana ki." 'I burina ne nia saea ru nai ki tafau, nia ka leka na 'ana 'uria ta kula 'e'ete.

¹⁸ Ma 'i 'ofodangi na, ngalungalue baita ka tatae safitana na wane ni folo ki, sulia kera ulafusia te ne fuli fuana sa Pita. ¹⁹ Ma sa Herod ka kwatea fatalana fua kera ka nani 'uria sa Pita. Boroi ma kera nao si dao go to'ona. Ma nia ka akwa mai 'uria wane ni folo ki, ka ledida, ma kera nao si saitamana na te ne fuli fuana sa Pita, go nia ka kwatea na wane ni omee nia ki, kera ka saungida tafau.

Ma 'i burina, sa Herod ka leka fasia 'i Jiudea, ma ka leka to basi 'ana 'i Sesarea.

Na maelana sa Herod

²⁰ Ma sa Herod ka guisasu 'asiana ana tooa 'i Taea ma 'i Saedon ki. Ma sulia fanga tooa ne ki nia leka mai fasia lofaa ne sa Herod nia kingi ana, kera kwatea tani wane baita kera ka leka siana sa Herod fua fa'o'olosilana firue ne safitada.

† 12:17 Jemes ne nia ai burina sa Jesus. Ma nia na wane fanaonao ana wane famamana 'i Jerusalem.

Boroi ma kera eta leka dao basi siana sa Blastas, na wane baita ne rao fua sa Herod. Kera ka gania fua nia ka 'adomi kera, ma nia ka alamatainida.

²¹ Ma maedangi ne sa Herod filia fua nia ka fata fuana wane ki, nia dao na mai. 'Urinai nia ka rufia na maku kwanga nia ki, ma ka fi gouru ana kula ni gourue na kingi, ma nia ka fata fuada. ²² Kada nia fata ka sui go, na wane ki kera ka akwa koko kera ka 'uri, "Nao lau lingena na wane nai, boroi ma lingena god lalau!" ²³ Ma 'urinai go na 'ainsel God ka leka mai ma ka kwaea sa Herod, ma nia ka matai, sulia nao nia si fa'initoa God. Ma na ngwangwa ki ka 'ania nonina, ma burina nia ka mae na.

²⁴ Ma na fatalana God ka takalo ana fere 'oro ki, ma wane 'oro ki kera ka famamana.

²⁵ Kada sa Banabas ma sa Saul keroa kwatea kwatee ki fua tooa 'i Jerusalem keroa ka oli na 'uria 'i Antiok, ma keroa ka talaia sa Jon Mak faida.

13

Kera filia sa Banabas ma sa Saul

¹ Ma tani profet, wane ne kera 'ainitalo ana farongoe lea, ma wane famanata ki ne kera famanata wane famamana ki, kera to laugo 'i Antiok, laona fikute wane famamana 'i senai, ma kera ne: sa Banabas, sa Simion be kera saea ana "Wane Goa", sa Lusius fasia 'i Saerin, sa Manaen be to mai fai sa Herod na kingi ana tu'ulana mai, ma sa Saul. ² Ana kada ne wane nai ki kera fasia God fainia na abu fanga, na Anoeru Abu ka fata 'uri fuada, "Mulu filia sa Banabas ma sa Saul fuaku fua kera ka sasia na raoe ne nau ku fili keroa fuana."

³ Burina kera abu fanga ma kera foa, kera tafau kera ka alua na 'abada fafi keroa, sui kera ka odu keroa.

Etana kada sa Saul leka lifurongo

⁴ Ma sulia na Anoeru Abu be kwatea sa Banabas ma sa Saul, keroa ka leka na 'uria 'i Selusia fasia 'i Antiok,

keroa ka tofolo 'uria na bubunga 'i Saepirus. ⁵ Kada keroa dao ana fere 'i Salamis, keroa ka 'ainitalo ana fatalana God laona beu fuana folae Jiu ki. Ma sa Jon Mak ka leka laugo fai keroa fuana 'afiladoro.

⁶ Ma kada kera leka fasia 'i Salamis, kera ka leka daofa liu kera ka tofolo ana bubunga nai 'uria 'i Pafos. Senai, kera ka dao to'ona te wane ne satana sa Bajisas ne nia rao ana talana na lufina ngwai. Nia na wane Jiu, ma kera saea nia na profet boroi ma nao nia si mamana go. ⁷ Nia kwaimani fainia na wane gwaungai ana bubunga nai satana sa Sejias Polas, na wane lioto 'asiana. Na wane gwaungai nai ka akwa 'uria sa Banabas ma sa Saul siana, sulia nia doria ka rongoa fatalana God. Ma keroa ka dao kera ka faorai fainia. ⁸ Boroi ma sa Bajisas ne rao ana talana lufina ngwai, ne ta sataeru lau ana sa Elaemas ana fatae Grik, nia tatae sualida, nia ka sasi 'uria feolana wane gwaungai nai fua nia nao si famamana lau sa Jesus. ⁹ Ma na Anoeru Abu ka sura ana sa Saul ne kera saea laugo ana sa Paul, nia ka alu maana ana wane ne rao ana talana lufina ngwai, ¹⁰ ka fata 'uri fuana, "Oe na wele nia sa Saetan! 'Oe malimae ana ru lea ki tafau, ma 'oko saitamana 'asiana kwalukaela sukee ta'a ki laugo, ma ana maedangi ki tafau 'oe sasi 'uria talalana mamanae God ana sukee ki. ¹¹ 'Oe saitamana God kai kwatea na kwaekwae fuamu ana kada ne na. Na maamu kai rodo, ma nao 'oe si ada to'ona na madakwalana sato sulia ka kada."

Ma ana kada nai go, ru dia dasa ka dau fafi nia, ma maana ka rodo na. Nia ka fali galogalo na 'ana 'uria ta wane fua ka dau ana 'abana ma ka talaia. ¹² Ma na wane gwaungai nai, kada nia ada to'ona ru nai ki, nia ka famamana sa Jesus, ma ka kwele 'asiana ana famanatae kera sulia na 'Aofia.

Kera to 'i Antiok mae fere laona lofaa 'i Pisidia

13 Sui sa Paul ma wane ne kera leka fainia, kera tofola mai ana baru fasia 'i Pafos, ma kera ka dao ana fere 'i Pega, laona lofaa 'i Pamfilia. Ma sa Jon Mak ka leka fasidaro senai, ma ka oli 'uria 'i Jerusalem. 14 Boro ma kera leka fasia 'i Pega, kera ka dao na 'i Antiok, mae fere laona lofaa 'i Pisidia. Ma ana Sabat, kera ka leka laona beu fuana folae Jiu ki, ma kera ka gouru na. 15 Burina ididue ki fasia Taki sa Moses ki ma Kekedee na Profet ki, na wane fanaonao ana beu fuana folae ki kera kwatea fatae fuada kera ka 'uri, "Wane kwaimani ki 'ae, dia kamoro to ana tani fatae ana kwairaduila fuana wane ne ki, kalu doria kamoro ka fata fuada."

16 'Urinai, sa Paul ka tatae, ma ka kwaikaru ana 'abana fua kera ka to aroaro, ma nia safali fata 'uri, "Wane 'i Jiu ki, ma kamulu wane ne nao lau Jiu ki ne mulu to 'i seki fuana fosilana God, mulu fafurongo nau basi mai! 17 God kia wane Jiu ki, nia filia koko kia ki ma ka kwate kera ka 'oro 'asiana ana kada kera to 'i Ijip, ana kula ne nao lau fere kera. Ma God ka olitai kera fasia 'i Ijip ana na nikilalae baita nia. 18 Ma alamia karangi fai akwala fangali ki ne, nia ada sulida laona lofaa 'eke'eke, sui boro ma kera aburongo ana kada 'oro ki. 19 Nia ka fafunuia fiu fui wane ki 'i Kenan, ma ka alua wane nia ki kera ka to ana na ano nai. 20 Nia ngalida fuana kera ka leka to 'i Ijip ka dao ana kada ne kera leka 'i Kenan, sulia bali ana fai talanga ma lima akwala fangali. 'I burina, God ka kwatea na wane ni kwaiketoi ki fuada, leka ka dao ana kada be sa Samuel nia profet. 21 Ma ana kada kera gani 'uria ta kingi, God ka filia sa Saul ka gwaungai fuada. Sa Saul ne na wele sa Kis, fasia na fui wane sa Benjamin. Ma nia ka gwaungai fuada sulia fai akwala fangali ki. 22 Sui God ka lafua sa Saul, ma ka alua sa Deved ka kingi fuada. Ma God ka fata 'uri sulia sa Deved, 'Sa Deved, na wele sa Jesi, nia ne na

wane ne nau ku eele 'asiana fainia, nia na wane ne saitamana ka sasia ru ne nau ku doria nia ka sasia ki.'✠ 23 Ana kwalafa wane ne sa Deved ne God filia sa Jesus ka alu nia na wane ni famaui fuana wane Israel ki, dia be nia eta fata alangai mai ana. 24 'I naona ne sa Jesus nia fi safali ana raoe nia, sa Jon be 'ainitalo ana fuana wane ki tafau Israel, fua kera ka kari abulo fasia ta'alaie kera ki, ma kera ka siuabu. 25 Ma ana kada sa Jon nia karangi ka fasuia na raoe ne nia sasia, nia ka fata 'uri fuana wane ki, 'Alamia mulu kwaisae nau na wane be God filia na ne, boro ma nao. Nau nao lau na wane ne mulu kwaimakwali ana. Nia kai leka mai buriku, ma nao nau si bobola fua ne nau ku lugea na butu nia ki fasia 'aena.'✠

26 "Ma mulu wanefuta nau ki ana kwalafa sa Abraham, ma mulu wane ne nao lau Jiu ki ne mulu oku 'i seki fuana fosilana God, God nia kwatea na mai fuaka na fatae sulia sa Jesus ne famaui kulu. 27 Aia, ma na wane ne kera to 'i Jerusalem, ma na wane fanaonao kera ki, kera nao si saitamana ne sa Jesus nia na wane famaui. Ma kera nao si saitamana go na fatalana profet ki, sui boro ma kera ka idumia ana Sabat ki tafau. Kada kera ketoa sa Jesus, kera fatainia ne fatalana profet ki nia mamana. 28 Sui boro ma kera nao si dao go to'ona ta ru ne kera ka saungia fafia, kera gania sa Paelat fua kera saungia ka mae. 29 Ma 'i burina kera sasia ru ki tafau ne Kekedee Abu nia fata sulia, sui kera ka lafua fasia na 'airarafola, ma kera ka alu nia laona faoda gwau. 30 Boro ma God nia taea fasia maea. 31 Ma sulia maedangi 'oro ki, wane ne kera dangidangia lekalae fainia fasia 'i Galili 'uria 'i Jerusalem, kera 'idufa ada to'ona ga 'ada. Ma kada ne, kera fata na sulia fuana wane Israel ki.

32 "Karo leka mai fua karo kai farongo kamulu ana na Farongoe Lea. Na ru ne God eta fatae ana fuana koko kia ki, 33 kulu na ne

✠ 13:22 1 Samuel 16:12 ✠ 13:25 Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:27

wele ne God famamana eta fatae nai fuaka ana taelana sa Jesus 'uria maurie. Sulia God be saea ana Psalm ro ru ki ka 'uri,
 "Oe na Wele nau.

Ta'ena nau na ne Maa 'oe.' ✧

³⁴ "Aia, God eta fata ana taelana fasia na maea, ma nia 'afitai fua nia ka mae lau. Ru ne kera kedea laona Kekedee Abu ka 'uri,

'Nau kai kwatea fuamu na falealae abu ki ne nau ku eta fatae ana fuana sa Deved.' ✧

³⁵ "Nia mamana 'asiana, sulia nia saea laugo laona te Kekedee Abu ma ka 'uri,

'Nao 'oe si alamatainia wane rao abu 'oe ka mae ma ka ngwa'a.' ✧

³⁶ "Ana kada sa Deved nia mauri 'ua, nia sasia na ru ne God doria ki. Boroi ma nia 'e mae na, kera ka alua laona kilu gwau ninimana koko nia ki, ma na nonina ka ngwa'a.

³⁷ Boroi ma sa Jesus na wane ne God nia taea fasia na maea, na nonina nao si ngwa'a. ³⁸⁻³⁹ Wane kwaimani ki, mulu saitamana lea ana, ne kalu farongo kamulu ne God kai manatalugea ta'alae kamulu ki sulia maelana sa Jesus. Wane ki tafau ne kera fito'ona sa Jesus, kera aluge ma kera nao si 'eke na, sulia God saea kera 'o'olo. Rolae sulia taki sa Moses ki, nao si bobola fuana ne ka sasia wane ka 'o'olo. ⁴⁰ Mulu kai ada suli kamulu, fua na ru ne profet ki kera fata sulia nao si fuli fua mulu, ⁴¹ kera ka 'uri,

'Mulu fafurongo, wane ne mulu 'onionga fatalana God ki.
 God kai sasia raoe baita 'asiana ana kada mulu mauri 'ua.
 Nao mulu si famamana ne God sasia ru nai, sui boroi 'ana dia ta wane nia farongo kamulu ana.
 Mulu ada to'ona! Kamulu kai kwele, ma mulu kai mae.' ✧

⁴² Ma kada sa Paul ma sa Banabas, keroa ru na kau 'i maa fasia na beu abu fuana folae, na wane ki kera ka ganida fua keroa ka oli lau mai ana Sabat lo 'i buri, fua keroa ka farongoda lau ana na ru ne ki.

⁴³ 'I burina ne wane ki kera leka na fasia na okue ana folae nai, wane 'oro kera leka sulia sa Paul ma sa Banabas. Kera tani wane Jiu ma tani wane ne nao lau Jiu ki laugo ne kera 'ado na fainia wane Jiu ki laona abue kera. Ma sa Paul fai sa Banabas fata fuada ma ka raduda 'uria uu ngasilae ana famamanae ana na kwaiofeie God.

⁴⁴ Ma ana Sabat 'i buri, karangia wane ki tafau laona fere nai, kera dao mai fua rongolana fatalana sa Paul ma sa Banabas sulia na 'Aofia. ⁴⁵ Ma kada ne wane Jiu ki kera ada to'ona ne okue nai baita, lioda ka 'uga 'asiana. Ma kera ngengea na ru ne sa Paul nia saea, ma kera ka fata buri laugo ana. ⁴⁶ Boroi ma sa Paul ma sa Banabas keroa ka fata nonira'a, ka 'uri, "Nia bobola fua karo ka eta fata basi sulia na fatalana God 'i nao fua mulu Jiu ki. Boroi ma sulia ne mulu noni'ela ana, mulu fatainia ne nao mulu si bobola go fua ngalilana na maurie firi. Nia ne karo ka fasi kamulu, ma karo ka leka 'amaro fua wane ne nao lau Jiu ki. ⁴⁷ Karo leka siana wane ne nao lau Jiu ki, sulia God nia odu karo ka 'uri,

'Nau ku alu 'oe 'oko dia na kwesu fua wane ne nao lau Jiu ki.
 Nau ku odu 'oe fua 'oko farongoa wane ki tafau laona molagali ana te ne nau sasia fuana famaurilada.' ✧

⁴⁸ Ma ana kada ne wane ne nao lau Jiu ki kera rongoa ru ne, kera ka eele 'asiana, ma kera ka tangoa na farongoe na 'Aofia. Ma na wane ne God filida fuana maurie firi, kera ka famamana na.

⁴⁹ Ma na fatalana God ka talo na ana kula ki tafau, ma na wane 'oro ki ka rongoa na fatalana God laona 'afutana lofaa nai. ⁵⁰ Boroi ma na wane Jiu ki kera fata alingana wane fanaonao ki laona fere baita nai fainia na gwaungai keni ki ne nao lau Jiu ki ne kera fosia God. Ma na Jiu nai ki, kera ka safali na ana famalagaigailana sa Paul ma sa

⁴³ 'I burina ne wane ki kera leka na fasia na okue ana folae nai, wane 'oro kera leka sulia sa Paul ma sa Banabas. Kera tani wane Jiu ma tani wane ne nao lau Jiu ki laugo ne kera 'ado na fainia wane Jiu ki laona abue kera. Ma sa Paul fai sa Banabas fata fuada ma ka raduda 'uria uu ngasilae ana famamanae ana na kwaiofeie God.

⁴⁴ Ma ana Sabat 'i buri, karangia wane ki tafau laona fere nai, kera dao mai fua rongolana fatalana sa Paul ma sa Banabas sulia na 'Aofia. ⁴⁵ Ma kada ne wane Jiu ki kera ada to'ona ne okue nai baita, lioda ka 'uga 'asiana. Ma kera ngengea na ru ne sa Paul nia saea, ma kera ka fata buri laugo ana. ⁴⁶ Boroi ma sa Paul ma sa Banabas keroa ka fata nonira'a, ka 'uri, "Nia bobola fua karo ka eta fata basi sulia na fatalana God 'i nao fua mulu Jiu ki. Boroi ma sulia ne mulu noni'ela ana, mulu fatainia ne nao mulu si bobola go fua ngalilana na maurie firi. Nia ne karo ka fasi kamulu, ma karo ka leka 'amaro fua wane ne nao lau Jiu ki. ⁴⁷ Karo leka siana wane ne nao lau Jiu ki, sulia God nia odu karo ka 'uri,

'Nau ku alu 'oe 'oko dia na kwesu fua wane ne nao lau Jiu ki.
 Nau ku odu 'oe fua 'oko farongoa wane ki tafau laona molagali ana te ne nau sasia fuana famaurilada.' ✧

⁴⁸ Ma ana kada ne wane ne nao lau Jiu ki kera rongoa ru ne, kera ka eele 'asiana, ma kera ka tangoa na farongoe na 'Aofia. Ma na wane ne God filida fuana maurie firi, kera ka famamana na.

⁴⁹ Ma na fatalana God ka talo na ana kula ki tafau, ma na wane 'oro ki ka rongoa na fatalana God laona 'afutana lofaa nai. ⁵⁰ Boroi ma na wane Jiu ki kera fata alingana wane fanaonao ki laona fere baita nai fainia na gwaungai keni ki ne nao lau Jiu ki ne kera fosia God. Ma na Jiu nai ki, kera ka safali na ana famalagaigailana sa Paul ma sa

Banabas, ma kera ka tari keroa fasia na bali lofaa nai. ⁵¹ Ma keroa ka tafusia na gegeona ano ki fasia na 'aedaro dia na fabasue fuada ne God kai keto kera sulia kera noni'ela ana rongolana fatalana God. Ma keroa ka leka na adaro 'uria 'i Ikonium. ⁵² Ma na wane 'i Antiok ki ne kera famamana, kera ka eele 'asiana, ma na Anoeru Abu ka sura ada.

14

I Ikonium

¹ Ana kada sa Paul fainia sa Banabas dao 'i Ikonium, keroa ka leka lau laona beu fuana folae Jiu ki, dia be keroa 'idufa sasia. Ma keroa ka fata ana nikilalae ne na wane 'oro Jiu ki, ma na wane ne nao lau Jiu ki, kera ka famamana sa Jesus. ² Boro'i ma na Jiu ne kera noni'ela famamana, kera ka fata alingana wane ne nao lau Jiu ki, ma kera ka falia na manatada kera ka tatae sulia na wane ne kera famamana ki. ³ Sa Paul ma sa Banabas, keroa ka to lau 'i senai sulia ka kada tau, keroa ka fata nonira'a sulia na 'Aofia. Ma na 'Aofia ka fatainia ne fataladaro sulia sa Jesus nia mamana ana kwatelana na nikilalae fuada fua sasilana ru ni kwelelae ki ma na fanadae ki. ⁴ Ma na wane ki laona mae fere nai, kera ka toli 'e'ete ma kera ka takalo. Tani wane fainia Jiu ki, ma tani wane fainia na lifurongo ki.

⁵ 'Urinai tani wane ne nao lau Jiu ki fainia tani Jiu ma wane fanaonao kera ki, kera ka lokoeru fua famalagaigailana lifurongo ki, ma kera ka 'ui fauda fua kera ka mae. ⁶ Boro'i ma ana kada ne na lifurongo ki kera rongoa, kera ka tafi 'uria fere 'i Listra, ma fere 'i Debe laona lofaa 'i Laekonia, ma 'uria na mae fere kalikalia ki. ⁷ Senai, keroa ka 'ainitalo ana Farongoe Lea.

I Listra ma 'i Debe

⁸ Ma te wane ne to 'i Listra 'aena 'e mae. Safali mai ana fupalana, ma nao nia si fali. ⁹ Nia gouru 'i ano, ma ka fafurongoa fatalana sa Paul. Ma sa Paul ka alua na maana ana, ma ka saitamana ne nia famamana ne sa Jesus saitamana ka gura nia ga

'ana, ¹⁰ ma ka fata ana linge wane baita fuana ka 'uri, "Oe tatae, ma 'oko uu 'o'olo ana 'aemu!" Ma na wane nai ka lofo, ma ka fali kwailiu na 'i safitada. ¹¹ Kada okue ne kera ada to'ona ru ne sa Paul sasia, kera ka akwa koko ana fatae kera wane 'i Laekonia, kera ka 'uri, "Na god ki kera liia na ana wane, ma kera ka koso na mai siakulu!" ¹² Kera ka saea sa Banabas ana na gwaungai god Sus, ma sa Paul ana sa Hemes na wane ngali fatae ana god ki, sulia nia wane ne fata fua keroa.

¹³ Ma na beu ni folae ana god Sus nia ka tio 'i burina fere nai. Ma na fataabu fuana god Sus, nia ka leka ma ka ngalia mai buluka ki, ma na takana 'ai ki, ka alua maana sakae ana fere nai. Sulia nia fainia na okue nai, kera doria kwatelana na afafue fuana lifurongo ki.

¹⁴ Ana kada sa Banabas ma sa Paul keroa rongoa ne kera sasi 'urinai, keroa ka musia maku keroa ki fua fatalana ne keroa noni'ela ana, ma keroa ka lae lao okue nai ma keroa ka akwa 'uri, ¹⁵ "Uta ne mulu doria sasilana ru ne? Ma karo ne wane dia kamulu laugo. Karo leka mai fua 'ainitalolae ana Farongoe Lea sulia na God mauri. Tala'ana mulu fosi nia lalau. Ma nao mulu si fosia lau god 'e'ete ki, sulia kera nao si 'adomi kamulu go. God ne saungainia 'i langi, ma na molagali, na asi, ma na ru ki tafau ne kera to 'i laona ki.

¹⁶ Ana kada sui ki, nia alamatainia wane ki tafau kera ka leka 'ada sulia kwaidoria kera ki. ¹⁷ Ka 'urinai boro'i 'ana, nao nia si mango fasia kwatelana ru lea ki fuana wane ki tafau sulia maedangi ki, ma nia ka fatainia talana ana ru lea ne nia sasia ki. Nia kwatea ute fua mulu fasia lao mamanga, ma ka kwatea fue 'ai ki ana kada kera ki, ma nia ka kwatea fanga fua mulu, ma ka kwatea maurilamulu ka eele." ¹⁸ Sui boro'i 'ana na lifurongo ki kera fata 'urinai, na okue ne, kera doria ka kwatea 'ada na afafue kera ki fuada.

¹⁹ Ma tani Jiu ne kera leka mai fasia fere 'i Antiok laona lofaa 'i Pisidia, ma fere 'i Ikonium, kera dao mai, kera ka kwate fatae fuana okue

ne, ma kera ka guisasu fua sa Paul ma sa Banabas. Ma kera ka 'uia sa Paul ana fau ki, ma kera ka tara 'i maa fasia laona fere, ma, kera kwaisae nia mae na. ²⁰ Boro ma kada wane ne kera famamana ki, kera leka mai, ma kera ka uu kalia sa Paul, nia ka tatae, ka oli faida 'uria 'i fera. Sui ana maedangi 'i buri, sa Paul ma sa Banabas keroa ka leka 'uria fere 'i Debe.

Sa Paul fai sa Banabas oli lau mai 'uria 'i Antiok

²¹ Sa Paul ma sa Banabas keroa ka 'ainitalo ana Farongoe Lea laona fere 'i Debe, ma wane 'oro ki kera ka famamana sa Jesus. Sui keroa ka oli 'uria fere 'i Listra, ma 'i Ikonium, ma fere 'i Antiok laona lofaa 'i Pisidia. ²² Ma kera ka fanikila famamanae wane ne kera famamana ki, ma kera ka raduda fua famamanae kera ki ka ngasi. Ma kera ka saea, "I naona ne kulu kai ru laona maurie firi ne God nia gwaungai ana, kulu tafau kai dao to'ona na 'afitailae." ²³ Ma ana fere nai ki tafau, kera filia na wane fanaonao ki fuana fikute wane God ki. Ana folae ma abu fangalae, kera ka kwatea na wane nai fuana 'Aofia ne kera famamana ana.

²⁴ Sui keroa ka leka fasia lofaa 'i Pisidia, keroa ka dao ana lofaa 'i Pamfilia. ²⁵ Ma keroa ka 'ainitalo ana na Farongoe Lea laona fere 'i Pega, sui keroa ka leka 'uria fere 'i Atalia. ²⁶ Sui keroa ka leka ana baru fasia 'i senai, ma keroa ka oli na 'uria fere 'i Antiok. Na fere be kera safali ana lekalae keroa fasia. Na fere be wane famamana ki kera kwatedaro laona kwaiofeie God, fua ka 'adomida fuana raoe ne kera fasuia na.

²⁷ Ma ana kada keroa dao na 'i Antiok, keroa ka okua na wane famamana ki, ma keroa ka farongoda ana na ru ki tafau ne God sasia adaro. Ma keroa ka farongo laugo ana ne God 'adomida na wane ne nao lau Jiu ki boro kera ka famamana laugo. ²⁸ Ma keroa to tau 'i senai fainia na wane ne kera famamana ki.

15

Na okue fuana lokoerue 'i Jerusalem

¹ Tani wane ne kera leka mai fasia 'i Jiudea 'uria 'i Antiok, kera ka famanata na wane ne famamana na ki kera ka 'uri, "Nia 'afitai 'asiana fua God ka lafu kamulu fasia ta'alae kamulu ki, dia nao mulu si 'ole 'unge dia be taki sa Moses ki saea." ² Ma sa Paul fainia sa Banabas keroa ka olisusu 'asiana fai kera sulia ru ne. Ma kera tafau filia sa Paul ma sa Banabas ma tani wane famamana 'i Antiok, fua kera leka 'i Jerusalem fuana faorailae fainia na lifurongo ki ma na wane fanaonao ki sulia ru ne. ³ Ma na fikute wane famamana ne ka oduda na kau. Ma kada kera leka na, kera liu ana lofaa 'i Fonisia ma 'i Samaria ki, kera ka farongoa ana ne na wane be nao lau Jiu ki kera abulo na 'uria God. Ma kada wane ne kera famamana ki rongoa na farongoe nai, kera ka eele 'asiana.

⁴ Kada sa Paul ma sa Banabas keroa dao na 'i Jerusalem, na wane famamana ki, ma na lifurongo ki fainia na wane fanaonao ki, kera ka kwaloda. Ma keroa ka farongo ana ru ne God sasia ada 'i safitana wane ne nao lau Jiu ki. ⁵ Boro ma tani wane ana wane ne kera famamana ma kera ana fikute wane Farasi ki, kera tatae kera ka fata 'uri, "Na wane ne nao lau Jiu ki, dia kera famamana sa Jesus, kera kai 'ole 'unge, ma kulu saea fuada kera ka ro laugo sulia taki sa Moses ki dia kulu na wane Jiu ki."

⁶ Ma na lifurongo ki fainia na wane fanaonao ki, kera ka oku fuana lokoerue sulia ru ne. ⁷ Ma burina na fatae gwala ne kera sasia ka sui, sa Pita ka tatae, ka fata 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'ae, mulu saitamana, tau na mai God nia fili nau safitamulu fua nau 'ainitalo ana Farongoe Lea ne fuana wane ne nao lau Jiu ki, fua kera ka rongoa laugo 'ada ma kera ka famamana. ⁸ Ma God ne saitamana manatana wane ki tafau, nia ka fatainia kwalolana na wane ne nao lau Jiu ki ana kwatelana Anoeru Abu fuada, dia

laugo ne nia kwatea fuaka. ⁹ Ma ka nao ta efaefalae safitakulu ma fai kera. Nia ka manataluge ana ta'alaie kera ki, sulia kera famamana sa Jesus. ¹⁰ Ma God fatainia fuaka ka suina, nao nia si doria ne mulu ka kwatea lau ta 'afitaie fuada ana taki ki, sulia ne koko kia ki ma kulu boroi, nao kulu si saitamana go rolae sulia. Aia, ma dia kamulu kwatea na ta 'afitaie 'urinai fuana wane ne kera famamana sa Jesus ki, God kai guisasu fua mulu. ¹¹ Kulu famamana ne God famaui kulu fasia ta'alaie kulu ki ana te ne sa Jesus na 'Aofia sasia fuaka ana lealae nia fuaka. God famaui laugo 'urinai ana wane ne nao lau Jiu ki."

¹² Ma na okue ne, kera ka to aroaro kada kera rongoa sa Banabas ma sa Paul keroa farongo ana ru ni kwelelae ana ki ma na ru fanadae ki ne God sasia ana keroa fuada wane ne nao lau Jiu ki. ¹³ Ma 'i burina keroa fata ka sui, sa Jemes ka fata 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'ae, mulu kai fafurongo nau basi. ¹⁴ Sa Pita be fi fata lea go ana fua kulu sulia be God eta fatainia kwaiofeilae nia fuana wane ne nao lau Jiu ki ma ka kwaloda tani wane ada fua kera na wane nia ki. ¹⁵ Ma profet ki kera ka fata laugo 'urinai, dia be na Kekedee Abu saea,

¹⁶ 'God ka fata 'uri, ta maedangi, nau kai oli mai, ma nau kai taea na gwaungaie sa Deved be nia 'asia na.

Nau kai saungai falu ana fasia ore-tana, ma nau ka fauua lau.

¹⁷ Ma wane 'e'ete ki, kai leka mai siaku.

Ma na wane ne nao lau Jiu ki, nau ka saeda na ana wane nau ki.

¹⁸ God ne saea, be nia farongo 'ua na mai ana.' "☆

¹⁹ Aia, ma sa Jemes ka fata lau 'uri, "Nau ku manata 'uri, nao kulu si kwatea lau ta 'afitaie fuana wane ne nao lau Jiu ki ne kera abulo na 'uria God. ²⁰ Nia lea kulu ka kekede fuada, kulu ka farongo kera ana ne kera nao si 'ania ta fanga ne kera

afafu ana fuana mamala god ki, ma kera ka ada sulida fua kera nao si oee, ma kera nao si 'ania laugo ta ru mauri ne kera lioa, ma kera nao si 'ania laugo ta 'abu.☆ ²¹ Sulia na taki sa Moses ki, kera idumia 'ua na mai laona beu fuana folae kera ki ana Sabat ki tafau, ma na fatalada ka talofia na laona fere kera ki tafau."

Kekedee fuana wane ne nao lau Jiu ki

²² 'Urinai na lifurongo ki, ma wane fanaonao ki, ma na fikute wane famamana ki tafau, kera ka filia tani wane ada fua kera ka oduda kau 'uria Antiok fainia sa Paul ma sa Banabas. Kera filia sa Jiudas ne kera saea laugo ana sa Basabas, ma sa Silas, sulia keroa ro wane fanaonao ki ana fikute wane kera. ²³ Ma na kekedee 'uri ne kera kwatea faida,

"Kalu na lifurongo ki, ma na wane fanaonao ki ne wanefuta kamulu ki ana na 'Aofia, kalu kwatea kau fata lealae kalu ki fua mulu na bara wanefuta ne nao lau na wane Jiu ki, ne mulu to 'i Antiok, ma 'i Siria, ma 'i Silisia. ²⁴ Kalu rongoa ne tani wane seki ki kera leka kau, ma kera ka kwatea na manatamulu ka ta'a sulia fatalada. Kalu nao si oduda kau fua sasilana ru nai. ²⁵ Nia ne kalu ka oku alafafia ru ne 'i safitamalu, ma kalu filia tani wane ngali fatae, ma kalu ka oduda kau siamulu. Kera kai leka kau fainia wane kwaimani lea kia ki sa Paul ma sa Banabas. ²⁶ Keroa ro wane ne kwate dangalu na mauri ladaro fuana raoe sumadua fua 'Aofia kia sa Jesus Christ. ²⁷ 'Urinai ne kalu ka kwatea laugo kau sa Jiudas ma sa Silas fua kera ka tala fata 'ada sulia na ru ne kalu kedea kau. ²⁸ Sulia na Anoeru Abu fai kalu, kalu alafafia, nao kalu si alua lau ta 'afitaie fafi kamulu. Ru ne ki go ne mulu kai rosulida: ²⁹ Nao mulu si 'ania ta fanga ne kera afafu ana mamala god ki, ma nao mulu si 'ania ta 'abu. Ma nao mulu si 'ania ta ru mauri ne kera lioa. Ma mulu ka to fasia na oee. Ma dia ne

☆ 15:18 Emos 9:11-12 ☆ 15:20 Eksodas 34:15-17; Levitikas 17:10-16; 18:6-23

mulu to fasia na ru nai ki, nia lea 'asiana."

³⁰ Ma kera ka kwatea na wane nai ki ne kera ngali farongoe, kera ka leka 'uria 'i Antiok. Ma kera ka okua na wane ne kera famamana ki tafau, ma kera ka kwatea na ru ne kera kedea fuada. ³¹ Ana kada ne wane ki kera idumia tafau na, kera ka eele 'asiana, sulia fatae nai ki 'e gwalea na mangoda. ³² Ma sa Jiudas ma sa Silas, keroa ka fata fuada ka tau 'asiana, ma keroa ka kwatea fatae ana kwaigwale fai na nikilalae fuada, sulia keroa ro profet ki. ³³⁻³⁴ Ma 'i burina keroa to 'i senai sulia ka kada tau, sui wane famamana senai ki ka alualu adaroe ana aroaroe, ma keroa ka oli na 'uria 'i Jerusalem.*

³⁵ Ma sa Paul ma sa Banabas keroa ka to lau 'i Antiok. Ma keroa fainia na wane 'oro ne kera famanata ki, kera 'ainitalo ana fatalana na 'Aofia.

Sa Paul ma sa Banabas keroa to matali na

³⁶ Burina bara kada suina, sa Paul ka fata 'uri fuana sa Banabas, "Koro oli lau fua koro ka dao to'ona lau wanefuta koro ki ana mae fere be koro 'ainitalo mai ana fatalana 'Aofia, fua koro ka saitamana na tolada 'e 'uta na nai." ³⁷ Ma sa Banabas ka doria 'asiana fua sa Jon Mak ka leka faidaro. ³⁸ Boro ma sa Paul ne manatana nao si lea fuana sa Jon Mak ne ka leka fai keroa, sulia nia oli laugo fasi keroa 'i Pamfilia, ma nao nia si leka na fai keroa fuana fasuilana na raoe. ³⁹ Ma sa Paul fainia sa Banabas keroa ka olisusu 'i safitadaro, ma keroa ka toli safidaro kwailiu. 'Urinai sa Banabas ka talaia na sa Jon Mak, keroa ka tofolo 'uria bubunga 'i Saeprus. ⁴⁰ Ma sa Paul ka filia na sa Silas, fua keroa ka leka. Ma wane famamana 'i Antiok ki kera ka odu keroa na, burina ne kera kwateda fuana 'Aofia fua ka ada suli keroa. ⁴¹ Ma keroa leka, ka liu laona lofaa 'i Siria ma 'i Silisia ki. Ma keroa ka fangasia na famamanae wane ne kera famamana ki.

* **15:33-34** Tani kekedee 'ua kera 'adoa lau verse 34, "Boro ma sa Silas ka manata fifi 'asiana fua sae ka to ga 'ana 'i senai 'i Antiok." * **16:10** Sa Paul fainia kwaimani nia ki dao to'ona sa Luk ana fere 'i Troas.

16

Sa Timoti leka fainia sa Paul ma sa Silas

¹ Ma sa Paul leka ma ka dao ana fere 'i Debe ma 'i Listra ki. Ma te wane fafurongo ne satana sa Timoti nia to senai. Ma gaa nia ne keni Jiu ne nia famamana laugo, boro ma maa nia go ne wane Grik. ² Ma na bara wanefuta ana 'Aofia ki 'i Listra ma 'i Ikonium, kera ka eele 'asiana fainia sa Timoti. ³ Ma sulia ne sa Paul doria sa Timoti ka leka fainia, nia ka 'ole 'unge fua ka faeelea wane Jiu ki. Nia sasia ru nai, sulia Jiu ki tafau ne kera to ana fere nai ki, kera saitamana laugo ne maa sa Timoti nia na wane Grik ne sasi ma nao nia si 'ole 'unge ana sa Timoti. ⁴ Ma kada kera leka ka liu ana fere ki, kera kwatea na taki ki fuana wane ne kera famamana ki. Na taki nai ki, na lifurongo ma wane fanaonao ki ne kera kedea 'i Jerusalem. Ma kera ka saea fua wane ki kera ka rosulia. ⁵ Ma kera ka fangasia fikute wane famamana laona fere nai ki, ma ana maedangi ki tafau 'i burina, wane 'oro falu ki laugo kera ka famamana.

Kada sa Paul ada to'ona na fataie

⁶ Ma sa Paul fainia na wane kwaimani nia ki, kera liu laona lofaa 'i Frigia ma 'i Galesia ki, sulia ne Anoeru Abu 'e luia nao kera si 'ainitalo ana Farongoe Lea laona lofaa 'i Esia. ⁷ Kada kera dao bobola fainia lofaa 'i Misia, kera ka sasi 'uria lekalae 'uria 'i Bitinia. Boro ma na Anoeru Abu nao si alamatainida. ⁸ 'Urinai, kera ka daofa liu na fasia 'i Misia, ma kera ka leka 'uria fere 'i Troas. ⁹ Ma ana rodo ne kera tio 'i senai, sa Paul ka ada to'ona na fataie. Nia ada to'ona te wane ana lofaa 'i Masedonia uu, ma ka amasia ka 'uri, "'Oe leka mai 'i Masedonia fua 'oko kwai'adomi amalu!" ¹⁰ Ma kada sa Paul nia ada to'ona na fataie nai, kalu ka sasi akau na fua lekalae 'uria lofaa 'i Masedonia,* sulia kalu

saitamana God doria kalu leka 'ainitalo ana Farongoe Lea laugo fuana wane senai ki.

Ni Lidia nia famamana sa Jesus

¹¹ Sui kalu ka leka fasia fere 'i Troas ana baru, kalu ka tofolo 'uria bubunga 'i Samotres, ma maedangi burina, kalu ka leka 'uria fere 'i Neapolis. ¹² Kalu tae fasia senai, kalu ka leka sulia taale tolo 'uria fere 'i Filipae, na mae fere 'initoa laona lofaa 'i Masedonia, mae fere nai wane Rom ki ne kera gwaungai ana. Kalu ka to laona mae fere nai sulia bara maedangi. ¹³ Ma ana Sabat, kalu leka fasia fere nai, kalu ka leka 'uria ninimana te kafo, sulia ne kalu kwaisae kula fuana folae Jiu ki nia 'i senai. Ma kalu ka gouru 'i ano, kalu ka fata fuana keni ki ne kera oku senai. ¹⁴ Te keni ada senai ne kera rongo kalu ne ni Lidia, fasia fere baita 'i Taeataera, nia saungai ma ka 'oifoli ana maku ne nia meo ki. Nia boroi fosia laugo God, ma God ka 'ifingia na manatana fua nia ka fafurongoa sa Paul, ma ka famamana ru ne nia saea ki. ¹⁵ 'Urainai nia fainia na wane laona lume nia ki, kera ka siuabu tafau. Ma nia ka fata fua malu ka 'uri, "Sulia ne mulu alafafia ne nau famamana na 'Aofia, nau ku doria mulu leka mai ma mulu ka to laona lume nau." Ma kalu ka to laona lume nia sulia na fatalana.

Laona beu ni kanie 'i Filipae

¹⁶ Ana te maedangi, kada kalu leka 'uria kula ni folae, kalu dao to'ona te sari ne anoeru ta'a to ana. Na sari nai nia rao 'o'oni fuana tani wane laona fere nai. Sulia anoeru ta'a nai ne to ana, nia saitamana ka saea fuana wane ki ana te ki ne nao si dao mai 'ua fuada. Ma wane ne kera baita ana sari nai kera ngalia malefo 'oro ki ana raoe nai nia sasia. ¹⁷ Ma na sari nai ka leka sulia sa Paul fai kalu, ma nia ka akwa koko ka 'uri, "Na wane ne ki, kera na wane rao fuana God ne 'initoa 'asiana. Kera farongo kamulu ana te ne God sasia fuana famaurilamulu."

¹⁸ Nia sasia ru ne sulia maedangi 'oro ki, leka sa Paul ka noni totoela

'asiana ana, ma ka abulo fuana ka fata 'uri fua anoeru ta'a nai, "Ana satana sa Jesus Christ, nau ku eresi 'oe, 'oko ru mai fasia na sari nena!" Ma na anoeru ta'a nai ka ru na 'i maa ana kada nai. ¹⁹ Ma kada wane baita ana sari nai kera saitamana ne na raoe nia ana talana anoeru ta'a nia suina, ma nao kera si ngali lau ta malefo fasia, kera ka daua sa Paul ma sa Silas, ma kera ka tara keroa siana na wane kwaiketoilae ki maana usie. ²⁰ Kera ka fata 'uri, "Na ro wane ne ki, keroa wane Jiu ki, ma keroa ka kwatea na fatamaudie laona fere ne kulu. ²¹ Keroa ka famanata ana na falafala ne nao si bobola fainia na taki kulu ki. Sulia kulu wane Rom ki lalau, ma ka 'afitai 'asiana fua kulu ka sasi sulia falafala keroa ki!" ²² Aia, na wane 'oro ne kera oku senai, kera ka fai fafidaro laugo. Ma na wane fanaonao ki ka fata totongai fuana wane ni ome ki fua kera musia maku sa Paul ma sa Silas ki, ma kera ka namusi keroa. ²³ Burina kera namusida ka totonge 'asiana, kera ka aluda laona beu ni kanie, ma kera ka saea fuana wane ne folo 'usia na beu ni kanie nai fua ka bilaki ngasi 'usi keroa. ²⁴ Ma na wane ni folo nai, kada nia rongoa fatae nai ki, nia ka ngali keroa, ka aluda laona mae lume tofungana beu ni kanie, sui ka kani fafia na 'aedoru 'i safitana ro reba 'ai kulu ki.

²⁵ Aia, kada bobola fainia tofungana rodo, sa Paul ma sa Silas keroa foa, ma keroa ka ngufia na ngu ki fuana God. Ma wane ne kera to laugo laona beu ni kanie nai, kera ka fafurongo keroa. ²⁶ Ma tona boroi na anuanu baita nia gelo na beu ni kanie nai, ma na ngadolana lume nai boroi ka kesokeso na. Ma na mae ki ana lume nai ka 'ifi tafau, ma na seni ne kera kani fafia ana wane nai ki laona lume ka aluge tafau na fasida. ²⁷ Ma na wane ni folo nai ka tona mai fasia maleue, ma ka ada to'ona ne na mae ki kera 'ifi tafau na, ma ka kwaisae wane be kera kani fafida ki, kera tafi tafau na. Ma nia ka lafua na naife ni sauwanee nia fua sae ka saungi nia

na 'ana talana, sulia nia saitamana ne na wane fanaonao nia ki, kera kai saungia dia ne wane nai ki kera tafi. ²⁸ Boro ma sa Paul ka akwa koko ka 'uri, "Nao 'oe si sasia lau ta ru 'urinai ana 'oe talamu! Kalu ne to tafau go amalu!"

²⁹ Ma na wane ni folo ne ka ledi 'uria fa kwesu ki, ma ka ru kau laona beu ni kanie fainia na lebelebelae, ma ka boruru 'i 'aena sa Paul ma sa Silas. ³⁰ Sui nia ka talaida 'i maa, ka ledi keroa ka 'uri, "Ro wane baita ne ki 'ae, te ne nau kai sasia fua God ka famaui nau?"

³¹ Keroa olisia keroa ka 'uri, "Oe famamana na 'Aofia sa Jesus fua God kai famaui 'oe, 'oe fainia wane ne kera to laona lume 'oe." ³² Ma keroa ka 'ainitalo ana fatalana na 'Aofia fuana, ma fuana wane ne kera to laugo laona lume nia ki, ma kera ka famamana na. ³³ Ana kada rodo nai go, na wane ni folo nai ka talai keroa, ka taufia na mae maale ki 'i nonida, ka sui nia fainia wane ne kera to laona lume nia, kera ka siuabu na. ³⁴ Sui nia ka talai sa Paul ma sa Silas, kera ka leka 'uria lume nia, ma nia ka sangonidoro. Ma nia fainia na wane ne kera to laona lume, kera ka eele 'asiana, sulia kera famamana God.

³⁵ Sui 'i 'ofodangi, na wane kwaiketo ki, kera kwatea fatalada fuana tani wane baita ana omee kera ka 'uri, "Mulu leka farongoa na wane ni folo be fua ka talai ro wane be ki 'i maa fasia laona beu ni kanie be."

³⁶ 'Uraini go na wane ni folo nai ka leka ka farongoa sa Paul ka 'uri, "Na wane kwaiketo ki kera saea mai fuaku 'oe fainia sa Silas, moro leka na 'amoro 'i maa. Kamoro leka na 'amoro ana aroaroe."

³⁷ Boro ma sa Paul olisia ka fata 'uri fuana wane baita kera ki, "Na wane kwaiketo ki nao si keto karo 'ua, boro ma kera kwae karo 'i maana wane 'oro ki ma kera ka alu karo laona beu ni kanie. Ma na ru nai nao si 'o'olo, sulia karo na wane Rom ki laugo ne! Ma kada ne, kera doria ka olitai agwa lau ana karo. Nao 'asiana! Karo doria na wane

fanaonao 'i Rom ki ne kera kai leka mai 'i seki, fua kera ka luge karo!"

³⁸ Ma wane baita kera ki ana omee kera leka, ka farongoa ana fatae nai ki siana wane fanaonao 'i Rom ki. Ma kada kera rongoa ne sa Paul ma sa Silas keroa ro wane 'i Rom ki laugo, kera ka mau 'asiana. ³⁹ Ma kera ka leka mai siada, ma kera ka kwaimanatai fuada. Sui kera ka talai keroa 'i maa fasia laona beu ni kanie, ma kera ka 'ingoda, fua kera ka leka na 'ada fasia fere ne. ⁴⁰ Kada sa Paul ma sa Silas keroa ru fasia beu ni kanie, keroa ka leka laona lume ni Lidia. 'I senai keroa ka dao to'ona na wane ne kera famamana ki, ma keroa ka kwatea na fatae ana kwairaduilae fuada, sui keroa ka fi leka na 'ada fasia 'i Filipae.

17

'I Tesalonika

¹ 'Uraini sa Paul fainia sa Silas, keroa leka, ka liu ana fere 'i Amfipolis, ma 'i Apolonia ki, sui keroa ka dao ana fere 'i Tesalonika. Wane Jiu ki kera too ana beu fuana folae laona fere baita nai. ² Ma 'i senai, sa Paul leka laona beu fuana folae Jiu ki sulia na falafala ne nia 'idufa sasia ana fere ki. Ma ana olu Sabat ki, nia ka fata fainia na wane ki, ma ka fata sulia na Kekedee Abu fuada. ³ Nia ka fadaa ma ka idumia Kekedee Abu fuana fatalana ne na Christ na wane ne God filia, nia kai nonifi ma ka mae, sui nia fi tatae fasia maea. Sa Paul ka fata 'uri, "Sa Jesus ne nau ku 'ainitalo ana fua mulu ne, nia na Christ na wane ne God filia." ⁴ Ma tani wane ana Jiu ki fainia wane 'oro ne nao lau Jiu ki ne kera fa'initoa God ma keni talingai 'oro kera ne kera famamana sa Jesus. Kera safali leka na sulia sa Paul ma sa Silas.

⁵ Boro ma wane Jiu kera to ana manatae wane kwaifi sulia wane 'oro ki kera leka sulia sa Paul ma sa Silas, ma kera ka okua wane ta'a ki ne kera liliu 'o'oni ga 'ada maana usie, fua kera ka oku fainia te fikute wane guisasu ki. Ma kera ka sasia te firue baita ana fere nai, ma kera ka alasia lume sa Jason, sulia kera doria

ka daua sa Paul ma sa Silas, fua kera ka talai keroa siana okue nai. ⁶ Boro ma kada kera nao si dao to'odaro, kera ka daua lalau sa Jason fainia tani wane ne kera famamana, ma kera ka tarada siana wane fanaonao ki laona fere, ma kera ka fai fafida, kera ka akwa koko ka 'uri, "Wane ne ki, kera sasia ru ta'a 'asiana laona fere 'oro ki! Ma kada nai kera ka leka lau mai laona mae fere ne kulu, ⁷ ma sa Jason ka gonida laona lume nia. Kera tafau go kera 'oia na taki kingi baita kulu 'i Rom, sulia kera saea ta te kingi lau ne satana sa Jesus." ⁸ Ma na fatae nai ki, ka kwatea na ngalungalue baita fuana okue nai fainia na wane fanaonao ki. ⁹ Ma na wane fanaonao ki kera ka fata nikila fua sa Jason fainia tani wane lau, fua kera ka kwate tani malefo sui kera fi lugeda.

I Berea

¹⁰ Ana kada nai nia 'e rodo na mai, na wane ne kera famamana ki kera ka kwatea sa Paul ma sa Silas 'uria fere 'i Berea. Kada kera dao kau, kera ka leka laona beu fuana folae Jiu ki. ¹¹ Na wane senai ki kera to ana falafala ne lea ka liufia na wane ana 'i Tesalonika, sulia kera doria 'asiana rongolana te ne sa Paul nia saea. Ma ana maedangi ki tafau go, kera idumia na Kekedee Abu fua kera ka saitamana te ne sa Paul nia saea 'e mamana. ¹² Ma wane 'oro 'i Jiu ki, kera ka famamana, ma wane 'oro ne nao lau Jiu ki kera famamana laugo, keni fanaonao 'oro ma wane 'oro ki laugo. ¹³ Boro ma kada ne wane Jiu ki ne kera to 'i Tesalonika, kera rongoa sa Paul nia 'ainitalo laugo ana fatalana God 'i Berea, kera ka leka laugo mai 'i senai, ma kera ka kwatea na wane 'i Berea ki kera ka guisasu, ma kera ka boa te ngalungalue baita 'i senai. ¹⁴ Ma 'urinai go, tani wane ne kera famamana, kera ka kwatea sa Paul 'uria fafona asi fasia fere 'i Berea. Boro ma sa Silas ma sa Timoti, keroa ka to na 'ada 'i Berea. ¹⁵ Ma na wane ne kera talaia sa Paul ki kera leka fainia, ka dao 'i Athens. Sui kera fi oli 'uria 'i Berea fainia fatae

sa Paul ki fua sa Silas ma sa Timoti, fua keroa ka leka 'ali'ali siana.

I Athens

¹⁶ Ma kada sa Paul to na 'i Athens makwalia sa Silas ma sa Timoti, nia 'e kwaimanatai 'asiana, sulia nia ada to'ona na nununa mamala god 'oro ki fuana fosilada nia to laona fere 'i Athens. ¹⁷ Nia ne kwatea ma nia ka leka laona beu fuana folae Jiu ki, ma ka fata fuana Jiu ki, ma na wane ne nao lau Jiu ki ne kera fosia God. Ma nia ka fata laugo maana fuli usie sulia maedangi ki fuana wane ne kera leka mai senai ki. ¹⁸ Ma tani famanata laugo ana wane Grik ki ne kera saeda ana "Epikurean" ma "Stoik", kera olisusu laugo fainia sa Paul. Ma tani wane ada ka fata 'uri, "Te lalau ne wane naunau ulafusi ru ne doria ka saea?"

Ma tani wane ana wane nai ki kera ka fata 'uri, "Sualana dia nia doria kulu kai fosia lalau na god 'e'ete ki ne." Kera fata 'urinai sulia sa Paul farongo sulia sa Jesus, ma na tatae olilae fasia na maea. ¹⁹ Ma kera ka talaia sa Paul 'i naofana fikute wane lokoeru ne kera saea ana "Areopagus", kera ka fata 'uri, "Kalu doria ka saitamana na famanatae falu ne 'oe fata sulia. ²⁰ Sulia ru ne kalu rongoa 'oe saea nia 'e'ete fasia ru ne kalu rongoa 'i nao ki, ma kalu ka doria saitamana fadalana." ²¹ (Kera fata 'urinai, sulia na wane 'i Athens ki, ma na wane ne kera leka mai fuana tolai 'i Athens ki, kera doria fatae ana maedangi ki sulia ma na fafurongolana te ki ne falu.)

²² Ma sa Paul ka uu naofana fikute wane lokoeru ne kera saea ana Areopagus, ma ka fata 'uri, "Kamulu wane 'i Athens, nau ku saitamana ne mulu fabaita 'asiana god kamulu ki ne mulu fosida. ²³ Sulia kada nau ku liu laona fere kamulu, nau ku ada to'ona na kula ni foa kamulu ki, ma nau ku ada to'ona maana te fulifue, mulu kedea na fatae 'uri, 'Fuana god ne nao kulu si saitamana.' Ma na God ne mulu fosia ma nao mulu si saitamana, nia na ne nau doria ka 'ainitalo ana fua mulu. ²⁴ God nai saungainia na molagali ma na ru

ki tafau 'i laona, nia ne gwaungai ana asi, 'i langi, ma 'i ano, ma nia nao si to laona beu abu ne wane saungainia. ²⁵ Ma nao nia si bobo go 'uria ta ru ne wane ki saitamana ka sasia fuana, sulia nia 'ana talana ne kwatea maurie fuana wane ki tafau, ma ka kwatea fuada ru ki tafau ne kera bobo 'urida. ²⁶ Ma ana safalilana mai, God nia saungainia go te wane, ma fasia te wane nai nia ka saungainia wane 'oro 'e'ete ki, ma ka aluda laona molagali. 'I naona ne nia saungainia ru ki tafau, ma nia 'ana talana ne alua kada ki ma ka faboa na kula ki fua kera ka to ana. ²⁷ Nia sasia ru ne fua wane ki kera ka nani 'uria, ma kera fi dao to'ona 'oto dia kera nani ngangata 'uri nia. 'Urinai boroi 'ana God nao si to tau go fasi kia. ²⁸ Ma ta wane be fata 'uri, 'Sulia nia na ne kulu ka mauri, ma kulu ka gelo ma kulu ka to.' Ma ta wane ana wane kekede kamulu ki ka saea laugo, 'Kulu wele God ki laugo.' ²⁹ Sulia kulu na wele nia ki, nao kulu si fia lau ne God nia ta ru ga 'ana, dia ta nunuiru ne wane saungainia ana gol, naoma silva, naoma ta fau. Nia nao si dia lau ta ru ne wane nia saungainia ana saitamarue nia. ³⁰ 'I nao God nao si ketoa ta wane ne fosia na mamala god sulia nia nao si saitamana 'ua ana. Boroi ma ana kada ne, nia saea na fuana wane ana fere ki tafau fua kera kai kari abulo fasia na ta'alaie kera ki, ³¹ sulia nia alua na maedangi fua nia kai ketoa na wane ki tafau. Na kwaiketoilae nia ka 'o'olo, ma nia ka filia te wane fua ka ketoa na wane ki. Ma nia ka fatainia na wane ni kwaiketoi nai fuana wane ki tafau ana taelana wane nai fasia maea!"

³² Kada wane ki kera rongoa ne sa Paul fata sulia tataelae fasia maea, tani wane ada ka waelasia, ma kera ka 'onionga ana. Boroi ma tani ai ada kera ka saea, "Kalu doria 'oko fata lau sulia ru ne." ³³ Ma sa Paul ka leka na 'ana fasia okue nai. ³⁴ Ma tani wane kera ka 'ado fainia, ma kera ka famamana. Ma te wane ada ne satana sa Dionisius, ta wane ana fikute wane lokoeru senai. Ma te

keni laugo satana ni Damaris, ma tani wane lau kera ka famamana.

18

I Korin

¹ 'Urinai go, sa Paul ka leka na fasia 'i Atens, ka daofa liu 'uria fere 'i Korin. ² 'I senai, nia ka dao to'ona te wane Jiu satana sa Akuila ne futa laona lofaa 'i Pontus. Nia leka mai fasia 'i Itali fainia na 'afe nia ni Prisila, sulia ne na kingi baita 'i Rom satana sa Klodias ka kwatea na wane Jiu ki tafau, kera ka leka fasia 'i Rom. 'Urinai, sa Paul ka leka dao siada. ³ Ma nia to ma ka rao 'ana fai keroa, sulia kera sasi go te raeo ana saungailana 'o'obe ki ana maku ngasi ki fuana 'oifolilae ada. ⁴ Ma nia ka fata fainia na wane ki laona beu fuana folae ana Sabat ki tafau, fua sae ka talana manatana wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki laugo.

⁵ Ma ana kada sa Silas ma sa Timoti keroa dao mai fasia 'i Masedonia, sa Paul ka fasia na raeo nia. Ma ana kada ki tafau nia ka 'ainitalo ana Farongoe Lea, ma ka fadaa madakwa ana fuada Jiu ki ne sa Jesus nia na Christ, na wane filia God. ⁶ Ma kada kera olisi guisasu ana, ma kera ka saea ru ta'a ki sulia, nia ka saulida ana kwae tafusilana na gegeona ano fasia maku nia ki, ma ka fata 'uri fuada, "Dia nao kamulu si too ana na maurie falu fasia God, kamulu talamulu na ne mulu sasia! Nao lau na garoe nau. Ma safali ta'ena ka oli 'alaa, nau kai leka 'aku siana wane ne nao lau Jiu ki." ⁷ Ma nia ka leka fasi kera, ma ka leka to laona lume te wane nao lau Jiu ne satana sa Titius Justus, na wane ne nia fosia laugo God. Na lume nia tio laugo 'i ninimana beu fuana folae Jiu ki. ⁸ Ma sa Krispus, na wane fanaonao ana beu fuana folae nai, nia ka famamana 'Aofia fainia wane ne to laona lume nia ki tafau. Ma tani wane 'oro laugo 'i Korin, kera rongoa fatalana sa Paul, ma kera ka famamana, ma kera ka siuabu.

⁹ Sui laona te rodo, sa Paul ka ada to'ona te fataie, ma na 'Aofia ka fata

'uri fuana, "Nao 'oe si mau, ma 'oe si mamalo fasi fatae fuada, ma 'oe si lukasia na raoe 'oe." ¹⁰ Sulia nau ku to fai 'oe. Ma nia 'afitai fuana ta wane ka sasia ta ru fua falilamu, sulia wane nau ki kera 'oro laona mae fere ne." ¹¹ Nia ne sasia ma sa Paul ka to 'i senai sulia te fangali ma ono madame ki fuana famanatalana wane ki ana fatalana God.

¹² Ma ana kada ne kingi baita 'i Rom nia alua sa Galio ka gwaungai laona lofaa 'i Akaea, na wane Jiu ki kera oku, ma kera ka daua sa Paul, ma kera ka ngalia siana sa Galio fuana ketolana. ¹³ Ma kera ka fai fafia ka 'uri, "Na wane ne nia sasi 'uria talailana wane ki fua kera ka fosia God ana falafala ne 'e'ete fasia taki kalu ki."

¹⁴ Ma kada sa Paul doria ka fata, sa Galio ka fata 'uri fuana wane Jiu ki, "Na ru ne, dia ta ru ana ta ta'alaenaoma ana ta garoe ana taki kalu ki, nau ku saitamana mabetu'u fai kamulu Jiu ki. ¹⁵ Boro ma sulia olisusue kamulu ki ga 'ana sulia fatae ki, ma na sataeru ki, ma na taki kamulu ki talamulu, nia lea fuana mulu ka fa'o'olosia 'amulu talamulu. Sulia nao nau si kwateā ta kwaiketoilae fuana ru 'urinai ki." ¹⁶ 'Urinai nia ka saea fuada tafau fua kera ka leka fasia kula ni kwaiketoie. ¹⁷ Ana kada nai, na wane Jiu ki ka daua sa Sosevenes, na wane fanaonao ana beu fuana folae, ma kera ka namusia maana kula ni kwaiketoie. Boro ma sasilae nai nao si 'oga go sa Galio.

Sa Paul oli 'uria 'i Antiok

¹⁸ Sa Paul ka to 'i Korin fainia wane famamana ki sulia maedangi 'oro ki. Sui nia ka fasi kera, ma ka tofolo ana baru 'uria lofaa 'i Siria fainia ni Prisila ma sa Akuila. Ma naona ne kera tofolo fasia 'i Kenkrae, nia sufi koru ana ifuna fua nia fatainia ne nia alangai eta fatae ✧ fua God. ¹⁹ Kada kera dao 'i Efesus, sa Paul ka leka na fasia ni Prisila ma sa Akuila, ma ka leka laona beu fuana folae, ma ka fata fuana Jiu ki. ²⁰ Sui na wane ki kera ka gania fua nia ka to tau faida, boro ma nao nia si alafafia. ²¹ 'Urinai nia

ka leka lalau 'ana, nia ka fata 'uri fuada, "Dia kwaidorie God fuaku, nau kai oli lau mai siamulu." Sui nia ka tofolo na 'ana laona baru fasia 'i Efesus.

²² Kada nia dao na 'i Sesarea, nia ka leka 'uria fere 'i Jerusalem, ma ka fata lea fuada na wane famamana ki senai. Sui nia ka leka 'uria 'i Antiok. ²³ Ma burina ne nia to 'i Antiok sulia bara maedangi, nia ka leka, ma ka liu laona lofaa 'i Galesia ma 'i Frigia fuana fangasilana sa tifaida ne kera famamana.

Sa Apolos

²⁴ Ana kada nai, te wane Jiu satana sa Apolos, ne futa laona fere 'i Aleksandria, nia leka mai 'uria 'i Efesus. Nia na wane fatalana lea, ma nia ka saitamana lea laugo ana na Kekedee Abu. ²⁵ Nia saitamana laugo na falafala sulia na 'Aofia, ma nia ka fata nikila, ma ka famanata 'o'olo sulia sa Jesus. Boro ma, nia saitamana ga 'ana ana siuabulae be sa Jon nia fata mai sulia 'i nao. ²⁶ Ma nia safali ka fata nonira'a fuana wane ki laona beu fuana folae. Ma ana kada ni Prisila ma sa Akuila keroa rongoa, keroa ka talaia 'uria na lume keroa, ma keroa ka kwai'adomi ana, fua nia ka saitamana lea lau ana famanatae sulia God.

²⁷ Ma sa Apolos doria ka leka 'uria 'i Korin laona bali lofaa 'i Akaea. Ma na wane famamana 'i Efesus ki, kera 'adomi nia ana kekedee fuana wane famamana 'i Akaea ki, fua kera ka ada lea sulia. Ma kada sa Apolos nia dao na 'i Akaea, nia 'adomi lea 'asiana ana wane ne God nia fatainia kwaiofei nia fuada, fua kera ka famamana. ²⁸ Boro ma kada ne wane Jiu ki kera olisusu fainia, nia ka fata nikila fai kera ma ka liufida tafau. 'Urinai nia ka fatainia na Kekedee Abu ki ne famamana sa Jesus nia na Christ, na wane ne God nia filia.

19

T Efesus

¹ Kada sa Apolos nia to 'i Korin, sa Paul nia leka sulia taale ne liu laona

tofungana bubunga 'i Esia leka nia ka dao 'i Efesus. Ma nia ka dao to'ona tani wane ne kera famamana sa Jesus senai. ² Ma nia ka ledi kera ka 'uri, "Kamulu to na ana na Anoeru Abu kada kamulu famamana?"

Ma kera olisia ka 'uri, "Kalu nao si rongoa go te ne na Anoeru Abu."

³ Sa Paul ka ledi kera lau ka 'uri, "Ma na siuabulae 'uta mone ne mulu siuabu ana?"

Ma kera olisia ka fata 'uri, "Na siuabulae be sa Jon fata sulia."

⁴ Sui sa Paul ka fata lau 'uri fuada, "Sa Jon nia siuabua lalau sa tifaida ne kera kari abulo fasia na ta'alaie kera ki. Ma sa Jon ka saea laugo fuana wane ki, fua kera ka famamana wane ne kai dao mai 'i burina ne satana sa Jesus."

⁵ Ma kada kera rongoa na ru nai, kera ka siuabu fua ka fatainia ne kera famamana sa Jesus na 'Aofia.

⁶ Go sa Paul ka alua na 'abana 'i fafoda, ma na Anoeru Abu ka koso fafida, ma kera ka fata ana na fatae 'e'ete ki, ma kera ka fata sulia na fatalana God. ⁷ Kera bobola fainia akwala ma ro wane.

⁸ Sa Paul ka ru laona beu fuana folae 'i Efesus, ma ka fata nonira'a fuana wane ki, ma ka sasi 'uria talalana na manatada sulia na 'Initoe God. Ma nia ka sasi 'urinai sulia olu madame ki. ⁹ Boro'i ma tani wane ada, manatada ngasi, ma kera ka aburongo, ma kera nao si famamana. Ma kera ka saea fatae ta'a ki sulia "Taale na 'Aofia" 'i naofana na wane 'oro ki. Sui sa Paul ka talaiia na wane famamana ki kera ka leka fasida, ma ana maedangi ki tafau nia ka fata fuana wane ki laona lume ni famanata sa Taeranus. ¹⁰ Na ru ne kera sasia ka leka talau sulia ro fangali ki. Ma na wane ki tafau ne kera to laona lofaa 'i Esia, na Jiu ki ma na wane ne nao lau Jiu ki, kera ka rongoa fatalana na 'Aofia.

Na wele sa Skefa ki

¹¹ Ma God ka kwatea na nikilalae baita fuana sa Paul, fua nia ka fulia na ru fanadae ki ma na ru ni kwelelae ana ki. ¹² Ma ta 'aba maku boro'i 'ana ne to suina na to'ona

nonina sa Paul, dia kera ngalia kau siana wane matai ki kera kai 'akwa, naoma wane ne anoeru ta'a to ada ki, na anoeru ta'a nai ki laugo, kera ka ru 'i maa fasia wane nai ki.

¹³⁻¹⁴ Ma tani Jiu laugo kera liu kwailiu sulia maedangi ki fuana ifulangai ana anoeru ta'a ki. Na fiu wele na fataabu baita Jiu ki ne satana sa Skefa ne kera sasia ru nai. Ma kera boro'i kera ka sasi 'uria tarilana na anoeru ta'a ki ana satana na 'Aofia sa Jesus. Kera fata 'uri fuana anoeru ta'a ki, "Nau ku ifulangai kamulu ana satana sa Jesus be sa Paul nia 'ainitalo ana."

¹⁵ Ma te maedangi kada kera sasi 'uria tarilana na anoeru ta'a, na anoeru ta'a nai olisida ka 'uri, "Nau ku saitamana sa Jesus, ma nau ku saitamana laugo sa Paul, boro'i ma 'oe ti ne?"

¹⁶ Ma na wane ne anoeru ta'a nai nia to ana ka lofoida, ma ka kwaeda. Ma kera ka tafi dadara fasia lume wane nai fainia na maale ki 'i nonida. ¹⁷ Ana kada ne wane Jiu ki ma na wane ne nao lau Jiu ki ne to 'i Efesus, kera rongoa ru ne, kera ka mau 'asiana, ma kera ka fabaita satana na 'Aofia sa Jesus. ¹⁸ Ma na wane 'oro ana wane ne kera famamana ki, kera farongo 'i naofana wane ki tafau ana ru ta'a ne kera sasia mai 'i nao ki. ¹⁹ Ma tani wane 'oro laugo ada ne kera rao ana anoeru ta'a ki, kera ka ngalia laugo mai buko kera ki ana raolae sulia anoeru ta'a ki, ma kera ka sungida 'i naofana okue nai. Ma kera ka alu okua na liulana buko nai ki, ma nia ka dao ana lima akwala to'oni ngingisi malefo ki. ²⁰ Sulia na ru nai na fatalana God ka inua wane 'oro ki, ma kera ka famamana na 'Aofia.

Na ngalungalue 'i Efesus

²¹ Burina ru nai ki sui, sa Paul ka nai na laona manatana fua nia ka leka 'uria fere ki laona lofaa 'i Masedonia ma 'i Gris ki, ma ka daofa liu 'uria 'i Jerusalem. Ma sa Paul ka fata 'uri, "Burina ne nau leka 'i sena, nau ku doria leka laugo 'uria 'i Rom." ²² Boro'i ma nia ka kwatea sa Timoti ma sa Erastus, na

ro wane kwai'adomi nia ki, 'uria 'i Masedonia, boroi ma nia to basi 'ana 'ua 'i Efesus laona lofaa 'i Esia.

²³ Ma ana kada nai na ngalungalua baita ka fuli 'i Efesus fafia "Taale na 'Aofia". ²⁴ Ma te wane satana sa Demetrius, nia na wane fua saungailana ka nunui lume ki ana silva dia na beu ni folae na mamala god ne satana ni Atemis. Ma na wane ne kera rao ana raoe nia nai kera saitamana konia malefo 'oro ana raoe nai. ²⁵ Ma nia ka saea kera oku mai fainia tani wane ne kera sasia laugo raoe dia ne kera sasia. Ma nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu saitamana na toorue kulu ne nia mango go mai fasia raoe ne kulu sasia ana saungailana ka nunuiru ki. ²⁶ Kamulu ada to'ona ma kamulu ka rongoa tafau na ana ru ne sa Paul nia sasia ki. Nia saea ka nunuiru ne wane ki kera saungaida, kera nao lau god mamana ki. Aia, ma sulia ne nia fata 'urinai, wane 'oro seki 'i Efesus ki ma na mae fere 'oro ki laona lofaa 'i Esia laugo ne manatada 'e abulo na sulia. ²⁷ Ma dia 'urinai, na wane ki kera kai fata falia na raoe ne kulu ki. Nao lau taifilia ru nai, ma ta ru ne kai ta'a laugo, na beu abu god keni baita ne kulu ni Atemis, kera kai maladalafa na 'ada, ma na 'initolana kai dalafana. Ma na wane 'i Esia ki tafau, ma na molagali tafau, kera kai sui fasia fosilana!"

²⁸ Kada na okue nai kera rongoa fatae nai ki, kera guisasu 'asiana, ma kera ka akwa koko kera ka 'uri, "Atemis ne god kia 'i Efesus ne 'initoa 'asiana!" ²⁹ Sui na ngalungalua ka tae laona mae fere baita nai. Ma kera ka daua sa Gaeas fainia sa Aristakus, ro wane fasia lofaa 'i Masedonia ne kera leka fainia sa Paul, ma kera ka 'abalangai keroa, ma kera ka lae 'ali'ali faida 'uria na kula fua okulae ne wane ki kera oku ana. ³⁰ Ma sa Paul ka doria ka leka 'i naofana okue nai, boroi ma na wane ne kera famamana ki ka luia. ³¹ Ma tani wane fanaonao ana lofaa nai ne kera kwaimani ana sa Paul, kera kwate fatae fuana, kera ka luia nao nia si leka ana kula ne kera oku ana. ³² Ma na ngalungalua

baita ka tatae laona okue nai. Ma tani wane kera ka akwa kera ka saea na 'ada ta ru, ma tani wane kera ka saea laugo 'ada tani ru 'e'ete, sulia na 'orolana wane nao si saitamana go te ne kera oku mai fuana. ³³ Ma tani wane Jiu kera to laugo 'i senai. Kera usungainia kau sa Aleksanda, 'i naofana okue nai, sulia kera doria nia fadaa fola ana ngalungalua nai. Sui sa Aleksanda ka fatai fuana okue nai ma ka nene fafida ana 'abana, fua sae nia ka saea ta fatae ni kwaisusie 'i naofana na wane ki. ³⁴ Boroi ma kada kera ada saitamana nia na Jiu, kera ka akwa koko lau kera ka 'uri, "Atemis ne god kia 'i Efesus ne 'initoa 'asiana!" Ma kera ka akwa koko 'urinai sulia ka kada tau, bobola fainia ta ro kada sato.

³⁵ Sui te wane baita ana fere nai ka leka mai ka fanofoa na wane ki ka 'uri, "Wane ana 'i Efesus 'ae, na wane ki tafau kera saitamana kulu na ne ada sulia na beu abu ni Atemis, fainia na gwa fau abu nia be 'asia mai fasia laona mamanga. ³⁶ Nao ta wane si tofea na ru ne ki. Nia ne 'e lea fua kamulu ka to aroaro na, nao mulu si sasia lau ta ru ne ka dia lalau na wane oewanea ki. ³⁷ Ma mulu ngalia na mai ro wane ne ki, sui boroi 'ana nao keroa si belia go ta ru fasia laona beu abu, ma nao keroa si fata buri tolingia go ana ta ru sulia na god keni kia. ³⁸ Ma dia sa Demetrius, fainia wane ne kera rao fainia ki kera doria ngalia ta wane fafia ta ru, na kula fuana kwaiketoilae nia to fuana wane kwaiketoilae ka rongoa kera. Kera saitamana ka leka senai. ³⁹ Boroi ma dia mulu doria 'ua ta ru, mulu kai fa'o'olosia ana kada wane baita ki kera gwalua fua konilae mai fua faoraie. ⁴⁰ Nia lea kulu kai ada suli kulu, fasia wane gwaungai ki ka fai fafi kulu ana ngalungalua ne kulu sasia ta'ena. Ma nia 'afitai 'asiana fua kulu ka kwatea ta manatalae lea ne kulu ka fofone ru ana." ⁴¹ Burina nia saea ru nai ki tafau, nia saea kera ka oli na 'ada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

¹ Ma 'i burina ngalungalue ne 'e aroaro na, sa Paul ka saea mai na wane famamana ki siana, ma ka kwatea fatae ni kwairaduilae ki. Ma nia ka fata alualu ada, sui nia ka leka na 'uria 'i Masedonia. ² Kada nia leka na 'uria 'i Masedonia, nia ka liu laona na fere ki, ma ka radua na wane famamana ki ana fatae 'oro ki. Sui nia ka dao ana lofaa 'i Gris. ³ Ma nia ka to senai sulia olu madame ki. Ma kada nia sasi akau fuana lekalae 'uria lofaa 'i Siria ana baru, nia ka rongoa na Jiu ki kera naia saungilana. 'Urinai nia ka manata na fuana olilae sulia taale tolo ne liu 'i Masedonia. Sui nia fi leka 'uria 'i Siria. ⁴ Ma sa Sofata, na wele sa Pirus na wane 'i Berea, ma sa Aristakus, ma sa Sekundus ne keroa wane 'i Tesalonika ki, ma sa Gaeas na wane 'i Debe, ma sa Tikikus, ma sa Trofimus keroa wane 'i Esia ki, ma sa Timoti, ne kera leka fainia sa Paul. ⁵ Kera leka 'i nao ka makwali kalu ana fere 'i Troas. ⁶ Ma kalu ka tofolo fasia fere 'i Filipae burina na Fafanga ana beret ne nao ta isi 'i laona, ma lima maedangi ki 'i burina, kalu ka fiku lau faida 'i Troas. 'I senai kalu ka to sulia fiu maedangi ki.

Sa Paul famauria sa Iutikus fasia maea

⁷ Ana Sarere 'i saulafi, kalu oku mai fuana fanga kwaimanilae. Ma sa Paul ka fata fuana wane ki, safali 'i saulafi leka ka dao laona tofungana rodo, sulia nia kai leka na malakwasi. ⁸ Laona mae lume ne 'i langi ne kalu oku ana, ne kwesu 'oro ki kera nia 'i senai. ⁹ Ma te wele fi baita satana sa Iutikus nia gouru 'ana maana 'olofolo, ma sulia sa Paul nia fata ka tau, na wele fi baita ne maana ka maleua, leka nia ka maleu buro na 'ana, ma nia ka 'asia fasia oluna tala lume 'i langi 'uria 'i ano. Kada kera lafua nia kau, kera ada to'ona ne nia 'e mae na. ¹⁰ Boro ma sa Paul ka koso 'i ano, ka boruru, ma ka ofia, sui ka fata 'uri, "Nao mulu si manata 'abero, nia mauri ga 'ana 'ua." ¹¹ 'Urinai nia ka oli laugo 'ana 'uria mae lume ne kera oku ana, ma ka ngiia na beret, ma kera ka fanga.

Ma burina, nia fata faida leka ka 'ofodangi na, sa Paul ka fi leka. ¹² Ma kera ka oli fainia na wele fi baita ne 'uria lume nia, ma kera ka eele 'asiana sulia ne nia mauri na.

Fasia 'i Troas kera ka leka 'uria 'i Miletus

¹³ 'Urinai kalu ka leka eteta na 'uria laona baru, ma kalu ka tofolo 'uria fere 'i Asos, fua sae kalu ka ngalia sa Paul senai. Nia saea 'urinai fua malu, sulia nia leka kau 'i senai ana taale tolo. ¹⁴ Kada nia dao to'omalu 'i Asos, nia ka ra na fai kalu laona baru, kalu ka leka na 'uria fere 'i Mitilene. ¹⁵ Ma kalu leka fasia 'i senai, kalu ka liu ana bubunga 'i Kios ana ruana maedangi. Ma ana na oluna maedangi, kalu ka dao ana bubunga 'i Samos. Ma ana faina maedangi, kalu ka dao ana fere 'i Miletus. ¹⁶ Sa Paul nia manata 'uria sae ka daofa liu kau 'uria 'i Efesus, fua nao kalu si to ana lofaa 'i Esia, sulia kalu leka 'ali'ali fua kalu ka dao 'ali'ali go 'i Jerusalem 'i naona maedangi ana Pentekos, dia nia ngwaluda.

Fata ni alualue sa Paul fuana wane 'i Efesus ki

¹⁷ Ana kada sa Paul to 'i Miletus, nia ka kwate fatae fuana wane fanaonao ki ana fikute wane famamana ki 'i Efesus, fua kera ka leka mai siana. ¹⁸ Kada kera dao mai, nia ka fata 'uri fuada, "Kamulu saitamana suina falafala nau ana kada ki tafau ne nau to fai kamulu, safali mai ana maedangi eteta ne nau ku dao mai laona lofaa 'i Esia. ¹⁹ Nau ku sasia na raoe fuana 'Aofia fainia na marabibilae, ma na angilae, ma kada Jiu ki kera sasi ngangata fua saungilaku, nau ku nonifi 'asiana. ²⁰ Kamulu ka saitamana tafau na, kada nau famanata laona lume kamulu ki, ma fuana wane ki tafau, nao nau si safungainia go ta ru fasi kamulu fuana 'adomilamulu. ²¹ Fuana Jiu ki, ma fuana wane ne nao lau Jiu ki, nau ku fata totongai fuada fua kera ka kari abulo fasia ta'alaie kera ki, ma kera ka abulo 'uria God, ma kera ka famamana na 'Aofia sa Jesus.

22 “Boroi ma sulia nau ku rosulia na Anoeru Abu, nau ku leka 'uria 'i Jerusalem, ma nao nau si saitamana te ne kai fuli fuaku 'i senai. 23 Ma ana fere ki tafau ne nau ku dao ana, na Anoeru Abu ka saea fuaku ne nau kai dao to'ona 'afitaie, ma nau kai to 'i laona beu ni kanie 'i Jerusalem. 24 Boroi ma nia lea ga 'ana. Nao nau si 'abero go sulia ru ne kai fuli fuaku, sulia dia nau ku fasuia na raoe ne na 'Aofia sa Jesus nia kwatea fuaku. Ma na raoe nai ne 'ainitaloa ana Farongoe Lea sulia na kwaiofeie God fuana wane ki tafau.

25 “Ma nau ku liu 'i safitamulu tafau fainia fatae sulia 'Initoe God. Ma ana kada ne, nau ku saitamana nao mulu si ada lau to'oku. 26 Boroi ma nau ku sae madakwa na ana fua mulu 'i ta'ena ne, dia ta wane boroi 'ana amulu ne nao si too ana na maurie falu fasia God, nia na 'aberolae nia tala'ana na. 27 Sulia nao nau si safungainia go ta ru fua farongolae amulu ana sulia na kwaidoria God ki fuaka. 28 Nia ne kamulu wane fanaonao ki, kamulu kai ada suli kamulu talamulu, ma na wane ki ne na Anoeru Abu alua fuana mulu kai ada sulida. Mulu kai ada sulia na wane ne kera fama-mana God, dia na wane ada sulia na sipsip ki ne ada sulida. God ka folida ana na maelana na Wele nia talana. 29 Nau ku saitamana burina nau ku leka, tani wane famanata garo kera kai leka mai, ma kai ili 'uria falilana fitoe wane ne kera famamana ki, dia na kui kwasi ki ne saungia na sipsip ki. 30 Kada kai dao mai ne tani wane ana okue kamulu kai sukea sa tifaida ne famamana 'uria lekalae sulida. 31 Mulu kai adaada, ma mulu kai manata to'ona sulia olu fangali ki, sulia maedangi ma na rodo, nau ku famanata kamulu, sui boroi 'ana laona 'afitaie ma na angie ki.

32 “Ma ana kada ne, nau ku kwate kamulu na fuana God, fua nia ka ada suli kamulu. Ma ana fatae sulia kwaiofeilae nia. Sulia fatae nai nia bobola fuana fa nikilalana kamulu ma nia ka kwatea ru lea ne God nia to ana fuana wane nia ki tafau. 33 Ma kamulu boroi saitamana laugo ne, nao nau si doria go

ta malefo, naoma ta maku fasia ta wane amulu. 34 Ma kamulu tafau go mulu saitamana ne nau ku rao ana ro 'abaku ki, fua nau ku 'adomi nau talaku ma wane kwaimani nau ki laugo fua daolae to'ona ru ne kalu bobo 'urida ki. 35 Nau ku fatainia tafau na fua mulu ana raoe nikila 'urinai, kulu saitamana kulu ka 'adomia na wane ne kera ngwatautau ki. Mulu ka manata to'ona na fatae be na 'Aofia kia sa Jesus nia saea, 'Na wane ne nia kwate ru, nia eele ka baita liufia na wane ne ngali ru fua nia talana.' ”

36 Kada sa Paul nia fata ka sui, nia ka boruru, ma ka foa fai kera. 37 Ma kera tafau go kera ka angi kada kera ofia sa Paul, ma kera ka nono'ia. 38 Ma kera ka kwaimanatai 'asiana sulia nia saea kera nao si ada lau to'ona. 'Urinai kera ka leka fainia 'uria 'ae na baru.

21

Sa Paul leka 'uria 'i Jerusalem

1 Kalu alualu ada ka sui, kalu ka ra laona baru, ma kalu ka leka na. Kada ne kalu tofola na, kalu ka dao ana bubunga 'i Kos. Sui ana ruana maedangi, kalu ka dao ana bubunga 'i Rodes. Ma kalu ka leka kau 'uria fere 'i Patara fasia 'i senai. 2 'I senai, kalu dao to'ona na baru ne leka 'uria lofaa 'i Fonisia laona 'i Siria. Sui kalu ka ra laona na baru senai, ma kalu ka leka lau. 3 Kalu ka liu ana kula ne kalu ada to'ona bubunga 'i Saeprus. 'Urinai kalu ka gali bali 'i asi, kalu ka leka 'uria lofaa 'i Siria. Kalu ka koso 'i sara ana fere 'i Taea, kula ne baru kalu fakosoa na luludae ki ana. 4 Ma 'i senai kalu ka dao to'ona tani wane ne kera famamana ki, ma kalu ka to faida sulia fiu maedangi ki. Ma sulia na Anoeru Abu ka kwatea na manatalae fuada, kera ka fata 'abero ana sa Paul fua nao nia si leka lau 'uria Jerusalem. 5 'Urinai boroi 'ana, kada fuana lekalae kalu, kalu ka leka na 'amalu. Ma na wane ki, fainia 'afe kera ki, ma na wele kera ki tafau go ne kera leka fai kalu 'uria ninimana asi. Kada kalu dao, kalu ka boruru laona one, ma kalu ka foa. 6 'Urinai kalu ka alualu ada ka sui,

kalu fi ra na laona baru, ma kera ka oli na 'ada 'i fera.

⁷ Sui kalu ka leka fasia 'i Taea, kalu ka dao ana fere 'i Tolemais, kalu ka ada to'ona tani wane ne kera famamana, ma kalu ka to faida sulia te maedangi. ⁸ Ma ana ruana maedangi, kalu ka leka lau, kalu ka dao ana fere 'i Sesarea. 'I senai, kalu ka to laona lume sa Filip, na wane ne rao ana 'ainitaloa na Faron-goe Lea. Ma nia ta wane ana fiu wane be kera filida 'i Jerusalem 'uria kwai'adomilae ana wane ne kera famamana ki. ⁹ Nia too ana fai sari ki, ne kera too ana kwatee fua faron-golae laugo ana fatalana God. ¹⁰ Ma kalu to senai sulia bara maedangi, ma te profet satana sa Agabus ka dao mai fasia 'i Jiudea. ¹¹ Nia leka mai siamalu, ma ka ngalia na fosae sa Paul fuana lobilana salafana, ma ka kani fafia ana ro 'ae nia ki talana fainia ro 'abana ki laugo, sui ka fata 'uri, "Na Anoeru Abu 'e saea, na wane ne fosae nia, Jiu ki kera kai kani 'uri ana laugo 'i Jerusalem, sui kera ka kwatea fuana wane ne nao lau Jiu ki."

¹² Ana kada kalu rongoa ru nai, kalu fainia wane nai ki kalu 'ingoa sa Paul fua nao nia si leka 'uria 'i Jerusalem. ¹³ Boroï ma nia olisi kalu ka 'uri, "Uta ne mulu ka angi 'urinai ma mulu ka kwate nau ku kwaimanatai? Nau ku sasi akau nao lau fuana kani laku ga 'ana 'i Jerusalem, boroï ma fua nau ka mae laugo sulia na 'Aofia sa Jesus."

¹⁴ Ma sulia kalu si bobola go fuana rokisilana manatana sa Paul, 'urinai boroï 'ana kalu ka fata na 'amalu 'uri, "Nia lea, alamatainia na kwaidoria God ka fuli na 'ana."

¹⁵ Burina kalu to 'i senai sulia bara maedangi, kalu ka sasi akau na ana ru kalu ki, kalu ka leka na 'uria 'i Jerusalem. ¹⁶ Ma tani wane famamana laugo fasia Sesarea kera leka fai kalu, ma kera ka talai kalu 'uria lume wane ne kalu kai to siana, satana sa Nason wane 'i Saeprus, nia ta wane ne eta famamana 'ua na mai.

Sa Paul fata fainia sa Jemes

¹⁷ Kada kalu dao na 'i Jerusalem, na wane ne kera famamana ki kera ka kwalo lea 'asiana amalu. ¹⁸ Ana ruana maedangi, sa Paul ka leka fai kalu fuana adalae to'ona sa Jemes. Ma na wane fanaonao ki tafau laona fikute wane famamana ne, kera to 'i senai. ¹⁹ Sa Paul ka fata lealae fuada, sui nia ka farongo kera ana ru ne God nia sasi tafau ki ana raoe ne sa Paul sasia safitana na wane ne nao lau Jiu ki. ²⁰ Ma 'i buri'ana kera rongoa nia ka sui, kera tafau go kera tangoa God. Sui kera ka fata 'uri fuana sa Paul, "Wane kwaimani Paul 'ae, 'oe ada to'ona ga 'amu na wane 'oro 'asiana ana wane Jiu ki kera famamana, ma kera ka fabaita ga 'ada 'ua na taki sa Moses ki. ²¹ Kera rongoa farongoe ne saea, 'oe famanata Jiu ki ne kera to ana mae fere wane ne nao lau Jiu ki, fua sae kera nao si ro lau sulia na taki ne sa Moses nia kwatea, ma 'oko saea fuada kera nao si 'ole 'unge ana wele kera ki, ma kera nao si sasi sulia na falafala kulu Jiu ki. ²² Ma te na ne kulu kai sasia? Kera kai rongoa ga 'ada ne 'oe dao na seki. ²³ 'Oe sasia te ne kalu saea fuamu. Na fai wane ki kera to 'i seki, ma kera fata alangai fuana God. ²⁴ 'Oe leka fai kera fuana fafalue 'i maana God laona Beu Abu God, ma 'oko foli fuana fafalue senai, fua kera ka sufi koria gwauda. Dia 'oe sasi 'urinai sulia taki sa Moses, na wane ki tafau kera kai saitamana na ru ne kera rongoa ne kera saea suli 'oe ki, nao si mamana, boroï ma 'oe boroï rosulia laugo taki sa Moses ki.

²⁵ "Ma fuana wane ne nao lau Jiu ki ne kera famamana, kalu kekede fuada tafau, ma kalu ka faron-goda ana na manatae wane ne kalu alafafia: Kera nao si 'ania na fanga ne kera afafu ana mamala god ne kera fosia, ma kera nao si 'ania 'abu naoma ta ru ne kera lioa, ma kera ka ada suli kera fasia oeelae."

²⁶ Sa Paul alafafia na manatae wane nai, ma ana ruana maedangi, nia ka leka na fainia na fai wane nai ki, ma ka fafalu faida. Sui

nia ka leka laona Beu Abu God, ka farongoa na fataabu ana na kada te ne na fiu maedangi fuana fafalua sui ana, sui kera fi kwatea na afafue kera ki.

Kera daua sa Paul

²⁷ Ma kada fiu maedangi nai ki karangi sui, tani wane Jiu mai fasia lofaa 'i Esia, kera ka ada to'ona sa Paul laona Beu Abu God. Ma kera ka suradua tani wane ki, ma kera ka daua sa Paul. ²⁸ Ma kera ka akwa koko kera ka 'uri, "Wane ana 'i Israel! Mulu kai kwai'adomi mai amalu! Na wane ne nia liu ana fere ki tafau fua famanatalana wane ki fua ngengelana wane Jiu ki, ma fainia na taki sa Moses ki fainia na Beu Abu ne. Ma ana kada ne, nia ka talaia wane ne nao lau Jiu ki 'uria laona Beu Abu ne, ma kera ka fasua na kula abu ne!" ²⁹ Kera saea ru nai, sulia ne kera ada to'ona sa Trofimus na wane 'i Efesus nia to fainia sa Paul senai 'i Jerusalem ana maedangi eteta, ma kera ka kwaisae sa Paul nia talaia 'uria laona Beu Abu God.

³⁰ Ma na ngalungalue ka tatae laona fere 'i Jerusalem tafau, ma na wane ki kera afururu mai tafau, ma kera ka daua sa Paul, ma kera tara 'uria 'i maa fasia laona Beu Abu God. Ma 'urinai go na maana sakae ki ana Beu Abu nai, kera ka bilaki na.

³¹ Kada ne wane ki kera doria ka saungia sa Paul, tani wane kera ka kwate fatae fuana wane 'initoa ana ome'e 'i Rom, sulia na ngalungalue baita nai liu laona fere 'i Jerusalem.

³² Ma ana kada ne wane 'initoa nia rongoa na ru nai, nia fi leka, ma ka talaia tani wane ni ome'e nia ki fainia na wane fanaonao kera ki, kera ka leka 'ali'ali 'uria kula ne wane ki kera oku ana. Ma ana kada ne wane ki kera ada to'ona na wane 'initoa nai fainia na wane ome'e nia ki, kera fi sui fasia na kwaelana sa Paul. ³³ Kada na wane 'initoa nai ka dao na, nia ka leka siana sa Paul, ma ka daua. Sui nia ka saea fuana wane nia ki fua kera ka kani fafia ana ro seni ki. Sui nia ka ledia wane ki ka fata 'uri, "Sa ti ne wane ne, ma ru ta'a te ne nia sasia?" ³⁴ Ma na wane

ki kera ka saea na fatae 'oro 'e'ete kwailiu ki, na wane 'initoa nai ka ulafusia na te ne kera guisasu fuana sa Paul 'uria. Nia ne nia ka saea fuana wane ni ome'e nia ki, fua kera ka ngalia sa Paul, kera ka alua laona lume na wane ni ome'e ki ne kera to ana. ³⁵ Ma na wane ni ome'e ki kera ka talaia 'uria 'aena mae ana lume nai, ma kera ka ngalia 'i langi, sulia wane nai ki kera ngalungalue ka baita 'asiana. ³⁶ Ma na Jiu ki kera ka lae 'ali'ali fainia akwalae kera ka 'uri, "Saungia ka mae lalau! Saungia ka mae lalau!"

Sa Paul fata susi nia talana

³⁷ Ana kada ne wane ni ome'e ki kera sasi akau fuana rulae 'i lume fainia sa Paul, nia ka fata 'uri fuana wane 'initoa nai, "Nau ku doria saea te ru fuamu."

Ma na wane 'initoa nai ka ledia ka 'uri, "'Uri ma 'oe saitamana fatae Grik?" ³⁸ 'Urinai ma 'oe nao lau na wane be 'i Ijip be ana kada be suina toli be 'oe safalia na firue baita, ma 'oko talaia na fai to'oni wane ki, ma kera ka leka 'uria laona lofaa 'e'ke'eke fainia na naife ni sauwane'e kera ki fua firue?"

³⁹ Sui sa Paul ka olisia ka 'uri "Nao! Nau na wane Jiu lalau, nau ku futa 'i Tasas fere 'initoa 'i Silisia. Nau ku doria 'oe alamatainia fua nau ku fata basi fuana wane ne ki."

⁴⁰ Go na wane 'initoa ne ka alamatainia, ma sa Paul ka uu 'i maana lume nai 'i langi, ma ka kwaikaru ana 'abana ka fa aroaro na wane ki. Ana kada kera to aroaro, sa Paul ka fata fuada ana fatae wane Jiu.

22

¹ Sa Paul ka fata 'uri, "Wane kwaimani nau ki fainia kamulu na maa nau ki, mulu fafurongo nau basi mai ne nau ku sasi fata ni susilaku fasia ru ne mulu fai fafi nau ana!" ² Kada kera rongo nia fata ana fatae wane Jiu, kera ka to aroaro tafau, ma sa Paul ka fata lau 'uri, ³ "Nau ne na wane Jiu, ma nau ku futa 'i Tasas na mae fere laona lofaa 'i Silisia, ma nau ku baita mai 'i Jerusalem kada nau ku susuli ru fasia sa Gamaliel. Ma nia ka

famanata lea 'asiana aku ana sasilae sulia na taki ne sa Moses kwatea mai fuana koko kia ki, ma nau ku doria laugo sasilana te ki ne God nia doria, dia laugo ne mulu doria sasilana 'i ta'ena. ⁴ Ma nau ku famalagaigaia laugo wane ne kera famamana sa Jesus, ma nau ku saungida. Nau ku daua laugo wane ki, ma keni ki, ma nau ku aluda laona beu ni kanie. ⁵ Na 'inita fataabu, ma na wane fanaonao kulu ki, kera saitamana na ru ne nau ku fata sulia nia mamana. Ma kera kedea ru ki fuana wane fanaonao ana Jiu ki 'i Damaskas, ma kera ka kwatea fuaku, fua nau ku ngalia fuada. Ma kera ka alama-tainia fua nau ku nani 'uria na wane ne kera famamana sa Jesus ki 'i senai, fua sae nau ku daua, ma ku kani fafida, ma ku oli mai faida 'uria seki 'i Jerusalem, fua sae wane fanaonao ki kera ka kwatea kwaekwae fuada.

⁶ "Ana kada nau leka ma ku dao karangia na 'i Damaskas bobola fainia tofungana asoa, tona ma na madakwalae baita laona mamanga nia tala na fafi nau. ⁷ Ma nau ku 'asi nau 'i ano, ma ku rongoa na linge fatae ne fata 'uri fuaku, 'Saul 'ae, Saul 'ae, 'uta ne 'oe famalagaigai nau?' ⁸ Sui nau ku fata 'uri fuana, 'Aofia 'ae, 'oe sa ti nena?' Ma na lingeru nai ka olisi nau ka fata 'uri, 'Nau sa Jesus wane 'i Nasaret ne 'oe famalagaigaia.' ⁹ Ma wane ne kera leka fai nau ki, kera ada to'ona na madakwalae nai, boroi ma kera nao si rongo go na linge wane ne fata fai nau. ¹⁰ Ma nau ku ledia, nau ku 'uri, 'Aofia 'ae, te ne nau kai sasia?' Ma na 'Aofia ka olisi nau ka fata 'uri, 'Oe tatae, 'oko leka 'uria 'i Damaskas. Ma kera kai farongo 'oe ana ru ne nau ku naia fua 'oe sasia.' ¹¹ Ana kada nai, na maaku ka rodo, sulia na madakwalana ru nai, ma na wane ne kera leka fai nau, kera ka dau ana 'abaku, ma kera ka talai nau 'uria 'i Damaskas.

¹² "Ma te wane nia to 'i Damaskas satana sa Ananaeas, nia na wane ne fabaita ana God, ma ka rosulia taki kia Jiu ki, ma na wane Jiu ki tafau

ne kera to 'i Damaskas, kera fabaita nia 'asiana. ¹³ Nia leka mai ka uu siaku, ka fata 'uri, 'Wane kwaimani nau Saul 'ae, 'oe ada na!' Ma ana kada nai go, na maaku ka ada na, ma nau ku ada to'ona nia na. ¹⁴ Ma nia ka fata lau 'uri fuaku, 'God koko kia ki nia fili 'oe, fua 'oko saitamana na kwaidoria nia ki, ma 'oko ada to'ona na Wane ni Rao 'O'olo nia, ma 'oko rongoa na fatalana. ¹⁵ Ma 'oe na ne wane nia fua farongolae ana wane ki tafau ana te ki ne 'oe ada to'ona ma 'oko rongoa. ¹⁶ 'Uri ma te lau ne 'oe makwalia? Tatae na, 'oko siuabu, ma 'oko fosia na 'Aofia, fua nia ka manataluge ana ta'alaie 'oe ki.'

¹⁷ "Sui nau ku oli lau 'uria 'i Jerusalem, ma ana kada nau ku foa laona Beu Abu God, nau ku ada to'ona na fataie, ¹⁸ ma nau ku ada to'ona na 'Aofia, ma nia ka fata 'uri fuaku, "Oe leka 'ali'ali na fasia 'i Jerusalem, sulia wane ne ki kera nao si famamana fatalamu suli nau.'

¹⁹ "Ma nau ku fata 'uri, 'Aofia 'ae, kera saitamana ga 'ada be nau leka laona beu fuana folae ki, ma ku daua wane ne kera famamana 'oe ki, ma nau ku namusida laugo. ²⁰ Ma kada be wane ki kera saungia sa Stafen, na wane be 'e farongo 'ani 'oe, nau ku to laugo 'i senai, ma nau ku alafafia ru ne kera sasia ana, ma nau ku kwai'adomi fua adalae sulia maku fafo kera ki.' ²¹ Sui na 'Aofia ka fata 'uri fuaku, "Oe leka, sulia nau kai odu tau amu siana wane ne nao lau Jiu ki.' "

²² Na wane ki kera fafurongoa sa Paul leka nia ka saea go ru ne sulia wane ne nao lau Jiu ki. Ma kada kera rongoa na ru nai, kera fi akwa koko kera ka 'uri, "Mulu ngalia kau mulu ka saungia! Nao nia si bobola fuana nia ka mauri!" ²³ Kera akwa, ma kera ka kwaikaru ana maku kera ki, ma kera ka 'ui ana gegeona ano ki laona mamanga, sulia ne kera guisasu 'asiana. ²⁴ Ma na wane 'initoa ana ome'e 'i Rom, nia ka saea fuana wane nia ki fua kera ka talaia sa Paul 'i lume, ma ka saea kera ka namusia, fua kera ka dao to'ona te ne kwatea ma Jiu ki kera

ka akwa koko 'urinai fuana. ²⁵ Boroi ma kada kera kania sa Paul fuana namusilana, nia ka fata 'uri fuana te wane ni omee, "Nia bobola ga 'ana laona taki kia ki 'i Rom fuana mulu kai kwae nau, na wane 'i Rom ne nao mulu si keto nau 'ua?"

²⁶ Kada ne wane ni omee nai 'e rongoa na ru nai, nia ka leka siana wane 'initoa nia, ma ka ledia ka 'uri, "Te ne 'oe sasia? Na wane loko nia na wane 'i Rom!"

²⁷ 'Urainai na wane 'initoa nai ka leka siana sa Paul, ka fata 'uri, "Farongo nau basi, 'uri ma 'oe wane 'i Rom ne?"

Sa Paul olisia ka 'uri, "Iu."

²⁸ Ma na wane 'initoa ne ka fata 'uri, "Nau na wane 'i Rom laugo, boroi ma nau ku foli ana malefo baita."

Ma sa Paul ka olisia ka 'uri, "Nau ne wane 'i Rom, sulia nau ku futa ana wane 'i Rom."

²⁹ Ma na wane ne kera uu karangia fuana namusilana ma ledilana, kera ka dudu faburi fasia. Ma na wane 'initoa nai laugo, kada nia saitamana ne sa Paul nia na wane 'i Rom, nia ka mau, sulia nia kani fafia ana seni ki.

Sa Paul uu 'i naofana na fikute wane lokoeru Jiu ki

³⁰ Sui na wane baita ana omee, nia doria ka saitamana lea ana te ne Jiu ki kera fai fafia sa Paul ana. Nia ne ana ruana maedangi, nia ka kwatea wane nia ki, fua kera ka lugea na seni ki fasia sa Paul, ma ka kwate fatae fuana fataabu baita ki ma na fikute wane lokoeru Jiu ki fua kera ka oku. Sui nia ka talaia kau sa Paul, ma ka fauua 'i naofana na fikute wane lokoeru nai kada ne kera oku.

23

¹ Ma sa Paul ka ada 'o'olo na fuana wane fanaonao nai ki ne kera oku, ma ka fata 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'i Israel, nau ku fabaita God, ma ana na lioku tafau, nau ku saitamana na maurilaku nia 'e lea leka ka dao ana fa dangi ta'ena." ² Kada sa Paul nia fata 'urinai, na 'inita fataabu sa Ananaeas ka saea fuana wane ne kera uu karangia sa Paul

fua kera ka fidalia ngiduna. ³ Ma sa Paul ka fata 'uri fuana, "God nia kai fidali 'oe, 'oko dia ta 'odoe be kera farafua ka kwao fuana sofungailana na bili ki. 'Oe to laugo 'i seki fua ketolaku ana taki sa Moses ki. Ma 'oe boroi, 'oe si ro go sulia na taki ne ki kada ne 'oe saea kera ka fidali nau!"

⁴ Ma na wane ne kera uu karangia sa Paul, kera rongoa, kera ka fata 'uri fuana, "'Oe fata ta'a ana 'inita fataabu God!"

⁵ Ma sa Paul ka olisida ka 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'i Israel, kwaimanatai, nao nau si saitamana ne nia na 'inita fataabu. Sulia na Kekedee Abu nia saea, 'Nao 'oe si fata ta'a ana na wane 'initoa kamulu."

⁶ Ma kada sa Paul nia ada to'ona ne tani ai ana fikute wane lokoeru nai ki ne Sadusi ki, ma tani ai ada ne Farasi ki, nia ka fata baita fuana okue nai ka 'uri, "Wane kwaimani nau ki 'i Israel, nau na Farasi, na wele na Farasi ki. Ma kera ka keto nau na, sulia nau ku famamana na wane ne kera mae ki, God kai taeda lau 'uria na maurie!"

⁷ Ma ana kada nia saea na fatae nai ki, na Farasi ki ma na Sadusi ki, kera ka safali ana olisusue, ma na okue nai kera ka tolingida ana ro fikute wane ki. ⁸ Kera tolingida, sulia na Sadusi ki kera saea dia wane mae, 'afitai kera ka mauri lau, ma kera saea nao go ta 'ainsel, ma ka nao laugo ta anoeru. Boroi ma na Farasi ki kera famamana olu ru nai ki. ⁹ Ma na akwa fi baita fuada kwailiu, ma tani wane famanata ana taki ki ne kera Farasi ki laugo, kera uu, ma kera ka fata nikila 'asiana kera ka 'uri, "Nao kalu si dao go to'ona te ne garo ana wane ne! Boroi ma alamia na anoeru naoma ta 'ainsel 'oto ne fata ania."

¹⁰ 'Urainai, ma na olisusue baita ka safali na, ma na wane 'initoa ana omee, nia ka mau fasia kera ka saungia sa Paul. Ma nia ka saea fuana wane ni omee ki, kera ka leka siana okue ne fua kera ka talaia sa Paul fasi kera 'uria laona lume wane ni omee ki.

¹¹ Sui ka rodo na mai na 'Aofia ka uu siana sa Paul ka fata 'uri, "Nao 'oe si mau. 'Oe fata nonira'a na suli nau seki 'i Jerusalem, ma 'oe kai sasi laugo 'urinai 'i Rom."

Kera naia saungilana sa Paul

¹² Ma 'i 'ofodangi tani wane ana Jiu ki kera oku, ma kera ka naia fuana saungilana sa Paul. Ma kera ka fata alafu kera nao si 'ania ta fanga, ma kera nao si kufia ta kafo, leka ka dao ana kada kera saungia sa Paul. ¹³ Alamia nia bobola fainia fai akwala wane ma ka tarenga ne kera saungai oku ana manatalae nai. ¹⁴ 'Urinai na wane nai ki, kera ka leka siana fataabu baita ki, ma na wane fanaonao ana Jiu ki, kera ka fata 'uri, "Kalu fata alafu nao kalu si 'ania ta fanga leka kalu ka saungia sa Paul. ¹⁵ 'Urinai ma kamulu fainia na wane laona fikute wane lokoeru, mulu ka kwate fatae fuana wane 'initoa ana omee ki 'i Rom, fua kera ka talaia mai sa Paul siamulu. Kamulu ka suke saea mulu doria kai rongo lea ana tani fatae sulia te ki ne nia fulida. Boro ma kalu kai sasi akau fuana saungilana kada nia kai dao karangi na mai."

¹⁶ Boro ma kada ne koko sa Paul nia rongo sulia na lokoerue nai, nia ka leka 'i lume na wane ni omee ki, ka farongoa sa Paul. ¹⁷ Kada sa Paul nia rongoa, nia ka saea mai te wane ni omee, ka fata 'uri fuana, "Oe talaia kau na wele fi baita ne siana na wane 'initoa 'oe, sulia nia doria ka saea te ru fuana." ¹⁸ Sui na wane ni omee ne ka talaia na wele fi baita nai siana wane 'initoa kera, ka fata 'uri, "Na wane be nia to laona beu ni kanie be satana sa Paul ne saea nau ku talaia mai wele fi baita ne siamu, sulia nia doria saelana te ru fuamu."

¹⁹ Ma na wane 'initoa nai ka dau ana 'abana na wele fi baita nai ka talaia te tau kau, ma ana kada taifili keroa, nia ka fata 'uri, "Te ne 'oe doria 'oko farongo nau ana?"

²⁰ Sui na wele fi baita nai ka fata 'uri fuana, "Tani wane Jiu, kera alafafia ka suina, alamia malakwasi kera kai leka mai kera kai gani 'oe

fua 'oko talaia sa Paul 'i malakwasi 'uria na kula ne fikute wane lokoeru kera oku ana, fua sae kera kai dao mamana to'ona te ki ne nia sasia. ²¹ Boro ma nao 'oe si rosulida, sulia fai akwala wane ma ka tarenga ne kera agwa makwalia fua saungilana. Sulia kera alafu 'ato 'asiana fuana kera nao si fanga, ma kera nao si ku, leka kera ka saungia sa Paul. Ma kera sasi akau na, ma na ru ne kera makwalia go ne na fatalamu."

²² Sui na wane 'initoa ne ka fata 'uri fuana wele fi baita nai, "Nao 'oe si farongoa ana ta wane ne 'oe farongo nau ana na ru ne." Sui nia ka kwatea ka leka na 'ana.

Kera kwatea sa Paul siana sa Feliks na wane gwaungai

²³ Sui na wane fanaonao ana wane ni omee ki, nia ka saea mai ro wane kera baita 'i farana, ka fata 'uri fuadaro, "Kamoro kai sasi akau ana ro telenge wane ni omee ki fuana lekalae 'uria fere 'i Sesarea, fainia fiu akwala wane fuana lekalae fafona hos ki, ma ro telenge wane ki ne kera dau ana sue ki, kera ka sasi akau fua lekalae ana sikwana kada rodo laona rodo 'i ta'ena. ²⁴ Kamulu ka alua tani hos fua sa Paul ka tae 'i fafona, ma mulu ka folo lea 'usia, ma mulu ka talaia siana sa Feliks na wane gwaungai."

²⁵ 'Urinai na wane 'initoa ana omee ka kedea na fatae fuana sa Feliks ka 'uri,

²⁶ "Nau sa Klodias Lisias, nau ku kekede kau fuamu 'oe na wane 'initoa sa Feliks. Nau ku fata basi kau fai 'oe. ²⁷ Na Jiu ki kera dau na wane ne, ma kera ka karangi saungia. Kada nau ku dao to'ona nia na wane 'i Rom, nau ku leka fainia wane ni omee nau ki, kalu ka laua fasida. ²⁸ Ma sulia nau ku doria saitamana te ne kera fai fafi nia ana, nau ku talaia siana na fikute wane lokoeru Jiu ki. ²⁹ Sui nau ku dao to'ona nao nia si sasia go ta ru ne bobola fua kera ka saungia naoma kera ka alua laona beu ni kanie. Na fai fafilana kera sasi ga 'ada sulia na taki kera ki talada. ³⁰ Ma kada nau ku rongoa Jiu ki kera lokoeru agwa

fua saungilana ka mae, nia ne nau ku 'ali'ali kwatea kau siamu. Ma nau ku farongoa wane ne kera fai fafia ki fua kera ka ketoa 'i naofamu, sulia 'oe na ne wane gwaungai.”

³¹ Sui na wane ni ome'e ki kera ka sasi na sulia te ne wane 'initoa kera saea. Ma kera ka talaia sa Paul ana fa rodo nai leka kera ka dao ana fere 'i Antipatris. ³² Ma ana ruana maedangi, na wane ni ome'e ki ne kera fali ana 'aeda, kera ka oli 'uria lume kera 'i Jerusalem. Ma na wane ni ome'e ne kera leka fafona hos ki, kera ka daofa liu fainia sa Paul. ³³ Kera talaia ka dao ana fere 'i Sesarea, ma kera ka kwatea na kekedee be fuana sa Feliks na wane gwaungai, ma kera ka fasia na sa Paul siana. ³⁴ Ana kada ne wane gwaungai ne nia idumia na kekedee nai ka sui, nia ka ledia sa Paul 'uria na lofaa 'i fai ne nia futa ana. Kada nia dao to'ona nia leka mai fasia Silisia, ³⁵ nia ka fata 'uri, “Nau kai rongo ma ku keto 'oe ana kada wane ne kera fai fafi 'oe ki kera dao mai.” Sui nia ka kwatea na wane ni ome'e nia ki kera ka folo lea 'usia sa Paul laona lume baita ne sa Herod saungainia.

24

Na Jiu ki kera fai fafia sa Paul 'i naofana sa Feliks

¹ Burina lima maedangi ki sui, sa Ananaeas na 'inita fataabu ka leka 'uria fere 'i Sesarea fainia tani wane fanaonao ana Jiu ki, ma te wane satana sa Tetulus ne nia saitamana na taki ki. Kera leka mai 'i naofana sa Feliks na wane gwaungai, ma kera ka fai fafia sa Paul. ² Sui kera ka saea mai sa Paul, ma sa Tetulus ka safali ana fai fafilana fua sa Feliks ka 'uri, “Wane gwaungai 'ae, na kwaitalailae 'oe ana saitamarue 'oe sasia kulu ka too ana aroaroe sulia ka kada tau. Ma ne 'oko sasia na ru 'oro lea falu ki fua malu wane Jiu ki. ³ Ma kalu tafau eele 'asiana fuana ru nai ki, ma kalu ka tango

'oe 'asiana. ⁴ Ma nao nau si doria go ngalilana kada gwala fai 'oe. Ma nau ku gani 'oe fua 'oe fafurongo basi mai fuana fatae kokoru kalu ne nau ku kwatea. ⁵ Kalu dao to'ona wane ne faguisasua na wane ki. Nia saitamana ka fa ngalungalua na Jiu ki laona molagali tafau, ma nia na fanaonao ana fikute wane ta'a te wane 'i Nasaret. ⁶⁻⁷ Ma nia ka sasi laugo 'uria fasualana na Beu Abu God. Kada kalu ada to'ona 'urinai, kalu ka daua.* ⁸ Dia 'oe ledia na wane ne, 'oe kai dao to'ona 'amu talamu na ru ne kalu fai fafia ana ki kera mamana.” ⁹ Ma na Jiu ki laugo ne kera to 'i seki, kera saea na ru ne sa Tetulus saea nia mamana, ma kera ka fai fafia laugo sa Paul.

Fata ni kwaisusie sa Paul 'i naofana sa Feliks

¹⁰ 'Urinai na wane gwaungai ne sa Feliks ka karumia sa Paul fua ka fata, ma sa Paul ka fata 'uri, “Nau ku saitamana 'oe kwaiketoi 'i seki ka tau na mai sulia fangali 'oro ki, ma nau ku eele fuana susilaku 'i naofamu. ¹¹ Nia si bobola 'ua fainia akwala ma ro maedangi burina ne nau ku leka 'uria 'i Jerusalem fuana folae. Dia 'oe ledia na wane ki, 'oe kai tala dao to'ona 'amu ne nau ku fata mamana. ¹² Ma na Jiu ki nao si dao to'oku go ne nau ku olisusu fainia ta wane laona Beu Abu God, naoma kera si dao to'oku ne nau ku suradua tani wane 'i laona beu fuana folae naoma ana ta kula laona fere 'i Jerusalem. ¹³ Ma kera nao si bobola go fuana kwatelana ta ru fuamu, fua 'oko famamana na te ki ne kera fai fafi nau ana. ¹⁴ Nau ku saea ru mamana fuamu: Nau ku fasia God be koko kalu ki, ana daulae sulia na 'Taale ana 'Aofia' ne wane nai ki kera saea nao si mamana. Ma nau ku famamana ru ki tafau ne sa Moses ma na profet ki kera kedea laona Kekedee Abu. ¹⁵ Ma nau ku manata ngado ana God dia kera laugo, ne God kai taea na wane ki tafau fasia na maea, na wane lea ki ma na wane ta'a ki

* **24:6-7** Tani kekedee 'ua kera 'adoa lau verse 6b-8a, “Ma kalu ka lokoeru fuana ketolana sulia na taki kalu, 7boroi ma sa Lisias, na wane 'initoa ana wane ni ome'e ki, ne leka mai ma ka laua ana fasi kalu.”

laugo. ¹⁶ Ma nia ne kwatea nau ku sasi ngangata 'uria sasilana na ru lea ki, fua sae nao nau si 'eke lau 'i maana God ma na wane ki.

¹⁷ “Ma burina nau ku leka fasia 'i Jerusalem sulia bara fangali, nau ku oli lau mai fuana ngali malefolae fuana Jiu ki ma 'uria afafue laugo.

¹⁸ Ma ana kada nau ku sasia na ru nai, ne kera ka ada to'ona nau laona Beu Abu God burina nau ku fasuia na raoe ana kwifataboilae. Ma nao go ta fikute wane fai nau ana kada nai, ma ka nao go ta ngalungalue.

¹⁹ Boro ma tani Jiu fasia lofaa 'i Esia ne kera to senai. Ma nia bobola fainia kera ka leka laugo mai 'i naofamu, fua kera ka kefusi nau dia kera saitamana ta ru ne nau ku sasia ka garo. ²⁰ Ma na wane ne ki, kera saitamana kada kera kefusi nau 'i naofana na fikute wane lokoeru kalu Jiu ki, kera nao si dao to'ona go ta ru ne nau ku sasia ka garo. ²¹ Te ru go ne nau ku saea 'i senai, alamia ne ka faguisasua ta bali ada ne 'uri, ‘Kamulu keto nau 'i ta'ena, sulia na famamanae nau ana wane ne kera mae ki, kera kai mauri lau.’ ”

²² Sui sa Feliks, wane ne saitamana lea na ana falafala sulia na Taale ana 'Aofia, nia ka saea kera ka suina. Ma nia ka fata 'uri, “Kada sa Lisias na wane 'initoa ana wane ni ome ki nia dao mai, nau kai fasuia na ketolamulu.” ²³ Ma nia ka saea fuana wane ni ome ne folo 'usia sa Paul fua nia kwatea tani kada ka sakwadola fuana, ma ka alamatainia na kwaimani nia ki saitamana kera kai maa to'ona, ma kera kai kwate ru ga 'ada fuana.

Sa Feliks fainia 'afe nia keroa fafurongoa fatalana sa Paul

²⁴ Ma burina bara maedangi sui, sa Feliks fainia 'afe nia 'i Drusila ne te keni 'i Jiu, keroa fata 'uria sa Paul fua keroa ka fafurongo nia. Ma sa Paul ka fata sulia na famamanae ana sa Jesus Christ. ²⁵ Boro ma sa Paul ka fata laugo sulia na 'o'oloe, ma ka saea ne wane ki nao si sasi sulia na kwaidoria ta'a ana nonida ki, ma ka fata laugo sulia fa dangi ne God kai ketoa na wane ki tafau.

Ma kada nia rongoa na ru nai ki, sa Feliks ka mau, ma ka fata 'uri, “Oe leka na kau 'amu. Nau kai sae 'oe lau mai ana ta kada 'e'ete ne gwau fuaku.” ²⁶ Ana kada nai laugo, nia kwaisae sa Paul ka kwate malefo fuana. 'Urainai ne nia ka 'idufa kwate fatae fua sae nia ka fata fainia sulia kada 'oro ki.

²⁷ Burina ro fangali ki sui, sa Posius Festus ka leka mai ka talana sa Feliks na wane gwaungai nai. Boro ma sulia sa Feliks doria ne Jiu ki ka eele fainia, nao nia si alamatainia sa Paul ka leka fasia laona beu ni kanie.

25

Sa Paul gani 'uria lekalae siana kingi baita 'i Rom

¹ Olu maedangi burina sa Festus nia dao mai 'i Sesarea, nia ka leka 'alaa 'uria 'i Jerusalem. ² Ma na fataabu baita ki, ma wane fanaonao Jiu ki, kera ka farongo ana na ru ne kera fai fafia ana sa Paul ki fuana sa Festus. ³ Ma kera ka 'ingoa sa Festus fua nia ka kwatea sa Paul 'uria 'i Jerusalem, sulia kera naia na fua saungilana sulia taale. ⁴ Ma sa Festus ka olisi kera ka fata 'uri, “Sa Paul nia to laona beu ni kanie 'i Sesarea. Ma nao si tau go ma nau kai oli 'ali'ali laugo 'i senai. ⁵ Dia nia sasia ta ru ka garo, mulu ka kwatea wane fanaonao kamulu ki fua kera kai leka fai nau 'uria 'i Sesarea ma kera ka fai fafia 'i senai.”

⁶ Sui sa Festus ka to 'i Jerusalem sulia ta kwalu maedangi naoma ta akwala maedangi lau, sui nia ka oli 'uria 'i Sesarea. Aia, ma na maedangi 'i burina, sa Festus leka ka to ana kula ni kwaiketoie, sui ka saea kera ka talaia mai sa Paul. ⁷ Ma kada sa Paul nia dao, na Jiu ne kera leka mai fasia 'i Jerusalem, kera ka uu kalia, ma kera ka fai fafia ana ru 'oro ta'a ki, boro ma kera nao si fatainia go ne na ru nai ki nia mamana. ⁸ Boro ma sa Paul fata susi nia talana ka 'uri, “Nao nau si sasia go ta ru ta'a ne falia na taki kalu Jiu ki, ma na Beu Abu God, naoma na kingi baita 'i Rom.”

⁹ Ma sulia sa Festus 'e doria na wane baita Jiu ki ka eele, nia ka ledia sa Paul ka 'uri, "Oe nonimabe fua 'oko leka 'uria 'i Jerusalem, fua nau kai keto 'oe 'i senai ana ru ne kera fai fafi 'oe ana ki?"

¹⁰ Sui sa Paul ka olisia ka 'uri, "Kula ni kwaiketoie na kingi baita 'i Rom alua ne nau ku uu na ana. 'I seki na ne kula ne bobola fuana ketolaku. Nao nau si sasia go ta ru garo fua wane Jiu ki. Ma 'oe saitamana lea na ana tafau. ¹¹ Dia nau ku 'oia na taki ki ma ka bobola fuana ne 'oko keto nau fuana maea, nao nau si gani 'uria ne nau tafi fasia. Boro ma na fatae kera ki ne kera fai fafi nau ana, nao nia si mamana, 'urinai ma nia 'afitai go fuana ta wane ne ka kwate nau fuada. Ma nau ku gani 'uria lekalae siana kingi baita 'i Rom fuana ketolaku."

¹² 'Urinai sa Festus ka fata fainia na wane ki ne kera 'adomia fainia kwaiketoilae. Sui nia ka fata 'uri fuana sa Paul, "Sulia 'oe gani 'uria lekalae siana na kingi baita 'i Rom, nia lea, 'oe kai leka siana."

Sa Paul nia fata fuana sa Agripa fainia 'i Benis

¹³ Burina bara maedangi sui, sa Agripa na kingi fainia waiwane nia 'i Benis, keroa ka dao 'i Sesarea fua kera ka maa to'ona sa Festus. ¹⁴ Ana kada keroa to 'i Sesarea sulia bara maedangi nai, sa Festus ka farongoa sa Agripa ana fatae ne sulia sa Paul. Nia ka fata 'uri, "Te wane kera alua laona beu ni kanie kada sa Feliks nia gwaungai mai 'ua, kada nau nao si dao 'ua. ¹⁵ Ma kada nau ku leka kau 'uria 'i Jerusalem, na fataabu baita Jiu ki, ma na wane fanaonao kera ki, kera ka fata kefusia, ma kera ka gani nau fua nau ku ketoa fua saungilana. ¹⁶ Boro ma nau ku fata 'uri fuada, 'Nao lau na falafala kalu wane 'i Rom ki ne fua kalu ka ketoa ta wane 'i naona ne nia fata susia 'i maana na wane ne kera fai fafia ki.' ¹⁷ Ma kada kera dao na mai seki 'i Sesarea, nau ku 'ali'ali ku gouru fua rongolada ana kula ni kwaiketoie ana ruana maedangi, ma nau ku saea mai wane ni omee ki kera ka

talaia mai na wane nai. ¹⁸ 'Urinai, na wane ne kera fai fafia ki kera ka uu, ma kera nao si fai fafia go ana tani ru ta'a ne nau kwaisae kera kai saea. ¹⁹ Ru ne kera olisusu na fafia ne fadalana na fosilana God kera fainia te wane ne satana sa Jesus. Sa Jesus nai nia mae na, boro ma sa Paul 'e saea nia mauri lau. ²⁰ Ma sulia nao nau si saitamana te ne nau kai sasia fua daolae to'ona ta ru mamana sulia ru ne ki, nau ku ledia sa Paul dia nia nonimabe fua ka leka 'uria 'i Jerusalem fua nau ku ketoa ana na ru nai ki 'i senai. ²¹ Boro ma sa Paul nao si alafafia, ma ka gani 'uria tolai laona beu ni kanie, ma lekalae siana na kingi baita 'i Rom fua sae nia talana ne ka fa'o'olosia. Nia ne, nau ku saea kera nao si lafua fasia laona beu ni kanie, leka ka dao ana kada ne bobola fuana eresilana siana na kingi baita 'i Rom."

²² Sui sa Agripa ka fata 'uri fuana sa Festus, "Nau ku doria laugo rongolana wane nai."

Ma sa Festus ka olisia ka fata 'uri, "Oe kai rongo nia na 'i malakwasi."

²³ Ma ana fa dangi 'i burina, sa Agripa fainia 'i Benis keroa ka dao mai, ma keroa ka rufia mai na maku 'initoa keroa ki. Ma keroa ka ru laona lume fainia na wane 'initoa ana omee ki, ma na wane fanaonao ki laona mae fere nai. Sui sa Festus ka kwate fatae fua kera ka talaia mai sa Paul. ²⁴ Ma sa Festus ka fata 'uri, "Agripa na kingi 'ae, fainia na wane ne mulu oku mai 'i seki ki, mulu ada to'ona na wane ne satana sa Paul. Na Jiu ne kera to seki 'i Sesarea ma na Jiu ne kera to 'i Jerusalem ki, kera fai fafia nia, ma kera ka gani fua nau ku saungia ka mae. ²⁵ Boro ma kada nau ku ledia, nao nau si dao go to'ona ta te ne nia sasia ka ta'a fua kera ka saungia fafia. Boro ma nia ka gani 'uria lekalae siana kingi baita kia 'i Rom. Nia ne nau kai kwatea siana na kingi baita 'i Rom. ²⁶ Boro ma nao nau si too ana ta ru talingai fua nau ku kekede sulia fuana kingi baita kulu. Nia ne nau ku talaia mai siamu kingi Agripa ma kamulu wane ki tafau laugo. Kada

kulu ledia ka sui, alamia nau kai to lau ana tani ru fua kekedelae suli nia. ²⁷ Nia nao si lea fua nau ku kwatea kau ta wane ne to laona beu ni kanie fuana kingi baita 'i Rom, dia nao nau si fatai madakwa ana manatalae ki ne kera fai fafia ana.”

26

Sa Paul susi nia 'i naofana sa Agripa

¹ Sa Agripa ka fata 'uri fuana sa Paul, “Nia bobola ga 'ana fua 'oko farongo kalu ana manatamu.”

Ma sa Paul ka taga na 'abana ka fatainia ne nia fata, ma ka susi nia 'uri, ² “Agripa na kingi 'ae, nau ku eele ga 'aku, sulia nau saitamana farongo 'oe ana na susilaku ana ru ne Jiu ki kera fai fafi nau ana. ³ Nau ku eele 'asiana, sulia 'oe saitamana lea ana falafala kia Jiu ki fainia na olisusue kia ki. Nia ne nau ku gani 'oe, fua 'oko fafurongo lea basi fuana fatae nau ki.

⁴ “Ma na Jiu ki tafau kera saitamana abulolaku safali mai ana tu'ulaku. Kera ka saitamana na maurilaku 'i fere nau, ma burina lau, seki 'i Jerusalem. ⁵ Ma kera ka saitamaku ka tau na mai, ana safalilana nau ta wane ana fikute wane ne kera fangasia na fosilana God ana falafala Jiu ki. Ma kera saea na fikute wane nai ana, 'Farasi ki.' Tala'ana kera ka leka mai 'i seki fua kera kai fata famamana sulia ru nai ki, dia kera nonimabe. ⁶ Ma kada nai nau ku uu na 'i seki fuana ketolaku, sulia nau ku kwaimakwali na ana ru ne God nia eta fatae ana fuana koko kia ki. ⁷ Ma nia na ne ru be na akwala ma ro fui wane kia ki kera kwaimakwali 'uria ngalilana, kada kera fosia God sulia dangi ma na rodo. Agripa 'ae, sulia nau ku famamana na alangaie nai ne sasia wane Jiu ki kera ka fai fafi nau! ⁸ Ma 'uta ne ka 'afitai fua mulu wane Jiu ki fua famamanalae ana God ne nia saitamana taelana wane mae ki?

⁹ “Ma 'i nao mai, nau talaku nau ku ngangata fua sasilana ru ki tafau ne bobola fua nau ku falia ana fikute wane ne kera famamana sa Jesus

wane 'i Nasaret. ¹⁰ Na ru nai ne nau ku sasi 'i Jerusalem. Nau ku ngalia na nikilalae fasia na fataabu baita ki, ma nau ku alua wane 'oro God ki laona beu ni kanie. Ma ana kada kera ketoda fuana maelada, nau ku ala laugo fafia. ¹¹ Ana kada 'oro ki, nau liu ku namusida laona beu fuana folae ki, ma nau ku sasi 'uria sumailada, fua sae kera ka lukasia na famamanae kera ki. Ma sulia nau ku guisasu 'asiana fuada, nau ku leka laugo 'uria fere 'e'ete ki fuana famalagaigailada.

¹² “Ma sulia ru nai, nau ku leka 'uria 'i Damaskas. Nau ku ngalia na kekedee ki fasia na fataabu baita ki fuana daulana na wane ne kera famamana sa Jesus. ¹³ Agripa 'ae, kada kalu leka sulia taale tofungana asoa, nau ku ada to'ona na te ngwasinasinae ne tala ka liufia na madakwalana sato, ma nia tala mai fasia laona mamanga fafi nau fainia wane ne kalu leka ki. ¹⁴ Ma kalu tafau go ne kalu 'asi kalu 'i ano, ma nau ku rongoa te lingeru ne fata 'uri fuaku ana fatae wane Jiu, 'Saul, Saul! 'Uta ne 'oe famalagaigai nau? 'Oe nonifi ana kada 'oe tatae suali nau, dia na buluka nia nonifi kada ne nia bulia maana mae sue ana na wane ne 'e talaia.' ¹⁵ Ma nau ku fata 'uri fuana, 'Aofia 'ae, 'oe sa ti ne?' Ma na 'Aofia ka fata 'uri, 'Nau sa Jesus, na wane ne 'oe famalagaigaia. ¹⁶ Tatae na. Nau ku fatai fuamu, ma nau ku fili 'oe, fua 'oko rao fuaku. Ma 'oko farongoa wane ki ana na ru ne nau fatainia fuamu 'i ta'ena ma ana kada loki mai 'i buri. ¹⁷ Nau kai susi 'oe fasia wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki ne nau kai kwate 'oe siada. ¹⁸ Nau ku odu 'oe siada fua 'oko rokisida fasia na maerodo 'uria madakwalae, fasia na nikilalae sa Saetan 'uria God. Ma kada kera famamana aku, God kai manatalugea ta'alae kera ki ma kera kai 'ado na fainia tifaida ne God filida suina.’

¹⁹ “Aia, kingi Agripa 'ae, nau ku ro na sulia na fataie be nau ku ada to'ona fasia 'i langi. ²⁰ Etana nau ku leka 'i Damaskas, sui 'i Jerusalem, ma 'afutana 'i Israel tafau, sui siana

na wane ne nao lau Jiu ki, nau ku farongo ana fua kera ka kari abulo fasia ta'alaie kera ki, ma kera ka abulo 'uria God ma fuana sasilana na ru lea ki fua ka fatainia kera kari abulo mamana. ²¹ Ma sulia na ru nai, na Jiu ki kera ka dau nau kada nau ku to laona Beu Abu God, ma kera ka sasi 'uria saungilaku. ²² Boroi ma leka mai ka dao ana fa dangi 'i ta'ena, God na ne nia 'adomi nau. Ma nau ku farongoa na wane ki tafau, laona tooa ki, ma wane 'initoa ki laugo. Ma na ru ne nau ku saea ki, nia laugo be na profet ki ma sa Moses kera saea kai dao mai. ²³ Kera saea na wane filia God kai nonifi ma ka mae, ma nia laugo na wane eteta ka tatae fasia na maea ma ru nai ne ka fatainia madakwalae sa God fuana wane Jiu ki, ma fuana wane ne nao lau Jiu ki laugo."

²⁴ Ma kada sa Paul nia fata 'ua suli nia 'urinai, sa Festus ka akwa fuana ka 'uri, "Paul 'ae, 'oe oewanea lalau na! Na saitamarue baita 'oe ne kwatea 'oko oewanea."

²⁵ Ma sa Paul ka olisia ka 'uri, "Wane gwaungai 'ae, nao nau si oewanea lau ne! Na fatae ne nau ku saea ki nia mamana ma ka 'o'olo tafau. ²⁶ Nau ku saitamana nau fata nonira'a ga 'aku fuana sa Agripa na kingi, sulia nia saitamana ga 'ana na ru ne ki. Nia ka rongo sulia na ru ne ki tafau ne fuli ana sa Jesus, sulia ru ne fuli ana sa Jesus ki nao si fuli lau ana ta kula agwa. ²⁷ Aia, Agripa na kingi 'ae, 'uri ma 'oe famamana na fatae profet ki? Nau ku saitamana 'oe famamana."

²⁸ Sui sa Agripa na kingi ka fata 'uri fuana sa Paul, "Ana ka kada kokoru 'urinai go ne, 'oe kwaisae 'oe kai kwatea nau famamana sa Jesus na Christ?"

²⁹ Sa Paul ka olisia ka 'uri, "Sui boroi 'ana kada kokoru, naoma na kada ka tau, nau ku foa fuamu ma fuana wane ki tafau ne kera to 'i seki ma kera ka fafurongo nau ta'ena, fua sae mulu kai dia laugo nau. Fadalana ne, mulu kai famamana sa Jesus Christ, boroi ma nao nau si

doria ne mulu kai to laona beu ni kanie dia nau."

³⁰ Sui na kingi, ma ni Benis, fainia sa Festus na wane gwaungai, ma na wane ki tafau ne kera to faida, kera tatae, ³¹ ma kera ka leka na 'ada. Ma kada kera leka na kau 'ada, kera ka fata 'uri fuada kwailiu, "Na wane ne nao si sasia go ta ru ne bobola fua nia ka maelia naoma kera ka alu nia laona beu ni kanie."

³² Ma sa Agripa ka fata 'uri fuana sa Festus, "Na wane ne bobola fua 'oe lugea na, dia nao nia si gani 'uria lekalae siana na kingi baita 'i Rom."

27

Sa Festus kwatea sa Paul ka leka 'uria 'i Rom

¹ Ma kera kwaisae kalu ka tofolo na 'uria 'i Rom laona lofaa 'i Itali. Kera ka kwatea sa Paul fainia tani wane ne kera kanida ki, fuana sa Julius na wane 'initoa ana wane ni omee ki 'i Rom ne kera saeda ana "Wane ana omee ki na kingi baita." ² Sui kalu ka ra laona baru fasia na fere 'i Adramitium, ne sasi akau fuana lekalae 'uria fakali ki kalia lofaa 'i Esia. Ma sa Aristakus, na wane 'i Tesalonika laona lofaa 'i Masedonia, ka leka laugo fai kalu. Ma kalu leka na fasia fere 'i Sesarea. ³ Ma fa dangi burina, kalu ka dao na ana fere 'i Saedon. Ma sa Julius ka kwaimani ana sa Paul, ma ka alamatainia ka leka fuana adalae to'ona kwaimani nia ki fua kera ka kwatea te ki ne nia bobo 'uria. ⁴ Sui kalu ka leka fasia 'i senai, ma kalu ka liu safitana bubunga 'i Saeprus fai tolo baita, sulia na kuburu nia tatae mai 'i naofana baru. ⁵ Sui kalu ka tofolo na ana na lobo ne karangia bali lofaa 'i Silisia ma 'i Pamfilia ki, ma kalu ka leka mai 'uria 'i Mira, fere baita laona lofaa 'i Lisia. ⁶ 'Urinai sa Julius, na wane 'initoa ana omee nai, ka dao to'ona na baru fasia 'i Aleksandria ne kai leka 'uria 'i Itali, ma nia ka alu kalu laona baru nai.

⁷ Sui kalu ka sarafaini leka sulia bara maedangi, ma kalu ka dao to'ona 'afitaie baita ana lekalae ana maedangi nai ki, sui leka mai kalu

ka dao bobola fainia fere 'i Kinidus. Ma nao kalu si leka na ana bali nai, sulia na kuburu tae mai 'usi kalu. Ma kalu ka kali ana ngongora 'i Salmone, ma kalu ka liu nunufana bubunga 'i Krit. ⁸ Sui kalu ka usuli toli mai ma ka 'afitai tu'u, kalu ka dao ana fakali kera saea ana Fakali Lea, ne nao si tau go fasia mae fere 'i Lasea.

⁹ Na maedangi 'oro ki ne suina 'i senai, sulia kalu loloselo sualia na kuburu na ana kada nai. Kada nai laugo nia na maedangi baita kera Jiu ki ne kera saea ana, "Maedangi fuana manatalugelana ta'alaie ki*", nia liu ka suina, ma kada fuana kuburu ka safali na, ma ka 'afitai na fuana kalu ka daofa liu ana lekalae, fasia na baru ka kuruu ana kada ne kuburu nia baita. Nia ne, sa Paul ka fata 'uri fuada, ¹⁰ "Nau ku ada to'ona ne na lekalae kulu fasia 'i seki kai 'afitai, ma na asi kai falia na baru ne fainia na ru ne ki 'i laona. Ma tani wane akulu kera kai mae laugo."

¹¹ Boro ma na wane 'initoa ana wane ni ome ki ka famamana lalau ana te ne na kapten ana baru fainia na wane ne nia too ana baru nai kera saea. Ma nao nia si famamana fatalana sa Paul. ¹² Ma na fakali ne kalu dau ana nao si lea fuana daulae ana kada ana uni gwarie. Nia ne, 'orolana wane kera ka doria 'ada lekalae lau 'i asi fua sae kalu ka dao 'i Finiks, dia nia ngwaluda, fua kalu ka mamalo 'i senai ana kada ana uni gwarie. Sulia 'i Finiks ne na fakali ana bubunga 'i Krit ne agwa fasia na kuburu ana kada nai.

Na kuburu dao laona asi

¹³ Aia, ma ana kada ne sasaule nia safali ka ufi mai 'i gwauna bubunga, ma na wane ki kera kwaisae kera bobola fua sasilana na ru ne kera doria. Nia ne, kera ka lafua na gwalu laona baru, kera ka safali usulia ninimana bubunga 'i Krit. ¹⁴ Ma nao si tau go, na kuburu baita ne kera saea ana "Ara" koso toli mai ka kwae, ma ka ufi nikila mai fafona tolo ma ka susufofono na. ¹⁵ Ma ka toea na baru, ma ka 'afitai

'asiana fua fa'o'olosilana sulia na kuburu, ma kalu ka noni kulua na ma kalu ka alamatainia na baru fua na kuburu ka faolongainia na 'ana fasia 'i Krit. ¹⁶ Ma kada kalu liu kau ninimana bubunga 'i Kauda, kalu lafua baute laona baru, sui boro 'ana nia ka 'afitai. ¹⁷ Ma 'i buri'ana, wane ne kera rao laona baru kera ka karoa fangasia laugo baru fasia nia ka foga. Ma kera ka fakosoa na 'aba selo baita ne kera loloselo ana fua na kuburu ka ufi balangainia na baru ne, sulia kera mau fasi kuburu ka tarangainia fafona walo karangia 'i Libia. ¹⁸ Sui na kuburu ka ufi dongadonga ga 'ana ma ka baita 'asiana, ma ana ruana maedangi, kera ka 'ui 'ania tani ludae fasia laona baru. ¹⁹ Ma ana fa dangi 'i buri, kera ka 'ui 'ania tani ru lau ana baru laona asi. ²⁰ Sulia fa dangi 'oro ki ne nao kalu si ada to'ona na sato naoma ta fa bubulu, ma na kuburu ka nikila 'asiana. Sui kalu ka kwaisae nao kalu si mauri na.

²¹ Boro ma sulia ka kada tau na ne wane ki kera nao si 'ania ta fanga, ma sa Paul ka tatae ka uu 'i naofada, ma ka fata 'uri, "Uta ne nao mulu si ro go 'amulu sulia na ru be nau saea fua mulu, fua nao kulu si leka fasia 'i Krit? Dia kamulu rosulia na fatalaku, nao kulu si dao go to'ona na 'afitaie ne. ²² Boro ma kada ne, nau ku saea na fua mulu nao mulu si mau! Sulia nao ta wane amulu si mae, taifilia na baru ne go ne kai ta'a. ²³ Nau ku saitamana ru nai ki, sulia ana fa rodo be sui kau na 'ainsel God, ne nau ku to fuana ma nau ku fosia, nia leka mai siaku. ²⁴ Ma nia ka fata 'uri, 'Paul 'ae, nao 'oe si mau! Sulia 'oe kai uu 'i naofana na kingi baita 'i Rom. Ma God kai 'adomia na wane ne kera leka fai 'oe ki fua kera nao si mae, sulia na kwaiofei nia fuamu.' ²⁵ Nia ne wane ki, nao mulu si mau! Sulia nau ku fito ne God kai sasi 'urinai na dia be na 'ainsel nia saea fuaku. ²⁶ Boro ma na asi kai tarangai kulu ana ta te bubunga lau."

²⁷ Ma na kuburu ka kwae kalu

* **27:9** Maedangi fuana manatalugelana ta'alaie ki: Ada to'ona ana Diksonari

na laona asi nai sulia akwala ma fai fa rodo, na kuburu ka ufia na baru laona kula lola na ana asi Mediteranian. Ma ka bobola na fainia tofungana rodo, na wane ne kera rao laona baru kera ka kwaisae kalu karangi dao na 'i sara. ²⁸ Kada kera manata 'urinai, kera ngalia na kwalo ne kera kania na fau kulu maana, kera ka 'ui 'ania laona asi 'uria 'oitolana kula nai fuana kera ka saitamana ne nia dao karangia na 'i sara. Ma kada kera 'oloto'ona ana kula nai, nia lola ka bobola fainia ro akwala 'abala ki. Sui nao si tau, kera ka 'ui lau ana kwalo nai, ma kera dao to'ona kula nai akwala ma lima 'abala ki na ana lolalana. ²⁹ Ana kada kera dao to'ona 'urinai, kera ka mau tona 'uribe na baru ka ra fafona tani fau. Nia ne kera ka 'ui 'ania fai gwalu ki fasia burina na baru, ma kera ka foa 'uria na dangi. ³⁰ Ma ana kada nai, na wane ne kera rao laona baru ki, kera doria kera ka tafi fasia na baru, kera ka fakosoa na baute laona asi, kera ka suke fua kera leka 'ui 'ania lau tani gwalu fasia maana na baru. ³¹ Ma sa Paul ka fata 'uri fuana wane ni ome ki fainia na wane 'initoa kera, "Dia wane rao ne ki kera nao si to laona baru, 'afitai mulu ka mauri." ³² Kada wane ni ome ki kera rongoa, kera ka siki musia na kwalo ana baute fasia na baru fua sae ka leka na 'ana.

³³ Kada nia karangi ka dangi na, sa Paul ka 'ingo kera fua kera ka 'ania ta fanga nia ka fata 'uri, "Na akwala ma fai maedangi ki ne suina kau mulu ka to kwaimakwali ma nao mulu si 'ania ta ru." ³⁴ Ma nau ku gani kamulu na, mulu fanga fua noni mulu ka nikila. Nao ta wane amulu kai mae. ³⁵ Burina nia saea ru nai, sa Paul ka ngalia na beret, ma ka tangoa God 'i naofada, sui ka ngiia, ma ka 'ania. ³⁶ Kada kera ada to'ona ru nai sa Paul nia ilia, manatalada fi aroaro, ma kera fi fanga. ³⁷ Kalu na ro talanga ma fiu akwala ma ono wane ki ne kalu to laona baru. ³⁸ Ma 'i burina wane ki tafau kera fanga kera ka abusu na, kera ka 'ui 'ania lau na luludae ki tafau ne kera saea ana witi ki laona asi, fua na baru ka sasala.

Na baru 'e tarangainia fafona walo

³⁹ Ana kada nia dangi na mai, na wane ne kera rao laona baru kera nao si ada saitamana 'i fai ne kera dao ana. Kera ada to'ona na fakali ana busu one, ma kera ka manata fua dia nia ngwaluda kera ka leka ana baru 'uria na busu one nai. ⁴⁰ Ma kera ka siki musia na gwalu ki, kera ka 'asida laona asi. Ma ana kada nai laugo, kera ka kanasua na 'oko ne kera kani fafia ana ro rebe 'ai baita ni fasagalana na baru. Sui kera ka taga na 'aba selo ni loloselolae 'i maana baru, fua na kuburu ka ufi ma baru ka leka saga 'uria 'i sara. ⁴¹ Aia, ana kada kera sasi 'ua fainia na ru nai ki, na baru ne ka tarangainia na fafona na walo, ma na maana baru ka tara na fafona walo, ma na burina baru ka foga ana nanafu.

⁴² Iu, ma ana kada nai, na wane ni ome ki kera ka loko na saungilana wane ne kera kani fafida ki, fasia tani wane ada kera ka 'arango 'i sara, ma kera ka tafi. ⁴³ Ma sulia na wane 'initoa ana wane ni ome ki nia doria ka famauria sa Paul, nia ka fata luia kera nao si sasia ru nai, ma nia ka saea kera ka lugeda, ma ka saea laugo fuana wane ne kera saitamana 'arangolae ki kera lofo laona asi, fua sae kera ka 'arango 'i sara 'i nao. ⁴⁴ Ma bali ana wane kera ka 'isi kau 'i buri, nia ka saea kera ka dau ana reba 'ai ki ne foga fasia na baru fua kera ka 'arango 'i fafona. Aia, kalu sasi 'urinai ne kwatea ma kalu ka mauri, ma kalu ka dao 'i sara.

28

I Malta

¹ Ma kada kalu dao na 'i sara, kalu fi dao to'ona na bubunga ne kalu dao ana kera saea ana 'i Malta. ² Na wane 'i senai ki, kera kwaimani 'asiana fua malu. Ma ana kada nai laugo na ute 'e too, ma ka gwari 'asiana, ma kera oku kalia ere, ma kera ka kwalo kalu tafau kalia ere nai. ³ Ma ana kada sa Paul nia 'e konia na fofu sara 'ai 'uria alulana

laona ere, te fa baeko 'e ru mai fasia na fofa sara 'ai nai ki sulia na 'ako'akolana ere, ma ka 'ala ngasi ana 'abana sa Paul, ma ka nao si kanasu na. ⁴ Kada wane ana bubunga nai kera ada to'ona na fa baeko nai nia dau tatara ana 'abana sa Paul, kera ka fata fuada kwailiu, "Na wane ne, alamia wane sauwane ne, ma na god ana 'Kwaiketoie' nao si doria nia ka mauri, sui boroi 'ana nia ka mauri mai fasia laona asi." ⁵ Boroi ma sa Paul ka kwaelangainia na baeko nai dau tatara ana 'abana 'uria laona ere, ma nao ta ru si sasia go. ⁶ Ma kera ada 'uria sae 'abana sa Paul ka ubu, naoma nia ka 'asia 'ali'ali 'i ano ma ka mae. Sui kada kera kwaimakwali ka tau, ma nao ta ru si sasi nia go, kera ka talana manatada kera ka 'uri, "Na wane ne, nia ta god!"

⁷ Ma na kula nai nao si tau go fasia na gano sa Publius na wane gwaungai ana bubunga nai. Nia ka kwalo lea 'asiana amalu, ma kalu ka to fainia sulia olu maedangi ki. ⁸ Ma ana kada nai, na maa sa Publius ka matai ana 'ako'akolae, ma nia ka siritai 'abu. Ma sa Paul ka ru siana laona mae lume nia, ma ka foa, ma ka alua 'abana fafia, ma nia ka 'akwa na. ⁹ Kada ne wane ki kera ada to'ona na ru nai, na wane matai ki tafau laona bubunga ne, kera ka leka laugo mai siana sa Paul, ma nia ka gurada. ¹⁰ Na wane ki kera ka kwatea na ru 'oro ki fua malu. Ma kada kalu sasi akau 'uria lekalae laona baru, kera ka alua na ru 'oro ne kalu doria fuana lekalae kalu.

Fasia 'i Malta kera ka leka 'uria 'i Rom

¹¹ Burina olu madame ki suina, kalu ka leka laona baru ne safali mai fasia 'i Aleksandria. Satana baru nai ne "God Ro 'Tiu". Na baru ne nia to laugo 'i Malta ana kada ana uni gwarie. ¹² Ma kalu ka dao ana fere 'i Sirakus, ma kalu ka to 'i senai sulia olu maedangi ki. ¹³ Ma safali 'i senai, kalu ka leka kalu ka dao 'i Regium. Maedangi 'i burina, na sasaule ka ufi 'alaa mai, ma ro maedangi ki sui kalu ka dao ana

mae fere 'i Puteoli. ¹⁴ Kalu ka dao to'ona tani wane ne kera famamana sa Jesus kera to 'i senai, ma kera ka gani kalu fua kalu ka to faida sulia fiu maedangi. Sui, kalu fi leka 'uria 'i Rom sulia taale tolo. ¹⁵ Ma tani wane ne kera famamana ne kera to 'i Rom, kera rongoa kalu dao na, kera ka leka mai makwali kalu ana ro mae fere ne kera saea ana "Usie 'i Apius" ma "Olu Lume fua Mamalolae ki." Ma kada sa Paul nia suada, nia ka tangoa God, ma na manatana ka babato.

'I Rom

¹⁶ Kada kalu dao 'i Rom, kera ka alamatainia sa Paul ka to 'ana taifilia laona lume fainia te wane ni ome fua ka folo 'usia.

¹⁷ Kalu dao kalu ka to na sulia olu maedangi ki sui, sa Paul ka saea mai na wane fanaonao Jiu ki ne kera to 'i Rom fuana fata okue. Kada kera oku mai siana, nia ka fata 'uri fuada, "Wane kwaimani nau ki wane ana 'i Jiu, nao nau si sasia go ta ru ta'a fuana wane kulu ki, ma nao nau si falia go falafala kia ki ne kulu ngalia fasia koko kia ki. Sui boroi 'ana ka 'urinai na fanaonao Jiu ki kera kani nau 'i Jerusalem, ma kera ka kwate nau fuana wane 'i Rom ki. ¹⁸ Ma kada na wane Rom ki kera ledi nau, kera ka doria lugelaku fasia laona beu ni kanie, sulia kera nao si dao go to'ona ta garoe ne nau ku sasia ka bobola fua nau ku mae fafia. ¹⁹ Boroi ma kada na Jiu 'i senai ki kera nao si alafafia, ne nau 'e gani 'uria lekalae siana na kingi baita 'i Rom. Nao nau si leka lau mai 'i seki, fua nau fai fafia na wane kia ki ana ta ru. ²⁰ Nia ne, nau ku sae kamulu mai, fua nau ku ada to'omulu, ma nau ku fata fai kamulu. Sulia kera kani nau ana seni ne sulia nau ku famamana na wane ne kulu Israel kwaimakwali makwalia ana fitoe, nia dao na."

²¹ Sui na Jiu nai ki kera ka olisia sa Paul kera ka 'uri, "Nao ta kekedee si dao go siamalu fasia 'i Jiudea suli 'oe, naoma ta wane ana wanefuta kia ki ne kera leka mai fasia 'i senai fainia ta farongoe ma nao kera si saea go

ta ru ta'a suli 'oe. ²² Boroi ma kalu doria rongolana na manatamu sulia kalu saitamana laona fere ki tafau na wane ki kera fata falia lalau na wane famamana ne 'oe 'ado faida."

²³ Ma kera ka alua na maedangi fuana sa Paul, ma na wane 'oro ki kera ka leka mai ana maedangi nai 'uria kula ne sa Paul nia to ana. Ma nia safali 'ofodangi leka ka rodo, nia famanata, ma ka fata madakwa sulia na maurie ne God gwaungai ana. Ma nia ka sasi 'uria rokisilana manatada sulia sa Jesus ne wane filia God ne nia laona taki sa Moses ki fainia na kekedee profet ki. ²⁴ Ma tani wane ada, kera ka famamana sulia na fatalana, boroi ma tani ai ada kera nao si famamana. ²⁵ Nia ne kada kera leka na 'ada, kera ka olisusu safitada kwailiu burina sa Paul nia saea fatae 'isi ne, "Na Anoeru Abu ka fata 'o'olo ana profet Aesaea fuana koko kamulu ki, ²⁶ be ka 'uri,

'Aesaea leka, 'oko saea fuana wane nau ki ko 'uri: Kamulu kai fafurongo, ma mulu kai fafurongo, boroi ma nao mulu si saitamana farongoe God.

Ma mulu kai ada, ma mulu kai ada, boroi ma nao mulu si ada to'ona te ne God sasia fua mulu.

²⁷ Sulia manatamulu nia ngasi, ma mulu ka bokota na alingamulu, ma mulu ka bokota laugo na maamulu.

Fasia maamulu ka ada to'ona, naoma alingamulu ka rongoa, ma na manatamulu ka malingainia fatalana God, ma mulu ka abulo mai 'uria ma nia ka gura kamulu.' "☆

²⁸⁻²⁹ Sui sa Paul ka fasuia lau na fatalana ka 'uri, "Nau ku doria mulu kai saitamana ne na farongoe sulia maurie ne God kai kwatea, nia fuana wane ne nao lau Jiu ki. Kera kai rongoa!"

³⁰ Ma sa Paul ka to sulia ro fangali lalau ki ana lume ne nia folia. Ma ana lume nai, nia ka kwaloa na wane ne kera leka mai siana ki fuana adalae to'ona. ³¹ Ma nia ka

'ainitalo sulia gwaungaie God, ma ka famanata sulia na 'Aofia sa Jesus Christ ana fata nonira'alae, ma nao ta wane si luia fasia 'ainitalolae.

☆ 28:27 Aesaea 6:9-10

Na Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Rom

Kada sa Paul nia kedea na buko ne, nia doria kai saea fuana wane famamana ki fua kera ka saitamana ne nia doria 'asiana lekalae mai fua daolae to'oda. (1:9-15) God nia rii 'uria sa Paul fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea fuana wane nao lau Jiu ki. Ma sa Paul ka fasuia na raeo nai ana bali kula ana taelana sato ana 'i Rom. 'Urinai, nia sasi akau na kai leka 'uria kula ki ana sulana sato 'i Rom, ma 'i Spen laugo. Ma nia naia ne nia kai leka ada to'ona wane famamana ki 'i Rom ana lekalana mai 'uria 'i Spen.

Ana kada ne sa Paul kekede fuana wane famamana ki 'i Rom, na Jiu fainia wane nao lau Jiu ki, to okulada nao si lea. Sa Paul doria Jiu ki fainia wane nao lau Jiu kera kai to kwaimani lea. Iu, sa Paul ka fata madakwa ana bali buko 1-12 ne God famaui kera Jiu, ma wane nao lau Jiu ki, sulia fitoe kera ana sa Jesus. Kada God nia alafafia kera Jiu fainia wane nao lau Jiu, kera bobola fua kera kai alafafi kera go, ma kera ka to kwaimani.

Sa Paul doria laugo kai famanata wane famamana ki fuana tolai ne faeelea manatana God. Kera kai rosulia fanaonao ki ana 'initoe, ma folilana takisi, ma kwaimanie fuana tani wane famamana ne kera manata 'e'ete sulia fanga ma na maedangi abu ki.

Ru talingai ki laona buko ne:

Sa Paul ne na lifurongo ana na Farongoe Lea 1:1-17

Wane ki tafau go ne kera abulo ta'a 1:18-3:20

God nia fa'o'olosia wane ki sulia famamane kera ana sa Jesus 3:21-4:25

Maurie falu sulia nikilalae na Anoueru Abu 5:1-8:39

God filia wane Jiu ki, boroi ma kera noni'ela ana sa Jesus 9:1-11:36

Na tolai ne faeelea manatana God 12:1-15:13

Sa Paul nia doria kai leka 'uria 'i Rom 15:14-16:27

¹ Na kekedee ne fasia sa Paul, na wane rao sa Jesus Christ. Nau ta wane lifurongo laugo sulia God nia fili nau, ma ka odu nau fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea nia.

² Na Farongoe Lea ne God nia eta alangainia ana ka tau na mai 'i nao ana profet ki, ma kera kedea laona Kekedee Abu. ³⁻⁴ Ma na Farongoe Lea nai sulia na Wele nia, na 'Aofia kia sa Jesus Christ. Nia ngalia noni wane, ma ka futa mai ana kwalafa sa Deved na kingi. Ma kulu saitamana nia malutana abu sulia God fatainia nia na Wele nia ana kada God taea fasia mae ana nikilalae baita nia. ⁵ Ma God ka falea nau ana sa Jesus Christ fua nau ta wane lifurongo fuana raeo fua sa Jesus Christ, fua ne nau talaia wane ne nao lau Jiu ki ana fere ki tafau, ne kera kai famamana nia, ma kera kai rosulia na fatalana. ⁶ Ma kamulu laugo wane ne mulu to 'i Rom ki, God sae kamulu fua ne mulu wane sa Jesus Christ ki.

⁷ Aia, nau ku kekede fua mulu tafau go wane ne mulu to 'i Rom ki, ne God kwaimani amulu ma ka sae kamulu fua mulu ka alua wane nia ki. Nau ku foa fua ne na kwaiofei ma aroaroe God na Maa kia, ma na 'Aofia sa Jesus Christ kai to fai kamulu tafau.

Sa Paul doria kai maa to'ona wane famamana ki 'i Rom

⁸ Ru eteta, nau ku tangoa God nau fua mulu tafau ana satana sa Jesus Christ, sulia wane ana fere 'oro ki laona molagali tafau kera rongo na sulia na famamane kamulu. ⁹ God nia saitamana ru ne nau ku saea nia mamana. Nia ne God ne nau ku rao mai fuana ana na maurilaku tafau ana 'ainitalolae ana Farongoe Lea sulia Wele nia. God saitamana nau ku manata to'omulu, ¹⁰ ana kada ki tafau ne nau ku foa. Nau ku gania God, dia nia doria, nia ka kwatea ka ngwaluda fuaku fua ne nau ku leka mai fua nau dao to'omulu ana kada ne. ¹¹ Sulia nau

ku doria 'asiana adalae to'omulu, fua nau ku 'adomi kamulu ana te ne Anoeru Abu kwatea fuaku fua mulu ka nikila. ¹² Nau ku doria fua ne kulu kai 'adomi kulu kwailiu. Nau ku 'adomi kamulu ana famamanae nau, ma mulu ka kwai'adomi aku ana famamanae kamulu.

¹³ Wanefuta nau ki ana sa Jesus, nau ku doria mulu ka saitamana laugo ana, kada 'oro ki ne nau ku manata 'uria daolae to'omulu, boroi ma kada ki tafau nau ku dao to'ona na 'afitaie fuana sasilana. Nau ku doria lekalae kau siamulu, fua tani wane lau ne kera to 'i Rom kera kai famamana sa Jesus Christ, dia nau ku sasia laugo fua tani wane ana mae fere wane ne nao lau Jiu ki. ¹⁴ God kwatea nau na wane rao fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea fuana wane ki tafau, sui boroi 'ana wane ne kera saitamaru dia wane Grik ki, ma wane ne nao si saitamaru dia wane ne nao lau Grik ki. Ma na raoe ne nia 'oga nau 'asiana. ¹⁵ Nia ne kwatea ma nau ku doria 'ainitalolae ana Farongoe Lea fua mulu wane ne mulu to laugo 'i Rom ki.

God famauria wane ne kera famamana Farongoe Lea

¹⁶ Nao nau si 'eke ana fatae sulia na Farongoe Lea ne, sulia nia na ne nikilalae God fua famauria wane ki tafau ne kera famamana nia. Kalu wane Jiu ki ne kalu eta rongoa fatae nai, ma kada nai lau kamulu wane ne nao lau Jiu ki. ¹⁷ Na Farongoe Lea ka fatai madakwa na ana fadalana falafala God fuana fa'o'olosilana na wane. Ma nia ka fa'o'olooa wane ki sulia kera famamana sa Jesus Christ. Nao lau ta ru 'e'ete ne God fa'o'olosia wane ki ana. Sulia ru nai be na Kekedee Abu ka 'uri, "Wane ne God fa'olosida sulia famamanae kera ki kai mauri." ☆

Guisasue God fuana wane abulo ta'a ki

¹⁸ God ne nia to mai 'i langi ka fatainia ne nia guisasu ana wane ne kera fulia ru ta'a ki, ma kera ka aburongo ani nia. Kera uu susia

te ne mamana sulia God ana sasilana ru ta'a ki. ¹⁹ God ka kwatea kwaekwae fuada, sulia nia fatai madakwa ana ru ki sulia nia talana, ma ka ngwaluda na fuada ma kera ka saitamana. ²⁰ Ana safalilana mai God nia saungainia na molagali, ma wane ki kera ka saitamana na ana na nikilalae nia ne nao si sui, ma kera ka saitamana laugo nia na God mamana. Sui boroi 'ana wane ki nao si bobola fua ada to'ona God, kera saitamana kera ka ada to'ona ru ne nia saungaida ki, ma God ne kwatea ma kera ka saitamana ru ki sulia nia. Ma sulia nia 'urinai, ka 'aftai go fua ne kera saea kera ulafusia God.

²¹ Kera saitamana God, boroi ma nao kera si doria go na fabaitalana, ma nao kera si doria go na tangolana fuana ru ne nia kwatea fuada ki. Ma kera ka manata oewanea sulia God. Ma nao kera si malingainia go mamanae ne God doria kera ka saitamana. ²² Iu, kera saea kera wane lioto, boroi ma kera wane oewanea ki lalau. ²³ Ma nao kera si fosia go God ne mauri firi, ma kera ka fosia lalau nunuiru ne kera saungainia ga 'ada ki dia nununa wane ne nao si to firi ki, ma no ki, ma ru 'a'ala ki, ma ru angoango ki.

²⁴ Ma sulia ru nai ki, God luka na 'anida fua ne kera kai leka na 'ada sulia manatalada, ma kera ka fulia ru ta'a ki fuada kwailiu ana nonida. ²⁵ Kera ka noni'ela ana famamanalana na mamanae sulia God, ma kera ka famamana sukee ki. Ma kera ka fosia na 'ada, ma kera ka rao na fuana ru ne God nia saungaida ki. Ma nao kera si fosia God ne saungainia ru nai ki tafau, ma nao kera si rosulia. Taifili nia ne bobola fuana wane ki kera kai tangoa firi. Iu, nia 'urinai!

²⁶ Ma sulia na abulolana wane ki ne ta'a 'urinai, God ka noni'ela 'anida fua ne kera kai sasia na 'ada ru ni 'ekelae ki ne leka sulia na kwaidorilana nonida. Ma keni ki laugo, kera ka noni'ela na 'ada ana wane ki, ma kera ka doria na 'ada garoe fainia keni ki lalau. ²⁷ Ma ka 'urinai, welewane ki laugo kera

ka noni'ela na 'ada ana keni ki, ma kera ka doria na 'ada garoe fainia welewane ki lalau. Wane ki kera ka sasia ru ni 'ekelae fafia fuada kwailiu. Nia ne kera ka ngalia na ketoie ne bobola fuada sulia abulo ta'alaie kera ki.

²⁸ Ma sulia wane nai ki kera noni'ela ana te ne kera saitamana sulia God, nia ka lukasida na fua ne kera ka manata ta'a na 'ada, ma kera ka sasi na ru ne nao si lea fuana sasilana ki. ²⁹ Kera ka 'idufa fulia ru ta'a ki, ma kera ka ogalulumi, kera ka sasi ta'a na fuada kwailiu, kera ka kwaimani rolío, kera ka sauwane, kera ka firu, kera ka suke, ma kera ka noni'ela 'anida kwailiu, ma kera ka fata buri ana wane ki. ³⁰ Ma kera ka fata ta'a sulida kwailiu, ma kera ka nikila 'asiana fuana noni'elalae ana God, ma kera ka nao si fuusi 'initoa na ada kwailiu, ma kera ka naunau, ma kera ka manata lafu kera tala'ada, ma kera ka manata to'ona ru falu ki lau fuana sasilana ru ta'a ki, ma kera ka aburongo ana maa fainia gaa kera ki. ³¹ Ma kera ka sasia ru oewanea ki, ma nao kera si famamana fata alangaie kera ki, ma nao kera si kwaimani ma nao kera si kwaimanatai fuana wane 'e'ete ki. ³² Aia, ma kera saitamana na ana na fatae totongaie 'o'olo God ne saea wane ne kera to 'urinai ki, kera bobola na fuana mae. Sui ka 'urinai boroi 'ana, kera si sui go fasia sasilana ru nai ki, ma kera ka eele laugo ana wane ne kera sasia laugo ru 'urinai ki.

2

Na kwaiketoie God

¹ Kamulu ne mulu ketoa wane ne kera abulo ta'a 'urinai ki, mulu kai keto kamulu talamulu laugo. Sulia mulu sasia laugo ru ta'a ne kera sasida ki, ma ka 'afitai mulu kai tofea ne nao mulu si garo. ² Ma kulu tafau go kulu saitamana na kwaiketoie God nia 'o'olo ana kada nia ketoa wane ne kera sasia ru 'urinai ki. ³ Ma kada mulu sasi laugo dia wane ne mulu keto kera ki, kamulu saitamana God kai keto

kamulu laugo. ⁴ Alamia mulu manata garo ne God nao si keto kamulu, sulia kwaiofeilana baita fua mulu, ma ka mabetau laugo fua mulu. Nia lea fuana mulu ka saitamana ne God sasi lea 'urinai amulu fua mulu ka kari abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki.

⁵ Ma sulia nao mulu si doria go kari abulolae, 'urinai kamulu talamulu laugo ne mulu fabaita kwaekwae kamulu ki makwalia Maedangi ne God kai fatainia na guisasue nia, ma wane ki tafau kera kai ada to'ona na kwaekwae 'o'olo nia. ⁶ God kai kwatea ru ki fuana wane ki tafau sulia raoe 'e'ete kera ki. ⁷ Tani wane, God kai kwatea na maurie firi fuada, sulia kera dangidangia sasilana ru lea ki, ma kera ka doria God ka tangoda ma ka fa'initoda ma ka kwatea kera ka mauri firi. ⁸ Boroi ma tani wane kera ogalulumi, ma kera ka noni'ela lalau ana na mamanae sulia God, ma kera ka doria lalau lekalae sulia ru garo ki. Ma sulia ne kera 'urinai, God kai fatainia ne nia guisasu fuada, ma ka kwatea na kwaekwae baita fuada. ⁹ Ma sa tifaida ne kera abulo ta'a, kera kai too ana 'afitai ma na nonifie. God kai sasi 'urinai fuana wane Jiu ki, ma fuana wane ne nao lau Jiu ki laugo. ¹⁰ Ma God kai kwatea na 'initoe, ma na fabaitalae, ma na aroaroe fua sa tifaida ne kera sasia ru lea ki. Nia sasi 'urinai fua wane Jiu ki, ma fua wane ne nao lau Jiu ki laugo. ¹¹ Nia sasi 'urinai sulia na kwaiketoilae God fuana wane ki tafau nia bobola, ma nia nao si efaefa ana ta wane.

¹² Ma wane ne nao lau Jiu ki, nao kera si to farana taki sa Moses ki. Ma God nao si ketoda ana taki nai ki. God kai keto kera sulia kera fulia ru ta'a ki. Nia ka ketoda fuana mae, sulia abulo ta'alaie kera ki. Ma wane Jiu ki ne, kera to farana taki sa Moses ki. God kai keto kera, sulia kera fulia ru ta'a ki ana aburongoe ana taki nai ki. ¹³ Sulia rongolana taki ki nao si sasia wane ki ka 'o'olo 'i maana God, boroi ma sasilana lalau ru ne taki ki saea. ¹⁴ Wane ne nao lau Jiu ki, kera si to farana taki

ki. Boro ma dia kera sasia ru lea sulia manatalada, ma ka leka sulia na taki, kera fatainia ne kera daroia na 'o'oloe fasia garoe, sui boro ma 'ana kera nao si rongoa 'ua taki sa Moses ki. ¹⁵ Na abulolada lea 'urinai ne fatainia na taki God nia to na 'i laona manatalada. Ma manatalae kera laugo ka fatainia ru ne nia mamana, sulia na manatalae kera ki sasia kera ka saitamana te ne kera sasia nia na ru ta'a, naoma na ru lea. ¹⁶ God kai ketoa wane abulo ta'a ki ana na maedangi nia kwatea sa Jesus Christ ka gwaungai fasia wane ki ne nia ka ketoda sulia ru garo kera sasi fatai ana ki ma ru garo kera sasi agwa laugo ana ki. Na Farongoe Lea ne nau ku fata sulia nia fata 'urinai.

Wane Jiu ki nao kera si rosulia taki sa Moses ki

¹⁷ Aia, kamulu wane Jiu ki, mulu kwaisae ne God kai falea kamulu, sulia nia kwatea fua mulu taki ki fasia sa Moses. Ma mulu ka tango kamulu talamulu, sulia kamulu wane God ki. ¹⁸ Ma mulu ka saea ne mulu saitamana ru ne God doria mulu kai sasia, ma mulu ka saitamana fililana ru ne 'o'olo sulia mulu saitamana taki ki. ¹⁹ Ma mulu ka saea laugo ne, kamulu saitamana talailana sa tifaida ne kera dia wane maa rodo sulia kera ulafusia God. Ma mulu ka saea laugo, kamulu dia na kwesu fuana sa tifaida ne kera to laona maerodo fua ne kera ka leka siana God. ²⁰ Mulu ka saea kamulu too ana saitamarue kali'afu ma ru ki tafau ne mamana, sulia mulu too ana taki ki fasia sa Moses. Ma mulu ka saea kamulu wane famanata ki fuana wane oewanea ma fuana wane ulafusi ru ki.

²¹ Ma mulu ka saitamana famanatalana wane 'e'ete ki, boro ma 'uta ne nao mulu si famanata kamulu talamulu? Kamulu fata fuana wane ki mulu ka 'uri, "Nao mulu si beli." Boro ma kamulu talamulu mulu ka beli ga 'amulu. ²² Mulu ka saea laugo fuana wane ki, "Nao mulu si oee." Boro ma mulu oee laugo. Mulu ka saea laugo, ne nunuiru ne wane ki kera fosia nia ta'a 'asiana. Boro ma kamulu ru laona beu abu kera ki, ma mulu ka belia ga 'amulu ru

nai ki. ²³ Ma mulu ka fata naunau sulia kamulu talamulu, sulia mulu too ana taki sa Moses ki. Boro ma mulu aburongo ga 'amulu ana taki nai ki. Ma nia ne kwatea wane ki kera ka fata ta'a ana God. ²⁴ 'Urinai ne Kekedee Abu ka fata 'uri, "Sulia kamulu wane Jiu ki mulu abulo ta'a, wane ne nao lau Jiu ki, kera ka fata buri tolingai ana God."

²⁵ Kamulu wane Jiu ki, mulu saea ne 'ole 'ungelae ne fatainia mulu wane God ki. Dia mulu rosulia taki God ki, na 'ole 'ungelae ne mulu sasia na ru lea. Ma dia nao mulu si rosulia taki nai ki, na 'ole 'ungelae ne mulu sasia boro ma, nia nao si 'adomi kamulu go 'i maana God. Ma mulu ka dia ga 'amulu wane ne nao si saitamana God ki. ²⁶ Aia, ma dia ta wane ne nao lau Jiu, ma nia ka rosulia taki nai ki, God kai saea nia na wane nia, ka dia laugo wane ne 'ole 'unge. ²⁷ Ma wane ne kera rosulia taki ki, sui boro ma 'ana nao kera si 'ole 'unge, kera kai fatainia ne mulu garo, ma God kai keto kamulu. God kai keto kamulu, sulia mulu aburongo ana taki ki, sui boro ma 'ana mulu ka too ana na taki sa Moses nai ma mulu ka 'ole 'unge.

²⁸ Sa ti ne na wane Jiu mamana? Nia nao lau ta wane ne ro go sulia falafala Jiu ki naoma ka 'ole 'unge ga 'ana ana nonina, ma manatana ka ta'a ga 'ana 'ua. ²⁹ Na wane mamana 'i Jiu, nia na wane ne maurilana 'o'olo 'i maana God, sulia God nia talana manatalamulu. Ma na rae ana Anoeru Abu fuana fa'o'ololana na maurilana wane, ma nao lau na rae taki ki. Na wane 'urinai, God nia tangoa, sui boro ma 'ana wane ki nao si tangoa.

3

God nia mamana

¹ 'Uri ma nia lea fua mulu wane Jiu ki mulu ka 'ole 'unge fua ka fatainia mulu wane God ki? ² Iu, ru 'oro lea nia ana ru nai. Na ru eteta, God kwatea na fatalana fuana wane Jiu ki. ³ 'Urinai boro ma 'ana, tani Jiu nao si leka sulia fatalana God dia be kera

eta fata alangai ana. Sui boroi 'ana kera sasi 'urinai, God 'idufa sasia te ne nia eta fata alangai na ana. ⁴ Sulia God nia mamana, sui boroi 'ana wane ki kera ka suke. Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Kada God nia fata, wane ki kai saitamana nia 'o'olo mamana. Ma sa ti boroi ana ne kera saea God nao si keto 'o'olo ana, God fatainia ne nia 'o'olo tafau."*

⁵ Ma tani wane ki kera ledi oewanea kera ka 'uri, "Dia abulo ta'alaie kia ki fatai madakwa ana fua wane ki ne God nia 'o'olo tafau. 'Uri ma God nia garo kada nia kwatea na ketoie fua kulu?" ⁶ Nao 'asiana! Sulia 'afitai God nao si 'o'olo, si dia nia nao si 'o'olo, nia si bobola fua ketolana wane ki.

⁷ Ma tani wane kera ledi oewanea kera ka 'uri, "Uta, dia kulu 'oia fata alangaie kulu ki, ma wane ki kera ada madakwa ana fua God dau sulia fatae nia, ma nia ne kwatea ma kera ka tango God? Dia 'urinai, 'uta mone ne God ka keto kia fainia garoe kia ki?" ⁸ Ma fatae 'uri nia oewanea laugo, "Kulu abulo ta'a 'akulu fua ne ru lea kai dao mai." Tani wane kera suke fafi nau fua nau ku saea ru nai. Ma wane nai ki, God kai keto kera.

Nao ta wane si 'o'olo

⁹ Ma fua kulu wane Jiu ki, 'uri ma maurilakulu ma abulolae kulu ki lea ka liufia wane nao lau Jiu? Nao 'asiana! Sulia nau ku fatainia wane Jiu ki, ma wane ne nao lau Jiu ki, kera bobola tafau ga 'ada fainia tolai 'i farana na nikilalae ana ta'alaie. ¹⁰ Ru nai nia mamana sulia na Kekedee Abu nia saea, "Nao ta wane si 'o'olo. ¹¹ Ma nao ta wane si malingainia malutana God, ma nao ta wane si doria saitamanalana God. ¹² Sulia kera tafau go kera abulo fasia God, ma kera ka leka garo, ma nao ta wane si sasia go ta ru ne 'o'olo.* ¹³ Na ngiduda dia ta kilu gwau ne kera nao si ano fafia ana ano, sulia na fatalada ta'a 'asiana. Kera saea ru ta'a ne nao si mamana ki ana meada. Ma kera ka famalagaigaia wane ki ana fatalada, dia na fa baeko tolo ne 'alea na

wane.* ¹⁴ Ma na fatalada laugo ka fungu ana kwaiagie ne ta'a 'asiana.*

¹⁵ Ma wane ne ki kera 'ali'ali fua sauwane. ¹⁶ Ma 'i fai boroi 'ana ne kera leka ana, kera falia ru ki, ma kera ka kwatea 'asiana nonifie fuana wane ki. ¹⁷ Ma na aroaroe nao si to laona maurilada.* ¹⁸ Ma nao kera si mau go ana God."*

¹⁹ Ma kulu saitamana ru ki tafau go ne God saea laona taki nia ki, ru fuana wane Jiu ki ne nia kwatea fuada. Nia kwatea taki nia ki fua ne nao ta wane si saea nao nia si fulia go ta ru ta'a. Ma God kai ketoa wane ki tafau fua garoe kera ki. ²⁰ Nao ta wane si 'o'olo 'i maana God, sulia nia kwairoi ana ma ka sasi sulia te ne taki ki doria. Iu, taki ki to fua wane ki kera ka saitamana ne kera abulo ta'a.

God fa'o'olosia wane ki

²¹ Boroi ma ana kada ne, God fatainia taale fuana fa'ololana wane ki 'i maana. Ma nao lau sulia rolai sulia taki ki, sui boroi 'ana taki fasia sa Moses ki ma profet ki, kera ka fata sulia na taale ne. ²² God nia fa'o'olosia wane ki sulia famamane kera ana sa Jesus Christ. Nia sasi 'urinai fuana wane ki tafau go ne kera famamana sa Jesus Christ, sulia wane ki tafau kera bobola go 'i maana God. ²³ Wane ki tafau go kera abulo ta'a, ma nao ta wane si to ana falafala ne kai fa'initoa God. ²⁴ Boroi ma sulia na kwaiofeie God ne nia kwate sakongai ga ana, nia ka lugeda fasia na kwaekwae ana abulo ta'alaie kera ki ana na afafue sa Jesus Christ. ²⁵ God ka kwatea mai sa Jesus Christ fua ka afafu ani nia ana maelana, fua ne God kai manatalugea na abulo ta'alaie wane ki, sulia na famamane kera ani nia. God sasi 'urinai fua ne ka fatainia na kwaiketoie nia 'e 'o'olo 'asiana, sui boroi 'ana ka tau na mai nia nao si kwatea ta kwaekwae fuana wane ki sulia mabetaue nia. ²⁶ Ma God ka fatainia ne nia 'o'olo fua ketolana ta'alaie ki, ana kada nia kwatea na kwaekwae fuana sa Jesus Christ.

* 3:4 Psalm 51:4 * 3:12 Psalm 14:1-3 * 3:13 Psalm 5:9 * 3:14 Psalm 10:7 * 3:17 Aesaea 59:7-8 * 3:18 Psalm 36:1

'Urinai God ka fatainia nia 'o'olo ma ka fa'o'olosia wane ki ne kera famamana sa Jesus.

²⁷ Ma sulia na te ne kulu ka fata naunau ana? Nao go! Nao kulu si bobola go fua saelana ne kulu 'o'olo, sulia kulu rosulia taki ki. Boro ma God lalau ne nia fa'o'olosi kulu, sulia kulu famamana sa Jesus. ²⁸ Kulu saitamana God nia fa'o'olosia wane ki sulia na famamanae kera, ma nao lau sulia na rolae sulia te ne taki ki saea. ²⁹ 'Uri ma 'oe kwaisae God alafafia go taifilia wane Jiu ki? Nao! Wane ne nao lau Jiu ki boro God ala laugo fafida. ³⁰ God te God go, ma nia saitamana ka fa'o'olosia wane Jiu ki dia kera famamana, ma nia saitamana ka fa'o'olosia laugo wane ne nao lau Jiu ki dia kera famamana. ³¹ Sulia God nia fa'o'olosia wane ki sulia famamanae, 'uri ma kulu ka luka na 'akulu ana taki sa Moses ki? Nao. Boro ma kada kulu famamana, kulu fatainia ne na taki nia 'initoa laugo.

4

Sa Abraham nia 'o'olo maana God sulia famamanae nia

¹ 'Uri ma te ne kulu kai saea ana sa Abraham na kobora kalu kwalafa wane Jiu ki? 'Uta ne nia ka 'o'olo maana God? ² Dia raoe lea sa Abraham ki ne kwatea nia ka 'o'olo maana God, sa Abraham saitamana ka fata naunau sulia. Boro ma nao nia si bobola fua fata naunaulae maana God. ³ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Sa Abraham nia famamana fata alangaie God, ma sulia na famamanae nia ne God ka saea sa Abraham nia 'o'olo 'i maana."*

⁴ Ana kada wane nia rao, nia ngalia folifolie. Ma na malefo ne nia ngalia, na wane baita nia nao si kwate 'o'oni ana, sulia na wane rao nia bobola fua ngalilana folifolie nia. ⁵ Kada God nia saea kulu 'o'olo 'i maana, nia nao si dia lau kada wane fanaonao nia kwatea folifolie fuana wane rao nia. Sulia nao lau rao lakulu ne kwatea kulu ka 'o'olo 'i maana God, boro ma sulia kulu fito'ona God lalau ne nia saitamana

ka fa'o'oloa wane ta'a ki. Ma God ada to'ona fito lakulu, ma sulia ru nai God ka saea kulu ana wane 'o'olo ki.

⁶ 'Urinai sa Deved fata sulia eelelae ana wane ki ne God saea kera 'o'olo, sui boro 'ana nao kera si rosulia taki God ki tafau. Sa Deved ka fata 'uri, ⁷ "Oilakie fua sa tifaida ne God manatalugea garoe kera ki, ma ka lafua abulo ta'alaie kera ki. ⁸ Iu, 'oilakie fuana wane ne God nao si manata to'ona abulo ta'alaie nia ki."

⁹ 'Uri ma na eelelae ne sa Deved nia fata sulia, na ru go 'ana ana wane Jiu ne kulu 'ole 'unge ki? Nao! Na ru laugo fuana wane ne nao lau Jiu ki ne nao kera si 'ole 'unge. Kulu saitamana ka suina na Kekedee Abu be fata 'uri, "Sa Abraham nia famamana God, ma sulia nia famamana, God ka saea nia wane 'o'olo." ¹⁰ Ana kada te ne God saea sa Abraham nia 'o'olo? 'I buri'ana ne nia 'ole 'unge ka suina, naoma ana kada nia nao si 'ole 'unge 'ua? 'I nao 'ana ne nia 'ole 'unge God ka saea nia na wane 'o'olo. ¹¹ 'I buri'ana ne God saea sa Abraham nia 'o'olo, nia ka fi 'ole 'unge. Ma na 'ole 'ungelae ne na maetoto fua ka fatainia God saea nia na wane 'o'olo sulia na famamanae nia ana kada nao nia si 'ole 'unge 'ua. Nia ne kwate sa Abraham ka dia kobora fuana wane nao lau Jiu ki ne kera si 'ole 'unge, ma kera famamana God, ma kera ka alua wane 'o'olo ki. ¹² Ma nia na kobora fuana wane Jiu ki ne kera 'ole 'unge ma kera ka famamana fata alangaie God. Nia nao lau kobora kera sulia ne kera 'ole 'unge, boro ma sulia kera famamana dia sa Abraham be nia famamana ka suifatai nia ka fi 'ole 'unge.

¹³ God nia eta fata alangai ana fua sa Abraham ma kwalafa nia ki, nia saea na molagali ne na ru kera. God nia eta fata alangai 'urinai nao lau sulia ne sa Abraham rosulia taki ki, boro ma sulia nia famamana, ma God ka saea nia 'o'olo. ¹⁴ Ma dia God kwatea na fata alangaie nia go fua sa tifaida ne kera rosulia taki

* 4:3 *Jenesis 15:6*

ki, tama famamanae wane ki ne ru 'o'oni ga 'ana, ma na fata alangaie God na ru 'o'oni laugo. ¹⁵ Na taki nao si kwatea mai na fata alangaie God, boroi ma nia kwatea mai na guisasue God, sulia wane 'oia na taki nia. Ma kada taki ki to, na wane 'idufa aburongo ana taki ki.

¹⁶ God fata alangainia ru ki fuana sa Abraham sulia na famamanae nia, fua ne ka fatainia na fata alangaie nai nia sulia na kwaiofei nia ne ka kwate sakongai ana fuana kwalafa sa Abraham. Ma na kwalafa sa Abraham, nao lau kera taifilida go ne rosulia taki ki, boroi ma kera wane ne kera famamana laugo dia sa Abraham. Sulia sa Abraham nia na kobora kia tafau ne kulu famamana, wane Jiu ki, ma wane ne nao lau Jiu ki. ¹⁷ Ru ne nia mamana, sulia God saea fua sa Abraham laona Kekedee Abu ka 'uri, "Nau ku fili 'oe, ma nau ku alua 'oe na maa ana kwalafa ki fua wane ana fere 'oro ki." Na eta fata alangaie ne God na ne tala fangasia ka mamana. Sa Abraham famamana God nai, nia God ne taea wane mae ki fuana maurie, ma nia saungainia ru ki ne nao si to mai 'i nao.

¹⁸ Ana kada God eta fata alangai fuana sa Abraham ne nia na maa fuana kwalafa ana wane ana fere 'oro ki, sa Abraham famamana. God fata 'uri, "Wane ne kai futa olitamu ki kai 'oro dia bubulu ana salo." Sa Abraham famamana, sui boroi 'ana nia 'afitai fua ru nai ka mamana ana. ¹⁹ 'Uraini boroi 'ana sa Abraham nia karangi ka talanga fangali ana maurilana, na famamanae nia nao si ngwatautau kada nia manata sulia nonina ne ngwatautau, ma ni Sera boroi ka 'aba'ato laugo. ²⁰ Ma na famamanae nia nao si sui go fasi nia, ma nao si manata ruarua ana fata alangaie God. Nia ka nikila sulia na famamanae nia, ma ka tangoa God. ²¹ Sulia nia saitamana lea ana ne God bobola fua sasilana ru ne nia eta fata alangai ana. ²² Nia ne sulia famamanae nia, God ka saea nia ana na wane 'o'olo.

²³ Ma ta kekedee be 'uri, "God saea

ana na wane 'o'olo," nao lau fuana sa Abraham taifilia. ²⁴ Boroi ma kera kedea laugo fua kulu wane ne God sae kulu ana wane 'o'olo ki, sulia kulu famamana God ne nia taea sa Jesus na 'Aofia kia fasia na mae. ²⁵ God ka kwate ma nia ka mae sulia ta'alaie kia ki, ma God ka taea laugo 'uria na maurie fua fa'o'ololakulu 'i maana.

5

Kulu ka too ana na aroaroe fainia God sulia sa Jesus Christ

¹ Kada ne, kulu famamana sa Jesus Christ, ma God ka fa'o'olo kulu 'i maana. 'Uraini, kulu ka to ana na aroaroe fainia God, sulia na raoe sa Jesus Christ na 'Aofia kulu ne sasia na. ² Ma sulia famamana lakulu, sa Jesus Christ nia ngali kulu siana God, fua nia ka kwaimani akulu ma ka falea kulu. Ma sulia nia 'urina, kulu eele 'asiana sulia te ne kulu kwaimakwali ana, ne God kai kwatea kulu kai ada to'ona na 'initoe nia. ³ Ma nao lau ru lea ki go ne kulu eele sulia, boroi ma kulu eele laugo kada ana 'afitaie ki, sulia kulu saitamana na 'afitaie ru fuana fanikila lakulu, ma ka kwate kulu ka to lalifu ana. ⁴ Ma dia kulu ka to lalifu 'urina, God kai eele fai kulu. Ma ana kada God eele sulia kulu 'urina, kulu kai manata ngado fua God ka kwate kulu kai ada to'ona na 'initoe nia. ⁵ Ma manata ngadolae ne nao nia si kwate kulu ka ada kwaimakwali 'o'oni, sulia God nia fatainia na kwaimanie baita nia fua kulu ana na Anoeru Abu ne nia kwatea fua kulu.

⁶ Kulu saitamana God kwaimani fua kulu, sulia kada nia 'afitai fua 'afilaka talaka, sa Jesus Christ mae 'usi kulu wane ta'a ki ana kada ne God filia. ⁷ Nia ka 'afitai fua ta wane ne kai nonimabe ma ka mae fuana 'adomilana ta wane 'o'olo. 'Uraini boroi 'ana, tani wane nonimabe kera ka mae ga 'ada fua 'adomilana ta wane ne lea 'asiana. ⁸ Boroi ma God nia fatainia tafau kwaimanie nia fua kulu, ana kada ne maurilakulu ta'a 'ua, sa Jesus Christ ka mae 'usi kulu. ⁹ God ka fa'o'olo kulu na sulia sa

Jesus Christ nia mae na 'usi kulu. Sulia nia 'urinai, kulu saitamana sa Jesus Christ kai 'adomi kulu ka tasa fua ne kulu ka mauri fasia na kwaekwae God. ¹⁰ 'I nao mai, kulu malimae God ki, boroi ma ana kada nai nia kwaimani na fai kulu sulia maelana na Wele nia. Ma sulia ne kulu wane kwaimani God ki, kula saitamana lea ne nia kai famaui kulu sulia sa Jesus Christ nia mauri lau. ¹¹ Iu, ma nao lau ru ne ga 'ana ne kulu eele sulia. Boroi ma kulu eele laugo sulia na te ne God fulia ana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu ne olitai kulu fua kulu ka kwaimani fainia God.

Sa Adam fainia sa Jesus Christ

¹² Wane ki tafau laona molagali safalia sasilana ru ta'a ki sulia sa Adam na wane eteta nia abulo ta'a. Ma God ka kwatea sa Adam ka mae sulia nia abulo ta'a. Ma sulia nia 'urinai, na mae ka dao mai fua wane ki tafau, sulia wane ki tafau kera abulo ta'a. ¹³ Abulo ta'alaie nia to suina laona molagali 'i naona ne God kwatea taki ki fua sa Moses. Boroi ma God nia nao si manata to'ona abulo ta'alaie kada nao ta taki si to 'ua. ¹⁴ Sui boroi 'ana nao kera si 'oia na taki ne leka na mai ana God dia sa Adam, wane ki tafau mae sulia kera abulo ta'a ga 'ada.

Na te ru talingai ne 'e'ete 'i safitana sa Adam ma sa Jesus Christ ne dao mai 'i buri'ana. ¹⁵ Ro wane nai ki nao keroa si bobola, sulia na ru lea ne sa Christ nia sasia fua kulu nao si dia lau na ru ta'a sa Adam nia sasia. Nia mamana wane 'oro kera mae sulia na abulo ta'alaie te wane nai. Ma nia mamana 'asiana ne na kwaiofeie God, ma na kwatee 'o'onilae God 'e baita ka tasa laugo fuana wane 'oro ki sulia sa Jesus Christ ma kwaiofei nia. ¹⁶ Ma te 'e'etelae lau ne nia tio 'i safitana na kwatee God ma na ta'alaie sa Adam nia fulia. Sulia 'i buri'ana na ta'alaie sa Adam, God ka kwatea kwaekwae. Boroi ma sulia na ru lea ne God ka kwate sakongai ana fua kulu, nia fa'o'oloa wane 'oro ki 'i maana, sui boroi 'ana kera ka fulia ru 'oro ta'a ki. ¹⁷ Aia, nia mamana wane ki tafau kera mae sulia na

abulo ta'alana te wane. Ma ka mamana 'asiana laugo, sa tifaida ne kera ngalia na kwaiofeie God fainia kwatee nia ne kwatea kera ka 'o'olo maana, kera too ana maurie firi ma 'initoe sulia sa Jesus Christ.

¹⁸ Nia ne, te wane sa Adam nia fulia te ru ta'a, ma God ka kwatea kwaekwae fuana wane ki tafau. Ma ka 'urinai laugo, te wane sa Jesus nia sasia te ru lea, ma ka fa'o'oloa wane ki tafau, ma nia ka kwatea na maurie firi fuada. ¹⁹ Ma wane ki tafau kera to ana abulo ta'alaie, sulia na aburongoe te wane. Ma ka 'urinai, God nia fa'o'oloa wane 'oro ki 'i maana, sulia na kwairoilae te wane.

²⁰ God kwatea taki sa Moses ki fua ne wane ki kera ka saitamana ru 'oro kera sasida ki nia garo. Boroi ma kada ne wane ki sasia ru 'oro ta'a ki, God fi fatainia na kwaiofei baita ka tasa nia. ²¹ Nia ne, 'i nao mai, ne abulo ta'alaie gwaungai fafia wane ki fua mae. Ma ka 'urinai ana kada ne, na kwaimanie God nia gwaungai fafia wane ki fua kera kai 'o'olo. Ma nia ne kwate ma kulu ka ngalia na maurie firi sulia na ru ne sa Jesus Christ na 'Aofia kulu nia fulia fua kulu.

6

Kulu mauri fasia ta'alaie sulia maelana sa Jesus Christ

¹ Te ne kulu kai saea ana fatae ne nau ku kedea ki? Kulu kai inau 'akulu ana abulo ta'alaie, fua ne God kai inau laugo ana fatailana na kwaiofei nia fua kulu kada nia manataluge ana ta'alaie kulu ki? ² Nao na! Nia dia kulu mae na ana ta'alaie, ma kulu ka fasia na falafala ana ta'alaie. 'Uta ne kulu inau ga 'akulu fua tolai lau ana ta'alaie? ³ Kamulu saitamana tafau na ru ne: Na kada kulu siuabu ana ne fatailana na okue kulu fainia sa Jesus Christ, kulu 'ado laugo fainia ana maelana. ⁴ Iu ana na siuabu lakulu, kulu mae na fainia sa Jesus Christ, ma kera ka faitoli akulu laugo fainia, fua ne kulu kai tatae kulu kai too ana maurie falu, dia sa Jesus Christ ne

God na Maa nia taea fasia na mae ana na nikilalae nia.

⁵ Sulia kulu oku fainia sa Jesus Christ ana maelana, God kai tae kulu laugo dia be nia taea sa Jesus Christ.

⁶ Ma kulu saitamana na ana ne na maurie be kulu 'i nao, nia mae na fainia sa Jesus Christ ana 'airarafolo, fua ne falafala 'ua ta'a kulu ki nia ka funu, ma na ta'alaie nao si gwaungai fafi kulu. ⁷ Sulia nia 'urinai,

ana kada wane nia mae, nia nao si to 'i farana nikilalae ana ta'alaie.

⁸ Ma sulia kulu mae na fainia sa Jesus Christ, kulu famamana kulu kai mauri laugo fainia. ⁹ Sulia kulu saitamana sa Jesus Christ nia tatae fasia na mae, ma nia 'afitai 'asiana nia ka mae lau, ma na mae nao si gwaungai fafia. ¹⁰ Nia mae te ru go fua ka liufia ta'alaie, ma kada nai nia ka mauri na fuana fa'initolana God. ¹¹ Ma ka 'urinai laugo, mulu kai manata dia ne mulu mae na ma nao mulu si abulo ta'a. Ma mulu ka mauri na fuana fa'initolana God sulia sa Jesus Christ.

¹² Nia ne, nao mulu si alamatainia na abulo ta'alaie ka gwaungai na fafia noni mulu fua nao mulu si leka sulia kwaidorie ta'a ki. ¹³ Ma nao mulu si alamatainia ta kula ana noni mulu fuana ta'alaie, fua mulu kai fulia ana ru ta'a ki. Boro ma alu mulu kai kwate kamulu talamulu fuana God, dia wane ne God nia taeda fasia na mae 'uria maurie falu, ma mulu kai kwate na noni mulu ma na maurilamulu tafau fuana God, fua mulu ka sasia na ru 'o'olo ki. ¹⁴ Nia ne, nao mulu si alamatainia na abulo ta'alaie ka gwaungai fafi kamulu, sulia mulu si to lau 'i farana na taki ki, boro ma mulu to na 'i farana na kwaiofeie God.

Wane kera rao fuana sasilana 'o'oloe ki

¹⁵ 'Uri ma kulu kai dau ana abulo ta'alaie, sulia nao kulu si to 'i farana taki ki, boro ma kulu to ga 'akulu 'i farana na kwaiofeie God? Nao! ¹⁶ Aia, ma mulu saitamana tafau na ana, sa ti boro 'ana ne mulu filia fua raolae fuana, mulu kai rosulia, sulia kamulu wane rao nia ki. Ka 'urinai laugo, dia mulu filia na rolae

sulia abulo ta'alaie, mulu kai mae. Ma dia mulu ka filia rolae sulia God, mulu kai to ana 'o'oloe. ¹⁷ Nau ku tangoa God! Sui boro 'ana 'i nao mulu ka rosulia abulo ta'alaie, boro ma kada nai mulu rosuli tafau na famanatalae mamana ne God kwatea fua mulu. ¹⁸ Nia ne, God ka luge kamulu fasia na nikilalae ana ta'alaie, ma mulu ka alua na wane rao God ki fua mulu kai sasia ru 'o'olo ki.

¹⁹ Nau ku fata 'urinai ana na tarifulae sulia wane rao ki fainia wane fanaonao ki, sulia nia ngwaluda fua mulu kai malingainia. Ana kada be suina mai, mulu kwate kamulu tafau fuana abulo ta'alaie. Mulu ka fulia ru ta'a ki fua mulu kwailiu ana noni mulu ma molee ru ta'a. Boro ma ana kada nai, mulu ka kwate kamulu tafau na fuana God fua ne mulu kai fulia ru 'o'olo ki.

²⁰ Ana kada ta'alaie nia gwaungai fafi kamulu, nao mulu si manata 'abero go fuana sasilana ru 'o'olo ki. ²¹ Aia, mulu si ngalia ta ru lea fasia na abulo ta'alaie be mulu luka na 'anida ki. Ma kada ne, mulu 'eke sulia na abulo ta'alaie ne mulu sasida 'i nao ki. Wane ne kera abulo ta'a 'urinai ki, kera kai mae.

²² Boro ma ana kada ne, God luge kamulu fasia na abulo ta'alaie, ma mulu wane rao God ki na. Ma sulia kamulu 'urinai, 'oilakie fua mulu sulia kamulu rosulia na kwaidorie God, ma mulu ka ngalia na maurie firi. ²³ Sulia na abulo ta'alaie nia kwatea mae, boro ma na kwate ne God kwate sakongai ana nia na ne maurie firi sulia sa Jesus Christ na 'Aofia kulu.

7

Nao kulu si to 'i farana taki sa Moses ki

¹ Wanefuta ki ana sa Jesus Christ, nau ku saitamana mulu saitamana taki ki. Ma mulu kai saitamana na wane nia to 'i farana taki ki ana kada nia mauri go. ² Ka 'urinai laugo fuana keni ne 'afe na. Kada ne arai nia mauri 'ua, na taki saea nia nao si bobola fua ka 'afe lau fuana ta wane 'e'ete. Boro ma, dia na arai nia ka mae, nia fi sakwadola fasia na taki

ana 'afe, ma nia ka bobola fua ka 'afe lau. ³ 'Urainai ma, dia na 'afe ne ka to fainia ta wane 'e'ete ana kada arai nia mauri 'ua, na 'afe nai kera saea ana keni oee. Boro ma dia na arai nia ka mae na, ma nia ka to sakwadola na fasia na taki ana 'afe, ma nia ka 'afe lau fuana ta wane, nao kera si saea ana keni oee.

⁴ Wanefuta nau ki, nia ka 'urinau laugo fua kulu. Sulia kada sa Jesus Christ nia mae, dia kulu boro ma kulu mae laugo. Sulia kulu mae, kulu sakwadola na fasia taki sa Moses ki. 'Urainai nia ka ngwaluda fua God ka 'ado oku kamulu fainia ta wane lau ne sa Jesus. Ana kada ne, kulu wane sa Jesus Christ ki ne God taea fasia na mae, fua ne kulu kai fa'initoa God ana tolai 'o'olo. ⁵ Kada kulu leka sulia falafala kulu tala kulu, manatairu ta'a nia ra nikila lau mai laona noni kulu, sulia kulu saitamana taki. Kulu ka sasia ru ne ta'a ki fua saungi lakulu ga 'ana. Ma sulia kulu sasia ru ta'a 'urinau ki, kulu ka bobola na fuana mae sulia dangi firi. ⁶ Boro ma ana kada ne, kulu sakwadola na fasia taki ki ne kani fafi kulu mai 'i nao, sulia maurie kulu ki 'i nao kera mae na. Ma ana kada ne, kulu ka rao na fuana God, ma kulu ka leka na sulia na taale falu ana rolai sulia na kwaidorie na Anoeru Abu. Ma nao kulu si leka na sulia na taale 'ua ana taki ne sa Moses kedea ki.

Taki God ki fatainia ta'alaie kulu ki

⁷ 'Uri ma kulu saea taki ki ta'a? Nao! Taki ki nao si ta'a, sulia taki ki ne kwatea ma nau ku saitamana te ne ta'alaie. Dia na taki nao si 'uri, "Nao 'oe si doria ru ta wane," nau ku ulafusia ga 'aku ne kwaidorie 'urinau nia ta'a. ⁸ Ma kada taki ki saea fuaku ne kwaidorie 'urinau nia ta'a, nau ku firu sualia na taki ne saea nau ru garo, 'urinau nau ku doria 'asiana ru wane 'e'ete ki. Dia nao go ta taki ne luia abulo ta'alaie, 'urinau ta'alaie nia nao si too na ana ta nikilalae. ⁹ Ana maurilaku 'ua mai, kada nau ku ulafusia 'ua taki ki, nao nau si dao go to'ona ta ru ne ka fa'eke nau. Boro ma kada nau ku dao to'ona ru

mamana ana taki ne 'uri, "Nao 'oe si doria ru ta wane," nia ne kwatea ma nau ku fi saitamana nau wane abulo ta'a, ma nau ku bobola na fuana mae sulia dangi firi. ¹⁰ Taki ki ne God kwatea ne kai fatainia na taale 'o'olo fuana tolai sulia, nia ka fatainia ne nau ku bobola na fuana mae sulia dangi firi. ¹¹ Na ta'alaie ka suke nau ana taki ki. Na kwaidorie ta'a nau ki ngalia na taki lea ne, ma ka keto nau fuana mae. ¹² 'Urainai ne, taki sa Moses ki ka abu, ka 'o'olo, ma ka lea 'asiana.

¹³ 'Uri ma taki lea ki ne kwatea ma nau ku mae? Nao! Na abulo ta'alaie lalau ne kwatea ma nau ku mae. Na manatana God sulia na taki nia ne na ta'alana ta'alaie kulu ki kai sakatafa. Sulia ta'alaie kulu ki, kulu abulotainia taki lea God 'uria na ru ne God kai kwaiketo ana. 'Urainai sulia na taki, ta'alana ta'alaie kulu ki kai sakatafa.

¹⁴ Kulu saitamana taki ki leka mai fasia na Anoeru Abu God. Boro ma nau na wane ga 'ana. Ma nau ku dia go na wane ne ta'alaie nia gwaungai fafi nau. ¹⁵ Nao nau si malingainia te ne nau ku sasia, sulia nao nau si sasia go ta ru lea ne nau ku doria fua sasilana, ma nau ku sasia lalau ru ta'a ne nau ku noni'ela ana ki. ¹⁶ Ma sulia nau ku sasia lalau ru ne nao nau si doria sasilana ki, nia ka fatainia nau ku alafafia na taki God nia lea. ¹⁷ Sulia ru ne, nau ku saitamana, nao lau nau ne nau ku sasia ru ta'a ki, boro ma na ta'alaie ne to lalau aku.

¹⁸ Nau ku saitamana na lealae nao si to aku laona kwaidorie ta'a ana noni. Sulia nia nao si ngwaluda fuaku fua sasilana ru lea ki, sui boro 'ana nau ku doria sasilana ru lea ki. ¹⁹ Ma nao nau si sasia go ru lea ne nau ku doria sasilana ki, ma nao nau si sui go fasia sasilana ru ta'a ne nao nau si doria sasilana ki. ²⁰ Ma dia nau ku sasia na ru ne nao nau si doria sasilana, tama nao lau nau ne nau ku sasia, boro ma na ta'alaie ne to 'i laona noniku lalau ne sasia.

²¹ Nau olioli lau ana ru ne nau ku dao to'ona ne 'uri: kada nau ku doria sasilana na ru lea, na ta'alaie 'i noniku ka lui nau. ²² Na maurilaku

ka doria 'asiana sasilana taki God ki. ²³ Boro ma na ta'ala'e 'i noniku ka firu susia na lealae ne laona maurilaku. Ma na ta'ala'e ne ka rao laona noniku ka sumai nau fua sasilana ru ta'a ki. ²⁴ Kwaimanatai fuaku nau na wane ta'a 'uri! Sa ti ne kai 'adomi nau fua ne nau si rosulia ta'ala'e ne ngali nau 'uria mae? ²⁵ Nau ku tangoa God, sulia nia na ne 'adomi nau ana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu! 'Oe saitamana na ana: laona manataku, nau ku doria nau rosulia na taki God, boro ma sulia na kwaidorie ta'a ana noniku, nau wane ni rao ana ta'ala'e.

8

To sulia nikilalae na Anoeru Abu

¹ God saea kulu 'o'olo na 'i maana sulia kulu famamana sa Jesus. 'Urinai laugo, wane ne kera to oku na fainia sa Jesus Christ, God nao si fai fafida ma ka kwatea na kwaekwae fuada. ² Kulu saitamana nia mana, sulia na nikilalae na Anoeru Abu kwatea ma kulu ka too ana maurie falu sulia kulu 'ado oku fainia sa Jesus Christ. Ma 'urinai nia ka luge kulu fasia na nikilalae ana abulo ta'ala'e ne gwaungai fafi kulu ma ka talai kulu 'uria mae. ³ Taki fasia sa Moses ki, 'afitai nia ka luge kulu fasia na nikilalae ana ta'ala'e fainia mae, sulia kwaidorie ta'a ana nonika kwatea ma kulu ka ngwatautau fua lekalae burina taki nai ki. Boro ma God lalau ne luge kulu fasia na nikilalae ana ta'ala'e fainia mae. Sulia nia kwatea na Wele nia fua ne ka too ana noni dia na wane, boro ma nia nao si abulo ta'a dia wane ki, ma God ka kwatea dia na afafue fua ka lafua ta'ala'e kulu ki. 'Urinai God ka ketoa abulo ta'ala'e kulu ki. ⁴ God sasi 'urinai fua kulu kai bobola na fuana lekalae sulia ru 'o'olo ki ne taki ki eresi kulu 'uria. Ma nia ngwaluda ga 'ana sulia kulu rosulia na Anoeru Abu, ma nao kulu si rosulia na kwaidorie ta'a ana noni.

⁵ Ma sa tifaida ne kera leka sulia na kwaidorie ta'a ana noni, kera manata ga 'ada sulia ru fuana fatolilana na kwaidorie ta'a ana noni.

Boro ma sa tifaida ne na Anoeru Abu nia talaida, kera manata ga 'ada sulia sasilana na kwaidorie Anoeru Abu. ⁶ Ma dia na kwaidorie ta'a ana noni nia talaia ta wane, nia ka mae. Ma dia na Anoeru Abu ka talaia ta wane, nia ka too ana maurie falu fainia aroaroe. ⁷ Ma dia na kwaidorie ta'a ana noni nia talaia ta wane, nia malimae ana God, sulia nao nia si rosulia taki God ki, ma nao nia si bobola fua rolae sulia. ⁸ Wane ne kera rosulia na kwaidorie ta'a ana noni, nia 'afitai 'asiana kera ka faeelea God.

⁹ Boro ma kamulu, nao mulu si ro lau sulia na kwaidorie ta'a ana noni. Dia na Anoeru Abu nia to laona maurilamulu, tama mulu kai rosulia na kwaidorie nia. Ma sa ti ne na Anoeru God* nao si to laona maurilana, nia nao lau na wane sa Jesus Christ. ¹⁰ Ma sa Jesus Christ ka to laona maurilamulu, sui boro 'ana na noni mulu kai mae sulia na abulo ta'ala'e ki. Ma na mangomulu nia mauri, sulia God nia fa'o'olo kamulu na. ¹¹ Ma na Anoeru God ne taea sa Jesus Christ fasia na mae, nia to na laona maurilamulu. Ma God kai taea laugo noni mulu ana na Anoeru Abu ne to laona maurilamulu.

¹² Nia ne wanefuta ki 'ae, kulu too ana te ru fuana sasilana, ne kulu kai to sulia kwaidorie Anoeru Abu. Nao kulu si ro lau sulia na kwaidorie ta'a ana noni kulu. ¹³ Dia mulu rosulia na kwaidorie ta'a ana noni, mulu kai funu. Boro ma dia mulu ka rosulia na Anoeru Abu fua ne mulu kai fasia na abulo ta'ala'e, mulu kai too ana maurie firi. ¹⁴ Ma sa tifaida ne Anoeru God talaida, kera na ne wele God ki. ¹⁵ Na Anoeru Abu ne God nia kwatea fua mulu, nao nia si kwate kamulu ka mau ana God ka dia ta wane rao ne nia mau ana wane baita nia. Boro ma na Anoeru Abu ne kwatea ma kamulu wele God ki na. Nia ne kwatea ka ngwaluda na fua kulu ne kulu kai saea God ana na "Maa." ¹⁶ Anoeru Abu ne nia saea fua anoa kulu ne kulu wele God ki. ¹⁷ Ma sulia kulu wele nia ki, ma kulu kai ngalia ru lea ki ne nia konia fuana wele nia ki, ka dia laugo ne nia kwatea fuana sa Jesus Christ.

* 8:9 naoma "Anoeru sa Christ"

Kulu ngalia ru nai ki, sulia kulu 'ado oku fainia sa Jesus Christ ana na nonifie nia, fua kulu kai 'ado laugo fainia laona maurie ana 'initoe nia.

Na 'initoe ne kai dao mai

¹⁸ Sui boroi 'ana kulu ka too ana nonifie ki laona molagali ne, nau ku saitamana ne na 'initoe ne God kai kwatea fua kulu, nia baita ka liufia na 'afitaie ne kulu liu 'i laona ana kada ne. ¹⁹ Ru ki tafau ne God nia saungaida, kera kwaimakwali tafau go ana kada God kai fatainia wele nia ki, ma kera ka doria kada nai kai dao 'ali'ali. ²⁰ God nia manata ngado na fuana ka kada go na ru ne nia saungaida ki tafau kera kai mae ma kera kai ngwa'a. God nia sasi 'urinai nao lau sulia na kwaidorie na ru nai ki, boroi ma sulia kwaidorie God 'ana talana. Ma ru ki tafau ka kwaimakwali ana ²¹ kada God kai lugeda fasia mae ma na ngwa'alaie fua kera kai to sakwadola na fainia wele nia ki. ²² Kulu saitamana safali na mai 'ua leleka ka dao ana kada ne, ru ki tafau go kera to ana nonifie dia na nonifie ana kada keni nia fii wele. ²³ Ma kulu ne kulu too ana Anoeru Abu ne God nia kwatea fua kulu fua ne kai kwatea kulu ka manata ngado ne nia kai kwatea ru lea ki fua kulu, kulu kai nonifi laugo. Kulu doria 'asiana, ma kulu ka kwaimakwali ana kada God kai kwatea ma kulu wele mamana nia ki, ma ka kwatea noni wane falu ki fua kulu. ²⁴ Safali ana kada God nia famauri kulu, kulu ka adaada makwalia fulilana ru nai ki. Boroi ma dia kulu ka too na ana te ne kulu adaada makwalia, tama na manata ngadolae nai nao si mamana go. Sulia nao ta wane si manata ngado go 'uria ta ru ne nia too na ana. ²⁵ Boroi ma dia kulu adaada makwalia ta ru ne nao kulu si too 'ua ana, kulu kai kwaimakwali ana fainia mabetaue.

²⁶ Ma ka 'urinai laugo na Anoeru Abu leka laugo mai fuana 'adomi lakulu, ana kada maurilakulu nia ngwatautau ma kulu ka ulafusia kulu kai foa 'uta fua God ka 'adomi kulu. Boroi ma na Anoeru Abu 'ana talana ne foa fua kulu ana fatae ne nao kulu si saitamana. ²⁷ Ma God ne nia filoa na maurilakulu

tafau, nia ka saitamana laugo ana na manatana na Anoeru Abu. Ma na manatana Anoeru Abu nia 'uri, nia gania God 'i fuli kulu wane nia ki, sulia na kwaidorie God.

²⁸ Ma kulu saitamana ru ne: Na wane ne kulu kwaimani ana God, God falea kulu ana ru ta'a ma ru lea ne fuli fua kulu ki. Nia sasi 'urinai fua kulu, wane ne nia fili kulu, sulia na kwaidorie nia fua kulu ne 'urinai. ²⁹ Sulia tau na mai, God nia fili kulu, ma ka alu kulu fua ne kulu kai dia Wele nia sa Jesus, fua ne sa Jesus ne na wane eteta fua kulu wanefuta nia ki. ³⁰ Aia, ma fua kulu wane ne God fili kulu 'ua na mai fuana wele nia ki, nia ka rii 'uri kulu siana. Ma kulu ne nia riisi kulu 'urinai, nia ka fa'olosi kulu 'i maana. Ma kulu ne nia fa'olosi kulu, nia ka kwatea 'initoe laugo fua kulu.

Nao ta ru si susia kwaimanie God fua kulu

³¹ Ma ana kada kulu manata sulia ru nai ki, kulu ka saitamana nao ta wane si bobola na fainia tatae su-alilakulu, sulia God nia kwai'adomi akulu. ³² Sulia na Wele nia sa Jesus boroi, nao nia si dau fasia buri lau ana, boroi ma nia kwatea fuana afafue fua kulu. Ma sulia nia sasia ru lea nai fua kulu, nia kai kwatea laugo ru ki tafau fua kulu. ³³ Nao ta wane ga 'ana ne bobola ka kefusi kulu ne God fili kulu, sulia God talana saea ne kulu 'o'olo na. ³⁴ Ma ka nao laugo ta wane ga 'ana ne ka keto kulu, sulia sa Jesus Christ nia mae na fua kulu, ma nia ka tatae laugo, ma ana kada ne, nia ka gouru 'i bali 'o'olo ana God, ma nia ka kwaiamasi fua God kai 'adomi kulu. ³⁵ Ma sulia nia 'urinai, tama nao go ta ru fua sae ne kai lafu kulu fua kulu ka to 'e'ete fasia na kwaimanie sa Jesus Christ fuaka. Sui boroi 'ana kulu ka to ana 'afitaie baita, ma wane ki kera ka fuli ru ta'a fua kulu, ma kulu ka fiolo, ma kulu ka siofa, ma kera ka saungi kulu, ka 'afitai kera ka lafu kulu fasia na kwaimanie sa Jesus Christ fua kulu. ³⁶ Na Kekedee Abu be saea, "Ana kada ki tafau, kera sasi 'uria saungilamalu, sulia kalu leka

suli 'oe. Kalu dia na sipsip ne kera sasi akau ana fua saungilana.”³⁷ Sui boro'i 'ana kulu ka to laona 'afitaie baita 'urinai, kulu saitamana kulu kai liufia, sulia sa Jesus Christ nia kai 'adomi kulu sulia nia kwaimani akulu.³⁸ Nau ku saitamana nao ta ru ne bobola fua ka lafu kulu fasia na kwaimanie baita nia fua kulu. Sui boro'i 'ana kada kulu mauri 'ua, naoma ana kada kulu kai mae, kulu ngalia na kwaimanie nia. Nao ta 'ainsele, naoma ta anoeru ta'a, naoma ta nikilalae kai lafu kulu fasia kwaimanie sa Jesus Christ. Ma ka 'afitai laugo fuana ta ru ana kada ne, naoma ana kada ne nia 'ua mai nao si lafu kulu fasia na kwaimanie nia fua kulu.³⁹ Nao ta ru laugo laona molagali, naoma 'i langi, naoma ta ru ana ru ne God saungaida ki nao si bobola fuana lafutailana na kwaimanie nia. Nia 'afitai 'asiana kera ka lafu kulu fasia na kwaimanie God fua kulu ne nia fatainia fua kulu ana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu.

9

God filia wane Jiu ki boro'i ma kera noni'ela ana sa Jesus

¹ Na te ru ne nau ku doria nau saea fua mulu, ma ru nai nia mamana 'asiana. Nau si suke kamulu, sulia nau na wane fafurongo sa Jesus Christ. Ma nau ku saitamana na faoraie ne nau kai saea fua mulu, nia mamana, sulia na Anoeru Abu ne talaia na manataku.² Ru ne nau ku saea nia 'uri, nau ku kwaimanatai 'asiana ana kada ki tafau, sulia wane Jiu ki ne nao si famamana sa Jesus Christ.³ Kera ne wane nau ki, sulia nau ta wane Jiu laugo. Nau ku nonimabe fua nau ku koso fasia na 'adoe nau fainia sa Jesus Christ, ma nau ku ngalia 'aku na kwaekwaee fulida dia nia 'adomida.⁴ Na wane Jiu ki, kera wane God ki. Ma God filida 'ua na mai, fua ne kera ka dia wele nia ki, ma nia ka fatainia na 'initoe nia fuada. God ka fata alangai fuada, fua kai falea kera. Ma God ka

kwatea na Taki ki fuada. Ma kera ka saitamana fosie mamanae ana God. Ma God ka fulia alangaie 'oro ki fuada.⁵ Ma na kwalafa kera na wane baita ne God nia filida 'ua na mai.* Ma sa Jesus Christ laugo, ana kada nia ka futa mai fua ne ka alua na wane, nia ne ta wane Jiu. Nia ne God ne nia gwaungai fasia ru ki tafau. Ma nia ka bobola kera kai tangoa toto firi! Iu, nia 'urinai.

⁶ Sui boro'i 'ana wane Jiu kera ka noni'ela ana sa Christ, God nao si 'oia fata alangaie nia fuada. Sulia nao lau wane Jiu ki tafau ne wane fililana God ki.⁷ Ma nao lau wane ki tafau go ne futa ana sa Abraham ne wele God ki. Sui boro'i 'ana sa Abraham ka too ana ta wele lau, God nia fata 'uri fuana sa Abraham, “Na kwalafa mamana 'oe, nia kai sakatafa mai ana kwalafa sa Aesak go.”⁸ Ma na ru ne ka fatainia fua kulu ne nao lau wane ki tafau ne futa ana sa Abraham ne wele filia God ki. Boro'i ma wane ne kera futa mai sulia na fata alangaie God ki lalau ne kera wele mamana sa Abraham ki.⁹ Na fata alangaie be God nia saea fua sa Abraham ne 'uri, “Ana kada 'olelana, nau oli lau mai siamu, ma 'i Sera 'afe 'oe kai fafuta te welewane.”[☆] Ma na wele nai ne sa Aesak.

¹⁰ Ma nao lau ru nai ki ga 'ana. Sulia sa Aesak fainia 'i Rebeka kobora kulu ki, keroa too ana ro 'i'iu wane ki.¹¹⁻¹² Ma 'i naona ne 'i Rebeka nia fafuta 'i'iu nai ki, God ka fata 'uri fuana, “Na wele 'i nao kai rao fuana wele 'i buri.” Nia saea ru nai ka suifatai na ro 'i'iu nai ki kera fi futa mai, ma suifatai kera fi fulia ta te ne ka lea naoma ka ta'a. Nia ka 'urinai sulia God fatainia fua kulu nia filia te wele sulia manatana talana, nao lau sulia na raoe keroa sasida ki.¹³ Ma God be saea laona Kekedee Abu ka 'uri, “Nau ku kwaimani ana sa Jakob, ma nau ku noni'ela ana sa Iso.”

¹⁴ Ma dia ta wane ka saea ne God nao si 'o'olo sulia nia filia te wele ma ta ai ka nao, fatae nai nia garo 'asiana.¹⁵ Sulia God sae

* 9:5 sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob ☆ 9:9 Jenesis 18:10

'ua na mai fuana sa Moses ka 'uri, "Nau kai 'adomia ti ne nau filia fua 'adomilana, sui boroi 'ana nia nao si bobola. Ma nau kai manataia ti boroi ana ne nau filia fua manatailana." ¹⁶ Sulia ru nai ki, kulu ka saitamana God filia na wane nao lau sulia na ru ne kera doria naoma kera ka sasia, boroi ma God nia filia wane ki sulia kwaimanataie nia ga 'ana. ¹⁷ Ma God ka fata fuana kingi 'i Ijip laona Kekedee Abu ka 'uri, "Nau ku alu 'oe, 'oko kingi fua nau fatainia na nikilalae nau ana ru ne nau kai sasida siamu, ma fua ne wane ana fere ki tafau kera kai saitamana na nikilalae nau." ¹⁸ Kulu saitamana na, ne God saitamana ka kwaimanatai go fuana sa ti ne nia doria, ma nia ka fangasia manatana sa ti ne nia doria.

God nia kwaiketoi ma ka kwaig-wale

¹⁹ Alamia ta wane kai fata 'uri, "Uta ne God ka guisasu fuana wane ki sulia manatada ngasi, sulia nia 'afitai fuana kera ka tatae sualia na kwaidorie God?" ²⁰ Ma nau ku olisia 'uri: Kulu wane ne God saungai kulu, nao kulu si bobola go fuana olisilana God 'urinai! Ma kulu dia na tiu ne ta wane nia saungainia ana bobo 'ai. Na tiu nai nao si bobola fuana ledilae 'uri ana wane ne saungainia, "Uta ne 'oe saungai 'uri aku?" ²¹ Ma na wane ne saungainia tiu ki ana bobo ai, nia too ana nikilalae fuana sasilae sulia kwaidorie nia. Nia saitamana ka laungia te ai fua ka ada lea, ma te ai ka nao, fua ne ta tiu fuana maedangi 'initoa ki, ma ta tiu fuana kada dalafa ki ga 'ana.

²² Ma nia 'urinai laugo fuana te ne God nia saungainia. Sulia kada nia doria ka fatainia na guisasue nia ma na nikilalae nia fuana wane abulo ta'a ki, nia mabetau 'asiana ma nao si 'ali'ali fuana fatailana na guisasue nia fuana wane ki ne nia kai ketoda. ²³ Ma nia mabetau 'urinai fuana ka fatainia na ru 'initoa lea nia sasi fua kulu wane ne nia kwaimanatai ka tasa fua kulu ki. Sulia God sasi akau akulu fuana 'adolae fainia

laona 'initoe nia. ²⁴ Sulia kulu na ne wane filia nia ki, nao lau fasia Jiu ki ga 'ana, boroi ma fasia wane ne nao lau Jiu ki laugo.

²⁵ Sulia wane ne nao lau Jiu ki, God be fata 'uri laona Kekedee Abu ne sa Hosea kedea,

"Wane ne nao lau wane nau ki, nau kai saeda ana wane nau ki. Ma wane ne nao nau si kwaimani ada ki, nau kai saeda ana wane lea nau ki."

²⁶ Ma God ka saea fuana sa Hosea ka kedea lau ka 'uri,

"Kamulu rongoa 'i nao ne nau ku saea, 'Kamulu nao lau wane nau ki.'

Boroi ma kada nai kera sae kamulu ana wele God mauri ki."☆

²⁷ Ma sa Aesaea be fata sulia wane Jiu ki ka 'uri,

"Sui boroi 'ana wane Israel ki kera ka 'oro dia one sulia asi, ka bara wane ki ga ada ne God famaurida.

²⁸ Sulia God kai keto 'ali'ali go ana wane ki tafau laona mola-gali."

²⁹ Nia dia laugo be sa Aesaea nia saea na mai 'i nao laugo ka 'uri,

"Dia God nikila 'asiana nao si famauria tani wane ana kwalafa kulu ana kada nia keto kulu, nao ta wane Jiu si mauri go, dia wane ki tafau 'i Sodom ma 'i Gomora ne kera mae na."

Wane Jiu ki nao si famamana

³⁰ Aia, sulia ru nai ki, kulu saitamana wane ne nao lau Jiu ki, kera dao to'ona na taale ne God fa'o'oloda, sui boroi 'ana nao kera si sasi 'uria daolae to'ona. Ma God ka fa'o'oloda sulia na famamanalae kera. ³¹ Boroi ma fuana wane Jiu ki, sui boroi 'ana kera ka sasi 'uria na fa'o'ololada talada ana rolae sulia taki ki, nao kera si dao go to'ona.

³² Ma nao kera si bobola go fuana sasilana, sulia kera fito'ona raoe lea kera ki, ma nao kera si fito'ona famamanalae. Kera 'asida 'urinai, sulia kera lakwadora ana na gwa fau baita. ³³ God fata sulia sa Christ na gwa fau baita nai laona Kekedee Abu ka 'uri,

☆ 9:26 Hosea 1:10

“Ada basi, nau kai alua te gwa fau laona fere 'i Sion. Ma wane ki kera kai lakwadora ana, ma kera kai 'asida. Boro ma wane ne kera famamana nia, nao kera si 'eke ani nia.”

10

¹ Wanefuta ki, nau ku foa ma nau ku doria 'asiana God kai famaoria wane nau ki 'i Jiu. ² Nau ku saitamana ma nau ku saea kau ne kera susute fuana lekalae burina God. Boro ma nao kera si saitamana lea ana taale mamana fuana lekalae burina God. ³ Kera ulafusia taale ne God sasia fuana fa'o'ololana wane ki 'i maana. Ma kera ka sasi lalau 'uria fa'o'ololada talada ana taale ne kera tala saungainia 'ada. 'Urinai kera ka noni'ela ana taale ne God sasia fuana fa'o'ololana wane ki. ⁴ Ma taale fuana fa'o'ololana wane ki sulia taki sa Moses ki, sa Jesus Christ fasuia na, fua ne sa tifaida ne kera famamana, kera ka 'o'olo na 'i maana God.

God famaoria wane ki tafau ne kera famamana sa Jesus

⁵ Na taale fuana fa'o'ololana wane ki sulia taki ki, sa Moses kekede sulia ka 'uri, “Dia 'oe doria 'oe kai dao to'ona maurie ana rolae sulia taki, 'oe ka rosulia taki laulau God.”^{*} ⁶ Boro ma taale ne God sasia fuana fa'o'ololana wane ki 'i maana, sulia kera famamana sa Jesus, nao si 'afitai go fuana lekalae burina. Sulia God nia fata 'uri, “Nao 'oe si fata 'uri fuamu talamu, ‘Ta wane kai ra 'uri 'i langi fua ne kai fakosoa mai sa Jesus Christ 'i ano.’ Nao 'oe si fata 'urinai sulia sa Jesus koso mai ka suina. ⁷ Naoma 'oe si fata 'uri, ‘Ta wane kai koso laona kula ni mae fua ne ka taea mai sa Jesus Christ.’ Nao 'oe si fata 'urinai sulia sa Jesus tatae ka suina.” ⁸ Na taale ne God sasia fuana fa'o'ololana wane ki sulia kera famamana sa Jesus, nia ne farongoe ne kalu ka 'ainitalo ana, ma nia ngwaluda fuana mulu kai dao to'ona. Nia ne Kekedee Abu ka fata laugo 'uri, “Na farongoe God tio karangi 'oe na, nia tio laona fatalamu ma

'i laona maurilamu.” ⁹ Dia kamulu saea sa Jesus ana 'Aofia, ma mulu kai famamana ne God taea fasia mae, God kai famaoria kamulu. ¹⁰ Na wane ne nia famamana sa Jesus laona maurilana, nia 'o'olo 'i maana God. Ma wane ne nia fata tafa ana sa Jesus nia 'Aofia, God kai famaoria. ¹¹ Dia be Kekedee Abu nia saea ka 'uri, “Wane ne kera famamana nia, nao kera si 'eke ani nia.” ¹² God nao si efaefa ana wane Jiu ki ma wane ne nao lau Jiu ki laugo, sulia wane ki tafau ne kera famamana nia, kera too go ana te 'Aofia. Ma nia ka falea wane ki tafau ne kera gania 'uria ta kwai'adomie. ¹³ Na Kekedee Abu ka saea lau, “God kai famaoria wane ki tafau ne kera rii satana 'uria kwai'adomilae.”^{*}

Wane Jiu ki nao kera si fofone ru fuana noni'elalae ana sa Christ

¹⁴ Alamia tani wane Jiu kera fata 'uri, “Uri ma wane Jiu ki kera kai gani 'uta ana na 'Aofia 'uria kwai'adomie, dia nao kera si fama mana nia? Ma kera ka famamana 'uta , dia nao kera si rongoa 'ua na farongoe? Ma kera ka rongoe na farongoe 'uta , dia nao ta wane si 'ainitalo ana? ¹⁵ Ma wane ki kera ka 'ainitalo ana farongoe 'uta , dia God nao si kwatea tani wane fuana fatalolae?”

God odua wane lifurongo nia ki dia be Kekedee Abu saea, “Kada tani wane kera dao mai fainia Farongoe Lea, nia lea 'asiana!” ¹⁶ Boro ma nao lau wane Jiu ki tafau ne kera famamana Farongoe Lea. Sulia sa Aesaea be fata 'uri fuana God, “'Aofia, nao lau wane ki tafau ne kera famamana farongoe kalu.” ¹⁷ Ma wane ki saitamana kera fama mana kada kera rongoa Farongoe Lea. Ma kera ka rongoa Farongoe Lea kada wane ki 'ainitalo sulia sa Jesus Christ.

¹⁸ Ma nau ku ledi 'uri: Nia ma mana ne wane Jiu ki nao kera si rongoa Farongoe Lea? Nao! Kera rongoa, sulia Kekedee Abu be fata 'uri,

^{*} 10:5 Levitikas 18:5   ^{*} 10:13 Joel 2:32

“Lingeda ki talofia laona molagali tafau.

Ma fatalada talofia laona molagali tafau.”✧

¹⁹ Ma nau ku ledi lau 'uri: Wane Jiu ki, nao si saitamana go ana farongoe nai? Nao. Kera saitamana, sulia sa Moses be kedea na faoraie God 'uri,

“Nau kai kwatea ma kamulu wane Jiu ki mulu kai 'uga sulia wane ne nao lau Jiu ki.

Nau kai famaurida sui boroi 'ana mulu ka saea kera nao si talin-gai go.

Ma nau kai kwatea kamulu ka guisasu ana wane ne kera nao si too ana saitamarue lea.”✧

²⁰ Ma sa Aesaea ka fata nonira'a 'i nao sulia wane nao lau Jiu ki ka 'uri, “Wane ne nao si nani 'uri nau ki, kera kai dao to'oku.

Ma wane ne nao si ledi suli nau ki, nau ku fatai fuada fua ne kera ka saitamaku.”✧

²¹ Ma fuana wane Jiu ki, sa Aesaea ka fata 'uri suli kera,

“Tau na mai, nau ku saeda fua kera kai leka mai siaku, boroi ma manatada ka ngasi ma kera ka aburongo.”

11

God fatainia kwaimanataie nia fuana wane Jiu ki

¹ 'Uri ma God ka noni'ela ana wane nia ki 'i Jiu? Nao go! Nau boroi talaku nau na wane Jiu laugo, sulia nau ta wane ana kwalafa sa Abraham ana fui wane sa Benjamin.

² God nao si noni'ela go ana wane nia ki ne nia filida 'ua na mai ana safalie. Mulu saitamana te be Kekedee Abu nia saea sulia sa Elaeja, kada nia 'ugania God sulia wane Jiu ki kera 'uri, ³ “God, kera saungia profet 'oe ki, ma kera ka takalongainia fulifue 'oe ki. Ma taifili nau na ne nau ku to 'ua, ma kera ka sasi laugo 'uria saungilaku.” ⁴ Ma God ka olisia ka 'uri, “Nao lau te 'oe go ne 'oe to. Nau ku too ana fiu to'oni wane Jiu ki

talaku ne nao kera si fosia sa Baal na mamala god.” ⁵ Ma nia 'urinai laugo ana kada ne, sulia ka bara wane Jiu go ne kera famamana. Ma God ka filida sulia na kwaiofeie nia. ⁶ Ma nia filida sulia na kwaiofeie nia, nao lau sulia te ki ne kera sasida. Suli dia God ka filia wane ki sulia te ki ne kera sasia, 'urinai ma filifililae God nao lau sulia na kwaiofeie nia.

⁷ Ma sulia nia 'urinai, wane 'oro Jiu ki nao kera si dao go to'ona na 'o'oloe ne kera nani 'uria. Taifilia bara wane ada go ne God filida ne kera dao to'ona. Ma tani wane ada, kera noni'ela ana fafuron-golana God. ⁸ Dia be na Kekedee Abu nia saea,

“God kwatea ma manatada nao si fola, ma nao kera si saitamana te ki ne kera ada to'ona ma te ki ne kera rongoa, leleka ka dao go 'i ta'ena boroi.”✧

⁹ Ma sa Deved ka fata 'uri laona Kekedee Abu,

“Alamatainia kera kai eele ma kera kai eele 'ada ana fafanga kera ki.

Alu kera kai fito'ona falealae 'oe, ma kera ka kwele kada 'oe kwaeda, dia wane ne kera 'asida ana itito.

¹⁰ Nau ku foa fua sae ne maada ka rodo fua nao kera si ada.

Ma nau ku foa fua ne kera ka liu ana 'afitaie 'oro sulia dangi firi.”✧

¹¹ Iu, Jiu ki kera 'asida sulia nao kera si famamana sa Jesus Christ. Boroi ma nao mulu si fia go ne kera nao si oli siana God. Wane ne nao lau Jiu ki kera too laugo ana maurie falu fasia God, sulia abulo ta'alaie Jiu ki. Na ru ne ka 'urinai fua wane Jiu ki kera kai kwaimani roliao 'uria ngalilana na maurie falu nai. ¹² Sulia abulo ta'alaie Jiu ki, God ka kwatea ru lea 'oro fua kulu tafau wane laona molagali. Ma sulia kera ka noni'ela ana sa Jesus Christ, God ka falea lalau wane ne nao lau Jiu ki. Ma ana kada ne Jiu 'oro ki kera kai famamana, God kai falea kulu ka tasa.

✧ 10:18 Psalm 19:4 ✧ 10:19 Diutronomi 32:21 ✧ 10:20 Aesaea 65:1 ✧ 11:8 Aesaea 29:10; Diutronomi 29:4 ✧ 11:10 Psalm 69:22-23

God famauria wane nao lau Jiu ki

¹³ Aia, nau kai fata fua mulu wane nao lau Jiu ki. Nau wane ni lifurongo fuana wane nao lau Jiu ki, ma nau ku eele 'asiana sulia rae nau fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea fua mulu. ¹⁴ Wane Jiu ki ne kera dia nau, dia nau ku fata suli kamulu, 'urinai manatalada kai kwaimani rolío sulia na maurie falu kamulu too ana. 'Urinai, alamia nau kai 'adomia tani ai ada fua kera leka mai siana God fua nia ka famauida. ¹⁵ Kada God noni'ela 'anida, nia ka talana na wane ne nao lau Jiu ki fasia malimae nia ki 'uria wane kwaimani nia ki. Ma ana kada God ka kwaloa lau Jiu ki, nia dia nia taea wane ki fasia mae, ma nia ka falea ka tasa ana wane nia ki tafau.

¹⁶ Ma dia ngingisi beret eteta ana lifu beret ne kera kwatea fuana God, tama lifu beret laulau nai tafau na ne ru God laugo. Nia 'urinai laugo, sulia sa Abraham nia abu, kwalafa nia kera abu laugo. Ma dia ne lalina 'ai kera kwatea fuana God, 'urinai sara ru ki laugo. ¹⁷ Ma Jiu ki, kera dia ta 'ai ne God fasia. Ma tani sara ru ana 'ai ne, God ka 'oia. Ma fua mulu wane ne nao lau Jiu ki, kamulu dia sara 'ai kwasi ne God ngalia ma ka labungai kamulu ana kula ne nia 'oia sara ru ki fasia. Ma ana kada nai God falea kamulu dia be nia falea wane Jiu ki 'i nao. ¹⁸ Ma nao mulu si kwaisae mulu talingai ka liufia na wane Jiu ki ne kera dia sara 'ai ne God 'oia ki, sulia kamulu ne sara ru ki ga 'ana, ma maurilana sara 'ai ki leka go mai fasia lalina 'ai. Ma maurilana lalina 'ai nao si leka mai fasia sara ru ki.

¹⁹ Alamia nia ngwaluda fuana ta wane nao lau Jiu ka fata 'uri, "God ka lafua na Jiu ki fua ne kalu ka didifulida." ²⁰ Nia mamana, mulu didifulida. God nia lafua wane Jiu ki sulia nao kera si famamana. Ma sulia ru ne, nia alua ma mulu ka didifulida suli kamulu famamana. Ma nia nao si lea fua mulu kai naunau sulia ru nai, boroi ma mulu kai mau ana God. ²¹ Sulia dia God ka

kwatea kwaekwae fuana wane Jiu ki ne kera dia na sara ru mamana ki, nia kai kwatea laugo kwaekwae fua mulu ne mulu dia sara ru fasia 'ai 'e'ete ki, dia ne mulu noni'ela ana.

²² Sulia ru ne, kulu saitamana kwaiofeie God fainia kwaiketoie nia. Nia ka kwatea na kwaekwae fuana sa tifaida ne nao si famamana nia. Ma nia ka ofe kamulu, dia mulu kai inau ana famamanalana. Ma dia mulu nao si famamana, nia kai sikili kamulu laugo. ²³ Ma dia wane Jiu ki kera ka lukasia na abu famamane kera ki, God kai olitainida 'uria na kula ne kera toto mai ana. Sulia God saitamana ka sasia ru nai. ²⁴ Ma kamulu wane ne nao lau Jiu ki, kamulu nao lau na sara ru mamana fasia na 'ai ne God fasia. Sulia kamulu leka mai fasia na 'ai kwasi, ma God ka 'oi kamulu, ma ka labungai kamulu go ana 'ai ne nia fasia. Ma dia nia ngwaluda fuana God ka labungai kamulu ana 'ai ne nia fasia, nia kai ngwaluda 'asiana fuana God kai olitainia Jiu ki 'uria 'ai ne nia 'oida mai fasia.

God kai famauria wane Jiu ki

²⁵ Iu wanefuta ki, nau ku doria mulu kai saitamana na ru ne God nao si fatainia 'i nao. Nau ku fadaa fua mulu fua nao mulu si naunau. 'Orolana wane Jiu ki, kera noni'ela ana fafurongolana Farongoe Lea. Boroi ma abu famamanalae kera to leleka ka dao ana kada wane ne nao lau Jiu ki ne God kai filida, kera tafau kera kai famamana nia. ²⁶ 'Urinai, God ka fi famauria wane Jiu ki tafau. Ka dia Kekedee Abu be saea, "Na Wane Famauri kai leka mai fasia Sion, ma ka lafua abulo ta'alaie ki fasia na fui wane Israel.

²⁷ Ma nau kai famamana na alangaie nau faida, sulia nau ku lafua abulo ta'alaie kera ki."*

²⁸ Ma wane Jiu ki ne kera noni'ela ana na Farongoe Lea, 'urinai kera na ne malimae God ki. Ma sulia ru nai ne mulu wane ne nao lau Jiu ki mulu ka rongoa na Farongoe Lea nai. Sui ka 'urinai boroi 'ana, God nia kwaimani ada, sulia nia filida

* 11:27 Aesaea 59:20

na, sulia na fata alangaie nia 'ua na mai fuana kobora kera ki. ²⁹ Sulia God nao si talana na manatana sulia sa tifaida ne nia filida ma ka faleada. ³⁰ Ana kada be sui, mulu wane nao lau Jiu ki, nao kamulu si ro go sulia God. Boro ma ana kada ne, mulu ngalia na kwaimanataie God, sulia wane Jiu ki nao kera si rosulia God. ³¹ 'Urainai laugo, Jiu ne kera aburongo ana God kada ne, God kai manataida ma ka kwaimani lau ada dia laugo ne nia manatai kamulu ma ka kwaimani amulu. ³² Wane ki tafau kera aburongo ana God, ru ne kwatea ma nia ka ada to'oda ka dia wane to laona beu ni kanie ki ne kera to makwalia ketolada. Nia sasi 'urina fua ne nia ka fatainia kwaimanataie nia fuada tafau.

Tangoa God

³³ Kwaiofeie God nia baita 'asiana! Na liotoe ma na saitamarue nia ka baita 'asiana! Nao ta wane si saitamana na filifililae God ma falafala nia ki. ³⁴ Ka dia be na Kekedee Abu nia saea,

“Nao ta wane si saitamana na manatana God, ma nao ta wane si bobola fuana 'adomilana God ana manatalae nia.

³⁵ Ma nao ta wane si bobola fuana kwatelana ta ru fuana God fua ne God kai duua laugo fuana.”

³⁶ Sulia God ne saungainia ru ki tafau, ma ru ki tafau kera to mai sulia nikilalae nia ma fuana. Nia lea, kulu kai tangoa God toto firi! Iu, nia 'urina.

12

Raoe fuana God

¹ Aia, wanefuta nau ki 'ae, sulia kwaimanataie God fua kulu nia baita 'asiana, nau ku gani kamulu, fua mulu kai kwatea na maurilamulu tafau fuana God dia ta afafue. Na afafue nai nia mauri, ma abu, ma God eele fainia. Nia na ne falafala mamana fua fosilana God. ² Ma nao mulu si sasi sulia falafala ta'a laona molagali ne. Boro ma mulu kai alamatainia God kai rokisia na maurilamulu ana fafalulana manatalae kamulu ki, fua mulu kai saitamana te ne God doria mulu kai sasia.

'Urainai mulu kai saitamana te ne nia lea, ma te ne faeelea God, ma te ne nia 'o'olo.

³ God falea nau fua nau ta wane lifurongo fuana, ne nau ku saea fua mulu tafau: Nao mulu si manata lafu kamulu talamulu. Boro ma mulu kai manata 'o'olo sulia tolamulu sulia na famamanae ne God kwatea fua mulu. ⁴ Kulu saitamana na noni 'i wane nia too ana kula 'e'ete 'oro ki. Ma na te te ru ana ru nai ki too ana raoe 'e'ete ki laugo.

⁵ Ma nia 'urina laugo ana nonina sa Jesus Christ. Kulu kula 'e'ete kwailiu ki ana nonina. Ma kulu too ana raoe 'e'ete kwailiu ki. 'Urainai ne kulu rao fuana 'afilakulu kwailiu. ⁶ Ma kulu too ana kwatee 'e'ete ki ne God nia kwatea fua kulu sulia na kwaiofeie nia. Ma ta wane akulu, dia God kwatea nikilalae fuana 'ainitalolae ana Farongoe nia, tama nia kai fata sulia na famamanae ne God kwatea fuana. ⁷ Ma ta wane lau, dia God kwatea na kwatee fua kwai'adomie, alu nia kai kwai'adomi ana wane ki. Ma ta wane lau, dia God kwatea na kwatee fuana famanatalana wane ki, alu nia kai famanata. ⁸ Ma ta wane lau, dia God kwatea na kwatee fuana radulana wane ki, nia kai sasia. Ma ta wane lau, dia God kwatea kwatee fuana kwate rue fua wane ki, nia kwatea takwala ana. Ma ta wane lau, dia God kwatea na kwatee fuana fanaonaolae, nia rao nikila 'i naona wane ki. Ma ta wane lau, dia God kwatea kwatee fuana kwaigwalelae ana wane ki, nia sasia fainia noni eelelae.

⁹ Ma na kwaimanie ne kulu too ana fua wane ki, nia bobola fuana kwaimanie mamana. Ma mulu ka noni'ela ana te ne ta'a, boro ma mulu kai dau ngasi ana te ne lea. ¹⁰ Mulu ka kwaimani fua mulu kwailiu, sulia kamulu ne wanefuta sa Jesus Christ. Ma mulu ka fuusi baita amulu kwailiu. ¹¹ Mulu ka rao nikila, ma nao mulu si noni'ela. Mulu ka rao nikila fuana 'Aofia. ¹² Mulu ka eele sulia na fitoe kamulu. Ma mulu ka mabetau kada mulu dao to'ona 'afitaie ki. Ma mulu ka foa ana kada ki tafau. ¹³ Ma mulu ka tolingia 'i safitamulu ru mulu too ana ki fainia wanefuta kamulu ki

ana sa Jesus Christ ne kera siofa. Ma mulu ka kwaloa wane dao ki, fua ne kera kai to laona lume kamulu ki.

¹⁴ Ma wane ne kera famalagaigai kamulu ki, mulu ka fua fua God kai falea kera. Iu, mulu ka fua fua God kai falea kera, ma nao mulu si agida. ¹⁵ Mulu ka eele fainia wane ki kada kera eele, ma mulu kai kwaimanatai fainia wane ki kada kera kwaimanatai. ¹⁶ Mulu ka to kwaimani fainia wane ki tafau. Nao mulu si naunau, boroi ma mulu sasia na raoe ne wane ki nao kera si manata baita ana. Ma nao mulu si kwaisae mulu lioto 'asiana.

¹⁷ Dia ta wane nia sasia ta ru ta'a fua mulu, nao mulu si duua ana ta ru ta'a. Mulu ka sasi 'uria sasilana te ne wane ki tafau kera manata sulia nia lea. ¹⁸ Mulu ka sasia ru ki tafau ne ngwaluda fua mulu kai to kwaimani fainia wane ki tafau. ¹⁹ Wane kwaimani nau ki 'ae, dia ta wane sasia ta ru ta'a fua mulu, alu nao mulu si duua ana ta ru ta'a. Alamatainia God lalau ne kai kwaeda ana guisasue nia. Sulia na Kekedee Abu be saea 'uri, "God fata 'uri, 'Nau lalau ne nau duua, ma nau ku rokisua ru ki.'" ²⁰ Ma mulu ka rosulia na Kekedee Abu be saea, "Dia na malimae 'oe nia fiolo, 'oe kai sangonia. Ma dia nia maeliku, 'oe kai kwatea kafo fuana fua nia kai ku. Sulia dia 'oe sasi 'urinai fuana, nia kai 'eke 'asiana sulia ru ta'a ki ne nia sasida fuamu." ²¹ Ma nao mulu si alamatainia na ta'alae ka liufi kamulu. Boroi ma mulu ka liufia lalau na ta'alae ana sasi lealae kamulu ki.

13

Rosulia wane gwaungai ki

¹ Mulu tafau, mulu ka rosulia wane gwaungai ki ana fere kamulu ki, sulia nao ta wane si saitamana too ana nikilalae fuana adalae sulia wane ki dia God nia nao si alamatainia. Wane baita ki ne kera to, God ne aluda ana raoe fuana gwaungailae ana tooa. ² Ma sa ti ne ka sasi 'uria tatae sualia wane gwaungai ne ki, nia tatae sualia laugo te ki ne

God alua. Ma ta wane ne nia sasi 'urinai, nia kai ngalia kwaekwae. ³ Na wane ne sasia ru lea ki, nao kera si mau ana wane gwaungai ki. Wane ne kera sasia ru garo ki, kera lalau ne kera mau ana wane gwaungai ki. Ma dia kamulu doria nao mulu si mau ana wane gwaungai ki, 'urinai mulu ka to 'o'olo, ma kera kai tango kamulu, ⁴ sulia kera ne wane rao God ki fuana 'adomilamulu. Ma dia mulu fulia ru garo ki, mulu kai mau 'anida, sulia kera too ana nikilalae fuana kwaekwae. Sulia kera ne wane rao God ki fuana kwatelana kwaekwae fuana sa ti ne sasi rulanana ta'a. ⁵ Sulia nia 'urinai, mulu kai rosulia wane gwaungai ki ana fere, sulia nia 'o'olo fuana sasilana, ma dia mulu sasia ru ta'a, kera kai kwae kamulu.

⁶ Sulia ru nai ki laugo, mulu ka folia takisi, sulia wane gwaungai ki kera rao fuana God, ma kera ka rao nikila fua 'adomilana wane ki. ⁷ Mulu folia takisi ma ru ki tafau ne taki ki ana fere kamulu nia ka saea. Ma mulu ka fuusi baita ana wane gwaungai ki tafau.

Sasia raoe lea ki fua mulu kwailiu

⁸ Dia mulu ngali langa ana ta ru ana ta wane, mulu ka duua 'ali'ali. Ma ta ru ne bobola mulu kai sasi ne mulu kai to ni kwaimani fua mulu kwailiu. Ma sa ti boroi 'ana ne nia kwaimani 'urinai, nia ro na sulia taki God ki. ⁹ Sulia taki ki be 'uri, "Nao 'oe si oee, nao 'oe si sauwane, nao 'oe si beli, nao 'oe si doria ru tani wane ki." Taki nai ki fainia taki ki tafau lau, kera oku go ana te taki be 'uri, "Oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani fuamu talamu." ¹⁰ Sulia dia mulu kwaimani fuana ta wane, nao mulu si saitamana sasilana ta ru ta'a fuana. Nia ne, dia mulu kwaimani, mulu ka rosulia taki ki tafau.

¹¹ Mulu ka sasi 'urinai, sulia mulu saitamana na ana kada ne sa Jesus Christ kai dao mai fuana famauri lakulu, nia karangi 'asiana ka liufia na kada be kulu eta famamana. Nia ne, mulu ka sasi akau fuana

☆ 12:19 Diutronomi 32:35

kwalolana sa Jesus Christ, ma nao mulu si dia wane ne kera maleu ga 'ada. ¹² Iu, nia rodo ka tau na, ma na maedangi fuana famaui lakulu ka karangi na mai. Nia ne, kulu ka sui fasia abulolae ta'a ki dia wane ne kera fuli ru ana rodo. Ma raoe lea kulu ki ka dia na raunge kulu ki fuana firu sualilana ta'ala. ¹³ Nia bobola fuana abulolaka ka 'o'olo, dia wane ne kera to laona madakwalae ana dangi. Nao mulu si kufia ru ne kai buloa wane, ma saungailana fafanga fua sasilana ru ta'a ki, nao mulu si oee, nao mulu si firu, ma nao mulu si 'uga. ¹⁴ Boro ma mulu kai to dia na 'Aofia sa Jesus Christ, ma nao mulu si manata 'uria faeelelana kwaidorie ta'a ki ana noni mulu.

14

Nao kamulu si ketoa wanefuta kamulu ki

¹ Aia, ta wane ne famamana sa Jesus Christ, mulu ka kwaloa, sui boro ma 'ana famamanalae nia nao si nikila. Ma nao mulu si olisusu faida fafia ru ne kera manata sulia kera 'o'olo naoma ta'a. ² Ma tani wane ne famamanae kera ki nikila, kera saitamana kera ka 'ania ga 'ada fanga 'e'ete kwailiu ki tafau. Boro ma tani wane ne famamanae kera ngwatautau, kera fia na fasio nia abu fua 'anilana. ³ Ma wane ne kera saitamana kera ka 'ania fanga 'oro 'e'ete ki, nao kera si manata ta'a sulia na wane ne nao si 'ania fasio. Ka 'urinai laugo, na wane ne nao si 'ania fasio, nao si fata falia wane ne saitamana kera ka 'ania fanga 'oro 'e'ete ki. Sulia kera wane ne God nia ala na fafida ki. ⁴ Nao si bobola fua kulu kai fata falia na wane rao God. Sulia God na ne wane gwaungai kera, nia lalau ne kai saea raoe kera ki ta'a naoma ka lea. Ma kera sasi lea, sulia na 'Aofia nia bobola fuana 'afilada fua kera kai sasi lea.

⁵ Ma nia ka 'urinai laugo, tani wane saea te maedangi nia 'initoa ka liufia ta maedangi 'e'ete. Ma tani wane kera ka saea maedangi ki tafau kera bobola ga 'ada. Aia,

ma nia lea fuada tafau kera ka rosulia te ne kera saitamana nia 'o'olo. ⁶ Ma na wane ne ka manata baita ana te maedangi, nia sasia fuana fa'initolana na 'Aofia. Ma na wane ne saitamana ka 'ania ta fanga, nia sasia fuana fa'initolana na 'Aofia, sulia nia tangoa God fuana fanga nai. Ma sa ti ne ka noni'ela ana 'anilana fasio, nia sasi 'urinai fuana fa'initolana na 'Aofia, ma nia ka tangoa God. ⁷ Sulia nao ta wane si mauri go fua nia talana, ma nao ta wane si mae fuana talana. ⁸ Sulia dia kulu mauri, kulu mauri fuana 'Aofia. Ma dia kulu mae, kulu mae fuana 'Aofia. Nia ne, sui boro ma 'ana kulu ka mauri naoma kulu ka mae, kulu ne ru 'Aofia ki na. ⁹ Sulia sa Jesus Christ nia mae, ma ka tatae na 'uria na maurie fua nia gwaungai fuana wane mauri ki, ma fuana wane ne mae ki laugo.

¹⁰ Iu, ma kamulu ne nao mulu si saitamana 'anilana fasio, mulu ka to fasia fata falilana wanefuta kamulu ki. Ma kamulu ne mulu 'ania fanga 'oro 'e'ete ki, mulu kai to fasia fata fafilana wanefuta kamulu ki. Sulia kulu tafau go kulu kai uu 'i naona God fua keto lakulu. ¹¹ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "God fata 'uri, 'Nia mamana nau na ne God mauri. Ma nia mamana laugo 'urinai, wane ki tafau kera kai boruru 'i naoku, ma kera kai saea ne nau God.'" ¹² Nia ne, kulu saitamana tafau go kulu kai farongoa God ana ru ki tafau go ne kulu sasida.

Nao kamulu si fagaroa wanefuta kamulu ki

¹³ Aia, nao kulu si fata fali kulu kwailiu lau. Ma nia lea fua kulu kai sui fasia sasilana ru ne kai sasia maurilana wanefuta kulu ka 'asia. ¹⁴ Sulia na 'adolae nau fainia 'Aofia sa Jesus, nau ku saitamana lea na ana nao ta fanga si fasua ta wane 'i maana God. Sulia dia ta wane ka kwaisae tani fanga kai sua fua nia 'ania, 'urinai tama nia garo fua nia 'ania. ¹⁵ Ma dia ta wanefuta amulu manatana ta'a sulia te ne mulu 'ania, 'urinai tama nao mulu si fatainia go na kwaimanie kamulu fuana. Nao

mulu si alua na fanga ne mulu 'ania ka falia na wane ne sa Jesus Christ nia mae 'usi nia. ¹⁶ Nao mulu si sasia ta ru ne mulu saea ne nia lea ma ta wanefuta amulu manatana ta'a sulia, fua ne wane ki kera kai fuusi ta'a amulu fainia. ¹⁷ Kada God nia gwaungai fafi kulu, na ru talingai nao lau sulia na ru kulu 'ania naoma kulu ka kufia. Boroï ma, na ru ne talingai ne kulu kai sasia ru 'o'olo fuana wane ki, ma kulu ka to ana aroaroe fainia wane ki, ma kulu ka too ana na eelelae na Anoeru Abu kwatea fua kulu. ¹⁸ Ma dia ta wane nia rao fua sa Jesus Christ 'urinai, God nia eele sulia, ma wane 'e'ete ki boroï kera ka alafafia.

¹⁹ Nia ne, kulu kai sasi 'uria sasilana ru ne kwatea aroaroe ma fangasilana famamanae kulu ki kwailiu. ²⁰ Nao mulu si falia na raoe God sasia laona maurilana ta wane, sulia 'oe 'ania ta fanga nia kwaisae nia abu. Sui boroï 'ana na fanga ki tafau go ka lea fuana 'anilana, nia ta'a 'asiana dia na fanga ne mulu 'ania, nia fagaroa ta wanefuta amulu. ²¹ 'Urinai nia ta lea dia nao mulu si 'ania fasina ta ru mauri, ma nao mulu si kufia ta kafo bubulo ne kai bulo kamulu, ma nao mulu si sasia ta ru lau ne ka talaia wanefuta kamulu ki ka leka garo.

²² Ma na manatalae kamulu sulia na fanga ne tani wane kera saea nia abu, nia ta ru safitamulu go fainia God. 'Oilakie fuana wane ne nia sasia te ne nia saitamana nia 'o'olo, ma na manatana nao si ketoa. ²³ Boroï ma dia na wane ne manatana ka ruarua sulia te ne nia abu 'i maana God fuana 'anilana, ma nia ka 'ania ru nai, nia sasia ta ru garo, sulia na wane nai si rosulia na te ne nia manata sulia nia 'o'olo. Sulia dia kulu sasia ta ru ne kulu manata ruarua ana ne nia lea 'i maana God, tama ru nai nia ta'a.

15

Faelea wane 'e'ete ki, nao lau fua kulu talaka

¹ Iu, kulu wane ne famamanalae kulu ki nikila, nia bobola fua kulu

ka mabetau fainia sa ti ne famamanalae kera ki ngwatautau. Ma nao kulu si manata go sulia kulu talaka. ² Ma nia ka bobola fua kulu kai faeelea wanefuta kulu ki fua ka lea fuada, fua ne kulu ka fanikila famamanalae kera ki. ³ Sa Jesus Christ nao si sasia lau ru ki fuana faeelelana talana. Sulia na Kekedee Abu be saea, "God, na fuusi ta'alae kera amu ka fali nau laugo." ⁴ Ru ki tafau ne kera kedea laona Kekedee Abu, kera kedea fuana famanatalakulu. Na Kekedee Abu nia 'adomi kulu fua mabetaue, ma nia ka radu kulu. Ma ru nai ki kwatea ma kulu ka manata ngado ana God ne famamana alangaie nia ki fua kulu.

⁵ Nau ku foa fua God ne lalina mabetaue ma kwairaduilaie, ka kwatea kamulu ka to lea kada kamulu tafau leka sulia falafala sa Jesus Christ. ⁶ 'Urinai mulu kai too ana te manatae wane ma te fatae, mulu kai fa'initoa God na Maa sa Jesus Christ na 'Aofia kulu.

⁷ Ma mulu kai kwalo kamulu kwailiu ka dia sa Jesus Christ be kwalo kamulu laugo. Dia mulu sasi 'urinai, wane ki kera kai tangoa God. ⁸ Nau ku saea fua mulu, sa Jesus Christ nia leka mai laona molagali ne fua ka 'adomia wane Jiu ki, fua ka fatainia fata alangaie God ki fuana kobora kera ki kai fuli mamana. ⁹ Ma nia leka laugo mai ka kwatea wane nao lau Jiu ki kera ka saitamana tangolana God fuana kwaimanataie nia. Dia be na Kekedee Abu nia saea,

"Ana kada nau ku to fainia wane nao lau Jiu ki, nau ku tango 'oe, ma nau ku fata lea amu ana ngulae ki."

¹⁰ Ma na Kekedee Abu ka fata lau 'uri,

"Kamulu wane nao lau Jiu ki, mulu ka eele fainia wane God ki 'i Jiu!"

¹¹ Ma na Kekedee Abu ka fata lau 'uri,

"Kamulu wane nao lau Jiu ki, mulu ka tangoa God, ma wane ki tafau, mulu ka tango nia!"

12 Ma ana ta Kekedee Abu lau, sa Aesaea ka fata 'uri,

“Te wane ana kwalafa sa Jesi kai leka mai, ma nia kai gwaungai fafia wane nao lau Jiu ki, ma kera kai fito'ona.”

13 Ma nau ku fua fua God ne saita-mana ka kwatea kulu ka famamana alangaie nia, ka faeele kamulu, ma ka kwatea aroaroe fua mulu sulia na famamanae kamulu ani nia, fua ne na fitoe kamulu kai bulao ana nikilalae na Anoeru Abu.

Te ne kwatea sa Paul ka kekede nonira'a

14 Wanefuta nau ki, nau ku saita-mana lea ana na abulolae kamulu nia lea 'asiana, ma mulu ka saita-maru, ma mulu ka bobola fuana famanatalamulu kwailiu. 15 Sui boroi 'ana nia 'urinai, laona kekedee ne nau ku fata madakwa sulia tani ru ne nau ku doria nau famanata oli amulu ana. Nau ku fata non-ira'a sulia God nia fili nau sulia na kwaiofeie nia, 16 ma nia kwatea ma nau na wane rao fuana sa Jesus Christ 'i safitana wane nao lau Jiu ki. Nau ku rao dia ta fataabu ana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea fasia God, fua wane nao lau Jiu ki kera kai dia ta afafue ne God nia eele fainia, ma na Anoeru Abu ka fafalu kera. 17 Ma ana 'adolae nau fainia sa Jesus Christ, nau ku fata tango ana raoe nau fuana God. 18 Nau ku fata go sulia te ki ne sa Jesus Christ nia sasi ani nau fua talailana wane nao lau Jiu ki fua rolae sulia God. Kera rosulia God sulia kera rongoa fatae nau ki, ma kera ka ada to'ona ru nau ku sasida ki. 19 Ma nau ku fulia fanadae ki ma ru ni kwelelae ki ana na nikilalae Anoeru Abu God. 'Urinai, nau ku safalia raoe nau 'i Jerusalem, ma nau ku leka kwailiu ana kula ki leleka ka dao 'i Ilirikum. Ma kada nai, nau ku 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ ka suina ana kula nai ki. 20 'I fai boroi 'ana nau ku leka ana, nau ku 'idufa sasi 'uri: Nau 'ainitalo ana na Farongoe Lea ana mae fere ne nao kera si rongoo 'ua sulia sa Jesus Christ, fua ne nau si dia ta wane ne saungainia ta lume

'i fafona fau ngasi ne ta wane 'e'ete alua. 21 Dia be na Kekedee Abu fata sulia na Christ,

“Wane ne nao si rongoo 'ua sulia, kera kai ada to'ona, ma kera ka saitamana.”

Sa Paul nia kai leka 'uria 'i Rom

22 Ma sulia nau ku 'abero sulia 'ainitalolae 'urinai laona fere 'e'ete ki, nia ne susia nao nau si leka kau fua nau dao to'omulu. 23 Ma ana kada ne, nau ku fasuia na raoe nau ki 'i seki laona mae fere nai ki. Ma sulia fangali 'oro ki na ne nau ku doria lekalae kau siamulu, 24 ma kada nai nau ku manata na fua sae ne nau liu kau siamulu, kada nau kai leka 'uria 'i Spen. Nia ne nau ku manata to fuana nau dao kau siamulu. Burina nau kai to fai kamulu sulia kada tu'u, nau ku doria mulu kai kwai'adomi aku ana lekalae nau 'uria 'i Spen. 25 Boroi ma suifatai ne nau ku leka 'uria 'i Spen, nau leka basi 'uria 'i Jerusalem fuana 'adomilana wane God ki 'i senai. 26 Sulia wane famamana ki 'i Masedonia ma 'i Gris, kera fia nia lea fuana kwate malefolae fua 'adomilana wane famamana ne kera siofa ma kera ka to 'i Jerusalem. 27 Ma na manatae wane nai ne ru kera talada. Ma ka 'urinai boroi, nia bobola fua kera kai 'afida. Sulia na wane Jiu ki kera tolingia kwailiu na Farongoe Lea fainia wane ne nao lau Jiu ki, ma ka lea fuana wane nao lau Jiu ki, kera ka tolingia na toorue kera ki fainia wane Jiu ki. 28 Ma ana kada nau fasuia na raoe fuana kwatelana na malefo ne kera okua fuada ka sui, nau kai leka 'uria 'i Spen, ma nau ku liu siamulu ana lekalae nau. 29 Kada nau dao mai siamulu, nau ku saitamana sa Jesus Christ kai falea kamulu suli nau.

30 Wanefuta nau ki, sulia na 'Aofia kulu sa Jesus Christ, ma sulia na kwaimanie ne na Anoeru Abu kwatea fua kulu, nau ku gani kamulu mulu kai fua nikila fai nau, fua ne God kai 'adomi nau. 31 Mulu ka fua fua God kai 'adomi nau fua ne na wane ki 'i Jiudea ne nao si famamana, nao si fali nau. Ma mulu ka fua laugo fua wane God

ki 'i Jerusalem kera kai eele sulia na malefo be nau ku kwatea fua 'adomilada. ³² 'Urinai, dia na kwaidorie God, ana kada nau ku fasuia na raoe nau 'i Jerusalem, nau kai leka mai siamulu fainia eelelae baita, ma nau kai mamalo lea fai kamulu. ³³ Aia, nau ku foa fua God ne kwatea aroaroe fua kulu, kai to fai kamulu tafau. Iu, nia 'urinai.

16

Sa Paul fata lealae ana tani wane famamana 'i Rom

¹ Iu, nau ku doria nau fata lea sulia na waiwane kulu ni Fibi ne rao fuana wane famamana ki 'i Kenkrae. ² Ana kada nia kai dao mai siamulu, mulu kai kwaloa sulia na famamanae nia ana na 'Aofia, sulia wane God ki bobola fua kera kai sasi 'urinai. Ma mulu kai 'adomia ana ta ru ne nia doria, sulia nia be 'adomia laugo wane 'oro ki ma nau laugo.

³ Ma nau ku kwatea fata lealae fua sa Akuila ma ni Prisila ne keroa rao fai nau fuana sa Jesus Christ. ⁴ Ana kada keroa 'adomi nau, karangi kera ka saungida. Ma sulia ru ne, nau ku tango keroa 'asiana. Ma nao lau taifili nau, ma wane ne nao lau Jiu ki tafau ne kera famamana laugo, kera tango keroa. ⁵ Aia, ma nau ku kwatea fata lealae laugo fuana wane ne kera famamana, ma kera ka oku laona lume keroa fuana fosilana God.

Ma nau ku kwatea fata lealae laugo fuana sa Epaenetus, na wane kwaimani lea nau. Nia ne wane eteta ne nia famamana sa Jesus Christ 'i Esia. ⁶ Ma nau ku kwatea fata lealae laugo fuana ni Mary, keni be nia rao nikila fua mulu. ⁷ Ma fata lealae laugo fuana sa Andronikus, ma sa Junias, ro wane Jiu ki dia laugo nau ne keroa to fai nau laona beu ni kanie. Ma keroa ro wane kera eta famamana sa Jesus Christ suifatai nau. Ma wane ni lifurongo ki, kera saitamana lea laugo 'ada.

⁸ Na fata lealae nau fuana sa Ampilatus, na wane kwaimani lea nau sulia famamanae karo ana na 'Aofia. ⁹ Na fata lealae laugo fua

sa Ubanus, na wane rao fai nau fuana sa Jesus Christ. Ma na fata lealae laugo fua sa Stakis, na wane kwaimani lea nau. ¹⁰ Ma fata lealae fuana sa Apeles, na wane lea ne sa Jesus Christ alafafia. Ma fata lealae fuana sa Aristobulus fainia tooa nia. ¹¹ Ma fata lealae fua sa Herodion, ta wane Jiu dia laugo nau. Ma fata lealae laugo fua sa tifaida ne kera famamana laona tooa sa Nasisus.

¹² Aia, fata lealae nau ki fua ni Trifaena ma ni Trifosa, ne keroa rao nikila fuana 'Aofia. Ma na fata lealae laugo fuana keni kwaimani nau ni Pesis, na keni rao nonimabe fuana 'Aofia. ¹³ Nau ku kwatea fata lealae nau ki fua sa Rufus, wane rao lea fuana 'Aofia. Ma fata lealae laugo fua gaa sa Rufus, ne nia 'adomi lea aku dia na ta wele 'ana. ¹⁴ Na fata lealae nau ki fua sa Asinkritus, sa Flegon, sa Hemes, sa Patrobas, sa Hemas, ma wane ki tafau ne kera famamana ma kera ka to faida. ¹⁵ Fata lealae ki fua sa Filologus, ma sa Julia, ma sa Nereus fainia waiwane nia, ma fua sa Olimpasi fainia wane God ki tafau ne kera to faida.

¹⁶ Ma ana kada kamulu kai ada to'omulu kwailiu, mulu kai fatainia na kwaimanie kamulu fua mulu kwailiu. Aia, ma wane famamana sa Jesus Christ ki tafau 'i seki, kera kwatea kau fata lealae kera ki fua mulu.

Fata fabasue sulia tolai lea fua wane famamana ki

¹⁷ Wanefuta nau ki, nau ku saea fua mulu, mulu kai madafi kamulu fasia wane ne kera kwatea ma kamulu ka olisusu, ma kera kwatea ma tani wane ka abulo fasia sa Christ. Kera famanata ana na ru ne leka 'e'ete fasia na famanatalae mamana ne mulu famamana. Mulu kai to tau fasida. ¹⁸ Sulia sa tifaida ne kera sasi 'urinai, nao kera si rao go fuana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu, boroi ma kera rao ga 'ada sulia manatalada talada. Ana fatae lea kera ki fainia fatae kwaigwafe kera ki, kera ka sukea wane ne nao kera si saitamaru 'ua ki. ¹⁹ Boroi ma wane ki tafau kera rongu sulia

ne mulu rosulia sa Christ. Ma nau ku eele 'asiana suli kamulu. Nau ku doria mulu kai lioto sulia te ne lea, ma mulu kai to fasia ru ta'a ki.

²⁰ 'Urainai God ne lalina na aroaroe kulu, nia kai 'ali'ali ka kwatea ma mulu kai liufia sa Saetan.

Nau ku foa fua ne na kwaiofeilae na 'Aofia kia sa Jesus Christ ka to fai kamulu.

²¹ Ma sa Timoti, na wane ne rao fai nau, kwatea laugo kau fata lealae nia ki fua mulu. Ma sa Lusus, sa Jason, ma sa Sosipata, wane Jiu ki dia laugo nau, kera kwatea na fata lealae kera laugo fua mulu.

²² Ma nau sa Tetius, na wane ne nau ku 'adomia sa Paul fuana kedelana fatae ne ki, nau ku kwatea kau na fata lealae nau fua mulu sulia famamanae kulu ana sa Jesus na 'Aofia.

²³⁻²⁴ Aia, ma sa Gaeas ka kwatea kau fata lealae nia ki. Nau ku to fainia 'i seki, ma wane famamana ki ne kera oku laugo 'i lume nia. Ma sa Erastus, na wane ada sulia malefo laona mae fere baita nai, fainia wanefuta kulu sa Kuatus, keroa kwatea na fata lealae keroa laugo fua mulu.*

Folae 'isi ana tangolae

²⁵ Kulu kai fuusi 'initoa ana God, sulia nia saitamana fanikila lamulu ana na Farongoe Lea ne nau ku 'ainitalo ana. Na Farongoe Lea ne nia leka sulia sa Jesus Christ. Kada tau na mai God nao si fatai madakwa ana Farongoe Lea ne. ²⁶ Boro ma ana kada ne, nia fatainia na na Farongoe Lea. Profet ki kekede sulia na Farongoe Lea ne. Ma God ne mauri firi, nia odu kalu ka 'ainitaloa na Farongoe Lea ne fuana wane ana fere ki tafau, fua ne wane ki tafau, kera kai famamana, ma kera kai ro laugo sulia.

²⁷ God taifilia go ne lioto ana ru ki tafau, kulu tangoa ana sa Jesus Christ toto firi. Iu, nia 'urina.

---

* **16:23-24** Tani kekedee 'ua kera 'adoa lau verse 24, "Na kwaiofeie na 'Aofia kulu sa Jesus Christ kai to fai kamulu tafau. Iu."

Na Etana Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Korin

Kada sa Paul nia leka ana oluna lekalae nia, nia dao ka to 'i Efesus sulia ka kada, ma nia ka kedea tani kekedee fuana wane famamana ki 'i Korin. Laona te kekedee, sa Paul famanata kera ana tolae 'o'olo fainia wane abu famamana. (Kulu si too ana kekedee nai 'i ta'ena.) Buri'ana ne wane 'i Korin ki kera idumia na kekedee nai, kera ka too ana tani ledilae ne kera doria kera kai ledia sa Paul 'uria. Kera ledia ka 'uri, "Uri ma, nia lea ga ana fua arailae naoma ka nao? 'Uri ma, nia lea ga ana fua wane famamana ki, kulu kai leka fanga ga 'akulu fainia wane kwaimani kulu ki ne kera 'ania fanga ne kera afafu ana nunuiru ki? 'Uri ma 'uta ne kulu ka foa oku ga akulu? Ma kwatee 'uta mone ana Anoeru Abu ne lea fua kulu fuana ledilana God 'uria?" Wane famamana ki 'i Korin kera kekede fuana sa Paul fua ledilana sulia ru nai ki.

Olu wane ne satada Stefanus, ma sa Fotunatus, ma sa Akaikus, kera leka mai fasia 'i Korin fainia kekedee be siana sa Paul. Ma kera ka farongoa laugo sa Paul ana tani ru ta'a 'asiana fuli 'i safitana wane famamana ki 'i Korin. Tani wane famamana 'i Korin, kera ka olisusu 'i matangada kwailiu, ma kera ka fata naunau sulia sa ti ne siuabua kera ma ka famanatada ana ru God ki (3:1-23). Tani wane doria kera ka leka sulia sa Paul, ma tani ai ka doria kera ka leka sulia sa Apolos naoma sulia tani wane 'e'ete lau. 'Urainai ma te wane laugo ka oeea na gaa rua nia, ma fanaonao ana fikute wane God ki nao kera si sasia ta ru ana falafala ta'a 'urina. Ma ta ru lau, tani wane famamana kera ka ngali laugo tani wane famamana ana kwaiketoie 'i maana wane abu famamana ki fua fa'o'ololada.

Sa Paul ka kekede lau fua wane famamana 'i Korin. Ma na kekedee nai kulu ka saea ana 1 Korin. Laona

bali buko 1-6, sa Paul ka kekede sulia ru ta'a ne fuli safitana wane famamana 'i Korin ne nia rongoa. Laona bali buko 7-16, nia olisia na ledilae ne wane Korin ki kera ledia mai laona kekedee kera.

Ru talingai ki laona buko ne:

Na 'afitaie ana daroe laona fikute wane famamana 1:1-4:21

Na 'afitaie ana oelae 5:1-13

Na 'afitaie ana olisusue 6:1-8

Na 'afitaie ana kwaidorie ta'a 6:9-20

Sa Paul olisia na ledilae kera ana araie 7:1-40

Sa Paul olisia na ledilae kera ana nunuiru ki 8:1-11:1

Sa Paul olisia na ledilae kera ana fo okue 11:2-14:40

Sa Paul olisia na ledilae kera ana tataelae ana noni falu 15:1-58

Fata lealae sa Paul 16:1-24

¹ Na kekedee ne nia leka mai fasi nau sa Paul fainia na wanefuta kulu sa Sosetenes. God nia fili nau sulia kwaidorie nia fua nau ta wane lifurongo ana sa Jesus Christ.

² Karo kekede fua mulu wane ne mulu famamana ana sa Jesus, ma mulu ka to laona fere 'i Korin. God nia fili kamulu, ma ka faabu kamulu wane nia ki, sulia na 'adolae kamulu fainia sa Jesus Christ. God ka fili kamulu fainia wane ana fere ki tafau ne kera fosia sa Jesus Christ, na 'Aofia kera, ma na 'Aofia kulu laugo.

³ Nau ku foa fua ne God na Maa kulu ma na 'Aofia sa Jesus Christ kai kwaiofei amulu ma kai kwatea na aroaroe fua mulu.

Kulu too ana 'oilakie ki sulia sa Jesus Christ

⁴ Nau ku tangoa God sulia maedangi ki sulia kamulu, sulia na kwaiofeie ne nia fatainia fua mulu ana sa Jesus Christ. ⁵ God kwatea ru lea 'oro ki fua mulu, sulia kamulu 'ado fainia sa Jesus Christ. 'Urainai mulu ka saitamana lea ana ru 'oro ki sulia sa Jesus Christ, ma mulu ka 'ainitalo lea laugo sulia. ⁶ Ru lea ne ki nia kwatea fua mulu, nia fatainia fua mulu ne na farongoe ne kalu farongo kamulu ana sulia sa Christ nia mamana. ⁷ Ma sulia nia 'urina, mulu ka ngalia ru lea ki

tafau fasia God, ana kada ne mulu kai kwaimakwali ana maedangi ne na 'Aofia kulu sa Jesus Christ kai oli lau mai ana. ⁸ Ma nia kai fanikila kamulu leleka ka dao ana maedangi 'isi, fua ne nao ta ru ta'a si tio amulu ana maedangi ne nia kai oli mai ana. ⁹ Kulu fito'ona God kai sasi 'urinai fua mulu, sulia nia fili kulu fua kulu ka to kwaimani fainia sa Jesus Christ Wele nia ma na 'Aofia kulu.

Na daroe laona na fikute wane famamana

¹⁰ Aia, wanefuta nau ki 'ae, nau ku gani kamulu ana na nikilalae ana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu, mulu kai sui fasia olisusue fai kamulu kwailiu, fua ne nao ta daroe 'i safitamulu. Ma nia lea fua ne manata kamulu ki ma kwaidorie kamulu ki ka alua te ru. ¹¹ Nau ku saea ru nai, sulia ne tani wane fasia kwalafa 'i Kloe kera farongo nau ana ne kamulu too ana olisusue ki fai kamulu kwailiu. ¹² Ma tani wane amulu fata 'uri, "Nau na fafurongo sa Paul." Ma ta wane ka saea, "Nau na fafurongo sa Apolos." Ma ta wane lau ka saea, "Nau na fafurongo sa Pita." Ma ta wane lau ka saea, "Nau na fafurongo sa Jesus Christ." ¹³ Na ru ta'a 'asiana nai, sulia kamulu tolingia sa Jesus Christ ana okue 'e'ete ki. Nao lau nau sa Paul be nau ku mae fua mulu ana na 'airarafolo! Ma nao mulu si siuabu ana sataku fua ne kamulu fafurongo nau ki!

¹⁴ Nau ku tangoa God, sulia taifilia sa Krispus ma sa Gaeas go ne nau ku siuabuda. ¹⁵ Nia ne, nao ta wane boroi 'ana si saea nia siuabu fua nia na fafurongo nau. ¹⁶ (Aia, nau ku siuabua laugo sa Stefanas fainia na tooa nia, ma nao nau si manata to'ona sa ti lau ne nau ku siuabua.) ¹⁷ Sulia sa Jesus Christ nao si odu nau mai fua siuabulana wane ki. Nia odu nau lalau mai fua nau ku farongo ana Farongoe Lea. Ma nao nau si fata ana liotoe ana molagali, fasia tani wane kera ka famamana sulia na fatae lea nau ma nao lau sulia na mamananalae ana maelana sa Jesus Christ ana 'airarafolo.

Na maelana sa Jesus fatainia na nikilalae ma na liotoe God

¹⁸ Ana kada tani wane kera rongoa farongoe sulia na maelana sa Jesus Christ ana 'airarafolo, kera kwaisae na farongoe nai na ru 'o'oni ga 'ana. Ma wane nai ki, God kai kwatea na kwaekwae fuada. Boroi ma kulu, wane ne God famaui kulu ki, kulu saitamana na farongoe nai nia ne na nikilalae God fua famaui wane ki. ¹⁹ Sulia God nia saea laona Kekedee Abu ka 'uri,

"Tani wane 'i sena kera saea ne kera lioto ma kera ka too ana manatae wane 'o'olo ki.

Boroi ma nau kai fatainia ne nao kera si lioto go, ma nau kai fatainia ne nairue kera ki kai sui."

²⁰ Nia ne, kulu saitamana liotoe wane Grik ki, ma liotoe wane Jiu ki, ma liotoe wane fata lea ki, nia na ru 'o'oni ga 'ana. God fatainia ne liotoe wane ki nia oewanea ga ana.

²¹ God nia lioto 'asiana. Nia ne kwate ma ka 'afitai fuana wane ki fua kera nao si saitamana God ana liotoe kera talada. God doria famaurilana wane ne kera famamana ana farongoe ne kalu farongo ana, sui boroi 'ana wane 'oro ki kera ka saea ne farongoe nai nia oewanea ga 'ana. ²² Ma wane Jiu ki, kera doria kera kai ada to'ona fanadae ki suifatai kera ka fi famamana. Ma wane 'i Grik ki, kera doria rongolana fatae lioto ki suifatai kera ka fi famamana. ²³ Boroi ma kalu 'ainitalo ana sa Jesus Christ fainia na maelana ana 'airarafolo. Ma wane Jiu ki kera noni'ela ana na farongoe nai. Ma wane Grik ki, kera saea ne farongoe nai na fatae oewanea ga 'ana. ²⁴ Boroi ma fuana sa tifaida ne God filida na, ana Jiu ki, ma wane ne nao lau Jiu ki laugo, na farongoe nai sulia sa Jesus Christ ne fatainia na nikilalae God fainia na liotoe God. ²⁵ Sui boroi 'ana wane 'oro kera ka saea ne liotoe God ru oewanea ga 'ana, na liotoe God nia liufia na liotoe wane ki. Ma sui boroi 'ana wane 'oro kera ka saea na nikilalae God ne ru tu'u ga 'ana, na nikilalae

God, nikila ka liufia nikilalana wane ki.

²⁶ Aia, wanefuta nau ki 'ae, nao mulu si manata buro ana tolae be mulu to mai ana 'i naona kada be God nia sae kamulu 'uria famamanae. Sulia 'i maana wane ki, bara wane go amulu ne kera too ana liotoe, ma na 'initoe. Ma bara wane go amulu ne leka mai fasia fui wane 'initoa ki. ²⁷ Sui boroi 'ana ka 'urinai, God nia fili kamulu wane ne kera sae kamulu oewanea ki, fua ne nia kai fa'ekea wane lioto ki. Ma nia ka fili kamulu wane ne kera sae kamulu ngwatautau ki, fua ne nia kai fa'ekea wane 'initoa ki. ²⁸ Ma God ka fili kamulu wane ne kera nao si fuusi baita amulu ki, ma kera ka noni'ela amulu, ma kera ka sae kamulu ru 'o'oni ki go, fua ne nia kai falia ru ne kera saea ana ru talingai ki. ²⁹ Ma sulia nia 'urinai, nao ta wane si saitamana ka fata naunau suli nia talana 'i naona God. ³⁰ God na ne alu kulu ka 'ado fainia sa Jesus Christ, ma God na ne ka kwatea liotoe fua kulu ana sa Jesus Christ. Ma God ka fa'o'olo kulu sulia sa Jesus Christ. Ma sulia sa Jesus Christ laugo, God ka luge kulu, ma nia ka faabu kulu na fuana. ³¹ Ma nia ka dia na Kekedee Abu be saea, "Sa ti boroi 'ana ne doria ka fata naunau, nia ka fata naunau sulia te ne na 'Aofia nia fulia."

2

Sa Paul nao si 'ainitalo ana na liotoe ana molagali ne

¹ Iu, wanefuta nau ki, ana kada be nau ku dao mai siamulu fuana fata sulia na farongoe God fua mulu, nao nau si fata ana ta fatae lioto dia wane saitamaru ki. ² Sulia ne ana kada be nau ku to fai kamulu, nau ku doria fatae sulia taifilia go sa Jesus Christ ma na maelana ana 'airarafolo. ³ 'Urinai, ana kada be nau ku dao kau siamulu, nau ku ngwatautau ma nau ku lebelebe, sulia nau ku mau. ⁴ Ma ana kada nau ku fata fai kamulu, fatae nau ki nao lau na liotoe ana molagali.

Boroi ma nau ku 'ainitalo ana niki-lalae ana Anoeru Abu. ⁵ Nia 'urinai fua famamanae kamulu si rere ana liotoe na wane ga 'ana, boroi ma mulu kai rere lalau ana nikilalae God.

God nia fatainia na lokoerue nia fua kulu ana na Anoeru Abu

⁶ Fuana wane ne famamanae kera ki ngasi na ana God, nau ku fata fuada ana liotoe. Ma na liotoe ne nau ku famanata kera ana nao lau fasia na wane lioto ana molagali ne, naoma wane ne kera 'initoa fasia na molagali ne. 'Initoe kera ki kai sui. ⁷ Boroi ma famanatalae ne nau ku fata sulia ne na lokoerue God, ne God nao si fatai madakwa ana fua wane ki 'i nao. Ma 'i naona ne God ka saungainia ru ki, nia lokoana na mai sulia nia kai fulia fuana falealaka 'i langi. ⁸ Ma wane gwaungai ki ana molagali ne nao si saitamana na lokoeru nai. Dia kera saitamana, nia 'afitai kera ka foto'ia na 'Aofia 'initoa ana 'airarafolo. ⁹ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Na ru ne God nia sasi akau ana fua kwatelana fuana wane ne kera kwaimani ana, nao ta wane si ada saitamana, ma nao si rongo saitamana, ma nao ta wane si malingainia ru nai."☆

¹⁰ Ma God ka fatainia na lokoeru ne fua kulu ana Anoeru nia, ne saitamana ru ki tafau ma na manatana God laugo. ¹¹ Taifilia go na wane talana ne saitamana te ne nia to laona manatana wane. Ma ka 'urinai laugo, na Anoeru Abu taifilia go ne saitamana te ne nia to laona manatana God. ¹² Ma kulu wane ne famamana ki, nao kulu si manata dia wane ta'a ki laona molagali. Boroi ma na Anoeru Abu fasia God ne to akulu fua ne kulu kai saitamana ru ki tafau ne God kwatea fua kulu.

¹³ 'Urinai kalu si famanata lau ana liotoe wane ki. Boroi ma na Anoeru Abu ne 'adomi kalu, fua kalu ka famanata ana ru mamana ki sulia God fuana wane ne kera too ana Anoeru Abu laona maurilada ki. ¹⁴ Ma wane ne nao kera si too

☆ 2:9 Aesaea 64:4

ana Anoeru Abu, nia 'afitai kera ka saitamana ru mamana ki sulia God ne Anoeru Abu nia fatainia. Sulia wane nai ki kera saea ru ne Anoeru Abu fatainia ki ru 'o'oni ga ana. Nao kera si saitamana ru nai, sulia kera bobo 'uria na Anoeru Abu ka 'afida ne kera kai saitamana ru mamana nai ki. ¹⁵ Boroi ma na wane ne too ana Anoeru Abu laona maurilana, nia bobola fuana sailae ana ru ki tafau fasia na Anoeru Abu. Ma na wane ne nao si too ana Anoeru Abu laona maurilana, nia nao si bobola fuana ka malingainia na wane ne too ana Anoeru Abu. ¹⁶ Sulia ne Kekedee Abu be fata 'uri,

“Nao ta wane si saitamana manatana na 'Aofia.

Ma nao ta wane si bobola laugo fuana famanatalana ana ta ru.”

Boroi ma kulu ne kulu too na ana na Anoeru, kulu malingainia na manatana sa Jesus Christ.

3

Wane ne too ana Anoeru Abu nao si fulia daroe

¹ Wanefuta nau ki, ana kada be nau ku to fai kamulu, falafala kamulu ki dia go na falafala ana wane laona molagali. Nia ne, nao nau si famanata kamulu dia ne nau ku famanata wane ne too ana Anoeru Abu. Ma kamulu dia go wele ki, sulia ne famamanae kamulu ana sa Jesus Christ nao si nikila 'ua. ² 'Urinai nau ku famanata kamulu dia ta keni be fasmusufia na wele tu'u nia, ma nao si kwatea 'ua na fanga ngasi fuana. Ana kada nai, nia 'afitai 'ua fua mulu kai saitamana na famanatalae nau. Ma ana kada ne boroi, nao mulu si bobola 'ua, ³ sulia abulolae kamulu ki dia na abulolae ta'a wane ki laona molagali. Mulu 'uga, ma mulu ka olisusu fai kamulu kwailiu, nia fatainia ne kwaidorie ta'a kamulu ki go ne talai kamulu. Ma falafala kamulu ka dia wane ni ne nao si too ana na Anoeru Abu. ⁴ Ma tani wane amulu kera ka fata 'uri, “Kalu fafurongo sa Paul ki.” Ma tani ai kera fata 'uri, “Kalu ne

fafurongo sa Apolos ki.” Fatala-mulu nai fatai madakwa 'asiana ana falafala kamulu ki dia wane nao si famamana ki.

⁵ Mulu kai manata basi suli nau, sa Paul, fainia sa Apolos. Karo ro wane rao God ki go fua 'adomilamulu 'uria famamanae. Ma karo ka sasia 'amaro te ne na 'Aofia kwatea fuamaro fuana sasilana. ⁶ Iu, ma nau ku dia ta wane ne fasia mege ru ki. Ma sa Apolos ka dia ta wane ne kikia ana kafo mege ru ne nau ku fasida ki. Ma God lalau ne kwatea na maurie fuana mege ru nai ki, ma ka sasia ru nai ki ka bulao mai. ⁷ 'Urinai, na wane ne fasi ru fainia na wane ne kikia ana kafo mege ru nai ki, keroa si 'initoa go. God na ne 'initoa, sulia nia kwatea na maurie fuana mege ru ki fua ka bulao. ⁸ Ma na wane ne fasi ru fainia na wane ne kikia kafo ana 'ai ki, keroa rao oku. Ma te te wanea ana ro wane ne ki, God kai kwaiara nia fuana raoe ne keroa sasida ki. ⁹ Nau ku rao fainia sa Apolos fuana God. Ma kamulu na ne, mulu dia na oole God ne karo rao laona.

Ma mulu ka dia laugo na lume God. ¹⁰⁻¹¹ Ma God ka 'adomi nau sulia nau ku dia na wane lioto ne saungainia na lume. Ma ana kada nau ku eta famanata kamulu, nau ku alu mae funu 'ai ana lume nai. Ma taifilia sa Jesus Christ ne mae funu 'ai ana lume nai. Ma tani wane 'e'ete ka saungai fafona mae funu 'ai nai ki. Ma ka lea fuana sa ti ne ka rao ana lume nai, nia kai sasi lea ana raoe nia ki. ¹² Ta wane boroi 'ana ne saungai fafona na mae funu 'ai nai, nia sasia raoe lea dia na wane ne saungainia na lume ana ru lea dia na gol, ma silva, ma fau folilada baita ki. Naoma nia ka sasia na raoe ta'a, dia na wane ne saungainia na lume ana na 'ai ma sao go. ¹³ Ma na kada kai dao mai ana maedangi sa Jesus Christ fuana kwaiketoie, nia kai ilito'ona raoe kulu ki ana ere. Ma dia na raoe ta wane ka lea, 'afitai na ere kai falia. Ma dia ne raoe ta wane ka ta'a, na ere nai kai falia tafau go. ¹⁴ Ma dia ne ere nao si falia na raoe ta wane, nia kai ngalia

na kwaiarae lea. ¹⁵ Ma dia na ere kai falia na rae ta wane, nia nao si ngalia ta kwaiarae, boro ma God kai famauria. Sui boro ma 'ana nia kai dia na wane be tafi fasia na lume ne sarufia, ma nao si laua na ta ru.

¹⁶ Aia, ma kamulu wane ne mulu famamana ki, mulu saitamana suina ne kamulu na lume abu God, ma na Anoeru God ka to laona maurilamulu. ¹⁷ 'Urainai, dia ta wane ka falia na lume abu God, God boro ma kai fali nia laugo. Sulia na lume God nia abu 'asiana, ma kamulu na ne lume abu God.

Na liotoe God nia 'ado okua wane ki ma nao si tolingida

¹⁸ Aia, nao mulu si suke amulu talamulu. Dia ta wane amulu kwaisae nia ta wane lioto ana manatana wane ki ga 'ana, nia lea fua nia ka noni'ela ana liotoe nai, fua ne nia kai alua na wane lioto 'i maana God. ¹⁹ Sulia te ne wane laona molagali ki kera saea ana na liotoe, nia ne ru 'o'oni ga 'ana 'i maana God. Sulia ne Kekedee Abu be fata 'uri, "Wane lioto ki, God fatainia ne manatalada nia garo." ²⁰ Ma te Kekedee Abu ka 'uri laugo, "Na 'Aofia saitamana ne manatana wane lioto ki ne ru 'o'oni ga 'ana." ²¹ 'Urainai, nao ta wane amulu si fata naunau go sulia mulu leka sulia go te wane famanata. Ma ru ki tafau ne ru kamulu ki: ²² Kalu, sa Paul, sa Apolos, ma sa Pita laugo, God alu kalu wane rao kamulu ki. Na molagali, ma na maurie fainia na mae, ma ru ki ne fuli ana kada ne, ma ana kada ne kai dao mai, God ka kwatea ru nai ki tafau laugo fua mulu. ²³ Ma kamulu ne ru sa Jesus Christ ki. Ma sa Jesus Christ, nia ne ru God.

4

Wane 'i Korin ki tala'ana kera kai alafafia famanatalae sa Paul

¹ Ma fua malu wane ne kalu famanata ki, mulu ka manata to'omalu dia wane rao sa Jesus Christ ki. God eresi kalu fua famanatalae ana na nairue nia ne

nao nia si fatainia 'i nao. ² God kwatea na rae ne fua malu, ma kalu ka sasia na rae lea ne. ³⁻⁴ 'Uri ma na rae nau fai kamulu nia lea? Na 'Aofia talana ne kai keto nau. 'Urainai ta te boro ma 'ana ne kamulu naoma ta wane boro ma 'ana ka manata sulia rae nau nao si talingai go. Nao nau si saitamana ta ru ne nau ku fulia ka garo, boro ma nao si fadaa lau ne nau ku sasia go rae lea ki. 'Urainai boro ma 'ana na 'Aofia lalau ne fulangainia. ⁵ 'Urainai, nao mulu si saea na rae ta wane nia lea naoma ka ta'a, 'i nao ana kada ne na 'Aofia kai oli laugo mai ana. Ana kada nai, nia kai fatainia na manatalae agwa wane ki fainia na ru sofungailana ki tafau. Ma kada nai, God kai tangoa wane ki bobola fainia abulolada.

⁶ Wanefuta ki 'ae, ana kada be nau ku fata sulia sa Apolos fai nau, nau ku doria mulu kai malingainia na fatae 'uri, "Mulu kai rosulia te ne na Kekedee Abu nia saea." Ma nao mulu si tangoa ta wane famanata ne lea ka liufia ta wane ne famanata laugo. ⁷ Ma nao mulu si fia ne mulu talingai ka liufia tani wane. God kwate 'o'oni ana ru ki tafau fua mulu ne mulu too ana. Nia ne, nao mulu si bobola fua fata naunau, sulia God taifilia go ne kwatea na ru nai ki fua mulu.

⁸ Kamulu manata garo sulia ne mulu too ana ru ki tafau ne mulu bobo 'urida. Ma kamulu ka manata garo laugo ana ne mulu fia ne kamulu too na ana ru lea ki tafau. Ma mulu ka manata garo laugo ana ne mulu kwaisae kamulu ne kingi ki, boro ma kalu wane lifurongo ki ne nao. Aia, nau ku doria fua kada ne kai dao na fua mulu fuana tolai na laona 'initoe fua kalu kai kingi laugo fai kamulu. ⁹ Nau ku saea ru nai, sulia nau ku fia ne God nia alu kalu, wane ni lifurongo ki, kalu wane marabibi ki, dia wane ne kera ketoa fuana mae, fua ne wane ki tafau fainia na 'ainsel ki laugo kera kai ada maelamalu.

¹⁰ Ma wane 'oro ki kera saea kalu

oewanea ga 'amalu sulia na raoe kalu fuana sa Jesus Christ. Boro ma mulu saea kamulu lioto sulia mulu famamana ana sa Jesus Christ. Ma kera saea laugo fua kalu ng-watautau. Boro ma kamulu saea ne kamulu nikila. Ma kera ka noni'ela amalu, boro ma kera ka fuusi baita lalau amulu. ¹¹ Ma kalu ne, ana kada ne boro, kalu fiolo ga 'amalu, ma kalu ka maeliku ga 'amalu, ma maku kalu ki ka ta'a, ma kera ka namusi kalu, ma nao laugo ta lume 'amalu. ¹² Ma na nonimalu ka kulu na sulia na rao ngasilamalu. Aia, ana kada wane ki kera fata ta'a amalu, kalu ka gania God fua ne kai falea kera. Ma ana kada kera fulia ru ta'a ki amalu, nao kalu si fualida go. ¹³ Ma ana kada kera fata fali kalu, kalu ka olisida ana fatae lea ki. Ma leka ka dao boro ana kada ne, wane 'oro ki laona molagali kera saea ne kalu dia na tafu.

¹⁴ Nao nau si kedea ru ne ki fua fa'ekelamulu, boro ma nau ku doria nau famanata kamulu. Sulia mulu dia wele nau ki ne nau ku kwaimani ada. ¹⁵ Sui boro 'ana wane 'oro ki kera ka famanata kamulu sulia sa Jesus Christ, te wane go ne nia dia na maa kamulu. Sulia nau ku 'ainitalo ana na Farongoe Lea ne mulu ka famamana ana, ma nau na wane dia ta maa fua mulu. ¹⁶ Sulia nau ku dia na maa kamulu, nau ku gani kamulu fua mulu kai dia nau ana na ru ne nau ku sasida ki. ¹⁷ Nau ku kwatea kau sa Timoti siamulu, fua mulu kai to sulia na falafala nai. Nia dia na wele nau ne nau ku kwaimani ana, ma nia ka rao lea fuana 'Aofia. Sa Timoti ne kai 'adomi kamulu, fasia mulu ka manata buro ana falafala 'o'olo ne bobola fua wane ne kera famamana ana sa Jesus Christ ki. Nau ku rosulia na falafala 'o'olo nai, ma nau ku famanata ana 'i safitana wane famamana ki tafau ne nau ku leka siada.

¹⁸ Aia, ma tani wane amulu, kera ka saea ne nao nau si leka lau mai fua daolae to'omulu. Ma kera ka fata naunau 'asiana sulida talada. ¹⁹ Boro ma, dia na 'Aofia nia doria, nau kai leka 'ali'ali kau siamulu. Ma ana kada nau dao kau, nau kai ada

to'ona dia wane ne kera fata naunau ki kera too na ana nikilalae, ma nao lau fatae 'o'oni ki ga ana ne kera saea. ²⁰ Kada God gwaungai fafi kulu, ru talingai nia nao lau fatae ki, boro ma na nikilalae nia. ²¹ Aia, ma te ne mulu doria? Dia nao mulu si kari abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki, nau kai leka mai siamulu fua balufilamulu. Boro ma, dia na sasi ru lamulu nia lea, na daolaku mai siamulu kai lea laugo, ma nau kai fatainia fua mulu na kwaimanie nau fainia na kwaiofeie nau.

5

Na abulo ta'alaie 'i safitana wane famamana ki 'i Korin

¹ Aia, nau ku rongo ne te wane amulu ne abulolana nia ta'a 'asiana. Kera saea na wane nai nia oeea gaa rua nia. Ma wane ne nao kera si famamana ki boro, kera nao si alafafia abulolae 'urinai. ² Ma 'uta ne mulu ka fata naunau ga 'amulu, sui boro 'ana ta wane famamana ne ka sasi 'urinai. Ma nia lea fua mulu kai kwaimanatai. Ma ka lea laugo dia mulu nao si alafafia fuana tolai 'i safitamulu. ³⁻⁴ Kada nai nau ku to tau boro fasi kamulu. Boro ma nia dia ga 'ana ne nau ku to fai kamulu, sulia na manatalaku to fai kamulu. Ma nau ku ketoa na wane ne sasia ru ta'a 'urinai. Nau ku bobola fuana ketolana sulia na nikilalae nau fasia na 'Aofia kulu sa Jesus. Ana kada mulu ka oku, nia dia nau ku to laugo fai kamulu, ma kalu ka too ana nikilalae fasia na 'Aofia kulu sa Jesus. ⁵ Ma ana na nikilalae nai, nau ku fata talingai mulu kai luka na ana wane nai fuana sa Saetan ne kai falia na nonina, fua na mangona kai mauri fasia na kwaekwae ne God kai kwatea ana maedangi na 'Aofia sa Jesus kai oli mai.

⁶ Nao mulu si bobola fuana ne mulu kai fata naunau! Sulia kamulu saitamana ne fatae be fata 'uri, "Te ka isi tu'u be nia kai dolalia kumu ana beret tafau." Ma ka dia laugo ta wane ne abulolana ta'a saitamana ka talaia wane 'oro 'asiana fua lekalae sulia. ⁷ Nia ne, mulu lafua wane ta'a ne dia isi fasi kamulu,

fua nao ta ta'ala'e 'i safitamulu. Ma dia mulu rosulia na ru ne, mulu kai dia na beret falu ne nao ta isi laona. Ma nau ku saitamana kamulu 'urinai na. Sulia ne na fafanga kulu kwaimakwali na, sulia sa Jesus Christ dia na kale sipsip ne kera afafu na ana fafanga Jiu ne kera saea ana "Daofa Liulae." ⁸ Ma sulia ne nia 'urinai, ana kada kulu fanga ana na fafanga ana "Daofa Liulae," nao kulu si 'ania na beret 'ua ne too ana isi ana abulo ta'ala'e laona, boroi ma kulu 'ania lalau na beret ne nao ta isi ana abulo ta'ala'e laona, sulia na abulolaka 'o'olo tafau, ma na fatalaka ka mamana laugo.

⁹ Laona kekedee be nau ku kwatea kau fua mulu 'i nao,* nau ku saea kau fua mulu nao mulu si 'ado lau fainia wane ne maurilada tio ana oeelae. ¹⁰ Ma nao nau si fata sulia wane ne nao kera si famamana ana God ne maurilada to ana oeelae, naoma na wane ogalulumi, naoma na wane beli, ma na wane ne kera fosia nunuiru ki. Suli dia kulu to laona molagali ne, nia 'afitai fua kulu ka to fasia wane ta'a 'urinai ki. ¹¹ Boroi ma, na ru be nau ku fata sulia nia 'uri, nao kulu si 'ado fainia na wane ne kera saea kera famamana sa Jesus Christ, ma na maurilada ka to ana oeelae, ma kera ka ogalulumi, ma kera ka fosia nunuiru ki, ma kera ka fata ta'a sulia wane ki, ma kera ka kufia ru bubulo ki, ma kera ka beli. Nao mulu si fanga fainia wane 'urinai ki.

¹²⁻¹³ Wane ne nao kera si famamana ana sa Jesus Christ, nao kulu si bobola fua ketolada. God lalau ne kai keto kera. Boroi ma dia ta wane akulu na wane famamana nia sasia ta ru ta'a 'urinai, kulu bobola fua ketolana. Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Dia ta wane ta'a amulu to laona okue kamulu, mulu kai eresia fasia okue fai kamulu."✠

6

Na kwaingengela'e safitana wane famamana ki

* **5:9** Sa Paul kedea kekedee nai fua wane famamana ki 'i Korin, suifatai nia ka fi kedea buko 1 Korin. ✠ **5:12-13** Diutronomi 13:5

¹ Kada ta wane amulu nia kwaingenge fainia ta wane ne famamana laugo, nao si lea fua nia leka siana wane kwaiketoi ki ne nao si famamana ana sa Jesus Christ fuana fa'o'ololana. Boroi ma nia lea fua nia kai leka lalau siana wane God ki, fua ne kera kai fa'o'olosia na ru nai. ² Tala'ana mulu saitamango ana ne wane God ki kera kai ketoa wane ki laona molagali. Ma sulia mulu bobola fua sasilae 'urinai, mulu saitamana laugo ana ne mulu kai fa'o'olosia ga 'amulu ka ru ki ana kada ne. ³ Tala'ana mulu saitamanga 'amulu ne kulu kai ketoa 'ainsel ki. Nia ne, ka tasa 'asiana fua kulu ne kulu bobola fua fa'o'ololana ka ru ki ana kada ne. ⁴ Dia ta wane amulu kwaingenge fainia ta wane laugo ne nia famamana, nao nia si lea fua lekalae siana wane abu famamana ki fua fa'o'olosilana ru nai. ⁵ Kada ta wane amulu nia leka siana ta wane kwaiketoi 'urinai, nia ta'a 'asiana ma na ru ni 'ekelae fafia. Nau ku fia alamia tani wane famamana 'i fere kamulu kera lioto, ma kera ka saitamana ga 'ada ana fa'o'ololana ru ki safitamulu. ⁶ Boroi ma kamulu, ana kada ta wane nia kwaingenge fainia ta wane laugo 'i safitamulu, nia ka leka siana na wane kwaiketoi ne nao si famamana sa Jesus Christ fua fa'o'ololana. Ma ru nai nao si lea!

⁷ Ma ana kada ne mulu kwaingenge fai kamulu kwailiu, nia fainia ne nao mulu si ro go sulia na kwaidorie sa Jesus Christ. Na kwaikerefusie ne mulu sasia ana kada ne 'i maana wane abu famamana ki, nia nao si lea. Nia te lea dia mulu kai alamatainia wanefuta kamulu ki kera ka fulia ru ta'a ki amulu, ma kera ka ngalia ru kamulu ki, ma nao mulu si leka fuana wane kwaiketoi ki. ⁸ Boroi ma mulu wane ne famamana ki, mulu sasi ta'a fua mulu kwailiu, ma mulu ka beli kamulu kwailiu na.

Mulu kai to fasia oeelae

⁹ Kamulu saitamana wane ne abulolada ta'a ki, 'afitai kera ka to laona

toae ne God kai gwaungai fafia. Nao mulu si famamana ana ta sukee. Wane ne kera to ana oeelae, ma wane ne kera fosia na nunuiru ki, ma na wane oee ki, ma welewane ne kera oee fainia welewane ki, ma keni ki ne kera oee fainia laugo keni ki, ¹⁰ ma wane beli ki, ma wane ogalulumi ki, ma wane ne kera ku bubulo ana waeni, ma wane ne kera fata ta'a ki sulia wane 'e'ete ki, ma wane kwaigae ki, wane nai ki nao ta wane ada si ru laona toae ne God kai gwaungai fafia. ¹¹ Ana kada be suina kau, tani wane amulu ne abulolamulu 'urinai. Boro ma ana kada ne, God manatalugea na abulo ta'alaie kamulu ki, ma mulu ka falu na fasia na abulo ta'alaie kamulu ki, ma God ka kwalo kamulu na fua nia talana. Sulia na 'Aofia kulu sa Jesus Christ fainia na Anoeru God kulu keroa kwate kamulu ka 'o'olo na.

Mulu kwatea na noni mulu fua God

¹² Ta wane amulu fata 'uri, "Nau ku saitamana nau sasia ga 'aku ru ki tafau." Nau ku olisi 'uri ana, "Sui boro 'ana 'oe saitamana sasilana ru ki tafau, ru ki tafau nao si lea fuamu." Nau laugo, nau ku saitamana nau ku sasia ga 'aku ru ki tafau. Boro ma nao nau si alamatainia ta ru ka gwaungai fafi nau. ¹³ Ma ta wane amulu lau ka fata 'uri, "Na fanga ru na fuana guina wane, ma na guina wane ru na fuana fanga." Nau ku rokisi 'uri laugo ana, "God kai fasuia na fanga fainia na guina wane." Ka 'urinai laugo, na noni kulu nao lau ru fuana oeelae, sulia na 'Aofia nia saungainia noni kulu fua nia talana. Ma na 'Aofia ka ada sulia laugo noni kulu. ¹⁴ God ka taea na 'Aofia sa Jesus fasia na mae, ma nia kai taea noni kulu laugo ana nikilalae baita nia.

¹⁵ Mulu saitamana kulu wane ne kulu famamana ki, noni kulu nia ta bali ga ana nonina sa Jesus Christ. Nia ne, nao si bobola fua kulu kai sasia ta ru ana ta bali ana nonina sa Jesus Christ fua 'adolae fainia ta

keni sesele! ¹⁶ Tala'ana mulu kai saitamana ne dia ta wane tio fainia na keni sesele, na ro nonidaro alua na te noni. Sulia ne Kekedee Abu be fata madakwa ana ka 'uri, "Ro wane ne ki keroa alua na te noni ru."* ¹⁷ Aia, ma na wane ne famamana ana 'Aofia sa Jesus, na maurilana fainia na maurilana sa Jesus keroa alua go te ru.

¹⁸ Mulu kai to fasia na oeelae. Ta'alaie ki tafau ne wane ki fulida nao si falia go nonida, boro ma wane ne kera to ana oeelae ki kera falia nonida talada. ¹⁹ Tala'ana mulu ka saitamana go ana ne noni kulu na kula ni tolai na Anoeru Abu ne God kwatea fua kulu. 'Urainai, nao lau kulu tala kulu ne gwaungai fafia noni kulu, sulia kulu ne ru God ki. ²⁰ Sulia God nia foli kulu ana na maelana Wele nia. Nia ne, ru ki tafau ne mulu sasia ana noni mulu, mulu kai sasi lea ana fua fuusi 'inito ana God.

7

Famanatalae sulia na araiie

¹ Aia, nau ku kedea na kau na lulae nau sulia ledilae kamulu ki be mulu kekede ma mulu ka ledia mai. Kamulu ledi 'uri, "'Uri ma, nia lea fuana wane nao si tio fainia 'afe nia?" ² Ma nau ku saea, nia lea fuana wane ki tafau kera ka too ana 'afe ki, ma ka lea laugo fuana keni ki tafau kera ka too ana arai ki, sulia wane 'oro ki kera oee. ³ Ma nia lea fuana arai ka tio fainia na 'afe nia. Ma ka lea laugo fuana 'afe ka tio fainia na arai nia. Sulia nao nia si lea fuana ta wane 'adaro ka noni'ela ana ta ai. ⁴ Sulia ne na keni nao si baita ana nonina talana, boro ma na arai ne nia baita ana 'afe nia. Ka 'urinai laugo fuana wane, nia nao si baita fuana nonina 'ana talana, boro ma na 'afe nia laugo ne baita fuana. ⁵ Nia nao si lea fua keroa ka to 'e'ete fasi keroa kwailiu. Sui boro 'ana ka 'urinai, dia keroa alafafia fuana tolai fasia tio okue fuana ta kada tu'u fua ne keroa ka foa ngangata, nia lea ga 'ana. Sui 'ali'ali laugo keroa ka oli keroa ka tio oku lau, fasia sa Saetan ka liufi keroa

* 6:16 *Jehovah's Witnesses* 2:24

ana ilitoe ki, sulia nia ngwaluda fua mulu fuana rolae sulia na kwaidorie ta'a ki. ⁶ Mulu fafurongo lea: Nau ku alamatainia ne keroa kai to fasia tio okue fai keroa kwailiu sulia ta ka kada kokoru. Boro ma nao nau si fata talingai ne kamulu kai sasi 'urinai. ⁷ Laona manataku talaku, dia wane ki tafau ka to dia nau ne nao si too ana ta 'afe, nia lea. Boro ma nau ku saitamana na kwatee ne God kwatea fua kulu nao si bobola tafau. Sulia na kwatee nia fuana tani wane nia ngwaluda fuana tolae taifilida. Ma na kwatee nia fuana tani wane lau, nia ngwaluda fua kera kai to oku laona araie.

⁸ Kada nai nau ku fata fuana 'oru wane ki ma na gwa 'oru keni ki, nau ku saea nia lea 'asiana dia mulu kai sasi suli nau ne nao nau si arai. ⁹ Boro ma, dia nia 'afitai fua tani wane amulu fua mulu ka noni'ela ana kwaidorie kamulu ki ana noni, nia lea fua mulu kai 'afe ma mulu kai arai. Sulia nia lea fua mulu kai arai 'amulu ma mulu kai 'afe 'amulu fasia mulu ka too ana 'afitaie ana kwaidorie ana noni.

¹⁰ Kada nai laugo nau ku fata fua mulu ai ne mulu arai tafau ma mulu ka 'afe tafau na ki, nau ku saea na taki ne nao lau sulia lioku, boro ma na taki na 'Aofia lalau. Na 'afe nao si fasia na arai nia. ¹¹ Ma dia ta 'afe ka fasia na arai nia, lea fua nia ka oli mai fua ne keroa ka to oku lau. Ma dia nao, nia si bobola fua nia ka 'afe lau. Ma na wane nao si lukasia 'afe nia.

¹² Nau ku fata lau fua mulu wane famamana ne mulu adea ta ai ne nao si famamana. Nau ku saea na fatae nau na talaku ga 'ana, ma nao lau na fatae talingai na 'Aofia. Dia ta wane famamana ana sa Jesus Christ, ma nia ka too ana 'afe ne nao si famamana, ma na keni nao si lukasia arai nia, na wane nai laugo nao si lukasia na 'afe nia.

¹³ Ma ka 'urinai laugo fuana keni ne famamana. Nao nia si lukasia arai nia ne nao si famamana dia na arai nia doria keroa ka to oku. ¹⁴ Nao 'oe si fasia sulia ta keni famamana, ma

na arai nia nao si famamana, God kai fafalua laugo na arai nia, sulia na 'afe nia. Ma 'urinai laugo, God ka fafalua na keni ne nao si famamana sulia na arai nia ne famamana ana sa Jesus Christ. Dia ru nai nao si mamana, wele keroa ki dia wele na wane ne nao si famamana. Boro ma kulu saitamana na ne wele keroa ki wane God ki na.*

¹⁵ Dia ta ai amulu too ana ta arai naoma ta 'afe ne nao si famamana, ma na arai nai naoma na 'afe nai ka fasia na, mulu kai alamatainia fua nia ka leka na 'ana. Sui boro 'ana God alamatainia na ru nai, nia dori kamulu ka to ana aroaroe fainia 'afe naoma na arai ne nao si famamana sa Jesus. ¹⁶ Sulia wane ne kera famamana ki, nao kera si saitamana lea ana ne 'afe nia naoma arai nia kai famamana, naoma dia nao ka nao go.

¹⁷ Wanefuta nau ki, tolamulu nia 'uta kada ne mulu famamana ana God, nia nao si lea ne mulu kai talana. Nia ne na 'Aofia nia doria. Nia na ne famanatalae nau fuana wane famamana ki ana fere ki tafau. ¹⁸ Sulia nia 'urinai, ta wane ne ka 'ole 'unge sulia na falafala wane Jiu ki, dia nia ka famamana ana sa Jesus Christ, nao nia si lafua na maetoto nai ana 'ole 'ungelae. Ma ka 'urinai laugo, dia na wane ne nia nao lau Jiu, ma nia ka famamana ana sa Jesus Christ, nao nia si 'ole 'unge.

¹⁹ Dia ta wane ka 'ole 'unge naoma ka nao, nia si 'initoa go ana. Sulia na ru 'initoa ne, nia ro lalau sulia taki God ki. ²⁰ Kamulu tafau, mulu kai leka sulia tolae ne mulu to mai ana 'i nao ana kada God rii 'uri kamulu. ²¹ Sulia nia 'urinai, dia 'oe ne wane rao 'o'oni ana kada 'oe famamana, nia lea ga 'ana, 'oe uu ngasi na. Boro ma, dia ka ngwaluda fuamu 'oe to sakwadola, 'oe kwate 'oe talamu fua 'oko to sakwadola. ²² Kada na 'Aofia rii 'uria na wane ne rao 'o'oni, nia alu nia ka sau ana wane sakwadola na 'Aofia. Ma ka 'urinai laugo na wane to sakwadola ne sa

* **7:14** Na wane 'i Korin ki kwaisae dia na wane famamana adea na keni nao si famamana, nia fasua arai nia. Ka 'urinai boro, sa Paul saea laona verse 12 ka dao ana 14, nao nia si mamana.

Jesus Christ ka rii 'uria, nia ne wane rao 'o'oni sa Jesus Christ. ²³ Aia, God foli kamulu ana na maelana sa Jesus Christ. Nia ne, nao mulu si rao 'o'oni fuana wane ki. ²⁴ Wanefuta nau ki, na tolai 'uta ne mulu to mai ana kada kamulu famamana God, nao si lea fua mulu ka talana, boro ma mulu kai to lea fainia God.

²⁵ Aia, na ledilae kamulu sulia na wane ne nao si too 'ua ana ta 'afe naoma ta ai ne nao si too 'ua ana ta arai, nao nau si too ana ta taki fasia na 'Aofia. Boro ma, nau ku kedea na manatalaku ga 'ana, ma mulu ka fito aku sulia nau na wane ne 'Aofia kwaimanatai aku. ²⁶ Ma na manata nau nia 'uri: Sulia kulu wane famamana ki kulu dao to'ona 'afitaie baita ana kada ne, nia lea ne dia mulu kai to ana tolai ne mulu to mai ana 'i nao. ²⁷ Nia ne, dia ta wane too na ana 'afe, nao nia si fasia na. Ma dia ta wane nao si too 'ua ana ta 'afe, nao nia si nani 'uria ta keni fuana adelana. ²⁸ Ma sui boro 'ana ka 'urinai, dia ta wane ka arai, nia nao si abulo garo go. Ma ka 'urinai laugo, dia ta keni ka 'afe, nia nao si abulo garo go. Aia, sulia te ne nau ku saea fua mulu nia ka lea dia nao mulu si arai ma nao mulu si 'afe, sulia nau ku doria fua nao kamulu si too ana 'afitaie 'oro ana molagali.

²⁹ Aia, wanefuta ki, na fadalana fatae nau 'uri: Na maurilakulu nao si tau go laona molagali ne. Nao go ta ru ana dia 'oe arai naoma ka nao. ³⁰ Nao go ta ru ana dia 'oe angi, naoma 'oe ngwaela, naoma 'oe foli, naoma 'oe si too go ana ru ki. ³¹ Nia ka 'urinai laugo, na wane ne manata 'abero sulia ru ana molagali ki, kera nao si sasi lau dia ne ru nai ki baita laona maurilada, sulia na molagali ne karangi ka suina.

³² Aia, nau ku doria ne na 'afitaie laona molagali ne nao si fa'abero kamulu. Na wane ne nao si arai, nia 'abero go ana na raoe fuana 'Aofia. Nia doria faeelelana 'Aofia. ³³ Boro ma na wane ne arai, nia manata 'asiana sulia ru ki ana molagali, sulia nia doria faeelelana 'afe nia. ³⁴ Ma ana kada ki tafau nia manata sulia ro ru ki, na kwaidorie na 'afe

nia ma na kwaidorie na 'Aofia. Ma ka 'urinai laugo, na keni ne nao si too ana arai, nia manata go 'uria na raoe fuana 'Aofia, sulia nia kwatea na maurilana ma na nonina fuana God. Boro ma dia ta keni too ana arai, nia ka manata ga 'ana sulia na ru ki laona molagali, sulia nia doria faeelelana arai nia. ³⁵ Ma nao nau si saea ru nai ki fuana kwatelana 'afitaie fua mulu. Boro ma, nau ku saea ru nai ki, sulia nau ku doria 'adomilamulu, fua mulu kai rao lea, ma mulu kai kwaimani ana 'Aofia, ma nao lau ru fua luilamulu.

³⁶ Aia, dia ta wele daraa too ana ta keni sari ne kera alu fasia fuana, ma dia na kwaidorie nia ana noni 'e baita 'asiana, ma nia ka doria adelana na keni sari nai, nia lea fuana nia ka adea 'ana. Ma dia nia adea na keni nai, keroa si abulo ta'a go. ³⁷ Boro ma, dia wele daraa nai ka noni'ela ana araie, ma dia nia ka saitamana dau fasia na kwaidorie nia ana noni, nia lea fua nia nao si adea ta keni sari. ³⁸ Nia ne, kai lea ga 'ana dia kamulu arai ma mulu ka 'afe. Boro ma nia lea ka tasa dia nao mulu si arai naoma mulu si 'afe.

³⁹ Aia, ma dia ta keni ka too ana arai, nao si lea fua nia ka lukasia arai nia. Boro ma dia na arai nia ka mae, na keni nai saitamana ka 'afe lau fua ta wane ne nia doria, boro ma wane ne nia famamana ana sa Jesus Christ dia nia laugo. ⁴⁰ Ma sui boro 'ana ka 'urinai, dia nia nao si 'afe lau, nia kai eele ka tasa. Nia ne manataku ga 'ana 'urinai, boro ma nau ku fia na Anoeru Abu God na ne fatania fuaku.

8

Famanatalae sulia na fanga ne kera afafu ana nunuiru ki

¹ Aia, nau ku kedea ku olisia kau na ledilae kamulu sulia na fanga ne kera afafu ana nunuiru ki.

Nia mamana, kulu tafau go kulu saitamana ru 'oro ki sulia God. Sui boro 'ana ka 'urinai, nia nao si lea fua kulu ka naunau sulia saitamarue kulu ki. Boro ma, kwaimanie ne kwate ma kulu ka kwai'adomi akulu kwailiu. ² Ma sa ti ne ka saea

nia saitamaru 'asiana, nia nao si saitamana go ana ta ru. ³ Boro ma na wane ne kwaimani ana God, God saitamana.

⁴ Iu, sulia na fanga ne kera afafu ana nunuiru ki, kulu saitamana nunuiru ki, nao kera si mauri mana. Sulia kulu saitamana taifilia God go ne mamana. ⁵ Sui boro 'ana tani wane kera ka fosia ru 'oro ki 'i langi ma laona molagali, ma kera ka saea ru nai ki ne god ki ma na 'aofia ki, ⁶ kulu saitamana te God go ne to, ma nia na Maa ne saungainia ru ki tafau, ma kulu ka mauri fua ne kulu kai rao fuana. Ma kulu too ana te 'Aofia go sa Jesus Christ ne 'adomia God fuana saungailana ru ki tafau, ma nia ka kwatea laugo na maurie fua kulu.

⁷ Ma tani wane ne kera famamana, nao kera si saitamana go ana na nunuiru ne nao lau ru mamana ki. Ma sulia tau na mai, kera ada to'ona wane ki kera fosia nunuiru 'oro ki, kera ka manata ne na fanga ne kera afafu ana nunuiru ki, nia fanga na ana nunuiru ki. Ma ngwaluda fua kera ka kwaimanatai dia kera 'ania na fanga 'urinai, ma kera ka fia ne kera fulia ru ta'a ma kera ka bilia 'i maana God. ⁸ Boro ma nau ku saea fua mulu, 'afitai fuana ta fanga ka kwai'adomi akulu fuana faeelelana God. Sulia dia kulu 'ania ta fanga, nia ru 'o'oni ga 'ana ana God, ma dia nao kulu si 'ania, nia nao si 'e'ete go.

⁹ Sui boro 'ana ka 'urinai, mulu kai ada suli kamulu, fasia mulu ka sasia tani wane famamana kera ka sasia ta ru ne manatalada talada saea fuada ne kera garo fua sasilana.

¹⁰ Mulu kai madafi kamulu fasia ru ne ka fuli: Wane famamana ne kera manata sulia ne nia garo fuana 'anilana fanga ne kera afafu ana nunuiru ki. Ma kera ada to'ona mulu 'ania fanga nai laona beu abu na nunuiru. Kamulu saitamana nia nao si garo fuana 'anilana fanga 'uri ki. Boro ma mulu kai raduda fuana 'anilana fanga ne kera afafu ana nunuiru, ma kera kai sasia ru ne mangoda saea fuada nia garo.

¹¹ Ma 'urinai na wanefuta kamulu

ne famamanae nia si nikila 'ua, na maurilana kai ta'a, sulia na abulolamulu ana saitamaru lamulu. Ma wane nai, sa Jesus Christ mae na fuana. ¹² Kada mulu fulia ru ta'a ana tani wane famamana ana radulada fuana fulilana ru ne kera manata sulia nia garo, mulu fulia ru ta'a laugo ana sa Christ. ¹³ Nia ne, 'afitai 'asiana nau ku 'ania ta fanga ne wanefuta nau ada to'ona ma ka leka garo. Sulia nao nau si doria ne nau kwatea ta wanefuta 'aku ka sasia ta ru ne manatana talana saea fuana ne nia garo fua sasilana.

9

Nikilalae ma raoe Lifurongo ki

¹ Aia, nau ne, nau ta wane aluge. Ma nau ne ta wane lifurongo, ma nau ku ada to'ona na sa Jesus na 'Aofia kulu. Ma mulu famamana ana 'Aofia sulia na raoe nau fuana. ² Nia ne, mulu ka saitamana nau na ne ta wane lifurongo, boro 'ana tani wane kera saea nao. Mulu saitamana tafau na, sulia na famamanae kamulu ki ana na 'Aofia ne fatainia nau ta wane lifurongo mamana.

³ Ana kada tani wane kera balufi nau, nau ku olisi 'uri ada: ⁴ Nau ku too ana nikilalae fuana ngalilana fanga ma na kulae fasia sa tifaida ne nau ku famanata kera. Sui boro 'ana ka 'urinai, nau si ngalia.

⁵ Ma nau ku too ana nikilalae fuana sasilae sulia sa Pita fuana tani lifurongo, ma wanefuta sa Jesus ki, ne kera too ana 'afe famamana ki ne kera leka faida ana lekalada. Sui boro 'ana ka 'urinai, nau nao si too ana ta 'afe. ⁶ Sa Banabas fai nau, karo too laugo ana nikilalae dia tani lifurongo fua ngalilana malefo fua karo si 'abero ana raoe 'e'ete. Sui boro 'ana ka 'urinai, karo rao laugo fuana folilana fanga karo ki. ⁷ Ma ta wane ni omee boro, nia nao si sasia na raoe 'e'ete fuana folilana na fanga nia. Ma ta wane ne nia fasia mege ru ki, nia saitamana 'anilana na fueru ana 'ai ne nia fasida ki. Ka 'urinai laugo fuana wane ne ada sulia na sipsip nia ki, sulia nia saitamana ka ngalia laugo tani susu fua kufilana.

8 Ma nao lau ru nai ki taifilida ne nau ku fabolotania ana ru ki laona molagali ne. Sulia taki fasia sa Moses ki saea laugo ru nai. 9 Sulia laona taki sa Moses ki, nia fata 'uri, "Na buluka ne rao fuana urilana na mege ru ki, nia saitamana ka 'ania tani ru, ma nao 'oe si bokota ngiduna."* Ma God nao si fata ana ru nai sulia buluka ki ga 'ana. 10 Boro ma nia fata laugo suli kalu wane famanata ki ana Farongoe Lea. Nia na ne, wane fasia na mege ru ki ma na wane ne ka ngeda ru, keroa tafau go ne keroa kwaimakwali fua ngalilana tani fue 'ai ana kada ana uni 'ai maua. 11 Ka 'urinai laugo fua malu, sulia kalu fata taloania na Farongoe Lea fua mulu dia ta wane be fasia na mege ru laona ano. Nia ne, lea fuana kalu ka ngalia ru lea ki fasi kamulu fuana maurilamalu laona molagali ne. 12 Ma dia tani wane ne famanata kamulu kera bobola fuana ngalilana ru nai ki fasi kamulu, tama kalu bobola ka tasa fuana ngalilana ru nai ki fasi kamulu. Sui boro 'ana karo ka too ana nikilalae 'urinai, nao karo si gani kamulu go 'uria ta ru, sulia karo nonimabe fuana liulae laona 'afitaie ki, fua wane 'oro ki kera kai rongo 'ali'ali ana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ.

13 Kamulu saitamana wane ne kera rao laona Beu Abu God, kera ngalia fanga kera ki fasia laona Beu Abu God, sulia kera 'ania afafue ki fasia na fulifue nai. 14 Ka 'urinai laugo, na 'Aofia ka saea wane ne kera farongo ana Farongoe Lea, kera bobola kera ka ngalia ru ki fuana maurilada laona molagali fua raoe nai.

15 Sui boro 'ana nau ku too ana nikilalae fuana ngalilana ru nai ki fasia wane ne nau ku famanatada ki, nao nau si gania ta ru fasia ta wane. Ma 'i ta'ena, nau nao si kedea na ru ne fua ne nau ku ngalia ta ru. Nau ku fata lea aku talaku, sulia nau si ngalia ta ru fasia wane ne nau ku famanatada ki. Ma ka lea dia

nau ku mae ana fioloe suifatai nau ku fi gani kamulu 'uria ta ru, sulia nau nao si doria na fata lea laku ka alua ga 'ana ta ru 'o'oni 'urinai.

16 Ma nao si ngwaluda fua nau ku fata naunau sulia na 'ainitalolae ana na Farongoe Lea, sulia na 'Aofia eresi nau fuana sasilana. Nia ne, kwaekwae nia fuaku kai baita dia nao nau si farongo ana Farongoe Lea. 17 Dia nau ku 'ainitalo sulia na kwaidorie nau, nia ngwaluda fua nau ku ngalia na malefo. Boro ma nao nau si makwalia ta malefo, sulia God fito'oku fuana sasilana na raoe ne nia eresi nau mai 'uria. 18 Aia, te ne kwaiarae nau fuana raoe ne? Na kwaiarae nau, nia ne fuana farongoe ana Farongoe Lea fuana wane ki, ma nao nau si ngalia ta folifolie fuana te ne nau ku sasia, sui boro 'ana ka bobola fuana ganilae 'uria tani ru fuaku.

19 Ru ne fadaa ana ne nao ta wane si usungai nau fua rolae suli nia, suli nia foli nau. Sui boro 'ana ka 'urinai, nau ku rao nikila fuana wane ki tafau dia ta wane rao, fua ne wane 'oro ki kera kai famamana sa Jesus Christ. 20 Nia ne, ana kada nau ku to fainia wane Jiu ki, nau ku rosulia falafala Jiu ki, fua nau ku kwai'adomi ada fuana famamanae. Ma sui boro 'ana nao nau si to farana taki sa Moses ki, nau ku ro laugo sulia dia kera, fua ne nau 'afida fua famamanae. 21 Nia 'urinai laugo ana kada nau ku to fainia wane nao lau Jiu ki, nau ku rosulia falafala kera ki, ma nao nau si rosulia falafala Jiu ki, fua ne nau 'afida fua famamanae. Ma nao nau si saea ne nau ku aburongo ana taki God ki, sulia nau ku ro lalau sulia taki sa Jesus Christ ki. 22 Ma ka 'urinai laugo, ana kada nau ku to fainia na wane ne famamanae kera ki nao si nikila 'ua, nau ku to dia kera laugo, fua ne nau ku 'afida. 'Urinai, ana falafala 'oro ki, nau ku to dia wane ki tafau, fua ne nau 'adomia tani wane ada 'uria famamanae ana sa Jesus Christ.

23 Nau ku sasia ru nai ki, fua ne

* 9:9 Diutronomi 25:4

wane 'oro ki kera kai famamana ana Farongoe Lea, ma nau ngalia ru lea ki ne Farongoe Lea fata sulia.

Dau fafia maurilamulu

²⁴ Aia, kamulu saitamana dia na laee, wane 'oro ki ne kera lae, boroi ma te wane go ne liufida ma ka ngalia na kwaiarae. Aia, kamulu wane ne famamana sa Jesus Christ, mulu kai rao nikila 'uria rolae sulia na kwaidorie God dia ta wane ne lae 'ali'ali ka tasa ana laee, fua God kai kwaiara kamulu. ²⁵ Aia, ma na wane ne doria leka ana laee, nia kai dau fafia nonina talana, fua ne nonina kai bobola fua lae 'ali'ali, ma nia kai ngalia ta kwaiarae ne saitamana kai funu ga 'ana. Ma wane ne kulu famamana ki, kulu kai dau fafia noni kulu talaka fua kulu kai ngalia na kwaiarae ne toto firi. ²⁶ Nia ne, nau ku dau fafia noniku talaku dia ta wane ne lae 'ali'ali ma ka leka 'o'olo 'uria kula ni fasuilana laee. Ma nau ku dia laugo ta wane ne firu 'ana kwaikumulie ma na kumue nia ki nao si tala na. ²⁷ Ma nau ku dau fafia noniku, fasia nau na wane ne nau ku famanata wane ki boroi, God nao si kwaiara nau go.

10

Wane famamana ki nao mulu si fosia nunuiru ki

¹ Wanefuta nau ki 'ae, mulu ka manata sulia kobora kulu ki wane Jiu ki. Ana kada God talaida ana na gwa salo, ma kera ka leka tofolo ana asi. ² Nia dia kera siuabu ana gwa salo fainia na asi fua kera na fafurongo sa Moses ki. ³ Ma kera tafau go ne kera 'ania fanga God kwatea fuada, ⁴ ma kera ka kufia laugo na kafo ne nia kwatea fuada. Sulia kera kufia na kafo ne leka mai fasia na fau ne God nia kwatea fua ka leka faida. Ma na fau nai na ne sa Jesus Christ, ma nia nao si leka na fasida. ⁵ Ma sui boroi 'ana God ka kwai'adomi ada 'urinai, abulolada ta'a, ma God nao si eele sulia 'orolada abulolada ta'a. Ma

sulia ru nai, kera ka mae laona lofaa 'eke'eke ne kera liu ana.

⁶ Ma ru nai ki ka fuli 'urinai fuada fua ne ka kwatea na fabasue fua kulu ana te ki ne kai dao mai fua kulu dia kulu sasi sulida 'uria dorilana ru ta'a ki, ⁷ ma fua fosilana nunuiru ki dia tani wane ada kera sasia mai 'i nao. Sulia na Kekedee Abu be saea, "Kera to fua fangalae, ma kera ka ku baita, fainia oelae dia wane baliburi ki." ⁸ Ma kulu ne, nao kulu si sasia oelae ki dia tani wane Israel ki mai 'i nao, sulia God kwatea kwaekwae fuada ma ro akwala ma olu to'oni wane ada kera ka mae ana te maedangi. ⁹ Ma nao kulu si ilito'ona na 'Aofia dia tani wane ada ne sasi sulia abulo ta'alae kera ki, ma na fa baeko tolo ka 'aleda kera ka mae. ¹⁰ Ma nao kulu si 'uga, sulia tani wane ada kera sasi laugo 'urinai, ma God ka kwatea mai na 'ainsel fua saungilada. ¹¹ Ma osingana te ne ru nai ki ka fuli fuada fua wane ki tafau kera kai saitamana sasilana ru 'urinai ki, God nao si eele go sulia. Ma fatae nai ki ka to na laona Kekedee Abu fua fata fabasue fua kulu ne kulu to laona maedangi 'isi ki.

¹² Aia, ma na wane ne fia ne na famamanae nia nikila, nia ka madafia, fasia nia ka fulia laugo ta ru ta'a. ¹³ Ana kada mulu dao to'ona ilitoe, nia nao lau ta ru falu, sulia wane 'e'ete ki boroi dao laugo to'ona ilitoe 'urinai ki. Ma God ka kwai'adomi ana wane ne kera fito'ona ki, sulia nia nao si luka amulu fua ilitoe ne kai liufia niki-lalae kamulu ki. Ma ana kada mulu dao to'ona ilitoe, God kai kwatea na nikilalae fua mulu fua ne mulu kai noni'ela ana abulo ta'alae.

¹⁴ Nia ne, kwaimani nau ki 'ae, mulu kai to fasia na fosilana nunuiru ki. ¹⁵ Aia, ma mulu wane lioto ki na. Nia ne, mulu kai manata lea sulia fatae nau ki, ma dia mulu alafafia, mulu ka rosulia. ¹⁶ Aia, ma sulia na Fanga Abue, ana kada kulu ku ana titiu, kulu 'ado fainia ana 'abuna sa Jesus Christ. Ma na beret ne kulu ngiia, kada kulu 'ania, kulu 'ado na fainia ana nonina sa Jesus

✧ 10:7 Eksodas 32:6

Christ. Ma kulu tangoa God sulia ru nai ki. ¹⁷ Ma te lifu beret go ne sa Jesus. Sui boroi 'ana kulu ka 'oro, kulu te noni go, sulia kulu 'ado ga ana te lifu beret nai.

¹⁸ Aia, mulu ka manata sulia wane Jiu ki. Kada tani wane ada ne kera 'ania te ne kera afafu ana God fafona fulifue, kera 'ado laugo ana fosilana God. ¹⁹ Nau ku saea nunuiru ki ma na fanga kera afafu ana nunuiru nao si 'initoa. Sulia kulu saitamana ru nai ki ru 'o'oni ki ga 'ana. ²⁰ Ma nau ku saea, ana kada kera afafu ana nunuiru, kera fosia anoeru ta'a ki, ma nao kera si fosia go God. Nia ne, nao nau si doria mulu kai 'ado fainia anoeru ta'a ki. ²¹ Sulia nao mulu si bobola fuana kulae ana titiu na 'Aofia ana Fanga Abu ma fasia na titiu anoeru ta'a ki laugo. Ma nao mulu si bobola fuana 'anilana na Fanga Abu na 'Aofia fainia na fanga anoeru ta'a ki laugo. ²² Dia kulu sasi 'urinai, na 'Aofia kai guisasu fua kulu. Ma nao kulu si bobola fua uulae 'usia na kwaekwae nia.

²³ Tani wane kera fata 'uri, "Kulu saitamana sasia ga akulu ru ki tafau ne kulu doria, sulia nia nao si abu go fua kulu." Boroi ma nau ku saea, "Ru ki tafau nao si lea, ma ru ki tafau nao si kwai'adomi akulu kwailiu." ²⁴ Nao kulu si manata ga 'akulu sulia te ki ne lea fua kulu ga 'ana. Boroi ma kulu kai manata laugo sulia te ne 'adomia laugo wane 'e'ete ki.

²⁵ Nia lea ga 'ana fua 'anilana te ne mulu folia 'i maana usie. Ma nao mulu si manata 'abero sulia na ru nai leka mai fasia 'i fai. ²⁶ Nao ta fanga ne abu fua kulu ka 'anilana, sulia na Kekedee Abu be saea, "Na molagali ma ru ki tafau 'i laona, ru 'Aofia ki tafau go."✠

²⁷ Ma dia ta wane ne nao si fama-mana sa Jesus Christ sae 'oe fuana fangalae 'i lume nia, ma 'oe leka, 'ania te ki ne nia kwatea fuamu fua 'anilana. Nao 'oe si manata 'abero 'uria ledilana dia na fanga ne kera afafu ana nunuiru. ²⁸ Boroi ma dia ta wane saea fuamu, "Na fanga ne

kera afafu ana nunuiru ki," 'urinai nao 'oe si 'ania fanga nai, fasia na manatana wane nai ka manata ruarua. ²⁹ Ana manatae wane 'oe nia lea ga 'ana, boroi ma manatana ta wane 'e'ete ne kamulu nao si falia.

Aia, ta wane ledi 'uri aku, "Dia nao ta fanga si abu fuaku, 'uta ne nao nau si bobola fua 'anilana sulia manatana ta wane 'e'ete? ³⁰ Ma dia nau ku tangoa God fafia fanga nau, 'uta ne ta wane 'e'ete ka balufi nau fafia na fanga ne nau ku tangoa God fuana?"

³¹ Aia, nau ku olisia nau ku 'uri: Ru ki tafau ne 'oe sasia, ma dia 'oe fanga, naoma 'oe ku, 'oe sasia ru nai ki tafau fua ne wane ki kera kai tangoa God. ³² Mulu kai to ana tolai ne nao si kwatea ta 'afitaie fua ta wane Jiu, naoma ta wane ne nao lau Jiu, naoma fua ta wane famamana ana God. ³³ Mulu kai dia nau, sulia nau ku sasi 'uria faeelelana wane ki tafau ana ru ne nau ku sasida ki. Nao nau si manata 'uria faeelelaku talaku, boroi ma nau ku manata 'uria faeelelana wane ki tafau, fua kera kai too ana maurie firi.

11

¹ Nia ne, mulu ka to dia nau, dia laugo ne nau ku to dia sa Jesus Christ.

Falafala 'o'olo sulia folae

² Nau ku tango kamulu sulia mulu manata to'oku sulia maedangi ki tafau, ma mulu ka leka sulia na famanatalae ne nau ku kwatea fua mulu. ³ Ma nau ku doria mulu kai saitamana sa Jesus Christ ni gwaungai fafia wane ki tafau, ma arai ki kera ka gwaungai fafia 'afe kera ki, ma God ka gwaungai fafia sa Jesus Christ. ⁴ Dia ta te wane nia 'afua gwauna kada nia foa naoma ka farongo ana fatalana God, nia fatu'ua Christ na nai. ⁵ Boroi ma dia ta keni nao si 'afua gwauna kada nia foa naoma kada nia farongo ana fatalana God, nia fatu'ua na arai nia. Nia bobola ga 'ana fainia 'afe ne sufi kori ana ifuna gwauna tafau. Na keni ne ka sasi 'urinai, nia dia ta

✠ 10:26 Psalm 24:1

keni ne kera sufi koria ifuna fuana fa'ekelana. ⁶ Kada nia nao si 'afu fafia na gwauna, nia dia nia sufi kori ana ifuna. Nia ne, lea fua keni ka alua na ru fua 'afulae fafia na gwauna, sulia ru ni 'ekelae fuana keni ka sufia ifuna naoma ka sufi kori ana ifuna. ⁷ Aia, ma welewane ki ne, nao si 'afu fafia gwauda, sulia God saungainida dia nia talana, ma kera ka fatainia na 'initoe nia. Ma keni ki, kera ka fatainia na 'initoe welewane ki. ⁸ Sulia kada God saungainia na welewane eteta, nao lau keni ne fafuta nia. Ma na keni eteta, God ka saungainia fasia na nonina na welewane eteta. ⁹ Ma God nao si saungainia na welewane fuana 'adomilana na keni. Boro ma nia saungainia na keni fuana 'adomilana na welewane. ¹⁰ Nia ne, keni ki kera ka too ana ru fuana 'afulae fafia gwauda fua 'ainsel ki boro kera ka saitamana keni ki kera fuusi baita ana arai kera ki. ¹¹ Boro ma fua kulu wane ne kulu famamana na 'Aofia, wane ma keni, kulu bongi kulu kwailiu. Na keni kai 'adomia na welewane, ma na welewane kai 'adomia na keni. ¹² Sui boro 'ana na keni eteta ka leka mai fasia nonina welewane eteta, 'i ta'ena na keni ne fafuta welewane. Aia, ma ru ki tafau leka mai fasia God.

¹³ Mulu kai manata basi sulia te ne lea. Mulu kai saitamana, nao si lea ne keni ka foa dia nia nao si 'afua gwauna. ¹⁴ Ma wane ki ne, kulu saitamana God nao si saungainia na welewane fua ne kera ka too ana ifu gwala dia keni ki. Ma dia na ifuna welewane ka 'urinai, nia 'eke 'asiana. ¹⁵ Boro ma, dia na keni ka too ana ifu gwala, adalae to'ona lea 'asiana. Sulia God kwatea na ifu gwala fua ne ka 'afu fafia ana gwauna. ¹⁶ Aia, dia ta wane ne nao si doria alafafia na famanatalae nau sulia ru ne, na olosi nau fuana 'uri: Nao go ta falafala 'e'ete ne kalu famanata ana. Ma sa tifaida ne kera famamana ana God laona mae fere ki tafau, kera sasi laugo 'urinai.

Falafala 'o'olo sulia na Fanga Abue

¹⁷ Aia, ma sulia na ru nau ku kekede na fua mulu kada nai, nao nau si tango kamulu. Sulia kada kamulu oku fua folae, abulolae kamulu ki ta'a, ma nao mulu si fanikila go na famamanae kamulu ki, boro ma mulu fangwatautau lalau. ¹⁸ Na etana ru nau ku balufi kamulu fafia ne 'uri: Nau ku rongoa ana kada kamulu oku ki, mulu to 'e'ete 'i safitamulu, ma mulu ka olisusu fai kamulu kwailiu. Ma nau ku saitamana lea ana tani ru nau ku rongoa nia mamana. ¹⁹ Mamana 'asiana, na daroe nai fatai lea ana sa tifaida ne leka mamana sulia God.

²⁰ Aia, ana kada mulu leka oku mai fuana Fanga Abue, nao lau na Fanga Abu mamana ne mulu 'ania. ²¹ Sulia ta bali amulu fanga baita na amulu, ma nao mulu si 'ado na fainia wane 'e'ete ki. Nia ne, ta bali ana wane kera ka fiolo ga 'ada, ma ta bali amulu ka ku leleka kera ka gwaulinge na 'amulu. ²² Nia ne, kai lea fua mulu ka fanga basi 'i lume kamulu ki, fua ne nao mulu si fa'ekea wane ne fanga kera ki nao si 'oro. Sulia kada mulu fanga baita 'i maana wane siofa ki, mulu fatainia ne nao mulu si fuusi baita ga ana fikute wane famamana God. 'Uta, kamulu kwaisae nau tango kamulu fafia abulolamulu ne 'urinai? Nao!

Na Fanga Abu

(Matiu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

²³ Na famanatalae sulia na Fanga Abue ne nau ku kwatea fua mulu, nau ku ngalia fasia na 'Aofia be nia 'uri: Ana rodo be kera 'olomaelana na 'Aofia sa Jesus fuana malimae nia ki, nia ka ngalia na beret, ²⁴ ma nia ka tangoa God fafia, ma ka ngiia, ka fata 'uri, "Nia na ne noniku ne nau ku kwatea fua mulu. Mulu kai 'ania fuana manatalae to'oku." ²⁵ Ma burina kera fanga ka sui, 'urinai laugo sa Jesus ka ngalia na titiu, ma nia ka fata lau 'uri, "Na titiu ne, nia usulia na alangaie falu ne God saungainia ana 'abuku. Ana kada mulu kai kufia, mulu kai manata

to'oku."* 26 Nia ne, ana kada ki tafau ne mulu Fanga Abu ana beret fainia na titiu, mulu kai 'ainitalo na ana maelana na 'Aofia, ma mulu ka sasi 'urinai leleka ka dao ana olilana mai sa Jesus.

27 Nia ne, dia ta wane 'ania na beret, ma ka kufia na titiu nia 'ana falafala ne ta'a,* nia abulo ta'a ana nonina na 'Aofia fainia na 'abuna.

28 Nia ne, sa ti akulu ne doria ka Fanga Abu, nia ka manata basi sulia na abulolana talana, sui nia ka fi 'ania na beret ma ka fi ku ana na titiu nai. 29 Sulia dia nia nao si manata basi sulia nonina na 'Aofia ana kada nia 'ania beret ma ka ku ana na titiu, nia ngalia na kwaekwae fuana talana ana kada nia Fanga Abu 'urinai. 30 Nia ne kwatea ma wane 'oro ka matai, ma kera ka ngwatautau, ma tani wane kera ka mae na. 31 Ma dia kulu filo kulu tala kulu 'i nao, God nao si keto kulu. 32 Boro ma na 'Aofia nia keto kulu ma ka kwatea na kwaekwae ki fua kulu ana kada ne, fua ne nia nao si keto kulu fuana mae fainia wane ki laona molagali ana kada kai dao mai.

33 Nia ne, wanefuta nau ki, ana kada mulu oku mai fuana Fanga Abue, mulu kai to makwali kamulu tafau. 34 Ma dia ta wane ka fiolo, lea fua nia ka fanga basi ana 'i lume nia, suifatai nia ka fi leka ana okue, fasia God ka kwatea kwaekwae fua mulu sulia falafala kamulu ki ana kada mulu oku.

Ma, sulia tani ru 'e'ete lau, nau kai olisida ana kada nau leka mai siamulu.

12

Kwatee ki fasia na Anoeru Abu

1 Aia, wanefuta ki, nau ku kedea na fatae fua olisilana ledilae kamulu ki sulia kwatee ki fasia na Anoeru Abu. Nau ku doria mulu kai saitamana lea ana kwatee ki ne Anoeru Abu nia kwatea fua kulu. 2 Mulu saitamana, kada kamulu to 'ua ana falafala 'i naona ne mulu

famamana ana sa Jesus, na nunuiru ne nao si mauri ki, kera talai garo amulu. 3 Ma nau ku doria mulu kai saitamana dia na Anoeru God talaia ta wane, nia 'afitai na wane nai ka fata kwaiagi ana sa Jesus. Ma ka 'urinai laugo, dia na Anoeru Abu nao si talaia ta wane, nia 'afitai ka saea sa Jesus ne na 'Aofia.

4 Boro ma na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee 'e'ete kwailiu ki, kwatee nai ki safali go mai tafau fasia te Anoeru Abu. 5 Sui boro ma na rae ne na 'Aofia nia doria kulu kai sasida ki nia ka 'e'ete kwailiu, te 'Aofia go ne kulu rao fuana. 6 Sui boro ma na kulu ka saitamana sasilana rae 'e'ete kwailiu ki, te God go ne kwai'adomi akulu fua sasilana.

7 Ma na Anoeru Abu ka fatainia nikilalae nia fua kulu tafau ne kulu kai rao fua 'adomi lakulu kwailiu.

8 Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu kwatea na kwatee fua fatae ana liotae. Ma fuana tani wane na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fuana fatae ana saitamarue. 9 Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na fitoe ne nikila 'asiana. Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fua guralana wane matai ki. 10 Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fua sasilana ru ni fanadae ki. Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka 'afida fuana fatae ana fatalana God. Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fua kera ka ada saitamana ru ki ne safali mai fasia na Anoeru Abu naoma ka nao. Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fua fatalae ana fatae 'e'ete ne nao kera si saitamana ki. Ma fuana tani wane, na Anoeru Abu ka kwatea na kwatee fuana fadalana fatae ne kera saea. 11 Sui boro ma na nia ka kwatea kwatee 'e'ete ki fua kulu tafau sulia na kwaidorie nia, te Anoeru Abu go ne kwatea.

Te noni ru fainia kula 'oro 'e'ete ki

12 Kulu na wane ne kulu famamana sa Jesus Christ ki, kulu dia te

* 11:27 Sa Paul fata sulia falafala ta'a wane 'i Korin ki kera sasia ana wane ki. Wane famamana todaru ki kera falia na wane siofa famamana ki ana Fanga Abue (11:21-22). Nao kera si tolingia fanga kera 'anida ki. Ma kera sasia daroe ki 'i safitana wane God ki.

noni ana sa Jesus Christ ne too ana kula 'oro 'e'ete ki. Ma sui boroi 'ana nia ka too ana bali 'oro ki, nia te noni ru ga 'ana. ¹³ Kulu tafau go, wane Jiu ki, ma wane ne nao lau Jiu ki, ma wane ne kera rao 'o'oni ki, ma wane ne kera aluge ki, kulu dia te noni ru go, sulia te Anoeru Abu go ne siuabu kulu, fua ne kulu kai alua te noni ru. Ma God ka kwatea te Anoeru Abu go ne ka to laona maurilakulu tafau.

¹⁴ Na noni ru nao si too ana te kula go, boroi ma nia too ana bali 'oro 'e'ete ki. ¹⁵ Ma dia na 'ae ka fata 'uri, "Nau nao lau ta bali ana noni, sulia nau nao lau na 'aba," na 'ae nai ta bali ana noni nai. ¹⁶ Ma dia na alinga ka fata 'uri, "Nau nao lau ta kula ana noni, sulia nau nao lau na maa," na alinga ne ta bali ana noni nai. ¹⁷ Ma dia na noni ru tafau ne na maa go 'ana, nia nao si bobola fuana rongolana ta ru. Ma dia na noni ru tafau ne alinga ga 'ana, nia nao si bobola fuana mokolae to'ona ru ki. ¹⁸ Aia, na noni kulu lea 'asiana, sulia kada God saungai kulu, nia alua ru nai ki tafau go ana noni sulia na kwaidorie nia.

¹⁹ Ma dia na noni too ana te bali go 'ana, nia nao lau na noni mamana! ²⁰ Na noni too ana bali 'oro ki, boroi ma nia te noni go. ²¹ Ma sulia 'urinai, na maa 'afitai ka fata 'uri fuana 'aba, "'Aba 'ae, nau nao si dori 'oe go!" Ma ka 'urinai laugo na gwau nao si bobola fuana fatalae 'uri fuana 'ae, "Nau nao si dori 'oe go!" ²² Tani wane kera manata sae tani kula ana noni nia ngwatautau. Boroi ma, 'afitai 'asiana kulu ka mauri dia kula nai ki nao fasi noni kulu. ²³ Ma tani kula ana noni ne kulu saea ne nao si 'initoa go, nia ne kulu kai ada lea sulida. Ma ta kula ana noni ne adalae to'ona si lea go, nia ne kulu kai faofida ana maku. ²⁴ Ma tani kula ana noni ne ada to'oda ka lea, nao kulu si bobola fuana faofida. God saungai 'urinai ana noni kulu, fua ne kulu kai fabaita kula nai ki ana noni kulu ne wane ki kera kwaisae bali 'o'oni ki ga 'ana. ²⁵ Nia ne, nao go ta daroe laona noni ru, sulia kula ki tafau go

kera ada sulida kwailiu. ²⁶ Ma dia ta te kula ana noni nia fii, na bali ki tafau go ne kera fii laugo fainia. Ka 'urinai laugo, dia ta kula ana noni ru kera tangoa, na noni ru tafau kera ngalia na tangolae nai.

²⁷ Aia, kamulu tafau go ne na nonina sa Jesus Christ, ma te te wanea akulu ne tani kula ana nonina. ²⁸ Ma laona fikute wane God nia kwatea raoe 'e'ete kwailiu ki fua kulu. Etana, nia kwatea na raoe ana lifurongolae fua tani wane. Ma ruana nia ka kwatea raoe ana farongoe ana fatalana God. Ma na oluna nia ka kwatea raoe ana famanatalae. Sui, nia ka kwatea kwatee fuana sasilana fanadae ki. Sui, nia ka kwatea kwatee fuana guralana wane matai ki. Sui, nia ka kwatea na kwatee fuana kwai'adomie. Ma nia ka kwatea laugo na kwatee fua kwaitalaie. Ma nia ka kwatea laugo na kwatee fuana fatalae ana fatae 'e'ete ne nao kera si saitamana ki. ²⁹ Aia, kulu tafau go nao lau wane lifurongo ki, ma nao lau wane fua farongoe ana fatalana God ki, ma nao lau wane famanata ki. Ma nao lau wane ki tafau akulu ne too ana kwatee fua sasilana fanadae ki, ³⁰ naoma na kwatee fuana guralana wane matai ki. Naoma nao lau kulu tafau ne too ana kwatee fuana fatalae ana fatae 'e'ete ki, ma nao lau kulu tafau ne kulu bobola fuana fadalana fatae ne kera saea ki. ³¹ Ma nau ku doria mulu kai kwaidori ana kwatee 'initoa ki. Nia ne, ana kada ne, nau kai fatainia na ru ne lea ka liufia na ru nai ki tafau.

13

Kwaimanie

¹ Dia nau ku saitamana fata ana fatae 'e'ete wane ki ma na fatae 'ainsel ki laugo, boroi ma dia nao nau si kwaimani ana wane ki, na fatae nau ki kera ru 'o'oni ga 'ana, ma nia dia ga 'ana na alifie ana lingeru ne ta wane nia 'uia ta lali salo. ² Ma dia nau ku saitamana farongo ana fatalana God, ma nau ku too ana saitamarue ki tafau, ma nau ku saitamana ru agwa ki tafau, ma nau ku too ana na famamane

ne bobola fuana 'idulana fa uo ki, boroi ma dia nao nau si kwaimani ana wane ki, nau na ru 'o'oni go. ³ Ma dia nau ku kwatea ru nau ki tafau fuana wane siofa ki, ma nau ku alamatainia wane ki kera ka saungi nau ana ere, boroi ma dia nao nau si kwaimani ana wane ki, nau si ngalia go ta kwaiarae.

⁴ Na wane ne kwaimani ana wane ki, nia mabetau ma ka sasi lea fuada. Ma na wane ne kwaimani ana wane ki, nia nao si kwaifi ma si fata tango nia talana ma ka fata naunau. ⁵ Ma na abulolana nao si ta'a, ma na wane 'urinai nao si manata go sulia ru ne nia doria ki, ma nia si guisasu 'ali'ali. Boroi ma nia saitamana ka manataluge ana sa ti ne kera sasia ru ta'a fuana. ⁶ Ma na wane ne kwaimani ana wane ki, nia nao si eele fainia na ta'ala, boroi ma nia eele fainia na mamanalae. ⁷ Ma na wane ne kwaimani 'urinai, nia mabetau, ma nia saitamana ka uu ngasi ana kada 'afitaie ki tafau. Ma ana kada ki tafau, nia ka famamana ma ka manata ngado ana God.

⁸ Ma na kwaimanie 'urinai nia toto firi. Boroi ma na kwatee ana farongolae ana fatalana God, nia kai sui. Ma na kwatee ana fatae 'e'ete ki, nia kai sui laugo. Ma na kwatee ana saitamarue, nia kai sui laugo. ⁹ Sulia saitamarue ki ma fatae fasia God ki, ana kada ne nao nia si kali'afu 'ua. ¹⁰ Boroi ma ana kada ne na ru kali'afu kai dao mai, ma na ru ne nao si kali'afu ki kera kai sui.

¹¹ Ana kada nau ku tu'u mai, na fatalaku dia ga 'ana na wele tu'u, ma na manataku ka dia laugo na wele tu'u, ma na saitamarue nau, nia dia ga 'ana na wele tu'u. Boroi ma ana kada nau ku baita na, nau ku fasia na abulolana wele tu'u ki. ¹² Ka 'urinai laugo fua kulu, ana kada ne saitamarue kulu ki nia si kali'afu, nia dia ta wane ne ada to'ona na nunuiru rorodoa laona tae iroi ro nao si saolia. Boroi ma, ana kada kulu kai ada to'ona na 'Aofia talana, kulu kai saitamana lea ana ru ki tafau, dia laugo God ne saitamana lea akulu tafau.

¹³ Ana kada ne olu ru ki ne to tari: na famamanae, na manata ngadolae, ma na kwaimanie. Ma na kwaimanie na ne tasa ka liufia ru nai ki tafau.

14

Na kwatee fasia na Anoeru Abu ne lea ka tasa

¹ Mulu kai sasi ngangata 'uria kwaimanie fuana wane ki. Ma nia ka lea laugo fuana sasilae 'uria kwatee ki fasia na Anoeru Abu, tasa na ne 'uria na kwatee fuana farongoe ana fatalana God. ² Ma dia ta wane ka fata ana fatae 'e'ete ne nia nao si saitamana, God lalau 'ana ne nia fata fuana, nia nao si fata fuana ta wane, sulia kera si saitamana te ne nia saea. Na Anoeru Abu kwatea nia ka fata sulia ru agwa ki. ³ Boroi ma dia ta wane ka farongo ana fatalana God, nia fata fuana wane ki fua ka 'afida, ma fuana radulada, ma gwaleda.

⁴ Na wane ne fata ana fatae 'e'ete ki ne nia ulafusia, taifilia na maurilana talana go ne nia 'adomia. Boroi ma na wane ne farongo ana fatalana God, nia 'adomia wane ki tafau laona fikute wane. ⁵ Sui boroi 'ana nau ku dori kamulu tafau go mulu kai fata ana fatae 'e'ete ki ne nao mulu si saitamana, nau ku doria ka tasa fua ne kamulu kai saitamana farongoe ana fatalana God. Sulia na wane ne farongo ana fatalana God, nia 'initoa ka liufia na wane ne fata ana fatae 'e'ete ki ne nia ulafusia. Ma dia ta wane to fuana fadalana na fatae ne nao nia si saitamana, nia lea laugo, sulia keroa kai 'adomia na wane famamana ki tafau.

⁶ Wanefuta nau ki 'ae, ana kada nau ku leka mai siamulu, dia nau ku fata 'aku ana fatae ne nao kulu si saitamana, nao nau si kwai'adomi go amulu. Boroi ma dia nau ku farongo ana ta ru ne God fatainia fuaku naoma nau ku famanata kamulu, tama nau 'adomi kamulu ka baita. ⁷ Aia, na fatailana ne 'uria na tala 'au ni ufilana. Dia ta wane ne nao si saitamana ufilana, wane ki nao kera si saitamana na lingeru te ne nia ufia. ⁸ Ka 'urinai laugo, dia ta

wane ni omee ka ufia na fa bungu fuana ganilana mai wane ki fuana firue, ma na lingena fa bungu nai nao si madakwa, nao kera si leka go mai. ⁹ Ka 'urinai laugo ani kamulu, sulia dia mulu fata ana fatae ne nao ta wane si saitamana, na fatae kamulu ki si fulia go ta ru. ¹⁰ Fatae 'oro 'asiana ki to laona molagali ne, ma fatae nai ki tafau go kera too ana fadaalada. ¹¹ Boro ma, dia ta wane ka fata fai nau, ma nao nau si saitamana na fatae nia ki, nia 'afitai 'asiana karo ka saitamaro kwailiu. ¹² Sulia ne mulu doria 'asiana mulu kai too ana kwatee fasia na Anoeru Abu ki, lea fuana mulu kai sasi 'uria na kwatee ne saitamana ka fanikila na famamanae wane ki.

¹³ Kada ta wane ka fata ania fatae 'e'ete ki ne nia ulafusia, nia kai fosia God fua nia ka kwatea na kwatee fuana fadalana te ne nia saea. ¹⁴ Sulia dia nau ku foa ana fatae 'e'ete ki ne nau ku ulafusia, na mangoku ne foa, boro ma na manataku nao si foa go. ¹⁵ Nia ne, nau kai foa ana mangoku, ma nau kai foa laugo ana manataku. Ma nau kai ngu ana mangoku, ma nau kai ngu laugo ana manataku. ¹⁶ Ana kada mulu oku fuana folae, dia kamulu tangoa God ana mangomulu go, ta wane nao si saitamana na fatae kamulu, ma 'afitai nia ka saea "Iu, nia 'urinai" 'uria fatailana nia alafafia te ki ne mulu saea. ¹⁷ Ma sui boro ma 'ana na folae kamulu 'uria tangolana God ka lea, nao mulu si 'adomia go ta wane.

¹⁸ Nau ku tangoa God suli nau ku fata ana fatae 'e'ete ki ne nau nao si saitamana, ma nau ku sasi 'urinai ana kada 'oro ka liufi kamulu tafau. ¹⁹ Ma sui boro ma 'ana ka 'urinai, ana kada nau ku to oku fainia wane ki fuana folae, nau ku doria nau ku saea go lima mae fatae ki ne madakwa ma kera ka saitamana, fasia saelana te akwala ma to'oni mae fatae ki ana fatae ne nao kera si saitamana.

²⁰ Aia, wanefuta nau ki 'ae, mulu kai to dia ta kale wele ne nia ulafusia fuli rue ta'a. Boro ma, nao si

lea fuana manatalamulu ka dia na manatana kale wele ki. Nia lea fuana manatalamulu ka dia wane baita ki. ²¹ Sulia na 'Aofia be saea laona Kekedee Abu ka 'uri,

"Nau kai kwatea kau tani wane 'e'ete siana wane nau ki fua ne kera kai fata fuada ana fatae 'e'ete ki.

Ma sui boro ma 'ana nau ku sasi 'urinai, wane nau ki, nao si doria go rongolaku."☆

²² Nia ne, kulu saitamana na ana, God kwatea na kwatee ana fatae 'e'ete ki ne sa tifaida ne nao kera si famamana, kera ka saitamana God ne talaia na wane ne fata. Ma kwatee ana farongoe ana fatalana God, God kwatea fua ka radua wane ne kera famamana tafau na ki. ²³ Nia ne, ana kada wane famamana ki kera oku fuana folae, ma kera ka fata ana fatae 'e'ete ki ne nao kera si saitamana, ma dia tani wane abu famamana kera ru mai 'i seki, ma nao kera si saitamana fatae kamulu ki, kera kai kwaisae mulu oewanea. ²⁴ Boro ma dia wane ki tafau ne kera farongo ana fatalana God, ma ta wane abu famamana ka ru mai, nia kai saitamana nia too ana ta'alaie ki. Ma sulia na te ne nia rongoa, nia ka saitamana laugo ne God kai ketoa, ²⁵ ma nia kai fatainia na manatalae agwa nia ki, ma ka abulo fasia ru nai ki, ma nia ka boruru 'uria fosilana God, ma ka fata 'uri, "Mamana 'asiana, God to fai kamulu."

Na folae lea

²⁶ Wanefuta nau ki 'ae, ana kada ne mulu oku mai fuana folae, mulu kai sasi 'uri: Te wane ka ngu tangoa God, ma ta wane lau kai famanata, ma ta wane kai farongo ana ru ne God fatainia fuana, ma ta wane kai fata ana fatae ne nao nia si saitamana, ma ta wane laugo kai fadaa na fatae nai. Aia, ru kera sasia ki tafau go ne ru fuana 'adomilana wane famamana ki tafau. ²⁷ Ma dia tani wane kera fata ana fatae 'e'ete ki ne nao kera si saitamana, 'urinai bobola fuana ro wane go naoma ta olu wane ne kera kai fata. Ma

☆ 14:21 Aesaea 28:11

kera ka fata ana kada 'e'ete ki. Ma ta wane kai fadaa na fatae nai ki. ²⁸ Ma dia nao ta wane si saitamana fadalana fatae nai ki, 'urinai nao ta wane si fata ana fatae 'e'ete ne nao kera si saitamana. Wane ne kera saitamana fatae 'urinai ki, kera kai aroaro ga 'ada, ma kera kai fata ga ada laona manatada fainia God.

²⁹ Ka 'urinai laugo, wane ne kera farongo ana fatalana God ki, nia bobola fuana ro wane naoma ta olu wane go ne kera kai fata. Ma wane ki tafau kera ka fafurongo lea sulia. ³⁰ Boroi ma dia ta wane fata ana fatalana God, ma ta wane lau ne to 'i senai, ma God ka fainia ta ru fuana, nia lea fua ta wane ne ka eta fata ka nofo 'ana, suifatai ka kwatea wane be ka fata. ³¹ 'Urinai ne wane ki tafau ne kera farongo ana fatalana God kera kai kwatea kadamanga fuada tafau fua fatalae. Mulu kai sasi 'urinai fua mulu kai famanata kamulu kwailiu fainia radulamulu. ³² Ma ta wane ne farongo ana fatalana God, nia ka dau fafia fatae nia. ³³ Sulia God nia doria kulu kai sasi saore ana ru ki, ma kulu ka to ana aroaroe.

Na falafala ana folae fuana wane ki tafau ne kera famamana ana fere ki tafau ³⁴ nia 'uri: Ana kada mulu oku fuana folae, nao mulu si ala'ania keni ki kera fata, boroi ma kera to aroaro 'ada. Nia dia na taki kalu wane Jiu ki saea ne keni ki kera ka rosulia na fatalana arai kera ki. ³⁵ Dia ta keni doria ledilana ta ru, nia ledia arai nia ana kada keroa to 'i lume keroa, sulia ru ni 'ekelae fua keni ka fata ana kada wane ki kera oku fuana folae.

³⁶ 'Uri ma kamulu wane Korin ki kamulu kwaisae kamulu talingai 'asiana? Na fatalana God nao si safali mai fasi kamulu. Ma nao lau taifili kamulu go ne God kwatea na fatalana fua mulu. ³⁷ Ma dia ta wane amulu ka fia nia too ana na kwatee fasia na Anoeru Abu, naoma nia ta wane fuana farongoe ana fatalana God, lea fuana nia ka saitamana nau ku kedeana fatae talingai na 'Aofia. ³⁸ Ma dia na wane 'urinai nao si rosulia ru ne ki, 'urinai nao mulu si fafurongoa na te ne nia saea.

³⁹ Nia ne, wanefuta nau ki 'ae, lea fua mulu kai sasi 'uria farongoe ana fatalana God. Ma nao kamulu si lusia wane ne kera doria fatae ana fatalae 'e'ete ne nao kera si saitamana. ⁴⁰ Ma nia lea fuana folae kamulu ka saore fainia na aroaroe.

15

Na tataelana sa Jesus Christ fasia na mae

¹ Aia, wanefuta nau ki 'ae, ana kada ne, nau ku doria mulu kai manata to'ona na Farongoe Lea be nau ku 'ainitalo ana fua mulu ma mulu kai uu ngasi ana. ² Dia na famamanae kamulu ngasi ana Farongoe Lea ne nau ku 'ainitalo ana fua mulu, mulu kai too ana maurie firi. Boroi ma dia kamulu nao si dau ngasi ana Farongoe Lea nai, 'urinai na famamanae kamulu ru 'o'oni ga 'ana.

³ Nau ku famanata na ana fua mulu, na ru baita ka tasa 'asiana ne kera famanata nau ana ki ne 'uri: Sa Jesus Christ nia mae na fuana lafutailana abulo ta'alaie kulu ki, dia be na Kekedee Abu be saea.

⁴ Ma kera faitolia nia, ma God ka tae nia 'uria maurie ana oluna maedangi, dia na Kekedee Abu be saea.

⁵ Ma nia ka fatai fuana sa Pita, ma sui fuana akwala ma ro wane lifurongo ki.

⁶ Sui ana te kada lau, nia ka fatai fuana lima talanga ka tarenga ana fafurongo nia ki.

Ma 'orolada kera ka mauri ga 'ada 'ua laona molagali ne, boroi 'ana ta bali ada kera mae na.

⁷ Sui, nia ka fatai fuana sa Jemes, ma 'i buri'ana nia ka fatai lau fuana wane ni lifurongo ki tafau.

⁸ Ma 'i buri, nia ka fatai laugo fuaku ne nau ku dia ta wele ne nia futa ana kada garo. ⁹ Sulia nau nao lau ta wane talingai 'asiana ana wane lifurongo ki, ma nao nau si bobola fua saelaku ana na lifurongo, sulia nau ku famalagaigaia na wane famamana God ki. ¹⁰ Ma sui boroi 'ana nau ku sasi 'urinai, nau na ne

ta wane lifurongo, sulia God ne fili nau sulia na kwaiofeie nia. Ma na kwaiofeie nia nao si to 'o'oni, sulia nau ku rao ngasi ka liufia na lifurongo 'e'ete ki. Aia, nao lau nau talaku ne nau ku rao, sulia God kwaiofei aku, ma ka 'adomi nau fua ne nau ku rao fuana. ¹¹ Ma kalu wane lifurongo ki tafau, kalu ka 'ainitalo ana te Farongoe Lea go. Ma nia ne na ru ne mulu famamana na ana.

Famanatalae sulia na tataelakulu fasia mae

¹² Aia, kalu ka famanata kamulu ana ne God taea na sa Jesus Christ fasia na mae. Ma 'uta ne tani wane amulu ka saea God nao si taea lau wane ne mae na ki? ¹³ Dia nia 'aftai God ka taea wane ne kera mae ki, 'urinai sa Jesus Christ laugo nao si tatae na. ¹⁴ Ma dia sa Jesus Christ nao si tatae na fasia na mae, na famanatalae kalu nia ru 'o'oni go, ma na famamanae kamulu ru 'o'oni laugo. ¹⁵ Ma nao lau na ru nai ga 'ana, sulia dia sa Jesus Christ nao si tatae , na fatae kalu sulia God nia suke ga 'ana, sulikalu farongo ana ne God taea sa Jesus Christ fasia na mae. Boro ma dia God nao si taea wane ne kera mae ki, nia nao si taea laugo sa Jesus Christ. ¹⁶ Sulia dia nao nia si ngwaluda fuana wane mae ki kera tatae lau, tama sa Jesus Christ nao si tatae laugo fasia na mae. ¹⁷ Ma dia God nao si taea sa Jesus Christ, tama famamanae kamulu ru 'o'oni, ma mulu kai ngalia na kwaekwae sulia abulo ta'alaie kamulu ki. ¹⁸ Ma ka 'urinai laugo, na wane ne kera famamana ana sa Jesus Christ ma kera ka mae na, kera nao si too ana maurie firi. ¹⁹ Ma dia ru lea ki ana sa Jesus Christ to akulu ana kada kulu to go laona molagali ne ma nao lau 'i langi, kulu bobola fua kera ka kwaimanatai fua kulu ka liufia wane laona molagali ki.

²⁰ Boro ma kulu saitamana lea ana God taea mamana na sa Jesus Christ fasia na mae. Nia ne, kulu ka saitamana laugo ana ne God kai tae kulu ne famamana kada kulu

mae. ²¹ Wane ki tafau kera mae, sulia na te wane sa Adam. Ma ka 'urinai laugo, God kai tae kulu sulia te wane. ²² Wane ki tafau kera mae, sulia kulu ana kwalafa sa Adam ne na wane eteta. Ma ka 'urinai laugo, God kai tae kulu tafau 'uria maurie, sulia kulu 'ado fainia sa Jesus Christ. ²³ God taea sa Christ 'i nao. Ma kulu wane sa Christ ki, God kai tae kulu ana kada sa Jesus Christ kai oli mai. ²⁴ Ma burina, maedangi 'isi kai dao mai. Sa Jesus Christ kai fafunuia malimae nia ki ne kera 'initoa, ma kera ka too ana nikilalae, ma nia kai kwatea na 'initoe nia fua Maa nia God. ²⁵ Sulia sa Jesus Christ kai 'initoa leleka ka dao ana kada God kai liufia malimae sa Jesus Christ ki tafau, ma ka aluda fua kera ka kwairoi ana sa Jesus Christ. ²⁶ Ma na malimae 'isi ne God kai fafunuia na ne mae. ²⁷ Sulia na Kekedee Abu be saea, "God ka alua ru ki tafau farana nikilalae nia." Boro ma kulu saitamana God nao si alu nia talana 'i farana nikilalae sa Jesus Christ, sulia God alua ru ki tafau 'i farana nikilalae sa Jesus Christ. ²⁸ Ma 'i buri'ana ru ki tafau to na 'i farana 'initoe sa Christ na Wele God, nia talana laugo kai alu nia talana farana God ne alua ru ki tafau 'i farana sa Christ. Ma ana kada nai, God kai 'initoa fafia ru ki tafau.

²⁹ Aia, tani wane kera siuabu wane ne kera mae ki. Kera siuabuda 'urinai, sulia kera saitamana lea ana God kai taea wane ne kera mae ki. Dia God nao si bobola fua taelana wane ne kera mae ki, 'uta ne kera ka siuabu 'urinai? ³⁰ Aia, ma kalu lifurongo ki laugo, sui boro 'ana ru 'oro ki ka sasi fua saungilamalu, kalu 'ainitalo ana sa Christ. Dia nao kalu si saitamana God kai tae kulu, 'aftai kalu ka nonimabe fua sasilana na raoe nai. ³¹ Wanefuta nau ki 'ae, nia mamana 'asiana, ana maedangi ki tafau go, ru ki sasi fuana saungilaku. Nia mamana 'asiana laugo, nau ku eele sulia famamanae kamulu ki ana sa Jesus Christ na 'Aofia kulu. ³² Nau ku dao to'ona 'afitaie baita 'asiana seki 'i Efesus, sulia malimae nau ki kera

dia kui kwasi ki, ma kera ka doria saungilaku. Dia nau si fito'ona God ne taea wane ki fasia na mae, nao nau si nonimabe go fuana daolae to'ona 'afitaie 'urinai. Ma dia God nao si taea wane ki fasia na mae, lea fua kulu kai rosulia na fatae be 'uri,

“Kulu kai fanga baita, ma kulu kai ku baita na 'akulu, sulia nao si tau kulu kai mae.”

³³ Aia, nao mulu si famamana ru suke ki 'urinai. Dia mulu leka oku fainia wane ta'a ki, mulu kai dia kera laugo. ³⁴ Mulu kai manata 'o'olo, ma mulu kai abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki. Sulia nau ku saitamana tani wane amulu nao kera si saitamana 'ua God, Ma nia bobola na fua mulu ka 'eke sulia ru nai.

Noni kulu kai falu ana kada God kai tae kulu

³⁵ Aia, alamia ta wane ledi ka 'uri, “Uri ma God ka tae 'uta ana wane mae? Ma na noni ru 'uta ne kera kai too ana?” ³⁶ Aia, na olisilae nau 'uri: Na ledilae ne oewanea 'asiana. Manata sulia na mege ru ne 'oe fasia. 'Oe ano fafia, ma burina na mege ru ka masubu mai. Ma na faitolilae ana noni ru ne 'urinai laugo. ³⁷ Ma na ru ne 'oe fasia ne nia na mege ru 'ana. Alamia megena ta witi naoma ta ru 'e'ete lalau 'ana, boroi ma kulu saitamana lea ana ne nia si alua 'ua ta noni 'ai mamana. ³⁸ Boroi ma kada nia bulao, God ka fi kwatea mege ru nai ka too ana noni ru nia doria. Ma God ka doria fua 'ai 'e'ete ki ka mango mai fasi mege ru 'e'ete ki.

³⁹ Ma ka 'urinai laugo ana noni ki ne God saungainida, sulia kera nao si bobola tafau. Wane ki, ma ru mauri 'a'ala ki, nonida 'e'ete kwailiu tafau go.

⁴⁰ Ma God ka saungainia ru 'oro ki laona molagali ne ma na mamanga laugo. Ma ru nai ki, adalae to'oda ka lea laugo go. Ma ru nia saungainida ana mamanga, kera too ana kwangalae 'e'ete fasia ru ki laona molagali ne. ⁴¹ Sulia na sato too laugo ana kwangalae nia talana, ma

na madame ka too laugo ana ta kwangalae. Ma bubulu ki ka too ana kwangalae kera ka 'e'ete laugo 'ana.

⁴² Ma ka 'urinai laugo ana kada God kai taea wane ne kera mae ki. Ana kada ta wane ka mae, kera faitoli ana nonina, ma nia kai fura. Ma ana kada God kai taea, na noni ru falu nia kai toto firi. ⁴³ Ma ana kada kera faitolia ta noni ru laona ano, nia nao si ada lea ma nao si nikila. Boroi ma ana kada God kai taea, nia kai tatala fua ne noni ru ne kai ada lea ma kai nikila. ⁴⁴ Ma noni kulu ne kera alua laona ano, nia na noni ru ana molagali ne. Ma kada God kai tae kulu, kulu kai too ana noni ru falu ki ne bobola fuana tolai 'i langi. Sulia dia kulu ka too ana noni ru ne bobola fua tolai laona molagali, kulu kai too laugo ana noni ru ne bobola fua tolai 'i langi.

⁴⁵ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, “God eta saungainia na wane mauri ne satana sa Adam.” Aia, ma sa Jesus Christ ne kulu saea ana “Adam 'isi,” nia na ne Anoeru ne kwatea na maurie falu. ⁴⁶ Na noni ru falu nao si eta leka mai, sulia kulu mauri 'ua laona molagali suifatai kulu ka fi mauri 'i langi. ⁴⁷ 'Urinai, na etana Adam, God saungainia ana na ano laona molagali. Ma na ruana Adam, ka leka mai fasia 'i langi. ⁴⁸ Ma wane ne kera to laona molagali ki, kera too ana noni ne dia sa Adam be God saungainia ana ano laona molagali. Ma wane ne kera to 'i langi ki, kera too ana noni ne dia sa Jesus Christ ne nia leka mai fasia 'i langi. ⁴⁹ Ana kada ne, na noni kulu dia na nonina sa Adam be God saungainia ana ano. Boroi ma, noni falu kulu ki kai dia na nonina sa Jesus Christ ne nia leka mai fasia 'i langi.

⁵⁰ Aia, wanefuta nau ki 'ae, noni kulu ne too ana fasio fainia 'abu laona molagali ne, ma nia nao si bobola fua rulae laona 'Initoe God. Ma na noni kulu ne saitamana mae, nia 'afitai ka too ana maurie firi.

⁵¹ Aia, mulu kai fafurongo basi fuana fatae nau, sulia nau ku farongo ana ru agwa. Tani wane ne kera famamana, nao kera si mae.

Boroi ma God kai tala na noni kulu tafau. ⁵² Ma ru ne kai fuli 'ali'ali go, dia ma'afu kwalekwale ana maana wane. Ana kada God kai ufia na fa bungu ka angi ana maedangi 'isi fuana molagali ne, sui nia fi taea wane famamana ne kera mae tafau na, ma nao kera si mae lau. Ma tani wane akulu ne nao si mae 'ua, God kai rokisi kulu fua ne kulu kai too ana noni ru falu ki. ⁵³ Ma noni kulu ne saitamana mae, God kai talana fua ne kai mauri firi. ⁵⁴ Ana kada God talana noni kulu 'urinai ma nao kulu si mae lau. Ma nia ka famamana na Kekedee Abu be saea, "God liufia na mae, ma na mae ka funu na!*" ⁵⁵ Na mae nao si liufia na.

Ma ka 'afitai na fuana mae ka kwatea na nonifie."*

⁵⁶ Ta'alaie go ne nia kwatea niki-lalae fuana mae fua falilana wane ki. Ma ana taki sa Moses go ne kwatea nikilalae fuana ta'alaie nai. ⁵⁷ Aia, kulu tangoa God, sulia na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ne famaui kulu fasia mae.

⁵⁸ Nia ne, wanefuta lea nau ki 'ae, mulu kai fangasia famamane kamulu ki. Ma mulu kai uu ngasi ana na raoe kamulu ki fuana 'Aofia, sulia mulu saitamana raoe kamulu ki fuana 'Aofia nao si 'o'oni.

16

Na malefo fuana 'adomilana wane 'i Jiudea ki

¹ Aia, nau ku olisia kekedee kamulu ki sulia na malefo be mulu okua fuana 'adomilana wane famamana ki be kera to 'i Jiudea. Nau ku doria mulu kai sasia na te ne nau ku saea laugo fuana wane famamana ki laona lofaa 'i Galesia. ² Ana Sande ki tafau, nia lea fuana te te wane amulu ka sasi akau ana te ne nia kai kwatea, ka bobola fainia te ne nia saitamana ka ngalia ana raoe nia, ma nia ka konia leleka nau ku dao. Dia mulu sasi 'urinai, ana kada nau ku dao mai siamulu, nao mulu si okua lau tani malefo, sulia mulu sasi akau tafau na. ³ Sui, ana kada nau ku dao kau, mulu

kai filia tani wane ka ngalia kwatee kamulu 'uria 'i Jerusalem. Ma nau kai kekede fuana wane fanaonao ki ana fikute wane famamana ki 'i Jerusalem sulia wane be ki mulu filida kera ka ngalia kwatee kamulu ki. Sui, kera kai ngalia kekedee nau fainia kwatee kamulu ma ka leka. ⁴ Ma dia mulu dori nau leka laugo faida 'uria 'i Jerusalem, tama kulu kai leka oku 'akulu.

Lekalae sa Paul

⁵ Nau kai leka siamulu 'i Korin 'i buri'ana kada nau ku liu ana lofaa 'i Masedonia, sulia nau ku manata sulia nau kai leka basi 'uria 'i Masedonia. ⁶ Ma ana kada nau ku to na senai fai kamulu, nau kai to fai kamulu sulia tani madame, ma nau ku to fai kamulu 'oto leleka ka dao ana kada ne uni gwarie ka sui. Ma ana kada nau ku liu daofa liu, nia lea 'asiana fua mulu kai kwai'adomi aku ana lekalae nau 'uria 'i fai ne nau kai leka 'uria. ⁷ Nao nau si doria go 'aku daolae to'omulu sulia kada tu'u go. Nau ku doria nau ku to ka tau fai kamulu, dia na 'Aofia alamatainia. ⁸ Nau ku manata nau kai to 'i seki 'i Efesus leleka ka dao ana maedangi kera saea ana Pentekos, suifatai nau ku fi leka. ⁹ Sulia kada nai na nia kada lea 'i seki, fua nau saitamana sasia raoe 'oro lea 'asiana ki, sui boroi 'ana wane 'oro ki laugo ne malimaee aku.

¹⁰ Dia sa Timoti dao kau siamulu, mulu kai sasi lea fuana, sulia nia ne wane rao na 'Aofia dia laugo nau. ¹¹ Nao mulu si manata tu'u 'ana sa Timoti. Ma ana kada nia ka daofa liu ana lekalae nia, mulu kai 'adomia, ma mulu kai fatainia na kwaimanie kamulu fuana, fua ne nia ka bobola fuana olilae mai 'i seki siaku. Sulia nau ku kwaimakwali ana sa Timoti fainia tani wane laugo ne kera famamana.

¹² Aia, sa Apolos na wanefuta kulu, nau ku saea firi nia ka dao to'omulu fainia tani wanefuta akulu ne kera dao kau siamulu. Boroi ma nia manata sae nia nao si lea fua lekalae kau siamulu ana kada ne. Ana ta

kada lau, dia nia ngwaluda fuana,
nia ka fi leka kau siamulu.

Fatae 'isi ki

¹³ Aia, mulu adaada, ma mulu ka
uu ngasi ana famamanae kamulu ki.
Ma mulu ka nonira'a, ma mulu ka
uu ngasi. ¹⁴ Ma ana ru ki tafau
ne mulu sasida, mulu ka fatainia
kwaimanie kamulu ki.

¹⁵ Aia, mulu saitamana na wane
eteta ne famamana 'i safitamulu 'i
Gris, nia ne sa Stefanas fainia toa
nia. Kera rao nikila tafau fuana
'adomilana wane God ki. Wanefuta
nau ki, nau ku amasi kamulu, ¹⁶ fua
ne mulu ka rosulia fatalana wane
dia sa Stefanas, ma na tooa nia
fainia tani wane lau ne kera rao
faida.

¹⁷ Nau ku eele 'asiana sulia
daolana sa Stefanas, ma sa Fotuna-
tus, ma sa Akaikus, sulia kera to
fai nau tafau, sui boro'i 'ana mulu
nao si bobola fua tolai fai nau.

¹⁸ Kera faeelea nau dia laugo kera
faeelea kamulu. Mulu kai fatainia
fuusi baitalae kamulu ki fuana wane
'urinai ki.

¹⁹ Aia, wane famamana ki laona
lofaa 'i Esia, kera kwatea kau fata
lealae kera ki fua mulu. Ma sa
Akuila ma ni Prisila fainia sa tifaida
ne kera oku laona lume kera fuana
folae, kera tafau go ne kera kwatea
laugo kau fata lealae kera ki fua
mulu. ²⁰ Ma wane ne kera fama-
mana ki tafau ne kera to 'i seki, kera
laugo ne kera kwatea fata lealae
kera ki fua mulu.

Aia, ma kamulu tafau go mulu ka
fatainia kwaimanie kamulu ki fua
mulu kwailiu, ana kada mulu kai
ada to'ona kamulu ki.

²¹ Aia, fata lealae nau fua mulu
ne, nau sa Paul talaku, nau ku kedea
kau ana 'abaku.

²² Ma dia ta wane nao si kwaimani
ana 'Aofia, nau ku doria God ka
kwatea kwaekwae fuana.

Ma nau ku doria 'asiana fua na
'Aofia sa Jesus kai oli na mai.

²³ Nau ku doria na 'Aofia kulu sa
Jesus kai kwatea kwaiofeie nia fua
mulu.

²⁴ Ma nau laugo, nau ku kwaimani
amulu sulia sa Jesus Christ.

Na Ruana Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Korin

Tani wane famanata susuke kera saea ne sa Paul sukea wane 'i Korin ki, sulia sa Paul saea nia kai leka siada, boroi ma nia nao si dao. Nia ka kekede na fuada, ma nao nia nao si leka na. Ma wane famanata susuke kera saea ne sa Paul nao si mamana go. Ma kera ka saea ne nia nao lau lifurongo mamana sa Jesus Christ. Wane famanata susuke nai 'i Korin, kera nao lau wane eta famamana 'i Korin. Sa Paul saeda ana, "wane 'e'ete ki." Ma fasia 11:22, kulu saitamana ne kera wane Jiu ki. Wane famanata susuke nai, kera liu musi kula fuana famanatalae. Ma wane ki folida fua famanatalae kera.

Wane famanata susuke nai, kera sasia ru ki tafau fuana falilana mamanalae sa Paul 'i Korin, fua ne kera talada wane ki kera kai alafafida ne kera fanaonao fuana wane 'i Korin, ma kera ka ngali malefo 'oro 'uria famanatalae kera.

Laona kekede ne, sa Paul ka olisia sukee 'oro nai ki. Ma na kekede ne nia fata 'asiana sulia sa Paul talana, ma sulia na nonifie nia ana nonina, ma manata 'aberolae nia fuana wane God ki. Nia fatainia ne nia rao nonimabe fuana God ana maurilana tafau.

Ru talingai ki laona buko ne:

Raoe sa Paul fuana wane famamana ki 'i Korin 1:1-7:16

Na kwatee fuana 'adomilana wane ki 'i Jerusalem 8:1-9:15

Sa Paul na wane ni lifurongo mamana 10:1-13:13

¹ Nau sa Paul, ta wane lifurongo ana sa Jesus Christ sulia na kwaidorie God. Nau fainia sa Timoti na wanefuta kulu, karo kekede kau fua mulu wane God ki ne mulu to laona mae fere baita 'i Korin, ma fuana wane God ki tafau laugo ne kera to laona lofaa 'i Gris.

² Nau ku fua fua ne God na Maa kulu ma na 'Aofia sa Jesus Christ ka

kwaiofei amulu ma ka kwatea na aroaroe fua mulu.

Sa Paul tangoa God

³ Kulu tangoa God na Maa sa Jesus Christ na 'Aofia kulu. God ne na Maa ana kwaimanataie fua kulu, ma nia na ne lalina kwaigwalelae ki tafau. ⁴ God 'adomi kulu, kada kulu too ana 'afitaie ki, fua ne kulu kai 'adomia laugo tani wane ne kera dao to'ona 'afitaie ki. Kulu bobola fuana 'adomilana wane ki, sulia na kwai'adomie ne God kwatea fua kulu. ⁵ Kulu dao to'ona nonifie 'oro ki, ka dia be sa Jesus Christ nonifi. Boroi ma God kwai'adomi akulu ka baita laugo, ka dia be nia kwai'adomi ana sa Jesus Christ. ⁶ Kalu nonifi fua ne ka 'adomi kamulu ma ka famaui kamulu. Ana kada kalu nonifi, God 'adomi kalu, ma kalu ka 'adomi kamulu laugo, ma kalu ka fanikila kamulu. 'Urinai mulu kai bobola fuana mabetaue ana kada mulu liu ana nonifie dia laugo ne kalu liu ana. ⁷ Ma kalu saitamana ru ne: Ana kada mulu liu ana nonifie dia laugo ne kalu liu ana, God kai 'adomi kamulu, dia laugo nia 'adomi kalu.

Sa Paul dao to'ona 'afitaie baita laona lofaa 'i Esia

(Acts 19:23-41)

⁸ Wanefuta ki 'ae, kalu doria mulu kai saitamana ne 'afitaie baita ne kalu dao to'ona kada kalu to laona lofaa 'i Esia. Ana kada nai, kalu fia ne kalu kai mae, sulia na 'afitaie nai baita ka tasa. ⁹ Kalu kwaisae ne maurilamalulu laona molagali karangi ka suina. Ma kalu saitamana ru nai ki fuli fua malu, fua nao kalu si fito'ona kalu talamalu, boroi ma kalu ka fito'ona God lalau ne saitamana taelana wane ne mae ki. ¹⁰ God ka 'adomi kalu fua ne kalu nao si mae ana 'afitaie nai ki. Ma nia kai kwai'adomi amalu laugo fua ne malimae kalu ki nao si bobola fuana saungilamalulu. Kalu ka fito'ona nia kai kwai'adomi amalu 'urinai, ¹¹ ana kada mulu 'adomi kalu ana folae kamulu ki. Nia ne, God kai kwai'adomi amalu sulia ne wane ki kera fua 'urinai fua malu ana kada 'oro ki. Nia ne, wane

'oro ki kera ka tangoa God sulia na kwai'adomie nia fua malu.

Sa Paul nao si talai garo ana wane 'i Korin ki*

¹² Wanefuta ki 'ae, kalu manata tango sulia kalu saitamana lea ana abulolamalu fuana wane ki tafau nia lea ma ka mamana, ma ka tasa fua mulu. Na abulolae kalu ka 'urinai nao lau sulia na liotoe ana wane ki, boro ma sulia na kwai'adomie God fua malu. ¹³⁻¹⁴ Kekedee nau ki fua mulu, kera ngwaluda fua malingailana. Boro ma nao mulu si saitamana lea amalu ana kada ne. Ma nau ku doria mulu kai sai lea amalu, fua ana maedangi na 'Aofia sa Jesus ka oli mai, mulu kai eele fai kalu, dia laugo ne kalu eele fai kamulu.

¹⁵ Ma sulia nau ku saitamana lea ana ne kulu kai eele fuana adalae to'okulu kwailiu, nau ku naia 'uria daolae to'omulu ana ruana kada, fua nau ku kwai'adomi amulu. ¹⁶ 'I nao nau ku kwaisae ana kada nau leka 'uria 'i Masedonia, nau kai liu kau siamulu. Ma ana kada nau ku oli mai, nau kai liu laugo siamulu, fua ne mulu kai kwai'adomi aku ana lekalaku 'uria lofaa 'i Jiudea. ¹⁷ Sui boro 'ana nau ku naia daolae ro ru fua mulu 'urinai, nau nao si dao na to'omulu. Mulu nao si kwaisae ne manatalaku tatala kwailiu ana kada 'oro ki sulia nau nao si dao siamulu. Nau nao si dia wane ana molagali ne kera fata 'uri, "Iu, nau kai sasi 'uri," ma burina kera ka fata lalau 'uri, "Nau nao si sasi go 'uri."

¹⁸ Na fatalaku mamana dia laugo na fatalana God ne mamana ¹⁹ sulia manatalaku dia laugo manatana sa Jesus Christ na Wele God ne kalu sa Silas fainia sa Timoti kalu 'ainitalo ana fua mulu. Ma manatana sa

Jesus nao si tatala kwailiu ana kada 'oro ki. Boro ma nia na ne wane ne saea, "Iu, nau kai sasi 'uri," ma nia ka sasi 'urinai. ²⁰ God famamana fata alangaie nia ki tafau ana sa Jesus Christ. Ma kulu alafafia ne sa Christ famamana na fata alangaie God. 'Uraini kulu ka tangoa God. ²¹ Ma God kwatea ma kalu fai kamulu laugo, kulu ka 'ado fainia sa Jesus Christ. Ma God laugo ne fili kulu, ²² ma ka alua na maetoto akulu fuana wane nia ki ana Anoeru Abu. Nia kwatea na Anoeru Abu fua kulu 'uria tolae laona mangokulu, fua ne kulu ka saitamana laugo God kai kwatea ru lea 'oro ki fua kulu.

²³ Aia, God saitamana fatae nau ki mamana 'asiana. Nao nau si leka kau 'i nao siamulu 'i Korin sulia nao nau si doria balufilamulu fuana ru be mulu sasida ki. ²⁴ Nao kalu si doria ne kalu kai gwaungai fafi kamulu ana sumailamulu ana te ki ne mulu famamana ana. Sulia kalu saitamana na famamane kamulu ana sa Jesus nia nikila na. Boro ma kalu doria kalu kai kwai'adomi amulu, fua mulu kai eele.

2

¹ Kada be sui nau ku dao siamulu, nau ku balufi kamulu, ma nau ku fakwaimanatai kamulu. Sulia te be nao nau si leka go kau siamulu, sulia nao nau si doria fakwaimanatai kamulu lau. ² Tala'ana mulu kai faeele nau. Ma dia nau ku fakwaimanatai kamulu, tama sa ti mone ne ka faeele nau? Nao go ta wane, sulia nau ku kwatea mulu ka kwaimanatai. ³ Sulia ru ne, nao nau si leka kau siamulu, boro ma nau ku kekede* kau fua mulu fuana fa'ololana tani wane amulu. Ma kada nau kai dao kau siamulu, mulu

* **1:11** Tani malimae ana sa Paul, kera saea sa Paul sukea wane 'i Korin ki sulia sa Paul saea nia kai leka siada ma nia nao si dao. Nia ka kekede na fuada ru fulina nia kai leka. Ma kera ka 'uri, "Wane ne sa Paul fatalana nao si mamana go." Ma kera ka saea ne nia nao lau lifurongo mamana sa Jesus Christ. * **2:3** Te ne sa Paul ka saea 'i seki ma ana 7:5-16 kwatea ma kulu saitamana tani wane famamana kera fulia ru ta'a 'asiana ki. Alamia sa Paul fata sulia ta wane famamana nia fata falia sa Paul maana fikute wane tafau. Nia fata 'uri, "Sa Paul nia nao lau lifurongo mamana sulia fatalana nao si mamana." 'Uraini be lekalae be (2:1) ka fanonifi 'asiana. Ma kulu ka ada to'ona ana 2:5-10 na wane nai fata fali 'asiana sa Paul talana. Sa Paul nia ka kwatea sa Titus fainia ta kekede, ma ka saea wane famamana ki kera kai balufia na wane nai. Ana 2:5-11 kulu ada to'ona ne kera balufia wane nai.

si fakwaimanatai nau ana ru be. Mulu wane ne nau ku doria mulu kai faeele nau. Sulia nau ku saitamana dia nau ku eele, tama mulu tafau mulu kai eele laugo. ⁴ Kada be nau ku kekede kau fua mulu, nau ku kwaimanatai 'asiana, ma kafo 'i maaku ki ka igwa sulia nau ku angi. Nao nau si kekede kau fua mulu fua ne mulu kai kwaimanatai, boroi ma nau ku kekede kau fua mulu kai saitamana na kwaimanie baita nau fua mulu tafau.

Manatalugea na wane abulo ta'a

⁵ Aia, ma fuana wane ne abulo ta'a ma ka safalia liodilae ne safitakulu. Nia fakwaimanatai nau, boroi ma nia ka fakwaimanatai kamulu ka tasa. Na liodilae be nia suina, sulia ⁶ 'oro lamulu mulu kwatea kwaekwae fuana wane be, ma ka bobola na. ⁷ Ma ana kada ne, lea fua mulu kai manataluge na ana, ma mulu kai fata kwairadui fuana, fasi nia ka kwaimanatai 'asiana, ma ka oli faburi. ⁸ Nia ne, nau ku gani kamulu fua ne mulu kai fatainia fuana ne mulu kwaimani mamana ana. ⁹ Sulia te be nau ku kekede kau 'i nao sulia nau ku doria nau ili to'omulu, fua nau ku dao to'ona dia mulu kai rosulia fatae talingai nau ki tafau. ¹⁰ Ma kada kamulu manataluge ana wane be, nau boroi manataluge laugo ana. Ma nau ku manatalugea ka suina wane be fulia ru ta'a aku. Sa Christ saitamana ne nau ku manatalugea, fua nau ku 'adomi kamulu ana to okue lea. ¹¹ Ma nau ku doria nau manatalugea, fasi sa Saetan ka liufi kulu. Sulia kulu saitamana nia doria ka sasia 'afitaie ki akulu.

Sa Paul manata 'abero sulia wane 'i Korin ki

¹² Aia, ana kada nau ku dao 'i Troas* 'uria 'ainitalolae ana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ, nau ku dao to'ona na 'Aofia nia kwatea ka ngwaluda fua malu fua kalu ka rao 'i senai. ¹³ Sui boroi 'ana ka 'urinai, nau ku manata 'abero baita 'asiana fua mulu, suli nao nau si dao to'ona wanefuta kulu sa Titus, wane be ngali fatae suli kamulu. Nia ne

kwatea ma nau ku fata alualu fuana wane 'i Troas ki, ma nau ku leka na 'aku 'uria 'i Masedonia fuana daolae to'ona sa Titus.

Na raoe sa Paul

¹⁴ Aia, nau ku tangoa God sulia nia kwatea kulu ka 'ado fainia sa Christ. Ana kada ki tafau, sa Christ talai kulu laona kwailiufie nia 'i naona wane ki tafau. Ma God ka kwate kulu ka fata talo ana na farongoe sulia sa Jesus Christ ana fere ki tafau. Ma na farongoe nai, nia dia ta ru moko lea ne leka 'uria kula ki tafau. ¹⁵⁻¹⁶ Kada kulu farongo 'urinai sulia sa Jesus Christ, kulu faeele God. Ma kulu kwatea na 'ai moko lea ana na Farongoe Lea ka talofia fere ki tafau. Ma wane ne kera ka too ana maurie firi, na Farongoe Lea dia na ru moko lea ne ngalia mai na maurie firi fuada. Boroi ma wane ne kera ngalia kwaekwae fasia God, na Farongoe Lea dia na ru moko ta'a ne saungida kera ka mae.

Aia, nao ta wane si bobola fuana 'ainitalolae ana Farongoe ne dia God nao si 'adomia. ¹⁷ Ma nao kalu si dia wane 'oro ne kera farongo ana na fatalana God fua ne kera kai toda ana malefo. Boroi ma kalu 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia God nia eresi kalu. Kalu ka saea ru mamana ki ana nikila sa Jesus Christ. God saitamana ru ki tafau ne kalu sasida.

3

Na alangaie falu ana Anoeru Abu

¹ Kada kalu ka fata sulia raoe kalu 'urinai, nao mulu si fia ne kalu ka naunau. Kalu nao si bobo 'uria tani wane 'e'ete ne kera kai kekede suli kalu fua ne kamulu ka saitamana malu kera kai sai amalu ne kalu wane rao God ki. Tani wane 'e'ete kera sasi 'urinai, boroi ma kalu nao. ² Kamulu na ne dia na kekedee nai, sulia na famamanae kamulu fatainia ne kalu lifurongo mamana ki. Kalu fainia wane ki tafau kalu saitamana ru nai. ³ Ma na famamanae kamulu ne dia na kekedee ne fatainia kalu lifurongo ki, ma sa Jesus Christ ne kedea ru nai, ma ka kwatea fua malu. Ma nia nao si kedea ana kafo

* 2:12 Acts 20:1

fuana kekedee, boroi ma nia kedea lalau ana Anoeru mauri God. Ma nia nao si kekede 'i fafona ta fau dia taki ki ne God kwatea fuana sa Moses, boroi ma nia kekede laona maurilamulu.

⁴ Kalu famamana 'asiana ru ne ki kera mamana, sulia kalu fito'ona God ne 'adomi kalu sulia sa Christ. ⁵ Nao kalu si saea ne kalu bobola fuana raoe nai sulia saitamarue kalu ki. Boroi ma God ne kwatea kalu ka bobola fua raolae fuana. ⁶ God ne kwai'adomi amalu, fua ne kalu ka bobola 'uria famanatalae sulia na alangaie falu nia. Ma na alangaie falu nai, nao lau ru ana taki sa Moses kedea ki, boroi ma nia na ru ana Anoeru Abu. Sulia taki ki kwatea mae, boroi ma na Anoeru Abu kwatea maurie firi.

⁷ Ma 'i nao mai, ana kada God kedea taki ki fafona reba fau ki, na madakwalana God nia ngwasinasina kalia sa Moses. Ma na maana sa Moses ka ngwasinasina sulia na madakwalana God, ma ka rara fafia maana wane Jiu ki, ma nia 'afitai kera ka ada 'uria na maana sa Moses, sui boroi 'ana na ngwasinasinalana maana sa Moses ka koso na fasi ngwasinasinae. Aia dia na taki ne kwatea mae ka dao ana 'initoe 'urinai, ⁸ tama na 'initoe ana raolana Anoeru Abu nia baita ka tasa. ⁹ Ma dia na alangaie ana taki ki ne kwatea kwaiketoie nia 'initoa, tama na alangaie falu ne kwatea kulu ka 'o'olo 'i maana God, nia 'initoa ka tasa. ¹⁰ Ma ana kada ne, na 'initoe ana alangaie ana taki ki nia dia ta ru 'o'oni go, sulia na alangaie falu ne 'initoa ka tasa. ¹¹ Na 'initoe na alangaie ana taki ki, nia koso na. Boroi ma 'initoe na alangaie falu ne toto firi.

¹² Ma sulia kulu saitamana lea ana na alangaie falu, nia ne kwatea ma nao kalu si mau 'uria 'ainitalolae fua mulu. ¹³ Nao kalu si dia sa Moses be alua 'aba maku fafia na maana, fua wane Jiu ki nao kera si ada to'ona na ngwasinasinae be 'i maana nia koso na fasi ngwasinasinae. ¹⁴ Ma 'i nao mai, manatada wane Jiu ki kera ngasi. Ma ana kada ne laugo,

kada kera idumia na Kekedee Abu, na manatada wane Jiu ki dia kera sufafia ana 'aba maku be sa Moses alua fafia maana, sulia 'afitai kera ka saitamana na ru mamana. Sa ti ada ne famamana ana sa Jesus Christ, God ka lafua na ru ne sufafia na manatana, fua ne nia ka saitamana ru mamana.

¹⁵ Ma 'i ta'ena boroi, kada kera idumia taki sa Moses ki, nao kera si saitamana go. ¹⁶ Boroi ma sa ti ne abulo 'uria na 'Aofia, na 'Aofia ka lafua na ru ne sufafia na manatana. ¹⁷ Ma na 'Aofia nai nia na Anoeru Abu. Ma dia ta wane ka too na ana na Anoeru Abu 'i laona maurilana, nia to sakwadola na. ¹⁸ Ma 'urinai na maa kulu nao ta ru si susia na, kera fatainia na raralana ngwasinasinae na 'Aofia. Ma na Anoeru 'Aofia rokisi kulu leleka kulu ka dia na 'Aofia 'inito kulu.

4

¹ Sulia na kwaimanataie God fua malu, nia ka eresi kalu 'uria sasilana na raoe nai ana 'ainitalolae. Nia ne, nao kalu si sui fasia 'ainitalolae. ² Ma nao kalu si fulia abulolae agwa ta'a ki fainia ru ni fa'ekelae ki. Ma nao kalu si suke, ma nao kalu si talana na fatalana God. God saitamana ne kalu farongo ana ru mamana ki fua ne wane ki tafau kera ka famamana ana raoe kalu. ³ Dia na Farongoe Lea ne kalu 'ainitalo ana nia 'afitai fuana malingailana, tama nia 'afitai go fuana wane ne nao si ngalia na maurie firi. ⁴ Nao kera si famamana, sulia sa Saetan sufafia manatalada. Sa Saetan gwaungai fafia ru ta'a ana molagali ne. Nia lui kera fua ne nao kera si ada to'ona na madakwalae ne leka mai fasia na Farongoe Lea sulia na 'initoe sa Jesus Christ ne na nununa God. ⁵ Nao kalu si 'ainitalo amalu talamalu. Boroi ma kalu 'ainitalo ana sa Jesus Christ ne 'Aofia. Ma kalu ka saea kalu wane rao sa Jesus ne nia eresi kalu fuana 'adomilamulu. ⁶ Ana kada God saungainia ru ki tafau, nia fata 'uri, "Alua madakwalae ka rara laona maerodo."* Ma nia ka famadakwala

* 4:6 Jenesis 1:3

laugo na manatalakulu, fua ne kulu ka saitamana God 'initoa ne sa Jesus Christ fatainia.

⁷ Na madakwalae ma na nikilalae ne rara laona nonimalu ne ngwatautau, nia dia ta ru lea 'asiana ne God alua 'i laona ta bi ru ngwatautau. 'Urinai, wane ki tafau kera ka ada to'ona ne kalu too ana nikilalae baita fasia God, nao lau ru kalu talamalu.

⁸ Ana kada 'oro kalu dao to'ona 'afitaie ki, ka 'urinai boroi 'ana, kalu si sui fasia na raoe kalu. Ma ana tani kada, kalu nao si saitamana te ne kai fuli fua malu, ka 'urinai boroi 'ana, kalu fito 'ua ana God.

⁹ Ma sui boroi 'ana kalu ka too ana malimae 'oro ki, God nao si luka amalu. Ma sui boroi 'ana malimae kalu kera 'ui amalu 'i ano, ma kalu tatae lau. ¹⁰⁻¹¹ Iu, nia dia ne malimae kalu ki saungilamalu ana maedangi ki tafau, sulia kalu 'ainitalo sulia sa Jesus. Nonimalu dia nia na ana maelana, fua ne wane ki kera ka ada to'ona maurie nia amalu. ¹² Nia ne, kera ka doria saungilamalu, sulia na raoe kalu. Ma kamulu ne, mulu ngalia na maurie firi, sulia na raoe kalu.

¹³ Na Kekedee Abu be fata 'uri, "Nau ku famamana ana God, ma nia ne kwatea ma nau ku fata sulia nia."✧ Ma famamanae kalu nia 'urinai laugo, sulia kalu fata sulia God sulia kalu famamana nia. ¹⁴ Kalu saitamana God ne taea na 'Aofia sa Jesus 'uria maurie. Ma ka dia laugo ne God taea sa Jesus, nia kai tae kalu 'uria maurie, ma ka ngali kalu laugo fai kamulu 'uria tolai fainia. ¹⁵ Kalu liu 'i laona 'afitaie 'oro 'urinai ki, fua kai 'adomi kamulu. Ma ana kada ne wane 'oro ki kera saitamana na kwaiofeie God fuana famaurie, ma wane 'oro ki kera ka tango nia.

¹⁶ Sulia nia 'urinai, nao kalu si mango fasi 'ainitalolae. Boroi ma ana maedangi ki tafau, nonimalu kai ngwaro fuana ngwatautae, ma ana maedangi ki tafau laugo God ka fanikila na mangomalu. ¹⁷ Ma na 'afitaie ne kalu liu ana kada nai ki, nia kai sui. Ma sulia kalu liu ana ru nai ki, God kai kwatea na 'initoe

baita ne toto firi fua malu. Ma na 'initoe ne kalu kai ngalia, nia baita ka liufia 'afitaie ki ne kalu too ana kada ne. ¹⁸ Nao kalu si manata sulia ru ki ne kalu saitamana ada to'oda, boroi ma kalu manata sulia ru ki ne kalu si bobola fuana adalae to'oda ana kada ne. Sulia ru ne kalu ada to'oda ki nao si to tau, boroi ma ru ne kalu si ada to'oda ki ne toto si sui.

5

¹ Kulu saitamana ana kada ne noni kulu ka mae, boroi ma God kai kwatea noni falu ki fua kulu fua tolai 'i langi. Sulia ana kada ne, na noni kulu dia lume ki laona molagali, ne kera kai ogea laugo. Boroi ma kulu kai to laona noni ru ki ne God ka saungainia 'i langi. Ma na noni ru falu kulu dia lume ne toto firi. ² Ana kada ne, kulu ka doria 'asiana lekalae fasia molagali ne, fua ne God kai kwatea na noni falu fua kulu ne to 'i langi. ³ Sulia kada kulu kai to ana noni ru falu suina, anoa kulu nao si dia wane ne dadara. ⁴ Aia, ma ana kada kulu to laona molagali ne ana noni kulu ne kai mae, kulu angi sulia 'afitaie ki dao to'okulu. Ma kulu si doria go lekalae fasia noni ru nai, boroi ma kulu doria tolai ana noni ru falu 'i langi, fua na noni kulu ne saitamana mae, God kai talana ana noni ne abu fura ki ma ka toto firi. ⁵ Aia, God ka sasi akau na akulu fua ne nia kai fuli 'urinai. Ma nia ka kwatea laugo na Anoeru Abu ka fatainia ne God kai sasi mamana 'urinai fua kulu.

⁶ Nia ne kulu nao si mau ana ta ru. Ma kulu ka saitamana kada kulu to 'ua ana noni kulu 'i laona molagali, nao kulu si to 'ua fainia na 'Aofia 'i langi. ⁷ Maurilakulu nia maurie ana famamanae, ma nia nao lau maurie ana ru ne kulu saitamana adalae to'ona ki. ⁸ Ma kulu si mau ana mae. Sulia kulu doria 'asiana lekalae kau fasia noni ru ne ki laona molagali, fua kulu kai to ana fere mamana kulu 'i langi fainia na 'Aofia. ⁹ Aia, sui boroi 'ana kulu ka to 'ua laona molagali ne naoma kulu ka to 'i langi, na kwaidorie kulu ne

✧ 4:13 Psalm 116:10

baita ka tasa na fua kulu kai faeelea na 'Aofia. ¹⁰ Ma kulu tafau go, kulu kai uu 'i nao ana sa Jesus Christ, fua ne nia kai ketoa raoe kulu ki. Ma nia kai kwatea kwaiarae ki fuana te te wane akulu ne rao lea fuana 'i laona molagali ne. Ma nao nia si kwatea kwaiarae ki fua te te wane ne raolana ta'a laona molagali ne.*

Kwaimani fainia God sulia sa Jesus Christ

¹¹ Kalu fuusi baita ana na 'Aofia, nia ne kalu ka sasi 'uria 'adomilana wane ki fua ne kera ka famamana. God saitamana ne kalu fata mana, ma nau ku doria mulu kai saitamana ru nai laugo. ¹² Ma na fatalaku nai, nao lau fua ne nau doria fata lealae suli kalu fua mulu. Boro ma kalu doria mulu kai fuusi baita ana raoe 'o'olo kalu, fua ne mulu kai bobola fainia lulana wane ki ne kera fuusi baita ana ru ne wane ki ada ga 'ada ana maada ma nao lau ana ru laona mango. ¹³ Tani wane ki kwaisae kalu oewanea. Aia, kera fata 'urinai sulia kalu rao nikila fua God. Ma ka mamana 'asiana, kalu nao si oewanea, ma nia ne sasia ma kalu ka bobola fuana raoe nikila fua mulu. ¹⁴ Kalu rao nikila, sulia kalu saitamana sa Jesus Christ ne kwaimani amalu. Kalu saitamana laugo ne taifilia sa Jesus Christ go ne mae talana wane ki tafau, ma ka dia wane ki tafau kera mae na fainia. ¹⁵ Nia mae fua ka famauria wane ki tafau. Nia mae fua ne wane ne kera too ana maurie falu, nao si to ga 'ada fuana sasilana kwaidorie kera ki, boro ma na kwaidorie sa Jesus Christ, ne nia mae ma ka tatae laugo fuana famaurilada.

¹⁶ Nia ne, na manatalae kulu sulia ta wane nao si dia lau na manatalae wane ana molagali ne. Ma sui boro 'ana kada be sui ne na manatalae kulu ki 'urinai sulia kulu manata garo sae sa Jesus Christ nia ta wane ga 'ana. Boro ma ana kada ne, kulu saitamana nia nao lau ta wane 'o'oni ga 'ana. ¹⁷ Ma dia ta wane famamana ana sa Jesus Christ, nia na wane falu na. Ru 'ua ki suina,

ma ru falu ki ka dao na mai. ¹⁸ God sasia ru nai ki tafau go sulia sa Jesus Christ. Nia ka tala kulu fasia na malimaelae 'uria wane kwaimani nia ki. Ma nia ka kwatea raoe fua malu ana na talalana wane ki, fua ne kera ka alua na wane kwaimani nia ki. ¹⁹ Na ru ne kalu farongo na ana ne God kwatea wane ki tafau kera ka kwaimani fainia sulia sa Jesus Christ. Ma nia ka manataluge ana abulo ta'alaie kera ki. Ma nia ka kwatea na raoe fua malu fua kalu ka 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia God ne talana wane ki 'uria na wane kwaimani nia ki.

²⁰ Nia ne, kalu na wane fuana saelana na fatae sa Jesus Christ ki. Ma ana kada kalu ka 'ainitalo ana, nia dia God 'ana talana ne fata. Aia, ma sulia sa Jesus Christ, kalu amasi kamulu fua mulu kai alamatainia God kai rokisi kamulu fasia na malimae fua ne mulu kai alua na wane kwaimani nia ki. ²¹ Sui boro 'ana sa Jesus Christ ka nao ta ta'alaie ana, God kwatea ma nia ka ngalia na abulo ta'alaie kulu ki, fua God ka fa'o'olosi kulu dia ne nia 'o'olo laugo sulia famamanae kulu ani nia.

6

¹ Sulia kalu rao fainia God, kalu amasi kamulu ne mulu ngalia na kwaiofeie God, nao mulu si alamatainia na kwaiofeie nia ka leka 'o'oni ga 'ana fua mulu. ² Sulia God saea laona Kekedee Abu ka 'uri, "Ana kada fuana fatailana na kwaiofeie nau fua mulu, nau ku fafurongo 'uria folae kamulu ki.

Ma ana maedangi fuana famaurilamulu, nau ku 'adomi kamulu."*

Aia, te ne nau ku saea fua mulu nia 'uri: Kada ne na kada mulu kai ngalia na kwaiofeie God, ma ta'ena ne na maedangi mulu kai ngalia na maurie falu.

³ Kalu madafia nao kalu si fulia ta ru ta'a, sulia kalu ne doria ta wane si fata fali kalu sulia na raoe kalu. ⁴ Boro ma kalu sasi lea ana kada ki tafau, fua ne abulolamalu

* **5:10** Sa Paul famanata laugo 'urinai ana 1 Korin 3:13. ✧ **6:2** Aesaea 49:8

ka fatainia kalu ne wane rao God ki. Ma sulia nia 'urinai, kalu ka mabetau fainia wane ki ne kera kwatea 'afitaie 'oro ki fua malu. ⁵ Ma kera ka namusi kalu, ma kera ka alua kalu laona beu ni kanie, ma kera ka dau kalu ana ngalungalue. Kalu ka rao nikila 'asiana, ma ana tani kada nao kalu si maleu, ma kalu ka fiolo laugo. ⁶ Kalu fatainia ne kalu na ne wane rao God ki ana ru 'o'olo ne kalu sasida, ma na saitamarue kalu, ma na mabetaue kalu, ma na kwaiofeie kalu fuana wane ki. Ma na Anoeru Abu fainia na kwaimanie kalu ne mamana, nia ka fatainia laugo. ⁷ Ma na fatae mamana kalu fainia na nikilalae God laugo, ru nai ki fatainia laugo ne kalu na ne wane rao God ki. Aia, na talo kalu ma na naife ni sauwane kalu, nia na ne abulolae 'o'olo kalu. ⁸ Tani wane kera manata baita amalu, ma tani wane ka nao. Ma tani wane kera tango kalu, ma tani wane kera ka fata ta'a amalu. Sui boroi 'ana kalu ka fata mamana, tani wane kera saea kalu wane susuke ki ga 'ana. ⁹ Sui boroi 'ana tani wane kera nao si doria saitama malu, wane 'oro ki kera saitama malu. Ma sui boroi 'ana wane 'oro ki kera doria kalu ka mae, kalu mauri 'ua. Ma sui boroi 'ana kera kwatea na kwaekwae fua malu, nao kera si saungi kalu go. ¹⁰ Ma sui boroi 'ana tani ru ka faliodila kalu, kalu eele ga amalu sulia dangi ki. Ma sui boroi 'ana kalu ka siofa ana ru ki laona molagali, kalu saitamana kalu 'adomia wane 'oro ki, kera ka tooru ana ru ki 'i langi. Ma sui boroi 'ana kalu nao si too ana ru 'oro ki laona molagali, kalu too ana ru lea ki tafau 'i langi.

¹¹ Kwaimani lea nau ki 'ae ne kamulu to 'i Korin, kalu kekede na sulia na 'afitaie kalu ki, ma nao kalu si safungainia manatalamalu fasi kamulu. ¹² Nao lau kalu ne susia na kwaimanie kalu fua mulu. Boroi ma kamulu lalau ne susia na kwaimanie kamulu fasi kalu. ¹³ Nau ku fata fua mulu dia kamulu wele nau ki. Nia bobola fua kwaimanie kamulu fua malu nia baita, dia laugo

ne kalu kwaimani amulu.

Nao mulu si oku fainia wane nao si famamana ki

¹⁴ Aia, nao mulu si 'ado kamulu fainia wane nao si famamana sa Jesus Christ ki. Sulia ne na wane ne to 'o'olo ma na wane ne nao si to 'o'olo, keroa 'e'ete kwailiu tafau. Ma na madakwalae nia 'afitai ka to oku fainia na maerodo. ¹⁵ Ma sa Jesus Christ fainia sa Saetan, 'afitai keroa ka alua te manatalae. Ma ta wane ne famamana sa Jesus Christ, nia si bobola fuana kai rao oku fainia na wane ne noni'ela ana sa Jesus Christ. ¹⁶ Ma na Beu Abu God, nao si lea fua ta wane ka fosa nunuiru ki laugo 'i senai. Ma kulu wane famamana ki, kulu dia na lume abu God. Sulia God be fata 'uri,

“Nau kai to fainia wane nau ki. Ma nau kai leka kwailiu 'i safitada. Ma nau ne God kera, ma kera ne wane nau ki.”[☆]

¹⁷ Ma na 'Aofia ka fata lau 'uri, “Kamulu ka to matali amulu fasia wane ne nao si famamana ki, ma mulu ka fasida amulu.

Ma dia mulu nao si sasia te ki ne bilia, tama nau ku alafafi kamulu.”[☆]

¹⁸ Dia kamulu sasi 'urinai, nau Maa kamulu, ma kamulu ne wele nau ki.

Nau, na 'Aofia nikila ka tasa, nau ku fata 'urinai.”[☆]

7

¹ Kwaimani lea nau ki 'ae, ru nai ki God ka eta fata ana fua kulu. Nia ne, kulu ka fafalu kulu talaka fasia na ta'alae ne kwatea ma noni kulu ma maurie kulu ki ka bilia. Ma kulu ka to 'o'olo tafau, sulia kulu fuusi baita ana God.

Sa Paul eele sulia fatae sa Titus ngalia mai

² Aia, kalu doria 'asiana mulu kai kwalo kalu. Sulia kalu nao si sasia go ta ru ta'a fuana ta wane, ma kalu nao si falia ta wane, ma kalu nao si sukea ta wane. ³ Nau nao si saea lau ru ne ki fuana balufilamulu. Sulia nau ku saea ka suina kalu

kwaimani 'asiana amulu. Nia ne, ana kada kalu mauri 'ua naoma ana kada kalu mae, 'afitai ta ru ka lafua na kwaimanie kalu fua mulu. ⁴ Nau ku fito ma nau ku tango kamulu 'asiana. Nia ne, sui boroi 'ana kalu ka liu ana 'afitaie 'oro ki, nau nao si mau, ma nau ku eele 'asiana.

⁵ Ma ana kada kalu dao 'i Masedonia, ✧ kalu nao si too na ana ta kada fuana mamaloe, sulia ne 'afitaie ki nao si sui fasi kalu, ma malimae kalu ki kera ka olisusu 'asiana fai kalu, ma kalu ka manata 'abero 'asiana laugo fua mulu. ⁶ Boroi ma God, ne saitamana faeelelana wane ne kera kwaimanatai, nia kwatea ma kalu ka eele ana daolana mai sa Titus. ⁷ Na daolana mai sa Titus ne kwatea ma kalu ka eele, ma kalu ka eele laugo sulia na fatae ne nia ngalia mai, sulia nia saea kamulu radu nia. Ma nia ka farongo kalu ne kamulu doria 'asiana fua nau leka dao to'omulu. Ma nia ka farongo kalu laugo ana kamulu kwaimanatai sulia na 'afitaie ne kamulu kwatea fuaku. Ma nia ka farongo kalu laugo ana na kwaimanie mamana kamulu fuaku. Ma sulia ru nai ki, nau ku eele 'asiana.

⁸ Sui boroi 'ana kamulu ka kwaimanatai sulia na kekedee be nau ku kwatea kau, nau ku manata sulia ne nia lea fua nau ku kwatea kau. 'I nao, ana kada nau ku saitamana kamulu kwaimanatai, nau ku kwaimanatai sulia nau ku kwatea kau. Boroi ma liodilae kamulu nao si tau. ⁹ Ma ana kada ne, nau ku eele. Nau ku eele nao lau sulia kamulu kwaimanatai, boroi ma sulia kamulu fa'o'olosia na abulolamulu sulia kamulu kwaimanatai. God 'adomi kamulu ana liodilae nai. Nia ne sasia kalu nao si fali kamulu ana kekedee be. ¹⁰ Dia God faliodila ta wane, nia kwai'adomi ana 'uria kari abulolae fasi ta'alaie fua God kai famauria. Ma nia ne ru lea 'asiana, ma kulu ka eele sulia. Boroi ma, dia ta wane ka liodila ma nia nao si kari abulo fasi ta'alaie nia, liodilae nai nia bobola fuana saungilana na wane.

¹¹ Mulu kai ada to'ona basi te lea

✧ 7:5 2 Korin 2:13

ne na liodilae ne leka mai fasia God ka sasia amulu. Nia kwatea kamulu ka doria 'asiana fatailana 'o'oloe kamulu. Mulu guisasu ana wane ne sasia garoe, ma mulu ka mau, ma mulu ka doria 'asiana sualaku, ma mulu ka doria 'asiana sasilana ru 'o'olo ki, ma mulu ka doria 'asiana kwatelana ketoie fuana wane ne abulo ta'a. Ana ru ki tafau ne kamulu sasia, kamulu fatainia na ne nao mulu si 'ado fainia ana ru ta'a ne nia ka sasia.

¹² Nia na ne sasi nau ku kwatea kau na kekedee be, nao lau sulia na wane ne abulo ta'a ga 'ana, ma nao lau sulia na wane ne nia sasi ta'a fuana ki. Boroi ma nau ku kekede kau, fua ne kamulu ka fatainia na kwaimanie kamulu fua malu. Ma God ka saitamana na kwaimanie kamulu nia mamana. ¹³ Nia ne sasi kalu ka eele 'asiana sulia.

Ma nao lau ru nai ki go kwatea kalu ka eele, sulia kalu eele laugo sulia sa Titus nia eele sulia ru lea ki ne kamulu sasi 'uria radulana. ¹⁴ 'I nao na mai, nau ku tango kamulu fuana sa Titus. Ma ana kada nia dao to'omulu, kamulu famamana fatae nau ki. Ru ki tafau ne kalu fata sulia fua mulu, nia mamana. Ma 'urinai kamulu fatainia na tangolae kalu sulia kamulu fuana sa Titus nia mamana laugo. ¹⁵ Nia ne, kwaimanie nia fua mulu baita 'asiana, sulia nia manata to'ona na kwairoilae ne kamulu sasi ana te ki ne nia saea fua mulu. Ma nia kwaimani amulu sulia nia manata to'ona kada kamulu kwaloa, ma mulu ka fuusi baita ana. ¹⁶ Nau ku eele 'asiana sulia nau ku fitomulu.

8

Kwatee wane famamana ki

¹ Wanefuta nau ki 'ae, kalu doria fua mulu kai saitamana te ne fuli 'i safitana wane famamana ki laona lofaa 'i Masedonia sulia na kwai'ofeie God. ² Sui boroi 'ana kera ka liu laona ilitoe ma 'afitaie baita ki, kera eele ga 'ada. Ma sui boroi 'ana kera ka siofa 'asiana, kera kwatea ru 'oro ki fuana 'adomilana wane ki. ³ Nau ku famamana kera kwate ka bobola laugo fainia te ki

ne kera kwatea, ma kera kwatea ka liufia na te ne bobola fuana kera ka kwatea. Ma sulia kwaidorie kera talada, ⁴ kera ka amasi kalu laugo fua kalu ka alamatainia fua kera ka 'adomia wane ne kera famamana ki 'i Jiudea. ⁵ Kalu kwele, sulia kera sasi 'urinai. Eteta kera manata kalia ru God doria kera kai sasia. Ma kera manata kalia laugo sasilana te ne kalu doria.

⁶ Ma sa Titus ne safali ana rae 'i Korin fuana konilana na malefo fuana 'adomilana wane ki 'i Jiudea, kalu ka gani nia fua nia ka sasi ngan-gata ana 'adomilamulu fua fasuilana rae nai. ⁷ Nau ku saitamana na famamanae kamulu baita, ma mulu ka saitamana 'ainitalolae, ma mulu ka saitamaru, ma mulu ka doria 'asiana 'adomilana wane ki 'ali'ali, ma na kwaimanie kamulu fua malu ka baita 'asiana laugo. Nia ne, kalu ka doria kwai'adomie kamulu fuana wane 'i Jiudea ki ka baita laugo, sulia kwaimanie kamulu ki.

⁸ Aia, ana fatae nai, nao nau si sumai kamulu lau fua sasilana. Boro ma nau ku doria mulu ka saitamana wane famamana ki 'i Masedonia, kera 'ali'ali ana kwatelana kwai'adomie kera. Ma nau ku farongo kamulu na ana, ne mulu kai fatainia na baitalana kwaimanie kamulu ki. ⁹ Kamulu saitamana na kwaimanie na 'Aofia kulu sa Jesus Christ nia baita 'asiana fua kulu. Sui boro 'ana nia ka 'initoa 'asiana mai 'i langi, nia ka alu nia talana 'uria siofae ana lekalana mai ka rufia na noni wane fua ne ka 'adomi kulu. Ma sulia na siofae nia ne kwatea kulu ka 'initoa.

¹⁰ Aia, nau ku saea ne nia lea fua mulu ka fasuia na koni malefo-lae be mulu safali mai ana fangali be sui kau. Kamulu na ne wane eteta ne mulu koni malefo fuana 'adomilana wane 'i Jiudea. Ma kamulu laugo ne wane eteta ne doria sasilana. ¹¹ Nia ne, lea fua mulu kai uu ngasi fuana fasuilana rae ne. Ka lea dia na kwaidorie kamulu baita fuana fasuilana na rae ne, ka dia laugo kada be mulu safali ana. Ma mulu kai kwatea ga amulu ta fita malefo ne mulu bobola fuana

konilana ana kada ne. ¹² Sulia dia na kwaidorie kamulu baita fuana kwatelana kwai'adomie, God eele sulia ru nai. Sulia nia nao si doria mulu ka kwatea ru ne nao mulu si too ana ki, boro ma ru ne mulu bobola fuana kwatelana ki.

¹³⁻¹⁴ Na manatalaku nao si doria fua mulu ka too ana 'afitaie sulia mulu 'adomia wane ne kera too na ana 'afitaie ki. Boro ma nia lea 'asiana fua mulu ka 'adomia na wane siofa ki, sulia mulu too na ana ru 'oro ki ana kada ne. Ma ana kada nia 'ua mai, dia mulu too ana 'afitaie, ma kera kai too ana ru 'oro ki, kera kai 'adomi kamulu laugo. Dia mulu sasi 'urinai, bobolae wane ki tafau kera kai fono. ¹⁵ Sulia na Kekedee Abu be saea,

“Na wane ne oku ru 'oro, nao nia si too ana ru 'oro liufia na te ne nia bobo 'uria.

Ma na wane ne oku ru tu'u, nao nia si too ga ana 'afitaie.”

Sa Titus fainia kwaimani nia ki

¹⁶ Kalu tangoa 'asiana God sulia nia kwatea na kwaidorie baita fuana sa Titus fua nia ka 'adomi kamulu, dia laugo kwaidorie kalu fua 'adomilamulu. ¹⁷ Ma ana kada kalu ledia dia nia doria kai 'adomi kamulu, nia eele 'asiana fuana sasilana, sulia nia doria 'adomilamulu ka suina. Ma sulia na kwaidorie nia, nia ka manata 'uria olilae lau kau siamulu. ¹⁸ Kalu ka kwatea kau te wane ana wanefuta kia ki fainia. Nia na wane ne wane famamana ki tafau kera manata baita 'asiana ana sulia na rae nikila nia fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea. ¹⁹ Ma wane famamana ki kera ka filia fua ne nia leka fai kalu kada kalu leka kwailiu fuana konilana na malefo fuana wane famamana ki 'i Jiudea. Wane 'oro ki kera tangoa na 'Aofia sulia na rae nai. Ma rae nai ki kai fatainia laugo ne kalu doria 'asiana fua 'adomilana wane famamana ne kera siofa ki.

²⁰ Kalu ada lea 'asiana sulia na malefo nai, fasi ta wane ka fata fali kalu. ²¹ Sulia kalu doria kalu ka sasia na te ne 'o'olo 'i maana God ma 'i maana wane ki tafau laugo.

²² Nia ne sasi ma kalu ka kwatea lau kau ta wanefuta akulu fainia

sa Titus. Ana kada 'oro ki, wane ne fatainia fua malu ne nia doria 'asiana kwai'adomie. Ma ana kada ne, nia manata fito amulu, ma nia ne kwatea nia ka doria 'asiana 'adomilamulu. ²³ Ma sa Titus, nia na wane rao fai nau fua 'adomilamulu. Ma wanefuta ki ne keroa leka kau fainia, na fikute wane famamana ki kera fili keroa fua lekalae talada, ma na raoe keroa kai fa'initoa sa Jesus Christ. ²⁴ Lea fua mulu kai fatainia kwaimanie kamulu fuada, fua ne wane famamana ki tafau, kera ka saitamana lea ana tangolae kalu fua mulu nia mamana.

9

Kwai'adomie fuana wane ne kera famamana ki

¹ Aia, nao nau si bobo go fuana kekedelae fua mulu sulia na kwai'adomie ne kulu kai kwatea kau fuana wane famamana ki ne kera siofa 'i Jiudea, sulia nau ku saitamana ne mulu safali fuana konilana malefo fuada. ² Nau ku saitamana mulu doria 'asiana kwai'adomie. Ma nau ku tango kamulu fuana wane ki 'i Masedonia, nau ku 'uri, "Wanefuta kulu ki laona lofaa 'i Gris, ana safalilana mai ana fangali be sui kau, kera sasi akau fuana kwatelana malefo fuana kwai'adomie." Ma ana kada wane 'i Masedonia ki rongoa na ru ne, na 'orolada laugo kera doria fua kwai'adomie. ³ Aia, nau ku tango kamulu fuana wane 'i Masedonia ki ne mulu ka sasi akau na ana konilana malefo. 'Urinai, ana kada ne, nau ku fi kwatea kau siamulu wanefuta be ki, fua ne kera ka 'adomi kamulu 'uria fasuilana konilana malefo, fasi na tangolae nau amulu nao si mamana. ⁴ Ma dia nao mulu si sasi akau, ma dia tani wane famamana 'i Masedonia kera kai leka mai fai nau kada nau ku leka kau siamulu, ma kera kai ada to'ona ne nao mulu si sasi akau ana malefo kamulu, kalu kai 'eke sulia na manata fitoe kalu 'amulu. Ma kamulu boroi mulu kai 'eke laugo. ⁵ Nia ne, nau ku saea ne nia lea fua nau ku kwatea na kau wanefuta nai ki fua ne kera ka leka

kau siamulu 'i nao, ne kera kai 'adomi kamulu ana sasi akaulae ana malefo be mulu eta fata alangainia. 'Urinai, na kwatee kamulu kai to makwalia kada nau leka kau. Ma wane ki tafau kera kai saitamana mulu kwatea na malefo nai sulia na kwaidorie kamulu talamulu, ma nao lau sulia ta wane ne sumai kamulu.

⁶ Aia, nao mulu si manata buro ana te be na tarifulae nia saea: Dia kulu fasi ru tu'u, ru tu'u laugo ne kulu kai konia. Boroi ma dia kulu fasia ru 'oro ki, ru 'oro ki laugo ne kulu kai konia. ⁷ Nia ne, wane ki tafau kera kai kwatea te ne kera saitamana nia lea. Ma nao si lea fuana ta wane ka kwatea te ne nao nia si doria kwatelana. Ma nao si lea fuana ta wane ka kwatea sulia nia fia ne kera sumainia. Sulia God eele fainia wane ne eele fuana kwatelae. ⁸ Ma God bobola fua kwatelana ru 'oro ki fua mulu liufia te ne mulu bobo 'urida, fua ne ana kada ki tafau mulu kai too ana ru ki tafau ne mulu bobo 'urida, ma mulu kai too ana ru ki laugo fua kwatelana fuana 'adomilana lau tani wane. ⁹ Sulia na Kekedee Abu be saea,

"Kera ka kwate baita 'asiana fuana wane siofa ki, ma God nao si manata buro ana kwai'adomie kera."

¹⁰ Ma God nia ne kwatea mege ru ki fuana wane ne fasi ru, fua ka alua fanga. Ma ka 'urinai laugo, God kai kwatea ru ki fua mulu, fua ne mulu kai kwatea tani ru fuana wane ne kera too ana 'afitaie. Ma mulu kai too ana ru lea 'oro ki laugo, dia na wane ne fasia na mege ru ki kai konia na fanga 'oro ki. ¹¹ Sulia ana kada ki tafau, God kwate kamulu ka too ana ru ki ne bobola fuana 'adomilana wane ki, fua ne kera ka tangoa God fua kwai'adomie ne mulu kai kwatea ma kera kai ngalia fasi kalu.

¹² Na ru ne kamulu kwatea, nia kai 'adomia na wane God ki, ma nia kwatea na wane 'oro ki laugo kera ka tangoa God. ¹³ Mulu kai fa'initoa God ana kwatee baita kamulu ki. Kwatee baita kamulu ki fuada kai fatainia ne mulu rosulia na Faron-goe Lea sa Christ. ¹⁴ Ma kera kai foa

fua mulu ana kwaimanie sulia na kwaiofeie God ne nia fatainia fuada ani kamulu. ¹⁵ Kulu tangoa God sulia na ru lea ne nia kwatea fuaka. Ru nena nia ru lea mamana ma nao ta fatae si bobola fuana fadalana kwatee nai.

10

Sa Paul nia na lifurongo mamana

¹ Aia, nau sa Paul, nau ku amasi kamulu ana te ru. Nau ku amasi kamulu ana falafala ana gwarimabelae dia laugo falafala sa Jesus Christ, sui boroi 'ana tani wane amulu kera ka saea nau ku mau ma nau ku marabibi ana kada nau ku to fai kamulu, boroi ma fatalaku nia nikila ana kada nau ku to tau fasi kamulu ma nau ku kekede kau. ² Nau ku amasi kamulu, mulu kai fa'o'olosia abulolamulu, fua na fatalaku fua mulu nao si nikila ana kada nau ku dao kau siamulu. Sulia nau ku saitamana nau bobola fua fata nonira'alaie fua wane ne kera saea kalu leka ga amalu sulia na falafala ta'a laona molagali. ³ Nia mamana kulu to 'ua laona molagali. Boroi ma ana kada kalu firu fainia malimae kalu ki, kalu nao si firu ana falafala ta'a ki laona molagali. ⁴ Sulia na raunge ne kalu firu ana nao lau fasia wane ki. Boroi ma raunge kalu ki leka lalau mai fasia God ne kwatea na nikilalae fua malu fua ne kalu ka fualia ru nikila malimae kalu ki. Kalu saitamana liufilana manatalae susuke ki, ⁵ ma kalu ka saitamana okosilana famanatalae susuke ne wane naunau ki kera alua fua susilana wane ki ne kera nao si saitamana God. Ma kalu ka saitamana liufilana manatalae garo wane ki, ma kalu ka olisida fua kera ka rosulia na fatalana sa Jesus Christ. ⁶ Ma ana kada mulu fatainia ne kamulu rosulia tafau na fatae kalu ki, kalu sasi akau fuana kwatelana kwaekwae fuana sa ti amulu ne nao si rosuli kalu.

⁷ Tala'ana mulu ka saitamana te ki ne fuli 'i safitamulu. Ta wane amulu ne fia nia na wane rao sa Jesus Christ, lea fua nia ka saitama laugo amalu ne wane rao mamana sa Jesus Christ ki. ⁸ Sulia na 'Aofia

kwatea nikilalae fua malu 'uria talailamulu. Ma nia ka eresi kalu fuana 'adomilamulu, ma nao lau fuana falilamulu. Nau ku fata naunau sulia na nikilalae na 'Aofia kwatea fua malu. Sui boroi 'ana ka 'urinai, nau nao si 'eke go. ⁹ Nao nau si doria mulu kai manata sae nau ku famau kamulu ana kekede ki ne nau ku sasi fua mulu, ¹⁰ sulia tani wane kera fata 'uri, "Na kekede sa Paul ki nia nikila. Boroi ma ana kada nia to fai kulu, nia maumaula ma nao si saitamana go fuana fata lealae." ¹¹ Aia, na wane ne saea ru nai, nia lea fuana nia ka saitamana na te ne kalu fata ana kada kalu kekede, nia bobola na fainia te ki ne kalu kai sasida ana kada kalu kai to fai kamulu.

¹² Nao kalu si fabolotai kalu fainia wane rao be saea kera 'initoa 'asiana. Ma kera ka fata lafuda talada ru nao si bobola faida! ¹³ Ma kalu ne, nao kalu si fata lafu kalu fainia ta nikilalae ne nao kalu si too ana. Boroi ma kalu kai lafu kalu sulia raoe ne God eresi kalu fuana sasilana, ma na raoe ne nia laugo fua mulu. ¹⁴ Nao kalu si garo kada kalu saea ne kalu too ana nikilalae fafi kamulu, sulia kalu wane eteta ne kalu leka kau siamulu fainia na Farongoe Lea sa Jesus Christ. ¹⁵ Nao kalu si saea kalu too ana nikilalae fafia na raoe ne tani wane 'e'ete sasia laona mae fere ki ne God nao si eresi kalu 'uria. Boroi ma mulu tani wane ne God eresi kalu fua mulu, kalu doria na famamae kamulu ka baita ma ka nikila. Ma kalu ka doria laugo sasilana na raoe baita ka tasa fai kamulu. ¹⁶ Ma burina ne kalu rao laugo fai kamulu, kalu kai leka laugo 'uria tani fere ne to bali loko amulu ki fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea. Ma nao kalu si doria kalu ka saea kalu too ana nikilalae fafia na raoe ne tani wane 'e'ete sasia ana mae fere ne God oduda 'uria.

¹⁷ Sulia na Kekede Abu be saea, "Dia ta wane doria ka fata naunau, nia ka fata lafua ga 'ana sulia te ne God sasida." ¹⁸ Ma na wane ne fata lafu nia talana, nia nao si too ana 'initoe. Boroi ma na wane ne God nia alafafia, nia na wane 'initoa

mamana.

11

Paul fainia wane lifurongo susuke ki

¹ Sui boroi 'ana nau ku fia nao nia si bobola fuana wane ka fata naunau suli nia talana, nau ku doria mulu kai mabetau basi fai nau, kada nau ku fata suli nau talaku. ² Nau ku manata 'abero suli kamulu, dia laugo ne God manata 'abero amulu. Sulia mulu dia ta keni sari laulau be nau ku alu fafia makwalia daolana mai sa Jesus Christ. Aia, na sari ne kera alu fafia fuana 'afelae, nia ka to fasia wane 'e'ete ki. ³ Nau ku manata 'abero suli kamulu, fasi mulu ka famamana ana famanatalae tani wane, ma na kwaimanie kamulu fuana sa Jesus Christ ka ngwatautau, dia be ni Eve 'ua na mai nia famamana sukee na fa tafo. ⁴ Nau ku manata 'abero amulu, fasi 'ali'ali mulu ka famamana ana famanatalae ne 'e'ete fasia na famanatalae kalu. Sulia dia ta wane leka kau siamulu, ma nia ka farongo ana farongoe 'e'ete sulia sa Jesus, mulu ka fi famamana ga 'amulu ana. Ma mulu ka nonimabe 'uria ngalilana ta mangoiru ne 'e'ete fasia na Anoeru Abu ne mulu ngalia ana kada kalu 'ainitalo ana.

⁵ Aia, ma na wane ne kera leka kau siamulu ki, ma kera ka saea kera lifurongo talingai ki, nau nao si manata go ne kera talingai ka liufi nau. ⁶ Sui boroi 'ana nao nau si saitamana fata lealae, nau ku saitamana ru 'oro ki ana Farongoe Lea. Mulu saitamana na ru nai, sulia kalu famanata kamulu ana kada 'oro ki.

⁷ Ana kada nau ku farongo ana Farongoe Lea God fua mulu, nao nau si gani kamulu 'uria ta folifolie, ma ta te mege malefo boroi ka nao go. Ma ana kada nau ku to siamulu, nau ku fatu'u nau fua ne mulu ka ngalia 'initoe. 'Uta, mulu kwaisae nau ku sasi garo nai? ⁸ Ana kada nau ku famanata kamulu, tani wane ne kera famamana laona fere 'e'ete ki, kera foli nau. Nia ne, nau ku ngalia ru ki fasida, fua ne nau ku 'adomi

kamulu. ⁹ Ma ana kada nau ku to fai kamulu, dia nau ku doria ta malefo, nao nau si gani kamulu go 'uria. Ma wanefuta ki ne kera leka mai fasia 'i Masedonia ne kera kwatea ru ne nau ku doria ki. Nao nau si gani kamulu 'uria ta ru, ma nao nau si gani lau ana ta kada. ¹⁰ Ma nau ku fata naunau sulia nau nao si gani kamulu 'uria ta ru. Ma ru nai, nia 'afitai ka tatala ana ta kada, sulia nau nao si ngalia ta malefo fasia ta wane laona lofaa 'i Gris tafau. Na ru nai nia mamana dia laugo na fatalana sa Jesus Christ ne nia mamana. ¹¹ Alami kamulu manata garo sae nau nao si kwaimani amulu sulia nau nao si ngalia malefo fasi kamulu. Boroi ma God saitamana ne nau ku kwaimani 'asiana amulu.

¹² Nau inau ga 'aku ana falafala nai, fua wane ne kera saea kera wane lifurongo ki, nao kera si bobola fuana saelana na raoe kera ne lea ka dia na raoe kalu. ¹³ Kera saea kera lifurongo ki, boroi ma kera nao lau lifurongo mamana sa Jesus Christ ki. Kera suke kamulu ana raoe kera ki, fua mulu ka manata ne kera ne lifurongo ki. ¹⁴ Ma nao nau si kwele go ana ru ne, sulia sa Saetan boroi, nia saitamana ka tatala fua ne ka ada dia ta 'ainsel ana madakwalae. ¹⁵ Nia ne, nao kulu si kwele dia wane rao sa Saetan ki laugo, kera kwate ma kera talada ka ada dia wane rao mamana God ki. Kera kai ngalia na kwaekwae baita ne bobola fai kera sulia abulo ta'alae kera ki.

Sa Paul fata naunau sulia ru ki fatainia nia ngwatautau

¹⁶⁻¹⁷ Sui boroi 'ana nau nao si doria fata naunau, kada nai nau kai fata naunau suli nau talaku. Kada nau ku fata suli nau talaku 'urinai, tani wane amulu fia ne nau ku fata dia wane oewanea ki, naoma nau nao si fata sulia te ne na 'Aofia saea. Sui boroi 'ana mulu ka manata 'urinai, rongo basi sulia te ne nau saea. ¹⁸ Buri'ana kada ne tani wane kera fata naunau ada talada, kamulu be ro laugo sulida. 'Urinai mulu tafau mulu kai fafurongoa

basi ru ne nau saea fua mulu suli nau talaku. ¹⁹ Ma mulu kwaisae kamulu saitamaru 'asiana, boroi ma mulu ka nonimabe fuana rongolana wane ne fatalada nao si bobola. ²⁰ Mulu ka alamatainida ga amulu fuana kera ka baita fafi kamulu, ma kera ka ngalia ru kamulu ki, ma kera ka suke kamulu, ma kera ka fata naunau ada talada, ma kera ka fa'eke kamulu ana fidalae balimulu. ²¹ Kalu nao si sasi 'urinai amulu. Ma 'uta ne mulu ka kwaisae kalu garo, sulia kalu nao si sasi 'urinai amulu?

Wane ne fia kera ta lifurongo talingai ki, kera fata lafu kera talada. Ma nau laugo, nau fata lafu nau ka dia kera laugo, sui boroi 'ana nao si lea fuana fata 'urinai. ²² Aia, kera saea kera wane Jiu ki. Ma nau ta wane Jiu laugo. Kera saea kera wane Israel ki ma nau ta wane Israel laugo. Ma kera saea kera kwalafa sa Abraham. Ma nau ta wane ana kwalafa sa Abraham laugo. ²³ (Nau nao si doria fata naunau suli nau talaku 'uri.) Kera saea kera wane rao sa Jesus Christ ki. Boroi ma nau na ne wane rao lea sa Jesus Christ ka liufida. Sulia nau ku rao nikila ka liufida, ma wane ki kera ka alu nau laona beu ni kanie ana kada 'oro ki ka liufida, ma wane ki ka namusi nau ana kada 'oro ki ka liufida, ma karangi nau ku mae ana kada 'oro ki ka liufida. ²⁴ Lima kada ki wane baita Jiu ki kera namusi nau ana olu akwala ma sikwa fa kwaelae. ²⁵ Ma olu kada ki wane baita 'i Rom ki kera namusi nau ana mae 'ai. Ma ana te kada, tani wane kera sasi 'uria saungilaku ana 'uilaku ana fau ki. Ma olu kada ki na baru ne nau ku leka ana ka kuruu fai nau, ma ana te kada nau ku to laona asi sulia te rodo ma te maedangi. ²⁶ Ma ana lekalae 'oro nau ki, nau ku dao to'ona 'afitaie 'oro ki ana kafo igwa ki, ma ana wane beli ki, ma sulia wane Jiu ki, ma wane 'e'ete ki ne kera malimae aku. Ma nau ku dao to'ona 'afitaie laona fere baita ki, ma laona lofaa 'eke'eke, ma laona asi laugo. Ma tani kada wane ne suke ma kera ka saea

kera wane famamana ana sa Jesus ki, kera kwatea laugo 'afitaie baita ki fuaku. ²⁷ Nau ku rao nikila 'asiana, ma tani rodo nao nau si maleu. Ma tani kada nau nao si too ana fanga ma nao nau si ku. Ma tani kada nau ku gwari sulia nau ku olikokoru 'asiana ana maku. ²⁸ Nao lau ru nai ki ga 'ana, sulia ana maedangi ki tafau go nau ku too ana 'afitaie sulia nau ku manata 'abero sulia fikute wane famamana ki tafau. ²⁹ Ma dia ta wane ne famamana ma ka dao to'ona 'afitaie sulia ilitoe baita, nau ku too ana 'afitaie laugo, sulia nau ku manata 'abero ani nia. Ma dia ta wane ka sasia ta ru ta'a, nau ku kwaimanatai.

³⁰ Sulia kera sumai nau fua fata naunaulae suli nau talaku, nau ku fata sulia na ru ki ne fatainia nau ta wane ngwatautau. ³¹ God na Maa na 'Aofia kulu sa Jesus, nia saitamana te ne nau ku saea nia mamana. Nau ku doria wane ki tafau kera ka tangoa God toto firi. ³² Ana kada nau ku to 'i Damaskas, na wane ne sa Aretas na kingi filia 'uria gwaungaie fafia fere nai, nia ka kwatea wane ni ome'e 'oro ki kera ka folo 'usia mae tafaa ki ana mae fere nai, fua ne kera ka dau nau ana kada nau ku ru 'i maa. ³³ Boroi ma tani wane kera kwai'adomi aku, kera ka alu nau laona kukudu baita, ma kera ka fa koso nau sulia na maa 'olofolo ana 'odoe nai 'uria 'i maa, ma nau ku tafi fasida.*

12

Ru God fatainia fuana sa Paul ki

¹ Kera sumai nau fua fata nau-aulae suli nau talaku, boroi ma fata 'urinai nao nia si famamana ne nau na lifurongo. Sui boroi 'ana ka 'urinai, nau ku fata sulia ru na 'Aofia nia fatainia fuaku. ² Aia, na akwala ma fai fangali suina, God ka ngali nau 'uria kula ne God to ana 'i langi. (Aia, nau ku ulafusia alamia noniku 'oto ne dao 'i senai, naoma God ga 'ana 'oto ne fatainia ru ne ki fuaku, sulia taifilia God go ne saitamana.) ³⁻⁴ Aia, nau ku saea

* **11:33** Ada to'ona nununa ana Acts 9:25

lau, nau ku saitamana go ana God ne ngalia nau 'uria 'i langi. (Ma nau nao si saitamana na noniku dao laugo 'i senai 'oto, naoma nau ada to'ona go 'aku na fataie.) Aia, ma ana kada ne nau ku to 'i langi, nau ku rongoa ru ni kwelelae ana ki ma ka 'afitai ta wane ka saea ana fatae laona molagali ne. ⁵ Na fataie nai ru bobola fua nau ku fata naunau fainia. Boroï ma nau nao si sasi 'urinai. Sulia na ru ne nau ku fata naunau sulia na ru ne fatainia ne nau wane ngwatautau. ⁶ Ma dia nau ku doria fata lafu nau, nia bobola fua nau ku fata 'urinai sulia na fatalaku nia mamana. Boroï ma, nao nau si fata naunau, sulia nao nau si doria wane ki kera kwaisae nau na wane baita liufia na ru ne kera ada to'ona nau ku sasida ki, ma na ru ne kera ka rongoa nau ku saea ki.

⁷ Aia, God alamatania na ru ne kwatea nau ku nonifi fua nao nau si fata naunau sulia na ru lea 'oro ne nau ku ada to'oda 'i langi ki. Ma na ru ne, sa Saetan ne sasia ne ka fagaigai nau fua ne nau nao si naunau. ⁸ Ma olu kada ki ne nau ku foa, ma nau ku amasia na 'Aofia fua nia ka lafua. ⁹ Boroï ma nia olisi nau ka fata 'uri, "Na kwaiofeie nau taifilia, nia na ru ne 'oe bobo 'uria. Sulia dia 'oe ngwatautau, na nikilalae nau fua 'adomilamulu kai baita ka tasa." Sulia ru nai, nau ku eele 'asiana, ma nau ku fata naunau sulia na ngwatautau nau, fua na nikilalae sa Jesus Christ ka kwai'adomi aku. ¹⁰ Nau ku eele ga 'aku fafia 'afitai nau ki sulia sa Jesus Christ. Nau ku eele ga 'aku dia kera ka fata fali nau, naoma kera ka famalagaigai nau. Nia lea ga 'ana dia nau ku too ana ngwatautau, sulia ana kada nau ku ngwatautau, sa Jesus Christ nia ka fanikila nau.

Sa Paul ka manata 'abero fuada wane 'i Korin ki

¹¹ Aia, nia nao si bobola fua nau fata naunau, boroï ma kamulu ne kwate ma nau ku fata 'urinai. Tala'ana mulu ka tango nau ga 'amulu. Sui boroï 'ana nau na wane

go aku, na wane be kera saea kera ana lifurongo talingai ki, nao kera si baita ka liufi nau. ¹² Ana kada nau ku rao 'i safitamulu ana mabetaue, God sasia ru fanadae 'oro ki ani nau. Ma ru nai ki, nia ka fatainia ne nau na wane lifurongo mamana. ¹³ Ru nau ku sasia fua mulu ki, nia dia ru ne nau ku sasia fuana fikute wane famamana ki tafau. Te ru ne nao si dia ru nau ku sasia ana fere 'e'ete ki: Nau nao si gani ta malefo amulu fuana 'afilaku. Ma kamulu saea nau ku sasia ru ta'a amulu sulia nau nao si gani malefo amulu. Boroï ma nao nau si fata ni kwaimanatai ana kada nai fua ne mulu kai manataluge nau.

¹⁴ Ana kada ne, nau ku sasi akau na fua nau dao lau to'omulu ana oluna kada. Ma nia dia laugo 'i nao, nao nau si gania ta malefo fasi kamulu. Sulia nao nau si doria go malefo kamulu ki. Ru nau ku doria lalau ne fua mulu kai eele kada nau dao kau. Nau ku dia ta maa fua mulu, sulia nau ku kwai'adomi amulu 'uria famamanae ana sa Jesus Christ. Ma nao si bobola fua ne wele ki kera ka kwate malefo fuana maa kera, boroï ma ka lea fuana maa ka kwate malefo fuana wele nia ki. ¹⁵ Ma dia nau ku kwatea ru nau ki tafau fai nau talaku laugo 'uria 'adomilamulu, nau ku eele ga 'aku. 'Uta, dia na kwaimanie nau fua mulu nia baita, kwaimanie kamulu ki fuaku kai tu'u ga 'ana?

¹⁶ Aia, kamulu saitamana nao nau si gania ta malefo fasi kamulu. Boroï ma malimae nau ki kera fata 'uri, "Sa Paul too ana te manatae wane agwa fua suke lamulu." ¹⁷ Ma kamulu saitamana na fatae nai nao si mamana. Ma nao nau si odua kau wane ki siamulu fua suke lamulu 'uria malefo. ¹⁸ Nau ku amasia sa Titus fua nia leka kau siamulu, ma nau ku kwatea kau te wanefuta lau fainia. Ma kamulu saitamana mamana ana sa Titus nao si suke kamulu go 'uria ta malefo. Ma kamulu saitamana sa Titus fai nau, karo sasia ru 'o'olo ki ne bobola ma ka 'o'olo tafau go.

¹⁹ Alamia mulu kwaisae kalu fata 'urinai fua susilamalu talamalu. Aia, na manatalaku nao si 'urinai. Sulia

God saitamana ru ne kalu saea ki, nia leka sulia ru ne sa Jesus Christ nia doria kalu ka saea ki. Kwaimani lea nau ki 'ae, ru ki tafau ne kalu sasida, kalu sasida fuana 'adomilamulu. ²⁰ Nau ku manata 'abero, fasi nau ka leka kau, nau ku ada to'ona abulolae kamulu ki ka 'e'ete fasia na ru ne nau ku doria. Ma dia nia 'urinai, nau kai kwatea kwaekwae fua mulu, ma nao kamulu si eele sulia. Nau ku manata 'abero fasi tani wane 'i seloko kera ka olisusu, ma kera ka 'uga, ma kera ka guisasu, ma kera ka ogalulumi, ma kera ka fata ta'a, ma kera ka fata sulia wane 'e'ete ki, ma kera ka naunau, ma falafala kera ki nao si 'o'olo. ²¹ Ma nau ku manata 'abero fasi nau ka leka lau mai, ma God ka sasi nau ku 'eke suli kamulu. Ma nau kai angi sulia wane 'oro amulu, kera sasia ru ta'a ki, ma nao kera si kari abulo fasia oelae kera ki.

13

¹ Aia, nau kai dao kau siamulu oluna kada. Na Kekedee Abu be saea, "Nao kamulu si ketoa ta wane leleka mulu kai rongoa ta ro wane naoma ta olu wane ne fata mamana sulia te ne nia sasia." ² Ana ruana kada nau ku leka mai, nau ku fabasua wane amulu ki ne abulolada ta'a. Ma ana kada ne, nau ku fabasuda laugo laona kekedee ne. Ma ana kada nau kai dao mai siamulu, nao ta wane ne sasia ta ru ta'a ka tafi fasia na kwaekwae nau fuana. ³ Ana kada nai, kamulu kai saitamana lea ana sa Jesus Christ ne kwatea fatae fuaku fua ne nau ku fata ania. Ma ana kada nia ka sasia ta ru fua mulu, nia si ngwatautau. Boro ma nia ka fatainia na nikila baita fua mulu. ⁴ Sui boro ma sa Jesus Christ ngwatautau kada kera fotofafia ana 'airarafolo, nia ka tatae fasia na mae sulia na nikilalae baita God. Ma kalu ka ngwatautau laugo dia sa Jesus Christ, boro ma kalu kai too ana nikilalae baita God sulia sa Jesus Christ, ana kada kalu kai leka kau siamulu.

⁵ Nia lea fua mulu kai manata sulia maurie kamulu ki, fua ne mulu ka saitamana abulolae kamulu ki

bobola fuana wane ne kera famaana ana sa Jesus Christ ki naoma nao. Kamulu saitamana sa Jesus Christ go ne to laona maurilamulu. Ma dia nao nia si to laona maurilamulu, famamanae kamulu ki nao si mamana. ⁶ Nau ku doria mulu kai saitamana na famamanae kalu nia mamana. ⁷ Ma kalu ka fasia God fua ne mulu kai sui fasia abulo ta'ala. Ma nao kalu si foa go amalu 'urinai fua ta wane ka kwaisae na raoe kalu nia lea. Kalu foa 'urinai fua kamulu ka sasia na ru 'o'olo, boro ma 'ana tani wane kera kwaisae na raoe kalu ru 'o'oni ga 'ana. ⁸ Kalu sasi go ru sulia famanatalae mamana, ma nao kalu si uu susia famanatalae mamana. ⁹ Kalu eele ana kada kalu ngwatautau, dia kamulu nikila mamana. Ma kalu foa fua ne mulu kai fa'o'olosia abulolamulu tafau. ¹⁰ Nia ne sasi nau ku kedea ru nai ki ana kada nau ku to tau kau 'ua fasi kamulu. Nau ku sasia fua ne ana kada nau ku leka kau siamulu, nau si balufi kamulu ana na nikilalae ne na 'Aofia kwatea fuaku. Nia kwatea na nikilalae nai fuaku fua nau ku 'adomi kamulu, ma nao lau fuana falilamulu.

Fatae 'isi ki

¹¹ Aia, wanefuta ki 'ae, ru nai ki go ne nau ku saea fua mulu. Mulu kai talana falafala kamulu ki, ma mulu kai fafurongoa ru ne nau ku kedea kau fua mulu, ma mulu kai to ana te manatae wane, ma mulu kai to ana aroaroe fai kamulu talamulu. Ma God ne kwaimani akulu ma ka kwatea aroaroe, nia kai to fai kamulu.

¹² Aia, mulu kai fatainia na kwaimanie kamulu ki fua mulu kwailiu ana kada mulu kai ada to'ona kamulu kwailiu.

Wane God ki tafau 'i seki, kera kwatea fata lealae kera ki fua mulu.

¹³ Ma nau ku foa fua ne 'Aofia sa Jesus Christ ka kwaiiofei amulu, ma God ka kwaimani amulu, ma na Anoeru Abu ka to fai kamulu tafau.

Na Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Galesia

Sa Paul kedeā na buko ne fuana wane famamana 'i Galesia ki. Sa Paul nia rao faida, ma ka si tau go 'i buri'ana sa Paul nia fasida, kera ka safali ka abulo 'uria rongolae fuana ta famanatalae 'e'ete lau. Tani wane famanata susuke kera dao to'ona wane famamana ki 'i Galesia, ma kera ka saea kera kai safali fua lekalaē burina falafala Jiu ki. Te falafala Jiu ne 'ole 'ungelae (circumcision). Wane Jiu ki famanata ne rolae ana taki sa Moses ki kwatea ma wane ki ka 'o'olo 'i maana God, ma na 'ole 'ungelae ne maetoto fuana wane God ki. Boroī ma sa Paul nia famanata sulia na fitoe ana sa Jesus lalau ne kwatea ma wane ki kera ka 'o'olo 'i maana God. Ma na Anouerū Abu ma na tolae 'o'olo, nia na maetoto ne fatainia kulu wane God ki. Kulu ka famamana sa Christ Jesus fua ne kulu kai 'o'olo 'i maana God. God nia fuusi 'o'olo akulu nao lau sulia na rolae sulia taki ki, boroī ma sulia lalau ne kulu famamana sa Christ. Rolaē sulia taki ki nao si bobola fua ne kai fa'o'oloa ta wane 'i maana God.

Ru talingai ki laona buko ne:

Fata lealae 1:1-10

Sa Paul nia ta lifurongo mamana 1:11-2:21

Wane ki ka fa'o'olosia tolada fainia God ana famamanae ana sa Jesus 3:1-4:31

Maurilana wane famamana ki leka sulia kwaitalaie Anouerū Abu 5:1-6:18

¹⁻² Na kekedee ne fasia nau sa Paul, ma wane famamana ki ne kera to fai nau 'i seki, fua mulu wane famamana God ki laona lofaa 'i Galesia. Nau na ne ta lifurongo ana sa Jesus. Nao ta wane si fili nau fuana raoe ne. Boroī ma sa Jesus Christ fainia God, na Maa ne nia taea sa Jesus fasia na mae, keroa lalau ne fili nau fua lifurongolae.

³ Nau ku foa fua God na Maa kulu fainia sa Jesus Christ na 'Aofia kai

kwaiofei amulu ma kai kwatea na aroaroe fua mulu.

⁴ Sa Christ ka kwate nia 'ana talana fuana ta'alaē kulu ki fua ne kai luge kulu fasia abulo ta'alaē 'oro ki ne laona molagali ana kada ne. 'Urinai nia rosulia na kwaidorie God na Maa kulu. ⁵ Nau ku doria kulu kai fa'initoa God toto firi! Iu, nia 'urinai.

Te Farongoe Lea go

⁶ Nau ku kwele na ana ru ne mulu sasia, sulia nia nao si tau go mulu ka luka faburi na ana God ne fili kamulu na fua mulu kai to 'i farana na kwaiofeie sa Christ, ma kada nai mulu ka famamana na amulu ta famanatalae 'e'ete lau ne tani wane kera saea ana na Farongoe Lea. ⁷ Boroī ma na famanatalae nai nao lau na Farongoe Lea mamana sulia sa Christ. Tani wane go ne kera fagaroa manatamulu, ma kera ka sasi 'uria rokisilana na Farongoe Lea sulia sa Christ. ⁸ Ma sui boroī 'ana dia kalu naoma ta 'ainsel fasia 'i langi ne kai 'ainitalo ana fua mulu ta farongoe ne 'e'ete fasia te ne kalu 'ainitalo na ana fua mulu 'i nao, nia bobola fuana God kai 'ui 'ania wane nai laona ere ne saru si mae. ⁹ Dia be kalu saea ka suina mai 'i nao, ma nau ku saea lau fua mulu: Dia ta wane kai 'ainitalo ana fua mulu ta famanatalae ne ka 'e'ete fasia na te ne mulu famamana ka suina, nia bobola fuana God kai 'ui 'ania wane nai laona ere ne saru si mae.

¹⁰ Kada nau ku saea fatae nai ki, nao nau si sasi lau 'uria wane ki ne kera kai tango nau. Nao 'asiana. Ma nau ku doria lalau God 'ana talana ne kai tango nau. Dia nau ku sasi 'uria ne wane ki kera ka dori nau, 'urinai ma nau nao lau wane ni rao sa Christ.

Fatae sa Paul sulia kada sa Jesus filia fuana lifurongo

¹¹ Wanefuta ki ma waiwane ki ana sa Christ, nau ku saea fua mulu, na Farongoe Lea ne nau ku farongo ana, nia nao lau ru ne safali mai fasia wane ki. ¹² Nao nau si ngalia lau fasia ta wane, ma nao ta wane si famanata nau go ana. Boroī ma sa Jesus Christ lalau ne tala fatainia fuaku.

¹³ Mulu rongoa tafau na sulia na tolaku mai 'i nao, kada be nau ku fosia 'ua God dia Jiu ki kera sasia. Mulu rongoa laugo be nau ku famalagaigaia 'asiana wane famamana God ki, ma nau ku sasi 'asiana 'uria takalongailada. ¹⁴ Kada nau ku 'alakwa 'ua, 'orolana wane Jiu ki ne kera 'alakwa fai nau, nau ku liufida ana rolae sulia na famanatalae kalu Jiu ki ma sulia falafala kobora kalu ki.

¹⁵ Sui boroi 'ana ka 'urinai, sulia kwaiofeie God 'i naona ne nau ku futa, God nia fili nau na fuana raoe nia ki. ¹⁶ Ma God ka eele fua fatailana na Wele nia fuaku, fua ne nau kai 'ainitalo ana na Farongoe Lea sulia sa Jesus fuana wane nao lau Jiu ki. Ma kada God nia ka fainia na Wele nia fuaku, nau si leka na siana ta wane ne nia ka famanata nau. ¹⁷ 'Urinai nao nau si leka 'alaa 'uria 'i Jerusalem fuana adalae to'ona wane ne kera lifurongo eteta aku ki. Nau ku leka lalau 'aku 'uria lofaa 'i Arabia, sui nau ku oli lau mai 'uria 'i Damaskas. ¹⁸ Sui burina olu fangali ki, nau ku fi leka 'uria 'i Jerusalem fuana adalae to'ona sa Pita, ma nau ku to fainia sulia na akwala ma lima maedangi. ¹⁹ Ma nau ku fata laugo fainia sa Jemes, na ai burina na 'Aofia, boroi ma nau nao si ada to'ona tani lifurongo lau.

²⁰ Ma ru ne ki tafau ne nau ku kedea kau fua mulu kera ru mana ki tafau go. God ka saitamana nau nao si suke.

²¹ 'I buri, nau ku leka lau 'uria lofaa 'i Siria ma 'i Silisia ki. ²² Ana kada nai, wane famamana sa Christ ki laona lofaa 'i Jiudea, nao kera si saitamaku go. ²³ Kera saitamana ga 'ada na fatae ne tani wane ne fata suli nau kera ka 'uri, "Na wane be famalagaigai kulu 'i nao ma ka sasi 'uria falilana wane famamana sa Christ ki sena. Kada ne, nia 'ainitalo na sulia sa Christ fua ne wane ki kera ka famamana." ²⁴ Ma sulia farongoe ne kera ka tangoa God fafia te ki ne nau ku sasida.

Na fanaonao 'i Jerusalem ki alafafia na famanatalae sa Paul

¹ 'I buri'ana te akwala ma fai fangali, nau ku fi oli lau 'uria 'i Jerusalem fainia sa Banabas, ma nau ku talaia sa Titus ka leka laugo fai karo. ² God ne doria nau leka 'i senai sulia fataie nia fuaku. Ma ana kada nau ku fata oku fainia wane fanaonao ki 'i Jerusalem taifilida, ma nau ku fadaa lea ana na Farongoe Lea ne nau ku famanata ana fuana wane nao lau Jiu ki. Nau ku farongoa fanaonao nai ki sulia na raoe nau tafau, fua ne kera kai alafafia, fasi nau ku rao ulafu ga 'aku ana raoe ne. ³ Sa Titus na wane ne to fai nau, nia nao lau wane Jiu, boroi ma wane 'i Grik, ma fanaonao ki kera si sumainia go fuana 'ole 'unge. ⁴ Kalu fata sulia ru ne ki, sulia tani wane ne kera suke ne kera saea kera famamana, kera doria nia kai 'ole 'ungelae. Wane nai ki kera leka agwa mai fua falilana na fitoe ne kalu ngali go sa Jesus Christ fuana famaurilamalu. Kera doria kera kai sumai kalu fuana rolae sulia taki ki. ⁵ Ma kalu si ala go fafia wane susuke nai ki ana ta te kada tu'u boroi, sulia nao kalu si doria kera ka falia na mamanae ana Farongoe Lea ne mulu famamana na.

⁶ Ma fanaonao ne wane ki alafafida 'i Jerusalem, nao kera si saea go ta ru falu fuaku sulia famanatalae nau. (Boroi ma nao nau si 'abero go sulia wane ne ki, ne tani wane fia kera wane 'initoa ki. Sulia taifilia God go ne saitamana ka saea ne wane nia 'initoa.) ⁷ 'Urinai fanaonao nai ki, te ru ne kera tala ada to'ona ne God nia kwatea na raoe ne fuaku fuana 'ainitalolae ana fuana wane nao lau Jiu ki, dia laugo ne nia kwatea fua sa Pita na raoe fuana 'ainitalolae ana fuada Jiu ki. ⁸ Sulia God ne alu nau, nau ku lifurongo fuana wane nao lau Jiu ki, dia laugo ne nia alua sa Pita ka lifurongo fuada wane Jiu ki. ⁹ Sa Jemes ma sa Pita, fainia sa Jon, ne wane fanaonao ki, kera saitamana ne God kwatea na raoe talingai ne fuaku fuana 'ainitalolae fua wane

nao lau Jiu ki. Nia ne kwatea kera ka samo 'amaro sa Banabas, fua ne kai fatainia ne kera alafafi karo ka rao 'i safitamulu wane nao lau Jiu ki, ma kera ka rao 'i matangada wane Jiu ki. ¹⁰ Ma te ru go ne kera doria karo kai manata to'ona na kwai'adomie fuana wane siofa ki safitana wane famamana God ki 'i Jerusalem. Iu, ru nai ne nau ku ngangata 'asiana fua sasilana.

Sa Paul balufia sa Pita

¹¹⁻¹³ Kada sa Pita dao 'i Antiok, nia ka fanga ga 'ana fainia wane ne nao lau Jiu ki. Sui, tani wane Jiu ne sa Jemes oduda mai kera ka dao 'i senai. Wane nai ki manata 'uri, "Dia nao ta wane si 'ole 'unge, nia nao lau na wane mamana sa Christ." Go ma, sa Pita nao si fanga na fainia wane nao lau Jiu ki.* Nia sasi 'urinai sulia ne nia mau ana olisusue fainia wane Jiu ki ne kera leka mai fasia 'i Jerusalem. Ma tani Jiu ne kera famamana laugo ana sa Christ, kada kera ada to'ona sa Pita ne sasi 'urinai, kera ka mau laugo dia sa Pita, ma kera ka si fanga laugo fainia wane nao lau Jiu ki. Ma sa Banabas boroi ka sasi laugo sulida. ¹⁴ Boroi ma kada nai, nau ku ada to'ona kera garo sulia nao kera si rosulia na mamanae 'ana Farongoe Lea. Ma nau ku balufia sa Pita 'i safitana wane 'oro ne kera famamana ki, sulia nia garo 'asiana. Ma nau ku fata 'uri fuana, "'Oe na wane Jiu, boroi ma 'oe luka na 'amu ana falafala wane Jiu ki, ma 'oe to na 'amu dia ta wane ne nao lau Jiu. Kera nao lau wane Jiu ki ne. 'Oe garo 'asiana ne 'oe sumainia wane nao lau Jiu ki fuana rolae sulia falafala Jiu ki."

Jiu ki fainia wane nao lau Jiu ki kera mauri sulia famamanae kera

¹⁵ Nia mamana na kalu futa mai ana Jiu ki, ma kalu nao si dia lau wane nao lau Jiu ki ne kera si leka sulia taki sa Moses ki. ¹⁶ Ma

kalu Jiu ki saitamana ne wane kai fa'o'olosia na tolana fainia God ana famamanae ana sa Jesus Christ, ma nao lau ana rolae sulia taki sa Moses ki. 'Urinai ne kalu ka famamana laugo ana sa Christ Jesus fua ne kalu kai 'o'olo 'i maana God. God nia fuusi 'o'olo amalau nao lau sulia na rolae sulia taki ki, boroi ma sulia lalau ne kalu famamana sa Christ. Sulia na rolae sulia taki ki nao si bobola fua ne kai fa'o'oloa ta wane 'i maana God. ¹⁷ Ana kada ne, kalu Jiu ki, kalu nani 'uria maurie ana sa Christ ka liufia na rolae sulia taki ki, ma tani Jiu kera saea kalu wane abulo ta'a ki na. 'Uri ma, nia fadaa ana sa Christ ne kwatea kalu ka abulo ta'a, sulia ne kalu fasia lekalae burina taki ki? Nia nao si 'urinai lau. ¹⁸ Boroi ma dia nau ku oli, ma nau ku famamana lau taki ki ne nau ku noni'ela na ana, nau ku 'asi nau na laona abulo ta'ala. ¹⁹ Kada nau ku to sulia taki ki, nau ku ada to'ona fulina nao nau si fito'ona lekalae burina taki ki fua sae ne nau 'o'olo 'i maana God. Nia ne nau ku luka na ana na taki fua ne nau to sulia God. ²⁰ God nia 'ado nau fainia sa Christ ne nia mae ana 'airarafolo. Nia ne nau ku mae na, boroi ma sa Christ ne to laona maurilaku. Ma na maurie ne nau ku too ana kada ne, nau ku mauri ana na famamanae nau ana na Wele God. Nia kwaimani aku, ma ka mae fua ne kai famaui nau. ²¹ God nia ka alafafi kulu sulia na kwaiofeie nia. Nao nau si noni'ela ana na kwaiofeie nia. Ma dia ta wane kai 'o'olo fainia God sulia taki ki, nia fatainia ne na maelana sa Christ dalafa ga 'ana.

3

Na rolae sulia taki ki naoma na famamanae ana sa Jesus

¹ Mulu wane ana 'i Galesia, mulu oewanea! Nau ku fadaa tafau na fua mulu na maelana sa Jesus Christ ana 'airarafolo. Boroi ma nia dia tani wane ne fagaroa manatamulu 'uria famanatalae garo ki! ² Nau ku

* **2:11-13** Jiu ne kera dau sulia taki sa Moses ki, nao kera si fanga oku fainia wane ne nao lau Jiu ki. Kera fia kera kai sua ana kada kera samo to'ona ma kera ka 'ania na fanga ana wane nao lau Jiu ki. Ada to'ona Levitikas 11; Acts 11

doria mulu kai saitamana te ru 'uri: Mulu si ngalia lau na Anoeru Abu God sulia ne mulu rosulia taki sa Moses ki, boroi ma sulia lalau ne mulu famamana na Farongoe Lea sulia sa Jesus, ma mulu kai fito'ona. ³ Mulu oewanea 'asiana. Na Anoeru Abu ne kwatea ma 'oe safali ana maurie laona tolai falu, boroi ma ta'ena mulu sasi 'uria sasilana raoe Anoeru Abu ki ana nikila mulu ki talamulu. ⁴ Kamulu nonifi 'asiana sulia na fitoe kamulu ana sa Jesus. Dia mulu oli fasia ma mulu ka sasi lau sulia taki sa Moses ki, na fitoe kamulu kai funu. ⁵ Nau ku doria mulu kai malingainia ne sulia na kwaifofie God, nia kwatea sakongai ana na Anoeru Abu nia fua mulu, ma nia ka fulia ru ni kwelelae ki 'i safitamulu, nao lau sulia ne mulu rosulia taki ki, boroi ma sulia lalau na fitoe kamulu ana sa Jesus.

⁶ Ma mulu kai manata basi sulia sa Abraham, na Kekedee Abu be fata 'uri, "Nia famamana God, ma God ka alafafia nia wane 'o'olo sulia na famamanae nia." ⁷ Mulu ka saitamana sa ti boroi 'ana ne kai famamana God, nia na wele sa Abraham.* ⁸ Na Kekedee Abu nia fata 'uri mai 'i nao, God kai fuusi 'o'olo ana wane nao lau Jiu ki ana famamanae. Ma God ka farongo ana farongoe lea ne fuana sa Abraham ka 'uri, "Nau kai falea wane ki tafau suli 'oe." ⁹ Iu, sa Abraham famamana, ma God ka falea. 'Urinai laugo, sa ti boroi 'ana ne kera famamana, God kai faleada dia sa Abraham.

¹⁰ Sa tifaida boroi 'ana ne kera manata fua God nia alafafida ne kera 'o'olo sulia kera rosulia taki ki, kera kai ngalia na kwaekwae fasia God. Sulia ne Kekedee Abu be nia fata 'uri, "Sa ti boroi 'ana ne nao si 'idufa rosulia taki ki tafau, kera kai ngalia kwaekwae fasia God."* ¹¹ Ma nia madakwa 'asiana nao ta wane si 'o'olo fainia God ana lekalae suli taki ki, sulia na Kekedee Abu nia fata lau 'uri, "Sa ti boroi 'ana ne kera 'o'olo fainia God sulia na famamanae, kera kai mauri firi."*

¹² Na falafala ana maurie sulia famamanae nao si dia lau na falafala ana lekalae burina na taki sa Moses ne fata 'uri, "Dia 'oe doria 'oe kai dao to'ona maurie sulia rolai sulia na taki, 'oe kai rosulia taki kali'afu God."*

¹³ Na kwaekwae ne safali mai fasia taki ki, sa Christ nia lafua na fasi kulu, ma ka ngalia na talana. Sulia ne Kekedee Abu be fata 'uri, "Wane ne kera saungia 'i tofungana 'ai, nia mae sulia nia ngalia na kwaekwae ana God."* ¹⁴ Sa Jesus Christ nia foli olitai kulu fasia na kwaekwae taki ki. 'Urinai ne God ka falea laugo wane nao lau Jiu ki ana na lealae ne nia eta fata ana fuana sa Abraham. Ma kulu tafau wane ne kulu famamana ki, kulu kai too laugo ana Anoeru Abu sulia na famamanae ne.

Taki ki fainia fata alangaie God

¹⁵ Wanefuta nau ki ana sa Christ, nau ku fata ana na manatalae ana na Kekedee Abu ka suina, kada nai nau fadaa lau na alangaie ne ana na manatalae wane ki kada nai. Dia ro wane ki keroa sasia ta alangaie, nao ta ai si talana na ta kula ana naoma ka 'oia lau alangaie nai. Na alangaie ne nia dia laugo na alangaie ne leka mai fasia God fua sa Abraham fainia wele nia. ¹⁶ Iu, God nia fata alangai fainia sa Abraham ma na wele nia. Na Kekedee Abu nao si fata lau 'uri, "Wele 'oe ki," ne fadalana wane 'oro ki. Boroi ma nia ka fata lalau 'uri, "Wele 'oe," ne fadalana te wane go, ma nia na ne sa Christ. ¹⁷ Na fadalana fatalaku ne 'uri: God nia eta fangasia na alangaie fainia sa Abraham, ma ka alangai laugo nia kai famamana. Nia ne na taki ne God nia kwatea fai talanga ma olu akwala fangali na 'i buri'ana, nia 'afitai 'asiana ka 'oia na alangaie ne God alangai ana fuana sa Abraham. ¹⁸ Sulia dia God kwatea ru lea ki fua kulu sulia ne kulu rosulia taki ki, 'urinai nao nia si kwatea sulia na fata alangaie nia. Boroi ma sulia na alangaie nia, nia ne God ka kwate

* **3:7** Na fadalana "wele sa Abraham", te ai ana wane God ki. * **3:10** Diutronomi 27:14 * **3:11** Habakuk 2:4 * **3:12** Levitikas 18:5 * **3:13** Diutronomi 21:23

sakongai ana ru lea ki fuana sa Abraham.

¹⁹ 'Uta ne God ka kwatea taki ki? God kwatea taki ki lau 'i burina alangaie nia, fua ne kai fatai madakwa ana abulo ta'alaie ki, leleka ka dao 'ana maedangi ne kwalafa sa Abraham ne God fata alangai ana kai dao mai ana. God ne kwatea 'ainsel ki ne kera kai kwatea taki ki fuana sa Moses. Ma sa Moses ne na wane ni ngali fatae, sulia nia ne ngalia mai taki ki, ma ka kwatea fuana wane ki. ²⁰ Boroī ma kada God nia fata alangai fuana sa Abraham, nia si doria na ta wane ni ngali fatae, sulia nia sasia na ru nai taifilia.

Ru ne taki ki leka mai fuana

²¹ 'Uri ma taki sa Moses ki nia susia fata alangaie God ki? Nao 'asiana! Sulia dia God nia kwatea na taki ne ka famauria wane ki, 'urinai wane ki kera kai rosulia, ma kera kai 'o'olo na 'i maana God. ²² Boroī ma, na Kekedee Abu nia saea ne wane ki tafau kera doria abulo ta'alaie, ma nao kera si bobola na fuana daulae sulia taki ki. 'Urinai ne God ka kwatea na fata alangaie ana na maurie firi fuana wane ne kera famamana sa Jesus Christ ki.

²³ 'I naona na kada ne famamanae ana Jesus Christ nia dao mai, God nia koni kulu Jiu ki farana taki sa Moses ki, leleka ka dao ana kada God nia fatainia na taale falu sulia na famamanae ana sa Christ. ²⁴ Taki ki ka ada suli kulu leleka ka dao ana kada sa Christ nia dao mai. 'Urinai burina sa Christ nia dao na, kulu kai 'o'olo 'i maana God, sulia na famamanalana. ²⁵ Iu, ma taki ki nao si ada na suli kulu 'i kada nai, sulia kada fuana famamanae ana sa Christ nia na fai kulu.

Wane famamana sa Jesus ki kera wele God ki na

²⁶ Kamulu tafau ne wele God ki na, sulia na famamanae kamulu ana sa Christ Jesus. ²⁷ Kamulu siuabu tafau na ka fatainia ne mulu 'ado na fainia sa Christ, 'urinai ne maurie kamulu kai dia na sa Christ. ²⁸ Nia ne, ka nao ta 'e'etelae 'i safitana wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki, ma welewane ki fainia keni ki, ma wane rao 'o'oni

ki fainia wane ne nao ta wane si fanaonao fuada ki. Kamulu tafau, mulu bobola go 'i maana God, sulia mulu to ana okue fainia sa Christ Jesus. ²⁹ Sulia kamulu ne wane sa Christ ki na, 'urinai kamulu laugo ne wele ana kwalafa sa Abraham ki, ma mulu kai ngalia falealae God nia fata alangainia fua sa Abraham.

4

¹ Nau ku doria nau ta fadaa madakwa lau ana ru ne nau ku fata sulia. Dia ta wane nia too ana ta wele, nia kai kwatea ru nia ki tafau fuana. Boroī ma ana kada ne wele nai nia tu'u 'ua, nia dia ta wane rao ga 'ana, sulia nao nia si baita 'ua fuana adalae sulia alurue nia ki talana. ² Kada nia tu'u 'ua, tani wane ne kera ada sulia alurue fuana, leleka ka dao ana kada ne maa nia 'olea. ³ Nia 'urinai laugo, 'i nao mai ana kada kalu Jiu ki si famamana 'ua ana sa Christ, kalu ro lalau sulia taki ki ana tolai laona molagali, dia ta wane rao 'o'oni ne nia rao go sulia fatalana na gwaungai nia. ⁴ Ma ana kada ne God nia 'olea nia dao na mai, nia kwatea mai Wele nia 'i laona molagali. Nia ka wane, ma ka futa ana keni, ma nia ka rosulia taki kalu Jiu ki. ⁵ Nia ka sasi 'urinai fua ne kai lugea sa tifaida ne taki ki dau fafida, fua kai kwatea kulu wele God ki.

⁶ Sulia ne kulu wele God ki na, nia kwatea na Anoeru Wele nia fua ka to laona maurilakulu. Ma na Anoeru Nia ka kwatea kulu kai foa 'uri, "Maasi 'ae, Maasi 'ae." ⁷ Ma mulu nao lau wane rao 'o'oni ki. Boroī ma kamulu wele mamana God ki na. Ma sulia ne mulu wele mamana nia ki na, nia kai kwatea ru ki tafau ne nia alua fua kwatelana fuana wele nia ki.

Sa Paul manata 'abero fuana wane 'i Galesia ki

⁸ Ana kada nao mulu si saitamana 'ua ana God, ru 'e'ete ne nao lau god mamana ki ne kera gwaungai fafia maurilamulu. ⁹ Boroī ma ana kada ne na, kamulu saitamana na ana God naoma nau ku fata 'uri, God saitamana na amulu. 'Uri ma

'uta lau ne mulu ka oli, mulu ka ro lau sulia taki ki ana tolae laona molagali? Ru nai ki nao si fulia go ta ru lea fua mulu. Ma 'uta ne mulu ka doria lau raoe fuada? ¹⁰ Nau ku rongoa kau ne kamulu dau sulia ru ne taki Jiu ki saea fuana fabaitalana maedangi ana Sabat, ki, ma na fafanga ana madame falu ki, ma kada talingai ki laona fangali ki. ¹¹ Nau ku manata 'abero 'asiana ani kamulu, fasi na raoe ne nau ku sasia fuana 'adomilamulu fua daolae to'ona na maurie falu ka fi funu. ¹² Wanefuta ki 'ae, nau ku amasi kamulu, mulu ka to sakwadola fasia taki sa Moses ki, dia laugo ne nau ku to sakwadola fasia. Sulia ne nau ku to sakwadola fasia taki sa Moses ki, dia laugo ne mulu to sakwadola 'i nao.

Maedangi sui toli ki, mulu si sasia go ta ru garo aku. ¹³ Kamulu saitamana laugo ana kada be nau ku 'ainitalo ana na Farongoe Lea fua mulu, nau ku matai be, boroi ma nia ne sasia nau ku 'ainitalo ana Farongoa Lea fua mulu. ¹⁴ Ma sui boroi 'ana nau ku matai, ma nau ku kwatea 'afitaie baita fua mulu, nao mulu si manata ta'a go fuaku, ma mulu si noni'ela go ani nau. Ma mulu kwalo nau ka dia ne mulu kwaloa laugo ta 'ainsel fasia God naoma sa Christ Jesus talana na. ¹⁵ Ma ana kada nai, mulu eele 'asiana. Nau ku saitamana ne na kwaimanie kamulu fuaku nia 'e baita 'asiana. Dia nau ku gania boroi maamulu fuana 'afilaku, mulu si luia go fasi nau. 'Uri ma na eelelae be kamulu, nia na 'i fai ne? ¹⁶ 'Uri ma kulu malimae lau 'i safitakulu, sulia nau ku fata ana mamanae kada nai?

¹⁷⁻¹⁸ Nia lea 'asiana fua ta wane ka fata alingana tani ai 'e'ete dia nia sasi fuana lealae. Nia mamana 'asiana, ma nao lau ana kada ne nau ku to go fai kamulu, boroi ma ana kada nau ku to tau laugo fasi kamulu. Ma wane be kera rao nikila fuana rokisilana na Farongoe Lea, kera doria 'asiana kera kai fata manatamulu, boroi ma nao nia si lea

go fua mulu. Te ru ne kera doria na ne mulu kai to 'e'ete amulu fasi nau, fua kera go ne mulu kai leka burida.

¹⁹ Wele nau ki 'ae ana sa Christ, na manatalaku nia fii 'asiana lau suli kamulu, dia ta keni nia karangi ka fafuta wele nia. Na fie ne nao si sui leleka ka dao ana maedangi ne mulu kai famamana go sa Christ taifilia.

²⁰ Ana kada ne, nau ku doria 'asiana nau to fai kamulu, fua ne nau si fata nikila lau 'uri fua mulu. Nau ku ulafusia na ta ru ne nau saea lau fua mulu!

Sa Paul fata sulia ni Hega fainia ni Sera

²¹ Nau ku ledi kamulu basi, ti amulu ne doria rolae sulia taki ki: 'Uri ma mulu saitamana lea na ana te ne taki ki saea? ²² Na Kekedee Abu saea sa Abraham too ana ro welewane ki. Ta wele, sa Ishmael, nia futa ana keni ni rao 'o'oni ni Hega. Ma ta wele, sa Aesak, nia futa ana ni Sera keni aluge, ma nia na ne 'afe sa Abraham. ²³ Sa Ishmael, na wele ne futa ana ni Hega, na keni rao 'o'oni, nia futa dia ga 'ana wele ki tafau. Boroi ma sa Aesak, na wele ne futa ana ni Sera, na keni ne nia aluge, nia futa sulia na alangaie ne God sasia fainia sa Abraham.

²⁴ 'Urainai ne nau fadaa fulilana ru ne ki ana na tarifulae. Na ro keni ne ki dia ro alangaie ki ne God nia sasi fainia wane nia ki. Ni Hega dia na alangaie ana na taki ne fuli gwauna na uo 'i Saenae laona lofaa 'i Arabia, kula ne God kwatea taki ki fua sa Moses ana. Wane ne kera leka sulia na alangaie ana taki, kera go ne rao 'o'oni 'i farana na taki. Ma nia dia ni Hega na keni rao 'o'oni ne, nia taifilia kai alua wele ne kera rao 'o'oni ki. ²⁵ Ma ni Hega ne dia na wane 'i Jerusalem 'i ta'ena, sulia ne kera to ga 'ada fuana raoe fua taki sa Moses ki. ²⁶ Boroi ma ni Sera ne dia Jerusalem 'i langi. Nia aluge, ma nia dia gaa fua kulu wane ne kulu fito'ona sa Jesus ki. ²⁷ Na ru nai ne sa Aesaea nia fata sulia laona Kekedee Abu ka 'uri, "Na keni ne mulu 'aba'ato ki, ma nao mulu si saitamana go ana 'ua na nonifie

ana wele, mulu kai eele, ma mulu kai akwa eele amulu. Sulia na keni ne 'aba'ato, nia too ana wele 'oro ka liufia na keni ne na arai nia to fainia."☆

²⁸ Wanefuta nau ki ma waiwane ki, kamulu ne wele God ki sulia na alangaie nia, dia sa Aesak be nia futa ana ni Sera, sulia God alangai fuana sa Abraham. ²⁹ Ana kada nai, sa Ishmael, na wele ni Hega ne nia futa mai dia wele ki tafau ga 'ana laona molagali, nia famalagaigaia sa Aesak na wele ni Sera, ne futa sulia na nikilalae ana Anoeru Abu God. Ma nia ka 'urinai laugo ana kada ne, wane ne kera rao fuana taki ki, kera famalagaigai kulu ana kada ne. ³⁰ 'Uri ma na Kekedee Abu nia fata 'uta be? Nia fata 'uribe, "Ifulangainia na keni rao 'o'oni ne fainia wele nia, kera kai leka tau kau 'ada. Sulia na wele keni rao 'o'oni ne nao si bobola fua kai ngalia ta ru ana toorue maa keroa , sulia ru ki tafau ne fua sa Aesak na wele ne futa sulia na alangaie ne nia aluge."

³¹ Wanefuta ki ma waiwane ki 'ae, nia 'urinai laugo, kulu nao lau wele ni Hega ki ne kulu rao 'o'oni farana na taki. Kulu wele ni Sera ki lalau, sulia kulu to sakwadola fasia na taki ki.

5

Sa Christ nia luge kulu tafau

¹ Sa Christ ne nia luge kulu na, fua ne kulu kai aluge na. 'Uraini mulu kai uu ngasi, ma mulu kai to na dia wane ne kera aluge ki, ma ka nao lau wane ni rao 'o'oni ki fua taki sa Moses.

² Fafurongoa basi! Nau sa Paul, nau ku fata kau fua mulu, dia ne mulu 'ole 'unge fua ne mulu kai 'o'olo 'i naona God, nao 'asiana sa Christ si 'adomi kamulu go. ³ Nau ku fata talingai lau fua ta wane ne alamatainia fuana 'ole 'unge, nia kai sasi sulia taki lalau sa Moses ki. ⁴ Sa ti amulu ne kera sasi 'uria 'o'oloe 'i maana God ana rolae sulia ru ne taki ki, kera kai to 'e'ete na fasia sa Christ, ma kera kai talafia na

kwaiofeie God. ⁵ Boroi ma Anoeru Abu kwatea kulu ka manata ngado ne God kai alafafi kulu, sulia fitoe kulu ana sa Christ. ⁶ Sulia kada ne kulu 'ado na fainia sa Christ Jesus, ma dia ta wane nia ka 'ole 'unge naoma ka nao si 'ole 'unge, nia nao si 'e'ete go. Na ru 'initoa lalau ne na fitoe 'oe ne kwatea ma 'oe kwaimani ana wane ki tafau.

⁷ 'I nao mai, famamanae kamulu ana sa Jesus nia lea 'asiana. Boroi ma ta'ena, ta wane ne fagaroa man-atamulu ka 'uri na fasia na famanatalae mamana ne. ⁸ God nao si sasi 'urinai, sulia nia ne fili kamulu fua mulu kai famamana sa Christ. ⁹ Boroi ma ta ka famanatalae garo tu'u ne nia 'i matanga mulu kai fali kamulu tafau. Nia dia ta ka isi tu'u be nia kai dolalia kumu ana beret tafau. ¹⁰ Nau ku manata ngado ne nao kamulu si famamana famanatalae garo nena, sulia ne kulu 'ado fainia sa Christ ana fitoe. Ma sa ti mone ne kwatea na manata 'abero-lae fua mulu, nau ku saitamana, nia kai ngalia na kwaekwae fasia God.

¹¹ Wanefuta nau ki, nau nao si 'ainitalo ana ne wane kai 'ole 'unge, sui boroi 'ana tani wane saea ne nau ku sasi 'urinai. Sulia dia nau ku famanata 'urinai, ma 'uta mone ne wane Jiu ki kera ka famalagaigai nau ga 'ada? Boroi ma kera guisasu aku, sulia nau ku fata sulia na maelana sa Christ ana 'airarafolo fuana famaaurilana wane ki. ¹² Tani wane kera kwatea manata 'abero-lae fua mulu ana famanatalae kera ki sulia na 'ole 'ungelae. Alamia kera kwaisae God nia eele fafia kada kera 'ole 'unge. Dia 'urinai, 'uta ne kera si tala falasida daofa liu go?

¹³ Ma kamulu wanefuta nau ki, God nia fili kamulu na fua mulu kai sakwadola fasia taki sa Moses ki. Sui boroi 'ana kamulu ka to sakwadola 'urinai, nao mulu si manata 'uri sae nia lea ga 'ana fua mulu kai rosulia na kwaidorie ta'a ki ana noni mulu. Boroi ma kamulu sakwadola na fua mulu kai kwaimani fua mulu, ma mulu kai 'adomi kamulu kwailiu. ¹⁴ Sulia taki sa Moses

☆ 4:27 Aesaea 54:1

ki tafau kera okua ga ana te taki ne 'uri, "Oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu." ¹⁵ Boro ma dia mulu to mulu ka fualia kamulu dia ru mauri kwasi ki, 'urinai ma mulu fanonifi kamulu kwailiu. Mulu kai ada lea ana, fasi mulu ka fi takalongai kamulu kwailiu.

Na Anoeru Abu fainia na kwaidorie 'ana noni

¹⁶ Nau ku fata 'uri: Dia mulu alamatainia na Anoeru Abu God ka talaia na maurilamulu, mulu kai to fasia na kwaidorie ta'a ana noni. ¹⁷ Sulia na kwaidorie ana noni nia fualia na ru ne na Anoeru Abu nia doria, ma na Anoeru Abu ka noni'ela laugo ana na ru ne noni nia doria. Na ro ru ne keroa malimaee adaro kwailiu. Nia ka fatainia ne, dia na Anoeru Abu nia talai kamulu, nia 'afitai fua mulu kai sasia ta ru boro ma 'ana ne mulu doria sasilana fua fatolilana kwaidorie ta'a ana noni. ¹⁸ Boro ma dia na Anoeru Abu nia talai kamulu na, na taki fasia sa Moses ki nao si gwaungai na fafi kamulu.

¹⁹ Kulu saitamana ru ta'a 'uri ki ne safali mai fasia na kwaidorie ta'a ana noni: oelae, ma manata bilialae, ma sasilana ru ni 'ekelae ana ki. ²⁰ Ma fosilana nunuiri ki, ma raoe ana 'ilalalae ma kelemalae ki. Ma malimaetae fuana firue, ma fata falilana wane, ma kwaimani roliolae, ma guisasue, ma tolai ana ogalulumilae, ma tolai ana barangisie, ma guisasue fuada kwailiu, ²¹ ma 'ugalae ki, ma ku bubulolae, ma saungailana fafanga fua sasilana ru ta'a ki, ma sasilana laugo ru garo 'oro 'urinai ki. Nau ku fabasu kamulu dia be nau ku saea 'i nao, sa tifaida ne kera sasia ru 'urinai ki, nao kera si bobola fua rulae 'i laona toae ne God kai gwaungai fafia.

²² Boro ma na Anoeru Abu nia kwatea fuana wane ki na kwaimanie, na eelae, na aroaroe, na mabetae, na sasi lealae, na abulo mamananalae, ²³ na abulo marabibilae, ma na daulae fafia kwaidorie ana noni. Dia mulu sasi mone sulia ru nai ki, nao mulu si 'oia

go ta taki. ²⁴ Ma wane ne kera too na ana sa Christ Jesus laona maurilada ki, kera foto na fafia na kwaidorie ta'a kera ki ana 'airarafolo. ²⁵ Sulia na Anoeru Abu nia kwatea na maurie falu fua kulu, nia lea fua kulu kai rosulia na kwaitalaie nia laona maurilakulu. ²⁶ Alu nao kulu si to ana naunaue, naoma suradue, naoma 'ugalilakulu kwailiu.

6

Kwai'adomie fua mulu kwailiu

¹ Wanefuta nau ki 'ae, dia ta wane ne mulu dao to'ona nia sasia ta garoe, sa ti amulu ne na Anoeru Abu nia talaia, nia kai olitainia mai fasia na ta'alaie nia. 'Oe kai fata sarafani fuana, ma 'oe madafi 'oe laugo fasi 'oe fi sasia laugo ta garoe dia nia. ² Ma mulu kai 'adomia sa ti boro ma 'ana ne nia too ana ta 'afitae. Ma kada kamulu sasi 'urinai, mulu rosulia na na famanatalae ne sa Christ nia kwatea mai. ³ Dia ta wane nia saea nia ta wane 'initoa, ma nia si 'adomia go ta wane, nia suke nia ga 'ana talana. Nia nao lau na wane mamana. ⁴ Alu te te wane amulu mulu kai filo lea ana abulolae kamulu ki talamulu. Ma nia ka manata sulia na abulolana nia lea naoma ka nao. Ma dia abulolana nia lea, bobola fainia nia kai fata lea ana talana. Boro ma nia si fabolotania abulolana talana fainia abulolana ta wane 'e'ete lau. ⁵ Sulia nia 'urinai te te wane akulu nia kai susulia abulolana talana.

⁶ Na wane ne famanata kamulu sulia fatalana God, bobola fuana mulu kai kwatea na kwai'adomie ki fuana sulia na famanatalae lea ne.

⁷ Nao mulu si manata garo lau amulu sulia na ru ne nau ku saea: 'Afitai 'asiana ta wane ka safungainia ta ru fasia God. Na wane kai ngalia na kwaiarae nia fasia God sulia ru ne nia sasida ki, ka dia ne wane ka ngeda fufue ru ki ana ru nia fasida ki. ⁸ Dia nia si sui fasia sasilana ru ta'a ne na nonina dorida ki, nia kai maelia. Boro ma, dia nia sasia ru ne Anoeru Abu nia dorida ki, na Anoeru Abu kai kwatea maurie firi fuana. ⁹ Nao kulu si noni kulua fua sasilana raoe lea ki. Sulia

dia kulu nonimabe fua sasilana ru lea ki, maedangi ne God nia filia kai dao mai, kulu kai ngalia kwaiarae kulu ki fasia God. ¹⁰ 'Urinai ne kada kulu na fua 'adomilana wane too ana bobolae ki nai, ma tasa na fuana wanefuta kulu ki ne kera famamana sa Christ.

Fatae 'isi ki

¹¹ Ada to'ona basi na kekedee baita ne nau ku kedea kau fua mulu ana 'abaku talaku. ¹² Wane senena kera sasi 'uria na sumailamulu fuana 'ole 'unge, kera doria faeelea wane Jiu ki ana lekalae burina taki fua 'ole 'unge. Kera doria 'ole 'unge lamulu, sulia kera mau ana wane senena ki ne kera famalagaigaida na wane ne kera fata sulia na maelana sa Christ ana 'airarafolo. ¹³ Ma wane ne kera 'ole 'unge ki boroi, nao kera si ro go sulia taki sa Moses ki. Boroi ma kera doria fua mulu kai 'ole 'unge, fua ne kera kai fata tango 'i maana wane Jiu ki fafia ne mulu alamataini kamulu fuana 'ole 'unge. ¹⁴ Aia, ma nau talaku, nau ku fata naunau sulia na ru na 'Aofia kulu sa Jesus Christ nia sasia ana 'airarafolo. Sulia maelana sa Christ ana 'airarafolo, nao nau si doria falafala ta'a ki laona molagali ne wane nao kera si famamana sa Christ ki ne kera dorida. Ma kera boroi nao kera si doria laugo ru nau ku dorida ki sulia na famamanae nau. ¹⁵ Ma nia nao si 'e'ete go dia ta wane ka 'ole 'unge, naoma ka nao si 'ole 'unge. Boroi ma na ru talingai ne tolai na ana maurie falu ne God nia kwatea mai. ¹⁶ Ma fua sa tifaida ne kera leka sulia na famanatalae ne laona maurilada, God kai kwatea na aroaroe ma na kwaimanataie kai to faida, sulia kera wele mamana nia ki na.

¹⁷ 'Urinai, na fatae 'isi nau na fua mulu nia 'uri, alu nao ta wane si kwatea lau ta 'afitaie fuaku, sulia ne sisibe 'i noniku ki fatainia na ne nau na wane rao sa Jesus.

¹⁸ Wanefuta nau ki 'ae, nau ku amasia na 'Aofia kulu sa Jesus Christ fuana kwaiofeie nia ma na 'oilakie nia kai to fai kamulu tafau. Iu, nia 'urinai.

Na Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Efesus

'I Efesus na fere baita ana lofaa 'i Esia. 'I ta'ena na lofaa 'i Esia ta te bali ana kula kera saea ana 'i Turkey. Sa Paul leka dao 'i Efesus ana ruana ma oluna lekalae nia fua 'ainitalolae ana Farongoe Lea. Ada to'ona Acts 18:19-21 fainia bali buko 19. Nia ada dia nia kedea na buko ne kada nia to laona beu ni kanie 'i Rom.

Sa Paul kedea na buko ne fuana 'adomilana wane God ki fua kera ka saitamana lea ana ne kwaimanie God nia baita 'asiana, ma na alangaie nia ka to firi fuana wane ki tafau. Na buko ne kera tolingia ana ro bali ru ki.

Ana bali buko 1-3, sa Paul famanata sulia ne God fakali'afua rae nia ana Christ ne nia 'initoa fafia ru ki tafau. Ma ana Christ ne God ka famauria wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki, ma nia ka 'ado keroa ana te noni ru ana fikute wane God.

Ana bali buko 4-6, sa Paul nia famadakwala na 'adolae ana fikute wane God. Ma nia ka saea ne wane God ki kera kai abulo 'o'olo sulia maedangi ki, fua kera ka inau ana to okue. Ma ka saea lau fuada fua kera to ni firue 'usia sa Saetan.

Ru talingai ki laona buko ne:

God famauria Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki, ma nia ka 'ado kera ana te noni ru 1:1-3:21

Wane famamana kera ka 'ado fainia Christ 4:1-6:24

¹ Nau sa Paul ne, nau ku kekede kau. Nau ta wane ni lifurongo ana sa Jesus Christ sulia na kwaidorie God.

Nau ku kwatea kau na kekedee ne fua mulu wane God ki ne mulu to laona mae fere baita 'i Efesus, ma mulu ka to mamana ana sa Jesus Christ.

² Nau ku fua fua ne God na Maa kia, ma na 'Aofia sa Jesus Christ keroa kwatea na kwaiofeie ma na aroroe fua mulu.

God fulia ru lea ki fua kulu

³ Kulu tangoa God ma na Maa 'Aofia kia sa Jesus Christ. Sulia God nia 'ogiri kia ana kwatelana ru lea ki tafau 'i langi fua mangoiru kia ki sulia 'adolae kia fainia sa Jesus Christ. ⁴ Suifatai God ka fi saungainia na molagali, nia fili kia tafau na fua kulu wane nia ki na sulia Christ, fua kulu kai 'o'olo 'i maana, ma nao ta wane si fai fafi kia ana ta ta'alaie. Ma sulia kwaimanie God fua kulu, ⁵ nia eta alangainia mai 'i nao fua ne kwatea ma kulu ka wele nia ki sulia sa Jesus Christ. God sasi 'urinai sulia na kwaidorie nia, ma nia ka eele fainia. ⁶ Aia, kulu tangoa God sulia nia kwate sakongai ana kwaimanie baita nia fua kulu sulia na Wele nia ne nia kwaimani mamana ana.

⁷ God luge kia fasia na kwaekwae ma ka manataluge na ana abulo ta'alaie kia ki ana na maelana Christ. Na kwaiofeie God fuaka 'e baita 'asiana. ⁸ Iu, God 'ogiri kia ana kwaiofeie nia.

Ana liotote ma na saitamarue baita nia, ⁹ God ka fatainia fuaka na manatae wane nia ma nao nia si fatai madakwa ana fua wane ki mai 'i nao. God kai fulia na manatae wane nai ana Christ. ¹⁰ Na manatae wane nai 'uri: Ana kada 'olea, nia kai okua ru ki tafau ne nia saungaida mai 'i langi ma 'i seki laona molagali, fua Christ kai gwaungai fafia ru nai ki tafau.

¹¹ Na ru ki tafau ne God sasida, nia sasida sulia manataka ma na kwaidorie nia. Ma sulia laugo na kwaidorie God, nia ka fili kalu wane Jiu ki fua ne kalu ka alua wane nia ki ana 'adolae kalu fainia Christ. God sasi 'urinai sulia na manatae wane nia ne nia alua na mai 'ua 'i naona ne nia saungainia ru ki. ¹² Ma sulia nia 'urinai, kalu wane Jiu ki, kalu wane eteta ne kalu famamana Christ, ma kalu ka tangoa God 'initoa.

¹³ Nia ka 'urinai laugo fua mulu na wane nao lau Jiu ki. Sulia kada ne mulu rongoa na 'ainitalolae mamana ana Farongoe Lea, mulu ka too ana maurie falu, ma mulu ka alu

na wane God ki. Kamulu famamana Christ, ma God ka kwatea Anoeru Abu fua mulu ka fatainia ne mulu wane nia ki, dia be nia eta fata na mai ana 'i nao. ¹⁴ Ma na Anoeru Abu ka to 'i laona maurilaka, nia na ne fatailana fua kulu fua ne kulu kai saitamana ne kulu kai ngalia ru ki tafau ne God nia eta fata ana fuana wane nia ki. Ma na Anoeru Abu ka to fai kia leleka ka dao ana kada God kai oli mai 'uria wane nia ki, ma kera kai to sakwadola firi. Kulu tangoa God ne 'inito ka tasa!

Sa Paul foa fuana wane 'i Efesus ki

¹⁵ Safali ana kada nau ku rongoa na famamanae kamulu ana 'Aofia sa Jesus, ma na kwaimanie kamulu fuana wane God ki tafau, ¹⁶ nau ku 'idufa tangoa God fua mulu ana kada ki tafau. Ma nau ku foa laugo fua mulu ana kada 'oro ki. ¹⁷ Ma God na Maa 'initoa ne na God ana 'Aofia kia sa Jesus Christ, nau ku gania fua nia kwatea na Anoeru Abu fua mulu. Sulia na Anoeru Abu nai, nia kai kwatea liotoe fua mulu, ma ka fatainia laugo God fua mulu, fua mulu ka saitamana lea lau ana God. ¹⁸ Nau ku foa laugo fua ne God ka kwatea na manatalamulu ka lea fua mulu ka saitamana ru lea ne nia too ana fua mulu. Mulu ka saitamana lea ana ne mulu kai too ana ru lea nai ki, sulia nia sae kamulu fua mulu ka dia na wele nia ki. Ma nau ku foa fua ne mulu kai saitamana na falealae baita nia, ne nia alangainia kai kwatea fuana wane nia ki. ¹⁹ Ma nau ku foa fua mulu ka saitamana laugo na nikilalae baita God ne rao aka wane famamana ki. Ma na nikilalae nai na ²⁰ ne God rao ana, kada be nia taea sa Jesus Christ fasia na mae ma ka fagourua ana bali 'o'olo ani nia 'i langi. ²¹ Ma sa Jesus Christ ka gwaungai fafia na 'ainsel ki ma na anoeru ki tafau 'i langi. Ma na satana Christ ka baita liufia wane baita ki tafau ana kada ne, ma laugo ana kada kai dao mai ne nia toto si sui. ²² God ka kwatea ru ki tafau ka to 'i farana Christ, ma ka kwatea Christ ka gwaungai ana ru ki tafau, fua Christ ka kwai'adomi

akulu wane ne kulu famamana ki. ²³ Aia, ma kulu wane ne kulu famamana ki, kulu na nonina Christ. Ma kulu ka fungu ana Christ, wane ne nia fafungua ru ki tafau.

2

Tolae ana maurie falu fainia Christ

¹ 'I nao mai, mulu dia ta wane mae ne nao nia si tona sulia te ne God nia doria, sulia mulu to 'ua laona ta'ala. ² Ana kada nai 'i nao, mulu leka amulu sulia na falafala ta'a laona molagali, ma mulu ka rosulia sa Saetan ne gwaungai fafia anoeru ta'a ki, ma ka talaia wane ne kera aburongo ana God ki. ³ Ma kulu 'urinai laugo, ana kada 'i nao mai, na abulolakulu nia ta'a, sulia kulu rosulia na kwaidorie ta'a ana noni ki, ma manatalae ta'a kia ki. Kulu dia wane ki tafau, sulia ne abulolakulu ta'a, ma kulu ka bobola fuana ngalilana na kwaekwae fasia God.

⁴ Ma ka 'urinai boroi 'ana, na kwaimanataie God fua kulu nia baita, ma na kwaimanie nia fua kulu ka baita laugo. ⁵ Ma sulia God nia 'urinai, nia ka kwai'adomi akulu kada kulu aburongo 'ua ana, ma kulu ka dia wane kera mae na ki. God oku kia fainia Christ ma ka kwatea maurie firi fua kulu. God ka famaui kia sulia na kwaimanie nia! ⁶ Ma sulia kulu 'ado fainia sa Jesus Christ, God ka tae kia laugo fainia Christ, fua ne kulu kai to ma kulu kai gwaungai fainia 'i langi. ⁷ God sasi 'urinai fua nia ka fatainia na kwaiofeie baita ne nia kwatea fua kulu ana sa Jesus Christ, fua ne wane ki tafau ana kada ki tafau, kera ka saitamana na kwaimanie nia. ⁸ God famaui kia ana kwaiofeie nia sulia na famamanae kia. Nia nao si famaui kia go sulia raoe kia ki tala'aka. Boroi ma God kwate 'o'oni ga 'ana na maurie falu fuaka. ⁹ Nia ne, 'afitai ta wane ka fata naunau sulia na maurie falu nia, sulia God nao si kwatea sulia raoe ne kulu sasida ki. ¹⁰ God saungai falu akulu ana sa Jesus Christ, fua kulu ka sasia

raoe lea ki ne nia eta fata mai ana fua kulu 'i nao fuana sasilana.

Kulu te fikute wane ana Christ

¹¹ Ma kamulu wane ne nao lau Jiu ki, mulu kai manata basi sulia tolai kamulu 'i nao. Na wane Jiu ki sae kera tala'ada ana "Wane God ki" boroi ma kera sae kamulu "Nao lau wane God ki," sulia nao mulu si 'ole 'u'unge ana welewane kamulu ki. ¹² Mulu saitamana, ka tau na mai, kamulu to tau fasia Christ, ma mulu nao lau tani wane ana wane filia God ki 'i Israel, ma nao mulu si too ana na ru lea ne God eta alangainia fuana wane nia ki. Ma mulu ka to ga 'amulu 'i laona molagali ne, boroi ma nao mulu si saitamana God, ma nao mulu si makwalia go ta ru lea fasia God. ¹³ Sui boroi 'ana mulu ka to tau fasia God ana kada 'i nao, kada nai sulia mulu 'ado na fainia sa Jesus Christ, kamulu to karangia na God, sulia na 'abuna Christ.

¹⁴ Ma kalu Jiu ki fai kamulu wane nao lau Jiu ki, Christ sasia na okue kwaimanie kia ka aroaro fua kulu ka alua na te okue. Sulia nia alama-tainia tala'ana kera ka saungia ana 'airarafolo, nia ka lafua na ru ne susia wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki nao kera si kwaimani. ¹⁵ Christ nia lafua na taki ne sa Moses kwatea ki fua ne kulu ro fikute wane ne ki ka alua te fikute wane go, sulia kulu oku na fainia Christ. 'Urinai Christ ka kwate kulu ka kwaimani akulu kwailiu. ¹⁶ Aia, ana maelana Christ ana 'airarafolo, nia ka lafua na malimae 'i safitana wane Jiu ki fainia wane nao lau Jiu ki. Ma ana mae nia laugo, nia ka okua na ro fikute wane fua ne kulu ka alua te fikute wane go, ma nia ka olitai kia siana God. ¹⁷ Nia ne, Christ ka koso mai laona molagali, ma ka 'ainitalo ana Farongoe Lea sulia na aroaroe fua mulu wane nao lau Jiu ki ne mulu to tau fasia God ana kada 'i nao, ma fua malu laugo Jiu ki ne kalu to karangi ana God. ¹⁸ Sulia na ru ne Christ sasia, kalu wane Jiu ki ma kamulu wane nao lau Jiu ki, kulu saitamana ka leka mai siana God na Maa ana te Anoeru Abu.

¹⁹ Sulia ne, mulu wane nao lau Jiu ki, nao mulu si 'e'ete fasi kalu wane Jiu ki. Ma kada ne, mulu wane God ki na fai kalu, ma God na ne Maa kia. ²⁰ Kulu wane famamana ki, kulu dia na lume ne God nia saungainia fafona na fau. Sa Jesus Christ na ne fau nai. Ma wane ni lifurongo nia ki fainia profet ki na ne mae funu 'ai ki ana lume nai. ²¹ Christ dau ngasi ana lume nai ma ka saungai baita ana, fua nia na lume abu fuana 'Aofia ka to laona. ²² Ma kamulu wane ne nao lau Jiu ki laugo, Christ 'ado kamulu fainia wane God ki. Nia sasi 'urinai ana kada nia saungainia na lume ne God to laona ana na Anoeru Abu.

3

Na rae sa Paul fuada wane nao lau Jiu ki

¹ Nau sa Paul, ku to 'i laona beu ni kanie fafia nau ku 'ainitalo ana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ fua mulu wane nao lau Jiu ki. ² Nau ku saitamana mulu rongoa tafau na God ne fili nau na sulia na kwaiofeie nia, fua ne nau rao fua 'adomilamulu 'urinai. ³ Dia be nau ku eta kedea ka suina, God fatainia na manatae wane nia fuaku. Na manatae wane ne nao nia si fatai madakwa ana fua wane ki 'i nao mai. ⁴⁻⁵ Ma dia mulu idumi lea ana kekedee ne, mulu kai saitamana ne nau ku saitamana ru 'oro ki sulia Christ ne God si fatai madakwa ana fuana wane ki 'i nao mai. Boroi ma ana kada ne, sulia rae na Anoeru Abu, God fatainia suina fuana wane lifurongo ki fainia profet abu nia ki. ⁶ Ma na manatae wane nai nia 'uri: Mulu wane ne nao lau Jiu ki, mulu famamana Farongoe Lea, ma God ka falea kamulu laugo fainia na wane Jiu ki. Ma kulu ka to oku ana te fikute wane, ma kulu kai ngalia ru ki tafau ne God alangainia sulia sa Jesus Christ.

⁷ Ma God ka kwatea nau te wane rao nia, fua ne nau ku farongo ana Farongoe Lea. God ka kwatea nau wane rao nia ana kwaimanie nia ma ana nikilalae baita nia. ⁸ Ma wane

ki tafau ne kera famamana God, kera talingai ka liufi nau. Ma sui boroi 'ana ka 'urinai, God falea nau ana kwatelana raoe fuaku fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea sulia ru lea 'asiana ki ne Christ kai kwatea fua mulu wane nao lau Jiu ki. Ru lea nai ki tasa ka liufia saitamarue wane ki. ⁹ God ne saungainia ru ki tafau, nia si fatai madakwa ana manatae nai ki 'ua mai 'i nao. Ma nia ka eresi nau fua ne nau ku fatainia manatae nia fuana wane ki tafau. ¹⁰ Ana kada ne, wane Jiu ki ma wane nao lau Jiu ki, kera oku ana te fikute wane ana Christ. Ma God ka fi fatainia ru nai fuana 'ainisel baita ki ma ru kwaitalai ki 'i langi, fua ne kera ka saitamana na liotoe nia baita ma ka 'e'ete kwailiu. ¹¹ God sasia ru nai sulia nia manata 'ua na mai sulia ana safalie. God nia fulia na ru nai kada nia odua mai sa Jesus Christ na 'Aofia kia. ¹² Ma sulia kulu oku ana Christ, ma na famamanae kia ani nia, nao kulu si mau ana daolae siana God. ¹³ Sulia ne, nau ku gani kamulu nao mulu si kwaimanatai sulia na nonifie nau fua mulu. Sulia nau ku nonifi fuana 'adomilamulu.

Na kwaimanie Christ fua kulu

¹⁴ Ma sulia ru nai, nau ku boruru ma nau ku fosia God na Maa, ¹⁵ ne nia saungainia ru mauri ki tafau 'i laona molagali ma 'i langi. ¹⁶ Ma nau ku amasia sulia na falealae baita nia ne nia alangainia kai kwatea fuana wane nia ki. Ma nau ku amasia nia ka kwatea nikilalae fua mulu ana na Anoeru Abu, fua ne na maurie lamulu kai nikila tafau. ¹⁷ Ma nau ku foa laugo fua Christ kai to laona maurilamulu sulia na famamanae kamulu ani nia. Ma nau ku foa laugo fua ne ru ki tafau ne mulu sasida, mulu kai sasida nunufana na kwaimanie nia. ¹⁸ Nau ku foa 'urinai fua ne kamulu ma wane God ki tafau, kulu kai bobola fuana malingailana ne na kwaimanie Christ fuaka 'e reba, ka gwala, ka fane ma ka koso. ¹⁹ Iu, nau ku foa fua ne mulu kai saitamana na kwaimanie Christ, boroi 'ana ka 'afitai fuana ta wane ka saitamana

lea ana tafau. Ana kada mulu saitamana na kwaimanie Christ, na falafala kamulu ki kai dia na falafala God ki.

²⁰ Kulu ka tangoa God sulia na nikilalae baita nia ne rao 'i laona mangokulu, nia ka saitamana sasilana ru 'oro ki fuana 'afilaka, liufia lau ne kulu bobola fuana ganilana naoma manatalae 'uria. ²¹ Kulu tangoa God ne nia to ana sa Jesus Christ ma ana wane nia ki, 'i kada nai ma ka toto firi. Iu, nia 'urinai.

4

Kulu alua na te noni ru

¹ Nau ku to laona beu ni kanie sulia nau ku rao fuana 'Aofia, nau ku amasi kamulu fua mulu kai sasi lea dia na abulolae ne bobola fuana wane God ki ka to ana, sulia God sae kamulu ana wane nia ki. ² Mulu fatu'u kamulu talamulu, ma mulu ka to marabibi. Ma mulu ka fatainia na kwaimanie kamulu ana mabetaue fua mulu kwailiu. ³ Mulu ka rao nikila fua mulu ka to ana na kwaimanie kwailiu fua mulu ne Anoeru Abu nia kwatea fua mulu. Mulu ka 'ado kamulu ana aroaroe. ⁴ Kulu wane ne kulu famamana sa Jesus Christ, kulu dia na te noni ru fainia. Ma te Anoeru Abu laugo ne talai kia tafau. Ma te maurie firi go ne God sae kia mai 'uria ne kulu kwaimakwali ana. ⁵ Kulu too ga ana te 'Aofia, ma te famamanalae, ma te siuabue. ⁶ Ma te God go ne nia to, ma nia na Maa kia tafau. Ma nia ka gwaungai fafi kulu tafau, ma nia ka rao ani kia, ma ka to laona maurilakulu.

⁷ Ma kulu tafau ne kulu famamana, sa Jesus Christ nia kwatea te te wane akulu ka too ana kwatee fuana raoe nia. Nia kwatea na kwatee nia fua kulu sulia na kwaidorie nia. ⁸ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri,

“Kada nia leka 'uria na kula ne fane, nia ka ngalia fainia wane 'oro ne nia liufia.

Ma nia ka kwatea kwatee ki fuana wane nia ki.”^{*}

⁹ Aia, ma te na ne fadalana na fatae 'uri, “Nia leka 'uria na kula

^{*} 4:8 Psalm 68:18

fane?" Na fadalana ne 'uri, sa Jesus Christ eta koso basi mai laona molagali. ¹⁰ Ma sa Jesus Christ ne koso mai laona molagali, nia laugo ne ka ra 'uria 'i langi, na kula ne liufia kula ki tafau mai 'i langi. Nia sasi 'urinai fua ka to ana kula ki tafau.

¹¹ Ma sa Jesus Christ laugo ne kwatea kwatee lea ki fuana wane ki. Tani wane akulu, nia alu kera na wane ni lifurongo ki, ma tani wane akulu nia ka alu kera profet ki. Ma tani wane lau, nia ka alu kera ana wane ni 'ainitalolae ana na Farongoe Lea. Ma tani wane lau, nia ka alu kera wane kwaitalai ma famanata ki fua wane famamana ki. ¹² Nia sasi 'urinai, fua kulu ka bobola fuana raoe fua God, ma fua kulu, na nonina Christ, kulu ka nikila. ¹³ Na nonina Christ kai mauri 'urinai leleka kera ka oku ana te fikute wane ana na famamanae ma fainia na saitamarue kia ana na Wele God. Ma famamanae kulu ki kai nikila, ma falafala kia ki kai kali'afu dia laugo sa Jesus Christ. ¹⁴ Ma ana kada kulu rafo na, nao kulu si dia wele tu'u ki. Ma nao kulu si dia lau ta baru ne sasaule sakolangainia ma nanafo ki ka kwaefeo fua leka garoe ga 'ana. Sulia 'afitai kulu ka famamana ta famanatae 'e'ete kwailiu ne wane susuke ki kera famanata ana. ¹⁵ Ma kulu ne, kulu fata mamana ana falafala ne ka fatainia kwaimanie kia ki, ma na abulolaka tafau ne, ka dia na abulolana sa Jesus Christ na wane baita kia. ¹⁶ Ma kulu ka dia te noni ru, ma Christ ne gwauna. Ma te te wanea, nia ta kula ana noni, ma ka too ana raoe nia. Ma sa Jesus Christ kwatea kulu ka to oku fua ne kulu ka alua te noni nai. Ma kada kulu sasia na raoe ne bobola fai kia, na noni nai ka bulao mai ma ka nikila sulia kwaimanie kia ki fua kulu kwailiu.

Na maurie falu sulia Christ

¹⁷ Sulia na mamanae ne 'Aofia kwatea mai fuaku, nau ku fata to-tongai ana fua mulu ne mulu kai lukasia falafala ta'a ki ne wane nao si famamana sa Jesus Christ kera sasida. Na manatalae kera ki laugo

ne ru ta'a ki ma ru 'o'oni ki tafau go. ¹⁸ Ma kera nao si saitamana laugo falafala sulia God ki. Ma nao kera si too ana maurie falu ne God kwatea, sulia manatada rorodoa, ma kera ka fangasia mangoda, ma kera ka oewanea. ¹⁹ Ma kera si 'eke go fafia abulo ta'alaie kera ki, ma kera ka rosulia kwaidorie ta'a kera ki, ma kera ka ngangata ana sasilana kwalukaela ru ta'a.

²⁰ Boroi ma kamulu ne, ana kada be wane ki kera 'ainitalo ana sa Jesus Christ fua mulu, nao kera si famanata kamulu fua mulu ka abulo ta'a 'urinai. ²¹ Kera 'ainitalo fua mulu ana na mamanae sulia sa Jesus Christ, ma mulu ka famamana na famanatalae mamana nia. ²² Ma kera 'ainitalo kera ka 'uri, mulu fasia falafala ta'a kamulu ki be mulu to sulida 'i nao. Na falafala ta'a ne, talai garo amulu ma ka fali kamulu. ²³ Kera 'ainitalo fuamu fua ne mulu ka alama'ainia God ka fafalu maurilamulu fainia manatalamulu. ²⁴ Ma falafala kamulu ki tafau ka alua na wane falu ne God saungainia dia na falafala nia. Aia, na wane falu 'urinai, nia ka fatainia na falulae nia ana na abulolana ne 'o'olo ma ka abu.

²⁵ Sulia ru nai, mulu lukasia na sukee. Ru ki tafau ne mulu saea fua wane famamana ki mulu ka mamana, sulia kulu tafau kulu dia na nonina sa Jesus Christ. ²⁶ Ma dia ta wane amulu ka guisasu, nao 'oe si alama'ainia na guisasue nai ka talai 'oe, 'oko sasia ru ne ta'a. Ma ka lea fua 'oe fasuia na guisasue 'oe 'ali'ali suifatai sato ka fi su, ²⁷ fasia sa Sae-tan ka too ana kada fuana talailamu ana guisasue 'oe. ²⁸ Ma sa ti amulu ne ka beli, nia ka sui fasia na belie. Ma nia ka rao 'o'olo fua ne nia ka too ana tani ru fua maurilana, ma ka 'adomia wane siofa ki laugo. ²⁹ Ma mulu ka to fasia fatae ta'a ki. Mulu ka saea lalau fatae ne saitamana ka kwatea kwai'adomie, fua mulu ka faeelea wane ki ne kera rongoa fatalamulu. ³⁰ Ma mulu ka to fasia sasilana ru ki ne saitamana ka fak-waimanataia na Anoeru Abu God. Sulia na Anoeru Abu na ne maetoto laona maurilamulu ne mulu ru God

ki, ma na maetoto laugo ana fa dangi ne kai dao mai ne God kai fasuia famaaurilamulu. ³¹ Aia, mulu ka to fasia malimaelae fua mulu kwailiu, ma mulu ka to fasia na guisasue amulu kwailiu, ma fasia na olisusue ana akwae ma na fatae ta'a ki. Mulu ka to fasia na kwaisulangaie ki tafau. ³² Ma abulolae kamulu ka lea fua mulu kwailiu, ma mulu ka eele, ma mulu ka kwaimanatai fua mulu kwailiu. Ma mulu ka manataluge amulu kwailiu ana ru ta'a ne mulu sasida ki, dia be God manataluge na amulu tafau, sulia ru sa Jesus Christ sasida ki.

5

Kulu to 'i laona madakwalae

¹ Mulu wele talingai God ki, mulu ada kwaisuli ana falafala nia ki. ² Ana kada ki tafau, mulu ka kwaimani ana wane ki, dia laugo ne Christ kwaimani akulu tafau, ma ka kwatea na maurilana fua famaaurilaka. Sulia nia afafu ani nia talana, ma God ka eele fafia na afafue nia.

³ Ma sulia mulu wane God ki, mulu ka to fasia abulolae bilia nai ki dia na oeelae, ma na ogalulumie. Mulu ka to fasia ru nai ki tafau, fua ne nao ta wane si fata sulia ta ru 'urinai suli kamulu. ⁴ Ma mulu ka to fasia fatae ta'a ki, ma fatae bilia ki, ma fata 'onionga ta'alaie ki. Boro ma nia lea lalau fua mulu ka tangoa God. ⁵ Ru mamana nau ku saea fua mulu, sa ti boro ma 'ana ne abulolana 'e bilia naoma ka oee, nia 'afitai fua nia ka ru 'i laona 'Initoe sa Jesus Christ ma God. Ka 'urinai laugo fuana sa ti ne ogalulumi, nia dia na fosilana nunuiru ki.

⁶ Nao 'oe si alamatainia ta wane ka suke 'oe sulia ru 'oro ta'a 'uri ki, "Nia lea ga 'ana fuana wane ka oee naoma ka ogalulumi." God kai guisasu ma kai kwatea kwaekwae fuana wane ne kera aburongo ana ki. ⁷ Mulu ka to fasia wane 'urinai ki.

⁸ Ana kada 'ua mai 'i nao, mulu talamulu mulu to mai laona maerodo, boro ma ta'ena mulu alua na wane na 'Aofia ki, ma mulu ka to na laona

madakwalae. Nia na ne abulolamulu ka bobola fainia wane ne kera to laona madakwalae. ⁹ Sulia ana kada wane ne kera to laona madakwalae, na abulolada ka lea ma ka 'o'olo, ma fatae kera ki ka mamana. ¹⁰ Mulu ka sasi 'uria malingailana te ne faeelea na 'Aofia. ¹¹ Ma nao mulu si fulia ru ta'a ki, dia wane ne kera to laona maerodo, kera sasida. Boro ma, mulu fatainia lalau garoe kera ki, ma mulu ka fata fabasuda. ¹² Nau ku 'eke 'asiana laugo ana fatae sulia ru ne kera sasi agwa ana laona maurilada ki. ¹³ Boro ma kada na madakwalae kai tala fafida, kera kai saitamana ru ta'a ne kera sasida ki. ¹⁴ Sulia te ne madakwalae tala fafia, na wane ki kera kai ada to'ona. Nia ne kera ka fata 'uri,

"Kamulu wane ne mulu maleu, ma mulu mae ki, mulu kai tatae fasia mae, ma na madakwalana Christ kai tala fafi kamulu."

¹⁵ Nia 'urinai ne, mulu kai madafi lea ana falafala kamulu ki fua ne abulolae kamulu ka dia wane lioto ki ma nao si dia lau wane ulafusi ru ki. ¹⁶ Ma ana kada ki tafau, mulu kai sasia ru lea ki ne bobola fua mulu ka sasia. Sulia kada ne wane 'oro ki abulolada ta'a. ¹⁷ Nia ne, nao mulu si oewanea, boro ma mulu kai manata lea lalau 'amulu sulia ru ne na 'Aofia doria mulu ka sasida ki.

¹⁸ Aia, ma mulu ka to fasia ku bubulolae ana waeni, sulia ru nai kai fali kamulu. Boro ma mulu ka fungu lalau ana na Anoeru Abu fua ne nia ka talai kamulu. ¹⁹ Ma ana kada mulu oku, mulu ka fata ana psalm ki, ma mulu ka ngufia na ngu abu ki. Mulu ka fatainia eeelae kamulu ki ana kada mulu tangoa God ana ngufilana fa ngu ki. ²⁰ Ana kada ki tafau, ma fuana ru ki tafau ne ka dao mai, mulu ka tangoa God na Maa sulia na okue kamulu fainia na 'Aofia kia sa Jesus Christ.

Sulia 'afe ki ma arai ki

²¹ Mulu sasi 'uria rolae sulia kwaidorie kamulu ki kwailiu, sulia manata baitalae kamulu ana sa Jesus Christ.

²² Kamulu 'afe ki, mulu rosulia arai kamulu ki, dia laugo ne mulu rosulia na 'Aofia. ²³ Sulia na wane arai ka too ana nikilalae fua 'afe nia, dia laugo ne sa Jesus Christ too ana nikilalae fua wane ne kulu famamana ki. Ma sa Jesus Christ ne famauri kia, ma kulu ka dia na nonina. ²⁴ Dia kulu wane famamana ki kulu ka rosulia sa Jesus Christ, na keni ne nia 'afe na ka rosulia na arai nia ana ru ki tafau.

²⁵ Kamulu wane arai ki, mulu kwaimani ana 'afe kamulu ki, dia laugo sa Jesus Christ ne kwaimani akulu wane ne kulu famamana ki, ma nia ka alamatainia talana kera ka saungia 'usi kulu fua nia ka famauri kia. ²⁶ Nia sasi 'urinai fua faabulana wane famamana ki, ma ka fafaluda ana siuabulae ma fatalana. ²⁷ Ma nia sasi laugo 'urinai fua kwatelana wane famamana ki fua nia talana, dia kulu na 'afe lea nia ki ma ka nao ta ru si ta'a sulia kulu falu na, ma kulu ka 'o'olo na, ma kulu ka lea 'i maana. ²⁸ Kamulu wane arai ki, mulu ka kwaimani ana 'afe kamulu ki, dia laugo ne mulu kwaimani ana noni mulu talamulu. Na wane ka kwaimani ana 'afe nia, nia kwaimani laugo ani nia talana. ²⁹ Nao ta wane si noni'ela ana nonina talana. Boro ma nia ka sangonia lalau ma ka ada sulia nonina talana, dia laugo sa Jesus Christ ne sasia fua wane famamana ki. ³⁰ Ma kulu wane ne kulu famamana nia, kulu na ne nonina sa Jesus Christ. ³¹ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Na wane kai fasia gaa nia fainia maa nia, ma ka arai. Aia, na wane ne fainia na keni ne, keroa ka alua na te ru." ³² God famanata kia ana ru lea ki ana fatae nai, ma nau ku saitamana nia fata sulia sa Jesus Christ ma kulu wane ne famamana ki. ³³ Ma na Kekedee Abu ka fatainia laugo ru sulia arai ki fainia 'afe ki be 'uri: Na wane ne 'oe arai na, 'oe kwaimani ana 'afe 'oe, dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu. Ma na keni ne 'oe 'afe na, 'oe fuusi baita ana arai 'oe.

6

Na maa ma na gaa fainia wele keroa ki

¹ Kamulu wele ki, mulu ka rosulia fatalana maa fainia gaa kamulu ki, sulia nia ne abulolae lea sa Jesus Christ nia doria. ² Na taki ne God eta fata alangainia fuana tifaida ne rosulia ne 'uri, "Mulu fuusi baita ana maa fainia gaa kamulu ki, ³ ma maurilamulu kai lea ma mulu kai to tau laona molagali ne."

⁴ Aia, mulu maa fainia gaa ki, mulu ka to fasia faguisasulana wele kamulu ki. Ma mulu ka ada suli kera, ma mulu ka famanata kera ana falafala ne bobola fuana wane ne kera famamana na 'Aofia.

Sulia na wane baita fasia wane rao 'o'oni ki

⁵ Aia, ma mulu wane rao 'o'oni ki, mulu kai rosulia fatalana wane baita kamulu ki 'i laona molagali ne, ma mulu ka fabaita ada. Ma mulu ka rosuli kera ana eelelae dia ne mulu rao fua sa Jesus Christ. ⁶ Mulu ka faeeleda 'urinai, nao lau ana kada ne wane baita kamulu ki kera ada ga 'ada suli kamulu. Boro ma mulu ro lalau sulida ana kada ki tafau dia God nia doria, suli kamulu wane rao sa Jesus Christ ki. ⁷ Mulu kai eele fuana raoe, dia ne kamulu rao fuana God, ma nao lau fuana wane laona molagali ga 'ana taifilia. ⁸ Sulia kulu saitamana na dia na rao lakulu lea, God kai kwaiara kia ana ru lea ki, sui boro 'ana kulu wane rao 'o'oni naoma ka nao.

⁹ Aia, ma kamulu wane baita fasia wane rao 'o'oni ki, mulu kai abulo lea laugo 'urinai fuana wane rao 'o'oni kamulu ki. Mulu kai to fasia na fata guisasue fuana famaulada. Sulia kamulu saitamana ka suina ne, kamulu fainia wane rao 'o'oni kamulu ki, kamulu tafau too ga ana te God ne wane baita kamulu. Sulia nia nao si efaefa ana ta wane.

Kulu dia wane ni omee ki

¹⁰ Aia, fatae 'isi nau ki na fua mulu ne, mulu kai fanikila kamulu tala'amulu ana 'Aofia ma ana na nikilalae baita nia. ¹¹ Mulu ka dau ana raunge ni firue ne God kwatea, fua ne mulu kai liufia sa Saetan kada

nia sasi 'uria ilito lamulu. ¹² Nao kulu si firu lau fainia wane ki go, boroi ma kulu firu lalau fainia sa Saetan fainia na nikilalae nia. Kulu firu fainia anoeru ta'a ki, ma fainia gwaungai kera ki ne kera 'initoa ana maerodo laona molagali ne. ¹³ Sulia nia 'urinai, mulu kai dau ana raunge ni firue ki tafau ne God 'e kwatea, fua ne ana kada ana firue fainia na malimae 'e dao mai, mulu kai bobola ga 'amulu fuana liuofilana na malimae kamulu ki. Ma kada na firue kai sui, kamulu kai uu ngasi 'ua.

¹⁴ Nia ne mulu kai folo lea 'usi kamulu. Ma fatae mamana kamulu ki nia dia na fosae 'i salafamulu. Ma na abulolae 'o'olo kamulu ki ka dia na talo ne susia na rurumulu ¹⁵ Ma mulu kai sasi akau ana kada ki tafau ana fatae sulia na Farongoe Lea ne kwatea aroaroe, sulia nia dia na ne tae butu ana 'aemulu ki. ¹⁶ Ma na famamanae kamulu ne dia talo ki fuana susilana maaesimo ana ere ki tafau ne sa Saetan fanasi kamulu 'anida. ¹⁷ Ma na famaurie God fua mulu ne dia na kifi ne duu fafia gwaumulu. Ma na fatalana God, ka dia naife ni firue ne Anoeru Abu kwatea fua mulu.

¹⁸ Ma mulu ka foa ngangata ana kada ki tafau, dia ne Anoeru Abu talai kamulu ana. Mulu gania kwai'adomie fasia God. Mulu ka adaada ma nao mulu si ngwatautau ana folae fua God ka 'adomia wane famamana ki tafau. ¹⁹ Ma mulu ka foa laugo fuaku fua kada nau ku fata, God ka kwatea fatae nia ki fuaku, fua nao nau si mau lau, ma nau kai famadakwala manatae wane God ne na Farongoe Lea laugo fuana wane nao lau Jiu ki. Na manatae ne, God nao si famadakwala 'i nao fuana wane ki. ²⁰ Nau na wane sa Jesus Christ fuana 'ainitalolae ana Farongoe Lea nai, ma nau ku to laona beu ni kanie fafia fatae nau ki. Mulu kai foa fua nau ku fata nonira'a sulia na Farongoe Lea dia God nia doria.

Fata lealae 'isi ki

²¹ Sa Tikikus, na wanefuta lea kia ma na wane rao mamana na 'Aofia, nia kai farongo kamulu ana tolaku,

fua mulu ka saitamana ru ki tafau ne fuli fuaku 'i seki. ²² Nia ne sasia ma nau ku odua kau siamulu, fua nia ka fata sulia tolai kalu, ma fua nia ka radu kamulu laugo.

²³ Nau ku foa fua God na Maa fainia na 'Aofia sa Jesus Christ ka kwatea aroaroe, kwaimanie fainia fitoe fua mulu wane ne mulu famamana sa Jesus Christ. ²⁴ Ma nau ku doria God ka fatainia kwaiofeie fuana wane ki tafau ne kera kwaimani ana 'Aofia kia sa Jesus Christ ana kwaimanie nia toto si sui.

Na Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Filipae

'I Filipae te fere baita ana lofaa 'i Masedonia ne ta'ena kulu saea ana kula wane Grik ki.

Ana Acts 16 nia fata sulia kada sa Paul nia 'adomia fikute wane famamana ki fuana ka tatae mai laona fere ne. Sa Paul to laona beu ni kanie ana fere baita 'i Rom ana kada nia kedea na buko ne. Laona buko ne, sa Paul doria kai saea tangolana fikute wane famamana ki 'i Filipae, sulia kera kwai'adomi ana bali ana malefo. Sa Paul doria kera kai to kwaimani faida kwailiu. Ma nia ka saea fuada kera kai to marabibi dia sa Jesus. Nia saea laugo fuada ne manatalae kera ka to ngasi ana God, sui boroi 'ana kera ka dao to'ona 'afitaie, dia ne sa Paul dao to'ona ka suina. Ma nia ka fabasu kera fasia lekalae burina famanatalae susuke. Na famanata susuke, kera wane Jiu ne saea wane ki tafau kera kai rosuli taki sa Moses ma 'ole 'ungelae (circumcision) fua kera ka faeelea God. Boroi ma, sa Paul saea kulu ka fito'ona go kwaimanie baita God. Kulu saitamana kulu 'ado lea fainia sa Jesus, ma kulu saitamana kulu ka 'o'olo na 'i maana God, sulia kulu famamana sa Christ na. Ma nia nao si mamana dia kulu rosulia taki Jiu ki.

Ru talingai ki laona buko ne:

Maurilana sa Paul 1:1-26

Kulu ka leka burina maurilana sa Christ 1:27-2:18

Na farongoe sulia wane kwaimani sa Paul ki 2:19-30

God fa'o'olosia wane ki sulia famamanae kera ki 3:1-4:9

Fatae ana tangolae ki 4:10-23

¹ Nau sa Paul fainia sa Timoti, na ro wane ni rao sa Jesus Christ ki. Karo kekede kau fua mulu wane ki tafau ne mulu famamana sa Jesus Christ, ma mulu ka to laona mae fere baita 'i Filipae. Karo kekede laugo fuana wane kwaitalai kamulu

ki fainia wane ne kera kwai'adomi ana fikute wane famamana ki laugo.

² Nau ku foa fua ne God na Maa kia ma na 'Aofia sa Jesus Christ kai kwatea na kwaiofeie ma na aroaroe fua mulu.

Sa Paul foa fuada

³ Nau ku tangoa 'asiana na God nau fua mulu, ana kada ki tafau ne nau ku manata to'omulu. ⁴ Ma nau ku eele 'asiana ana kada nau ku foa fua mulu tafau, ⁵ sulia nau ku manata to'ona kwai'adomie ki ne mulu sasida fuaku ana raoe ana Farongoe Lea, ana safalilana na mai kada mulu famamana, leleka ka dao 'i ta'ena. ⁶ Ana kada nai, God nia safali ana raoe lea ne nia sasida ki 'i laona maurilamulu, ma nau ku saitamana nia kai faali'afua lau leleka ka fasia na raoe nai ana fa dangi sa Jesus Christ kai oli mai ana. ⁷ Nia ka bobola ne nau ku eele 'urinai suli kamulu, sulia nau ku kwaimani amulu, ma mulu ka kwai'adomi aku fainia na raoe ne God kwatea fuaku. Kamulu kwai'adomi aku ana kada nau ku to laona beu ni kanie, ma ana kada nau ku 'ainitalo ana na Farongoe Lea ma nau ku firu susia. ⁸ Nau ku manata to'omulu 'asiana sulia na kwaimanie baita nau fua mulu dia laugo na kwaimanie sa Jesus Christ fua mulu. God alafafia na ru ne nau ku saea nia mamana.

⁹ Nau ku foa laugo fua ne na kwaimanie kamulu kai bulao daudonga. Nau ku foa fua mulu kai saitamana lea ana God, ma mulu kai saitamana lea ana abulolae ne lea ma abulolae ne ta'a, ¹⁰ fua ne mulu kai bobola fuana fililana ru lea ki ma ka 'o'olo. 'Urinai ne, mulu kai to 'o'olo ana fa dangi sa Jesus Christ kai oli mai ana. ¹¹ Nau ku foa fua na maurilamulu ka 'o'olo tafau sulia na kwai'adomie ne sa Jesus Christ nia sasia fua mulu. Ma kada na maurilamulu nia 'o'olo 'urinai, wane 'oro ki kera kai tangoa God.

Na maurie mamana

¹² Wanefuta nau ki 'ae, nau ku doria mulu kai saitamana na 'afitaie be dao to'oku ki ana kada ne, nia 'adomi lea 'asiana aku fuana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea. ¹³ Sulia

na wane ni ome ne kera folo 'i seki laona lume baita na kingi, ma wane 'oro 'e'ete ki, kera saitamana ga 'ada ana ne nau ku to laona beu ni kanie sulia nau na wane rao sa Jesus Christ. ¹⁴ Ma sulia laugo ne nau ku to laona beu ni kanie, ru ne ka radua 'orolana wane ki ne kera famamana 'Aofia, fua ne kera ka farongo nonira'a ana Farongoe Lea, ma nao kera si mau.

¹⁵⁻¹⁷ Tani wane 'ainitalo ana sa Jesus Christ sulia kera kwaifi aku. Na manatada fua 'ainitaloe ana sa Jesus Christ nao si lea. Sulia kera doria 'ainitalolae kera ana sa Jesus kwate ma kera ka talingai ka liufi nau. Kera sasi 'urinai sulia kera doria kera kai kwatea lau tani 'afitaie fuaku kada ne nau ku to laona beu ni kanie. Ma tani wane lau, kera to ana na manatae wane lea ki fuana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea. Kera 'ainitalo ania sulia na kwaimanie kera fuaku, ma sulia kera saitamana God ne fili nau fuana susilana na Farongoe Lea. ¹⁸ Ma nia lea ga 'ana. Sui boroi 'ana na manatae wane kera ka lea naoma ka ta'a, kera 'ainitalo sulia sa Jesus Christ. Nau ku eele 'asiana, sulia kera 'ainitalo sulia sa Jesus Christ.

Ma na eele nau nao si sui, ¹⁹ sulia nau ku saitamana mulu foa fuaku, ma na kwai'adomie na Anoeru sa Jesus Christ kai luge nau fasia laona beu ni kanie. ²⁰ Nau ku doria, ma nau ku famamana ne nao nau si sasia ta ru ne kai kwate nau kai 'eke fasia maana God. Safali mai 'i nao leka ka dao ana kada ne, nau nao si mau fuana 'ainitalolae sulia sa Christ, ma nau nao si doria ne nau kai mau. Sui boroi 'ana nau ku mauri 'ua naoma nau ku mae, nau ku doria wane ki kai tangoa sa Jesus Christ sulia ru ne nau ku sasida ki.

²¹ Fuana te ne wane ki ka mauri? Ma fuaku, nau ku mauri fuana raoe fua sa Jesus Christ. Ma dia nau ku mae, nia lea sulia nau kai to fainia sa Jesus Christ 'i langi. ²² Boroi ma nau si saitamana ta te ne nau ku filia. Sulia nau ku doria nau mauri 'ua, fua ne nau ku ulafu 'aku ana raoe

fuana sa Christ. ²³ Ma nau ku doria laugo nau ku mae, fua ne nau kai to fainia sa Jesus Christ, sulia nia lea 'asiana fuaku. Nau si saitamana te ne nau ku doria. ²⁴ Boroi ma nia lea go ne nao nau si mae 'ua, fua nau ku 'adomi kamulu. ²⁵ Nau ku saitamana ru nai, ma nia ne kwate ma nau ku saitamana nau kai mauri 'ua 'aku fai kamulu, fua ne nau ku fanikila na famamanae kamulu ki. Ma kada famamanae kamulu ki ngasi, mulu kai eele. ²⁶ Kada nau oli kau siamulu, mulu kai tangoa sa Jesus Christ ka tasa sulia nau.

²⁷ Ma dia ta te boroi 'ana ka fuli fuaku, abulolamulu kai 'o'olo ka leka sulia na Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ. Mulu kai sasi 'urinai, ma dia nau ku leka kau siamulu naoma ka nao, nau kai rongo ga 'aku kau sulia falafala lea kamulu ki. Ma nau kai saitamana ne famamanae kamulu ki ngasi, ma mulu kai too ana te manatalae, ma te kwaidorie go fuana raoe oku fuana Farongoe Lea, fua ne wane 'oro ki kera kai famamana. ²⁸ Nao mulu si mau ana malimae kamulu ki. Sulia ru ne fatainia na fuada, ne kera kai ngalia na kwaiketoie kera, ma mulu kai ngalia maurie firi. God kai sasi 'urinai. ²⁹ Nau ku saea ru ne ki sulia God fili kamulu fua ne mulu kai famamana sa Jesus Christ, ma mulu kai nonifi laugo fuana. ³⁰ 'I nao mai, kamulu ada to'ona ne nau ku nonifi. Ma ana kada ne mulu rongoa kera sasi 'urinai laugo aku.* Ma mulu ka nonifi laugo 'urinai.

2

Leka sulia falafala sa Christ

¹ Nau ku saitamana ne okue kamulu fainia sa Jesus Christ ne fanikila kamulu, ma na kwaimanie nia fua mulu ne gwale kamulu. Ma nau ku saitamana laugo ana ne mulu ka 'ado fainia na Anoeru Abu, ma mulu ka kwai'ogiri, ma mulu ka kwaimani amulu kwailiu. ² Sulia ru nai ki, nau ku amasi kamulu, mulu kai kwatea manatalae kamulu ki ma kwaidorie kamulu ki ka alua na te

* 1:30 Acts 16:19-40

ru, ma mulu ka kwaimani amulu kwailiu ka baita lau. Dia mulu sasi 'urinai, na eelelae nau ka fi baita lau.

³ Ma nao kamulu si fulia lau ta ru sulia manatalamulu ne kamulu doria mulu kai baita, ma mulu ka doria tangolamulu talamulu. Boro ma mulu kai fatu'ua kamulu talamulu, ma nia lea fua mulu kai manata fuana wane 'e'ete ki ka lea liufi kamulu talamulu. ⁴ Mulu ka to fasia manatalae sulia te ki ne kamulu dorida, boro ma mulu kai manata laugo sulia na kwaidorie wane 'e'ete ki. ⁵ Manatalae kamulu ki kai dia na manatana sa Jesus Christ.

⁶ Sui boro ma 'ana sa Christ ne God mamana na, nao nia si manata fua nia ka to tari 'ana ana fulina fainia God.

⁷ Nia lukasia na ana ru ki tafau, ma ka futa ana nonina wane, ma ka alua wane ni rao 'o'oni ga 'ana.

⁸ Ma nia ka fatu'u nia 'ana talana. Nia ro na 'ana sulia kwaidorie God, sui boro ma 'ana kera ka foto'ia ana 'airarafolo ma ka mae.

⁹ Ma sulia na ru ne, God ka fabaita nia ka tasa, ma ka kwatea na sataeru fuana ne 'initoa ka liufia sataeru ki tafau.

¹⁰ Ma fuana na fa'initolae ana na satana sa Jesus, na ru mauri ki tafau ne kera to 'i langi, ma 'i ano, ma na fere wane mae ki, kera kai boruru fuana.

¹¹ Ma kera tafau kera kai farongo ana sa Jesus Christ ne na 'Aofia, ma ana ru nai kera kai fa'initoa God na Maa.

Mulu kai tala madakwa dia na kwesu

¹² Nia ne wane kwaimani lea nau ki 'ae, nia lea 'asiana fua mulu kai rosulia na fatae nau ki fua mulu, dia be mulu sasia ana kada nau ku to fai kamulu. Ma ana kada ne, mulu kai sasi ngangata fua rolae sulia na fatae nau ki, ana kada nau ku to tau fasi kamulu. Nia lea fua te te wanea amulu kai sasi ngangata 'uria rolae sulia God ana fa'initoe. Ma mulu ka to ana ta tolai ne bobola fua wane ne God famaurida fasia ta'alae ki. ¹³ Kamulu saitamana sasia ru ne sulia God nia rao laona mangomulu.

Nia kwate ma mulu ka doria rolae sulia, ma nia kwate ma mulu kai bobola fua rolae sulia te ki ne nia doria mulu kai sasida.

¹⁴ Ma ana ru ki tafau ne mulu sasida, mulu kai to fasia na ngungunue fainia olisusue, ¹⁵ fua ne mulu kai to 'o'olo, ma nao kera si dao to'ona ta ru fuana fafilamulu. Sui boro ma 'ana mulu ka to 'ua laona molagali ne safitana wane ne abulolada ta'a, mulu to na dia wele God ki. Nia lea fuana mulu kai dia na kwesu ki ne tala fuada laona molagali rorodoa ne, ¹⁶ sulia mulu farongo ana fatae ne kwatea na maurie firi fuada. Ma dia mulu sasi 'urinai, nau kai eele ka baita 'asiana ana fa dangi sa Jesus Christ kai oli mai ana, sulia raoe nai kamulu ki kai fatainia ne raoe nau ki 'i safitamulu nao si 'o'oni.

¹⁷ Na raoe kamulu fuana Christ ma famamanae kamulu ki nia dia na afafue ne mulu kwatea fuana God. Ma dia God nia doria nau kai mae fua mulu, na mangoku kai dia na afafue ne kera alu oku ana fainia afafue kamulu ki. Dia nia 'urinai, nau kai eele laugo dia ne mulu eele sulia afafue ne mulu sasia. ¹⁸ Ma ka 'urinai laugo, mulu kai eele fai nau.

Sa Timoti fainia sa Epafroditus

¹⁹ Nau ku manata ngado ana 'Aofia kai 'adomi nau fua nau ku odua kau sa Timoti 'ali'ali siamulu, fua ne ana kada nia kai oli mai 'i seki, ma ka farongo nau ana na tolai kamulu ki, nau kai eele 'asiana. ²⁰ Nao ta wane lau ne to fai nau ne kwaimani amulu ka dia sa Timoti. Nia doria 'asiana fua ka saitamana dia mulu to lea ga 'amulu ana mangomulu naoma ka nao. ²¹ Wane 'e'ete ki, kera manata ga 'ada sulia na kwaidorie kera ki, ma ka nao lau na kwaidorie sa Jesus Christ. ²² Ma sa Timoti be kamulu saitamana raoe lea nia ki, sulia nia dia na wele mamana nau fuana 'adomilaku fua 'ainitalolae ana Farongoe Lea. ²³ Nia ne, ana kada nau ku saitamana ta te ne kai fuli fuaku 'i seki, nau ku doria kwate nia 'ali'ali kau siamulu. ²⁴ Ma nau ku famamana na 'Aofia kai sasia ka

ngwaluda fuaku fua nau leka 'ali'ali laugo kau siamulu.

²⁵ Ma nau ku manata laugo fua nau eta kwatea kau wanefuta kia sa Epafroditus, na wane be mulu kwatea mai 'i seki fua 'adomilaku. Nia rao fai nau fuana God, ma nia ka 'adomi nau, ma karo ka firu sualia malimae kulu ki. ²⁶ Sa Epafroditus doria 'asiana adalae to'omulu tafau. Ma nia ka manata 'abero, sulia kamulu rongoa mai sae nia matai 'i seki. ²⁷ Nia matai mamana, ma ka karangi mae. Boro ma God ka manatai nia, ma ka gura nia na. 'Urinai, God ka manatai nau laugo, sulia dia ne nia mae na, ma liodilae nau kai baita lau. ²⁸ Ma nia ne kwatea nau ku doria olitailana kau siamulu, fua mulu kai eele kada mulu ada to'ona. Ma nao nau si 'abero lau sulia. ²⁹ 'Urinai ne, mulu kai kwalo nia ana eelelae baita, sulia nia ne wanefuta kia sulia na famamanae kia ana na 'Aofia. Mulu kai fuusi baita laugo ana wane ki tafau 'uri nia. ³⁰ Sulia nia nonimabe fuana maelae ma ka karangi mae ana kada nia rao fuana sa Jesus Christ. Nia ka kwai'adomi aku talamulu, sulia nia 'afitai fua mulu fua 'adomilaku ana kada ne.

3

Na 'o'oloe mamana

¹ Wanefuta nau ki 'ae, mulu ka eele sulia 'adoe kamulu fainia na 'Aofia. Sui boro 'ana nau ku kedeafatae ne ki 'i nao, nia lea fuana nau ku kedeafatae lau, sulia ne fatae nau ki kai 'adomi kamulu, kada ne tani wane ki kai sasi 'uria talai garoe amulu. ² Mulu kai susuli kamulu fasia wane ta'a nai ki. Kera abulo ta'a. Kera famanata kera ka saea fua ne kulu kai rosulia na taki ana 'ole 'ungelae fua ne kulu wane God ki. ³ Kulu, ma nao lau kera, ne wane God ki na, sulia kulu fosia God ana Anoeru Abu, ma kulu ka eele sulia na ru ne sa Jesus Christ sasida fuaki. Nao kulu si fito'ona go falafala Jiu ki dia 'ole 'ungelae fua kulu ka dia wane God ki. ⁴ Sui boro 'ana nau ku rosulia na falafala nai ki, nao nau si fito'ona go ru nai ki. Ma dia

sa ti ne kwaisae nia wane God sulia nia ka rosulia na falafala dia 'ole 'ungelae, nau na ne nau ku liufia ana rolae sulia falafala 'urinai ki. ⁵ Kada kwalu maedangi ki burina nau ku futa mai ana, go kera ka 'ole 'unge na aku. Ma nau ku futa mai ana wane Jiu mamana, sulia nau ku leka mai fasia na kwalafa sa Benjamin. Ma nau ku leka 'o'olo na sulia na taki Jiu ki, sulia nau boro ma wane laugo ana Farasi ki. ⁶ Ma sulia na kwaidorie nau 'e nikila 'asiana fuana falafala Jiu ki, nau ku famalagaigaia wane ne kera famamana sa Jesus ki. Ma nau ku rosulia tafau na taki sa Moses ki, ma nao nau si garo ana ta taki.

⁷ 'I nao nau ku manata sae ru nai ki kera lea fuaku. Boro ma ta'ena, nau ku saitamana ru nai ki ne ru 'o'oni ki ga 'ana, sulia na ru sa Jesus Christ sasida fuaku ki. ⁸ Nia mamana! Nau ku dao to'ona ru ne nau ku sasida 'i nao ki, ru 'o'oni ki go ana tafau. Boro ma na ru ne talingai ka mamana ne fua nau kai saitamana lea ana na 'Aofia nau sa Jesus Christ. Ma sulia nia ne kwate ma nau ku fasia ru ki tafau ne nau ku sasida 'i nao. Ma nau ku manata sulia ru nai ki dia ga 'ana ru ta'a ki. Nau ku sasi 'urinai fua nau 'ado fainia sa Jesus Christ, ⁹ ma nau ku alua na te ru fainia. Nao nau si 'o'olo 'i maana God sulia na te ne nau talaku nau ku sasia fuana rolae sulia taki Jiu ki. Boro ma God saea nau ku 'o'olo sulia na famamanae nau ana sa Jesus Christ. God na ne fa'o'olosia wane ki sulia famamanae kera ki. ¹⁰ Na ru talingai ne nau ku doria na ne malingailana sa Jesus Christ fainia na nikilalae God ne fatainia ana tataelae nia fasia na maea. Ma nau ku doria laugo 'adolae fainia ana nonifie nia, ma nau ku sasi laugo dia ne nia mae. ¹¹ Nau dori sasia ru ne ki fua God kai tae nau fasia maea.

¹² Nao nau si saea ne nau ku malingainia tafau ana sa Jesus naoma nau ku 'o'olo tafau na. Boro ma nau ku faisusu 'uria malingailana sa Jesus Christ ma nau ku to 'o'olo tafau sulia nia fili nau fua sasilae

'urinai. ¹³ Wanefuta nau ki 'ae, nau ku saitamana ru nai ki tafau nao si fuli 'ua fuaku. Boro ma te ru na ne nau ku sasia, nau ku manata buro ana na ru ne suina ki 'i buriku, ma nau ku sasi ngangata 'uria daolae to'ona te ne nau si dao 'ua to'ona. ¹⁴ 'Urainai nau ku sasi ngangata na fua nau kai ngalia na kwaiarae ana God kada kai riisi nau 'uria 'i langi, sulia nau ku famamana sa Jesus Christ. Ma ru nai na ne kwaiarae nau.

¹⁵ Kulu tafau go ne kulu nikila ana famamanae kia ki, kulu too laugo ana manatalae 'urinai 'i laona maurilaka. Ma dia tani wane amulu nao si ala go fasia ru ne nau ku saea ki, God ne kai fatai madakwa ana na taale ne 'o'olo. ¹⁶ Aia, nia lea fua kulu ka rosulia ru mamana ne kulu ro na mai sulia 'i nao ki, leleka ka dao ana kada ne.

¹⁷ Wanefuta nau ki, mulu leka na 'amulu burina falafala nau ki. Mulu ka sasi laugo dia sa ti ne kera leka 'o'olo sulia na falafala ne kalu fatainia fua mulu. ¹⁸ Nau ku fata na fua mulu ana kada 'oro ki 'i nao, ne wane 'oro kera ka saea kera famamana sa Jesus Christ, boro ma abulolada fatainia ne kera malimae ana Farongoe Lea sulia na maelana sa Jesus Christ ana 'airarafolo. Ma nau ku saea lau fua mulu ana angie ma kwaimanataie. ¹⁹ Kera leka ga 'ada 'uria kula ni kwaekwae. Na ru talingai fuada ne kwaidorie ana nonida. Nia lea fua kera ka 'eke sulia ru kera sasida ki, boro ma kera eele ga 'ada sulida. Ma te ru go ne kera manata sulia ru laona molagali ne 'i ano ki. ²⁰ Boro ma kulu ne, na fere mamana kia nia 'i langi. Ma kulu ka kwaimakwali ana daolana mai na 'Aofia kia sa Jesus Christ ne famaui kia, ma nia kai oli mai fasia 'i langi. ²¹ Ma nia kai talana nonika ne ngwatautau ma kai mae, ma nia kai kwatea nonika ka ngwasinasina dia nonina. Nia kai rokisi kulu 'urinai ana nikilalae baita ne nia too ana fuana gwaungaie fasia ru ki tafau.

4

¹ Wanefuta nau ki 'ae, sulia ru 'urinai ki ne, mulu kai uu ngasi ana 'Aofia. Nau ku kwaimani 'asiana amulu, ma nau ku doria adalae to'omulu. Nau ku eele baita 'asiana sulia kamulu.

Leka sulia na falafala ana aroaroe

² Iu, ma kamoro ni Iudia fainia ni Sintike, nau ku amasi kamoro fuamoro ka sui fasia olisusue, sulia kamoro ro waisasina na ana 'Aofia. ³ Ma 'oe, na wane kwaimani nau laona rae 'Aofia, nau ku gani 'oe fua 'oko 'adomia ro keni nai ki, sulia keroa rao nikila fai nau, ma sa Klement, ma fainia wane 'oro ki fuana 'ainitaloe ana Farongoe Lea. God kedea na satada tafau laona buko ana maurie firi.

⁴ Mulu ka eele ana kada ki tafau sulia na okue kamulu fainia na 'Aofia. Ma nau ku saea lau, mulu ka eele!

⁵ Mulu ka fatainia gwarimabelae fuana wane ki tafau, sulia na 'Aofia kai dao 'ali'ali na mai. ⁶ Mulu to fasia na manata 'aberolae ana ta ru. Boro ma mulu fosia lalau God, mulu ka gani 'uria te ki ne mulu bobo 'urida, ma mulu ka tangoa. ⁷ Ma na aroaroe God kai to 'i laona maurilamulu ma 'i laona manatalae kamulu, fua mulu ka to fasia na 'aberolae ma na maue. Ma God kai kwatea na aroaroe nia fua mulu, sulia kamulu to 'ado fainia sa Jesus Christ. Ma na aroaroe nia nao ta wane si malingainia kali'afu ana.

⁸ Wane kwaimani ki 'ae, na fatae 'isi nau fua mulu na ne. Mulu manata sulia ru mamana ki, ma ru ne wane ki fuusi baita ana, ma ru 'o'olo ki, ma ru ne falu fasia ta'alae, ma ru lea ki. ⁹ Mulu rosulia na famanatae ne nau ku kwatea fua mulu. Ma mulu sasi sulia na abulolaku ne kamulu ada to'ona nau ku to ana, ma nau ku fata ana. Ma God ne kwatea aroaroe fuaka, nia kai to fai kamulu.

Sa Paul tangoda fua kwai'adomie kera ki

¹⁰ Sulia na 'adolae nau fainia na 'Aofia, nau ku eele 'asiana fasia na kwatea be kamulu kwatea fuaku

lau. Tau na mai 'afitai fua mulu ka fatainia kwaimanie kamulu ki fuaka, sulia nao mulu si to ana ta kadamanga fuana kwatelana. ¹¹ Nao nau si 'uga go ne nau olikokoru ana ta ru. Sulia nau saitamana suina falafala fua nau ku eele firi. ¹² Ana tani kada ki, nau ku siofa. Ma ana tani kada, nau ku to ana ru 'oro ki. Ma nau ku susulia na te ne manata tolilae ana kada ki tafau, boroi 'ana kada ana abusue naoma ana fioloe, ma ana kada nau ku too ana ru 'oro ki naoma kada nau ku too ana bara ru ki. ¹³ Nau ku bobola ga 'aku fainia sasilana ru nai ki tafau, sulia sa Jesus Christ ne fanikila nau.

¹⁴ Ma sui boroi 'ana ka 'urinai, na kwai'adomie ne mulu kwatea fuaku ana kada nau ku too ana 'afitaie, nia lea 'asiana. ¹⁵ Kamulu wane 'i Filipae ki, mulu saitamana tafau na, kamulu go wane famamana ki ne mulu 'adomi nau. Ana kada be mulu ka fi eta rongoa na Farongoe Lea, ana kada be nau ku leka fasi kamulu laona lofaa 'i Masedonia, nao lau ta fikute wane ne kera kwate malefo fuaku. Te fili kamulu go be mulu 'adomi nau. ¹⁶ Ma ana kada nau ku doria kwai'adomie ki laona fere 'i Tesalonika, kamulu be mulu kwate malefo fuaku ana ro kada. ¹⁷ Nau si fata lau 'uri fua ne nau ku ngali firi na ana te ki ne mulu kwatea fuaku. Boroi ma nau ku doria lalau na kwaiarae God fua mulu kai baita. ¹⁸ Aia, nau ku ngalia ru ki tafau ne mulu kwatea mai fuaku, ma ka baita liufia ru nau ku dorida ki. Nau si doria na ta ru, sulia sa Epafroditus kwatea tafau na kwai'adomie kamulu fuaku. Ru nai ka dia ta afafue ne moko lea, ne God eele fasia. ¹⁹ Ma God ne nau ku rao fuana, nia kai kwatea fua mulu ru ki tafau ne mulu bobo 'urida fasia ru lea 'oro nia ki. Nia kai kwatea ru nai ki fuaka sulia sa Jesus Christ. ²⁰ Kulu tafau kulu tangoa God na Maa kia toto firi! Iu ka.

Fatae 'isi ki

²¹ Nau ku kwatea kau fata lealae nau fua mulu tafau ne mulu famamana sa Jesus Christ. Ma na wane famamana ki ne kalu to kau 'i seki,

kera tafau laugo kera kwatea kau na fata lealae kera ki fua mulu. ²² Na wane ki tafau ne kera famamana ne kera to 'i seki 'i Rom, ma ka tasa fasia wane kwaimani kia ki ne kera to 'i laona lume na kingi baita 'i Rom, kera kwatea laugo kau fata lealae kera ki.

²³ Nau ku foa fua ne na 'Aofia sa Jesus Christ kai kwatea kwaiiofeie nia fua mulu tafau.

Na Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Kolose

'I Kolose te fere baita ana lofaa 'i Esia. Nia te talanga ma ono akwala (160) kilomita bali taelana sato ana fere baita 'i Efesus. Nia ada dia sa Paul talana nao si leka dao 'i Kolose. Boro ma kada nia to 'ua ana fere 'i Efesus, nia kwatea go wane ni rao nia ki fua 'ainitalolae ana Farongoe Lea ana fere ne. Kada sa Paul kedea na buko ne, nia to laona beu ni kanie 'i Rom.

Tani famanata susuke kera to na laona fikute wane famamana 'i Kolose. Ta bali ana famanatae susuke, kera wane Grik ne kera saea wane famamana ki kera fosia 'ain-sel, ma anoeru ne too ana nikilalae ki. Ma ta bali ana famanata susuke, kera saea wane ki tafau kera rosuli taki sa Moses ma 'ole 'ungelae (circumcision), ma fua faabulana fanga 'oro fasia wane famamana ki fuana 'anilana.

Iu sa Paul ka kekede fuada ka fata susia famanatalae 'urinai ki. Nia saea ne Christ na ne saungainia ru ki tafau ana molagali ne, ma sulia raoe Christ lalau ne God ka alamatainia wane ana molagali kera ka leka mai siana. Ka 'urinai, dia kulu famamana sa Christ, nia go ne te kula ne God famaui kulu ana.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Maurie mamana ma na raoe Christ 1:1-2:19

Maurie falu, kada kulu famamana Christ 2:20-4:18

Sa Paul fata lealae ana wane famamana ki 'i Kolose

¹ Nau sa Paul, na wane ni lifurongo sa Jesus Christ sulia kwaidorie God, fainia na wanefuta kia sa Timoti, karo kekede kau fua mulu. ² Karo fata lealae kau fua mulu wane God ki ne mulu to 'i Kolose. Ma kamulu wanefuta karo ki, sulia kamulu uu ngasi ana famamanae ana sa Jesus Christ.

Na folae karo fua mulu ne God na Maa kia kai kwatea na kwaiofeie ma na aroaroe fua mulu.

Folae ana tangolae

³ Ana kada ki tafau ne karo foa fua mulu, karo tangoa God, na Maa sa Jesus Christ na 'Aofia kia. ⁴ Karo tangoa God, sulia karo rongoa na falafala ne kamulu famamana na sa Jesus Christ fainia na kwaimanie kamulu fuana wane God ki tafau. ⁵ Aia, ana kada kamulu eta rongoa na fa-tae mamana ne kera saea ana Farongoe Lea, kamulu ka famamana, ma mulu ka kwaimani ana wane ki, sulia mulu kwaimakwali ana ru lea ki ne God nia sasi akau na ana fua mulu mai 'i langi. ⁶ Na Farongoe Lea nai ka takalo fuana wane 'oro ki ana kula 'e'ete ki laona molagali, ma nia ne kwatea wane 'oro ki kera ka sasia ru lea ki. Na ru nai ne fuli 'i safitamulu ana kada ne kamulu safalia rongolana na Farongoe Lea ma mulu ka saitamana kwaiofeie God. ⁷ Sa Epafra, na wane be farongo kamulu ana na Farongoe Lea, nia na wane kwaimani lea kalu. Nia ne wane rao lea sa Jesus Christ fai karo, ma nia ka rao lea 'i safitamulu. ⁸ Sa Epafra ne farongo karo ana kwaimanie kamulu ana wane ne kera famamana ki. Na Anoeru Abu kwatea na kwaimanie nai fua mulu.

⁹ Safali mai karo ka rongo suli kamulu 'urinai, karo ka inau ana folae fua ne God ka fatainia ru ne nia doria mulu kai sasida ki, ma na Anoeru Abu ka 'adomi kamulu fua mulu ka manata 'o'olo ma mulu ka malingainia kwaidorie nia ki. ¹⁰ Karo foa 'urinai, fua sae ne tolae kamulu kai leka sulia kwaidorie na 'Aofia, ma ka faeele nia, ma mulu kai bobola fuana sasilana raoe lea 'e'ete ki tafau, ma mulu kai saitamana lea ana God ka tasa. ¹¹ Nau ku gania God fua ne nia kai fanikila kamulu ana na nikilalae baita nia, fua ne mulu kai bobola fainia na ngangatae ana ta ru boro 'ana fainia mabetaue. Ma mulu ka eele, ¹² ma mulu ka tangoa God Maa kia, ne kwate mulu ka bobola fua tolae ana ru ne God alua 'i langi fuana wane

nia ki. ¹³ God lafu kia na fasia na 'initoe ana maerodo ne sa Saetan 'initoa ana, ma nia ka talai kia kau 'uria laona 'Initoe na Wele nia ne nia kwaimani ana. ¹⁴ Ma na Wele nia ka luge kia fasia sa Saetan, sulia nia manatalugea na garoe kia ki.

Christ nia talingai ka tasa

¹⁵ Christ ne kulu ada to'ona na nia ne nununa God ne nao kulu si ada to'ona ana maaka. Ma nia ka gwaungai fafia ru ne God nia saungaida ki, dia ta wele fanaonao ne ada sulia ru ki tafau. ¹⁶ Sa Jesus Christ nia 'adomia God ana kada God saungainia ru ki tafau mai 'i langi ma 'i ano, ma ru ki tafau ne kulu ada to'ona, ma ru ki tafau laugo ne nao kulu si ada to'ona, ma anoeru ki ne kera nikila, ma kera ka gwaungai, ma kera ka 'initoa. Ana sa Jesus Christ, God saungainia ru ki tafau, ma God ka saungaida fua sa Jesus Christ. ¹⁷ Christ nia eta to na suifatai ru ki tafau, ma na ru ki tafau ka to lea sulia nia gwaungai fafida. ¹⁸ Sa Jesus Christ na ne gwauiru ana nonina. Ma wane ne kera famamana, kera na ne nonina, ma nia ka kwatea maurie fuada. Nia na wane eteta ne God taea fasia na mae, fua nia ka talingai ka tasa fafia ru ki tafau. ¹⁹ Sa Jesus nia usulia tafau na God, sulia nia ne kwaidorie God. ²⁰ Ma ana sa Jesus, God ka olitainia ru ki tafau mai 'i ano ma 'i langi fuana na. God ka saungainia na aroaroe ana maelana sa Jesus ana 'airarafolo.

²¹ Ana kada 'i nao, kamulu to tau fasia God ma mulu ka malimae laugo ani nia, sulia abulo ta'alaie ma manatalae garo ki ne mulu sasida. ²² Boro ma ana kada ne, sulia sa Christ nia alua na wane ma ka mae, God ka saungainia na aroaroe fai kamulu. God nia sasi 'urinai fua mulu kai falu, ma nao ta wane si fai fafi kamulu ana ta ru ta'a, kada God ngali kamulu mai 'i siana. ²³ Nia 'urinai, dia mulu ngangata ana famamanae kamulu ana sa Jesus Christ, mulu kai uu ngasi ana fitoe kamulu ki ana na ru ne mulu rongo ana

Farongoe Lea. Na Farongoe Lea nai ne kera 'ainitalo fuana wane 'oro laona molagali. Aia, nau sa Paul laugo ne ta wane ni rao ana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea nai.

Raolana sa Paul fuana wane famamana ki

²⁴ Ana kada ne, nau ku eele sulia nau ku nonifi na 'aku fuana 'adomilamulu. Laona noniku nau nonifi dia Christ be nia nonifi. Na nonifie ne nau, nau ku nonifi fuana fikute wane famamana ne kera na nonina Christ. ²⁵ God ne fili nau fua raoe fuana wane famamana ki. Na raoe nau na ne fatalolana tafau na fatalana God fua mulu. ²⁶ 'I nao mai, God nao si fatai madakwa ana Farongoe ne. Boro ma ana kada ne, nia ka fi fatainia fuana wane nia ki. ²⁷ God nia eele ka fatainia fuaka wane nia ki, ne na Farongoe nai, nia fuana wane ne nao lau Jiu ki laugo. Ma na Farongoe nai, ne sa Jesus Christ to na aka. Ma suli nia 'urinai, kulu saitamana kulu kai 'initoa fainia God.

²⁸ 'Urainai, karo ka 'ainitalo sulia sa Jesus Christ fua wane ki tafau. Karo ka fabasuda ma karo ka famanatada sulia Christ. Karo sasi 'uri ana liotoe fua karo ka talaia wane ki siana God dia wane ne maurilada ana sa Jesus Christ nia kali'afu na. ²⁹ Nau ku rao nikila ma nau ku sasi ngangata ana nikilalae baita ne sa Jesus Christ kwatea fuaku, fua nau ku sasia raoe nai ki.

2

¹ Nau ku doria mulu kai saitamana ne nau ku rao nikila fua mulu, ma fuana wane ki ne kera to laona mae fere 'i Laodisea laugo, ma fuana sa ti ne nao si ada to'oku 'ua. ² Nau ku rao 'urinai sulia nau ku doria nau radu kamulu, ma fua mulu ka kwaimani amulu kwailiu, ma mulu ka saitamana tafau na Farongoe sulia sa Jesus Christ ne God nao si fatainia mai 'i nao. ³ Sulia sa Jesus Christ na ne wane ne bobola fuana kwatelana saitamarue ma liotoe mana fuana wane ki.

⁴ Na fadalana kekedee nau na fua mulu nia 'uri: Kamulu si famamana

famanatalae susuke ne tani wane kera ilia, sui boroi 'ana fatae nai ki rongolada ka lea. ⁵ Sui boroi 'ana nau ku to tau fasi kamulu, nau ku manata to'omulu ga 'aku sulia dangi ki. Nau ku eele 'asiana sulia mulu to oku lea ma na famamanae kamulu ana sa Jesus Christ 'e nikila.

Maurie falu sulia sa Jesus Christ

⁶ Aia, sulia ne kamulu famamana tafau na sa Jesus Christ na 'Aofia kamulu, na abulolamulu kai fatainia laugo ne mulu 'ado fainia. ⁷ Mulu dau ngasi na ana, dia ta 'ai ne lalina koso laona ano ma ka uu ngasi. Ma mulu ka saungainia maurilamulu fafona ru ki tafau ne nia saea fua mulu fua famamanae kamulu kai ngasi ana, dia ne kera famanata kamulu tafau na ana. Ma mulu ka tangoa God.

⁸ Ma mulu kai madafi kamulu fasi ta wane ka suke kamulu ana famanatalae ne nao si mamana. Na famanatalae nai, nia leka mai fasia wane ki ga 'ana, ma fasia taki ana molagali ne wane ki tala saungaida ga 'ada ki, ma nao lau fasia sa Jesus Christ. ⁹ Sui boroi 'ana Christ nia futa ana noni wane, na falafala ma nikilalae God kera nia ana. ¹⁰ Ma kamulu, God ka kwate tafau na maurie mamana fua mulu ana 'adolae kamulu fainia sa Jesus Christ. Sa Jesus Christ 'initoa fafia anoeru kwaitalai ki ma nikilalae ki tafau.

¹¹ Aia, kada mulu 'ado fainia sa Jesus Christ nia sikili tafau na ana manatalae garo ki ne usungai kamulu fuana ta'alaе, ka dia 'ole 'ungelae ne lafua 'u'unge fasia na noni. ¹² Sulia kada kamulu siuabua, nia dia kera faitoli na amulu laona kilu gwau dia ne kera sasia ana sa Jesus Christ. Ma ana siuabue laugo, kamulu tatae fasia na mae fainia sa Jesus Christ sulia na famamanae kamulu ana nikilalae God ne taea sa Christ fasia na mae. ¹³ Mulu mae na, sulia mulu abulo ta'a na, ma mulu nao lau wane God ki. Ma God alamatainia sa Jesus Christ ka famaui kamulu, ana kada nia manatalugea ta'alaе kamulu ki tafau. Ma kada nai, God ka kwatea na maurie

falu fua mulu fainia sa Jesus Christ. Ma God ka manatalugea na ta'alaе kia ki tafau. ¹⁴ Nia ka usua tafau na laona beba ne kera kedea ta'alaе kia ki 'i laona. Nia ka lafuda tafau, dia nia ka foto'ia ana 'airarafolo fainia sa Jesus Christ. ¹⁵ Ma ana maelana sa Jesus Christ ana 'airarafolo, nia ka liufia anoeru ta'a ki ma ka lafua nikilalae kera ki tafau. Ma nia ka fa'ekeda 'i maana wane ki tafau.

¹⁶ Ma mulu si rongo sulia ta wane ne ka fata amulu fafia ta fanga te ne mulu 'ania, ma te ne mulu kufia, ma fafia laugo ta maedangi te ne mulu faabua, ma maedangi te ne mulu fabaita sulia maedangi ana madame falu ki, ma sulia maedangi ana Sabat. ¹⁷ Sulia taki 'urinai ki, ka dia ga 'ana na nunuiru ne kai dao mai 'i naona na ru mamana. Na ru mamana na ne sa Jesus Christ.

¹⁸ Nao mulu si alamatainia ta wane si fagaro kamulu ana famanatalae garo ki, sulia mulu too ana kwaiarae ne God doria kai kwatea fua mulu. Nao mulu si leka sulia wane ne marabibi susuke ki, ma kera ka fabaita 'ainsel ki. Kera fata tangoa sulia adalae to'ona fataie ki. Boroi ma ru nai ki, ada oewanea tafau go.

¹⁹ Ma wane 'urinai ki kera nao si dau ngasi ana sa Jesus Christ. Sa Jesus Christ na ne wane gwaungai fuana wane ne kera famamana ki, dia na gwauna wane be nia gwaungai ana nonina. Ma kulu dia na nonina, ma God ka kwatea maurie fuaka, ma ka fanikila kia, ma ka dau oku aka, fua kulu kai bulao mai ana te noni sulia na kwaidorie God.

Maurie falu fainia sa Christ

²⁰ Ana kada sa Jesus Christ nia mae, mulu dia mulu mae laugo fainia, ma nia ka luge kamulu fasia taki ki ana molagali ne wane ki saungaida ga 'ada talada. 'Uta ne mulu ka rosulia taki ne kera fata 'uri ana ki, ²¹ "Nao 'oe si samo to'ona na ru loko, ma nao 'oe si 'ania na fanga loko." ²² Na taki nai ki fata ga 'ada sulia ru ne kai funu laugo burina wane ki kera 'anida. Na wane ga 'ana ne saungainia famanatalae nai

ki. ²³ Taki nai ki rongolana lea, dia nia sakatafa mai fasia na wane lioto. Kera ka sumai kamulu 'uria fosilana 'ainsel ki, ma na marabibi susuke ga 'ana, ma 'uria fanonifilana noni ga 'ana. Boro ma taki nai ki si bobola go fuana 'adomilana wane fua sae nia lugea go kwaidorie ta'a ki ana nonina.

3

¹ Ana kada God taea sa Jesus Christ fasia mae 'uria maurie, nia ka 'urinai laugo, nia kwatea laugo maurie mamana fua kulu fainia Christ. Sulia ru ne, mulu kai manata sulia ru ki 'i langi, na kula ne sa Jesus Christ nia gouru laona 'initoe ana bali 'aba 'o'olo ana God. ² Mulu kai manata sulia ru ki 'i langi, ma nao lau sulia ru laona molagali ki. ³ Kada sa Christ mae, kamulu boro ma mae laugo ma na maurie mamana kamulu ka to agwa na fainia sa Christ ne to fainia God. ⁴ Sa Jesus Christ na ne lalina maurie mamana kamulu. Ma kada nia kai fatai mai 'i seki, na maurie mamana kamulu laugo kai fatai mai fainia ma mulu kai 'initoa fainia.

Maurie 'ua ma na maurie falu

⁵ Sulia ru nai, mulu famaefafalu tafau kwaidorie ta'a kamulu ki ana noni fuana oelae, ma na abulo ta'alaefafalu, ma kwaidorie ta'a ki, ma na ogalulumie (sulia ne ogalulumie dia laugo na fosilana ta god 'e'ete). ⁶ Abulo ta'alaefafalu 'urinai ki, God kai kwatea kwaekwaeefafalu fuana wane ne kera sasia ru ne ki ma nao kera si rosulia. ⁷ Ana te kada 'i nao, suifatai mulu ka fi famamana sa Jesus, mulu doria 'amulu lekalae sulia kwaidorie ta'a nai ki. ⁸ Boro ma ana kada ne, mulu lukasia fasia maurilamulu na abulo ta'alaefafalu ne ki: guisasue, kwaisulangaie, fataefafalu ta'a ki, ma fata balubalue ki. ⁹ Ma nao mulu si suke kamulu kwailiu, sulia kamulu luka tafau na ana falafala ana maurie nai 'i nao, ¹⁰ ma mulu ka too ana maurie falu ne God saungainia. Sulia nia fafalu kamulu sulia maedangi ki tafau fua sae ne maurilamulu ka dia nia, ma mulu ka saitamana lea ana. ¹¹ Ma

sulia ne God fafalu kia, ka nao ta 'e'etelae fasia wane Jiu ki, ma wane ne nao lau Jiu ki, ma wane 'ole 'u'unge fasia wane si 'ole 'u'unge ki. Nao ta 'e'etelae fasia kulu ma na wane ne nao si saitamana fataefafalu Grik dia wane 'i Sitian ki. Ma nao ta 'e'etelae fasia na wane rao 'o'oni, ma na wane sakwadola. Sa Jesus Christ go ne nia talingai, ma nia ka to laona maurilana wane ki tafau ne kera too ana maurie falu ne fasi nia.

¹² Kamulu wane God ki, ma nia kwaimani amulu, ma ka fili kamulu fua kamulu wane nia ki na. Sulia na ru nai, mulu ka kwaimanatai fuana wane ki, ma mulu ka sasi lea fuana wane ki, ma mulu ka fatu'u kamulu talamulu, ma mulu ka to marabibi, ma mulu ka mabetau. ¹³ Ma nao mulu si guisasu 'ali'ali fua mulu kwailiu. Ma dia ta wane sasia ta ru ta'a amulu, mulu ka manataluge nia. Mulu manataluge kamulu kwailiu, dia laugo na 'Aofia nia manatalugea na garoe kamulu ki. ¹⁴ Ma tasa ana ru ne ki tafau, mulu kwaimani amulu kwailiu. Ana kada mulu kwaimani amulu kwailiu mulu ka to ana 'adolae lea. ¹⁵ Na aroaroe ne sa Jesus Christ kwatea nia talai kamulu ana ru ki tafau ne mulu fulida. Sulia God fili kamulu fua mulu kai 'ado ana te noni, ma fua ne mulu kai to ana na aroaroe nai. Ma mulu kai tangoa God sulia dangi ki. ¹⁶ Mulu ka alamatainia na fataefafalu lea sa Jesus Christ ki ka to ma ka fungu 'i laona maurilamulu. Mulu ka famanata kamulu kwailiu ana fataefafalu sa Jesus ki. Mulu ka sasi 'uri ana liotoefafalu ne mulu too ana. Mulu ka ngufia psalm ki ma ngu abu ki. Mulu ka ngu sulia God fainia na tangolana. ¹⁷ Ma ru ki tafau ne mulu sasida ma mulu ka saea, mulu sasida dia wane sa Jesus na 'Aofia ki. Mulu ka tangoa God na Maa ana sa Jesus Christ.

Abulolae lea

¹⁸ Aia, keni ne mulu 'afe na, mulu rosulia arai kamulu ki, sulia na falafala nai bobola fainia wane kera famamana sa Christ ki kera kai sasi sulia.

¹⁹ Wane ne mulu arai ki, mulu kwaimani ana 'afe kamulu ki, ma mulu ka mabetau faida.

²⁰ Wele ki, mulu ka rosulia maa fainia gaa kamulu ki sulia dangi ki, sulia nia ne ru God nia eele fainia.

²¹ Maa ki fainia gaa ki, nao mulu si balufia firi wele kamulu ki, fasi kera ka nao si doria rolae sulia kamulu.

²² Ma mulu wane rao 'o'oni ki, mulu rosulia wane ne kera baita fua mulu ki. Nao lau ana kada ne kera ada to'omulu go ne kera kai alafafia raoe kamulu ki. Mulu kai sasi 'uria raoe lealae fuana fabaita-lamulu fuana 'Aofia. ²³ Na raoe te ne mulu sasia, mulu kai sasia ana na nikilalae kamulu tafau, dia mulu rao fuana 'Aofia, ma nao lau fuana wane ga 'ana. ²⁴ Mulu manata to'ona: Na 'Aofia kai kwatea kwaiarae ne nia alangainia fua wane nia ki. Ma sa Jesus Christ ne na wane baita ne mulu rao fuana. ²⁵ Ma sa ti ne fulia na ta'alaе, nia kai ngalia laugo na kwaekwaeе sulia garoe nia sasia. Sulia God nao si efaefa ana kwaiketoie nia.

4

¹ Kamulu wane baita ki, mulu ada lea sulia wane rao kamulu ki ana falafala ne 'o'olo ma ka bobola faida. Mulu ka manata to'ona ne mulu too laugo ana te wane baita ne nia to mai 'i langi. ² Kada mulu foa, mulu to ni adaada, ma mulu ka 'idufa tangoa God. ³ Ana kada ki tafau ne mulu foa ana, mulu foa laugo fuamaro fua God ka kwatea ka ngwaluda fuamaro fua 'ainitalolae ana fatalae sulia sa Christ ne God nao si fatai madakwa mai ana 'i nao. Aia, nau ku to laona beu ni kanie ana kada ne, sulia ne nau ku farongo ana fatalana God. ⁴ Aia, mulu kai foa fua ne ka ngwaluda fua nau ku 'ainitalo ana fatalana Christ ka madakwa.

⁵ Mulu ka to ana liotoe fuana wane ne nao si famamana ana sa Christ ki. Ana kada ki tafau, mulu kai fatainia fuada ne tolamulu nia 'o'olo. ⁶ Ma kada mulu fata faida, na fatae kamulu ka 'o'olo ma ka lea fua kera ka doria rongolamulu. Ma mulu

kai saitamana olisi 'o'olo ana ledilae wane ki tafau.

Fata lealae 'isi ki

⁷ Sa Tikikus nia ta wane kwaimani akulu, ma nia rao lea fuana sa Jesus, ma nia ta wane rao fai nau ana raoe na 'Aofia kia. Nia kai fata suli nau fua mulu. ⁸ Nau ku kwate nia kau siamulu, fua nia kai faeele kamulu ana fatae nia suli kalu. ⁹ Sa Onesimus leka laugo kau fainia, na wane kwaimani lea be rao nonimabe ma nia laugo ta wane ana okue kamulu. Keroa kai farongo ana ru ki tafau ne fuli kau 'i seki.

¹⁰ Sa Aristakus ne to 'ua 'i seki fai nau laona beu ni kanie, nia kwatea kau na fata lealae nia ki fua mulu, fainia laugo sa Mak, na dii be sa Banabas. (Nau ku kwatea na kau fatae nau ki fua mulu sulia sa Mak fua mulu kai kwaloa dia nia dao kau siamulu ana ta kada.) ¹¹ Ma sa Josua be kera saea laugo ana sa Justus ka kwatea laugo kau fata lealae nia ki fua mulu. Na olu wane Jiu ki nai, kera rao fai nau fuana 'Initoe God, sulia nao ta wane Jiu lau ne ka rao fai nau. Na olu wane nai ki go ne kera 'adomi lea aku.

¹² Sa Epafras ka kwatea laugo kau fata lealae nia ki fua mulu. Nia ta wane ana okue kamulu ma na wane rao sa Jesus Christ laugo. Nia foa fua mulu sulia dangi, ka gania God fua mulu kai uu ngasi, ma mulu kai ngangata ana famamanae kamulu ana rolae sulia kwaidorie God ki. ¹³ Nau talaku, nau ku saitamana lea ani nia ne rao ngasi fuana 'adomil-amulu fainia wane ne kera to laona mae fere 'i Laodisea ma 'i Herapolis. ¹⁴ Ma sa Luk na wane famaui kia fainia sa Demas, keroa kwatea laugo kau fata lealae keroa ki fua mulu.

¹⁵ Mulu kwatea laugo na fata lealae kalu fuana wanefuta kia ki ne kera to laona mae fere 'i Laodisea ma fuana ni Nimfa fainia na wane famamana ne kera oku 'i laona lume nia ki. ¹⁶ Buri'ana ne mulu idumia na kekedee ne ka sui, mulu ka kwatea laugo fuana fikute wane 'i Laodisea fua kera kai idumia. Ma mulu ka idumia laugo na kekedee ne nau ku kedeа fuana fikute wane

'i Laodisea. ¹⁷ Mulu ka farongoa sa Akipus ka fasuia na rae ne 'Aofia kwatea nia ka sasia.

¹⁸ Aia, ana 'abaku talaku ne nau ku kedeā fata lealae ne nau ki fua mulu. Nao mulu si manata buro laugo aku ne nau ku to laona beu ni kanie.

Nau ku foa fua kwaiofeie God kai to fai kamulu.

Na Etana Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Tesalonika

¹ I Tesalonika nia te fere ana lofaa 'i Masedonia. Sa Paul talana na ne leka 'i Tesalonika ka 'ainitalo 'ana Farongoe Lea fuana tooa ana fere baita nai. Wane 'oro nao lau Jiu ki, kera famamana, ma kera ka leka sulia famanatalae nia. Boro ma si tau go, tani wane Jiu, kera ka kwaifi ana sa Paul, sulia wane 'oro ki na kera saitamana rongo sulia fatalae lea sa Paul. Go kera ka doria daulana sa Paul ma nia ka leka na fasia fere nai, ma nia ka leka na 'uria 'i Berea (Acts 17:1-15).

Tani wane 'i Tesalonika, kera sui fasia raoe ki, sulia kera kwaisae na 'Aofia kai dao 'ali'ali na mai. Tani wane lau kera ka manata 'abero sulia na wane kwaimani kera ki eta mae 'i naona olilana mai sa Jesus. 'Urinai, laona buko ne, sa Paul ka fa'o'olosa manatalada sulia olilana mai na Christ. Nia saea fuada fua kera kai inau ana raoe kera ki ana manatae wane aroaro, leka ka dao ana kada na Christ kai oli lau mai.

Ru talingai ki laona buko ne:

Sa Paul tangoa wane 'i Tesalonika fuana fitoe kera ma na raoe lea kera ki 1:1-3:13

Famanatalae sulia na abulolae ne faeelea God 4:1-12

Famanatalae sulia olilana mai sa Jesus Christ 4:13-5:11

Famanatalae 'isi 5:12-28

¹ Nau sa Paul fainia sa Silas ma sa Timoti ne kalu kekede kau fua mulu wane ne mulu famamana ma mulu ka to 'i Tesalonika, kamulu wane God na Maa kia ma na 'Aofia sa Jesus Christ.

Kalu foa fua God kai kwaiofei amulu ma kai kwatea na aroaro fua mulu.

Na maurie fainia na famamanae wane 'i Tesalonika ki

² Kalu 'idufa tangoa God fua mulu tafau, kada kalu foa fua mulu.

³ Sulia kada kalu fosia God na Maa kia, kalu 'idufa manata to'ona na

ru lea be mulu sasida ki sulia na famamanae kamulu, ma na raoe lea ne mulu sasida ki sulia na kwaimanie kamulu ki, ma na fitoe ngangata kamulu ana daolana mai na 'Aofia sa Jesus Christ.

⁴ Wanefuta nau ki 'ae, kalu saitamana God nia kwaimani amulu, ma ka fili kamulu na fuana wane nia ki.

⁵ Kalu saitamana sulia ana safalilana be kalu 'ainitalo ana na Farongoe Lea fua mulu, nao kalu si fata go ana fatae kalu ki. Boro ma, kalu 'ainitalo ana nikilalae ana na Anoeru Abu, ma kalu ka fatainia ne kalu saitamana na Farongoe Lea be nia mamana tafau. Ma mulu saitamana lea go amulu, ana kada kalu to fai kamulu, na falafala kalu ki lea tafau fua ne kalu ka 'adomi kamulu.

⁶ Ma mulu famamana Farongoe Lea, ma mulu ka eele go amulu, sulia na Anoeru Abu ne faeele kamulu, sui boro 'ana wane ki kera ka kwatea 'afitaie 'oro ki fua mulu sulia kamulu famamana sa Jesus Christ. Kada mulu sasi 'urinai, mulu sasi sulia na falafala kalu tafau na ma na falafala 'Aofia sa Jesus laugo.

⁷ Ma sulia na abulolamulu nia 'urinai, wane famamana ki tafau ne kera to laona lofaa 'i Masedonia ma lofaa 'i Gris, Kera doria lekalae sulia falafala kamulu ki laugo.

⁸ Ma fasi kamulu laugo 'i sena, na farongoe sulia na 'Aofia ka talofia laona 'i Masedonia ma 'i Gris. Ma na wane ana fere ki tafau ne kera rongoa laugo farongoe sulia na famamanae kamulu ana God. Nia ne, nao nia si talingai go fua kalu ka farongo kera suli kamulu.

⁹ Na wane nai ki tafau talada, kera ka fata na sulia na kwaikwaloilae kamulu fua malu, ana kada kalu dao kau ana fere kamulu. Ma kera ka fata sulia sakwadolae kamulu fasia na fosilana na mamala god ki ne mulu ka fosia na God ne mamana ma ka mauri.

¹⁰ Kera saea laugo ne kamulu makwalia na olilana mai na Wele God fasia 'i langi. Nia na ne sa Jesus ne God taea fasia na maea. Ma sa Jesus ka luge kia fasia na kwaekwae ne God kai kwatea mai.

*Na rae sa Paul 'i Tesalonika
(Acts 17:1-9)*

¹ Wanefuta nau ki 'ae, mulu saitamana na lekalae kalu kau 'uria laona mae fere kamulu nia nao si 'o'oni. ² Kamulu saitamana na ru ta'a ki ne kera saea amalu, ma kera ka famalagaigai kalu laona mae fere 'i Filipae* sui kalu fi leka 'uria mae fere kamulu. Ma sui boroi 'ana wane 'oro laona fere kamulu kera ka sasi 'uria susilamalu, nao kalu si mau ana farongolamulu ana Farongoe Lea ne sakatafa mai fasia God. Nao kalu si mau sulia God nia kwai'adomi amalu fua ne kalu kai fata nonira'a. ³ Na fatalolae kalu, nia nao si sakatafa mai ana ta manata garoe naoma ta kwaidoria ne ta'a. Ma nao kalu si sukea go ta wane. ⁴ God alafafi kalu fuana fatalolae ana fatalana. Ma nia ka fito'omalulu fua fatalolae ana Farongoe Lea. 'Urinai ne, kalu sasi 'uria na faeelelana God ne saitamana na manatalae kalu ki. Ma nao kalu si sasi 'uria faeelelana wane ki.

⁵ Kamulu saitamana laugo ana na faoraie be kalu fata ana 'i safitamulu, nao lau na sukee be fuana faeele lamulu. Ma na ru be kalu saea ki, nao lau fuana todalana malefo. God saitamana ne nao kalu si suke. ⁶ Ma nao kalu si sasi lau 'uria fua sae kamulu naoma tani wane ka fa'inito kalu. ⁷ Kalu wane ni lifurongo sa Jesus Christ ki, ma kalu bobola fuana kalu ka eresi kamulu fua sasilana ru ki fua malu. Boroi ma nao kalu si sasi go 'urinai. Ma abulolamalu ka mabe ga 'ana fua mulu, dia ta gaa ne ada sulia na wele nia ki. ⁸ Kalu kwaimani 'asiana amulu ne kalu ka nonimabe fua fatalolae sulia na Farongoe Lea ne leka mai fasia God. Ma kalu ka nonimabe laugo fua maelae fuana 'adomilamulu, sulia ne kalu manata baita 'asiana amulu.

⁹ Wanefuta nau ki 'ae, kalu saitamana mulu manata go 'amulu to'ona na rao nikilalae be kalu sasia 'i safitamulu ki. Ana kada be kalu 'ainitalo ana na Farongoe Lea ne safali mai fasia God fua mulu, kalu ka rao nikila laugo sulia dangi ma

rodo fuana fangalamalu, ne na tolae kalu nao si kwatea ta 'afitaie fua mulu. ¹⁰ Kamulu saitamana, dia laugo ne God saitamana ru ne nia mamana: Ana kada be kalu to mai fai kamulu, na wane famamana ki, nao go ta ru ne kalu sasia ne bobola fua mulu ka kefusi kalu ana abulolamalu fua mulu. Sulia na abulolamalu fua mulu nia lea ma ka 'o'olo tafau. ¹¹ Mulu saitamana tafau na ana ru ne kalu sasia ki fua te te wanea amulu nia lea tafau, ka dia na abulolana ta maa fuana wele nia ki. ¹² Sulia kalu fata ni kwairadui amulu, ma kalu ka suradu kamulu, ma kalu ka 'ingo kamulu laugo fuana maurie kamulu ki kai faeelea God. Ma nia sae kamulu na fua nia ka kingi fua mulu ma mulu kai 'ado ana 'initoe nia.

¹³ Aia, ta ru lau ne kwatea ma kalu ka 'idufa tangoa God fasia, nia 'uri: Ana kada be kalu farongo ana fatalana God fua mulu, mulu famamana, sulia mulu ada saitamana nia safali mai fasia God, ma nao lau fasia wane ga 'ana. Na fatalana God nai rokisi kamulu ne mulu famamana.

¹⁴ Wanefuta nau ki 'ae, na wane kamulu ki ne famalagaigai kamulu. Nia ne mulu ka sasi sulia na wane famamana laona fikute wane God 'i Jiudea, sulia kera famamana sa Jesus Christ, ma wane kera ki 'i Jiu laugo ne famalagaigaida. ¹⁵ Aia, na Jiu ki be kera saungia na profet ki 'i nao mai, ma fainia laugo na 'Aofia sa Jesus. Ma kera ka famalagaigai kalu ma kera ka tari kalu laugo. Na abulolae kera ki leka tau 'asiana fasia kwaidoria God, ma kera ka tatae sualia wane ki tafau. ¹⁶ Kera sasi 'uria susilamalu fasia fatalolae fua wane ne nao lau Jiu ki ne God kai famauida. 'Urinai kera leka sulia na ta'alae 'oro 'asiana ki, ma ana kada ne, God ka kwatea na kwaekwae fuada.

Sa Paul nia doria 'asiana ka leka lau 'uria 'i Tesalonika

¹⁷ Wanefuta nau ki 'ae, kalu ne, kada be na malimae kalu ki kera tari kalu fasi kamulu ana kada kokoru

* 2:2 Acts 16:19

nai, nao kalu si manata buro go amulu. Ma kalu manata too mulu firi sulia kalu si to fai kamulu, ma kalu ka sasi ngangata 'uria adalae to'omulu lau ana ta kada. ¹⁸ Kalu doria oli lau kau siamulu 'i Tesalonika. Ma nau sa Paul, nau ku sasi 'uria lekalae lau kau siamulu ana kada ki, boro ma sa Saetan ne susi kalu fasia lekalae kau. ¹⁹ Na ru ne kwate ma kalu ka doria lekalae kau nia 'uri: Kamulu kwaloa sa Jesus sulia fatalamalu, ru ne kwate ma kalu ka eele 'asiana, kalu ka manata ngado ma kalu kai eele 'i maana na 'Aofia sa Jesus ana kada nia kai dao mai. ²⁰ Iu, kamulu na ne sasia kalu ka noni sasala ma kalu ka eele!

3

¹ Kalu kwaimanatai 'asiana sulia nao kalu si leka kau ka ada to'omulu, sulia kalu manata sae nau sa Paul fainia sa Silas karo ka to tu'u basi laona fere baita 'i Atens, ² ma karo kwatea kau wane kwaimani karo sa Timoti siamulu.✧ Sa Timoti ne na sasika, ma na wane rao God laugo fai karo fuana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ. Karo kwatea kau fua ne nia kai radu kamulu ma ka fanikila na famamanae kamulu, ³ fasi ta wane amulu ka abulo fasia na famamanae sulia ne wane ki kera famalagaigai kamulu. Aia, mulu kai saitamana ne kulu wane ne famamana ki, kulu kai too ana 'afitaie ki. ⁴ Sulia kada be kalu to 'ua mai fai kamulu, kalu ka farongo kamulu ana ne kera kai famalagaigai kulu. Ma mulu ka saitamana kera sasi na 'urinai. ⁵ Ma sulia famalagaigaie nai, nau ku 'abero 'asiana suli kamulu, ma nau ku mau, fasi sa Saetan ka liufi kamulu ana ilitoe nia ki, ma na raoe ulafu lea ki be kalu sasida 'i safitamulu ka dia ga 'ana ta ru 'o'oni. 'Uraini be nau ku odua kau sa Timoti siamulu, fua nia kai saitamana ne famamanae kamulu ki nia 'uta.

⁶ Ma kada nai, sa Timoti nia fi dao go mai 'i seki, nia ka fata ana fatae lea ki sulia na famamanae kamulu ana God ne nia ngasi 'ua, ma na kwaimanie fua mulu kwailiu

ka baita 'ua. Ma nia ka farongo laugo ana ne kamulu manata lea suli kalu, ma mulu ka doria adalae to'omalu, dia laugo ne kalu doria adalae to'omulu. ⁷ Wanefuta nau ki 'ae, sulia farongoe nai, sui boro ma 'ana kalu ka kwaimanatai ma na 'afitaie baita ki ka dao fafi kalu, kalu eele 'asiana suli kamulu ma na famamanae kamulu ki. ⁸ Na maurilamalu fi lea 'asiana 'i kada nai, sulia ne kalu rongoa na famamanae kamulu ana na 'Aofia nia ngasi. ⁹ Kalu ka tangoa 'asiana God kia, sulia mulu uu ngasi. Ana kada kalu foa, kalu eele 'asiana suli kamulu. ¹⁰ Kalu ka foa ngangata sulia dangi ma rodo fua ne God kai kwatea ka ngwaluda fua malu fuana adalae to'omulu lau ne kalu kai fanikila na famamanae kamulu ki, fua kai ngasi lea lau.

¹¹ Kalu foa fua God na Maa kia ma fainia na 'Aofia kia sa Jesus kwatea ka ngwaluda fua kalu kai dao kau siamulu. ¹² Kalu foa laugo fuana 'Aofia kai kwatea na kwaimanie kamulu fua mulu kwailiu ma fuana wane ki tafau ka baita dia laugo na kwaimanie kalu fua mulu ne baita. ¹³ Kalu foa laugo fua nia kai fanikila na maurilamulu, ma mulu kai lea tafau ma mulu kai 'o'olo 'i maana God na Maa kia, ana kada na 'Aofia sa Jesus kai dao mai ma ka oku fainia na wane nia ki tafau.

4

Na maurie ne faeelea God

¹ Aia, wanefuta ki 'ae, kalu famanata na ana tafau fua mulu na abulolae ne faeelea God. Ma ka lea 'asiana ne mulu leka tafau na sulia. Ana kada ne, kalu amasi kamulu lau fua mulu kai sasia ka liufia lau abulolae lea nai ki. Kalu gani kamulu 'urinai sulia na nikilalae na 'Aofia sa Jesus kwatea fua malu. ² Ma mulu saitamana famanatalae be kalu fata ana fua mulu ki safali mai fasia na 'Aofia sa Jesus. ³ God nia doria na abulolamulu ka 'o'olo tafau, ma mulu kai to fasia na oeelae. ⁴ Nia bobola mulu ka dau sulia noni mulu, ma tolai sulia na falafala ne lea ma

✧ 3:2 Acts 17:15

ka 'o'olo. ⁵ Ma nao mulu si leka sulia na kwaidorie ta'a ana noni, dia na wane ne ulafusia God. ⁶ 'Urinai, nao mulu si falia na kwaimani kamulu ki ana sa Christ ana oelae ana 'afe kera ki, sulia na 'Aofia kai kwatea kwaekwae fuana sa tifaida ne kera abulo 'urinai. Ma kalu ne, kalu famanata madakwa tafau na ana fua mulu sulia falafala ne, ma kada ne kalu ka fabasu kamulu lau. ⁷ Sulia God fili kia fua ne na abulolae kulu ka 'o'olo, nao lau fuana biliialae. ⁸ 'Urinai ma sa ti boroi 'ana ne ka aburongo ana famanatalae nai, nia nao si noni'ela lau ana na wane, boroi ma nia noni'ela lalau 'ania God ne kwatea na Anoeru Abu nia fua mulu.

⁹ Aia, mulu ka saitamana lea ana ne mulu kai kwaimani fua mulu kwailiu na wane ne mulu famamana ki, sulia God famanata kamulu tafau na ana, ma nia nao si bobola na fuana ne nau famanata kamulu lau ana. ¹⁰ Kalu saitamana kamulu kwaimani na fuana wane ki tafau ne kera famamana ma kera ka to fai kamulu laona lofaa ne 'i Masedonia. Sui boroi 'ana, kalu ka amasi kamulu, na kwaimani kalu ki, mulu kai kwaimani ada ka liufia lau na kwaimanie ne kamulu sasi ana kada nai. ¹¹ Ma mulu ka sasi 'uria to aroaro, ma te te wanea amulu ka sasi lea ana raoe nia talana, ma kamulu kai rao nikila fua ne kamulu kai konia fanga ma tani ru lau ne kamulu bobo 'urida ki. Kalu fata sulia falafala nai ka suina fua mulu. ¹² Ma dia mulu kai sasi sulia ru nai ki, na wane ne nao si famamana ki, kera kai fuusi baita amulu, ma mulu si manata ngado na ana ta wane fuana 'adomilamulu.

Daolana mai na 'Aofia

¹³ Wanefuta ki 'ae, kalu doria mulu kai saitamana te ki ne kai fuli ana sa tifaida ne kera mae na, fua ne manatalamulu si kwaimanatai dia na wane ne kera si famamana na tataelae fasia wane mae ki. ¹⁴ Kulu famamana sa Jesus nia mae, ma nia ka tatae lau fasia na maea. Nia ka 'urinai laugo ana sa tifaida ne kera famamana ma kera ka mae ka suina, kulu famamana God kai taeda fasia

na maea, ma ka kwatea kera kai oli mai fainia sa Jesus.

¹⁵ Aia, na ru ne ki kalu famanata kamulu ana nia ne fatae na 'Aofia: Kulu ne mauri 'ua ana kada na 'Aofia kai dao mai, nao kulu si eta 'i naona wane nia ki ne kera mae na. ¹⁶ Na olilana mai na 'Aofia kai 'uri: Na 'Aofia sa Jesus kai akwa totongai ana lingeru baita, ma na 'inita 'ainsel kai akwa, ma na bungu God kai angi, sui na 'Aofia ka fi koso mai fasia 'i langi. Ma sa tifaida ne kera famamana sa Jesus Christ ne kera eta mae na 'i nao, kera kai tatae eteta. ¹⁷ Ma 'i buri, tooa ne kulu mauri 'ua ki, God kai lafu oku akulu faida laona gwa salo ki 'uria fikue fainia na 'Aofia laona mamanga. Ma kulu kai to firi fainia na 'Aofia. ¹⁸ Nia ne mulu kai fata ni kwairadui fua mulu kwailiu ana ru ne nau ku saea kau fua mulu ki.

5

Nao ta wane si saitamana na kada te ne na 'Aofia kai oli mai

¹ Wanefuta nau ki 'ae, fulina nao kalu si kekede na kau fua mulu sulia na kada ne ru nai ki kai fuli. ² Sulia mulu saitamana lea ana tafau ana fa dangi ne 'Aofia kai oli lau mai, nia kai dao mai dia ta wane beli be dao mai laona rodo, sulia nao ta wane si saitamana kada te ne nia kai dao mai ana. ³ Nia kai fuli ana kada ne wane ki kera saea na ru ki tafau lea ga 'ana ma ka aroaro. Ma 'ali'ali go 'afitaie baita kai dao mai fafida. Nia kai fuli 'ali'ali go dia ta keni be wele fii ana kada nia karangi fafuta. Ma nia 'afitai kera kai tafi fasia.

⁴ Boroi ma kamulu wanefuta nau ki, nao mulu si to laona maerodo, dia na wane ne kera nao si famamana ki. Ma ana kada sa Jesus kai oli mai ana fa dangi nai, nao nia si fatona kamulu, dia ta wane beli ne fatona wane ki. ⁵ Kamulu tafau mulu to 'i laona madakwalae ma laona dangi. Kulu nao si to laona maerodo ana ta'alae. ⁶ Nia ne, ka bobola fua kulu kai dau sulia malutana maurie kia tala kulu, ma kulu kai to ni adaada ma nao kulu si maleu dia wane ne kera nao si

saitamana ne sa Jesus kai oli mai. ⁷ Laona rodo na ne wane ki kera maleu. Ma laona rodo laugo ne wane ki kera ku baita ana kulae bubulo fua sae ne manatada nao si 'o'olo. ⁸ Boroi ma kulu, ne to laona dangi, nia bobola fua kulu kai dau sulia malutana maurie kia tala kulu. Na famamanalae, na kwaimanie, ma na manata ngadolae kulu ne sa Jesus nia famaui kulu ka susi kulu, dia na kifi ngasi ma talo ne susia na wane ni omee. ⁹ Kulu kai dau sulia malutana maurie kulu ki tala kulu, sulia God nao si fili kia fuana kwatelana kwaekwae nia fuaka. Nia fili kia lalau fuana famaui laka ana na 'Aofia kia sa Jesus Christ. ¹⁰ Sa Jesus ne mae fuana famaui laka, fua ne kulu kai too ana maurie fainia, sui boroi 'ana kulu ka mauri 'ua naoma kulu ka mae na ana kada ana olilana mai. ¹¹ Sulia ne kamulu saitamana tafau na ru nai, mulu kai fata kwairadi ana kamulu kwailiu, ma mulu kai 'adomi kamulu kwailiu fua ne mulu uu ngasi ana famamanae kamulu ki, dia ne mulu sasia laugo ana kada ne.

Fatae 'isi ki

¹² Wanefuta ki 'ae, kalu amasi kamulu fua mulu kai fuusi baita ana wane ne 'Aofia filida ki, ma kera ka rao talingai fuana talailamulu ma kera ka famanata kamulu. ¹³ Mulu ka fuusi baita ada, ma mulu ka kwaimani fuada, sulia na raoe ne kera sasia. Ma mulu ka to kwaimani fai kamulu kwailiu.

¹⁴ Wanefuta ki 'ae, kalu 'ingoa kamulu laugo mulu kai fabasua wane ki ne kera noni'ela ana sasilana ta raoe. Mulu ka radua wane ne maurilada kwaimanatai ki. Mulu ka 'adomia wane ne kera ngwatautau ki. Ma mulu ka to mabetau fainia wane ki tafau. ¹⁵ Mulu si alamatainia tani wane amulu ka duua ta'alaie ana ta'alaie. Boroi ma mulu ka 'idufa sasi 'uria sasilana ru lea ki fua mulu kwailiu ma fuana wane ki tafau.

¹⁶ Ma mulu ka eele ana kada ki tafau. ¹⁷ Mulu ka foa laugo ana kada ki tafau. ¹⁸ Ma mulu ka tangoa God, boroi 'ana ta te ne ka dao to'omulu. Sulia na ru nai ki God doria mulu

kai sasida, sulia na maurie kamulu nia oku fainia sa Jesus Christ.

¹⁹ Nao mulu si susia na raoe na Anoeru Abu, ²⁰ ma mulu si manata tu'u ana na farongoe ki ne ta wane saea nia safali mai fasia God. ²¹ Mulu ka ilito'ona na farongoe ki tafau, ma dia ta farongoe ne nia lea, mulu ka konia. ²² Ma mulu ka to fasia farongoe ta'a ki tafau.

²³ Nau ku foa fua ne God ana aroaroe ka sasia mulu kai 'o'olo ana abulolamulu ki tafau. Nau ku foa laugo fuana maurilamulu, ma manatalamulu, ma na noni mulu kai to 'o'olo 'i maana God, leleka ka dao ana olilana mai 'Aofia kia sa Jesus Christ. ²⁴ God fili kamulu, ma nia kai fulia ru nai, sulia nia sasia ru nia saea.

²⁵ Wanefuta ki 'ae, mulu kai foa laugo fua malu.

²⁶ Mulu ka fatainia na kwaimanie kamulu fua mulu kwailiu ana kada mulu ada to'omulu kwailiu.

²⁷ Nau ku fata totongai ana gwaungaie na 'Aofia, ne mulu ka idumia kekedee ne fuana wane famamana ki tafau laugo.

²⁸ Nau ku foa fua ne na kwaiofeilae na 'Aofia kia sa Jesus Christ ka to fai kamulu.

Na Ruana Kekedee Sa Paul Fua Wane Famamana Ki 'I Tesalonika

Nia nao si tau go 'i burina ne sa Paul kedea etana buko fuana wane famamana ki 'i Tesalonika, nia ka kedea laugo buko ne. Iu, na ru baita ne sa Paul fata susia na famanatalae ne wane ki kera saea sa Christ nia oli mai ka suina. 'Urinai sa Paul ka fata madakwa ana ne nia nao si mamana. Nia saea 'i naona sa Christ ka oli mai, na Wane Ta'a ana sa Saetan kai dao fatai mai.

Sa Paul saea fuana wane famamana ki, kera kai uu ngasi ana fitoe kera ki, ana kada ilitoe ki dao mai fuana famalagaigaida. Ma kera kai inau ana raoe ngangata, fua ne kera kai dao to'ona fanga fuada talada, ka dia sa Paul fainia ro wane kwaimani nia ki kera sasia. Ma kera ka inau ana raoe lea.

Ru talingai ki laona buko ne:

Famanatalae sulia olilana mai sa Christ 1:1-2:17

Famanatalae sulia raoe wane famamana ki fuana sasilana 3:1-18

¹ Nau sa Paul fainia sa Silas ma sa Timoti ne kalu kekede kau fua mulu wane famamana ki 'i Tesalonika, na wane God Maa kia ma fainia na 'Aofia sa Jesus Christ.

² Kalu foa fua God na Maa kia ma na 'Aofia sa Jesus Christ kai kwaiofei amulu ma kai kwatea na aroaroe fua mulu.

God kai ketoa wane ki ana kada sa Jesus Christ nia oli mai

³ Wanefuta nau ki 'ae, nia bobola fua malu kalu ka 'idufa tangoa God suli kamulu. Ru nai nia bobola sulia na famamanae kamulu ki ne bulao ka baita, ma na kwaimanie kamulu fua mulu kwailiu bulao ka baita laugo. ⁴ Ma sulia na falafala kamulu 'urinai, kalu fata lea suli kamulu fuana wane famamana God ki ana tani fere ki. Kalu fata lea sulia na ngangatae ana famamanae kamulu ki, sui boroi 'ana mulu ka dao to'ona

na 'afitaie 'oro ki, sulia tani wane kera famalagaigai kamulu.

⁵ Aia, mulu ka uu ngasi ana famamanae kamulu ki, sui boroi 'ana mulu ka dao to'ona 'afitaie 'oro ki, nia fatainia ne God kai ketoa wane ki tafau ana 'o'oloe. Nia ka kwate mulu kai bobola na fuana tolai laona 'initoe Nia, ne kera famalagaigai kamulu fafia. ⁶ Ma kwaike-toilae God nia 'o'olo. Nia kai kwatea na nonifie fuana wane ne kera famalagaigai kamulu ana kada ne. ⁷ Ma nia kai lafua na nonifie ki fasi kamulu ma kalu laugo. Nia kai sasi 'urinai ana kada na 'Aofia sa Jesus kai leka mai fasia 'i langi fainia na 'ainisel mamana nia ki, ⁸ ma fainia meamea ana ere. Ma ana kada nai, nia kai kwatea kwaekwae fuana sa ti ne kera noni'ela ana God ma kera nao si rosulia na Farongoe Lea sulia na 'Aofia kia sa Jesus. ⁹ Na kwaekwae nia fuada ne nia kai malangisida sulia dangi firi. Ma kera kai to fasia na 'Aofia fainia na raralana ma na nikilalae baita nia. ¹⁰ Ma ru nai ki kai fuli ana kada ne nia mai 'ua ana fa dangi ne na 'Aofia kai oli lau mai. Nia kai oli lau mai laona molagali ne fua ne wane nia ki ne kera famamana, kera kai tango nia, ma kera kai fuusi baita ana. Ma mulu kai to laugo faida, sulia mulu famamana farongoe ne kalu farongo kamulu ana.

¹¹ Nia ne sasia ma kalu ka foa fua mulu ana kada ki tafau. Kalu foa fua God kai kwatea na abulolae kamulu ki ka bobola fainia na maurie ne nia fili kamulu 'uria. Ma kalu ka foa lau fuana nikilalae nia kai 'adomi kamulu fua mulu ka saitamana sasilana ru lea ne mulu doria sasilana ki. Kamulu doria sasilana ru lea nai ki sulia mulu famamana sa Jesus. ¹² Kalu foa 'urinai fua kamulu kai tangoa na 'Aofia kia sa Jesus, ma nia kai tango kamulu laugo. Ma na ru ne ki kai fuli sulia na kwaiofeie God ma na 'Aofia sa Jesus Christ.

2

Na Wane Ta'a

¹ Aia, wanefuta ki 'ae, kalu doria mulu kai saitamana lea ana na

olilana mai na 'Aofia kia sa Jesus Christ fainia na oku lakulu siana. Kalu amasi kamulu ² fasia rongolae sulia sa ti ne saea fua mulu ne na fa Dangi na 'Aofia kai oli mai ana, nia dao ka suina. Na fatae 'urinai kwate mulu ka manata 'abero ma mulu ka mau. Nao mulu si famamana fatae nai ki, sui boroi 'ana tani wane kera saea ne na Anoeru Abu ne farongoda, naoma kera saea ne na fatae nai ka safali mai fasi kalu ana kada kalu fata ana fatalana God, naoma kera ka saea ne kalu kekede mai sulia. ³ Ma nao mulu si famamana fatae ki ne sakatafa mai fasia wane fatalada susuke ki. Sulia na ro ru ki ne kai fuli sui na maedangi ne sa Jesus ka oli mai ka fi dao. Etana ru ne, na wane 'oro ki kera kai abulo fasia God. Ma ruana ru ne na Wane Ta'a ana sa Saetan kai dao tafa mai, boroi ma God kai alua laona kula ni kwaekwae. ⁴ Wane Ta'a ana sa Saetan kai tatae sualia na mamala god ki tafau ne tani wane kera saea ana God, ma nia kai saea nia 'initoa ka liufia na ru ki tafau ne wane ki kera fosida. Ma nia kai gouru laona Beu Abu God, ma ka saea nia na ne God.

⁵ Nau ku fata tafau na sulia ru ne ana kada be nau ku to 'ua mai fai kamulu. Ma alamia nao mulu si manata buro 'ua ana 'oto? ⁶ Ma te ru ne susia Wane Ta'a nai. Mulu saitamana ka suina ru nai. Wane Ta'a nia bobola fainia kai dao mai ana kada God 'olea go fuana. ⁷ Na nikilalae ana ta'alae rao agwa ga 'ana kada ne, ma nia ka to agwa 'ua, leka ka dao ana kada ne kera kai lafua na ru ne susia. ⁸ Ana kada nai, na Wane Ta'a fi dao fatai mai. Sui, ana kada na 'Aofia sa Jesus nia dao, nia kai saungia Wane Ta'a nai 'ana na fatae ne leka mai fasia ngiduna, ma ana nikilalae ana raralana. ⁹ Aia, na Wane Ta'a nai kai dao fatai ma nia too ana na nikilalae ana sa Saetan, ma nia kai sasia kwalukaela fanadae ne nia suke ga 'ana 'anida ki. ¹⁰ Ma nia kai rao laugo ana kwalukaela sukee ta'a ki fua sukelana wane ne kera leka na 'uria kula ana maea firi. Kera kai mae sulia kera noni'ela ana na Farongoe mamana. Sulia dia kera

famamana na Farongoe mamana, God saitamana ka famauida. ¹¹ Ma sulia kera noni'ela ana na Farongoe mamana, God kai sasia kera ka famamana na 'ada na sukee baita Wane Ta'a nai. ¹² Ma sulia na ru nai, God kai ketoa sa tifaيدا ne nao si famamana go ana na Farongoe mamana ma kera ka eele ga 'ada fainia na garoe kera ki.

God fili kamulu fuana maurie

¹³ Wanefuta ki 'ae, na 'Aofia kia nia kwaimani amulu 'asiana. Nia bobola fua kalu ka tangoa God ana kada ki tafau, sulia nia tau na mai ana safalilana, God fili kamulu na fua ka luge kamulu fasia na kwaekwae. Nia luge kamulu ana na nikilalae Anoeru Abu ne fafalu kamulu. Ma God luge kamulu ana famamanae kamulu ana na Farongoe mamana. ¹⁴ God nia sae kamulu fua mulu kai too ana maurie firi, ana kada be kalu 'ainitalo ana Farongoe Lea fua mulu. 'Urinai ne mulu kai 'ado ana 'initoe fainia na 'Aofia kia sa Jesus Christ. ¹⁵ Ma sulia na ru ne ki na, wane kwaimani kalu ki, mulu kai fangasia famamanae kamulu ki, ma mulu kai dau ngasi ana famanatalae mamana be kalu farongo ana fua mulu, ma kalu kedea kau fua mulu.

¹⁶⁻¹⁷ Kalu foa fua na 'Aofia kia sa Jesus Christ ma God na Maa kia ka radu kamulu, ma ka fanikila kamulu fua mulu kai sasi lea, ma mulu kai fata lea ana kada ki tafau. Sulia God kwaimani akulu, ma ka gwale kia firi, ma kulu ka kwaimakwali ana manata fitoe ana ru lea ki.

3

Fo fua malu

¹ Wanefuta nau ki 'ae, te ru lau nau ku saea fua mulu, mulu kai foa fua malu, fua na 'ainitaloe kalu ana fatae na 'Aofia kai takalo 'ali'ali, ma na wane 'oro ki kera kai famamana, ma kera kai fata lea sulia, dia laugo ne mulu sasia sena. ² Mulu kai foa laugo fua God kai ada suli kalu fasia na wane ta'a ki. Sulia na wane 'oro ki nao si famamana

Farongoe na 'Aofia. ³ Boro ma na 'Aofia, nia famamana ga 'ana ana fatae nia ki, ma nia kai fanikila kamulu ma ka ada suli kamulu fasia sa Saetan. ⁴ Ma na 'Aofia kwatea kalu ka fitomulu ne mulu nonimabe ana rolae sulia na te ne kalu fata sulia fua mulu. ⁵ Kalu ka foa laugo ne na 'Aofia ka 'adomi kamulu fua ne mulu kai saitamana lea ana na kwaimanie God, ma mulu kai ngasi ana famamane kamulu ki, ka dia sa Jesus Christ ana kada nia liufia 'afitaie ki.

Nia bobola fua kulu ka rao

⁶ Wanefuta ki 'ae, sulia na niki-lalae ne na 'Aofia kia sa Jesus Christ nia kwatea fua malu, nia ne kalu ka fata totongai fua mulu 'uri: Mulu kai to fasia na wane famamana ne kera noni'ela ana raoe, ma kera ka aburongo ana na ru ne kalu famanata kamulu 'anida ki. ⁷ Kamulu saitamana tafau na ne fulina kamulu ka sasi sulia na ru ne kalu sasia ki. Ana kada kalu to mai fai kamulu, nao kalu si noni'ela ana raoe. ⁸ Ma kalu si ngali 'o'oni go ana ta fanga ana ta wane, boro ma na ru ki tafau go ne kalu folida. Ana dangi ma rodo, kalu rao nikila fua nao mulu si dao to'ona ta 'afitaie ana adalae suli kalu. ⁹ Kalu rao 'urinai, sui boro ma 'ana kalu too ana nikilalae fuana ngali 'o'onilae ana fanga fasi kamulu. Kalu sasi 'urinai, fua ne mulu kai sasi sulia na falafala kalu ana raoe. ¹⁰ Ma kada be kalu to fai kamulu, na famanatalae kalu fua mulu nia 'uri, "Sa ti boro ma 'ana amulu ne noni'ela ana raoe, nao mulu si kwatea ta fanga fuana."

¹¹ Kalu kekede 'urinai, sulia kalu rongoa tani wane amulu sena, kera noni'ela ana raoe. Ma kera ka liu 'o'oni ga 'ada fuana 'oifoloe ana raoe tani wane 'e'ete ki. ¹² Ana satana na 'Aofia sa Jesus Christ, kalu fata totongai kau fuada, ma kalu ka fala-maada kau ne kera kai to 'o'olo ma kera kai sasia tani raoe fua ne kera ka ngalia ru ki ne kera bobo 'urida. ¹³ Ma kamulu laugo wanefuta ki, nao mulu si noni kulua ana sasilana ru lea ki.

¹⁴ Ma sa ti amulu ne si ro go sulia te ki ne kalu saea kau laona kekedee ne, mulu kai ada saitamana, ma nao mulu si 'ado fainia, fua nia kai 'eke. ¹⁵ Ma ka 'urinai boro ma 'ana, nao mulu si kwaisae nia ta malimae amulu. Mulu ka fata kwai'adomi ana, sulia nia ta wanefuta laugo amulu.

Fatae 'isi ki

¹⁶ Kalu foa fua na 'Aofia, wane ni kwatelana aroaroe fuaka, nia kai kwatea aroaroe fua mulu ana kada ki tafau, ma kai to fai kamulu.

¹⁷ Ma nau sa Paul ne, nau tala kede na ru 'isi ne ki. 'Urainai nau ku fasuia na kekedee nau ki tafau. Ma nia ka fatainia ne kekedee ne leka mai fasi nau.

¹⁸ Nau ku foa fua na kwaiofeilae na 'Aofia kia sa Jesus Christ kai to fai kamulu tafau.

Na Etana Kekedee Sa Paul Fua Sa Timoti

Sa Timoti wane fasia fere baita 'i Listra (Acts 16.1). Sa Timoti wane kwaimani sa Paul nia leka fainia ana kula 'oro nia liu ana fuana 'ainitalo-lae ana Farongoe Lea sa Jesus Christ. Sa Paul kedea buko ne kada nia leka dao 'i Masedonia, ma sa Timoti ka to buri 'i Efesus. Sa Paul saea fuana sa Timoti ka adaada lea ana famanatalae susuke. Ana kekede ne, sa Paul fata sulia falafala lea wane famanata ki kada kera foa oku. Nia saea laugo wane 'uta ki ne kera bobola fainia kwaitalailae ana wane famamana ki.

Sa Timoti na ne rao ana famanatalana fanaonao ki fainia tani wane ne kera famamana ki, ma sa Paul ka kedea fatae 'oro fuana 'adomilana ana raoe ne.

Ru talingai ki laona buko ne:

Famanatalae sulia fikute wane famamana ki fainia wane rao nia ki 1:1-3:16

Famanatalae sulia raoe sa Timoti 4:1-6:21

¹ Nau sa Paul, na lifurongo sa Jesus Christ. God ne famaui kia, ma sa Jesus Christ na wane ne kulu saitamana fito'ona firi, keroa fata totongai fuaku na wane ni lifurongo.

² Nau ku kekede kau fuamu sa Timoti. 'Oe dia na wele mamana nau, sulia 'oe famamana laugo dia nau. Nau ku foa fua God na Maa fainia sa Jesus Christ na 'Aofia kia kai kwatea na kwaiiofeie, ma na kwaimanataie, ma na aroaroe fuamu.

Fata nikila sualia famanatalae suke

³⁻⁴ Nau ku doria 'oko to basi 'amu 'i Efesus, dia be nau ku saea fuamu ana lekalaku 'uria 'i Masedonia. Sulia tani wane 'i Efesus kera famanata ana na famanatalae susuke ki. Kera famanata ana 'ainimae susuke ki ne kera katangainia ana 'isufutai sulia koko kera ki. Ma nau ku doria 'oko fata luida. Kada kera famanata ana ru ne ki, na wane ki olisusu sulida, ma ru nai nao si 'adomi kera

fua lekalae sulia ru ne God doria ki. Sulia kulu bobola fuana sasilana te ne God doria ana kada ne kulu famamana nia. ⁵ 'Oe susia wane famanata susuke nena ki, fua ne kamulu wane famamana ki mulu kai kwaimani amulu kwailiu. Mulu saitamana kwaimani amulu kwailiu kada kera leka, mulu ka too ana maurie ne falu, ma na natanalae ka madakwala, ma na famamanae ne ka mamana. ⁶ Boro ma tani wane kera abulo 'e'ete na 'ada fasia na ru ne ki, ma kera ka leka na 'ada sulia na olisusue oewanea ki. ⁷ Kera doria fua ne kera na wane famanata ana taki sa Moses ki. Boro ma kera nao si saitamana go ana na taki sa Moses ki, sui boro 'ana kera fata nikila sulia.

⁸ Ma kulu saitamana taki nia ki ru lea, dia kulu rosulida ma kulu ka famanata 'anida sulia liona God. ⁹ Ma kulu saitamana laugo ne God nao si saungainia na taki ki fuana fa'o'olosilana wane lea ki. Nia saungainia lalau fuana fa'o'olosilana na wane ne fulia ru ta'a ki, ma na wane ne aburongo ki, ma na wane ne kera nao si fa'initoa God, ma na wane ne kera abulo ta'a ki, ma na wane ne noni'ela ana God ki ma ru abu ki. Ma nia saungainia na taki ki fuana wane ne kera sauwane, ma na wane ne kera saungia maa kera ki ma gaa kera ki, ¹⁰ ma na wane oee ki ma na wane ne kera oee ana welewane ki, ma na keni ne kera oee ana keni ki, ma na wane ne kera belia wane ki ma kera ka 'oifoli 'anida dia tani wane rao 'o'oni, ma na wane susuke ki, ma wane ne 'oia fata alangaie kera ki, ma wane ne kera sasia ta ru ne nao si leka sulia na famanatalae mamana sulia na Farongoe Lea. ¹¹ God ne 'initoa 'asiana ma ka lea 'asiana, nia alua lao 'abaku na Farongoe Lea nai fua nau ku 'ainitalo ana.

Sa Jesus Christ dao fua ne ka famauria na wane ta'a ki

¹² Nau ku tangoa sa Jesus Christ na 'Aofia kia, na wane ne kwatea nikilalae fuaku fuana sasilana na raoe nau. Ma nau ku tangoa laugo sulia nia manata ngado aku ma ka fili

nau 'uria na raolae fuana. Nia fili nau, ¹³ sui boroi 'ana kada be 'i nao, nau ku fata falia sa Christ ma nau ku famalagaigaia wane famamana ki. Boroi ma God ka kwaimanatai aku, sulia nao nau si famamana 'ua, ma nau si saitamana ru ne nau ku sasia. ¹⁴ Ma na 'Aofia kia falea nau ka baita 'asiana, ma ka kwai'adomi aku fua ne nau ku famamana nia, ma nau ku kwaimani laugo ana wane ki. Nia saitamana sasilae 'urinai fuaka wane ne kulu to 'ado fainia sa Jesus Christ.

¹⁵ Ma na fatae ne nia mamana, ma kulu ka famamana be nia 'uri, "Sa Jesus Christ nia leka mai laona molagali fua ne ka famauria wane ne abulolada ta'a ki." Aia, 'i nao nau ku abulo ta'a ka liufi kera tafau. ¹⁶ Sui boroi 'ana ka 'urinai, God nia manatai nau. Sulia ru nai ne, Jesus Christ ka fatainia kwaimanie baita nia kada nia famaui nau. Na ru ne nia fuana 'adomilana wane ne kera kai famamana nia 'i buri, fua kera ka dao to'ona maurie mamana ne nao si sui. ¹⁷ Ma nau ku doria kulu ka tangoa ma kulu ka fabaita God toto firi. God na ne na kingi toto firi, ma nao si mae, ma nao kulu si ada to'ona, ma taifili nia go ne God. Iu ka.

¹⁸ Ma 'oe, sa Timoti wele nau, na fatae ne nau ku saea kau fuamu nia leka sulia fatae be na Anoeru Abu fata ana na wane gwaungai ki kera fata suli 'oe ana kada be suina mai. 'Oe konia na fatae nai ki, fua 'oko firu lea, ma 'oko uu ngasi 'usia falafala ta'a ana molagali ne. ¹⁹ Ma 'oko uu ngasi ana na famamane 'oe ana sa Christ, ma 'oko sasia na ru ne 'oe saitamana nia 'o'olo ki. Tani wane kera luka faburi na ana na ru ki ne kera saitamana nia 'o'olo, ma kera nao si famamana ana sa Christ. ²⁰ Ma ro wane ada ne sa Haemeneas ma sa Aleksanda. Ma nau ku kwate keroa na fuana sa Saetan fua ka sasia ta ru 'adaro. Nau ku sasi 'urinai fua keroa ka saitamana na ru keroa sasia nia garo, ma keroa ka sui fasia fatae garo sulia God.

2

Na okue fainia na folae wane famamana ki

¹ Ru ne nia talingai, nau ku 'ingo kamulu fua ne mulu ka fosia God, ma mulu ka tango nia, ma mulu ka gani nia 'uria kwai'adomilae ana wane ki tafau. ² Ma mulu ka foa fuana kingi ki, ma sa tifaida ne kera too ana 'initoe, fua ne kulu tafau kulu kai too ana maurie ana aroaroe ma na babatoe. 'Urinai kulu saitamana kulu kai fa'initoa God ma sasilana ru 'o'olo ki. ³ Na folae 'urinai 'e lea ma ka faeelea God ne famaui kia. ⁴ Sulia God nia doria na wane ki tafau kera ka saitamana na ru mamana sulia fatalana, ma kera ka too ana maurie firi. ⁵ Nia na te God go, ma te wane go ne oli fainia na wane ki fuana God. Nia ne sa Jesus Christ. ⁶ Sa Jesus kwatea na maurilana talana fua ka lafua wane ki tafau fasia na kwaekwae. 'Urinai, ana kada be God nia filia, nia ka fatainia na kwaidorie nia fuana wane ki tafau kera ka too ana maurie firi. ⁷ Nia ne, God ka fili nau na fua ne nau na wane ni lifurongo, ma nau ku famanata ana na farongoe mamana sulia sa Jesus Christ fuana wane ne nao lau Jiu ki. Nao nau si suke. Ru mamana nau ku saea.

Na famanatalae fuana oku kwaimanie

⁸ Nau ku doria na welewane ki ana kula ki tafau kera ka foa. Ma ana kada kera taea na 'abada fuana folae, kera ka to 'o'olo ana maurie falu, ma kera nao si guisasu naoma kera ka olisusu fainia ta wane.

⁹ Nau ku doria laugo na keni ki kera kai ofi 'o'olo ana maku kera ki. Ma kera nao si ofi ana maku ne wane ki kai ada fufunu fuada fainia. Dia kada kera kania ifuda, nao lau ana na ru ne folilana baita 'asiana ki ne kera ka laungi ana, ma nao lau ana na maku ne folilana baita 'asiana ma ka inua wane fuana ta'ala. ¹⁰ Kera kai sasia maurilada kai kwanga lalau ana sasilana ru lea ki ne bobola fuana keni ne kera saea kera famamana God. ¹¹ Keni ki kera kai to aroaro, ma kera kai marabibi ana kada kera fafurongo fuana famanatalae ki. ¹² Nao nau

si alamatainia keni ki fua ne kera kai famanata ma kera ka kwaitalai ana wane ki. Nia bobola fuana kera kai to aroaro ga 'ada. ¹³ Sulia sa Adam ne God nia eta saungainia, sui ni Eve. ¹⁴ Ma nao lau sa Adam be sa Saetan sukea, boroi ma ni Eve lalau be nia famamana na sukee sa Saetan ki, ma ka 'oia na taki God ki. ¹⁵ Boroi ma, ana futalana wele, God kai famauria keni ki. Boroi 'ana, God kai famaurida dia kera famamana nia firi, ma kera ka kwaimani ana wane ki, ma kera ka leka sulia falafala 'o'olo, ma kera ka ada lea sulia kera talada fasia falafala ta'a ki.

3

Na wane kwaitalai fuana wane famamana ki

¹ Na fatae be 'uri nia mamana, "Dia ta wane nia doria ka kwaitalai ana fikute wane famamana, tama wane nai nia doria na raoe ne lea nai." ² Ma na wane kwaitalai ana fikute wane famamana ne wane abulolana 'e 'o'olo, ma nia ka too ana te 'afe go ma ka to mamana fainia, ma nia ka ada lea sulia nia talana ma ka dau sulia maurie nia, ma ka manata 'o'olo, ma ka sasia ru lea ki. Ma nia ka kwaloa wane ki 'i lume nia, ma ka bobola fuana famanatalae ana fatalana God. ³ Nia nao si ku baita ana na kafo ne nikila fuana burasilana gwauna. Ma nia nao si doria firue, boroi ma nia ka to eneno fainia aroaroe fuana wane ki. Ma nia nao si 'idufa olisusu fainia wane ki. Ma nao nia si kwaimani ana malefo. ⁴ Ma nia saitamana ka fa'o'olosia na wele nia ki ma na 'afe nia, ma ka famanata na wele nia ki fua ne kera ka rosulia, ma kera ka fuusi baita ani nia. ⁵ Sulia dia na wane nao si saitamana fa'o'olosilana wele nia ki ma na 'afe nia, nia ka fa'o'olosia 'uta mone ana wane famamana God ki? ⁶ Sa ti boroi 'ana ne fi famamana go, nia nao si kwaitalai ana fikute wane famamana. Sulia nia nao si lea dia nia kai lafu nia talana, sulia ne kera fili nia 'ali'ali ga 'ana. Dia nia 'urinai, God kai famalagaigaia dia laugo be nia famalagaigaia sa Saetan sulia nia lafu nia talana. ⁷ Na falafala fua sa ti boroi 'ana ne kwaitalai ana

fikute wane famamana, na falafala nia ka lea 'i maana wane ne nao kera si famamana sa Christ. Dia falafala nia nao si lea, kera kai fata fali nia, ma nao kera si gwalinge nia go. Ma sa Saetan kai eele suli ru nia doria na nai.

Na wane ni kwai'adomi ana wane famamana ki

⁸ Na wane ni kwai'adomi ki laona fikute wane famamana, ne abulolana ka lea laugo, ma wane ki ka fabaita nia. Nia ka fata mamana. Ma nao si ku baita ana kafo bubulo ki, ma nao si ogalulumi ana malefo. ⁹ Nia nao si manata ruarua, boroi ma nia kai famamana ngasi ana farongoe God ne nia fatainia fuaka. ¹⁰ Ma wane ne famamana ki, kera ka ilito'ona basi 'i nao, fua kera saitamana ne nia 'o'olo na, sui nia ka fi rao.

¹¹ Ma na 'afe nia laugo, na abulolana ka lea, ma wane ki kera fabaita nia. Nia nao si fata buri ana wane ki. Ma nia ka ada lea sulia nia talana ma ka dau sulia maurie nia, ma nia ta keni ne kulu manata ngado ana kada ki tafau.

¹² Ma na wane kwai'adomi ana wane famamana ki, nia ka too ana te 'afe go, ma ka to mamana fainia. Ma nia saitamana ka fa'o'olosia na 'afe nia ma wele nia ki. ¹³ Ma sa ti ne nia rao lea laona fikute wane famamana, kai lea fuada, ma ka bobola fuana nia ka fata nonira'a sulia na famamanae nia ana sa Jesus Christ.

Famanatalae mamana sulia sa Christ

¹⁴ Ana kada ne nau ku kekede na kau fuamu, nau ku manata fua nau ku leka ma nau ku ada to'omu 'ali'ali. ¹⁵ Ma dia nau ku ta dole, na kekedee ne kai fatainia fuamu na abulolae 'uta ne kulu kai to ana laona okue fainia wele God ki. Kulu na fikute wane God mauri. Ma fikute wane famamana ne fanikila famanatalae mamana God, dia mae funu 'ai ki ne fangasia ta lume.

¹⁶ Nia mamana 'asiana ne na famanatalae God ki ne nia fatainia fua kulu nia mamana tafau. Famanatalae ki be 'uri, "Sa Christ alua nia ka wane.

Ma na Anoeru Abu ka fatainia ne nia na wane 'o'olo.
 Ma 'ainsel ki kera ka ada to'ona na. Famanatalae ki suli nia ka talofia kula 'oro 'e'ete ki laona mola-gali.
 Ma wane laona fere 'oro ki kera ka famamana na ani nia.
 Ma God ka ngali nia na 'uria 'i langi."

4

Wane famanata susuke ki

¹ Na Anoeru Abu fata madakwa ana fua tani wane kera fasia famamanae kera ki lao kada 'i naona sa Jesus ka fi dao mai. Kera kai rosulia anoeru susuke ki, ma na famanatalae ana anoeru ta'a ki. ² Wane famanata susuke nai ki kai sasi dia sae ru ne kera saea nia mamana, boroi ma te ne kera saea, nia na sukee. Kera nao si saitamana te ne lea ma te ne ta'a, sulia manatalada rorodoa. ³ Wane susuke nai ki, kera famanata sae na araie ma na 'afelae nia garo. Kera famanata laugo ana na 'anilana tani fanga nia garo. Boroi ma God saungainia fanga nai ki fuana wane famamana ki fuana 'anilana, burina ne kera kwatea na folae ni tangolae fuana God. Ma God saungainia fanga nai ki fuana wane ne kera saitamana na ana famanatalae mamana. ⁴ Sulia ru ki tafau ne God saungaida kera lea, nao kulu si luia ta ru. Kulu tangoa lalau God kada kulu ngalia ta ru, ⁵ sulia kulu saitamana ru ki tafau nia lea fuana ngalilana, sulia God ne saea ma wane ki ka tango nia fuana.

Na wane ni rao lea sa Jesus Christ

⁶ Timoti 'ae, dia 'oe kwatea famanatalae ne ki fuana wane famamana ki, ma dia 'oe mauri ana na Farongoe Lea, ma 'oko to ni rosulia na famanatalae mamana, tama 'oe wane rao lea sa Jesus Christ. ⁷ Aia, nao 'oe si fafurongo sulia na 'ainimae ne nao si 'adomi 'oe fua fabaitalana God. 'Oe susute lalau 'uria sasilana na kwaidorie God. ⁸⁻⁹ 'Oko saitamana wane ki fata 'uri, "Nia lea fuana na wane ka fanikila nonina, sulia nia ka 'adomia na maurie fuana na kada ne." Boroi

ma nia lea ka tasa dia na wane kai susute fua sasilana na kwaidorie God, sulia nia ka 'adomia na maurie fuana kada ne, ma ta kada ne kai dao laugo mai. Ma fatae nai nia ka mamana, ma nia lea dia kulu famamana. ¹⁰ Kulu susute 'urinai, sulia kulu fito ana God ne mauri. Nia saitamana ka famauria wane ki tafau, ma ka tasa fuana sa ti ne kera famamana.

¹¹ 'Oe famanata wane ki ana ru nai ki, ma 'oko fata totongai ana fua wane ki ka rosulida. ¹² Ma nao 'oe si alamatainia wane ki kera ka saea 'oe si bobola fua kwaitalailae sulia 'oe na wane fi baita. 'Oe to ana tolai lea fuana wane ne kera famamana ki kera kai ada sulia 'oe, ana na fatalamu, ma na abulolamu, ma na kwaimanielamu, ma na famamanalamu, ma na to 'o'ololamu. Sulia dia kera ada to'ona na tolamu nia lea, kera kai sasi laugo sulia. ¹³ Ana kada 'oe makwalia daolaku mai, 'oe ka idumia na Kekedee Abu ki fuana wane ki, ma 'oe ka 'ainitalo ana Farongoe Lea, ma 'oe ka famanata wane ki. ¹⁴ Ma nao 'oe si lukasia na kwatee 'oe ne Anoeru Abu kwatea fuamu, ana kada ne profet ki kera fata ana ma wane kwaitalai ki kera ka alua 'abada fafi 'oe. ¹⁵ 'Oe ka sasia ru nai ki sulia kada ki fua wane ki tafau kera ka ada to'ona na lealana raoe 'oe ne nia baita na. ¹⁶ 'Oe ka ada lea sulia na abulolae 'oe talamu, ma na ru ne 'oe famanata 'anida ki. Ma 'oe inau ana na raoe nai ki, sulia dia 'oe sasi 'urinai, God kai famaui 'oe fainia sa ti ne kera rongoa fatalamu.

5

Na raoe fuana 'adomilana wane famamana ki

¹ Nao 'oe si balufia ta wane ngwaro, boroi ma kada 'oe 'olosia nia bobola 'oe fata gwafea dia ta maa 'amu. Ma kada 'oe sasia ta ru fuana wele daraa ki, nia dia ne 'oe sasia fuana sa tolamu. ² Ma kada 'oe sasia ta ru fuana 'afe ki, nia dia ne 'oe sasia fuana gaa 'oe. Ma kada 'oe sasia ta ru fuana keni sari ki, nia dia ne 'oe sasia fuana waiwane 'oe ki ana manatalae ne lea, ana 'o'oloe.

³ Bobola fuana wane famamana ki kera kai ada sulia na gwa 'oru ki ne kera to taifilida. ⁴ Boro ma dia ta gwa 'oru ne nia too ana wele ki naoma na koko ki, kera ka ada suli nia. Nia ta ru talingai ne fikute wane famamana kera sasia. Sasi-lae 'urinai ne kera kai 'adomia gaa kera ki naoma koko kera ki fuana kwai'adomie be kera kwatea fuada ana tu'ulada. Falafala nai ne God nia eele 'asiana fainia. ⁵ Mulu ka 'adomia na gwa 'oru ne to taifilia ma ka nao ta wane fuana tagilae sulia. Nia fito'ona God, ma nia ka inau ana folae ma ganilae 'uria kwai'adomie sulia rodo ma dangi. ⁶ Boro ma na gwa 'oru ne sasi 'uria na kwaidorie ana noni, nao mulu si 'adomia. Sui boro ma 'ana nia ka mauri 'ua, na maurie nia fainia sa Christ nia mae ka suina. ⁷ 'Oe kwatea famanatalae ne ki fuana wane famamana ki, fua ta wane nao si dao to'ona ta garoe ada. ⁸ Ma dia ta wane nao si sasia go ta ru fuana 'adomilana wane ana kwalafa nia, ma tifaida ne laona lume nia, tama wane nai lukasia na famanatalae sa Christ, ma nia ta'a ka liufia wane ne nao kera si famamana ki.

⁹ Nia lea fuana 'oe kedea satana gwa 'oru ne bobola fua 'adomilada. Boro ma 'oe eta dao to'ona basi tifaida ne dao na ana ono akwala fangali ki ma ka liufia. Ma 'oe ka dao to'ona tifaida ne nao si oee. ¹⁰ Ma kera ka saitamana ne nia sasias rae lea 'uri ki: Nia ada lea sulia wele nia ki, ma ka kwaloa wane ne dao mai ki 'i lume nia, ma ka marabibi, ma ka 'adomia wane famamana ki fainia sa tifaida ne kera too ana na 'afitaie, ma ka kwate nia tafau fuana sasilana rae lea ki.

¹¹ Nao 'oe si kedea satana gwa 'oru ne nao si ngwaro ki. Sulia burina ne kera alangai fua raolae fuana sa Christ, manatalada kai ngasi fua 'afelae lau, ma kera kai leka fasias sa Christ. ¹² Dia kera sasi 'urinai, God kai keto kera sulia kera nao si leka sulia alangaie kera ki fuana sa Jesus Christ. ¹³ Dia 'oe kedea satada, tama kera saitamana falilana na kada kera ki fuana liu kwailiulae

ana lume ki. Ma na ru ne ta'a ka tasa ne kera to ni faorai ga 'ada ana tani wane, ma kera ka fata sulia na ru ne nao si bobola fuana faoraie sulida ki. ¹⁴ Nia ne nau ku fia nia lea fuana gwa 'oru ka fi baita ki kera ka 'afe lau, ma kera ka fafuta wele, ma kera ka ada sulida fainia na lume kera ki, fua ne malimae kulu ki nao kera si too ana ta ru fuana fata ta'alae ana suli kulu. ¹⁵ Nau ku saea ru ne sulia tani gwa 'oru kera abulo 'e'ete na, ma kera ka leka na 'ada sulia sa Saetan. ¹⁶ Sulia dia ta 'afe ne famamana sa Jesus Christ, ma ta gwa 'oru ka to 'i laona toae nia, nia kai ada suli nia, sulia nao nia si lea fuana 'aberolae lau ana wane ne kera famamana ki. 'Urinai wane famamana ki saitamana kera ka ada na sulia gwa 'oru ne kera to taifilida ki.

Na famanatalae fuana wane kwaitalai ki

¹⁷ Ma wane kwaitalai ne kera rao lea fuana na fikute wane famamana, nia bobola mulu ka fabaitada ma mulu ka foli lea ada. Tasa na fuana sa ti ne rao nikila ana 'ainitalolae ana Farongoe Lea fainia famanatalae. ¹⁸ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "Nao 'oe si kani fafia na ngiduna na buluka ni rao, ana kada nia uria mege ru ki fua ka efoa tataena." Ma ta fatae ka 'uri laugo, "Na wane ne nia rao, nia bobola fua nia ka ngalia na folifolie nia."

¹⁹ Aia, ma nao 'oe si fafurongo 'uria fatae ta wane go ana ne kai fai fafia ta wane kwaitalai, leleka ta ro wane naoma ta olu wane ne leka mai, kera ka fata famamana sulia ru ne. ²⁰ Aia, 'oe ka balufia na wane kwaitalai ne nia abulolana ta'a. 'Oe ka sasi 'urinai 'i naona na wane ki tafau, fua na wane ne kera to 'i senai ki kera ka rongoa, ma kera ka mau.

²¹ Nau ku fata totongai fuamu 'i maana God, ma sa Jesus Christ, ma 'ainsel abu ki, fua 'oe ka rosulia famanatalae ne ki, ma nao 'oe si efaefa sulia na te ne 'oe ada to'ona 'i maa ana ta wane.

²² Ma nao 'oe si 'ali'ali ana alu 'abalae fafia ta wane fua raolae fuana 'Aofia. Ma nao 'oe si 'ado

fainia ta wane ana kada kera fulia ta ru garo. 'Oe ka to falu fasia ta'alaie ki!

²³ 'Oe nao si kufia ga 'amu kafo 'o'oni. Sulia kada 'oro mataie nia dao to'ona guimu, 'oe kufia ta ka waeni tu'u.

²⁴ Na abulo ta'alaie tani wane ki ngwaluda 'asiana fuana adalae to'ona, ma wane ki tafau ka saitamana ne God kai keto kera. Boro ma na abulo ta'alaie tani wane ki, kera nao si ada to'ona ana kada ne na. ²⁵ Ka 'urinai laugo, tani wane sasilana ru lea kera ki tio fatai 'asiana fuana adalae to'ona. Ma na raoe lea tani wane ki ne nao si fatai ana kada nai, boro ma ana ta kada kera kai ada to'ona.

6

¹ Na wane famamana ne kera rao 'o'oni, kera manata baita ana wane baita kera ki, fua sae ta wane nao si fata ta'a ana satana God ma na famanatalae kulu. ² Ma na wane rao 'o'oni ne na wane baita kera ki famamana sa Jesus Christ, nao kera si manata 'uri, "Na wane baita nau nia famamana laugo. 'Uri nao nau si fuusi baita ga ana naoma ku rao nikila fuana." Na manatalae 'urinai nia nao si lea! Kera rao lea ka tasa fuada, sulia kera too go ana te famamanae ma kera ka kwaimani ana wane baita kera ki.

Na famanatalae susuke ma na toorue mamana

'Oe famanata ma 'oko fata sulia na ru ne ki. ³ Tani wane nao si famanata ana ru ne ki. Ma nao kera si alafafia na fatae mamana na 'Aofia kia sa Jesus Christ, ma na famanatalae kia sulia tolai 'o'olo. ⁴ Wane nai ki kera lafuda, ma nao kera si saitamana go ta ru. Ma na kwaidorie kera ka ta'a fuana olisusue sulia na fadalana mae fatae ki. Ma manatalae 'urinai ki, nia sasia ma kera ka kwaimani rollo, ma kera ka olisusu kwailiu, ma kera ka fata falia tani wane, ma kera ka manata ta'a sulia na wane ki. ⁵ Ma kera ka olisusu sulia dangi ki. Ma manatada ka rorodoa. Ma nao kera si saitamana na ana ru mamana ki.

Kera fia ne dia kera leka burina God, kera kai toda malefo.

⁶ Aia, ma lekalae sulia God faeelea na wane, sulia na kwaidorie nia ki ne kali'afu ana te ki ne nia too na ana. ⁷ Aia, te ne kulu ngalia mai laona molagali ne? Nao go! Ma na te ne kulu kai ngalia fasia na molagali ne? Nao go! ⁸ Nia ne, dia kulu too na ana fanga ma na 'oko masa, tama ru nai ki lea na fuaka. ⁹ Tani wane kera doria 'asiana todarue. Ma ka ngwaluda fuada ne kera ka sasia ru garo ki fuana totalana malefo. 'Urinai, kera ka dao to'ona ne kera 'asida laona itito dia ru 'a'ala ki. Kera doria sasilana ru 'oro garo ma ka oewanea ki ne ta'a fuada. Ma kera ka dao to'ona nonifie baita 'asiana. ¹⁰ Kada wane manatana to ana malefo, kera kai sasia kwalukaela ru ta'a ki fuana ngalilana malefo. Tani wane kera sasi 'uria na malefo, ma kera ka leka tau na fasia na famamanae ana God, ma na liodilae 'oro ki ka falia na maurilada.

Na famanatalae sa Paul fuana sa Timoti

¹¹ Timoti 'ae, 'oe na wane God, 'oe kai to fasia na ru nai ki. Ma 'oe kai sasi ngangata 'uria na 'o'oloe, ma na tolai abu, ma na famamanae, ma na kwaimanie, ma na ngangatae laona kada ana 'afitaie ki, ma na tolai marabibi. ¹² Dia ta wane ni omee lea ne firu leka ka dao ana 'isilana firue, 'oe famamana God ma 'oko leka suli nia firi. Ma 'oe kai ngalia na maurie ne nao si sui. 'I nao mai, God nia fili 'oe fua 'oko ngalia na maurie nai kada 'oe fulangainia na famamanae 'oe 'i naona fikute wane famamana. ¹³ Nau fata totongai fuamu 'i naona God ne kwatea na maurie fuana ru ki tafau, ma 'i naona sa Jesus Christ na wane be fata nikila fuana sa Pontias Paelat, ¹⁴ fua 'oko rosulia ru nai ki, ma 'oko sasi sulia 'o'oloe ana ru ki, ma nao 'oe si garo, leleka ka dao ana fa dangi ne 'Aofia kia sa Jesus Christ kai oli mai ana. ¹⁵ Nia kai dao fatai mai ana kada 'o'olo ne God nia filia. God ne wane ki fata lea ana, ma nia talana ka gwaungai

ka tasa fafia ru ki tafau, ma na Kingi ne ka gwaungai fafia kingi ki, ma ka 'Aofia fafia 'aofia ki. ¹⁶ Ma taifili nia go ne mauri firi ma nao si mae. Nia to 'i laona madakwalae ne nao ta wane si bobola na fuana daolae karangia. Ma nao ta wane si ada to'ona nia 'ua, ma nao ta wane si bobola na fuana adalae to'ona. Alua wane ki kera ka fabaita. Alu nia ka gwaungai ana nikilalae ne to firi! Iu ka.

¹⁷ 'Oko saea fuana wane ne kera too ana toorue 'i laona molagali ne, nao kera si manata lafuda. Kera ka alua fitoe kera ana God, ma nao lau na toorue kera ki ne kai sui 'ali'ali go. Sulia God kwatea ru ki tafau fuaka fua elelae sulia. ¹⁸ 'Oe saea fuada kera ka sasi lea fua kera ka todaru ana raoe lea ki, ma kera ka nonimabe fuana kwate rue fuana 'adomilana wane ki. ¹⁹ Dia kera sasi 'urinai, kera konia na toorue ne 'adomi kera ana kada ne nia 'ua mai. Ma kera kai too ana maurie ne mamana.

²⁰ Timoti 'ae, 'oe kai ada lea sulia na te ne God kwatea 'oko ada sulia. Ma nao 'oe si rongo sulia fatae ta'a ki ma na olisusue oewanea ki ne tani wane kera fata garo ana ma kera ka saea ana "na saitamarue." ²¹ Sulia tani wane fito ana fatae oewanea nai, ma kera ka leka garo fasia na famamanae ana sa Jesus Christ.

Nau ku foa fua na kwaiofeie God kai to fai kamulu tafau.

Na Ruana Kekedee Sa Paul Fua Sa Timoti

Sa Paul to laona beu ni kanie 'i Rom kada nia kedee buko ne. Fatae 'oro laona kekedee ne sa Paul saea fuana sa Timoti fua 'adomilana ana uu ngadoe fua farongolae ana Farongoe Lea. Sa Paul doria sa Timoti kai 'ainitalo ana Farongoe Lea mamana ne, ma famanatalae mamana ana Alangaie Falu. Nia saea sa Timoti fua sasilana raoe nia, sui boroi 'ana tani wane kera doria susilana. Sa Paul doria sa Timoti ka manata to'ona ru lea laona maurilana sa Paul ki, fua nia kai leka sulida, fainia famanatae lea sa Paul.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Fata lea ki fuana sa Timoti 1:1-18
Na 'afitaie ne sa Timoti naofia 2:1-13

Wane rao ne God alafafia 2:14-26
Fa dangi ki 'i naona ne sa Jesus kai oli mai 3:1-9

Famanatalae 'isi sa Paul ki fuana sa Timoti 3:10-4:22

¹ Nau sa Paul, na lifurongo sa Jesus Christ, sulia God nia eele fuana fili laku fua nau ta lifurongo. God kwate nau fua ne nau ku 'ainitalo ana maurie firi ne nia eta fata alangai ana fua kulu, na wane ne kulu famamana sa Jesus Christ ki. ² Nau ku kekede kau fuamu Timoti ne 'oe dia na wele ne nau ku kwaimani 'asiana amu.

Nau ku fua fua ne God na Maa ma sa Jesus Christ na 'Aofia kia, keroa kai kwate na kwaiofeilae, ma na kwaimanataie, ma na aroaroe fuamu.

Na tangolae ma na kwairaduilae

³ Nau ku tangoa God ne nau ku rao fuana ana na manatalae ka madakwala dia na koko nau ki be kera rao fuana. Ma nau ku tango nia ana dangi ma na rodo, ana kada nau ku fua ana, ma nau ku gania God fuana kwai'adomie amu. ⁴ Nau ku doria 'asiana fua ne nau kai ada to'omu lau, sulia nau ku manata to'ona na

angilae be 'oe, ana kada be koro leka 'e'ete kwailiu na ana. Ma nau kai eele 'asiana ana kada koro kai oku lau. ⁵ Ma nau ku manata to'ona na famamanae lea ne 'oe too ana, dia laugo na famamanae be koko 'oe ni Lois ma gaa 'oe ni Iunis keroa too ana. Ma nau ku saitamana nia ne 'oe too laugo ana. ⁶ Nia ne, nau ku farongo 'oe lau fua ne 'oko fanikila na kwatee ne God kwatea na fuamu, ana kada be nau ku alua na 'abaku fafi 'oe. ⁷ Sulia God nao si kwatea na Anoeru Abu fua kulu fua kulu ka mau. Boroi ma nia kwatea na Anoeru Abu fua fanikila lakulu, ma fua kulu ka kwaimani akulu kwailiu, ma fua kulu ka dau sulia maurie kulu ki. ⁸ Nia ne, nao 'oe si 'eke ana fata famamanalana na 'Aofia kia, ma nao 'oe si 'eke laugo ani nau, na wane ne nau ku to laona beu ni kanie sulia na raoe nau fuana sa Jesus Christ. 'Oe rao fai nau fuana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea, sui boroi 'ana kera ka fanonifi 'oe, sulia God kai kwatea na nikilalae fuamu fuana sasilana.

⁹ God nia famaui kia ma ka fili kia na fua kulu na wane nia ki na, nao lau sulia na raoe kia ki. Nia famaui kia ma ka fili kia na, sulia na manatana talana, ma na kwaiofei nia talana fuaka. 'I naona 'ua na mai kada nia nao si saungainia 'ua ta ru, nia ka naia na fuana kai kwatea sa Jesus Christ fua kai fatainia na kwaiofeie nia fuaka. ¹⁰ Ma ana kada ne, God fatainia na manatalana ma na kwaiofeie nai fuaka ana na daolana mai na Wane Famaui kia sa Jesus Christ. Sa Jesus ka lafua na nikilalana mae. Ma nia ka fatainia na maurie firi ana na Farongoe Lea.

¹¹ Ma God ka fili nau fua nau ta lifurongo, ma na wane famanata fuana 'ainitalolae ana na Farongoe Lea. ¹² Nia ne, nau ku nonifi laona beu ni kanie 'uria na ru nai ki. Boroi ma nao nau si 'eke ana tolai laona beu ni kanie fafia 'ainitalolae nau, sulia na fitoe nau ani nia. Ma nau ku saitamana mamana sa Jesus bobola fuana na fololae 'usia na famanatalae mamana ne nia aluda 'i 'abaku, leleka ka dao ana fa dangi

ne nia kai oli lau mai. ¹³ Nau ku doria 'oko famanata na wane ki ana na famanatalae mamana ne nau ku kwatea fuamu. Ma 'oko famamana laugo ana God, ma 'oko kwaimani ana wane ki. 'Oko sasia na ru nai ki, sulia God oku kulu na fainia sa Jesus Christ. ¹⁴ Ma ana na nikilalana na Anoeru Abu ne nia to akulu, 'oe ka ada sulia na famanatalae mamana ne God alua 'i 'abamu.

¹⁵ 'Oko saitamana ga 'amu ana ne wane 'oro ki laona lofaa 'i Esia, kera leka 'e'ete na fasi nau. Sa Figelus fainia sa Hemogenes ne ro wane nai ki. ¹⁶ Nau ku foa fua na 'Aofia ka manataia sa Onesiforus fainia wane ki laona lume nia, sulia nia faeele nau ana kada 'oro, ma nia nao si 'e'ke ani nau laona beu ni kanie. ¹⁷ Sulia na kada nia dao 'i Rom, nia ka nani 'uri nau ma ka leka dao to'oku. ¹⁸ Ma 'oko saitamana lea na ana kwai'adomie 'oro be nia sasia fuaku laona fere 'i Efesus. Nau ku foa fua na 'Aofia kai kwaimanatai ani nia ana fa dangi ne nia ka oli lau mai.

2

Na 'afitaie ne sa Timoti naofia

¹ Wele nau sa Timoti 'ae, alamatainia God ka fanikila 'oe fainia nikilalae sa Christ be nia kwatea fua kulu sulia nia kwai'ofei akulu. ² Ma ru ki ne 'oe rongoa nau ku famanata ana fua wane 'oro ki, 'oe kai kwatea fuana wane ne 'oe fito'oda ki ne kera bobola fuana famanatalana lau tani wane.

³ Ma 'oko 'ado ana na nonifie sulia na raoe 'oe fuana sa Jesus Christ, dia ta wane ni omee lea nia. ⁴ Ta wane ni omee ne doria ka faeelea na wane 'initoa nia, nia nao si 'abero talana ana na raoe 'e'ete ki. ⁵ Ma na wane ni lae 'afitai ka liufia, dia nia nao si leka sulia na taki fuana laee ki. ⁶ Ma na wane ne ka rao nikila laona oole, nia bobola ka eta 'ania na ru ki laona oole nia. ⁷ 'Oe manata sulia ru be nau ku saea, sulia na 'Aofia kai kwai'adomi 'amu fua 'oe ka saitamana ru nai ki tafau.

⁸ 'Oko manata to'ona sa Jesus Christ, na wane ana kwalafa sa Deved, be God taea fasia na mae,

dia be nau ku 'ainitalo ania laona Farongoe Lea. ⁹ Ma kada ne, nau ku nonifi ma nau ku to 'i laona beu ni kanie, dia na wane be sasia ta ru ne garo, sulia nau ku 'ainitalo ana na Farongoe Lea. Boro ma na fatalana God, 'afitai kera ka kani fafia laona beu ni kanie. ¹⁰ Nia ne, nau ku nonimabe fua nau nonifi ana ru ki tafau fuana lealana wane ne God filida ki, fua kera kai ngalia laugo na maurie firi ana sa Jesus Christ, fainia na tolae ana 'initoe 'i langi. ¹¹ Na fatae ne nia mamana be 'uri, "Dia kulu mae ka suina fainia sa Jesus Christ, kulu kai mauri laugo fainia.

¹² Dia kulu ka ngangata laona famalagaigaie, kulu kai gwaungai laugo fainia.

Boro ma dia kulu tofea ne nao kulu si saitamana, nia kai tofe kulu laugo.

¹³ Dia kulu nao si mamana ana fatalaka, ma nao kulu si sasia kwaidorie nia ki, nia 'afitai nia ka lukasia te ne nia saea kai sasia fuaka, sulia nia mamana ana fatalana."

Na wane rao ne God alafafia

¹⁴ 'Oe kai famanata lau ana wane 'i sena ki ana na ru nai, ma 'oko fata totongai fuada naofana God, fua nao kera si olisusu fafia na fatae ki. Sulia sasilae 'urinai nao si kwatea go ta ru lea, ma ka falia ga 'ana wane ne kera fafurongo ki. ¹⁵ 'Oe kai rao nikila fua God ka eele fafia na raoe 'oe, dia ta wane rao be nao si 'e'ke ani raoe nia, ma na wane ne famanata 'o'olo ana fatalana God ne mamana tafau. ¹⁶ 'Oe to fasia fatae oewanea ki, sulia na ru nai talaia wane ki fasia God. ¹⁷ Na fatae 'urinai dia ta mae maale be sarufia na nonina wane. Ma na ro wane ne kera fata 'urinai ki ne sa Haemeneas ma sa Filetus. ¹⁸ Keroa famanata sae na tataelakulu fasia na maea fuli ka suina. 'Uraini keroa leka tafau na fasia na famanatalae mamana, ma keroa ka falia na famamane tani wane ki. ¹⁹ Boro ma na wane God ki kera uu ngasi, ka dia ta fau baita sulia nia nao si 'idu, ma kera ka kekede 'uri 'i fafona fau nai, "Na

'Aofia nia saitamana ga 'ana ana na wane nia ki", ma, "Sa ti ne sae nia leka burina na 'Aofia, nia kai abulo fasia abulo ta'alaie ki."

²⁰ Laona lume baita, na ru ni fangalae ki 'oro 'i laona. Tani ru kera saungainia ana gol ma na silva, ma tani ru kera ka saungainia ana na 'ai ma na bui gano. Tani ru ana ru nai ki to fuana fangalae ana fa dangi baita ki, ma tani ru ka to fuana malana kada ga 'ana. ²¹ Ma dia ta wane ka fafalu nia tala'ana fasia na ru ta'a ki, nia dia na ru ni fangalae ana fa dangi 'initoa ki. Sulia nia abungai nia talana, ma ka sasi akau ani nia 'uria na sasilana ta rae lea fuana na wane baita nia.

²² 'Oe kai to fasia kwaidorie toa fi baita ki. 'Oe kai sasi ngangata 'uria tolai 'o'olo, ma famamanalana sa Jesus, ma kwaimanie fuana wane ki, ma tolai aroaro fainia wane ki. Toa ne kera fosia God ana mangoiru 'o'olo, kera ka sasia laugo ru ne ki. ²³ Ma 'oko to fasia olisusue oewanea ki, sulia 'oe saitamana na ru nai ki ne fulia firue ki. ²⁴ Sulia na wane rao na 'Aofia nao si to ana olisusue. Nia kai sasi lea lalau fuana wane ki tafau, ma ka famanata lea fainia mabetaue. ²⁵ Ma 'oko marabibi fua wane ne kera tatae suali 'oe, ana kada 'oe fatainia garoe kera ki. Alamia God kai talana na manatalada fua ne kera kai saitamana na mamanae. ²⁶ Ma manatalae kera kai oli, ma kera kai tafi fasia na itito sa Saetan ne dau fafida, ma ka sumai kera fuana sasilana ru ne nia doria ki.

3

Kada sui sa Jesus ka fi oli mai

¹ 'Oe manata to'ona ru ne: Na kada 'afitai ki kai dao mai sui sa Jesus ka fi dao mai. ² Ma wane ki kera kai manata go to'oda talada, ma kera kai doria malefo, ma kera kai fabaita kera, ma kera kai fata buri tolingai ana wane ki. Ma nao kera si rosulia fatalana maa fainia gaa kera

ki, ma nao kera si tangoa sa ti ne sasi lea fuada, ma kera kai noni'ela ana God ma ru abu nia ki. ³ Ma kera nao si kwaimani, ma nao kera si kwaimanatai, ma kera kai suke, ma kera kai dori firue, ma kera kai ilinaunau, ma kera kai noni'ela ana ru lea ki. ⁴ Ma kera kai 'olomaelana wane ki, ma nao kera si manata sulia fuli rue kera ki, ma kera kai manata lafuda, ma kera kai eele 'ada fainia na kwaidorie ana noni ma God ka nao. ⁵ Kera kai saea kera famamana God, boroi ma nao kera si alamatainia na nikilalae God kai talana na maurilada. 'Oko to tau fasia wane 'urinai ki.

⁶ Ma tani wane 'urinai ne kera ru laona lume wane ki, ma kera ka famanata, ma kera ka too ana nikilalae fuana feolana keni ki fasia mamanae. Ma keni nai ki, na garoe kera ki ka fangwatautau kera, ma na kwalukaela kwaidorie ta'a ki ka baita fafida. ⁷ Ma kera ka doria kera kai 'idufa fafurongo ga 'ada 'uria saitamarue, boroi ma 'afitai kera ka saitamana na mamanae. ⁸ Wane famanata ta'a nai ki, kera fualia na famanatalae mamana. Manatalada ka nao si rao 'o'olo, ma famamanae kera ka nao si mamana. Kera dia sa Janes ma sa Jambres* be keroa fualia sa Moses. ⁹ Boroi ma nia 'afitai fuana wane 'urinai ki kera ka fagaroa wane 'oro ki, sulia ne wane ki tafau kera ada to'ona na oewanelada, dia be nia fuli ana sa Janes ma sa Jambres.

Famanatalae 'isi sa Paul ki fuana sa Timoti

¹⁰ Boroi ma 'oe leka suina burina na famanatae nau, ma na abulolaku, ma na ru ne nau ku doria sasilana ana na maurilaku. Ma 'oko ada to'ona na famamanae nau, ma na mabetaue nau, ma na kwaimanie nau, ma na ngangatae nau, ¹¹ ma 'oko ada to'ona nonifie nau ki. Ma 'oko saitamana tafau ru 'afitai ki ne kera sasia aku 'i laona fere 'i Antiok ma 'i Ikonium ma 'i Listra. Boroi ma na 'Aofia nia 'adomi nau, fua

* **3:8** sa Janes ma sa Jambres: Satana na ro wane be 'i Ijip ki be keroa fualia sa Moses kada nia doria ka talaia na fui wane Israel ki fasia 'i Ijip. Kada sa Moses 'ui 'ania fa kubau nia, keroa boroi 'ui laugo ana fa kubau keroa ki ka alua na fa tafo ki.

ne nao nau si mae. ¹² Mamana 'asiana, sa ti ne doria kai to 'o'olo laona 'ado fainia sa Jesus Christ, kera kai famalagaigaida. ¹³ Wane ta'a ki ma wane famanata susuke ki kera kai ta'a ka tasa, ma kera kai talai garo ana tani wane, ma kera talada laugo. ¹⁴ Boro ma 'oe ne, 'oko ngasi ana lekalae burina ru mamana ki ne 'oe famamana na ana. 'Oe saitamana ga 'amu na ru nai nia mamana, sulia 'oe fito'ona ne kalu famanata 'oe. ¹⁵ Ma 'oko manata to'ona safali ana kada be 'oe tu'u mai ana, 'oko saitamana Kekedee Abu ki ne bobola fainia kai fatainia fuamu ne God kai famaui 'oe kada 'oe famamana sa Jesus Christ. ¹⁶ God na ne kwatea Kekedee Abu ki tafau. Ma na Kekedee Abu ki ka lea fuana famanatalae, ma fa'o'olosilana ru ne garo ki, ma ka fatainia na tolai 'o'olo, ¹⁷ fua ne na wane rao fuana God, kai bobola fuana sasilana raoe lea ki tafau.

4

¹ Kada sa Jesus nia oli mai fua kai gwaungai fuana tooa nia ki, nia kai ketoa tifaida ne kera mauri 'ua ma tifaida ne kera mae na. Sulia ru nai, nau ku saea fua mulu 'i naofana God ma sa Jesus: ² 'Oko 'ainitalo ana Farongoe Lea. Ma 'oe ka sasi akau fua sasilana ana kada ki tafau. Kada 'oe famanata ana mabetaue, 'oe kai talana manatana wane ki, ma 'oe kai balufia wane ne abulo ta'a ki, ma 'oe kai kwairadi ada. ³ 'Oe ka sasia ru nai ki sulia na kada kai dao mai, wane ki nao si doria fafurongolae fuana famanatae mamana. Boro ma kera doria lalau lekalae sulia na kwaidorie kera ki talada, ma kera kai nani 'uria wane famanata 'oro ki fua kera kai saea ru ne kera doria rongolada ki. ⁴ Ma kera kai abulo 'e'ete 'ada fasia na fafurongolana na ru mamana ki, ma kera kai fafurongoa 'ada 'ainimae oewanea ki. ⁵ Boro ma 'oe susuli 'oe talamu ana kada ki tafau, ma 'oe ka ngasi ana raoe 'oe, boro ma 'ana ana kada 'afitai ki. Ma 'oe ka sasia na raoe 'oe ana na 'ainitalolae ana na

Farongoe Lea, ma 'oko sasia na raoe ki tafau ne God kwatea fuamu.

⁶ Kada fua nau kai mae nia karangi na. Nao si tau go ma na 'abuku kai udu dia waeni ne 'igitai fafona fulifue ni afafue. ⁷ Nau ku fasuia raoe ki tafau ne God kwatea fuaku, dia na wane ne lae ma ka fasuia na laee, ma nau ku dau na ana na famamanae. ⁸ Ma na kwaiarae nau nia makwali nau na, sulia na tolai 'o'olo nau. Ma na 'Aofia, na wane ne keto ana na 'o'oloe, nia kai kwatea na kwaiarae nai fuaku, ana fa dangi nia kai oli mai ana. Ma nao lau nau taifili nau, boro ma wane ki tafau laugo ne kera kwaimani ana sa Jesus Christ ma kera ka kwaimakwali ana daolana mai.

Na farongoe sa Paul

⁹ 'Oe sasi ngangata fua 'oe kai dao 'ali'ali siaku. ¹⁰ Sulia sa Demas fasi nau, ma ka leka na 'ana 'uria 'i Tesalonika. Nia leka sulia nia kwaimani ana lekalae burina na molagali ne. Ma sa Kresens ka leka na 'ana 'uria lofaa 'i Galesia, ma sa Titus ka leka na 'ana 'uria lofaa 'i Dalmatia. ¹¹ Taifilia sa Luk go ne nia to fai nau. 'Oko talai mai sa Mak fai 'oe, sulia nia bobola fuana 'adomilaku ana raoe ne. ¹² Nau ku kwatea na sa Tikikus 'uria 'i Efesus. ¹³ Ma ana kada 'oe kai leka mai ana, 'oe ngalia mai 'oko masa gwala nau be nau ku fasia mai siana sa Kapus 'i Troas. Ma 'oe ngalia laugo mai buko be nau ki, ma tasa na ne buko lea be nau ki be kera saungainia ana 'ungana sipsip ki.

¹⁴ Sa Aleksanda, na wane raoe nia ana lali salo ki, kwatea na nonifie baita 'asiana fuaku. Ma na 'Aofia kai duua na ru ne nia sasida ki. ¹⁵ 'Oe ka adaada lea suli 'oe fasia sa Aleksanda, sulia nia firu sualia na famanatae kulu.

¹⁶ Ma ana na etana kada ne kera keto nau ana, nao ta wane si 'adomi nau go. Ma wane ki tafau kera luka nau na. Nau ku fua fua ne God si kwatea na kwaekwae fuada fuana na ru nai. ¹⁷ Boro ma na 'Aofia ne to fai nau ma ka fanikila nau fua nau bobola fuana 'ainitaloe ana na

Farongoe Lea fuana wane 'oro ne nao lau Jiu ki, ma kera ka rongoa. Ma na 'Aofia nia famaui nau fasia wane ki fuana saungilaku. ¹⁸ Ma na 'Aofia kai famaui nau fasia na ru ta'a ki, ma ka ngali nau 'uria laona 'initoe nia 'i langi. Na 'initoe baita ne toto firi! Iu ka.

Fatae lealae 'isi ki

¹⁹ Nau ku kwatea na fata lealae nau ki fuana ni Prisila ma na arai nia sa Akuila, fainia sa Onesiforus ma wane laona lume nia ki. ²⁰ Sa Erastus nia to 'i Korin, ma nau ku fasia mai sa Trofimius 'i Miletus, sulia nia matai. ²¹ 'Oe sasi ngangata fua 'oe ka dao 'i seki 'i nao ana uni gwarie.

Sa Iubulus, sa Pudens, sa Linus, ma ni Kladia, ma wane famamana ki ana sa Jesus Christ tafau ne kera to 'i seki, kera kwatea laugo kau na fata lealae kera ki fuamu.

²² Nau ku foa fua ne na 'Aofia kai to fai 'oe, ma na kwaiofeie God kai to fai kamulu tafau.

Na Kekedee Sa Paul Fua Sa Titus

Sa Titus te wane 'i Grik ne nia ra mai ka saitamana laugo ana sa Jesus Christ. Eteta nia leka fainia sa Paul ana tani kula fua 'ainitalolae ana na Farongoe Lea. Ma 'i burina, sa Paul kwate nia ka leka taifilia dia ta wane kwaitalai lea ana fikute wane famamana ki. Kada sa Paul nia kedea buko ne, sa Titus nia to ana bubunga 'i Krit.

Sa Paul saea fua sa Titus ka saitamana lea basi ana na falafala ana tooa ne kera doria kwaitalailae ana fikute wane famamana. Nia fata laugo sulia falafala lea fua famanatalana tani fikute wane 'e'ete laona fikute wane famamana ki. Sa Paul doria sa Titus ka ada lea sulia tooa ana fikute wane famamana ki fua nao kera si olisusu. Boro ma kera ka to ana kwaimanie.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Fata lealae fainia folae fua sa Titus 1:1-4

Famanatae fuana wane kwaitalai ana fikute wane famamana ki 1:5-16

Famanatalae fuana wane laona fikute wane famamana ki 2:1-3:11

Fata talingai ki ma na fata lealae 'isi sa Paul ki 3:12-15

¹ Titus 'ae, nau sa Paul na wane rao God ma na lifurongo sa Jesus Christ. God nia eresi nau mai fua ne nau ku fanikila na famamanalae wane ne God nia filida ki, ma fua ne nau ku famanata kera ani na ru mamana ne ka 'adomia wane ki fua kera ka to sulia maurie ne God nia doria. ² Ma na famanatalae mamana nai, nia sulia na fitoe kia ne kulu kai too ana maurie firi ne God eta fata sulia 'ua na mai 'i nao kada nia si saungainia 'ua na molagali. Ma God nao si suke. ³ Ma ana kada ne nia naia na fua, God ka fatai fola ana farongoe lea ne ana na raoe ne nau ku liu na ania fua 'ainitalolae ana. Ma God, ne famauri kia, ne sae nau fua sasilana raoe ne.

⁴ Nau ku kekede kau fuamu Titus, ne 'oe dia na wele nau, sulia ne

nau ku famanata 'oe ana na famamanalae ne koro 'ado na ana.

Nau ku foa fua God na Maa fainia sa Jesus Christ na 'Aofia kia kai kwatea na kwaiofeie, ma na aroaroe fuamu.

Na wane kwaitalai fuana wane famamana ki

⁵ Nau ku fasi 'oe 'oko to laona bubunga 'i Krit, fua ne 'oko fasuia tani raoe ne 'oe nao si fasuia 'ua. 'Oe filia tani wane fua kera kwaitalai laona fikute wane famamana ki ana fere baita ki tafau, dia be nau ku saea suina fuamu. ⁶ Na wane kwaitalai ki ka to 'o'olo tafau, ma ka too go ana te 'afe, ma ka to mamana fainia. Ma na wele kera ki kera ka famamana sa Jesus Christ, ma nao kera si 'ifingia maurilada fua ta'alaе, kera si aburongo ana fatalana maa kera ki ma gaa kera ki. ⁷ Wane kwaitalai ki ka to 'o'olo tafau, sulia God fili kera fua adalae sulia fikute wane nia. Nao manatada si lafuda, ma nao kera si guisasu 'ali'ali, ma nao kera si 'idufa kufia kafo bubulo ne ka buloda, ma nao kera si nau-nau, ma nao kera si ogalulumi ana malefo. ⁸ Boro ma wane kwaitalai ki ka kwaloa lalau wane ki 'i laona lume kera ki, ma kera ka doria 'asiana sasilana ru lea ki, ma kera ka ada sulida talada fasia ta'alaе. Ma kera ka sasia na ru ne 'o'olo ki, ma kera ka to sulia falafala ne God nia doria, ma kera ka bobola ne kera kai tala dau sulia malutana maurie kera talada. ⁹ Kera ka famamana nikila ana na Farongoe Lea sulia sa Jesus ne kalu famanata kera ana. Na Farongoe Lea ne nia mamana ma nao si tatala. Na wane 'urinai ki ne bobola fainia radulana na wane ki 'ani na famanatalae mamana, ma ka bobola laugo fainia na fatailana garoe na wane ne kera uu sualia na famanatalae mamana.

Na wane famanata susuke 'i Krit ki

¹⁰ Nau ku fata 'uri sulia wane 'oro ki ne nao si rosulia na famanatalae mamana. Kera fata sulia ru 'o'oni ki, ma kera ka sukea wane ki. Ma nia mamana ka tasa na sulia wane mamana Jiu ki ne kera famamana

na, ma kera ka dau ngasi ana tani taki ana Jiu ki. ¹¹ 'Oe ka fanofoa wane 'urinai ki. Kada kera famanata ani famanatalae garo kera ki, kera abulotainia na tooa ki, ma kwatea kera ka abulo fasia famanatalae sulia sa Jesus. Kera sasi 'urinai fuana na ngalilana go na malefo fasida. ¹² Ma te wane ada 'i Krit ne kera saea ana na profet kera, ka fata 'uri, "Wane ana 'i Krit, kera suke 'asiana ana kada ki tafau, ma kera ka ta'a 'asiana dia na ru kwasi ki, ma kera ka noni'ela 'asiana, ma kera ka ogalulumi ana fanga." ¹³ Aia, na fatae nai ki ka mamana 'asiana. Nia ne, 'oe kai ngatafida, fua ne famamanalae kera ka ngasi ma ka 'o'olo, ¹⁴ ma fua ne nao kera si famamana 'ainimae susuke Jiu ki, ma fua kera ka nao si leka sulia fatae totongai wane ne kera noni'ela ana na famanatalae mamana. ¹⁵ Kulu na wane ne manatalaka falu, kulu saitamana ru ki tafau nia falu. Aia, ma na wane ne manatalada ka bilia 'ua, sulia nao kera si famamana sa Jesus Christ, ru ki tafau ne kera sasida nia bilia, sulia na manatalada nao si falu ma nao si 'o'olo. ¹⁶ Kera saea ne kera saitamana God, boro ma kera sasia ga 'ada ru ta'a ki ne fatainia nao kera si saitamana go God. Ma na manatalae kera ki ka ta'a 'asiana, ma nao kera si rosulia fatalana God, ma nao kera si bobola go fua sasilana ta ru ne ka lea.

2

Na famanatalae mamana ki

¹ Ma 'oe ne, 'oe famanata ana na ru ne leka sulia na famanatalae mamana. ² Ma 'oko fata talingai fua wane ngwaro ki fua ne nao kera si leka sulia na kwaidorie ta'a kera ki, fua na manatalada ka falu, ma ka dau sulia maurie kera ki, ma na famamanalae kera ka 'o'olo, ma na kwaimanie kera ka ngasi ma kera ka nikila ana kada kera dao to'ona na 'afitaie ki.

³ Ma 'oe kai fata ngasi laugo 'urinai fua keni ngwaro ki fua ne abulolada ka 'o'olo ma ka fatainia ne kera fa'initoa God, ma nao kera si fata

falia wane ki, ma nao kera si kwatea maurilada fua ku baitalae ana waeni. Boro ma kera ka famanata ana te ne nia lea, ⁴ fua ne kera ka famanata kwasitole ka fi baita ki fua kera ka kwaimani ana arai kera ki ma na wele kera ki. ⁵ Kera kai famanata kera fua kera ka uu ngasi kada ana ilitoe ki ma kera to laona falafala ne 'o'olo. Kera ka famanata kera laugo fua kera ka fuusi baita ana 'afe kera ki, ma kera ka leka sulia fatae kera ki. Kera ka ada lea sulia 'afe ma kaela wele kera ki, ma kera ka kwai'adomi ana wane ki. Dia kera leka sulia famanatae ne, nao ta wane si fata falia na famanatalae sulia God.

⁶ 'Oe ka fata talingai laugo 'urinai fuana wane fi baita ki, fua kera ka dau sulia maurie kera ki. ⁷ Ma 'oe, sasia ru lea ki ana kada ki tafau, fua ne wane ki kera ka ada to'ona na raoe lea 'oe, ma kera ka sasi sulia. Ma famanatalae 'oe ka 'o'olo ana kada ki sui, fua wane ki saitamana ka manata baita ana. ⁸ Na fatalamu ka 'o'olo ana kada 'oe famanata ana, fua ne ta wane si fata fali 'oe, ma na wane ne malimae 'oe ki kera ka 'eke, sulia nao kera si dao to'ona go ta ru garo akulu.

⁹ Wane rao 'o'oni ki, kera kai rosulia wane baita kera ki, ma kera ka faeeleda ana te ki ne kera fulida, ma nao kera si fata olisia fatalada. ¹⁰ Ma nao kera si belia ta ru fasia na wane baita kera ki. Kera ka abulo 'o'olo fua ne wane baita ki kera ka manata ngado ada. Ma 'urinai ne wane ki tafau kera ka ada to'ona na sasi lealae kera ki, ma kera ka inua na famanatalae mamana sulia God ne famaui kia.

¹¹ 'Oe famanata kera tafau fua kera ka to 'o'olo, sulia God nia fatainia na kwaiofeie nia fua wane ki tafau ana fatalana na taale ne wane ki kera too ana maurie firi. ¹² Ma na kwaiofeilae nai ka eresi kia fua ne kulu ka luka faburi na ana falafala ta'a ki, ma na kwaidorie ta'a ki ne laona molagali. Ma kulu ka dau sulia maurilaka fainia tolai 'o'olo, ma kulu ka fulia na ru ne God doria ki ana kada ne kulu to 'i laona molagali. ¹³ Kulu ka sasia ru nai ki ana kada kulu kwaimakwali ana fa

dangi ne sa Jesus Christ kai dao mai ana na 'initoe nia. Nia na God 'initoa kia ne famaui kia. ¹⁴ Nia ka kwatea nia talana fua famaui laka, fua ne nia ka talai kia fasia na ta'alaie ki tafau ma ka fafalu kia, fua ne kulu ka alua wane nia ki talana, na wane ne kera doria na sasilana ru ne lea ki.

¹⁵ 'Oe famanata ana ru nai ki fuana wane famamana 'i Krit ki, ma 'oe ka fata nikila fua radulada fainia fa'o'ololada. Ma 'oe si alamatainida kera ka saea 'oe si to go ana mamanae fuana famanatalae ana ru ne ki.

3

Falafala 'o'olo ki

¹ 'Oe famanata lau ana wane 'oe ki fua kera ka rosulia na wane baita ana gafmanu ki tafau, ma kera ka nonimabe fuana na sasilana ru lea ki ana kada ki tafau. ² Ma 'oe saea fua nao kera si fata falia ta wane, ma kera ka to kwaimani, ma kera ka marabibi fuana na wane ki tafau. ³ Sulia 'i nao mai, kulu oewanea laugo, ma kulu ka aburongo, ma tani wane kera ka fagaro kia. Ma kulu ka ro na sulia molee kwaidorie ta'a kwailiu kia ki. Ma kulu ka inau laugo ana sasilana ru ta'a ki, ma kulu ka kwaidori ana ru tani wane 'e'ete ki. Na wane ki kera ka malimae aka, ma kulu ka malimae laugo ada.

⁴⁻⁵ Sui boroi 'ana kulu ka ta'a 'urinai, God nia fatainia na kwaimanie nia fuaka kada nia kwatea mai wele nia sa Jesus Christ. God nia famaui kia nao lau sulia kulu sasia ru 'o'olo ki, boroi ma sulia nia kwaimanatai fua kulu. Nia kwatea mai Anoeru Abu nia fua ka fafalu kia fasia ta'alaie, ma fua kulu ka ngalia maurie falu. ⁶ God ka kwate dangalu ana na Anoeru Abu fua kulu ana sa Jesus Christ ne famaui kia. ⁷ Sui boroi 'ana kulu nao si bobola, God nia kwaiofei aka ma ka saea ne kulu 'o'olo ga akulu 'i maana. Nia kwatea mai Anoeru Abu fua kulu wele nia ki. Sulia kulu wele nia ki, kulu saitamana nia kai kwatea maurie firi fuaka. ⁸ Fatae ne ki, kera mamana.

Nau ku doria 'oe fata talingai sulia ru ne ki, fua wane ne kera fama-mana God, kera ka sasi ngangata 'uria sasilana raoe ne lea ki. Sulia ru nai ki, kera lea ma kera ka 'adomi lea ana wane ki tafau. ⁹ Boroi ma 'oe to fasia olisusue oewanea ki, ma na 'ainimae susuke ki sulia 'isufutai, ma na olisusue fafia taki sa Moses ki. Sulia ru nai ki, ru 'o'oni ki ga ana, ma nao si 'adomia go ta wane. ¹⁰ Dia ta wane ka fulia ta daroe safitana wane famamana ki, 'oe balufia. Ma dia burina 'oe balufia ana ro kada, ma nia si to go fasia, 'oe manata buro na 'amu ana. ¹¹ 'Oe saitamana ka suina wane 'urinai nia ta'a, ma na abulo ta'alaie nia ki ka fatainia na ne nia garo.

Fatae 'isi ki

¹² Nau kai odua kau sa Atemas naoma sa Tikikus siamu. 'I buri'ana nia dao siamu 'oe fi leka mai siaku 'i Nikopolis. Sulia nau ku manata 'uria nau ku to senai ana kada ana uni gwarie. ¹³ Ma na kada sa Senas, na wane saitamana taki ki, ma sa Apolos keroa sasi akau fua lekalae keroa, 'oe 'adomi keroa ana ru ki tafau ne keroa doria, fasi keroa ka olikokoru ana ta ru. ¹⁴ Na wane famamana ki kera kai sasi ngangata 'uria sasilana ru lea ki fua 'adomilana wane ne kera 'afitai fua 'adomilada talada. Ma nao kera si to 'o'oni ga 'ada.

¹⁵ Na wane ki tafau ne kera to fai nau, kera kwate kau na fata lealae kera ki fuamu. Ma 'oe kwate fata lealae kalu ki fuana wane fama-mana ki ne kera kwaimani amalu.

Nau ku foa fua ne kwaiofeie God ka to fai kamulu tafau.

Na Kekedee Sa Paul Fua Sa Filemon

Sa Filemon nia ta wane famamana ana fere baita 'i Kolose. Nia ada dia ne sa Paul kedea kekedee ne fuana sa Filemon, ana kada nia kedea laugo ta kekedee fuana tooa 'i Kolose. Ma sa Paul ka kedea kekedee ne kada nia to laona beu ni kanie 'i Rom.

Sa Paul fata sulia te wane rao 'o'oni (slave) sa Onesimus ne nia tafi fasia sa Filemon. Sui sa Onesimus nia ka dao ana kula ne sa Paul nia to ana laona beu ni kanie. Ma nao si tau go sa Onesimus ka tatae mai ka wane famamana na. Kada sa Paul kedea na kekedee ne ka suina, nia ka olitainia sa Onesimus ka oli lau siana wane baita nia sa Filemon. Ma sa Paul ka amasia sa Filemon fua ka manatalugea sa Onesimus fafia ru ne nia fulia. Ana fatae Grik, satana sa Onesimus fadaa ana "Wane Rao Kwai'adomi".

Na ru talingai ki laona buko ne:

Fata lealae sa Paul ki fuana sa Filemon 1-3

Sa Paul fata sulia sa Onesimus fuana sa Filemon 4-22

Fata lealae 'isi ki ma na folae 23-25

¹ Nau sa Paul, nau ku to laona beu ni kanie fafia na raoe nau fuana sa Jesus Christ. Karo sa Timoti na wanefuta kia laona famamanae, karo kwatea kau fata lealae karo ki fuamu Filemon, na wane kwaimani karo ne rao oku fai karo. ² Ma karo ka kwatea laugo fata lealae ki fuana wane famamana ki ana sa Jesus Christ ne kera koni mai 'i lume 'oe, ma waiwane kia ana sa Christ ni Afia, ma sa Akipus na wane ne susia na Farongoe Lea fai karo. ³ Nau ku foa fua God na Maa kia ma na 'Aofia sa Jesus Christ kai kwatea na kwaifofie ma na aroaroe fua mulu.

Na kwaimanie ma na famamanae sa Filemon

⁴ Filemon 'ae, ana kada ki tafau ne nau ku foa fuamu, nau ku tangoa God nau, ⁵ sulia nau ku rongoa kwaimanie 'oe fuana wane God ki tafau, ma na famamanae 'oe ana sa

Jesus na 'Aofia. ⁶ Nau ku foa fua ne na 'ado kwaimanie ne kamulu sasia fainia tani wane ne kera famamana ki kai kwate kamulu ka saitamana ru lea ne kulu too ana ki sulia kulu nia ana sa Christ. ⁷ Wanefuta nau 'ae, 'oe kwaimani ma 'oko faeelea wane God ki tafau 'i sena. Ru nai ne kwate ma nau ku eele ma ka gwale nau 'asiana!

Na ganilae fuana sa Onesimus

⁸⁻⁹ Sulia nia 'urinai, nau ku gani 'oe 'uria te ru ne tala'ana 'oko sasia. Sui boroi 'ana nau ku too ana na mamanae ne sa Jesus nia kwatea fuaku fua suradulamu fua ru ne, nao nau si sasi go 'urinai. Nau ku gani 'oe, sulia nau ku kwaimani amu. Nau sa Paul, na wane ngwaro ne nau ku to laona beu ni kanie sulia na raolaku fuana sa Jesus Christ, ¹⁰ nau ku gani 'oe sulia sa Onesimus, na wane ni rao 'o'oni 'oe. Nau ku doria 'oe manatalugea. Nia dia na wele nau sulia kada nau ku to 'i laona beu ni kanie, nau ku 'adomia fua nia ka famamana. ¹¹ Ana kada be sui toli, sa Onesimus nia ru 'o'oni ga 'ana fuamu sulia nia tafi, boroi ma kada ne nia 'adomi 'oe na ma ni nau laugo.

¹² Sui boroi 'ana nau ku kwaimani 'asiana ana sa Onesimus, nau ku olitainia na kau siamu. ¹³ Nau ku to 'i laona beu ni kanie, sulia lealana na Farongoe Lea. Ma nau ku doria fua ne sa Onesimus ka to basi 'ana 'i seki siaku kada ne, fua nia kai 'adomi nau talamu. ¹⁴ Ka 'urinai boroi 'ana, nau nao si sumainia lau fua 'oko 'adomi nau, boroi ma nau ku doria lalau fua 'oko sasi sulia na manatamu talamu. Ma nao nau si sasia ta ru, dia nao 'oe si alafafia.

¹⁵ Alamia sa Onesimus leka ka to tau fasi 'oe ana kada kokoru ne ga 'ana 'oto, fua ne nia kai to tari fai 'oe ana kada ne oli 'alaa. ¹⁶ Ma ana kada ne, nia nao lau ta wane ni rao 'o'oni ga 'ana, ma nia liufia na wane ni rao 'o'oni. Ma nia na wanefuta lea kia ana sa Jesus Christ. Nau ku ada baita 'asiana ana. Ma 'oe sa Filemon, 'oe kai ada baita ana sa Onesimus ka liufi nau lau, sulia nia na wane

ni rao 'o'oni 'oe, ma nia ta wanefuta 'oe laugo ana 'Aofia.

¹⁷ 'Oe kai kwaloa sa Onesimus lau, ka dia ne 'oe kwalo nau, sulia 'oe ada baita aku, nau na wane ne koro rao kwaimani fuana 'Aofia. ¹⁸ Ma dia nia ka sasia ta ru ne garo fuamu naoma ka ngali langa ana ta ru fasi 'oe, 'oe kai alua 'amu fafi nau fua ne nau kai duua kau fuamu. ¹⁹ Aia, nau ku kedea kau na kekedee ne ana na 'abaku tala'aku ku 'uri, "Nau sa Paul ne nau kai duua fuamu te ne nia ngali langa ana." (Boroi ma nao 'oe si manata buro ne ngali langalae 'oe fasi nau nia baita 'asiana, sulia nau ku 'adomi 'oe fuana famamanalae ana sa Jesus Christ.) ²⁰ Nia ne, wanefuta lea nau ana sa Christ, nau ku doria 'oe 'adomi nau ana ru ne, sulia kwaimanie koro ana 'Aofia. 'Oe kai faeele nau dia 'oe sasia ru ne fuaku!

²¹ Ana kada ne nau ku kekede kau, nau ku manata ngado ne 'oe kai sasi ga 'amu ta ru ne nau ku gani 'oe kau 'uria. Ma nau ku saitamana 'oe kai sasia ga 'amu ta ru baita liufia na ru nau ku gani 'oe 'uria. ²² Ma 'oe kai sasi akau laugo ana ta mae lume fuaku, sulia nau ku manata ngado ne God kai kwate tafau ana ru be mulu ganida ki ana folae, ma ka olitai nau kau siamulu fasia na beu ni kanie.

Fatae 'isi ki

²³ Ma sa Epafra, ne nia to laugo fai nau laona beu ni kanie sulia nia rao fuana sa Jesus Christ, nia kwatea kau fata lealae nia ki fuamu. ²⁴ Ma sa Mak, sa Aristakus, sa Demas, ma sa Luk, wane rao kwaimani nau ki, kera kwatea laugo na fata lealae kera ki fuamu.

²⁵ Nau ku foa fua ne na kwaiofeie sa Jesus Christ na 'Aofia kai to fai kamulu tafau.

Na Kekedee Fua Wane Jiu Ki Hibru

Tani wane ne kera nao lau wane famamana ki, kera malimae ana wane famamana ki. Nia 'urinai kera ka to to'ona si lea, ma kera ka karangi lukasi faburi na fasia famamanae kera ki ana sa Christ. Kera doria ka oli ana falafala Jiu ki. Wane ne ka kedee na kekedee ne fuada ma ka saea fua kera ka inau ana dau ngasilae ana fitoe kera ki. Nia saea fuada ka 'uri, sa Jesus Christ go ne fatai madakwa ana God fua kulu. Sa Jesus na ne uu ngasi kada nia nonifi 'asiana, ma nia na ne Wele God toto firi. Sa Jesus nia tasa ka liufia lau profet 'i nao ki. Nia ka liufia lau 'ainsel ki, ma ka liufia lau sa Moses laugo. 'Urinai, na wane famamana ki kera kai uu ngasi laona fitoe kera, ma nao kera si oli faburi 'uria falafala Jiu ki.

Ma God saea ka suina ne sa Jesus ne na 'inita fataabu ne nia toto firi, ma ka tasa liufia lau fataabu 'i nao ki. Ma na rae nia ana fataabu, sa Jesus nia saitamana famaaurilana wane ki, fua ne kera ka aluge dangalu fasia ta'alaie fainia maea. Na afafue 'i nao ki fatainia go nununa ru sa Jesus sasia. Na wane ne kedee buko ne, nia ka saea fuana wane famamana ki fua kera ka uu ngasi firi ana fitolada, dia wane fanaonao be 'i nao ki. Sui boro ma kada wane ki ka famalagaigaida, nia saea kera ka uu ngasi ana fitoe kera ki.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Sa Jesus tasa ka liufia na 'ainsel ki
1:1-2:18

Sa Jesus tasa ka liufia sa Moses ma
sa Josua 3:1-4:13

Sa Jesus na 'inita fataabu mamana
4:14-7:28

Fata alangaie sa Jesus nia baita
'asiana 8:1-9:22

Afafue sa Jesus nia baita 'asiana
9:23-10:18

Wane famamana ki kera kai uu
ngasi ana fitoe 10:19-30

Wane 'i nao mai ki ne fito lea ana
God 11:1-40

Leka sulia maurilana sa Jesus
12:1-13:19

Fatae 'isi ki 13:20-25

God fata fua kulu ana Wele nia

¹ 'Ua na mai 'i nao, God fata fuana kobora kia ki ana kada 'oro ma ana ru 'e'ete ki ana profet ki. ² Boro ma ana maedangi 'isi ne ki, nia fata na fua kulu ana na Wele nia. Ma ana Wele nia ne, God ka saungainia ru ki tafau, ma nia laugo ne God ka fili nia fua ka too ana ru ki tafau. ³ Na Wele God nia ka fatainia madakwalae God 'initoa, ma keroa bobola go. Ma sulia laugo na nikilalae ana fatalana Wele God ne, nia dau fangasia ru ki tafau fuana nao si sui. Ma 'i buri'ana nia lafua na abulo ta'alaie kia ki, nia ka fi oli 'uria 'i langi, ma ka to ana kula ni 'initoa ana bali 'o'olo ana God ne nia 'initoa ka tasa.

Na Wele God nia 'initoa ka tasa

⁴ God fa'initoa na Wele nia ka tasa liufi na 'ainsel ki, dia laugo na sataeru ne nia kwatea fuana Wele nia 'initoa ka liufia na sataeru ne nia kwatea fuada na 'ainsel ki. ⁵ Sulia God be fata 'uri fuana Wele nia,

“Oe na Wele nau, ma 'i ta'ena nau na ne Maa 'oe.”^{*}

Boro ma 'ua na mai God nao si fata go 'urinai fuana ta 'ainsel.

Ma tau 'ua na mai, God ka fata laugo 'uri sulia na Wele nia,

“Nau kai Maa nia, ma nia kai Wele nau.”^{*}

Boro ma God nao si fata go 'urinai sulia ta 'ainsel.

⁶ Ma ana kada ne karangi fuana God ka kwatea mai na Wele 'initoa nia 'uria na molagali, nia ka fata 'uri, “Na 'ainsel nau ki tafau kera ka fosa.”^{*}

⁷ Boro ma sulia 'ainsel ki, God ka fata 'uri,

“Na 'ainsel nau ki ne kera rao fuaku, nau ku kwate ma kera ka dia na sasaule ki ma na ere ki.”^{*}

8 Ma sulia na Wele nia, God ka fata 'uri,
 "Oe ne God, ma na 'Initoe 'oe nia kai toto firi.
 Ma 'oe gwaungai fafida na wane 'oe ki ana 'o'oloe.
 9 'Oe eele fainia ru ne 'o'olo ki, ma 'oe sisikona ana ru ta'a ki.
 Ma sulia ru nai, nau God 'oe, nau ku fili 'oe, ma nau ku kwatea laugo na eelelae baita fuamu ana fabaitalae liufia ne nau ku kwatea fuana wane kwaimani 'oe ki."✧
 10 Ma God ka fata laugo 'uri fuana Wele nia,
 "Aofia 'ae, ana safalilana mai, 'oe saungainia na ano ana 'abamu talamu, ma 'oe saungainia na mamanga.
 11 Ma sui boroi 'ana ru nai ki kai sui, 'oe mauri toto firi.
 Kera kai ta'a dia ta maku 'ua.
 12 Ma 'oe lumida dia ta wane be lumia ta maku 'ua.
 'Oe rokisida dia ta maku.
 Boroi ma 'oe ne, nao 'oe si rokisi, ma na maurilamu nao si sui."✧
 13 Aia, ma God ka fata 'uri lau fuana Wele nia,
 "Oe gouru 'i bali 'o'olo aku, ma 'oe gwaungai fai nau, makwalia kada nau kai alua malimae 'oe ki farana gwaungaie 'oe."✧
 Boroi ma God nao si fata go 'urinai fuana ta 'ainsel.
 14 Aia, na te ne na 'ainsel ki? 'Ainsel ki kera ne anoeru ne kera rao fuana God. God odua na 'ainsel ki fuana kwai'adomie ana wane ne nia famauida ki.

2

Na famanatalae sa Jesus nia 'initoa ka liufia taki sa Moses

1 Ma sulia nia 'urinai ne, kulu ka dau ngasi ana famanatalae mamana ki ne kulu rongoa tafau na sulia Wele God, fasi kulu ka leka garo fasia. 2 Na taki ne 'ainsel ki kera kwatea fuana sa Moses, nia ne ru mamana ki tafau go. Ma wane be kera nao si rosulia, God ka kwatea na kwaekwae ne 'o'olo fuada. 3 Nia

ka 'urinai laugo, nao kulu si tafi fasia kwaekwae nia dia kulu nao si leka sulia na famanatalae sulia na taale lea ne God famaui kia ana. Na 'Aofia sa Jesus talana nia eta farongo ana na taale ne God famaui kia ana. Ma na wane ki ne kera rongonia, kera saea fua kulu, ma kera ka fatainia na famanatalae nai nia mamana. 4 Ma God laugo ne fatainia na famanatalae nai nia mamana. Sulia nia kwatea na nikilalae fuada fua kera ka fulia na fanadae ki ma na ru ni kwelelae 'e'ete ki. Ma nia ka kwatea laugo na nikilalae ki fuada fasia na Anoeru Abu dia nia doria.

Sa Jesus talai kia fuana 'initoe 'i langi

5 Kulu saitamana ne God nao si filia 'ainsel ki fua kera kai gwaungai fafia na molagali falu ne kai dao mai. Kulu fata sulia na molagali falu nena laona kekedee ne. 6 Sulia ta bali ana Kekedee Abu be fata 'uri,
 "God 'ae, na wane ru 'uta ne 'oe manata baita 'asiana ana?
 Sulia kera wane ki go 'ana.
 Ma ka 'Uta ne 'oe susulida?
 7 'Oe kwate kera ka tu'u 'i farana 'ainsel ki ana kada tu'u.
 Ma 'oe fa'inito kera, ma 'oe fabaita kera, 8 ma 'oe alu kera ka gwaungai na fafia ru ki tafau."✧

Aia, na kekedee nai ka saea God alua wane ka gwaungai fafia ru ki tafau. Nia ka fatainia ne wane ki kai gwaungai fafia na ru ki tafau ne God nia saungainida. Boroi ma, ana na kada ne, nao kulu si ada to'ona 'ua ne wane ki gwaungai fafia na ru ki tafau. 9 Ma ka 'urinai boroi 'ana, kulu saitamana sa Jesus na ne nia gwaungai. God alu nia ka wane ma ka to 'i farana 'ainsel ki ana kada tu'u go, fua ne nia ka mae fuana famauidana wane ki tafau, sulia na kwaiofeie God. Ma ana kada nai, God ka fa'initoa nia ma ka fabaita nia, sulia na maelana. 10 God saungainia ru ki tafau, ma nia ka dau laugo fafia ru ki tafau. Ma nia ka odua sa Jesus ka nonifi ma ka

✧ 1:9 Psalm 45:6-7

✧ 1:12 Psalm 102:25-27

✧ 1:13 Psalm 110:1

✧ 2:8 Psalm 8:4-6

mae. Ma sulia nonifie sa Jesus, God ka alu sa Jesus na wane kali'afu ne famaui kia. God sasia na ru nai fua nia kwatea na wane 'oro ki ka alu wele nia ki, ma kera ka 'inito laugo dia nia. Na raoe God nia 'o'olo tafau.

¹¹ Sa Jesus ka fafalu wane ki fasia ta'alaie kera ki. Ma kera fainia sa Jesus kera ka too ana te Maa. Nia ne ka kwate sa Jesus si 'eke fuana saelada ana wanefuta nia ki. ¹² Ma sa Jesus ka fata 'uri fuana God, "Nau kai farongo ana fuana wanefuta nau ki ana na ru 'oe saunganida ki, ma nau kai tango 'oe laona okue kera."✧

¹³ Nia ka fata laugo 'uri, "Nau kai fito ana God."✧ Ma nia ka fata laugo 'uri, "Nau ku to 'i seki, faida na wele ne God kwateda fuaku ki."✧

¹⁴ Ma sulia kulu na wele nai ki, ma kulu wane ne kulu too ana noni, sa Jesus ka 'afisia laugo na noni ma ka wane laugo dia kulu. Nia sasi 'urinai fua , ana na maelana, nia ogea na nikilalana sa Saetan ne too ana nikilalae ana maea. ¹⁵ Ma 'urinai sa Jesus ka lugea na wane ne sa Saetan gwaungai fafida ki sulia na maue kera ana maea. ¹⁶ Kulu saitamana, nao lau na 'ainsel ki ne sa Jesus 'afida 'urinai. Sulia ne Kekedee Abu be saea na ka 'uri,

"Nia 'adomia na kwalafa sa Abraham ki."✧

¹⁷ Sulia ru nai, nia ka alu nia dia kulu na wanefuta nia ki, fua nia ka alua 'inita fataabu kulu ne kwaimanatai fua kulu, ma ka 'idufa kwai'adomi akulu 'i naona God. Ma nia ka afafu ani nia tala'ana, fua God ka manatalugea abulo ta'alaie kia ki.

¹⁸ Ma ana kada ne, nia ka bobola fua 'adomilana wane ne sa Saetan ilito'oda ki. Sa Jesus saitamana sasilana ru nai, sulia sa Saetan ilito'ona laugo ma nia ka nonifi dia laugo na wane ki tafau.

3

Sa Jesus ne talingai ka liufia sa Moses

¹ Wanefuta abu nau ki 'ae, God fili kia kulu kai leka 'i langi. Aia, mulu kai manata basi sulia sa Jesus, ne kulu saea ana na 'inita fataabu kia, ma na wane ne God odua. ² God ne filia sa Jesus ka rao fuana ma sa Jesus ka rosulia kwaidorie God ki tafau, dia laugo sa Moses ne rosulia na kwaidorie God, kada nia kwai'adomi ana wane God ki. ³ Nia bobola fuana wane ki ka tangoa sa Jesus ka liufia sa Moses, ka dia laugo na wane ne nia saungainia lume, kera tangoa nia liufia na lume be nia saungainia. ⁴ Kulu saitamana dia kulu ada to'ona na lume, 'urinai tama ta wane ne saungainia. Ma God ne saungainia ru ki tafau.

⁵ Sa Moses, nia na wane rao God ma nia ka rosulia God kada nia 'adomia wane God ki. Ma nia ka fata sulia na ru ne God kai fata ana kada ne kai dao mai. ⁶ Boroi ma sa Christ ne, nia Wele God, ma nia 'idufa kwai'adomi akulu laona raoe nia fuana gwaungaie fafia wane God ki. Ma kulu na ne wane God ki, dia kulu dau ngasi ana famamanae ma na kwaimakwalie ana fitoe 'uria na ru lea ne God kai kwatea fua kulu ki.

Na mamaloe fuana wane God ki

⁷ Nia ne, na Anoeru Abu be fata 'uri,

"I ta'ena, dia kamulu rongoa na fatalana God, ⁸ kamulu si fangasia na manatamulu dia na kobora kamulu ki ana kada kera noni'ela ana God, ma kera ka aburongo ana God laona lofaa 'eke'eke."

⁹ Ma God ka fata 'uri,

"Sui boroi 'ana kera ka ada to'ona na fanadae ki ne nau ku sasida sulia fai akwala fangali ki, kera ilito'oku kada kera nao si famamana ma kera nao si rosuli nau.

¹⁰ Sulia nau ku guisasu 'asiana fuada, nau ku fata 'uri, 'Kera aburongo aku, ma kera ka noni'ela ana rolae sulia na taki nau ki.'

11 Aia, na manataku 'e guisasu, ma nau ku fata alangai 'uri, 'Nia 'afitai kera ka ru laona fere ne nau ku sasi akau ana fua kera kai mamalo 'ana.' "✧

12 Iu, wanefuta nau ki 'ae, mulu kai ada suli kamulu talamulu, fasi ta wane amulu ne manatana nia ta'a, ma nia si famamana, ma ka noni'ela na ana God ne mauri. 13 Boro ma mulu ka 'adomi kamulu tafau fua mulu ka nikila. Mulu sasia ru ne ana maedangi ki tafau ne kulu sae ana 'i "ta'ena," fua kamulu nao si leka sulia sukee sa saetan. 14 Kulu fito'ona sa Christ ana kada kulu eta famamana. Ma dia kulu ka dau ngasi ana famamanae kia ana sa Jesus Christ leleka ka dao ana kada 'isi, tama God kai kwatea ru ki tafau fua kulu ne nia eta fata alangai ana.

15 Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri, "I ta'ena, dia kamulu rongoa na fatalana God, kamulu si fangasia na manatamulu dia na kobora kamulu ki ana kada kera noni'ela ana God."✧

16 Ma sa tifaida ne kera rongoa tafau na fatalana God, ma kera ka noni'ela ana? Kera na wane Jiu ki be sa Moses talaida fasia fere 'i Ijip. 17 Ma sa tifaida ne God nia guisasu fuada sulia fai akwala fangali ki? Kera na wane ne kera mae laona lofaa 'eke'eke sulia na abulo ta'alae kera ki 'i senai. 18 Ma sa tifaida ne God fata alangai suli kera, ka 'uri, "Nia 'afitai kera ka ru laona fere ne nau ku sasi akau na ana fua kera kai mamalo ana?" God fata sulia na wane ne kera noni'ela ana ki. 19 Ma kulu saitamana nao kera si bobola fua rulae laona fere ana mamaloe nai, sulia kera si famamana God.

4

1 Ma sui boro 'ana na wane nai nao si bobola fuana rulae laona fere nai 'uria mamalolae, na fata alangaie God nia to 'ua. Ma kulu ne, God sae kulu fua ne kulu kai ru fuana mamaloe fainia. Nia ne, kulu kai ada lea suli kulu, fasi ta te wane akulu ka talafia rulae 'i

senai. 2 Sulia kulu rongoa tafau na ana Farongoe Lea sulia na fere ana mamaloe, dia na kobora kia ki 'i nao mai. Sui boro 'ana kera ka rongoa tafau na farongoe nai, nia nao si 'afida go, sulia kada kera rongoa, kera si famamana go ana. 3 Ma taifili kulu, ne kulu famamana tafau na, kulu kai ru 'i senai fuana mamalolae fainia God. Sulia nia be fata 'uri,

"Nau ku guisasu , ma nau ku fata alangai 'uri, 'Nia 'afitai kera ka ru laona fere ne nau ku sasi akau ana fuada fuana mamalolae ana.' "✧

God fata 'urinai, boro 'ana nia ka fasuia na raoe nia ma na kula ni mamalolae nai, ana kada nia saungainia na molagali. 4 Sulia na Kekedee Abu nia be fata sulia na fiuna maedangi ka 'uri, "Ana fiuna maedangi, God mamalo na fasia raoe nia ki." 5 Ma na Kekedee Abu ka fata lau sulia ka 'uri, "Nia 'afitai kera ka ru laona fere ne nau ku sasi akau ana fua kera kai mamalo ana." 6 Na wane be kera eta rongoa na farongoe lea, nao kera si ru mai fua kera kai mamalo, sulia nao kera si famamana. Nia ne, kulu ka saitamana, tani wane 'e'ete ne God kai alamatainida fuana mamaloe. 7 Sulia God alua na kada 'e'ete fuana rulae 'i laona mamaloe. Ma God ka saea kada nai na ne "i ta'ena." Sulia tau na mai buri'ana kada ne wane be 'i nao ki si famamana, sa Deved ka kedea na fatalana God laona Kekedee Abu ne nau ku saea ka sui na nia 'uri,

"I ta'ena, dia kamulu rongoa na fatalana God, nao kamulu si fangasia na manatamulu."✧

8 Sa Josua be nao si kwatea na mamaloe fuana wane Israel ki, nia ne ka bobola fuana God ka fata lau ana sa Deved sulia na mamaloe ana ta kada 'e'ete 'i buri. 9 Nia ne, kulu saitamana na mamaloe fuana wane God ki, nia to 'ua, ma nia ta mamaloe dia be God nia mamalo ana fiuna dangi. 10 Sulia sa ti boro 'ana ne mamalo fainia God, nia mamalo tafau ana raoe nia ki, dia laugo God

ne mamalo kada nia fasuia raeo nia ana saungailana molagali. ¹¹ Nia ne, kulu kai sasi ngangata fua kulu kai ru ana kula ni mamaloe ne God sasi akau ana, fasi ta wane akulu nao si bobola rulae, dia na wane 'i nao ki ne kera si famamana, ma nao kera si ru laona mamaloe.

¹² Aia, na fatalana God nia too ana maurie ma nia rao nikila laona maurilakulu. Ma na fatalana God ka dia ta naife baita be 'ala ro bali, sulia nia labu ka ru 'i laona manatalakulu fainia 'i laona maurilaka, sulia nia fatainia fua kulu ru ne lea ma ru ne ta'a 'i laona manatalakulu fainia kwaidorie kulu. ¹³ Ma nao ta wane si safungainia go ta ru fasia God, sulia God nia ada to'ona na ru ki tafau. Ma nia kai kwate ma kulu ka farongo ana na ru ki tafau ne kulu sasida.

Sa Jesus na ne na 'inita fataabu

¹⁴ Sulia kulu too ana 'inita fataabu baita ne nia leka 'i langi, ma ka fata tala kulu 'i maana God, kulu kai dau ngasi ana famamanae ne kulu fata sulia. Nia na ne sa Jesus, na Wele God. ¹⁵ Ma na 'inita fataabu kia, nia saitamana tafau na ana na ngwatautae kia ki, ma nia kwai'adomi akulu sulia na ilitoe ne dao to'okulu nia dao laugo to'ona, dia sa Saetan ne nia ilito'o kulu. Ma boro'i 'ana sa Saetan ka ilito'ona sa Jesus, sa Jesus nao si fulia ta ru ta'a. ¹⁶ Nia ne, nao kulu si mau 'uria leka mai siana God ne kwaimani akulu. Sulia nia kai kwaimanatai fua kulu ma ka kwai'adomi akulu, ana kada kulu dao to'ona na 'afitaie ki.

5

¹ Ma dia God ka filia ta wane fasia wane ki fuana raeo ana 'inita fataabu, na wane nai na ne fua daolae 'i naona God, ma nia ka fata talana wane ki. Ma na raeo nia laugo, nia ka kwatea na kwatelaie ki fainia afafuelae ki fuana God fua God ka manataluge na ana abulolae ta'a na wane ki. ² Ma na 'inita fataabu nia na wane go 'ana, ma nia ka sasia laugo ru ne garo ki ana tani kada. 'Urainai nia ka saitamana ka

mabetau fuada wane ne kera ulafusi ru ma kera ka garo. ³ Ma sulia na garoe nia ki talana, nia ka kwatea afafuelae ki, fua God ka manataluge ana na abulo ta'alae nia fainia abulo ta'alae na wane ki. ⁴ Ma nao ta wane si fili nia talana fua ka sasia na raeo baita ana na 'inita fataabu, sulia God talana ne nia bobola fililana, dia be nia filia sa Eron na mai 'ua.

⁵ Nia ka 'urina'i laugo, sa Jesus Christ nao nia si fili nia talana fuana 'inita fataabu, fua nia ka too ana raeo baita nai. Boro'i ma God lalau ne filia sa Jesus Christ, sulia God be fata 'uri fuana,

“Oe ne Wele nau, ma 'i ta'ena nau ne Maa 'oe.”^{*}

⁶ Ma God be fata lau laona ta Kekedee Abu ka 'uri,

“Oe kai fataabu toto firi, dia sa Melkisadek.”^{*}

⁷ Aia, ma ana kada sa Jesus to 'ua laona molagali ne, nia ka foa nikila, ma ka angi ma kafo ka 'asi 'i maana fuana God ne nia saitamana famaurlana fasia na mae. Ma sa Jesus nia ka fatu'ua nia talana, ma ka fuusi baita ana God, ma God ka rongoa na folae nia ki. ⁸ Sui boro'i 'ana nia na Wele God, nia liu 'i laona ru 'afitai ki, ma ru ne ki famanata nia 'uria rolae sulia God. ⁹ Ma na nonifie nai kwate ma sa Jesus 'inita fataabu kali'afu, ma nia ka famaurla wane ki tafau ne kera rosuli nia, fua kera ka ngalia na maurie firi. ¹⁰ Ma God ka saea sa Jesus Christ na 'inita fataabu, dia be sa Melkisadek na fataabu.*

Na fata fabasue fuana dau ngasi ana na famamanae

¹¹ Ma kalu doria kai fata 'ua ana ru 'oro ki fua mulu. Boro'i ma nia 'afitai fuana famanatalamulu ana, sulia kamulu si bobola fuana malingailana 'ali'ali. ¹² Kamulu famamana sa Jesus ka tau na mai. Ma fulina kamulu na ne na wane famanata ki ana kada ne. Boro'i ma nia 'afitai 'asiana, sulia nao kamulu si saitamana 'ua ana famanatalae eteta ki be leka mai fasia fatalana God. Nia bobola fua ta wane kai

^{*} 5:5 Psalm 2:7   ^{*} 5:6 Psalm 110:4   ^{*} 5:10 Sa Melkisadek: Ada to'ona Jenesis 14:17-24

famanata kamulu lau ana ru nai ki. Nia dia kamulu bobo 'ua 'uria susu, sulia ne nao kamulu si bobola 'ua fuana 'anilana fanga ngasi ki. ¹³ Ana kada ne wane nia tu'u 'ua, na fanga nia 'ania ne na susu go, ma nia nao si saitamana 'ua na famanatalae sulia ru 'o'olo ki. ¹⁴ Ma ana kada ne wane ka baita na, nia ka fi saitamana 'anilana fanga ngasi ki, ma nia ka famanata nia talana fua ada saitamanalana te ki ne 'o'olo ma na te ki ne ka ta'a.

6

¹ Ma nia bobola fua kulu ka saitamana na famanatalae ngwaluda 'urinai ki, ma kulu ka saitamana laugo falafala Christ ki ne kwatea fitoe kia ki ka ngasi. 'Uta ne kulu ka oli, kulu ka famanata lau amulu ana eta famanatalae be sa Jesus ki? Kulu saitamana na ne kulu kai kari abulo fasia ta'alae, ru ne saitamana saungi kulu fua mae. Kulu saitamana na ne kulu kai famamana God. ² Ma kulu ka saitamana na ana falafala ana siuabulae, ma falafala ana alu 'abalae wane ki fafona gwauka. Ma kulu ka saitamana na ne na wane mae ki kera kai tatae fasi mae. Ma kulu ka saitamana laugo ne God kai ketoa wane ta'a ki, ma kera kai nonifi firi. ³ Ma dia God alamatai kulu, kia kai saitamana famanatalae ki ne bobola fuana wane ne famamanae kera ki ngasi.

⁴ Wane ne kera famamana ki, dia kera luka faburi ana na famamanae kera ki, 'afitai 'asiana fuada kera ka kari abulo lau fua kera ka famamana. 'I nao mai, ana kada kera famamana 'ua, kera to 'i laona madakwalae God, ma kera ka ngalia na kwatela nia, ma kera ka ngalia na Anoeru Abu ka to faida. ⁵ Ma kera ka saitamana laugo ru lea ki sulia na fatalana God. Ma kera ka saitamana laugo nikilalae nia ne nia kai gwaungai ana ru ki tafau. ⁶ Ma sui boroi 'ana ru nai ki ka fuli fuada, kera abulo fasia na famamanae kera ana God. Ma nia 'afitai fuana 'afilada ma kera ka kari abulo lau, sulia nia dia kera foto'ia lau na Wele God

ana 'airarafolo, ma kera ka sasia wane ki ka ada ta'a ani nia.

⁷ Aia, na wane ki kera dia na oole ne ute toea ana kada 'oro ki. Dia ta 'ai lea ne ta wane fasia ma ka bulao 'i senai, God kai falea na oole nai. ⁸ Ma dia ne 'ai 'e'ete ki naoma laue kwasi ki ga ana ne bulao, na oole nai to 'o'oni ga 'ana, ma God kai kwatea kwaekwae fuana oole nai, ma ka sungia.

⁹ Aia, kwaimani ki 'ae, sui boroi 'ana na fatae kalu fua mulu ka 'urinai, kalu saitamana ga amalu ana na famamanae kamulu ki nia nikila ma nao si sui, sulia kamulu too na ana ru lea ki sulia na maurie falu ne God nia kwatea na fua mulu. ¹⁰ God nia inau ana 'o'oloe. Nia nao si manata buro ana na raoe lea ne kamulu sasida ki, ma nia nao si manata buro ana kwaimani kamulu ne kamulu fatainia, ana kada kamulu 'adomia na wane nia ki 'i nao mai, ma ana kada ne laugo. ¹¹ Ma na manatalamalu na ne mulu tafau go mulu ka kwaimani fuana wane ki, leleka ka dao ana maedangi 'isi, fua ne mulu ka ngalia ru ki tafau ne mulu kwaimakwali ana 'i langi. ¹² Ma nao kalu si doria ne mulu ka to noni'ela. Boroi ma, mulu ka dia lalau na wane ne kera famamana God ma kera ka mabetau, ma 'urinai kera kai ngalia ru ne God nia fata alangai ana ki.

Na fata alangaie God

¹³ Aia, mulu ka manata basi sulia sa Abraham. Ana kada God nia fata alangai fuana, nia fangasia na fata alangaie nia ana satana talana, sulia nao na ta wane lau ne baita ka liufia God fuana fangasilana fatae nai. ¹⁴ Ma God ka fata 'uri, "Nia mamana 'asiana, nau kai falea 'oe, ma nau kai kwate na kwalafa 'oe kera ka 'oro.'*"

¹⁵ Ma sa Abraham nia mabetau, ma nia ka ngalia na ru ne God nia fata alangai ana ki. ¹⁶ Ma dia ta wane boroi 'ana ne fata alangai, nia ka fangasia ana satana ta wane ne 'initoa ka liufia. Ma 'urinai wane ki tafau, kera ka famamana fata alangaie ne nia fangasia 'urinai.

* 6:14 Jenesis 22:16, 17

¹⁷ Aia, ma kada God nia fata alangai ana fuana sa Abraham, nia doria na wane ne kera kai ngalia na ru nai ki, kera kai saitamana lea ana ne nia kai faali'afua eta fatalae nia fuada. Ma nia ne kwate nia ka fangasia na alangailae nai. ¹⁸ Na ro ru ki na ne to ma nia nao si tatala na. Na etana ru ne, na fata alangaie God. Ma na ruana ru ne na fangasilana alangailae nia ana satana. Ma sulia na ro ru nai ki, kulu saitamana God nao si susuke.

Kulu tafi sui na siana God ne nia ada sulia kia. Ma na fangasilana alangailae nia ana satana God ka radu kulu fua ne kulu ka uu ngasi ana na kwaimakwalie makwalia ru lea ki ne God fata alangainia. ¹⁹ Aia, na fitoe kia ana God nia fangasia maurilaka, dia ta gwalui fau be nia fangasia ta baru baita fua ne nao nia si leka 'e'ete. Ma kulu ka fito'ona sa Jesus ne nia ru mai laona "kula abu 'asiana" laona Beu Abu God 'i langi. ²⁰ Sa Jesus ne na 'inita fataabu ne toto firi dia sa Melkisadek. Ma nia ka ru 'i nao akulu laona kula abu 'asiana fuana 'adomi lakulu.

7

Sa Melkisadek nia na fataabu talingai ka liufia lau na fataabu sa Lifae

¹ Ma sa Melkisadek nia na kingi fafia fere 'i Salem, ma nia ne fataabu God ne 'initoa ka tasa. Ana te kada, sa Abraham firu fainia fai kingi ki, ma nia ka liufida. Ma kada sa Abraham ka oli 'uria fere nia, nia ka dao to'ona sa Melkisadek sulia taale, ma sa Melkisadek ka falea sa Abraham. ² Ma sa Abraham ka kwatea tangafulu ana ru ki ne nia lauda ana firue.

Ma na fadalana satana sa Melkisadek ne, "Na kingi ana 'o'oloe." Ma nia ne kingi fafia na fere 'i Salem, ne fadalana "Na kingi ana aroaroe."

³ Ma nao kulu si saitamana go ana sa ti ne maa nia, ma ni ti ne gaa nia, ma na kwalafa nia. Ma kulu si saitamana go ana ta fatae sulia na futalana naoma na maelana. 'Urainai

ne sa Melkisadek nia dia go na Wele God, sulia na raoe nia ana fataabu nao si sui.

⁴ Aia, mulu ka manata basi sulia na 'initolana sa Melkisadek, sulia na koko kia sa Abraham kwatea na tangafulu ana ru ne nia lauda ki fasi malimae nia ki. ⁵ Aia, ma na kwalafa sa Lifae ki ne kera rao ana fataabu, na taki ki saea kera ka ngalia na tangafulu ana toorue ki fasia wanefuta kera na Jiu ki, sui boroi 'ana kera tae laugo mai fasia kwalafa sa Abraham. ⁶ Ma sa Melkisadek nao si sakatafa mai fasia kwalafa sa Lifae. Boroi ma nia ngalia go 'ana tangafulu ana ru ki ne sa Abraham ngalida mai, ma nia ka falea sa Abraham. Sa Melkisadek sasi 'urinai, sui boroi 'ana sa Abraham ne God ka fata alangai fuana. ⁷ Ma kulu saitamana, na wane ne kwatea falealae fuana ta wane, nia 'initoa ka liufia na wane ne ngalia falealae.

⁸ Ma na fataabu ki ne kera leka mai fasia kwalafa sa Lifae, kera ngalia na tangafuluna ru ki tafau, sui boroi 'ana kera kai mae ga 'ada. Boroi ma sa Melkisadek ne, nia ngalia na tangafuluna ru sa Abraham ki, ma kulu saitamana na Kekedee Abu be saea sa Melkisadek nia mauri 'ua. ⁹ Na kwalafa sa Lifae ki, kera saitamana kera ka ngalia tangafuluna ru ki ana kada ne. Ma kulu bobola kulu ka saea ana kada sa Abraham kwatea na tangafulu ana ru nia ki fuana sa Melkisadek, sa Lifae laugo kwatea tangafuluna ru ki fuana sa Melkisadek, ¹⁰ sulia sa Lifae futa na 'i buri ana kwalafa sa Abraham ne kwate tangafuluna ru ki fuana sa Melkisadek.

¹¹ Aia, kulu saitamana kada God nia kwatea taki ki fuada fui wane Israel, nia ka filia fataabu ki ne kera leka mai fasia sa Lifae fua ne kera ka 'initoa fafia taki nai ki. Ma dia nia ngwaluda fuana fataabu nai ki kera ka kwate ma wane ki ka 'o'olo ana raoe kera ki, God nao si kwatea go mai ta fataabu lau ne dia sa Melkisadek. Ma na fataabu falu nai nia nao si usulia sa Eron ne leka mai fasia kwalafa sa Lifae. ¹² Sulia ana

kada kera talana na fataabu ki, nia bobola laugo kera ka talana na taki sa Moses ki ne kera dau fafia. ¹³ Ma na 'Aofia sa Jesus ne kera kekede sulia, nia nao si mango mai fasia sa Lifae, ma ka nao na ta wane lau ana kwalafa sa Jesus ne fataabu. ¹⁴ Sulia kulu saitamana sa Jesus futa mai fasia kwalafa sa Jiuda. Ma sa Moses nao si famanata ana fua ne ta wane ga ana kwalafa nai ki ne kera ka fataabu.

Sa Jesus ne na fataabu laugo dia sa Melkisadek

¹⁵ Aia, ma kulu saitamana ru nai ki madakwa 'asiana, sulia te fataabu 'e'ete sakatafa lau mai ne dia sa Melkisadek. ¹⁶ Ma na fataabu falu nai nao lau ta fataabu sulia nia futa ana kwalafa fataabu ki. Nia na fataabu lalau sulia na nikilalae ana maurie firi nia. ¹⁷ Sulia na Kekedee Abu be saea,

“Oe na fataabu ne 'oe to firi na 'amu dia sa Melkisadek.”✧

¹⁸ Kulu saitamana tafau na taki sulia fataabu ki, God talana tafau, sulia na taki nai nao si 'adomi kia, ma nia ka dalafa ga 'ana. ¹⁹ Sulia na taki nai, nia 'afitai 'asiana nia ka fa'o'olosia go ta ru. Ma ana kada ne, God ka kwatea tafau na fua kulu na taale lea lau fua ne kulu ka leka mai siana.

²⁰ Na taale falu nai lea ka tasa, sulia God fata alangai ana kada nia alua sa Jesus ka fataabu. Ana kada nia alua na kwalafa sa Lifae kera ka fataabu, nao nia si fata alangai 'urinai. ²¹ Boroi ma sa Jesus ne, God alua fataabu nia ana fata alangaie fuana, sulia na Kekedee Abu be saea, “God fata alangaie, ma nia nao si talana na manatana.

“Oe kai fataabu firi.”✧

²² Ma sulia na fata alangai God 'urinai, kulu saitamana na alangaie ne sa Jesus gwaungai fafia, nia lea liufia na alangaie 'ua ana na taki.

²³ Aia, te ru lau ne kwate ma kulu ka saitamana na alangaie falu nai lea ka tasa. Sulia 'i nao mai, na fataabu ki ne safali mai fasia kwalafa sa Lifae kera 'oro, sulia kada ta

wane ada ka mae, nia ngwaluda ga 'ana fuana talalana ana ta wane lau. ²⁴ Boroi ma sa Jesus ne toto firi, ma na raoe nia ana fataabu ka toto firi. ²⁵ Sulia nia 'urinai, ana kada ki tafau nia ngwaluda ga 'ana fuana sa Jesus ka famauria na wane ki ne leka mai siana God. Sulia sa Jesus mauri firi, fua nia 'afida 'i maana God.

²⁶ Aia, sulia na ru nai ki, sa Jesus ne na 'inita fataabu ne kulu bobo 'uria, sulia nia abu 'asiana, ma ka 'o'olo tafau, ma ka nao ta ta'alaie ana. God ka ngali nia fasia na wane ta'a ki, ma ka alu nia ka to 'i langi.

²⁷ Nia nao si dia na 'inita fataabu be 'i nao ki. Sulia na 'inita fataabu be ki 'i nao, kera saitamana kera ka abulo ta'a, sulia kera wane ki ga 'ada. Nia ne sasia ma kera ka kwatea afafue ki sulia dangi ki fua ngalilana abulo ta'alaie kera ki, suifatai kera ka kwatea afafue ki fua lafulana abulo ta'alaie wane 'e'ete ki. Ma sa Jesus ne, nao nia si sasi go 'urinai, sulia nia si too ana ta ta'alaie. Sa Jesus kwatea na maurilana fua te afafue nia ana te kada go, ma nia nao si afafu lau.

²⁸ Na taki fasia sa Moses, nia filia na wane ne nao si 'o'olo tafau fua ne kera ka fataabu. Boroi ma tau na mai 'i buri'ana na taki nai ki, God ka fata alangai ma ka filia na Wele nia. Ma God kwate ma sa Jesus na 'inita fataabu kali'afu ma ka toto firi.

8

Sa Jesus ne 'inita fataabu kia

¹ Aia, na fadalana ru ne kalu fata sulia fua mulu ki nia 'uri: Kulu too ana te 'inita fataabu ne nia lea ka tasa, ma nia gouru ana kula 'initoa ka tasa 'i langi, sulia nia to ana bali 'o'olo ana God. ² Nia sasia na raoe 'inita fataabu 'i laona kula abu 'asiana laona 'O'obe Abu mamana 'i langi ne na 'Aofia saungainia, ma nao lau ne wane ki saungainia.

³ God ka filia 'inita fataabu ki tafau fua ne kera ka kwatea afafue ki fuana. 'Urinai ne nia bobola fuana 'inita fataabu kulu sa Christ too laugo ana te ru fua afafue. ⁴ Dia sa Christ to na laona fere 'i ano,

nia si rao ana fataabu, sulia kulu too na ana fataabu 'oro ki ne kera kwatea na ru ne na taki sa Moses ki saea. ⁵ Ma na kula abu ne kera rao 'i laona dia go 'ana na kula abu 'i langi, boroi ma nia nao si dia 'asiana ru mamana ne nia 'i langi. Sulia kada sa Moses nia karangi saungainia na 'O'obe Abu God,* God ka saea fuana ka 'uri,

“Oe kai saungai 'o'olo sulia ru ne nau ku fatainia fuamu 'i gwauna uo.”[☆]

⁶ Ma na raoe sa Jesus ana fataabu nia lea ka liufia na fataabu ne 'i ano ki. Sulia nia ne kwatea na alangaie falu God ka fuli mamana ne liufia alangaie 'ua. Na alangaie falu nai, nia talingai sulia ru ne kera 'i laona fata alangaie baita ne kera liufia ru laona alangaie 'ua.

⁷ Dia na alangaie 'ua nia rao lea ga 'ana, tama nao lau ta alangaie falu 'i buri'ana. ⁸ Boroi ma God ada to'ona ne wane nia ki kera sasi garo, ma nia ka fata 'uri,

“Nau na 'Aofia, ma ana kada ne nia 'ua mai, nau kai alua ta alangaie falu fuana famaurilana wane Israel ma wane Jiuda ki.

⁹ Ma na alangaie falu nai, nao si dia go na alangaie 'ua ne nau ku kwatea fuana kobora kera ki, ana kada nau ku talai kera mai fasia fere Ijip.

Kera si ro go sulia alangaie nai.

Ma sulia ru nai, nau ku abulo fasida.

¹⁰ Na alangaie falu ne nau kai sasia fuana famaurilana wane Israel ne nia 'uri:

Nau kai alua na taki nau ki laona manatada, ma nau kai kedeana laona maurilada.

Ma nau kai God kera, ma kera kai wane nau ki.

¹¹ Ma nao kera si doria lau ta wane ne kai famanata kera suli nau.

Sulia ana maedangi nai, wane ki tafau, na wane 'initoa ki ma na wane tu'u ki, kera kai saitomaku.

¹² Ma nau kai manatalugea abulo ta'alae kera ki, ma nau manata buro ana na garoe kera ki.”[☆]

¹³ Aia, sulia God fata sulia na alangaie falu nai, nia fatainia na alangaie 'i nao nia 'ua na. Ma kulu ka saitamana dia ta ru ne nia 'ua na, nia kai muu ta'a, ma nia ka naoana.

9

Na folae 'i ano ma 'i langi

¹ Aia, laona alangaie 'ua, God ka kwatea taki ki fuana folae, ma nia ka famanata laugo sulia na 'O'obe Abu ne 'i ano. ² Kera saungainia na 'O'obe Abu nai ana 'aba maku, ma nia too ana ro mae lume ki. Na etana mae lume kera saea ana “kula abu.” Ma kera ka alua gwatanga ru fuana kwesu 'i senai, fainia tatafe, ma na beret 'uria kwatelana fuana God ka tio 'i fafona. ³ Ma kera ka daurangainia laugo na 'aba maku 'i safitana na ro mae lume nai ki. Aia, ma na ruana mae lume kera saea ana “kula abu 'asiana.” ⁴ Ma laona mae lume nai, kera alua na fulifue ne kera saungainia ana gol. Ma fulifue nai kera sungia na 'ai moko lea fafona. Senai laugo kera alua te fa kisi baita ne kera daua fafia ana gol. Na fa kisi nai kera saea na Kisi ana Alangaie God. Ma 'i laona fa kisi baita nai te titiu kera saungainia ana gol, ma 'i laona kera ka alua na fanga ne kera saea ana “mana.” Ma 'i laona fa kisi baita nai laugo, kera ka alua na fa kubau sa Eron ne masubu, ma na ro reba fau ki ne God kedeana alangaie ana. ⁵ Aia, ma na fa kisi baita nai kera alua ro nunui 'ainsel ki 'i fafona. Ma na 'ainsel nai ki kera too ana kukuba ru ki ne fatainia God to 'i senai. Na kukuba ru nai ki 'ifi 'i fafona na kula ne God lafua na ta'alae na wane ki. Boroi ma nao nau si famanata daranini lea go sulia na ru nai ki ana kada ne.

⁶ Ma ana kada kera sasi akau ana ru 'urinai ki tafau, fataabu ki kera ka ru laona etana mae lume ana maedangi ki tafau fua sasilana

* 8:5 'O'obe Abu God: Ada to'ona ana Diksonari

☆ 8:5 Eksodas 25:40 ☆ 8:12 Jeremaea 31:31-34

raoe kera ki. ⁷ Aia, na ruana mae lume ne kera saea ana “kula abu 'asiana,” te wane go ne ka ru ma nia na 'inita fataabu, ma nia ka ru 'i senai ana te kada go laona te fangali. Ma kada nia ru 'i laona, nia ka ngalia na 'abu fuana afafue ana fua lafutailana ta'alaie nia ki, ma na ta'alaie wane ki laugo ne kera sasida kada kera ulafusia 'ua ne nia garo. ⁸ Ana ru ne, na Anoeru Abu fatainia fuada ne nia 'afitai 'asiana fua kera ka ru laona “kula ne abu 'asiana,” ana kada na 'O'obe Abu to 'ua. ⁹ Ma ru nai ka famanata kulu ana te ru ana kada ne. Nia famanata kulu ana na kwatelana na kwatee ki fainia afafue ki nao si fafalu manatana wane ki. ¹⁰ Sulia taki nai ki fata go sulia fanga, ma kulae, ma na tabo nonilae. Ma taki nai ki leka go sulia bali ana noni, ma nia ka talingai go 'ana leleka ka dao ana kada God ka talana ana ta ru falu.

¹¹ Ma ana kada ne sa Jesus Christ ka dao na mai fuana sasilana na rae na 'inita fataabu ana taale falu ne lea ka liufia taale 'ua. Na 'O'obe Abu ne nia ka rao 'i laona nia 'i langi, nia lea ka tasa ma ka 'inito liufia na 'O'obe Abu 'i ano. Nao ta wane si saungainia na 'O'obe Abu nai, ma na 'O'obe Abu nai nao si to laona molagali ne. ¹² Ma sa Jesus Christ ka ru ana te kada go 'i laona “kula abu 'asiana” ne to mai 'i langi, ma nao nia si ru lau. Ma ana kada nia ka ru, nia si ngalia mai na 'abuna nanigot ki fainia buluka fuana afafue. Boro ma nia ru lalau fua ne nia ka kwatea na 'abuna talana fuana afafue, ma 'urinai nia ka sasia ka ngwaluda fua kulu fuana tolai ana maurie firi.

¹³ Sulia na ru ne taki ki famanata ana, dia ta wane boro 'ana nao si falu 'i maana God, na fataabu ka fafalu nia ana dilalana ana 'abuna nanigot, ma buluka, ma na fulona kale buluka. ¹⁴ Aia, ma dia nia ngwaluda ga 'ana fuana ta wane ka fafalu ga 'ana ana 'abuna buluka fainia nanigot ki, 'urinai nia ka tasa 'asiana mone dia nia falu ana 'abuna sa Jesus Christ. Ma ana na kwai'adomilana Anoeru Abu toto firi, sa Jesus Christ ka afafu ana

nonina talana fuana God, ma nia nao si too go ana ta garoe. Ma sulia na 'abuna, nia fafalu maurilaka kali'afu fasia sasilana lau ru ne ka talai kulu 'uria mae. Sui kulu fi bobola fuana rae fua God ne mauri mamana.

Na 'abu fatainia ne God alafafia na fata alangaie nia

¹⁵ Ma sulia nia 'urinai, sa Jesus Christ na ne wane gwaungai na fafia alangaie falu, fua ne na wane ne God saeda, kera kai ngalia na maurie firi ne God fata alangai ana. Nia ngwaluda ga 'ana fuana God ka sasi 'urinai, sulia na maelana sa Jesus Christ. Ma sulia na maelana sa Jesus Christ, God ka lafua na ta'alaie wane ne kera sasida ana kada na alangaie 'ua nia gwaungai fafida.

¹⁶ Aia, mulu ka manata basi sulia na wane ne to ma ka kedea te 'aba beba ne fatainia dia nia kai mae, sa ti ne kai ngalia na toorue nia ki. Ana kada na wane be kedea 'aba beba nai nia mae, nia talingai fuana ta wane lau ka fatai mamana ana ne nia mae, suifatai na wane ne nia ka fata sulia 'i laona 'aba beba nai ka fi ngalia na toorue nai ki. ¹⁷ Ma dia wane be kedea 'aba beba nai ka mauri 'ua, na ru be nia kedea ki nia 'afitai ka fuli. Ma dia nia ka mae, na ru ne nia kedea ki ka fi fuli. ¹⁸ Nia ne na alangaie eteta be God dao mamana kada kera dila ana 'abu. ¹⁹ 'Urainai, sa Moses ka famanata ana wane 'i nao ki sulia ru ki tafau ne taki totongai kera ka sasida, sui nia ka ngalia 'abu fasia buluka ki fainia nanigot ki, ma ka dolalia ana kafo. Sui nia ka lolomainia na ifuna sipsip ne kera fameoa ma na rarana 'ai ne kera saea ana “hisop.” Ma nia ka namulia na buko ne kera kedea ana taki nai ki, ma ka namulia laugo ana wane ki. ²⁰ Ma sa Moses ka fata 'uri, “Na 'abu nai, nia fangasia alangailae ne God saea fua kamulu ka rosulia.” ²¹ Nia ka 'urinai laugo sa Moses ka dila na 'O'obe Abu ne kera saungainia ana 'aba maku, ma ka namulia laugo ru ki tafau 'i laona fuana fosilana God. ²² Ma ka 'urinai

laugo, taki ki ka saea ne nia to fuana tabolana na ru 'oro ki ana 'abu. Ma 'urinai laugo, dia nao kera si saungia ta ru mauri ma 'abuna ka igwa, nia 'afitai God ka manataluge ana na ta'alaе ta wane.

Afafue sa Jesus Christ ne lafua ta'alaе ki

²³ Ma na ru fuana fosilana God 'i ano ki, kera dia ga 'ana nununa ru mamana ki mai 'i langi. Ru nena ki ka falu dia ne fataabu nia fafaluda ana 'abu. Sui boroi 'ana, ru mamana ki 'i langi kai falu ga 'ada dia ta te afafue ne 'e lea ka liufia afafue ki tafau. ²⁴ Sulia ana kada sa Jesus Christ kwatea na afafue nia fuana God, nia si ru mai laona 'O'obe Abu 'i ano ne wane ki kera saungainia ka dia ga 'ana na nununa 'O'obe Abu mamana 'i langi. Nia leka 'i langi, ma 'i senai nia ka to fainia God fuana 'afilaka.

²⁵ Ma sulia fangali ki tafau, na 'inita fataabu wane Jiu ki, nia ka ru laona "kula abu 'asiana" ana Beu Abu God ne 'i ano, ana te kada laona te fangali 'uria kwatelana afafu ana 'abuna ru mauri 'a'ala ki. Boroi ma sa Jesus Christ nia nao si ru ana kada 'oro ki fuana kwatelana na afafue ani nia talana. ²⁶ Sulia dia nia 'urinai, safali mai ana safalilana saungailana na molagali, nia ka nonifi ana kada 'oro ki. Boroi ma ana kada 'isi ne ki, nia ka leka mai ana te kada go fua ne nia ka lafua ta'alaе ki ana na kwatelana afafu ana nonina talana. Ma nao nia si sasi na 'urinai lau.

²⁷ Aia, ma na wane laona molagali ne ki, kera mae ana te fa kada go, suifatai God kai ketoda. ²⁸ Ma 'urinai laugo, sa Jesus Christ nia mae ana te kada go fuana afafue fua lafutailana ta'alaе wane 'oro ki. Ma nia kai oli lau mai 'i ano, nao lau fuana lafutailana ta'alaе wane ki, boroi ma nia kai oli lau mai fuana famaurilana wane ne kera kwaimakwali ana ki.

10

¹ Na taki ne sa Moses kwatea ki, na nununa ga 'ana ru mamana

☆ 10:7 Psalm 40:6-8

ne lea ka tasa ne sa Jesus sasida fua kulu ki. Na taki ki saea kera 'idufa kwatea afafue ki ana fangali ki tafau. Ma kulu ka saitamana taki nai ki, kera 'afitai go ka fa'o'olosia wane ne kera fosia God ki. ² Dia na afafue nai kwate ma sa tifaida ne kera foa ma kera ka falu na, nao kera si bobola fuana kwatelana lau ta afafue, sulia kera saitamana God kai manatalugea na ta'alaе kera ki tafau, ma nao kera si kwaimanatai lau. ³ Boroi ma sulia fangali ki tafau, afafue kera ki famanata oli ada ana ta'alaе kera ki. ⁴ Sulia nia 'afitai go fuana 'abuna buluka ki fainia nanigot ki ka lafua na ta'alaе kia ki.

⁵ Nia ne ana kada sa Jesus Christ karangi ka leka na mai laona molagali, nia fata fuana God ka 'uri, "Nao lau afafu ana ru mauri 'a'ala ki ne 'oe doria, boroi ma 'oe kwatea na noni fuaku.

⁶ Nao 'oe si eele go fainia afafu ana na ru mauri 'a'ala ki ne kera sungia ma na 'abuna ru 'a'ala ki fuana lafutailana ta'alaе ki.

⁷ Sui, nau ku saea, 'God 'ae, nau ku dao na fua ne nau ku sasi sulia te ki ne 'oe doria, dia kera kekede na suli nau 'i laona Kekedee Abu.' "☆

⁸ Aia, sa Jesus ka saea ne God nao si doria go na kwatee ki ma na afafue ne kera sungia ma na 'abuna ru mauri 'a'ala ki fuana lafutailana ta'alaе ki. Ma nao nia si eele sulia na ru nai ki. Ma nia ka fata 'urinai, sui boroi 'ana na taki sa Moses ki kera fata sulia afafue nai ki. ⁹ Ma nia ka fata lau 'uri fuana God, "Nau ku dao na fua ne nau ku sasi sulia te ki ne 'oe doria." Ma sulia na fatae nai, kulu saitamana God ka lafua na afafu ana na taki, ma ka talana na ana na afafu ana sa Jesus Christ. ¹⁰ Ma sulia sa Jesus Christ nia sasi sulia na kwaidorilae God, ma God ka lafua na ta'alaе kia ki, ma ka fafalu kulu na. Nia 'urinai, sulia afafue sa Jesus Christ ana nonina talana ana te kada go, ma ka nao lau ta afafu ana nonina ana ruana kada.

¹¹ Ma na fataabu Jiu ki kera 'idufa ru 'i laona Beu Abu sulia dangi ki,

ma kera ka sasia na raoe kera ana afafue ana kada 'oro ki. Boro ma na afafue nai ki, nao kera si bobola fuana lafutailana na ta'alaie wane ki. ¹² Boro ma sa Jesus Christ ne, nia kwatea afafue nia ana te kada go fuana lafutailana na ta'alaie ki. Ma nia si doria kai kwatea lau ta afafue ana ta kada 'e'ete. Ma ana kada nia ka kwatea na afafue nia ka sui, nia ka gouru 'i bali 'o'olo ana God, sulia na raoe nia fuana afafue sui na. ¹³ Ma sa Jesus Christ kai to ga 'ana 'i senai, ma nia ka kwaimakwali ana kada ne God kai firu ka liufia na malimae nia ki. ¹⁴ Aia, sulia te afafue nai, nia ka lafua na ta'alaie kia ki, ma nia kwate ma kulu ka 'o'olo toto firi.

¹⁵ Ma na Anoeru Abu nia fata lau sulia na ru nai ki ka 'uri,

¹⁶ "Nau na 'Aofia, ma laona maedangi ne kai dao mai, nau kai alua ta alangaie falu fuada fuana famaurilada 'uri:

Nau kai alua taki nau ki 'i laona manatada, ma nau kai kede laona maurilada."✧

¹⁷ Ma na Anoeru Abu ka fata lau 'uri, "Na garoe kera ki ma na abulo ta'alaie kera ki, nau kai manatalugea na, ma nao nau si manata lau to'ona."✧

¹⁸ Aia, kada God ka manatalugea na ta'alaie, nao si bobola fua kwatelana lau ta afafue fua lafutailana ta'alaie ki.

Kulu kai dau ngasi ana fitoe kulu ana God

¹⁹ Wanefuta nau ki, sulia na maelana sa Jesus, kulu saitamana kulu kai leka nonira'a fuana rulae laona "kula abu 'asiana." ²⁰ Sulia sa Jesus nia saungainia na taale falu fua kulu fuana lekalae mai siana God, fua ne kulu kai mauri firi fainia. Nia sasi 'urinai ania na afafue ana nonina.

²¹ Kulu too na ana te 'inita fataabu lea 'asiana ne gwaungai fafia wane God ki. ²² Ma sulia ru nai ki, kulu kai dao siana God fainia folae ne mana, ma na famamanae ne ngasi, ma na manatalae ne falu, sulia kulu saitamana God fafalu kia na sulia sa Jesus. Ma kulu kai siuabua laugo

fuana fatailana God ne fafalu kulu na. ²³ Kulu saea fuana wane ki ne kulu manata kwaimakwali ana God. Ma kulu ka dau ngasi ana fitoe 'uria na ru be God nia fata alangai ana fua kulu ki, sulia kulu saitamana nia kai famamana na fatalana. ²⁴ Ma kulu ka manata sulia na kwaidorilae kia kwailiu, fua ne kulu ka kwai'adomi akulu kwailiu, ma kulu ka fatainia na kwaimanie fua kulu kwailiu ana ru lea ne kulu sasida ki. ²⁵ Aia, ma nao kulu si to fasia na okue fainia fosilana God, dia tani wane ne kera sasia. Boro ma kulu kai oku fua ne kulu ka radu kulu kwailiu, sulia kulu saitamana na maedangi ana olilana mai na 'Aofia sa Jesus nia karangi na.

²⁶ Dia kulu saitamana sui na famanatalae mamana ki, ma dia kulu inau go 'akulu ana sasilana ru ta'a ki, tama nao ta afafue si bobola go fainia lafutailana garoe kia ki. ²⁷ Ma dia ta wane sasi 'urinai, nia ka mau sulia nia makwalia na kwaekwae baita ma na ere 'ako'ako ne God kai fafunuia sa tifaida ne kera tatae suali nia. ²⁸ Ma ana kada be sui, sa ti ne ka aburongo ga 'ana ana taki sa Moses ki, ma dia ta ro wane naoma ta olu wane ka fata famamana ne wane nai garo, nao kera si manataia, kera ka saungia go. ²⁹ Ma dia ka 'urinai fuana taki sa Moses ki, na kwaekwae ne baita ka tasa fuana sa ti ne noni'ela ana na Wele God 'i ta'ena. Sulia na abulolana na wane 'urinai nia fatainia ne nia kwaisae na maelana sa Jesus Christ nao si 'initoa go, ma nia kwaisae na alangaie falu ne bobola ka fafalu nia, nao si 'initoa laugo. Aia, na wane 'urinai nia fata falia na Anoeru Abu ne kwaiofei ani nia. ³⁰ Kulu saitamana God be fata 'uri, "Nau kai duumae, nau na ne nau kwatea kwaekwae fuana wane ki, sulia na abulo ta'alaie kera ki." Ma na Kekedee Abu ka fata lau 'uri, "Na 'Aofia kai ketoa na wane nia ki." ³¹ Dia God mauri nia dau fafia ta wane fuana ketolana, na wane nai kai mau 'asiana.

³² Ma mulu ka manata to'ona kada 'afitai 'oro be kamulu ru 'i laona ki, kada kamulu eta too ana

madakwalae sa Christ. Sui boroi 'ana kamulu nonifi, mulu uu ngasi. ³³ Kera fanonifi kamulu, ma kera ka fata fali kamulu 'i maana wane 'oro ki. Ma ana tani kada, kamulu ka nonimabe fuana 'adolae fainia wane kwaimani kamulu ki ne tani wane kera fanonifi kera 'urinai. ³⁴ Aia, ma ana kada kera alu wane famamana ki laona beu ni kanie, mulu ka manataida, ma mulu ka 'afida. Ma mulu ka eele ga 'amulu ana kada wane ki kera laua na toorue kamulu ki tafau, sulia mulu saitamana mulu ka too lau ana toorue lea ka tasa ki ne nia toto firi 'i langi. ³⁵ Sulia 'urinai, nao mulu si mau. Dia mulu ka famamana ngangata ana God, mulu kai ngalia na kwaiarae nia fua mulu ne lea ka tasa. ³⁶ Mulu ka too ana mabetaue, fua ne mulu ka sasi sulia kwaidorilae God, ma mulu kai ngalia na ru ne nia fata alangainia fua mulu ki. ³⁷ Sulia na Kekedee Abu be fata 'uri,

“Karangi nia kai leka mai, ma nia nao si tau na.

³⁸ Ma wane 'o'olo nau ki, kera kai famamana ma kera kai mauri. Boroi ma dia sa ti boroi ana ne oli faburi sulia kera mau, nao nau si eele go faida.”[☆]

³⁹ Boroi ma kulu nao si dia na wane ne kera ngalia kwaekwae sulia kera 'ada ne oli faburi 'urinai. Kulu famamana God, ma nia ka famaui kia.

11

Kulu fito'ona God kai fulia fata alangaie nia

¹ Dia kulu fito'ona God, kulu saitamana kulu kai ngalia ru lea ki ne kulu kwaimakwali ana fasia nia, sui boroi 'ana kulu nao si ada to'oda 'ua.

² Aia, ma wane 'ua ki 'i nao mai, God alafafida sulia na fitoe kera ani nia.

³ Sulia fitoe kulu ki, kulu saitamana God nia saungainia na ru ki tafau ana fata totongaie nia. Ru ki tafau ne kulu ada to'ona, kera safali mai fasia ru ne nao kulu si ada to'oda ki.

⁴ Sa Abel be fito'ona God, ma nia ka kwatea na afafue nia fuana God

ne lea ka liufia na afafue ne sa Kein kwatea. Ma sulia na fitoe sa Abel, God ka saea nia 'o'olo, sulia God alafafia kwatee nia ki. Sulia sa Abel fito'ona God, na ru ne nia sasida ka famanata kia 'ua, sui boroi 'ana nia ka mae na.

⁵ Ma sa Enok ka fito'ona God, ma nao nia si mae, sulia God ngalia 'uria 'i langi, ma nao ta wane 'i ano si ada to'ona lau sa Enok. Ma na Kekedee Abu ka saea God eele 'asiana sulia sa Enok, ma God fi ngalia 'uria 'i langi.

⁶ Dia ta wane nao si fito'ona God, nao 'asiana God ka eele fafia. Sulia sa ti ne leka mai siana God, nia ka famamana ne God nia to na ma ka falea na wane ne kera leka mai siana ki.

⁷ Ma sa Noa fito'ona God, ma nia ka rosulia na fatae totongaie God ki fuana sulia na igwa ne kai dao mai. Nia ka famamana, sui boroi 'ana nia si ada to'ona 'ua na igwa nai. Nia ka rosulia God, ma ka saungainia te baru baita. Ma kada ne kafo baita ka fungu mai, nia fainia wane nia ki kera ka mauri. Ma kada nia sasi 'urinai, nia ka fatainia ne wane 'e'ete ki kera ta'a ma kera ka bobola fuana ngalilana na kwaekwae God. Ma God ka saea sa Noa nia 'o'olo sulia na fitoe nia.

⁸ Ma sa Abraham fito'ona God, ma nia ka rosulia na fatalana. God talaia nia ka leka fasia mae fere nia 'uria ta lofaa 'e'ete lau ana kula ne God fata alangai ana fua ne ka kwatea fuana. Nia ne sa Abraham ka fasia fere nia, sui boroi 'ana nao nia si saitamana 'ua ana 'i fai ne nia leka 'uria. ⁹ Ma kada nia ka dao ana lofaa ne God fata alangai ana, nia ka to dia na wane kwaita laona lofaa nai, ma nia ka to ga 'ana laona 'o'obe. Nia ka 'urinai laugo ana wele nia sa Aesak, ma koko nia sa Jakob. Keroa saitamana laugo ana na fata alangaie ne God saea fua sa Abraham nia to laugo fuadaro. ¹⁰ Sa Abraham to 'urinai, sulia nia kwaimakwali ana fere lea ne God saungainia 'i langi ne toto firi ma nao si sui.

[☆] 10:38 Habakuk 2:3-4

¹¹ Ma sulia na fitoe, sa Abraham bobola fainia nia ka too ana wele, sui boroi 'ana nia ka ngwaro, ma na 'afe nia ni Sera ka 'aba'ato laugo. Ma keroa ka too ana wele, sulia keroa fito'ona God kai famamana na fata alangaie nia. ¹² Boroi 'ana sa Abraham ka ngwaro ma leleka karangi ka mae, keroa too ana kwalafa 'oro 'asiana ki. Kera 'oro ka dia bubulu ki laona mamanga, ma na one sulia asi ne nao si bobola fua idumilana.

¹³ Aia, na wane nai ki kera fito'ona God, ma kera ka eta mae suifatai kera ka fi ngalia ru ki tafau ne God nia fata alangai ana fuada. Ma kera ka manata sulia na ru ne God nia fata alangai ana ki, ma kera ka saitamana kera kai ngalia ana kada 'e'ete. Ma kera ka saea laugo na fere ne kera too ana, nao lau na fere kera, sulia na fere mamana kera ne nia mai 'i langi. ¹⁴ Aia, ma na wane ne kera fata 'urinai ki, kera fatainia ne kera kwaimakwali ana na fere mamana kera. ¹⁵ Ma sa Abraham ma na wane nai ki laugo nao si manata na 'uria na fere kera be kera leka fasia. Si dia nia 'urinai, nia bobola ga 'ana fuada 'uria olilae 'i senai. ¹⁶ Boroi ma, kera ka nani 'uria na fere lea liufia na fere be kera fasia. Kera ka nani 'uria na fere kera 'i langi. Sulia na ru nai, God ka eele ana kada kera saea nia ana God kera, sulia nia sasi akau fuada na fere ni tolai 'i langi.

¹⁷⁻¹⁸ Kulu saitamana God nia fata alangai fuana sa Abraham, sulia na wele nia sa Aesak ne na kwalafa nia kai 'oro 'asiana. Ma ana kada God ka ilito'ona na fitoe sa Abraham, nia ka saea fuana ka saungia sa Aesak fuana afafue. Ma na fitoe sa Abraham ka nikila fafona na fata alangaie God fuana, ma nia ka sasi akau fuana saungilana wele mutai nia sa Aesak dia ta afafue. ¹⁹ Sa Abraham sasi 'urinai sulia nia kwaisae dia sa Aesak ka mae, God saitamana ka tae nia fasia mae. Ma ka 'urinai nia dia God taea sa Aesak fasia mae mamana.

²⁰ Sa Aesak laugo, sulia na fitoe nia ana God, nia ka falea na ro wele nia ki sa Jakob fainia sa Iso, ma

ka farongo ana te ne kai dao mai fuadaro.

²¹ Ma sa Jakob laugo, sulia na fitoe nia, nia ka falea welewane sa Josef ki ana kada nia makwalia mae. Ma nia ka uu ororo sulia fa kubau nia, ma ka fosia God.

²² Ma sa Josef laugo, sulia na fitoe nia, ana kada nia to na makwalia na maelana, nia fata ka saea fui wane Israel kera kai leka fasia fere 'i Ijip. Ma nia ka oduda laugo ana kada nai, kada kera ka leka, kera kai ngalia laugo na sulina faida.

²³ Aia, na maa sa Moses laugo fainia gaa nia, keroa fito'ona God. Sui boroi 'ana na kingi 'i Ijip ka fata totongai kera kai saungia kale welewane Jiu ki tafau, keroa si mau go. Ma kada sa Moses futa ana, keroa ka safungainia sulia olu madame ki, fua ne kera si saungia, sulia na wele nai adalae to'ona 'e lea 'asiana.

²⁴ Ma sa Moses ka fito'ona God laugo. Ma kada nia baita mai, nia noni'ela ana ne kera saea nia ana na wele keni sari na kingi ne sangonia.

²⁵ Boroi ma nia filia ga 'ana fua ka to fainia wane God ki, sulia nia nao si doria fua nia ka to lea ana falafala ana ta'alaie fua kada tu'u go. ²⁶ Ma nia ka manata ne nia lea fuana nonifie sulia na fitoe nia ana na Christ ne God kai kwatea mai. Ma nao nia si manata sulia na toorue baita ne nia ngalia 'i Ijip. Sulia nia makwalia na ru lea ki ne God kai kwatea fuana ana kada nia 'ua mai.

²⁷ Ma sulia na fitoe sa Moses, nia ka leka fasia 'i Ijip. Ma nao nia si mau go ana guisasue na kingi 'i Ijip. Nia dia sa Moses ada to'ona God ne nao ta wane si saitamana adalae to'ona. 'Urinai, sa Moses nia ka leka.

²⁸ Ma sulia na fitoe sa Moses, nia ka saea fuana fui wane Israel kera leka sulia na Fafanga ana Daofa Liue, ma kera ka usua na mae ana lume kera ki ana 'abuna kale sipsip, fua ne na 'ainsel ne God kwatea mai nao si saungia na fanaonao welewane kera ki, ma ka daofa liu fasia na lume kera ki.

²⁹ Ma sulia na fitoe fui wane Israel, nia kwate ma kera ka bobola too

fololae ana Asi Meo. Sulia God daroia na kafo ne kera ka leka dia kera fali fafona ano lalanga. Ma ana kada ne wane 'i Ijip ki kera lalida kau, kera ka ku kera ka mae tafau, sulia God sasia na asi baita ne ka fungu lau mai fafida.

³⁰ Aia, fui wane Israel fito'ona God. Ma ana kada kera dao ana fere 'i Jeriko, kera ka liu kalia na fa labu nai sulia fiu maedangi ki, sui God ka ogea na fa labu nai 'i ano. ³¹ Ma te keni sesele ne to laona fere ne 'i Jeriko, na satana ni Rahab, nia na keni famamana God. Sulia ana kada ro wane ne sa Josua odu keroa mai, keroa leka agwa mai fuana adalae to'ona nikilalae ana fere nai, ni Rahab ka 'adomi keroa. Sui, nao kera si saungia ni Rahab, ana kada ne fui wane Israel kera sau tafau ana wane ne kera aburongo ana God.

³² Ma nau sui basi 'urinai ana na fatae ne, sulia nao nau si too na ana ta kada fuana fata lau sulia na fitoe na wane dia sa Gideon, sa Barak, sa Samson, sa Jefta, sa Deved, sa Samuel, ma na profet ki. ³³ Sulia kera fito'ona God, ma tani wane ada kera firu ka liufia wane 'oro ana firue laona fere baita ki. Ma tani wane ada kera sasia ru 'o'olo ki, ma kera ka ngalia na te ki ne God nia fata alangai ana. Ma tani ai ada ana kada kera to karangia na lion ki, ma nao ta lion si 'aleda go. ³⁴ Ma tani wane ada lau, kera fito'ona God, ma na ere 'ako'ako baita si sarufida go. Ma tani ai ada lau, na malimae kera ki nao si bobola fuana saungilada. Tani wane ada, sui boroi 'ana kera ka ngwatautau, God fanikilada lau. Sui, kera ka lalia wane ni omee 'e'ete ki. ³⁵ Ma tani keni 'i nao mai, kera fito'ona God, ma na wele kera ki ne mae, kera ka mauri lau.

Aia, ma tani wane lau ne kera fito'ona God mai 'i nao ki, ma na malimae kera namusida na fuana mae. Boroi ma nao kera si doria go tafilae fasia nonifie nai, sulia kera saitamana lea ana ne kera kai tatae fasia mae 'uria maurie mana. ³⁶ Tani ai ada, na malimae kera ki kera fa'ekeda ma kera ka

namusida. Ma tani wane ada kera ka kani fafida ana seni ki ma kera ka alu kera laona beu ni kanie. ³⁷ Tani wane ada laugo, kera 'ui fauda leleka kera ka mae. Ma tani wane lau kera furida ana ro lifu rua ki. Ma tani ai ada kera ka saungida ana naife ni sauwanee ki, sulia na fitoe kera. Ma tani wane ada, kera ka 'afi ana na 'ungana sipsip fainia nanigot, sulia kera siofa 'asiana. Ma malimae kera ki ka falida ma kera ka famalagaigaida. ³⁸ Ma wane laona molagali ne nao kera si bobola na fua tolai kwailiu fainia wane 'o'olo nai ki. Ma tani wane ada kera fasia lume kera ki, kera ka liu kwailiu ga 'ada dia wane ne nao kera si too ana ta fere. Kera to 'i laona lofaa 'eke'eke ki, ma gwauna uo ki, ma laona faoda ki, ma kilu laona ano ki.

³⁹ Aia, God nia eele 'asiana fafia wane nai ki, sulia fitoe kera, boroi ma kera si ngalia ru ki tafau ne God nia fata alangai ana fuada, ⁴⁰ sulia God manata sulia ru lea ki ne to makwali kulu 'ua. Nia doria wane nai ki kera ka to makwalia ne kulu kai 'ado laugo faida, ana kada ne nia kwatea ru lea ki ne nia fata alangainia.

12

God na Maa kia

¹ Aia, ma na wane 'oro ne kera famamana God 'urinai ki, nia dia kera to fai kulu ana kada ne, ma kera ka adaada 'uria te ne kulu sasida. Nia ne kulu kai luka faburi na ana ru ki tafau ne fadole kia, ma na ta'alae ne dau bibi akulu ki. Sulia kulu dia na wane ne kera lae ana laee baita. Ma kulu kai lae nikila, leleka kulu ka dao ana kula kulu kai fasia ana. ² Ma kada kulu lae 'urinai, kulu kai alu maakulu ana sa Jesus, sulia nia ne lalina fitoe kia ki ma na wane ne sasia fitoe kulu ki ka kali'afu. Nia nonimabe ka mae ana 'airarafolo. Ma nao nia si manata sulia na 'ekelae ana mae 'urinai, sulia nia saitamana nia kai too ana eelelae 'i buri. Ma ana kada ne, nia to na 'i bali 'o'olo ana God, na kula ni 'initoe. ³ Mulu manata kau 'uria sa Jesus, wane ne to ngasi ga 'ana kada

wane ne kera to ga 'ada ana falafala ana ta'alaie kera fali nia. 'Urainai, nao manatamulu si dudu fasia fitoe kamulu ki. ⁴ Mulu ka susute fuana fualilana falafala ana ta'alaie. Boro ma ta wane amulu nao si mae 'ua ana fualilana ta'alaie.

⁵ Ma nao mulu si manata buro ana na fatae ni kwairaduilae be God saea fua mulu na wele nia ki, be 'uri,

“Wele nau 'ae, 'oe fafurongo lea kada na 'Aofia ka famanata 'oe.

Ma kada nia ka balufia 'oe, na manatalamu si dudu.

⁶ Sulia na 'Aofia ka fa'o'olosia na wane ne nia kwaimani fuada ki.

Ma nia ka kwatea kwaekwae fuana wane ne nia alafafida fua kera na wele nia ki.”[☆]

⁷ Mulu uu ngasi ana kada 'afitaie ki fuli fua mulu. Ma mulu ka alamatainia God ka fa'o'olosi kamulu, sulia ru nai nia fatainia ne God nia ada suli kamulu, ka dia na ta maa.

⁸ God saitamana ka fa'o'olosia wele nia ki tafau. Ma dia nao nia si fa'o'olosia 'oe, tama 'oe nao lau wele mamana nia. ⁹ Ma ana kada ne maa kia ki 'i seki laona molagali ne, kera fa'o'olosia kia, ma kulu kai fuusi baita ada. Ka 'urinae laugo, kulu kai alamatainia na Maa kia 'i langi kai fa'o'olosia kia, ma kulu kai too ana maurie firi.

¹⁰ Aia, maa kia ki laona molagali ne, kera fa'o'olosia kia sulia kada tu'u go, sulia na falafala ne kera kwaisae nia lea. Boro ma God fa'o'olosia kia fua nia ka 'adomi kia, ma nia fa'o'olosia kia fua ne kulu ka to 'o'olo laugo dia. ¹¹ Ma ana kada kera fa'o'olosia kia, kulu kai kwaimanatai sulia nia fii kia. Boro ma 'i buri'ana na fa'o'olosilae, kulu saitamana kulu kai too ana aroaroe sulia na abulolaka kai 'o'olo.

Na famanatalae fuana 'adomilana wane famamana ki

¹² Nia ne, mulu ka uu ngasi, ma mulu ka dau ngangata ana famamanae kamulu. ¹³ Ma mulu ka leka sulia na taale 'o'olo, fua ne na

wane ne famamanalada ngwatautau, kera si lukasia ana famamanae kera, boro ma na famamanae kera ki kai nikila.

¹⁴ Mulu ka sasi 'uria tolai ana aroaroe fainia wane ki tafau. Ma mulu ka sasi ngangata fua na abulolae kamulu ki ka 'o'olo tafau. Dia na maurilaka nao si 'o'olo, nia 'afitai kulu kai ada to'ona na 'Aofia.

¹⁵ Mulu ka sasi ngangata fua ne nao ta wane amulu si noni'ela ana na kwaiofeie God. Ma nao mulu si alamatainia ta wane ka falia na famamanae kamulu ki, dia ta 'ai be too 'ana fueru bubulo ki ma ka falia na wane ki. ¹⁶ Mulu ka adaada lea fua ne nao ta wane kai oee ma kera si manata baita ana God dia sa Iso. Sa Iso ka foli ana na totodae nia na welewane 'i nao 'uria te tiu ana fanga go. ¹⁷ Ma kulu saitamana, 'i buri'ana ne nia sasi 'urinae, sa Iso fi doria maa nia ka falea nia. Boro ma maa nia ka noni'ela ana, ma ka falea lalau na wanefuta nia, sulia nia 'afitai na fuana olitailana ru ki ne nia foli tafau na 'anida, sui boro 'ana nia ka gwafea maa nia ana na angilae.

¹⁸ Na taale 'uria daolae siana God ne kulu leka sulia, nao si usulia na taale ne wane Israel ki 'i nao. Sulia na ru ne kera dao karangia na, kera saitamana adalae to'ona, ma kera ka saitamana samolae to'ona. Sulia 'i senai na fa uo 'i Saenae ne saru ana ere, ma ka rorodoa 'i senai, ma na sasaule ka saule nikila. ¹⁹ Ma kera ka rongoa na lingena fa bungu, ma na lingena akwae baita God. Ma ana kada wane nai ki kera rongoa na linge 'i ru nai, kera ka mau, ma kera ka amasi nia fua nia si fata lau. ²⁰ Sulia kera mau 'asiana ana fatae God be 'uri, “Dia ta wane naoma ta ru mauri 'a'ala boro 'ana ne samo to'ona fa uo ne, mulu ka 'ui fauna leleka nia ka mae.”[☆] ²¹ Ma sulia na ru ne kera ada to'oda ki ana kada nai nia kwaifamaui 'asiana, sa Moses boro ka saea, “Nau ku mau ma ku lelebe 'asiana na.”[☆]

²² Ma kada ne, kulu nao si dao karangia na ru 'urinae. Sulia kulu dao na ana uo 'i Sion, na fere God

ne mauri, na fere baita 'i Jerusalem 'i langi. Nia na kula ne konilana molee 'ainsel ki kera to ana. ²³ Kulu oku mai fainia wele eteta God ki ne kera eele 'asiana, ma na satada kera kedea mai 'i langi. Ma kulu ka dao na siana God ne ketoa wane ki tafau. Ma kulu ka dao laugo siana na man-goda wane lea ki ne God fa'olosida. ²⁴ Ma kulu ka dao siana sa Jesus, na wane ne saungainia na alangaie falu fua kulu fainia God. Ma kulu leka mai 'uria 'abuna ne kera dila akulu, ne kwatea manatalugelae fuaka. Ma nia lea liufia 'abuna sa Abel ne akwa 'uria duumae.

²⁵ Mulu ka rosulia fatalana God. Sulia na wane be kera noni'ela ana rolae sulia God ana fa uo 'i Saenae, kera ngalia na kwaekwae baita. 'Urinai laugo, dia mulu ka noni'ela ana na wane ne fata mai fua kulu fasia 'i langi, mulu kai ngalia na kwaekwae laugo. ²⁶ Ka tau na mai, na molagali gelogelo sulia na lin-gena fatalana God. Sui ana kada ne, nia ka fata alangai ka 'uri, "Ta kada lau, nau kai geloa na molagali ne fainia 'i langi laugo." ²⁷ Ma na fatae nai, "ta kada lau" ka fatainia God kai geloa na ru ne nia saungainia ki, ma ka lafuda tafau, fua ne na ru ne to tari ki go ne ka ore. ²⁸ Sulia kulu to laona 'Initoe ne kera nao si gelogelo, kulu kai tangoa God, ma kulu kai faeelea God ana fosilana ma fatalana fabaitalae. ²⁹ Sulia God kia, nia saitamana malangisilana wane ki ana ere.

13

Falafala ne faeelea God

¹ Kamulu na wanefuta go ana sa Christ, mulu ka uu ngasi ana kwaimanie fua mulu kwailiu. ² Nao mulu si manata buro ana na kwalolana na wane dao ki. Sulia tani wane kera kwaloa wane ki laona lume kera, boroi ma kera si saitamana ne wane be kera 'ainsel ki lalau. ³ Aia, mulu si manata buro laugo ana wane ne kera to laona beu ni kanie ki. Mulu ka ada lea sulida,

dia ne mulu to faida laona beu ni kanie. Ma mulu ka 'adomia laugo na wane ne kera too ana 'afitaie ki, dia ne kamulu too laugo ana 'afitaie faida.

⁴ Aia, nia ka lea fua mulu tafau mulu ka fabaita na to okue ana araie. Mulu ka to mamana fuana arai kamulu ki ma 'afe kamulu ki. Sulia God kai kwatea kwaekwae fuana sa ti ne abulolana bilia ma ka oee ana oeelae.

⁵ Aia, mulu ka aluge fasia dorilana na malefo 'oro. Ma mulu ka eele ana te ki ne mulu too ana. Sulia God be saea, "Nao nau si leka fasi kamulu, ma nao nau si noni'ela ani kamulu." ⁶ Sulia 'urinai, kulu kai fata nonira'a 'uri, "Na 'Aofia na ne wane kwai'adomi nau. Sulia ne, nau nao si maungia ta te ne wane ki sasia aku."

⁷ Nao mulu si manata buro lau ana wane fanaonao kamulu ki ne kera famanata kamulu ka sui na ana fatalana God. Mulu ka manata sulia na maurie lea kera ki fainia maelada. Ma mulu ka sasi sulia na fitoe kera ki.

⁸ Sa Jesus Christ toto si tatala. Nia bobola ga 'ana dia 'i roki, ma 'i ta'ena, ma na kada ne si dao 'ua. ⁹ Ma mulu ka to fasia famamanalana na famanatae 'e'ete ki ne nao si mamana. Kwaiofeie God fua kulu ne fanikila na maurilaka. 'Urinai ne ka kwai'adomi akulu, boroi ma rolae sulia na taki ana fanga ki, nao si kwai'adomi go akulu.

¹⁰ Boroi ma wane ne kera 'idufa leka sulia taki Jiu ki ana afafue, nao kera si too ana ta nikilalae fuana ngalilana ru lea ki ne leka mai fasia afafu ana sa Christ. ¹¹ Mulu saitamana, kada ne fui wane Israel kera kwatea afafue sulia kera doria na kwaifataboilada fasia na ta'alae kera ki, na 'inita fataabu ka ngalia mai 'abuna ru mauri 'a'ala ki 'i laona Beu Abu ana "kula abu 'asiana." Aia ma na noni ru ki ne kera afafu ana, kera ka sungia 'i maa fasia laona fere. ¹² Ma nia ne kwate ma sa Jesus boroi ka mae laugo 'i maa ninimana fere 'i Jerusalem, fua ne ka fafalua na wane fasia ta'alae kera ki ana

na 'abuna. ¹³ Nia ne kwate kulu ka leka siana 'i maa ninimana fere 'i Jerusalem fua ne kera ka fa'eke kia dia kera sasia ana sa Jesus. ¹⁴ Sulia laona molagali ne, nao kulu si too ana ta fere ne toto firi. Boro ma kulu kwaimakwali ana na fere 'i langi ne kai dao mai. ¹⁵ Nia ne, kulu kai tangoa God ana kada ki tafau. Na tangolae nai, nia na afafue kulu fuana God sulia sa Jesus ne kulu saea ana na 'Aofia kia. ¹⁶ Nao mulu si manata buro ana sasi lealae ma na kwai'adomie amulu kwailiu. Sulia na abulolae 'urinai ne nia dia na afafue laugo ne God eele fafia.

¹⁷ Mulu ka rosulia na fanaonao kamulu ki. Kera ada sulia na mango-mulu, ma kera kai fulangainia raoe kera ki fuana God. Ma dia mulu rosulia na fatae kera ki, kera kai eele 'asiana fafia na raoe kera ki. Ma dia nao mulu si ro go sulida, kera kai kwaimanatai fafia na raoe kera ki, ma 'afitai kera kai 'adomi kamulu.

¹⁸ Ma mulu ka inau ana folae fua malu. Kalu saitamana ne nao ta ru ta'a go laona abulolamalu, sulia kalu sasi 'uria sasilana ru lea ki ana kada ki tafau. ¹⁹ Ma nau ku gani kamulu, mulu ka foa fuaku, ne God kai olitai 'ali'ali mai aku siamulu.

Na folae

²⁰⁻²¹ God taea na 'Aofia kia sa Jesus fasia na mae. Ma sulia na afafue sa Jesus ana maelana, nia ka dia ta wane ne ada sulia na sipsip nia ki. Ma God ka saungainia na alangaie falu ana afafue sa Jesus. Ma na alangaie nai nao si sui. Aia, nau ku foa fua ne God ana aroaroe kai kwatea na ru lea ki tafau ne mulu bobo 'urida ne mulu ka sasia kwaidorie nia. Ma nau ku foa laugo ne sa Jesus Christ kai 'adomi kamulu, ma mulu ka fulia na ru ki ne God eele fafia. Ma kulu kai tangoa sa Jesus Christ toto firi! Iu, nia 'urinai.

Fatae 'isi ki

²² Wanefuta nau ki 'ae, nau ku amasi kamulu fua mulu ka fafurongo mabe fuana fatae ni kwairaduilae nau ki fua mulu. Sulia na kekedee nau, nao si gwala go.

²³ Nau ku doria ku farongo kamulu ana na wanefuta kulu sa Timoti nia ru na 'i maa fasia na beu ni kanie. Dia nia dao 'ali'ali mai 'i seki, nau kai talaia mai fai nau fua ka ada to'omu.

²⁴ Mulu ka kwatea fata lealae kalu fuana wane fanaonao kamulu ki tafau, ma fuada wane God ki tafau ne kera to fai kamulu. Na wanefuta kia ki fasia 'i Itali, kera kwatea laugo fata lealae kera ki fua mulu.

²⁵ Nau ku foa fua kwaiiofeie God kai to fai kamulu tafau.

Na Kekedee Fasia Sa Jemes

Sa Jemes ne wane 'oro kera kwaisae nia wanefuta sa Jesus ne ra mai ka 'initoa fuana wane famamana ki 'i Jerusalem. Kada na wane Jiu 'i Jerusalem ki kera saungia sa Stefen, wane famamana 'oro ki kera ka tafi, kera ka to ana kula ki tafau laona molagali. (Ada to'ona ana Acts 7:54-8:4) 'I buri'ana, sa Jemes nia to ga 'ana 'i Jerusalem. Laona kekede ne, sa Jemes fata sulia ru 'oro ki ne wane famamana ki kera kai sasida. Ru baita ne sa Jemes nia kedea ne wane famamana ki, nao kera si saea go ne fua kera famamana na, boroi ma kera kai sasia ru ne leka sulia manatana God ne fatainia fitolada. Na wane famamana ki nao kera si to lau sulia saitamarue ta'a ana molagali. Boroi ma kera kai to sulia liotoe God fasia mai 'i langi.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Famamanae ana God 1:1-18

Sasilana ru lea ki 1:19-2:26

Na famanatalae sulia fatae 3:1-18

Na manatalae laona molagali 4:1-5:6

Ru 'isi sa Jemes saea fuana sasilana 5:7-20

¹ Nau sa Jemes na wane rao God ma sa Jesus Christ na 'Aofia. Na fata lealae nau ki fua mulu wane God ki tafau, ne mulu to takalo kwailiu 'i laona molagali.

Mulu uu ngasi kada mulu dao to'ona ilitoe fua sasilana ru garoe

² Wanefuta nau ki, kada mulu dao to'ona ilitoe 'oro 'e'ete kwailiu ki, mulu ka eele, ma mulu ka manata sulia ru nai kai lea fua mulu. ³ Mulu saitamana, kada mulu dao to'ona na ilitoe, ma mulu ka famamana ngangata, tama famamanae kamulu kai nikila 'asiana. ⁴ Mulu uu ngasi 'urinai fuana suilana kada, fua kamulu wane kali'afu ne rafo ki.

⁵ Boroi ma dia ta wane amulu nao si too ana liotoe fuana uulae 'usia ilitoe, nia kai gania God, ma

God kai kwatea fuana. Sulia God nia eele 'asiana fua kwatelana mai ru 'oro ki fuana wane ki tafau, ma nia nao si balufia go ta wane ne gania. ⁶ Kada ta wane nia gania God, nia kai fito'ona God ma nao nia si manata ruarua dia nia doria kwai'adomie. Ma dia ti ne manata ruarua 'urinai, nia dia na nanafo ana asi be na sasaule saulia ma ka sakolangainia. ⁷⁻⁸ Na wane 'urinai, nia too ana ro manatae wane ki ana abulolana tafau, sulia ne manatana nao si ngado ana te ru. Sulia nia 'urinai, nia nao si fia go ne na 'Aofia kai kwatea ta ru fuana.

⁹⁻¹⁰ Wanefuta nau ki, sui boroi 'ana tani wane amulu ka siofa ma tani wane ka todaru, mulu tafau go mulu kai eele, sulia God fa'initoa wane siofa ki, ma ka fatu'ua wane todaru ki. Sui boroi 'ana ta wane ka todaru ka baita, na ru 'oro nia ki kai funu, dia takana 'ai lea ki ne taka, nia ka to go sulia ka kada kokoru. ¹¹ Ma kada na sato tae mai ma ka satofia takana 'ai nai ki, kera ka kuku, ma ka mae na 'ada, ma kera ka 'asida 'i ano, ma kwangalada kai sui laugo 'ana. Ma nia kai 'urinai laugo fua na wane todaru, nia kai mae laugo ana kada nia kai sasia ta raoe ni toda malefolae fuana talana.

Ilitoe fuana ta'alaie nao si leka mai fasia God

¹² 'Oilakie fuana wane ne dao to'ona na ilitoe 'oro ma na famamanae nia ka ngado ga 'ana. Sulia, kada ne wane nia famamana ma ka susute laona ilitoe ki, God kai kwatea na maurie firi fuana. Na maurie firi nai, God eta fata na ana fuana wane ne kera kwaimani ana ki. ¹³ Nia nao si lea fuana ta wane kwaisae God na ne kwatea ilitoe fuana sasilana ta ru ne ta'a. Nao nia si lea fua nia ka manata 'urinai, sulia God 'afitai ka ilito'ona ta wane fua sasilana ta ru ne ta'a, ma ka 'afitai laugo fuana ta wane ne ka ilito'ona God fua sasilana ta ru ne ta'a. ¹⁴ Na kwaidorie ta'a ana wane talana ne ilito'ona ma ka lafu nia fuana fulu ru garoe. ¹⁵ Ma na kwaidorie ta'a nai kai baita ma nia ka alua ta ru ne ta'a

'asiana. Ma kada ru ta'a nai ka baita, nia kai talaia na wane 'uria mae.

¹⁶ Nia ne, wanefuta lea nau ki 'ae, nao mulu si alamatainia ta wane ka 'olofi kamulu sulia famanatalae ne ki. ¹⁷ Sulia ru lea ki tafau ne safali mai fasia God 'i langi. Ma ka 'afitai fua God ka tatala ana falafala nia 'ana talana. Sulia nia nao si dia ru ki 'i lofana salo ne nia saungaida kera ka tala mai, ma kera ka 'idu, ma kera ka tatala, ma kera ka rorodoa.

¹⁸ God ka fili kia ma ka kwatea maurie falu fuaka ana fatae mana nia. Nia sasi 'urinai fua kulu kai talingai ka liufia na ru ne nia saungaida ki.

Mulu kwaloa ma ka rosulia na fatalana God

¹⁹ Wanefuta lea nau ki 'ae, mulu ka manata lea sulia na fatalaku ne 'uri: Mulu ka nonimabe fuana fafurongolana, ma nao mulu si 'ali'ali fuana fatalae, ma nao mulu si guisasu 'ali'ali. ²⁰ Dia ta wane nia guisasu, 'afitai nia ka fulia ta ru 'o'olo ne God doria. ²¹ Nia ne mulu lukasia na sasilana ru ta'a ki, ma mulu kari abulo fasia ta'alaie kamulu ki tafau. Ma mulu ka nonimabe fua rolae sulia na fatalana God ne nia alua na laona maurilamulu, ma ka bobola fuana ka famaui kamulu.

²² Nao mulu si suke kamulu talamulu, alamia mulu ka kwaisae rongolana go na fatalana God ne lea. Nao si 'urinai lau! Nao mulu si fafurongoa ga 'amulu fatalana God, boroi ma mulu kai rosulia ru ne nia saea ki laugo. ²³ Na wane ne nia rongoa ga 'ana na fatae ne ki, ma nao nia si sasi go sulia ru ne nia rongoa ki, nia dia na wane ne ada to'ona nununa maana ne bilia laona ta tae iroiro. ²⁴ Ma na wane nai, burina ne nia iro lea ana talana, nia ka leka na 'ana, ma ka manata buro 'ali'ali na ana maana adalae to'ona 'uta be. ²⁵ Boroi ma na wane ne iro lea ana taki God ki, ma nao nia si rongoa ga 'ana ma ka manata buro, ma nia ka sasia ru ne taki ki saea, God kai falea ana ru ki tafau ne nia sasida. Sulia taki God ki nia lea tafau, ma ka fasakwadola wane ki.

²⁶ Dia ta wane kwaisae nia leka na sulia falafala God ki, boroi ma

nia nao si dau fafia fatalana, nia suke nia ga 'ana talana, ma foa nia ki nao si mamana. ²⁷ God na Maa kia nia saitamana ga ana wane ne kera fosi nia mamana ki, ma kera ka sasia ru lea ki fuana wane ki, dia na 'adomilana gwa 'oru ki, ma wele inomae ki ne kera too ana 'afitae ki. Wane 'urinai ki, nao kera si alamatainia ru ta'a ki laona molagali fuana falilana falafala lea kera ki.

2

Nao mulu si efaefa

¹ Wanefuta lea nau ki 'ae, sulia mulu famamana sa Jesus Christ na 'Aofia kia ne 'initoa, nao mulu si efaefa go safitana wane ki ana adalae to'ona go bali 'i maa. ²⁻³ Dia ta ro wane keroa dao mai ana na okue kamulu, ta wane ne wane tooru ma ta wane ka siofa. Na wane tooru nai ka 'afi ana maku lea 'asiana ki, ma ka alua na fa kome lea ma na ru ngwabinabina ana kakauna. Ma kada mulu ada to'ona ana, mulu ka fa'initoa, ma mulu ka fata 'uri, "Leka mai, 'oko gouru lea 'amu 'i seki." Sui, na wane siofa ne ka 'afi mumu ga 'ana ana na mumui maku, mulu ka fata 'uri, "'Oe uu 'amu sena, naoma 'oko gouru 'amu 'i ano ninimana 'aeku." ⁴ Dia mulu sasi 'urinai, mulu garo, sulia mulu daro ana wane 'urinai ki, ma mulu ka efaefa sulia manatalae ta'a kamulu ki.

⁵ Nia ne, wanefuta nau ki 'ae, mulu fafurongo basi mai. God nia filia wane ne kera siofa laona molagali ne fua kera ka too ana famamanae baita. Ma nia ka filia wane 'urinai ki fua kera ka too ana 'Initoe ne nia eta fata na ana fuana kwatelana fuana wane ne kera kwaimani ana ki. ⁶ Boroi ma kamulu ne mulu dalea 'asiana wane siofa ki. 'Uri ma sa ti ne sasia na ta'alaie fua mulu, ma ka ngali kamulu 'uria na kwaekwae? Na wane tooru ne ki! ⁷ 'Uri ma mulu kwaisae sa ti ne falia na sataeru lea sa Jesus Christ ne mulu too laugo ana? Wane tooru ne ki!

⁸ Dia mulu kai rosulia na taki baita ka tasa ana na 'Aofia, tama nia kai lea fua mulu. Nia saea

laona Kekedee Abu ki ka 'uri, "Oe kwaimani ana tolamu ka dia laugo ne 'oe kwaimani amu talamu." ⁹ Boro ma dia mulu efaefa safitana wane ki ana adalae to'oda ga ana bali 'i maa, tama kamulu abulo garo na. Na taki ki na ne fatainia mulu abulo garo. ¹⁰ Mulu saitamana, dia ta wane rosulia ru ki tafau ne taki ki saea, boro ma ta te ru go ana taki nai ki ne wane nai nao si rosulia, nia 'oia taki nai ki tafau. ¹¹ Sulia God nia fata 'uri, "Nao mulu si oee." Ma nia ka fata laugo 'uri, "Nao mulu si sauwane." Dia ta wane si oee, boro ma nia sauwane, nia 'oia taki nia God ki. ¹² Taki God ki ne fasakwadola wane ki fasia ta'ala, ma taki nai ki laugo ne God kai keto kamulu ana. Nia ne, mulu kai adaada lea fua te ki ne mulu saea ma mulu ka sasida. ¹³ Sulia kada God nia ketoa wane ki, nia nao si manataia ta wane ne nao si manataia wane 'e'ete ki. Ma na wane ne kwaimanatai ma ka sasi lea fuana wane ki, God kai manataia, ma ka sasi lea fuana ana kada nia kai ketoa wane ki.

Raoe lea ki fatainia fitoe ana God

¹⁴ Wanefuta ki 'ae, nia nao si lea fuana ta wane ka saea nia famamana God, dia nia nao si sasia go ta ru lea fuana fatailana na famamanae nia. Na famamanae 'urinai nia 'afitai ka famaui nia. ¹⁵ Dia ta wanefuta 'amulu, naoma ta waiwane 'amulu nao si too ana ta maku naoma ta fanga, ¹⁶ ma mulu ka fata ga 'amulu 'uri fuana, "Nao 'oe si manata 'abero lau, 'oe leka, ma 'oko 'afi lea, ma 'oko fanga abusu 'amu." Dia mulu fata 'urinai, ma nao mulu si kwatea go ta ru fuana 'adomilana, tama nao lau na kwai'adomie nai. ¹⁷ Nia ne, dia ta wane saea nia famamana God, boro ma nia nao si sasia go ta ru lea, na famamanae 'urinai nao si mamana go.

¹⁸ Alamia ta wane fata 'uri, "Tani wane kera ka fi famamana, ma tani wane 'e'ete kera ka fi sasia ru lea ki." Boro ma nau ku saea, dia ta wane nia nao si sasia ru lea ki, nia fatainia ne na famamanae nia ana God nao si mamana. Sulia na wane

ne famamana, nia kai fatainia laugo famamanae nia ana sasilana ru lea ki. ¹⁹ Nau ku saitamana mulu famamana sae te God go ne nia to, ma na ru nai ka lea 'asiana. Boro ma na anoeru ta'a ki boro kera famamana laugo ana te God go ne nia to, ma ru nai ne kwatea kera ka mau ma kera ka lebe. ²⁰ Nao mulu si oewanea! Nau ku fatainia fua mulu, dia ta wane saea nia famamana God, boro ma nao nia si sasia go ru lea ki, na famamanae 'urinai nia ru 'o'oni ga 'ana. ²¹ Mulu saitamana na ne kulu futa ana kwalafa sa Abraham. 'Uri ma 'uta ne God ka saea sa Abraham ne na wane 'o'olo? Nia sasi ru lea ki ne kwatea ma nia ka 'urinai. Sulia nia alua na 'alakwa nia 'i fafona fulifue fuana afafuelae nia fuana God. ²² Mulu ada madakwa na ana ne sa Abraham famamana God ma ka sasia laugo ru lea ki. Ma ru lea nai ki na ne, nia kwatea ma famamanae nia ka kali'afu. ²³ Ma na ru lea ne sa Abraham sasia, nia fatainia ne Kekedee Abu ki be 'uri, "Sa Abraham nia famamana God, nia ne God ka saea nia ana na wane 'o'olo, sulia na famamanae nia." Nia ne, kera ka saea ana wane kwaimani God. ²⁴ Mulu ada saitamana na ana, kada ta wane sasia ru ka lea, nia ne God ka fi saea ana na wane 'o'olo. Ma nao lau sulia na famamanae te bali ga 'ana.

²⁵ Ma nia dia laugo ni Rahab na sesele be. Nia saea fuana ro wane be 'i Jiu ki fua keroa ka agwa laona lume nia. Sui 'i buri'ana, nia ka 'adomi keroa fua keroa ka tafi sulia ta taale 'e'ete na 'ana. Nia ne, sulia ru lea ne ni Rahab sasida ki, God saea nia keni 'o'olo.

²⁶ Nia ne, dia na noni ru ne ka nao ta mangoiru 'i laona, na noni ru nai ka mae. Nia 'urinai laugo ana famamanae. Dia ta wane saea nia famamana God, boro ma nao nia si sasia go ta ru lea, na famamanae nia nao si mamana laugo.

3

Wane famanata ki kera dau fafia fatalada

¹ Wanefuta nau ki 'ae, nia nao si bobola ne wane 'oro ki 'i safitamulu ne kera doria famanatalana wane ki. Mulu saitamana, kalu wane ne famanata ki, God kai keto kalu ka liufia wane ki tafau. ² Kulu tafau go ne kulu abulo garo ana kada 'oro ki. Boro ma, dia ta wane ka dau fafia fatalana, nia na wane kali'afu na. Ma nia ka bobola fua kai dau fafia maurilana tafau. ³ Ru nai 'e dia ta lifu salo tu'u be kera alua ana ngiduna hos, ma kera ka abulotainia na nonina hos tafau ana na lifu salo tu'u nai, fua ne nia ka leka ana ta kula ga 'ana ne kera doria nia leka 'uria. ⁴ Ma na reba 'ai tu'u fuana liliulana na baru ka 'urinai laugo. Boro 'ana na baru ka baita, ma na sasaule baita ka kwaea, na reba 'ai tu'u nai nia bobola ga 'ana fua liliulana na baru nai fua ne kai leka sulia manatana na wane ne baita ana ngalilana na baru. ⁵⁻⁶ Ma na ngiduna wane ka 'urinai laugo, sui boro 'ana nia ka tu'u, nia fata naunau 'asiana sulia ru baita ki.

Fatalana wane ki ka dia laugo na ere. Boro 'ana ta meamea ere, kada nia saru nia saitamana ka sarufia ga 'ana ta kada gano baita. Na fatalana wane ne fungu ana na ru ta'a 'oro 'urinai ki laugo. Nia ta ru tu'u ga 'ana ana maurilaka, boro ma nia saitamana falilana maurilaka tafau. Sulia na ru ta'a ne wane ki kera saea ki, nia safali mai fasia sa Saetan, ma ka falia na maurilana na wane.

⁷ Na wane saitamana ka faraoraoa ga ana ru mauri 'a'ala kwasi ki, ma no ki, ma loi ki, ma ie ki. ⁸ Boro ma na wane nao si too go ana ta nikilalae fua faraoraolana na fatalana talana. Sulia na fatalana wane nia ta'a 'asiana, ma ka saea ru 'afae 'asiana ki fua falilana na wane, ma ka 'afitai fua ta wane ka dau fafia fatalana.

⁹ Ana fatalaka ne, kulu tangoa ana na 'Aofia ma na Maa kia, ma kulu ka agia laugo ana tani wane ne God saungaida ka dia nia laugo. ¹⁰ Na fatae lea ma fatae ta'a ki kera ru sui go mai fasia te ngiduiru nai. Wanefuta nau ki 'ae, ru 'urinai ki nao si lea. ¹¹ Na kafo fainia na

asi 'afitai keroa ka ru mai fasia te maebusu. ¹² Na 'ai ne kera saea ana figi, 'e 'afitai ka fungu ana na fue 'ai ne kera saea ana na olif. Ma na kwalo ne kera saea ana na grep, 'e 'afitai ka fungu ana na fue figi. Ma ka 'afitai fua kafo ni ku ka busu mai fasia na asi.

Na raoe lea ki fatainia ne 'oe too ana saitamarue fasia God

¹³ Dia ta wane amulu ne saea nia too ana na saitamarue ma ka saitamana na ru ne God doria kulu kai sasida ki, wane nai kai fatainia na saitamarue nia ana sasilana ru lea ki, ma ka fatu'u nia talana. ¹⁴ Boro ma dia manatalamulu fungu ga 'ana ana 'ugalae, ma na guisasulae, ma ogalulumilae, tama nao 'oe si tango 'oe talamu ne 'oe ta wane saitamaru, sulia nia nao si mamana go. ¹⁵ Na saitamarue 'urinai nao si leka mai fasia God 'i langi. Ru nai ki leka mai fasia wane ki ga 'ana laona molagali ma sa Saetan. ¹⁶ Ana kada ne manatana wane nia fungu ana na 'ugalae, ma na guisasulae, ma ogalulumilae, tama nia fainuia ga 'ana ru ki tafau, ma ru ta'a 'oro ne fuli laugo.

¹⁷ Boro ma na wane ne to ana na saitamaru ne safali mai fasia God, nao nia si sasia ta ru ne ta'a. Ma nia nao si doria firue. Nia kwaimani lea fainia wane ki tafau, ma ka nonimabe fua rongolana wane ki, ma ka to ana kwaimanataie fuana wane ki, ma ka sasi lea fuada. Ma nia ka mabe fainia wane ki tafau, ma nia si manata ruarua, ma nao si suke ana abulolana. ¹⁸ Na aroaroe dia na mege 'ai. Na wane ne kera luia na wane fasia firue, kera ne wane kera fasia na mege 'ai nai. Ma kera ka konia na abulolae lea.

4

Nao mulu si leka sulia ta'alana ru laona molagali ki

¹ 'Uri ma mulu saitamana na ru ne kwatea ma mulu ka olisusu, ma mulu ka doria firue? Ta manatae wane fuana dorilana ru 'oro ki fua mulu tala'amulu ne sasi 'urinai amulu! Na manatalae ta'a 'urinai ki

ne firu fainia manatalae lea kamulu ki. ² Mulu doria 'asiana ru 'oro ki, boro ma nao mulu si too ana, nia ne mulu ka doria sauwane. Ma ana kada nao mulu si ngalia na ru ne mulu doria 'asiana, mulu ka safalia na olisusue, ma mulu ka firu na 'amulu. Kamulu saitamana na ru ne sasia ma mulu si too ana ru ne mulu dorida ki, sulia nao mulu si gania go fasia God. ³ Mulu gania God 'uria ru ki ma nao mulu si ngalida, sulia ne manatamulu nia ta'a. Ma mulu ka doria ga 'amulu ru ne kwatea na noni eelelae fua mulu talamulu ga 'ana.

⁴ Ma mulu ka leka ga 'amulu fasia God, dia ta 'afe ne leka ga 'ana fasia na arai nia. Dia mulu kwaimani fainia ru ta'a ki laona molagali, 'urinai mulu malimae ana God. Dia ta wane doria lekalae sulia na manatae laona molagali, nia 'afitai nia ka leka sulia na manatalae God. ⁵ Mulu saitamana na ana na Kekedee Abu ne 'uri, "God nia susuli lea 'asiana ana na Mangoiru ne nia alua laona maurilaka."* Kada God nia fata 'urinai nao nia si fata 'o'oni ga 'ana. ⁶ Ma na kwaimanie God nia baita fuaka. Nia ne na Kekedee Abu ki ka fata 'uri, "God noni'ela ana wane naunau ki, boro ma nia kwatea kwaiofeie fua na wane ne marabibi ki."

⁷ Nia ne, mulu ka fatu'u kamulu talamulu, ma mulu ka sasia na ru ne God nia saea. Mulu ka uu ngasi 'usia sa Saetan, fua nia ka tafi fasi kamulu. ⁸ Mulu 'idu karangia mai God fua nia ka 'idu karangi kamulu laugo mai. Mulu ka fafalu maurilamulu! Mulu ka lukasia ru ta'a 'oro ne kamulu sasida ki! Nao mulu si manata ruarua ana rolae sulia God. ⁹ Mulu ka kwaimanatai ma mulu ka angi fafia ta'alaie kamulu ki, sulia nia nao si lea ne mulu ka ngwaela ma mulu ka eele. ¹⁰ Ma mulu ka marabibi 'i maana na 'Aofia fua nia kai fabaita kamulu.

Nao mulu si fata falia wane ne kera famamana

* **4:5** Naoma "Na mangoiru ru ne God nia alua ana kulu, nia too ana na kwaidorie ne ka nikila 'uria na dorilana na ru 'oro 'e'ete ki."

¹¹ Wanefuta ki 'ae, mulu to fasia fata falilamulu kwailiu. Dia mulu fata falia ta wane ne famamana laugo ana sa Christ, naoma mulu ka ngenge nia, tama kamulu ngengea taki God ki. Ma ana kada mulu ngengea taki ne ki, kamulu nao lau wane fua rolae sulia taki ki. Kamulu talamulu sasia mulu ka dia lalau wane fua ketolana taki ki ne garo naoma ka 'o'olo. Ma kada mulu sasi 'urinai, mulu si ro go sulia taki ki. ¹² God kwatea taki ki, ma nia kai keto kia 'anida. Nia taifilia go ne bobola fua famaaurilana wane ma fua saungilana wane. 'Urinai nao 'oe si too ana ta nikilalae fua ngengeana wanefuta 'oe ne famamana laugo.

Wane todaru ki nao kera si lafuda tala'ada

¹³ Tani wane amulu tala manata sulia ru ki laona manatamulu ka fata 'uri, "Ta'ena naoma malakwasi, kalu kai leka na 'uria te fere baita. Ma kalu kai to mai senai sulia te fangali, ne fua kalu kai sasia rae kalu ki fua todalana malefo 'oro ki." ¹⁴ Aia, nau ku saea fua mulu, nao ta wane amulu si saitamana ta te ne kai dao mai malakwasi. Sulia kulu dia ga 'akulu gwa salo 'ofodangi ne sakatafa mai, ma wane ki kera ka ada to'ona, sui ka nao laugo 'ana. ¹⁵ Tala'ana ru mulu kai saea nia 'uri lalau, "Dia God alamatainia kulu ka mauri tau kau, kulu kai sasia te ne kulu manata to'ona ki." ¹⁶ Boro ma mulu fabaita kamulu 'asiana, ma mulu ka tango kamulu talamulu ga 'ana. Sasilana ru 'urinai ki ne nia garo 'asiana.

¹⁷ Nia ne, ana kada ne ta wane saitamana ru lea ki fua sasilana, ma nao nia si sasia go, na wane nai nia abulo ta'a na.

5

¹ Ma kamulu wane ne mulu tooru ki, tala'ana fua mulu angi baita, ma mulu ka omaee ana kada ne. Sulia na 'afitaie ne kai dao to'omulu nia baita 'asiana. ² Sulia toorue kamulu ki kai fura. Ma maku kamulu ki,

subu ki kai 'anida. ³ Ma na malefo kamulu ki kai fura tafau laugo. Aia, God kai ada to'ona na tooru ne fura, ma nia kai kwae kamulu ana ere, sulia mulu takomainia toorue kamulu ki ana maedangi 'isi ne ki. ⁴ Kamulu fafurongo lea! Mulu sukea wane ne kera rao laona oole kamulu ki ma mulu nao si folida go. Kera guisasu ma kera ka gania 'Aofia God fua ka keto kamulu. Ma God ne nia gwaungai fafia ru ki tafau, nia rongoda.

⁵ Ana kada ne, mulu too 'asiana ana ru lea 'oro ki. Ma mulu too ana na ru nai ki ma mulu eele 'asiana fainia. Boroï ma mulu dia na buluka ne kera fakobua, fua ka bobola fuana maedangi ne kera kai saungia ana. ⁶ Ma mulu ketoa ma mulu ka saungia na wane 'o'olo ki, sui boroï 'ana nao kera si tatae suali go fua mulu.

Mulu ka susute kada mulu nonifi

⁷ Wanefuta nau ki 'ae, mulu mabetau, kada mulu kwaimakwali fua maedangi na 'Aofia kai dao mai. Mulu manata basi sulia kada ne wane nia rao 'i laona oole, nia mabetau makwalia na ute ne ka 'aru basi, sui nia ka fi kwaimakwali ana ngeda rulae. ⁸ Mulu ka mabetau laugo. Mulu ka uu ngasi go 'amulu, sulia maedangi na 'Aofia fuana dao-lae mai nia karangi na.

⁹ Wanefuta ki 'ae, nao mulu si 'ugania ta wane amulu, fua ne God nao si keto kamulu. Sulia God sasi akau na fua ketolana wane ki tafau. ¹⁰ Wanefuta ki 'ae, mulu manata basi sulia profet be 'i nao ki, be kera fata ana satana God. Sui boroï 'ana wane ki kera ka fulia ru ta'a 'oro ki 'anida, kera susute aroaro ga 'ada. Ma kamulu boroï, mulu kai sasi laugo di kera. ¹¹ Kulu saitamana, kera eele sulia famamanalada nia ngado. Mulu rongoa tafau na fatae be sulia sa Job. Na ru ta'a 'oro 'asiana ki be dao to'ona, boroï ma nia famamana ga 'ana God. Ma 'i buri, God ka ada suli nia, sulia God kwaimanatai ana wane ki, ma ka doria 'asiana 'adomilana wane ki.

¹² Wanefuta ki 'ae, ta ru baita fua mulu ka saitamana nia 'uri, nao mulu si fata alafu 'uri, "Nia mamana mai 'i langi," naoma, "Nia mamana mai 'i laona molagali ne." Ma dia mulu saitamana ru ne nia mamana, mulu ka fata go 'uri, "Tu nia mamana." Ma dia mulu saitamana ru nai nao si mamana, mulu ka fata laugo 'uri, "Nia nao si mamana." Ma dia ka nao mulu si rosulia na ru ne, God kai kwatea na kwaekwae fua mulu.

Lafutainia God ma mulu ka fosia

¹³ Ma dia ta wane amulu too ana ta 'afitaie, nia foa. Ma dia ta wane ka eele 'asiana, nia ka ngufia ngu ni tangolae fuana God. ¹⁴ Ma dia ta wane amulu 'e matai, nia ka gania wane fanaonao ki ana fikute wane famamana fua kera ka foa fuana, ma kera ka ngwaingwaia ana satana na 'Aofia. ¹⁵ Ma God kai gura na wane matai nai sulia kera foa fuana ma kera ka famamana nia. God kai gura nia, ma na abulo ta'alaie nia, God kai manatalugea fasia na ru nai. ¹⁶ Nia ne, garoe kamulu ki, mulu ka fulangainia fua mulu kwailiu, ma mulu ka foa fua mulu kwailiu fua mulu ka 'akwa lau.

Na wane 'o'olo, folae nia nikila ma ka mamana. ¹⁷ Na profet sa Elaeja, nia na wane ga 'ana laugo dia kulu. Ma kada be nia foa nikila 'uria God fua ka susia na ute, na ute nao si 'aru sulia olu fangali ma ono madame ki. ¹⁸ Ma 'i buri'ana, nia ka fosia lau God fua ne nia kwatea lau mai na ute, ma na ute ka 'aru lau, ma ru ki tafau 'i fafona ano kera ka mauri, ma 'ai ki ka fungu ana fufue ru ki.

Olitainia mai wane oli faburi ki siana God

¹⁹ Wanefuta ki 'ae, dia ta wane amulu leka garo fasia na famanatalae mamana, nia lea 'asiana fua ta wane amulu ka olitainia mai. ²⁰ Sulia kada mulu sasi 'urinai ana, kamulu kwai'adomi ana nai, fua ne God kai famauria mangona fasia mae, ma ka manatalugea fasia ta'alaie 'oro nia ki.

Na Etana Kekedee Fasia Sa Pita

Sa Pita ta wane ana fafurongo be sa Jesus. Kulu saitamana sa Pita nia na fanaonao ana fikute wane famamana, ma nia ka to lau sulia kada tu'u 'i Rom.

Sa Pita kedea na buko ne fuana 'adomilana wane ki fua uu ngasilae, ma naofilana kada 'afitai ne dao to'oda ki, sulia kera wane famamana na. Nia doria manatalae kera ki ka dau ngasi ana Farongoe Lea sulia sa Jesus Christ. Sulia kera saitamana na ana falafala lea sa Jesus ki ne nia nonifi 'asiana, kera kai nonimabe fuana nonifie ana kada 'afitai ki, ma fuana uu ngasilae laugo. Kada 'afitai ne ki, ru baita 'asiana ki fuana ilitolana fitoe kera ki. Ma dia kera uu ngasi 'uri, God kai kwatea fuada na kwaiarae toto firi, ana kada sa Jesus Christ kai oli lau mai ana.

Ru talingai ki laona buko ne:

Maurie lea wane famamana ki
1:1-2:10

Falafala wane famamana ki kada
kera fagagaida *2:11-4:19*

Sa Pita fata fuana wane fanaonao
ki *5:1-14*

¹ Fasia sa Pita, na wane ni li-furongo sa Jesus Christ.

Nau ku kekede fua mulu wane ne God nia fili kamulu, ma mulu ka to dia wane kwaita laona molagali ne sulia na fere mamana kamulu nia 'i langi. Ma mulu ka takalo na laona lofaa 'i Pontus, Galesia, Kapadosia, Esia, ma 'i Bitinia. ² 'I nao 'ua mai, God na Maa nia fili kamulu sulia na kwaidorie nia, ma na Anoeru nia ka kwate kamulu wane nia ki ka abu fua ne mulu ka rosulia sa Jesus Christ, ma nia ka fafalu kamulu ana 'abuna.

Iu, nau ku fosia God fua kai ofe kamulu ma kai kwatea aroaroe fua mulu.

Manata ngado ne kulu kai too ana maurie firi

³ Kulu tangoa God na Maa 'Aofia kulu sa Jesus Christ, sulia na

kwaimanataie baita God, nia ka kwatea na maurie falu fua kulu ana taelana sa Jesus Christ fasia na mae. 'Urinai kulu ka manata ngado ne kulu kai ngalia ru lea ki. ⁴ Kulu ka kwaimakwali ana ru lea ki ne God sasi akau ana fua wane nia ki. Nia ka konia ru nai ki fua mulu mai 'i langi, kula ne ru nai ki 'afitai kai fura, ma nao si ta'a, ma toto si funu. ⁵ Ma God ka folo 'usi kamulu ana nikilae baita nia sulia famamanae kamulu. God ka folo 'usi kamulu leleka ka dao ana maedangi 'isi. 'Urinai nia kai famaui kamulu, ka dia be nia 'idufa naia fuana sasilana fua mulu.

⁶ Mulu kai eele 'amulu sulia na ru ne sui boroi 'ana mulu ka kwaimanatai ana kada tu'u ne sulia na 'afitaie 'oro ki ne kamulu liu ana. ⁷ Na 'afitaie nai ki kai fatainia fama-manae kamulu nia mamana. Na famamanae kamulu nia dia na gol ne kera alua laona ere fua 'akofilana fua kai falu. Ma na famamanae kamulu ne 'initoa liufia gol ru ne kai sui. Dia famamanae kamulu nia mamana, God kai fata lea amulu, ma ka fa'initoa kamulu, ma ka fuusi baita amulu ana maedangi sa Jesus Christ kai dao mai. ⁸ Kamulu wane ne mulu kwaimani ana 'Aofia, sui boroi 'ana nao kamulu si ada to'ona 'ua. Ma mulu ka famamana ana, sui boroi 'ana nao kamulu si ada to'ona ana kada ne. Ma ana kada ne, mulu ka eele ana eelelae baita ne nao ta fatae si bobola fuana fatae sulia. ⁹ Mulu ka eele 'urinai, sulia kamulu ngalia na maurie firi fuana mangomulu. Ma na maurie firi nai na ne na kwaiarae ana suilana famamanae kamulu.

¹⁰ Aia, ma na maurie firi ne profet ki kera nani ma kera ka doria kera kai saitamana lea ana. Ma kera ka eta fata sulia na maurie firi nai 'i nao ne God kwatea fua mulu. ¹¹ Na Anoeru sa Jesus Christ ka to na ada, ma ka fatainia ne na Christ kai nonifi suifatai nia ka fi 'initoa. Ma kera ka sasi 'uria daolae to'ona kada 'uta ne Christ kai dao mai, ma te ne kai fuli ana kada nia dao mai. ¹² Ma God ka fatainia fuana profet nai ki ne ru nai ki nao si fuli 'ua ana kada kera to laona molagali, boroi ma nia

kai fuli burina, ana kada ne kamulu to ana. Kera fata sulia ru ki ne kamulu rongoa ana kada tani wane kera 'ainitalo ana na Farongoe Lea. Na Anoeru Abu ne God kwatea mai fasia 'i langi, nia na ne ka kwatea na wane nai fua ne kera ka 'ainitalo ana nikilalae nia. Ma 'ainsel ki boroi, kera doria kera ka saitamana lea laugo ana sulia na maurie firi ne nia lea ka tasa.

Na tolae abu

¹³ Mulu adaada, ma mulu ka manata 'o'olo. Mulu ka manata ngado ana kwaiofei ne God kai kwatea fua mulu ana kada sa Jesus Christ kai dao mai. ¹⁴ Mulu ka rosulia God, ma nao mulu si leka sulia na kwaidorie ne kamulu too ana kada be kamulu si saitamana 'ua na Farongoe Lea. ¹⁵ Boroi ma, mulu ka abu fainia ru ki tafau ne mulu sasida, dia God fili kamulu, nia abu. ¹⁶ Sulia laona Kekedee Abu God nia saea, "Mulu ka abu, sulia nau ku abu."

¹⁷ Ma kamulu saea God ana "Maa" ana kada mulu foa. Ma mulu ka manata laugo to'ona ne nia kai ketoa wane ki tafau fuana ru ne kera sasida ki, ma nao nia si efaefa ta wane. Nia ne, mulu ka fuusi baita ani nia ana kada ne mulu to dia wane kwaita 'i laona molagali ne. ¹⁸ Sulia kamulu saitamana ka suina, God nia foli lau 'usi kamulu ana na ru baita 'asiana, fua ne ka luge kamulu fasia abulolae ta'a ki fasia koko kamulu ki. God ka foli 'usi kamulu ana na ru ne liufia silva naoma gol. ¹⁹ God nia foli 'usi kamulu ana na maelana sa Jesus Christ ne dia ta kale sipsip ne lea tafau fuana afafue. ²⁰ God ka fili nia na mai 'i nao ana saungailana na molagali. Ma ana kada ne na, ana maedangi 'isi ki*, sa Jesus Christ dao na mai fua ka famaui kamulu. ²¹ Ma sulia sa Jesus Christ, mulu ka famamana God ne nia taea fasia mae ma ka fa'initoa, fua famamanae kamulu ma na fitoe kamulu ka ngasi ana God.

²² Ma sulia ne kamulu rosulia na famanatalae mamana, ma mulu

ka fafalu kamulu talamulu na fasia abulolae ta'a kamulu ki, nia ne mulu ka kwaimani mamana fua mulu kwailiu wane ne mulu famamana. Sulia 'urinai, mulu ka fangasia na kwaimanie fua mulu kwailiu. ²³ Kamulu futa falu ana God ne nao si mae, nia ne na Maa kamulu. Ma kamulu futa falu ana na fatalana God ne to tari ma nao si sui. ²⁴ Sulia ne Kekedee Abu nia fata 'uri, "Wane ki tafau go kera dia laue, ma kwangalae kera ka dia na takana 'ai kwasi.

Sulia na laue ka kuku, ma takana ka 'asida.

²⁵ Boroi ma na fatalana God toto firi."✧

Ma fatalana nai ne na Farongoe Lea ne kera 'ainitalo na ana fua mulu.

2

¹ Aia, sulia mulu futa falu 'urinai, mulu ka to fasia abulolae ta'a ki tafau. Ma mulu ka to fasia na sukee, ma kwalabasalae, ma 'ugalae, ma fatae ta'a ki. ² Mulu ka dia wele bibiu ki ne kera susu 'ua, ma kera ka doria 'asiana susulae ana kada ki tafau. 'Urinai laugo, nia lea fua mulu kai doria na fatalana God fua ne na famamanae kamulu ka bulao nikila ma God ka famaui kamulu. ³ Sulia kamulu saitamana lea na ana na 'Aofia nia sasi lea 'asiana fua mulu.

Kulu na fikute wane abu God

⁴ Iu, mulu kai leka mai siana sa Jesus, ne nia mauri firi. Sa Jesus nia dia ta fau mauri ni saungai lume be na wane saungai lume ki kera noni'ela ana, boroi ma nia na wane ne God filia ma nia ka lea ka tasa 'i maana. ⁵ Kamulu laugo dia fau mauri ki, ma mulu ka alamatainia God ka saungainia lume nia fai kamulu. Ma mulu ka dia na fataabu God ne mulu leka rao 'i laona lume abu nai, ma mulu ka fosi ana ru abu ki ne God nia doria. Mulu ka 'urinai, sulia sa Jesus Christ. ⁶ Sulia laona Kekedee Abu be God saea, "Ada basi, nau filia ma nau alua te gwa fau laona fere 'i Sion.

* 1:20 maedangi 'isi ki: Ada to'ona ana Diksonari ✧ 1:25 Aesaea 40:6-8

Ma nia na ne fau talingai lea ne fangasia na lume.

Ma wane ne kera famamana nia, nao kera si 'eke ani nia."✧

⁷ Ma na fau ne ka lea 'asiana fua kamulu wane famamana ki. Boro ma fua sa ti ne nao kera si famamana, kera fatainia na Kekedee Abu be saea,

"Na fau be na wane saungai lume ki kera noni'ela ana, nia ne na fau ne talingai ka liufia na fau ki tafau ana 'odoe."✧

⁸ Ma Kekedee Abu fata lau sulia fau be ka 'uri,

"Ma wane ki kera lakwadora, ma kera ka 'asida ana."✧

Kera ka lakwadora ana sulia nao kera si famamana fatalana God, ma kera ka lakwadora sulia ne God naia ru nai kai fuli 'urinai fuada.

⁹ Boro ma kamulu ne wane ne God fili kamulu na ki. Kamulu ne fataabu ana na 'Aofia ki. Ma mulu na ne fikute wane abu God. God fili kamulu 'uria 'ainitalolae ana raoe lea nia ki. Ma nia ka sae kamulu fasia na rorodoa 'uria 'i laona madakwalae lea nia.

¹⁰ Ana kada suina mai, mulu nao lau wane God ki. Boro ma ana kada ne, kamulu ne wane nia ki na. Ma ana kada ne suina kau, nao mulu si saitamana kwaimanataie God, boro ma ana kada ne, mulu ka ngalia na kwaimanataie nia.

Wane rao God ki

¹¹ Wane kwaimani nau ki, ana kada mulu to 'ua laona molagali ne, mulu dia wane kwaita sulia na fere mamana kamulu, nia 'i langi. Ma sulia na ru nai, nau ku gani kamulu, mulu ka abulo fasia na kwaidorie ta'a ana noni. Sulia kwaidorie ta'a nai ki, kera firu fainia na maurie falu kamulu. ¹² Na tolai kamulu ki kai lea tafau 'i safitana wanefuta kamulu ki ne kera abu famamana. Boro 'ana kera fai fafi kamulu ana abulo ta'ala, kera kai ada to'ona raoe lea kamulu ki, ma kera kai tangoa God ana fa dangi nia kai dao mai ana.

¹³ Ma sulia kamulu wane ana na 'Aofia ki, mulu kai rosulia taki ki fasia wane baita ki laona molagali

ne. Mulu kai rosulia taki ki fasia na kingi baita 'i Rom, ¹⁴ ma wane gwaungai ne nia filida fuana kwatelana kwaiketoie fua sa ti ne kera abulo ta'a, ma kera ka tangoa sa tifaida ne abulolae kera lea. ¹⁵ Sulia God nia doria mulu kai sasia ru lea ki fua mulu kai fanofoa na fatae 'o'oni ana wane oewanea ki ne kera fata suali kamulu. ¹⁶ Mulu kai to dia wane kera to sakwadola ki. Boro ma nao mulu si kwaisae nia bobola fua ne mulu kai abulo ta'a sulia mulu to sakwadola. Mulu kai to dia wane be rao fuana God. ¹⁷ Mulu kai fuusi baita ana wane ki tafau, ma mulu kai kwaimani ana wane famamana ki, ma mulu kai fuusi baita ana God, ma mulu kai fuusi baita ana kingi baita 'i Rom laugo.

Wane rao 'o'oni ki

¹⁸ Kamulu wane rao 'o'oni ki, mulu rosulia na fatalana wane baita kamulu ki, ma mulu ka fabaitada. Mulu ka sasi 'urinai fuana wane ki tafau ne gwaungai fafi kamulu, nao lau fuana sa ti ga 'ana ne kera kwaiofei amulu, boro ma fuana sa ti boro 'ana ne kera siniulangai kamulu laugo. ¹⁹ Sulia God kai falea kamulu dia mulu dao to'ona nonifie sulia mulu sasia na kwaidorie nia, ma nao lau sulia mulu sasia ta ru ta'a. ²⁰ Kwaiarae te ne mulu kai ngalia, dia kera namusi kamulu fafia te ne mulu sasia ka ta'a? Nao! Boro ma dia mulu nonifi sulia ne mulu sasia ru ne 'o'olo, God kai falea kamulu fafia. ²¹ Ma God ka sae kamulu 'uria nonifie 'urinai. Sulia sa Jesus Christ 'ana talana ne nonifi fua ka famaui kamulu, ma 'urinai nia ka alua na fatailana fua mulu ne mulu kai sasi sulia na falafala ne nia too ana. ²² Sa Jesus nao si fulia ta ru ne ta'a, ma nia nao si saea ta ru susuke. ²³ Ma kada kera fata buri tolingai ana, nao nia si olisida ana ta fatae ta'a. Ma kada nia ka nonifi, nao nia si famaulada go ana ta fatae. Nia ka fito go ana God ne nia kwaiketoie ana 'o'oloe. ²⁴ Ma sa Jesus Christ talana ka ngalia na abulo ta'ala kulu ki ana nonina ana 'airarafolo, fua ne kulu kai fasia abulo ta'ala

kulu ki, ma kulu kai to ana falafala 'o'olo. Ma nia ka gura kulu ana na nonifie nia. ²⁵ Ma ana kada be suina kau, kamulu dia na sipsip ne kera leka garo fasia na wane ni folo kera. Boro ma ana kada ne, mulu oli siana sa Jesus Christ, na wane ne ada sulia na mangomulu, dia ta wane be ada sulia sipsip nia ki.

3

'Afe ki

¹ Mulu 'afe ki, mulu kai rosulia fatalana arai kamulu ki, fua dia tani wane ada nao kera si famamana fatalana God, kera kai famamana ga 'ada sulia na abulolae lea kamulu ki. Sui boro ma ana nao mulu si fata 'ua fuada, kera kai famamana, ² sulia kera ada to'ona na abulolae kamulu ne 'o'olo ma mulu ka fuusi baita ana God. ³ Aia, kamulu keni ki, nao mulu si sasi 'uria na kwangalae ana bulosilana ifu mulu, naoma sengilana ru ngwasinasina ki, naoma ofilae ana maku lea ki ne folilada baita 'asiana. ⁴ Boro ma adalae to'omulu ka kwanga lalau ana falafala lea kamulu ki ne leka mai fasia laona maurilamulu. Na falafala kamulu fuana gerelana wane ki, ma fata aroaroe, sulia nia ne na abulolae God nia doria. Ma na sasi lealae 'urinai, nia nao si ta'a ana kada mulu ngwaro na. ⁵ Sulia kada 'i nao, keni abu ne kera famamana God, kera kwate ma kera ka ada kwanga ana rolae sulia na fatalana arai kera ki. ⁶ Ma ni Sera nia 'urinai. Nia rosulia sa Abraham, ma ka saea ana wane baita nia. Ma kamulu laugo, dia mulu si alama'ina ta wane ka famau kamulu fasia sasilana ru 'o'olo ki, mulu kai dia laugo ni Sera.

Arai ki

⁷ Ka 'urinai laugo fua mulu arai ki, mulu ka saitamana lea ana ne 'afe kamulu ki kera ngwatautau ka liufi kamulu, 'urinai ne mulu ka to fainida, ma mulu ka sasi lea fuada. Mulu ka fuusi baita ada, sulia God kwatea na maurie falu fuada dia kamulu laugo. Mulu kai sasia ru

lea nai fua ta ru si tatae susia folae kamulu ki 'uria God.

Mulu kwaimani amulu kwailiu

⁸ Aia, nau ku too 'ua ana tani ru lau ne nau ku saea fua mulu. Nia lea fuana manatamulu ka alua te ru. Mulu ka kwaimani fua mulu kwailiu dia wanefuta, ma mulu ka kwaimani fua mulu kwailiu ma mulu ka marabibi. ⁹ Nao kamulu si talana ta'ala'ae ana na ta'ala'ae. Ma dia ta wane ka kwalangi kamulu, nao mulu si talana ana kwaikwalangie. Boro ma, mulu ka talana lalau ana ganilana God fuana falealana. Mulu ka sasi 'urinai, sulia ana kada God sae kamulu, nia eta fata ana ne nia kai falea kamulu. ¹⁰ Sulia na Kekedee Abu be saea,

“Sa ti boro ma ana ne ka doria na maurilana laona molagali ne ka lea ma ka eele, nia lea fuana nao nia si fata ta'a ma nao si suke.

¹¹ Ma nia ka abulo fasia na sasilana ru ta'a ki, ma na abulolana ka lea.

Ma nia ka sasi nikila 'uria tolai ana aroaroe.

¹² Sulia God kai ada sulia wane ne tolada 'o'olo ki, ma nia ka fafurongo 'uria folae kera ki.

Boro ma wane ne abulolada ta'a ki, nia kai tatae sualida.”✠

Nonifie sulia na fuli rue 'o'olo

¹³ Nao ta wane si sasia ta te ne kai ta'a amulu, dia ne abulolae kamulu nia lea ga 'ana. ¹⁴ Ma sui boro ma ana dia mulu kai nonifi sulia kamulu sasia ru 'o'olo ki, God kai falea kamulu. Nao mulu si mau ana ta wane, ma nao mulu si manata 'abero. ¹⁵ Boro ma mulu kai fuusi baita ana sa Jesus Christ sulia nia ne na 'Aofia fafi maurilamulu. Ma mulu kai sasi akau ana kada ki tafau 'uria lulana sa ti ne kai ledi 'uri amulu, “Uta ne 'oe famamana sa Jesus?” ¹⁶ Ma kada kamulu fata sulia na famamanae kamulu, mulu kai fata marabibi ga amulu, ma mulu kai fuusi baita laugo ada. Ma mulu kai to fasia na abulolae ta'a, fua ne dia tani wane kera fata ta'a sulia na abulolae lea kamulu na fafurongo sa

Jesus Christ ki, kera kai 'eke sulia ru ne kera saea ki. ¹⁷ Dia na kwaidorie God ne mulu ka nonifi, nia ta lea ne mulu kai nonifi sulia na abulolae lea kamulu, ka liufia dia mulu kai nonifi sulia abulolae ta'a kamulu ki.

¹⁸ Sa Jesus Christ nia nonifi ma ka mae na 'uria lafutailana abulo ta'alaie ki tafau, ma nao si mae lau. Sui boroi 'ana nia na wane 'o'olo, nia ka mae fua mulu na wane ne abulolamulu ta'a ki, fua ne nia ka talai kamulu siana God. Ma kera ka saungia nonina sa Jesus Christ ana 'airarafolo, boroi ma God nia famaui ana Anoeru Abu. ¹⁹ Ma fainia na nikilalae Anoeru Abu, Christ leka ka 'ainitalo fuana anoeru ne kera beu ni kanie. ²⁰ Anoeru nai ki kera wane ne mae 'ua na 'i nao, ana kada sa Noa saungainia na baru baita. Kera si rosulia God. Boroi ma nia mabetau fai kera leleka ka dao ana kada sa Noa nia fasuia na baru baita be. Kada nia fasuia na baru nai, kwalu wane ki go ne kera leka laona ma na kafo ka ngalida fasia kwaekwae God. ²¹ Na kafo ne, nia dia fatailana ana siuabulae ne saitamana kai famaui kamulu ana kada ne. Ma na siuabulae nai nao lau fuana fafalulana na noni mulu ana na kafo, boroi ma siuabulae fatainia kamulu gania God fua nia ka lafua ta'alaie kamulu ki ma ka fafalua maurilamulu. Ma na siuabulae nai ka famaui kamulu sulia na taelana sa Jesus Christ. ²² Sa Jesus ka oli na 'uria 'i langi, ma kada ne nia ka to na 'i bali 'o'olo ana God, ma God ka alu nia ka gwaungai fafia na 'ainsel ki ma na anoeru ta'a ki ma na anoeru ki tafau 'i langi.

4

Na maurie falu

¹ Kamulu saitamana ne kada sa Jesus Christ nia to laona molagali, nia nonifi. Ma sulia nia 'urinai, kamulu laugo mulu kai sasi akau fuana nonifie. Sulia na wane ne nia nonifi 'urinai, nia nao si doria abulo ta'alaie. ² Nia ne, safali ana kada ne ka oli 'alaa, mulu kai aburongo ana kwaidorie ta'a kamulu ki, boroi ma mulu kai ro lalau sulia na kwaidorie

God. ³ Kada suina kau, abulolae kamulu ki dia wane baliburi ki. Ana kada nai kamulu alamatainia na ana maurilamulu fuana oeelae, ma kwaidorie ta'a ki, ma na ku bubulolae, ma fafanga ta'a ki. Ma God ka guisasa laugo fua mulu sulia kamulu fosia nunuiru ki. ⁴ Ma ana kada ne, wane baliburi ki kera kwele, sulia nao mulu si 'ado faida ana ru ta'a kera sasida ki. Nia ne, kera ka saea fatae ta'a ki suli kamulu. ⁵ Boroi ma 'i buri'ana, kera kai fata fola ana maurilada fuana God. Ma God ka sasi akau fua ketolana wane mauri ma wane ne kera mae ki. ⁶ Ma nia ne wane ki kera ka farongo ana na Farongoe Lea fuana wane ne kera mae na ki. Ana kada kera mauri 'ua, wane baliburi ki ketoda, boroi ma 'i kada nai na mangoda mauri fainia God.

Rao 'o'olo ana kwatee God ki

⁷ Kada fuana ru ki tafau ka funu, nia karangi na. Nia ne, mulu ka dau suli kamulu talamulu, ma mulu ka adaada, fua mulu ka bobola fuana folae. ⁸ Na ru talingai ka tasa ana ru ki tafau ne mulu ka kwaimani mamana fua mulu kwailiu, sulia dia ta wane nia kwaimani 'urinai, nia ngwaluda fua nia ka manataluge ana sa ti ne fulia ta ru ta'a amulu. ⁹ Mulu ka kwalo kamulu kwailiu 'i laona lume kamulu ki, ma mulu ka manata eele 'amulu kada mulu kwaloa wane ki.

¹⁰ God ka kwatea na kwatee 'e'ete ki fua mulu wane ne mulu fama-mana sa Jesus Christ. Ma God ka doria ne te te wanea amulu, mulu ka kwai'adomi amulu kwailiu ana na kwatee nai. ¹¹ Ma sa ti boroi 'ana ne God kwatea saitamarue fuana 'ainitalolae, nia kai 'ainitalo ana fatalana God. Ma sa ti boroi 'ana ne God ka kwatea saitamarue fuana kwai'adomie, nia kai kwai'adomi ana nikilalae ne God kwatea fuana, fua ne ana ru ki tafau ne mulu sasida, God kai ngalia tangolae sulia sa Jesus Christ. Ma sa Jesus ka 'initoa ma ka to ana na nikilalae toto firi. Iu, nia 'urinai.

Fito'ona God ana kada mulu ka nonifi

12 Wane kwaimani nau ki 'ae, nao mulu si kwele ana ilitoe ne mulu nonifi ana. Sulia wane ne kera famamana sa Jesus Christ, kera liu laugo laona 'afitaie 'oro ki. 13 Nia lea fua mulu ka eele 'amulu sulia mulu 'ado fainia sa Jesus Christ ana nonifie nia, fua mulu ka eele ka tasa ana kada sa Jesus Christ kai dao mai ana 'initoe nia. 14 'Oilakie fua mulu dia kera fata fali kamulu sulia kamulu ne wane fafurongo sa Jesus Christ ki, sulia nia fatainia na Anoeru Abu 'initoa God ka to fai kamulu. 15 Dia ta wane amulu ka sauwane, naoma nia ne wane beli, naoma ta wane ne sasia kwalukaela ru ta'a 'e'ete ki, naoma ta wane be liu ga 'ana 'uria falilana ru tani wane, tama nia bobola fua nia ka nonifi. 16 Boro ma dia mulu nonifi sulia kamulu famamana sa Jesus Christ, nao kamulu si 'eke ana. Mulu kai tangoa lalau God, sulia kera sae kamulu ana "Wane sa Christ ki."

17 Kada fuana safalilana na ketoie kai dao na mai. Ma God kai ketoa basi wane nia ki eteta. Ma dia nia kai ketoa basi wane nia ki, nia kai fanikila na kwaekwaee nia ana kada nia kai fasuia kwaekwaee nia ana wane ki ne nao si famamana Faron-goe Lea nia. 18 Sulia ne Kekedee Abu be fata sulia kada God kai ketoa wane ki ka 'uri,

"Dia nia 'afitai fuana wane 'o'olo ki kera ka mauri, nia 'afitai ka tasa na fuana wane ta'a ne nao si famamana God."✧

19 Nia ne, dia mulu nonifi sulia na kwaidorie God fua mulu, mulu kai alua na maurie kamulu laona 'abana God ne nia saungai kamulu, sulia nia kai ada suli kamulu. Ma mulu kai inau ana sasilana ru lea ki.

5

Wane fanaonao ki

1 Aia, nau ku fata fua mulu wane fanaonao ki ana fikute wane fama-mana. Nau ta wane fanaonao laugo, ma nau ku ada to'ona nonifilana sa Jesus Christ ka sui, ma nau kai 'initoa fainia ana kada nia kai oli mai. Nia ne, nau ku gani kamulu,

2 mulu kai ada lea sulia wane ne kera famamana ki. God nia aluda na laona 'aba mulu. Mulu kai ada lea sulida dia ta wane ada sulia sipsip nia ki. God doria mulu kai sasia na raoe nai sulia nonimabelae kamulu ki, ma nao lau sulia mulu kwaisae ne God usungai kamulu fuana. Nia lea fua mulu ka ada sulida sulia kamulu doria 'afilada, ma nao lau ne sulia kera foli kamulu fuana. 3 Ma nao kamulu si sumainia wane ki ne God aluda laona 'aba mulu, boro ma mulu kai talaida fua kera kai leka suli kamulu 'uria sasilana raoe lea ki. 4 Ma dia kamulu ada sulida 'urinai, sa Jesus ne dia na wane gwaungai ni ada sulia na sipsip, nia kai kwatea na kwaiarae 'initoa ne lea firi fua mulu, ana kada nia kai oli mai.

5 Ma 'urinai laugo, kamulu na wele daraa ki, mulu kai rosulia wane baita ki. Ma kamulu tafau ne mulu famamana, mulu kai marabibi fua mulu kai kwai'adomi amulu kwailiu. Sulia na Kekedee Abu be saea, "God ka tatae suaia wane ne kera fata tango kera talada ki, ma nia ka ofea wane ne kera marabibi ki."✧

6 Nia ne, mulu ka marabibi ma mulu ka rosulia God ne nikila ka tasa, fua nia kai fabaita kamulu ana kada ne nia 'olea. 7 Ma mulu ka alua manata 'aberolae kamulu ki tafau laona 'abana, sulia nia ada suli kamulu.

8 Mulu ka adaada, sulia sa Saetan, na malimae kamulu, nia liu kwailiu ga 'ana dia ta lion ne saitamana 'anilana wane ki. Sulia sa Saetan doria 'asiana falilamulu. 9 Mulu ka fanikila na famamanae kamulu, ma mulu ka noni'ela ana sa Saetan, sulia kamulu saitamana ne wane fama-mana ki ana fere 'oro ki laona mola-gali ne, kera nonifi laugo 'urinai dia kamulu. 10 Kada ne mulu nonifi tu'u go, boro ma God ne nia kwaimani firi amulu kai 'adomi kamulu. Nia kai fa'o'olosia maurilamulu ma ka fanikila famamanae kamulu ma ka kwatea nikilalae fua mulu ka uu ngasi firi. God nia rii 'uri kamulu fua 'adolae ana sa Christ laona nikilalae

nia ne 'e baita 'asiana. ¹¹ Ma nia ka to ana nikilalae baita ne toto firi! Iu, nia 'urinai.

Na fatalae 'isi ki

¹² Sa Silas ne 'adomi nau fuana kedelana na kekedee kokoru ne. Nia ne na wanefuta kulu, sulia nia famamana sa Jesus Christ. Ma nau ku saitamana ne raoe sa Silas, nia lea tafau. Nau ku kwatea na kekedee ne fua mulu fuana radulamulu ma fatae sulia na kwaiofeie mamana God. Aia, mulu kai uu ngasi laona kwaimanie nai.

¹³ Ma wane ne kera famamana laona fere 'i Babilon, kera kwatea fata lealae kera fua mulu. God ne fili kera, dia laugo nia fili kamulu. Ma sa Mak ka kwatea laugo kau fata lealae nia ki fua mulu. Nia dia na wele mamana nau. ¹⁴ Ma ana kada mulu ada to'ona kamulu kwailiu, mulu kai fatainia na kwaimanie kamulu fua mulu kwailiu.

Nau ku fo fua kamulu tafau wane sa Jesus Christ ki, mulu kai to ana aroaroe.

Na Ruana Kekedee Fasia Sa Pita

Na ru baita ne sa Pita nia manata 'abero 'asiana ana ne fuana wane famamana kera ka susia raolana famanatalae garo ki. Nia saea fuada kera kai dau ngasi ana fatae sulia God ma sa Jesus Christ. Fatae mana ne nia safali mai ana wane ne kera tala ada to'ona sa Jesus, ma kera ka rongoa famanatalae nia.

Ta te famanatalae garo ne sa Pita manata 'abero ana, na fatae nai 'uri, kera saea sa Christ nao si oli mai. Sa Pita fata 'uri, sa Christ nao si oli mai 'ua, sulia God nia doria nao ta wane si funu. God doria wane ki tafau kera kai fasia falafala ana ta'ala, ma kera ka oli basi mai siana.

Na ru talingai ki laona buko ne:

God nia fili kulu fua lekalae sulia falafala nia ki 1:1-21

Famanatalae garo ki 2:1-22

Olilana mai sa Christ 3:1-18

¹ Nau sa Simon Pita, na wane rao ma na wane ni lifurongo sa Jesus Christ, nau ku kekede fua mulu. Sa Jesus Christ nia na God kulu ma nia ka famaui kulu. Ana na 'o'oleo nia, nia kwate kamulu ka famamana, dia laugo ne nia sasia amalu.

² Nau ku foa fua God kai kwaiofei amulu ma ka kwatea aroaroe mana fua mulu sulia mulu saitamana God ma na 'Aofia kulu sa Jesus.

Riilae ma na filifililae God

³ Kulu to ana ru ki tafau ne kulu bobo 'urida fuana tolai ne leka sulia falafala God ki. Ru nai ki tafau God ne kwatea ana nikilalana. God ne nia tasa 'asiana, ma ka lea ma sulia kulu saitamana lea ana, nia riisi kulu fua ne kulu ka to ana lealae nia. ⁴ 'Uraini God ka kwatea ru lea 'asiana ki fua kulu ne nia eta fata ana, fua ne falafala kamulu ki ka lea dia falafala nia, ma mulu kai saitamana uulae 'usia kwaidorie ta'a ki ana molagali ne saitamana falilamulu.

⁵ Ma sulia God kwatea ru ki tafau fua mulu 'urina, mulu ka sasi ngangata fua na famamanae kamulu ka ngasi. Ma mulu ka sasia laugo ru ne ki: mulu ka abulo 'o'olo, ma mulu ka malingainia God, ⁶ ma mulu ka dau sulia malutana maurie kamulu talamulu, ma mulu ka lalifu laona kada ana 'afitailae, ma mulu kai leka sulia falafala God ki ⁷ fainia na kwaimanie ma na kwaiofeie kamulu fua mulu kwailiu. ⁸ Ma dia na falafala wane nai ki ka baita laona maurilamulu, ka 'urina mulu ka bobola fua sasilana ru lea 'oro ki sulia na saitamarue kamulu ana 'Aofia kulu sa Jesus Christ. ⁹ Ma sa ti boroi 'ana ne nao si to ana falafala wane ne ki, nia dia ta wane maa rodo, sulia nia manata buro ana ne God manataluge na ana ta'ala nia ki.

¹⁰ Nia ne, wanefuta nau ki 'ae, mulu kai sasi ngangata fua ka fainia ne God nia fili kamulu, ma ka sae kamulu ana wane nia ki. Sasila 'urina ne nao kamulu si lakwadora ma mulu ka 'asi kamulu, ¹¹ ma God kai kwalo kamulu laona 'Initoe na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ne famaui kulu. Ma na 'initoe nai toto nao si sui.

¹² Sui boroi 'ana kamulu ka saitamana tafau ru ne ki, ma kamulu ka famamana na ana famanatalae mamana ne mulu rongoa na, nia lea fua nau ku famanata kamulu lau ana kada 'oro ki. ¹³ Sulia ana kada nau ku mauri 'ua laona molagali ne, nau fia ne nia lea fua nau ku saea lau ru ne ki fua mulu fua nao mulu si manata buro ana. ¹⁴ Sulia nau ku saitamana nao si tau nau ku mae, dia na 'Aofia sa Jesus Christ ka sae madakwa na ana fuaku. ¹⁵ Ma sulia ka 'urina, nau ku rao nikila fua nao mulu si manata buro ana te ki ne nau ku famanata kamulu ana, 'i buri'ana ne nau ku mae.

Sa Pita ada to'ona raralana sa Jesus na Christ

¹⁶ Aia, ma ru ne kalu famanata ana sulia na daolana mai na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ana nikilalae baita, nia nao lau na 'ainimae tani wane kera boa ga 'ada ki. Sulia kalu talamalu kalu ada to'ona na

'initoe ma raralana. ¹⁷ Sulia kalu to fainia 'ua na mai ana kada God na Maa nia kwatea na gwaungaie ma na 'initoe fuana. Ma kalu ka rongoa lingena God nikila ka tasa nia fata 'uri fuana, "Na wele nau ne, ne nau ku kwaimani 'asiana ana, ma nau ku eele fainia." ¹⁸ Kalu talamalu kalu ka rongoa lingena God fasia 'i langi, ana kada kalu to fainia sa Jesus 'i gwauna fa uo abu be.✧

¹⁹ Ma sulia ru nai, kalu ka famamana ngasi na ne na fatalana profet ki sulia sa Christ nia mamana. Ma nia lea fuana mulu kai famamana laugo ana. Sulia na fatalana profet nai ki, nia dia na fa kwesu ne kwesu laona rodo, leleka ka dao ana maedangi sa Christ kai dao fatai ma ngwasinasinae nia ka kwesu laona manatalamulu. ²⁰ Ma na ru baita ka tasa 'asiana ne: Kamulu kai malingainia ne nao ta ru na profet ki kekede sulia laona Kekedee Abu ta fatae ne fuli go mai ada talada, ²¹ naoma sulia ne kera doria kera kai fata sulia. Sulia fatae profet ki nao lau fasia manatana wane ga 'ana, boroi ma nia leka mai fasia God. Sulia na Anoeru Abu ne nia talaia profet ki 'ua na mai 'i nao fua kera ka farongo ana fatalana God.

2

Wane famanata susuke ki

¹ Ana kada 'ua na mai 'i Israel, tani wane susuke kera dao mai, ma kera ka saea kera ne profet God ki. Ma ka 'urinai laugo, tani wane kera kai dao mai, ma kera kai famanata kamulu ana sukee ki. Ma famanatalae kera ki kai falia famamanae tani wane ki. Ma kera kai famanata laugo ana ne sa Jesus, na wane ne mae fuana famaurilada, nao lau na 'Aofia mamana. Ma sulia ru nai ki, 'ali'ali go God kai kwatea na kwaekwae fuada. ² Sui ka 'urinai boroi 'ana, wane 'oro ki kera kai leka sulia abulo ta'alae kera ki. Ma sulia te ki ne kera sasida ka ta'a, tani wane kera kai fata falia na famanatalae mamana ne. ³ Ma wane famanata susuke nai ki, kera kai ngalia malefo

ana fatae susuke kera ki ne kera suke kamulu 'anida. Kera kai sasi 'urinai, sulia kera ogalulumi. Aia, tau na mai God ka ada to'ona te ki ne kera sasida, ma nia ka sasi akau fuana ketolada fainia na falilada.

⁴ Sulia na 'ainsel ki 'ua na mai ne kera abulo ta'a, ma God ka kwatea kwaekwae fuada, ma ka aluda laona kula ni kwaekwae, ma ka kani fafida ana seni, ma kera ka to ga 'ada 'ua 'i senai laona rorodoe. Kera kwaimakwali ana maedangi ana ketoie. ⁵ Ka 'urinai laugo fuana wane ki laona molagali be kera to 'ua na mai, sulia ne abulolae kera ki ta'a 'asiana ma nao kera si rosulia God. God ka saungida ana kafo baita 'asiana. Te taifilia sa Noa go ne God famauria fainia fiu wane ki laugo. God ka famauri kera, sulia sa Noa famanata sulia abulolae ne 'o'olo.

⁶ Iu, ma God ka kwatea laugo na kwaekwae fuana wane 'i Sodom ma 'i Gomora ki. Nia saungi kera ana ere, fua ne ka fatainia fuana wane ki tafau te ne kai fuli fuana wane ne kera aburongo ani nia ki. ⁷ Boroi ma God famauria sa Lot, sulia sa Lot nia na wane 'o'olo, ma nia si doria na abulolae ta'a ana wane ne kera aburongo ana taki God ki. ⁸ Ma sa Lot ne nia 'o'olo, nia to fainida, ma ka ada to'oda, ma ka rongo kera sulia maedangi ki, ma na manatana ka manata ruarua 'asiana sulia na abulo ta'alada. ⁹ Nia ne, na 'Aofia saitamana 'adomilana wane ne kera famamana nia ki, fua ne na 'afitaie ki nao si falida. Ma nia saitamana ka kwatea laugo na kwaekwae fuana wane ta'a ki, leleka ka dao ana maedangi fuana ketoie mamana. ¹⁰ Ma nia ka kwatea na kwaekwae baita ka tasa fuana wane ne kera rosulia kwaidorie ta'a kera ki ana nonida, ma kera ka noni'ela ana na gwaungaie God.

Ma wane ki ne nau ku fata sulida ne kera famanata ana sukee ki, kera fata naunau ma kera ka fata nonira'a 'asiana. Ma nao kera si manata baita go ana anoeru 'initoa ki 'i langi, ma kera ka inau ana fata buri tolingailae laugo ada. ¹¹ Aia,

✧ 1:18 Matiu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35

ma 'ainsel ki boroi, ne kera to ana nikilalae baita liufia na famanata susuke nai ki, nao kera si fata falia go na anoeru 'initoa ki 'i langi ana fatae ta'a 'urinai ki 'i naona na 'Aofia. ¹² Ma famanata susuke ne ki nao kera si manata sulia te ki ne kera sasida. 'Urinai, kera ka dia ru mauri kwasi ki ne kera bobola fuana daulada ma saungilada. Sulia ne wane nai ki, kera ka fata ta'a sulia ru ne nao kera si saitamana ki. 'Urinai, God kai saungida dia ru mauri kwasi ki. ¹³ Ma sulia na nonifie ne kera sasia ana wane, God kai duua laugo ana nonifie. Na famanatalae susuke ne ki, kera ka fanga baita 'asiana, ma kera ka ku, ma nao kera si dau sulia maurilada fuana fangalae sulia maedangi ki. Kamulu ne, mulu ka 'eke 'asiana kada kera fanga fai kamulu laona okue kamulu ki, sulia na abulolada ta'a 'asiana, ma kera saitamana kera ka suke ana kada ki tafau. ¹⁴ Ma kada kera ada to'ona na keni, kera ka doria oeelae. Nao kera si mamalo fasia abulo ta'alaе. Ma kera ka talaia wane ne famamanae kera ki ngwatautau ana abulo ta'alaе. Ma kera ka doria 'asiana ogalulumie. Ma sulia ru nai ki, God kai kwatea kwaekwae fuada. ¹⁵ Kera leka 'e'ete fasia na taale 'o'olo, ma kera ka leka 'ada sulia falafala ta'a sa Balaam*, na wele sa Beor. Sa Balaam[☆] doria 'asiana na malefo ne nia kai ngalia ana sasilana ru ta'a ki. ¹⁶ Nia ne God ka kwatea na dongki nia ka fata balufia ana lingeru dia wane. Ma kada sa Balaam na profet rongoa ne dongki nia fata 'urinai, nia ka fasia oewanealae nia ki.

¹⁷ Aia, ma wane susuke ki, kera dia ga 'ada ta maebusu be nao ta kafo laona ma ka lalanga. Ma kera ka dia laugo na gwa salo ana ute be na sasaule saulia fua na ute nao si 'aru. Nia ne God ka sasi akau ana beu ni kanie rorodoa fuada. ¹⁸ Kera tangoda talada ma fatalada ka oewanea ga 'ana. Ma tani wane ne kera kari abulo ka sui, ma kera ka safali kera ka talana abulolae kera

ki, ma nao si abulo ta'a fainia wane ne kera garo ki. Ma wane famanata susuke ki, kera fagaroa lau wane nai ki ana kwaidorie ta'a ki ana nonida. ¹⁹ Sulia wane famanata nai ki, kera fata 'uri fuada, "Kalu fata alangai fua mulu ne mulu kai aluge fua ne mulu kai sasia 'amulu ta ru boroi 'ana ne kamulu doria sasilana ki." Boroi ma wane famanata nai ki talada nao kera si aluge. Kera dia wane rao 'o'oni fuana falafala ta'a kera ki ne falida. Sulia kwaidorie ta'a kera ki gwaungai fafida, ma kera nao si sui fasia fuli ru garoe. ²⁰ 'I nao wane famanata susuke nai ki kera saitamana na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ne famaui kulu, ma kera ka kari abulo fasia ta'alaе ki laona molagali ne saitamana falida. Boroi ma kera ka oli lau 'uria sasilana ta'alaе kera ki be kera sasida mai 'i nao, fua ne ta'alaе ki ka gwaungai fafida. Ma kada nai kera ta'a ka liufia na kada be kera si saitamana 'ua sa Jesus Christ. ²¹ Ta lea 'ana fuada dia nao kera si dao to'ona na taale 'uria 'o'oloe. Ma nia ka ta'a 'asiana fuada ne kera dao lau to'ona taale 'uria 'o'oloe, ma kera ka abulo lau fasia. Ma nao kera si rosulia famanatalae God kwatea na fuada. ²² Kera ka fatainia mamana na fatae be 'uri ki, "Na kui oli ka 'ania laugo te ne nia moatania." Ma ta fatae lau ka 'uri, "Boso ne kera siufia nonina ka suina, oli ka kakano lau laona mamako."

3

Olilana mai na 'Aofia

¹ Kwaimani lea nau ki 'ae, ruana kada ne nau ku kekede na fua mulu ne. Sulia te ne nau ku kedeau kau kekedee ne fua mulu sulia nau ku doria famanata olilae amulu 'uria ru nai ki, fasi kamulu ka manata garo. ² Nau ku doria mulu kai manata to'ona fatae ne profet abu ki be 'i nao mai, fainia famanatalae na 'Aofia kulu ne famaui kulu. Wane ni lifurongo ki ne kera fata 'ainitalo ana fua mulu, kera ne saea na famanatalae ne fua mulu.

* 2:15 Balaam: Ada to'ona ana Diksonari ☆ 2:15 Nambas 22:1-41

³ Iu, na ru baita ne nau ku doria mulu kai saitamana ana maedangi 'isi ki be tani wane kera kai leka mai, ma kwaidorie ta'a kera ki ana noni be talai kera. Ma kera kai fata 'onionga 'uri amulu, ⁴ "Na Christ be nia na 'i fai? Sulia nia eta fata nia kai oli lau mai laona molagali ne, boroi ma nao nia si dao 'ua. Wane fanaonao eteta kulu ki kera mae na. Ma leleka ka dao ana kada ne, nao ta ru si tatala go, safali mai ana safalilana molagali leka ka dao 'i ta'ena, ru ki tafau bobola ga 'ada."

⁵ Aia, wane ne kera fata 'urinai ki, kera doria kera ka manata buro ana ne God saungainia 'i langi fainia na molagali go ana fatalana. Nia saungainia na molagali ana na kafo, ma nia ka kwatea na molagali ka ru mai fasia na kafo. ⁶ Ma ana kafo laugo, God ka falia na molagali ne 'i nao. ⁷ Aia, ma ana fatalana God laugo, nia ka sasia na molagali ne ka to fainia lalifue makwalia kada nia kai fafunuia ana ere. Ana maedangi nai, God kai ketoa wane ne nao si famamana ki, ma ka saungida.

⁸ Aia, kwaimani lea nau ki 'ae, nao mulu si manata buro ana fatae be 'uri, te fa dangi dia te to'oni fangali ki 'i maana God, ma te to'oni fangali ki dia laugo te fa dangi 'i maana God. ⁹ Nia ne na 'Aofia nao si dole 'asiana go fuana fatai mamanalae ana fatalana sulia olilana mai, sui boroi 'ana tani wane kera kwaisae ne nia ka dole 'ana. Boroi ma na 'Aofia nia mabetau 'asiana fai kamulu. Nia nao si doria ta wane kai funu. Boroi ma nia doria 'asiana wane ki tafau kera kai kari abulo fasia ta'alaie kera ki.

¹⁰ Ma maedangi ne na 'Aofia kai oli mai, nia kai dao mai dia ta wane beli, sulia wane ki kera kai tona. Ma ana maedangi nai, kera kai rongoa na lingeru baita, ma na mamanga kai sui. God kai sungia ru ki tafau laona mamanga ana ere. Ma na molagali ma ru ki tafau go 'i laona, nia kai naoana.

¹¹ Ma sulia God kai fafunuia ru nai ki 'urinai, mulu ka manata lea sulia falafala kamulu ki. Na abulolae

kamulu ka 'o'olo, ma mulu ka rosulia kwaidorie God ki. ¹² Ma mulu ka kwaimakwali ana maedangi ne God kai keto mai, ma mulu ka sasi fua sae maedangi ne kai dao 'ali'ali mai. Ana maedangi nai, God kai sungia na mamanga ma ru ki tafau 'i laona ana ere. ¹³ Aia, ma kulu adaada makwalia na molagali falu ma 'i langi falu ne God ka eta fata ana fua kulu. Ma wane ki tafau 'i senai, kera kai rosulia God.

¹⁴ Iu, kwaimani nau ki 'ae, kada mulu kai kwaimakwali 'ua ga amulu makwalia maedangi nai, mulu kai sasi ngangata 'uria fa'o'olosilana abulolae kamulu, fua God nao si keto kamulu fafia ta ru, ma kamulu ka to kwaimani fainia. ¹⁵ Nao kamulu si manata buro ana sulia te ne na 'Aofia ka mabetau fai kamulu, sulia nia doria fua ne mulu kai kari abulo fua nia kai famaui kamulu. Aia, sulia ru nai laugo be wanefuta kulu sa Paul nia kekede fua mulu sulia. God ne kwatea liotote fua sa Paul fua nia ka kekede 'urinai. ¹⁶ Ana kekede sa Paul ki tafau, nia famanata sulia ru nai ki. Tani ru ne sa Paul famanata ana ki, nia 'afitai fua saitamanalana. Ma wane ne nao kera si saitamaru ma famamanae kera ki nao si ngasi, kera ka talana ru sa Paul saea ki, ma kera ka famanata ana na sukee sulia, dia laugo be kera sasia ana tani bali ana Kekedee Abu. Ma sulia kera sasi 'urinai, God kai kwatea na kwaekwae fuada.

¹⁷ Iu kwaimani nau ki 'ae, kamulu saitamana tafau na ru ne ki. Nia ne, mulu kai adaada, fasi mulu ka fi famamana sukee ne wane ta'a ki kera famanata ana, ma famamanae kamulu ki ka 'asia. ¹⁸ Ma mulu ka fanikila fitoe kamulu ki ana ngalilana kwaiofeie na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ne famaui kulu, fua mulu ka saitamana lea ana. Kulu ka tangoa ana kada ne ma ka toto firi! Iu, nia 'urinai.

Na Etana Kekedee Fasia Sa Jon

Na lifurongo sa Jon na ne kedea buko ne. Nia ta te wane ana akwala ma ro fafurongo be sa Jesus ki, ma nia be kedea laugo Farongoe Lea sa Jon. Laona kekedee ne, nia saea fuana wane famamana ki kera kai uu ngasi ana falafala God ki, ma kera ka madafia famanatalae susuke ki. Ana kada nai, tani wane susuke kera saea sa Jesus nao si koso mai ana noni wane mamana. Sa Jon doria wane famamana ki fua lekalae burina famanatalae sa Jesus Christ be lifurongo ki fata na mai sulia. Na lifurongo be ki, kera ada to'ona na sa Jesus kada nia to. Ma kera ka bobola fuana famanatalae sulia.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Sa Jesus Christ ne na Fatae ana Maurie 1:1-10

Na fatae totongai sulia na kwaimanie 2:1-17

Na Malimae sa Jesus Christ 2:18-29
Kwaimanie fua mulu kwailiu 3:1-24

Na wane famanata susuke ki 4:1-6
God fatainia na taale fua kulu ka kwaimani 'akulu kwailiu 4:7-21

Na fitoe kulu ana sa Jesus liufia na molagali 5:1-21

Sa Jesus Christ ne na Fatae ana Maurie

¹ Nau ku kekede kau fua mulu sulia na Fatae ana maurie. Ma nia to 'ua na mai ana safalilana molagali. Boro ma kada ne, kalu lifurongo ki rongoa na, ma kalu ka ada to'ona na ana maamalu. Ma kalu ka samo na to'ona ana 'abamalu. ² Na Maurie mamana ne ka alua na wane, ma kalu ka ada to'ona na. Nia ne kalu ka fata sulia, ma kalu ka farongo kamulu sulia na Maurie firi ne nia to fainia God na Maa. Ma God ka fatainia na Maurie mamana ne fua malu. ³ Kalu ada to'ona ma kalu ka rongoa na Christ ne na Fatae ana Maurie mamana nai, ma kalu ka farongo laugo ana fua mulu, fua ne mulu kai 'ado fai kalu laona maurie

ne kalu to ana fainia na Maa ma sa Jesus Christ na Wele nia. ⁴ Ma kalu kedea na ru ne ki fua mulu fua na eelelae kulu kai to firi.

Tolae laona madakwalae

⁵ Ma na farongoe ne kalu rongoa fasia na Wele God ma kalu ka saea fua mulu ne 'uri: God na madakwalae sulia nia lea ka tasa 'asiana, ma ka nao ta maerodo ana. ⁶ Ma dia kulu saea ne kulu 'ado na fainia God, ma kulu ka to 'ua ga 'akulu laona maerodo, kulu suke 'asiana ana fatalaka, ma falafala kulu ki nao si to sulia mamanae. ⁷ Boro ma dia kulu to laona madakwalae, dia God ne nia to laona madakwalae, 'urinai kulu 'ado fai kulu kwailiu, ma na maelana sa Jesus, na Wele nia, ka fafalu kia fasia ta'alaie ki tafau.

⁸ Ma dia kulu saea nao kulu si fulia go ta garoe, kulu suke kulu tala kulu. Dia kulu fata 'urinai, tama nao kulu si saitamana go na mamanae God. ⁹ Boro ma dia kulu fulangainia na garoe kia ki fuana God, nia kai manatalugea garoe kia ki, ma ka fafalu kia fasia na ta'alaie ki tafau, sulia nia kai famamana na eta fata nia fua sasilana na ru nai, ma nia ka sasia na ru 'o'olo. ¹⁰ Ma dia kulu saea nao kulu si fulia go ta garoe, tama kulu saea God na wane susuke go ana, ma na fatalana God ka nao si to go laona maurilaka.

2

Christ nia lafua na ta'alaie kia ki

¹ Wele nau ki 'ae, nau ku kedea ru ne ki fua mulu, fua ne mulu kai to fasia abulo ta'alaie. Boro ma dia ta wane ka abulo ta'a, sa Jesus Christ saitamana 'adomi nia. Sulia nia ne wane 'o'olo, nia saitamana ka gania Maa kia fua 'adomi lakulu. ² Ma sa Jesus Christ na ne afafue fua lafulana ta'alaie kia ki. Ma nao lau ta'alaie kia ki taifilia go, boro ma ta'alaie wane ki tafau.

³ Ma dia kulu rosulia fata totongaie God ki, kulu ka saitamana mamana ana ne kulu saitamana God. ⁴ Ma na wane ne saea nia saitamana God, boro ma nao nia si rosulia go na fata totongaie nia ki, na wane nai

nia suke 'asiana, ma nao nia si saitamana go mamanae God. ⁵ Sui boroi 'ana sa ti ne ka rosulia fatalana God, nia na wane ne kwaimani mamana ana God. Ma ru ne fatainia ne kulu 'ado fainia God nia 'uri: ⁶ Sa ti ne saea nia 'ado fainia God, nia kai sasi sulia na falafala sa Jesus Christ.

Na fatae totongai sulia na kwaimanie

⁷ Wane kwaimani nau ki 'ae, na fatae totongai ne nau ku kedea kau fua mulu, nao lau ta ru falu, boroi ma na fatae totongai 'ua be mulu saitamana 'ua na mai, ana safalilana kada mulu famamana. Ma na fatae totongai nai na ne farongoe be mulu rongoa ka suina, ne mulu kai kwaimani amulu kwailiu. ⁸ Ma na fatae totongai nai ne nau ku kedea kau fua mulu ne falu laugo, sulia maurie sa Christ ma na maurie kamulu ne fatainia na mamanae ana fatae totongai nai, sulia na maerodo karangi suina, ma na madakwalae mamana ka tala na laona maurilamulu.

⁹ Ma sa ti ne ka saea nia to laona madakwalae God, boroi ma nia malimae ana wanefuta nia, nia to ga 'ana 'ua laona maerodo. ¹⁰ Ma sa ti boroi 'ana ne kwaimani ana wanefuta nia, nia to laona madakwalae God. Ma nao ta ru laona maurilana saitamana sasia nia ka fulia ta ru garo. ¹¹ Ma sa ti ne nia malimae ana wanefuta nia, nia to 'ua laona maerodo. Ma nia ka leka laona maerodo, ma nao nia si saitamana na kula ne nia leka 'uria, sulia na maerodo farodoa na maana.

Nao mulu si doria ru ta'a ki laona molagali ne

¹²⁻¹⁴ Wele nau ki 'ae, nau ku kekede fua mulu, sulia God nia manatalugea na ta'alaie kamulu ki sulia sa Christ, ma kamulu saitamana God na Maa. Ma nau ku kekede fua mulu na maa ki, sulia ne mulu saitamana sa Christ ne nia to 'ua na mai ana safalilana molagali. Ma nau ku kekede fua mulu wane fi baita ki, sulia mulu nikila, ma na fatalana God ka to amulu, ma mulu ka liufia na ana sa Saetan ne ta'a.

¹⁵ Nia ne nau ku saea fua mulu, nao mulu si kwaimani ana falafala ta'a ki ana maurie ne ma ru ta'a ki laona molagali. Dia mulu kwaimani ana molagali, nao mulu si kwaimani ana God na Maa. ¹⁶ Na kwaidorie fuana ru ta'a ki, ma ru ne wane ki kera ada to'ona ma kera ka doria, ma toorue ne wane ki manatada lafuda fainia, ma ru ta'a ki tafau laona molagali, nao ta ru ada si leka go mai fasia na Maa. Kera leka tafau go mai fasia na molagali. ¹⁷ Boroi ma na molagali ma ru laona ki tafau ne wane ki kera doria kai funu. Boroi ma sa ti ne sasi sulia na kwaidorie God, nia kai too ana maurie firi.

Na Malimae sa Jesus Christ

¹⁸ Wele nau ki 'ae, suilana molagali nia karangi na! Ma mulu rongoa tafau na be na Malimae sa Jesus Christ kai dao mai. Ma ana kada ne, malimae 'oro nia ki kera dao na. Nia ne, kulu ka saitamana ne suilana molagali nia karangi ka dao na. ¹⁹ Malimae nai ki kera leka na fasi kulu, sulia nao kera si mamana go laona fikute wane famamana kulu. Ma dia kera to laona fikute wane famamana kulu, kera 'ado ga 'ada 'ua fai kulu. Boroi ma, kera leka na fasi kulu 'urinai, nia fatainia ne kera tafau nao lau wane mamana ki ana fikute wane kulu.

²⁰ Boroi ma fua mulu, sa Christ na wane abu nia kwatea na Anoeru Abu, fua ne kamulu tafau go mulu kai saitamana na mamanae. ²¹ Nau ku kekede fua mulu, nao lau sulia ne mulu ulafusia na mamanae. Nau ku kekede fua mulu, sulia mulu saitamana na mamanae, ma mulu ka saitamana laugo ne nao ta sukee si leka mai fasia na mamanae.

²² 'Uri ma sa ti ne na wane susuke? Ta wane boroi 'ana ne saea sa Jesus nao lau wane famaui ne God filia. Na wane 'urinai, nia ne na malimae sa Jesus Christ, sulia nia noni'ela ana God na Maa ma na Wele nia. ²³ Ma wane ki tafau ne kera noni'ela ana na Wele, kera noni'ela laugo ana na Maa. Boroi ma wane ki tafau ne kera saea kera famamana na Wele, kera 'ado laugo fainia na Maa.

²⁴ Mulu konia laona manatamulu na farongoe ne mulu rongoa 'ua na mai. Ma dia mulu konia na farongoe nai, mulu kai 'ado fainia na Wele ma na Maa sulia dangi ki. ²⁵ 'Urinai kulu ka too ana na maurie firi ne sa Christ eta fata ana fuana kwatelana fuaka.

²⁶ Nau ku kedea kau na ru ne ki fua mulu, fua mulu kai madafia na wane ne kera sasi 'uria suke lamulu ki. ²⁷ Boro ma fua mulu, sa Christ nia kwatea na Anoeru Abu. Nao mulu si nani na 'uria ta wane ne kai famanata lau amulu, sulia na Anoeru Abu to na fai kamulu. Ma na Anoeru Abu ne sa Christ kwate fua mulu, nia famanata kamulu na ana ru ki tafau. Ma ru ki tafau ne nia famanata kamulu ana nia mamana, ma nao si garo. Nia ne mulu kai 'ado fainia sa Christ, dia na Anoeru Abu famanata kamulu ana.

Kulu na wele God ki

²⁸ Wele nau ki 'ae, mulu 'ado fainia sa Christ, fua ne ana kada nia kai oli mai, nao kulu si mau, ma nao kulu si agwa lau fasi nia ana 'ekelae ana fa Dangi nia kai dao ana. ²⁹ Mulu saitamana sa Christ nia 'o'olo. Nia ne, mulu ka saitamana laugo wane ki tafau ne kera sasia na ru 'o'olo ki, kera ne wele God ki.

3

¹ Mulu manata basi sulia na kwaimanie God na Maa fuaka! Na kwaimanie nia baita 'asiana, nia ne nia ka sae kulu ana wele nia ki, ma nia mamana na. Na wane laona molagali ki nao kera si saitamana ne kulu wele God ki, sulia nao kera si saitamana God. ² Wane kwaimani nau ki 'ae, kulu wele God ki na, ma God nao si fatainia 'ua fuaka ne nia kai rokisi 'uta akulu. Boro ma kulu saitamana ana kada ne sa Jesus Christ kai oli mai, kulu kai dia nia, sulia kulu kai ada to'ona mamana na. ³ Ma wane ki tafau ne kera kwaimakwali 'urinai ana sa Christ, kera susuli kera talada fua kera ka to falu, dia sa Christ ne nia falu.

⁴ Ma wane ki tafau ne kera abulo ta'a, kera 'oia taki God ki, sulia ne abulo ta'alaie na ne 'oilana taki God ki. ⁵ Ma mulu saitamana na ne, sa

Jesus Christ nia leka mai fua ka lafua ta'alaie kulu ki, ma nia nao si too ga ana ta ta'alaie. ⁶ Ma sa tifaide ne kera 'ado fainia sa Christ, nao nia si to tari ga 'ana fuana abulo ta'alaie. Ma sa ti ne ka to tari ga 'ana fuana abulo ta'alaie, nao nia si malingainia ma nao si saitamana sa Christ.

⁷ Wele nau ki 'ae, mulu si fama-mana ta wane ne suke kamulu sulia ru ne: Sa ti ne sasi rulana 'o'olo, nia 'o'olo 'i maana God, dia laugo sa Christ ne nia 'o'olo. ⁸ Ma sa ti ne ka to tari ga 'ana fua abulo ta'alaie, nia na wele sa Saetan, sulia sa Saetan abulo ta'a safali na mai ana safalilana molagali. Aia, na Wele God nia leka mai fuana takalongailana na ru ne sa Saetan sasida ki.

⁹ Ma wele God ki tafau, nao kera si to tari ga 'ada ana na abulo ta'alaie, sulia kera too na ana maurie God ani kera. Ma ka 'afitai fua kera to tari ga 'ada fua abulo ta'alaie, sulia God na ne Maa kera. ¹⁰ Nia ne ka fatainia na 'e'etelana wele God ki tafau fasia wele sa Saetan ki: Ta wane ne nao si abulo 'o'olo, ma nao si kwaimani ana na wanefuta nia, nia nao lau na wele God.

Kwaimanie fua mulu kwailiu

¹¹ Na farongoe be mulu rongoa na mai ana safalilana nia 'uri: Kulu kwaimani akulu kwailiu. ¹² Ma nao kulu si dia lau sa Kein, na wane sa Saetan, be nia ka saungia na sasina sa Abel. 'Uta ne sa Kein ka saungia? Sulia na ru sa Kein sasida ki kera ta'a, ma na ru sa Abel sasida ki kera 'o'olo.* ¹³ Wane kwaimani ki 'ae, nao mulu si kwele, dia wane ta'a ki laona molagali kera malimae amulu.

¹⁴ Kulu saitamana na ana na ru ne: 'i nao mai, kulu to 'i farana nikilalae ana maea, boro ma kada ne kulu too na ana maurie firi. Kulu saitamana na ru nai, sulia kulu kwaimani ana wanefuta kia ki. Ma sa ti ne nao si kwaimani ana na wanefuta nia, nia to 'ua farana nikilalae ana maea. ¹⁵ Ma dia sa ti ne ka malimae ana na wanefuta nia, nia na wane sawanee. Ma mulu ka

* 3:12 Jenesis 4:1-16

saitamana ne wane sauwane na si too ana maurie firi.

¹⁶ Kada sa Jesus Christ nia mae fuaka, nia fatainia na falafala fua ne kulu ka kwaimani ana wane ki. Nia lea fua kulu ka nonimabe fua maelae fuana wanefuta kia ki. ¹⁷ Dia ta wane ne too ana ru ki tafau ne nia bobo 'urida, ma nia ka ada to'ona na wanefuta nia ka bobo 'uria ta ru, boroi ma nao nia si manataia go na wane nai, ma nao si 'adomia go, nia 'afitai ka fata mamana ne nia kwaimani ana God. ¹⁸ Wele nau ki 'ae, nao kulu si kwaimani ga ana fatae 'o'oni. Kulu kai fatainia na kwaimanie mamana kia ana ru ne kulu sasida ki.

¹⁹ Kada kulu kwaimani 'urinai, nia ne kwate kulu ka saitamana ne kulu too ana na mamanae, ma nao kulu si manata 'abero kada kulu fosia God. ²⁰ Dia na manatalakulu nia keto kia, kulu saitamana manatana God ne baita ka liufia na manatalakulu, ma nia saitamana ru ki tafau. ²¹ 'Urinai wanefuta lea ki 'ae, dia manatalakulu nao si keto kia, nao kulu si mau kada kulu fosia God. ²² Ma kulu ka ngalia ta te boroi 'ana ne kulu gania God 'uria, sulia kulu rosulia fatae totongai nia ki, ma kulu ka sasia ru ne faeele nia ki. ²³ Aia, na fatae totongai nia ka 'uri: Kulu famamana sa Jesus Christ na Wele nia, ma kulu ka kwaimani akulu kwailiu, dia be sa Jesus Christ nia fata totongai mai ana fua kulu. ²⁴ Ma sa ti ne ka rosulia fatae totongai God ki, nia 'ado ana God, ma God ka 'ado laugo ani nia. Ma sulia na Anoeru Abu ne nia kwatea fuaka, kulu saitamana na ne God nia 'ado akulu.

4

Na Anoeru mamana ma na anoeru susuke

¹ Wane kwaimani nau ki 'ae, nao mulu si famamana na fatae ana wane ki tafau ne kera saea kera too ana na Anoeru Abu. Boroi ma mulu ilito'oda basi fua mulu kai dao to'ona dia ne anoeru ne kera too ana nia safali mai fasia God. Sulia na profet susuke 'oro ki kera leka na ana kula ki tafau. ² Mulu kai saitamana ne na

Anoeru Abu nia ana naoma ka nao ne 'uri: Wane ki tafau ne farongo ana sa Jesus Christ ne leka mai ma ka alua na wane, na wane nai nia too ana Anoeru ne leka mai fasia God. ³ Boroi ma dia ta wane ne tofea na ru nai sulia sa Jesus, nia si too ga ana na Anoeru ne nia leka mai fasia God. Na anoeru ne nia too ana, nia leka lalau mai fasia na Malimae sa Jesus Christ. Ma mulu rongoa ka suina ne na Malimae sa Jesus Christ kai dao mai, ma ana kada ne nia to na laona molagali.

⁴ Wele nau ki 'ae, kamulu na ne na wane God ki, ma mulu ka liufia profet susuke ki. Sulia na Anoeru Abu ne to ani kamulu, nia nikila ka tasa ana sa Saetan ne nia to ana wane ta'a ki laona molagali. ⁵ Ma profet susuke nai ki, kera fata sulia na ru ana ta'alana na molagali, ma na wane ta'a ne laona molagali ki kera ka rosulida, sulia profet ne ki kera wane ana unita wane ta'a laona molagali ne. ⁶ Boroi ma kulu na ne wane God ki. Ma sa ti ne saitamana God, nia ka rosuli kulu. Ma sa ti ne nao lau na wane God, nao nia si rosuli kulu. Nia ne sasi kulu ka ada saitamana na 'e'etelana 'i safitana na Anoeru mamana ma na anoeru susuke.

Na kwaimanie nia safali mai fasia God

⁷ Wane kwaimani nau ki 'ae, kulu kwaimani akulu kwailiu, sulia na kwaimanie nia safali mai fasia God. Ma sa ti ne ka kwaimani, nia na ne wele God, ma nia ka saitamana laugo ana God. ⁸ Ma sa ti boroi 'ana ne nao si kwaimani, nao nia si saitamana God, sulia God ne nia kwaimani. ⁹ Ma God ka fatainia na kwaimanie nia fuaka ana kwatelana mai te Wele mutai nia laona molagali, fua ne kulu ka too ana mauri mamana suli nia. ¹⁰ Aia, na kwaimanie mamana nao lau ne kulu kwaimani ana God, boroi ma God ne kwaimani akulu, ma nia ka kwatea mai na Wele nia fua nia dia na afafue fua nia ka manatalugea ta'alaie kia ki.

¹¹ Wane kwaimani nau ki 'ae, sulia God nia kwaimani akulu 'urinai, kulu ka kwaimani laugo akulu kwailiu. ¹² Nao ta wane si ada to'ona 'ua God. Boro ma dia kulu kwaimani akulu kwailiu, God ka 'ado fai kia ma na kwaimanilae nia kai fatai mamana laona maurilakulu.

¹³ Ma kulu ka saitamana ne kulu 'ado fainia God ma nia ka 'ado fai kulu, sulia nia kwatea na Anoeru Abu nia fuaka. ¹⁴ Ma kalu ka ada to'ona na Wele nia, ma kalu ka saea fuana wane ki ne God na Maa nia kwatea na mai fua ne ka famauria wane ki tafau laona molagali. ¹⁵ Ma dia ta wane ka fata fola ana sa Jesus ne na Wele God, nia 'ado fainia God, ma God ka 'ado laugo fainia. ¹⁶ Ma kulu saitamana na, ma kulu ka fito'ona na kwaimanie ne God nia too ana fuaka.

God ne na kwaimanie, ma sa ti ne ka kwaimani, nia ka 'ado na fainia God, ma God ka 'ado fainia. ¹⁷ Kulu saitamana ne kwaimanie God nia 'o'olo na laona maurilakulu kada kulu nao si mau ana God ana fa dangi nia kai keto kulu. Kulu nao si mau, sulia kada nai ne kulu to laona molagali ne, maurilakulu nia dia na maurilana sa Jesus Christ ¹⁸ Ti boro ma 'ana ne God nia kwaimani ana, nao nia si mau. Kada kwaimanie 'e 'o'olo laona maurilakulu, nao kulu si mau na. Boro ma sa ti ne nia mau ana kada ki sui, nia mau ana kwaekwae, ma ru nai fatainia ne kwaimanie God nia nao si 'o'olo 'ua laona maurilana.

¹⁹ Kulu kwaimani akulu kwailiu sulia God na ne eta kwaimani akulu. ²⁰ Dia ta wane ne saea nia kwaimani ana God, boro ma nia ka malimae ana na wanefuta nia, nia na wane susuke ga 'ana. Dia nao nia si kwaimani ana wanefuta nia, na wane ne nia ada to'ona, tama nia 'afitai 'asiana fua nia ka kwaimani ana God ne nao nia si ada to'ona. ²¹ Ma na fatae totongai ne God kwatea fuaka nia 'uri: Sa ti boro ma 'ana ne ka kwaimani ana God, nia ka kwaimani laugo ana na wanefuta nia.

5

Fitoe kulu ki ana sa Jesus liufia na molagali

¹ Wane ki tafau ne kera famamana ne sa Jesus nia na Christ, na wane ne God filia, kera na ne wele God ki. Ma wane ki tafau ne kwaimani ana na Maa, kera ka kwaimani laugo ana wele nia ki. ² Aia, kulu saitamana ne kulu kwaimani ana wele God ki kada kulu kwaimani ana God, ma kulu ka rosulia fatae totongai nia ki. ³ Ma dia kulu kwaimani ana God, kulu ka fatainia ana rolae sulia fatae totongai nia ki. Ma fatae totongai nia ki si 'afitai go fua kulu, ⁴ sulia ne wele God ki tafau, kera liufia ta'alaie ki laona molagali. Ma kulu ka liufia na ta'alaie sulia na famamanae kia ana sa Jesus. ⁵ Taifilia go wane ne kera famamana sa Jesus na Wele God, kera liufia na ta'alaie.

Na farongoe sulia sa Jesus ne mae fuaka

⁶ Sa Jesus Christ na wane ne nia leka mai fainia kafo ana siuabue ma 'abu ana maelana. Nao nia si leka mai fainia kafo go taifilia, boro ma nia leka mai fainia ro ru nai ki tafau go, kafo ma 'abu. Ma na Anoeru Abu ka farongo laugo ana, sulia na Anoeru nia fata ana na mamanae. ⁷ Olu ru ne ki kera fatai madakwa ana sa Jesus fuaka: ⁸ Na Anoeru Abu, ma kafo, ma 'abu. Ma olu ru nai ki, kera fatainia go te ru.

⁹ Kulu famamana fatalana na wane. Boro ma na fatalana God ne nikila ka tasa, ma nia ka fata famamana tafau sulia na Wele nia. ¹⁰ Sa ti ne ka famamana Wele God, nia ka famamana te ne God nia faorai ana. Boro ma sa ti ne nao si famamana faoraie God, nia saea God na wane susuke, sulia nao nia si famamana te ne God saea sulia na Wele nia. ¹¹ Ma fatae ne God ka famamana sulia na Wele nia ne 'uri: God kwatea na maurie firi fuaka, ma na maurie ne ka safali mai fasia na Wele nia. ¹² Ma sa ti boro ma 'ana ne 'ado fainia na Wele God, nia too ana maurie firi. Ma sa ti ne nao si 'ado fainia na Wele God, nia nao si too laugo ana maurie firi.

Maurie firi

¹³ Nau ku kedea na ru ne ki fua mulu wane ne famamana Wele God, fua ne mulu kai saitamana ne mulu too na ana maurie firi. ¹⁴ Ma kulu saitamana lea ana ne God rongoa folae kia ki, ana kada kulu gani 'uria ta ru ne leka sulia na kwaidorie nia. ¹⁵ Nia rongo kia ga 'ana ana kada ki tafau ne kulu gani ana. 'Urinai, kulu saitamana laugo ne nia kwatea fuaka na te ne kulu gania fasia.

¹⁶ Ma dia 'oe ada to'ona ta wane famamana nia abulo ta'a, boroi ma God nao si kwate nia go 'uria kula ni kwaekwae sulia ta'ala ne nia fulia, 'oe foa fuana, go God kai famaui nia. Boroi ma tani ta'ala, God kai kwatea ti ne sasida 'uria kula ni kwaekwae. Tifaida ne sasia ta'ala nai ki, nao nau si saea fua mulu ka foa fuada. ¹⁷ Na ru ta'a ne wane ki sasida, kera na abulo ta'ala. Boroi ma tani abulo ta'ala nao si talaia wane ki 'uria kula ni kwaekwae.

¹⁸ Kulu ka saitamana wele God ki nao kera si to tari ana abulo ta'ala, sulia sa Jesus na Wele God nia ada sulida, ma sa Saetan ne ta'a nia 'afitai 'asiana ka sasia ta ru ka falida.

¹⁹ Aia, kulu saitamana na ne kulu wane God ki, ma sa Saetan ka gwaungai fafia tani wane 'e'ete ana molagali ne. ²⁰ Ma kulu ka saitamana laugo ne Wele God nia leka na mai, ma ka kwatea na malingai rue fuaka, fua ne kulu ka saitamana na God mamana. Ma kulu ka 'ado fainia na God mamana sulia kulu 'ado fainia sa Jesus Christ na Wele nia. Nia na ne God mamana, ma nia kwatea maurie firi fuaka.

²¹ Wele nau ki 'ae, mulu ada suli kamulu talamulu fasia na ru ne tani wane kera saea ana god ki, boroi ma nao lau na God mamana.

Na Ruana Kekedee Fasia Sa Jon

Na lifurongo sa Jon kedea kekedee ne. Ana kada nai, wane ki kera famalagaigaia wane famamana ki. 'Urinai, sa Jon nao si doria kedelana satana wane famamana ki laona kekedee nia, fasi ada ta wane ta'a ka ngalia satada ma ka famalagaigaida. Nia ne, sa Jon ka saea ne nia kekede fuana na 'afe ne God filia ma wele nia ki. Kada nia saea 'afe ma wele nia, nia fadaa ga ana na fikute wane famamana. Ma sa Jon saea nia talana na wane fanaonao ana fikute wane famamana be.

Sa Jon fabasua wane famamana ki fasia wane famanata susuke ne saea sa Jesus Christ koso mai ma nao si too ana noni wane.

¹ Nau na wane kwaitalai ana fikute wane famamana ne, nau ku kekede fuamu na 'afe ne God filia na. Nau ku kwaimani mamana amu ma na wele 'oe ki. Nao lau taifili nau, boroi ma wane ki tafau go ne kera saitamana na farongoe mamana God, kera kwaimani laugo amulu. ² Kalu kwaimani amulu sulia kulu famamana na farongoe mamana ne nia to firi fai kia.

³ Nau ku foa fua ne God na Maa, ma sa Jesus Christ na Wele nia fua ka kwaiofei akulu ma ka manatai kia, ma ka kwatea aroaroe fuaka ne famamana farongoe mamana, ma kulu ka kwaimani akulu kwailiu.

Na mamanae ma na kwaimanie

⁴ Nau ku eele 'asiana sulia nau ku dao na to'ona tani wele ana wele 'oe ki, kera to sulia na farongoe mamana dia na Maa nia fata totongai mai ana fuaka. ⁵ Ma ai kwaimani 'ae, nau ku saea kau fuamu fainia wele 'oe ki fua ne kulu ka kwaimani akulu kwailiu. Ru nai nao lau na fatae totongai falu ne nau ku kedea kau fua mulu, boroi ma na fatae totongai 'ua be kulu saitamana na mai ana safalilana kada kulu famamana. ⁶ Na fadalana na kwaimanie ne nau ku fata sulia ne 'uri: Kulu ka rosulia fatae totongai God ki. Na

fatae totongai be mulu rongoa 'ua na mai ana safalilana kada kamulu famamana ne mulu ka kwaimani amulu kwailiu.

⁷ Wane susuke 'oro ki kera leka tafau na laona molagali. Ma kera saea sa Jesus Christ koso mai ma nao si too go ana noni wane. Ma wane 'urinai ki ne wane susuke ki ma malimae sa Jesus Christ ki. ⁸ Mulu ka ada sulia kamulu fasia kera ka 'olofi kamulu ma na kwaiarae ne mulu rao 'uria ka funu. Boroi ma mulu kai dau ngasi fua mulu kai ngalia na kwaiarae kali'afu kamulu.

⁹ Ma na wane ne nia talana na famanatalae sa Jesus Christ, ma ka famamana ta famanatalae 'e'ete, nao nia si 'ado fainia God. Ma sa ti ne ka famamana 'ua ana famanatalae mamana, nia 'ado fainia na Maa ma na Wele. ¹⁰ Nia ne, dia ta wane dao siamulu fua nia famanata, ma ka ngalia mai ta famanatalae 'e'ete, nao mulu si kwaloa laona lume kamulu ki, ma nao mulu si 'adomia ana ta ru boroi 'ana. ¹¹ Sulia dia ta wane ne 'adomia ana ta ru boroi 'ana, nia 'ado na fainia ana ru ta'a ne nia sasida ki.

Fatae 'isi ki

¹² Nau ku too ana ru 'oro ki fua farongolamulu ana, boroi ma nao nau si doria go kedelana. Nau ku manata to'ona daolae to mulu, fua kulu kai tala faorai oku 'akulu, fua ne kulu ka eele 'akulu.

¹³ Na keni futa 'oe ne God filia, wele nia ki kera kwatea laugo kau fata lealae kera ki fua mulu.

Na Oluna Kekedee Fasia Sa Jon

Sa Jon kedea kekedee ne fuana te wane kwaitalai ana fikute wane famamana ki, satana sa Gaeas. Sa Jon nia fata lealae ana sa Gaeas, sulia nia ada lea sulia wane famanata ki ne kera leka kau senai. Sa Jon fabasua sa Gaeas kai adaada lea 'uria tani wane ta'a ne nao si doria rolae sulia famanatae nia.

¹ Nau na wane kwaitalai ana fikute wane famamana ne, nau ku kekede kau fuamu sa Gaeas ne nau ku kwaimani mamana amu.

² Wane kwaimani nau 'ae, nau ku foa fua na ru ki tafau ka lea fuamu, ma fua 'oko to 'akwa, dia laugo ne maurilamu ana Christ nia lea. ³ Nau ku eele 'asiana ana kada tani wanefuta akulu ana sa Jesus Christ ne kera dao mai, ma kera ka farongo nau ne maurilamu rosulia na famanatae mamana. ⁴ Ana kada nau ku rongoa ne wele nau ki kera rosulia 'ua na famanatae mamana, nau ku eele ka liufia ru ki tafau.

Sa Gaeas kwai'adomi ana wane ne kera 'ainitalo ana Farongoe Lea

⁵ Wane kwaimani nau Gaeas 'ae, 'oe rao lea 'asiana ana kwai'adomie ne 'oe sasia fuana wane ne kera famamana, ma kera ka liu kwailiu kera ka famanata, sui boroi 'ana nao 'oe si saitamada. ⁶ Ma kera ka fata fuana na fikute wane famamana 'i seki sulia na kwaimanie 'oe. 'Oe 'adomida fua kera ka leka ana lekalae kera sulia falafala ne God eele fafia. ⁷ 'Oko 'adomida sulia kera leka ana na lekalae ana raoe sa Jesus Christ, ma nao kera si ngalia go ta kwai'adomie fasia na wane ne nao kera si famamana ki. ⁸ Aia, kulu wane ne famamana sa Jesus Christ, kulu ka 'adomia wane nai ki, fua kulu ka kwai'adomi ana na raoe kera fuana Farongoe mamana.

Sa Diotrefes noni'ela ana rolae sulia sa Jon

⁹ Nau ku kedea na kau te kekedee fuana na fikute wane famamana 'i

senai. Boroi ma sa Diotrefes, na wane ne doria kwaitalae amulu, nao nia si fafurongo go sulia ru ne nau ku saea. ¹⁰ Ma ana kada nau dao kau, nau kai fata sulia ru ta'a ne nia sasida ki, ma sukee ta'a nia ki ne nia sasia fua malu. Nao nia si sasi go 'urinai ma ka sui, boroi ma nia si kwaloa laugo tani wanefuta ne kera leka mai, ma nia ka luia laugo wane ne kera doria kwalolada ki, ma nia ka sasi 'uria tarilada fasia na fikute wane famamana.

Demitrius nia na wane lea

¹¹ Wane kwaimani Gaeas 'ae, nao 'oe si sasi sulia ru ne ta'a ki, boroi ma 'oe sasi lalau sulia ru ne lea ki. Ma sa ti ne sasia ta ru ne lea, nia na wane God. Ma sa ti boroi 'ana ne sasia ru ta'a, nao nia si saitamana God.

¹² Wane ki tafau kera fata lea sulia sa Demitrius, ma falafala lea nia ki ne tala famamana suli nia. Nia ne kalu ka tango nia laugo, ma 'oe saitamana ru ne kalu saea ki nia mamana.

Fatae 'isi ki

¹³ Nau ku too ana ru 'oro ki fuana farongolae amulu, boroi ma nao nau si doria go kedelada. ¹⁴ Ma nau ku manata ngado ne nau kai ada to'omu 'ali'ali go, fua ne koro ka tala faorai 'akoro.

¹⁵ Nau ku doria na aroaroe God kai to fai 'oe.

Wane kwaimani 'oe ki tafau 'i seki, kera kwatea kau fatae lea kera ki laugo fuamu. Ma 'oko kwatea laugo fatae lea nau ki fua wane kwaimani kalu ki tafau sena.

Na Kekedee Fasia Sa Jiud

Sa Jiud wanefuta sa Jesus nia kedea kekedee kokoru ne. Sa Jiud doria fabasua wane famamana ki fasia wane famanata susuke ki. Nia saea kera wane ta'a, ma God kai kwaeda. Wane famamana ki nao kera si leka sulia famanatalae kera naoma falafala kera ki.

¹ Nau sa Jiud, na wane rao sa Jesus Christ ma na wanefuta sa Jemes. Nau ku kekede fua mulu wane ne God na Maa nia fili kamulu ma ka kwaimani amulu, ma sa Jesus Christ ka ada sulia kamulu.

² Nau ku fasia God fua ne nia kai kwaimanatai fua mulu ma kai kwate na aroaroe ma na kwaimanie baita nia fua mulu.

Wane famanata susuke ki

³ Wane kwaimani lea nau ki, 'i nao mai nau ku doria 'asiana kekedee fua mulu sulia na famaurie ne God nia famauri kulu ana. Boro ma ana kada ne nau ku doria nau kekede sulia ta ru 'e'ete lau fua mulu. Ma nau ku doria nau fata talingai fua mulu kai uu ngasi 'usia wane ne kera sasi 'uria talalana na famanatalae mamana ne God kwatea fua kulu wane nia ki. God kwatea tafau na famanatalae fua kada ki tafau, ma nao nia si doria ta wane ka talana famanatalae mamana nai. ⁴ Nau ku saea na ru ne sulia tani wane ne nao si famamana God, kera leka mai, kera ka oku fai kamulu. Ma kera ka saea kera famamana, boro ma kera ka talana na famanatalae mamana sulia na kwaimanie God, fua ne oeelae kera sasida ki ka ada dia nia lea ga 'ana. Ma nao kera si famamana sa Jesus Christ. Nia taifilia ne wane gwaungai kulu ma na 'Aofia kulu. Aia, na Kekedee Abu 'ua na mai ka fata sulia te ne kwaekwae kera ki.

God kwatea kwaekwae fua wane abulo ta'a ki

⁵ Na ru ne nau kai fata sulia, kamulu saitamana tafau na ana. Sui boro 'ana, nau saea lau fua mulu

fua nao mulu si manata buro ana. Ana na kada 'ua na mai, God nia 'adomia wane nia ki fua ne kera ka tafi fasia fere Ijip. Ma 'i buri'ana kera leka fasia 'i Ijip, God saungia ta bali ada ne nao kera si famamana. ⁶ Mulu kai manata sulia 'ainsel ki 'i langi ana kada 'ua na mai. Ta bali ada kera doria kera kai 'initoa liufia na ru ne God kwatea fuada, ma kera ka leka fasia na kula ni tolai mamana kera. Sulia kera 'urinai, God ka alu kera laona kula ni kanie ne rorodoa. Ma nia ka kani fafida ana seni ne 'afitai kera ka falia toto firi. Ma kera ka to 'urinai makwalia fa Dangi ne kai dao mai ne God kai kwatea na kwaekwae fuada. ⁷ Mulu ka manata sulia laugo wane ne kera to laona mae fere 'i Sodom ma 'i Gomora ki, ma mae fere karangida ki. Kera dia laugo 'ainsel nai ki, sulia kera to laugo ana oeelae ma tolada ka ta'a 'asiana. Ma wane ki 'i senai, ma nao lau keni ki taifilida ne wane ki kera 'aberon-gainida, sulia ne wane ki kera oee laugo fuada kwailiu. Ma sulia ru nai, God ka kwatea kwaekwae ana ere ne to firi fuada. Ma na ru nai ne dia fata fabasue God fuana wane ki tafau fuana kada ne kai leka mai, ne nia kai kwatea na kwaekwae 'urinai.

⁸ Ka 'urinai laugo fua wane ne kera famanata ana sukee 'i matanga mulu ki. Kera sasia ru ta'a ki ana nonida, ma kera saea kera rosulia na te ne kera ada to'ona ana maleu bolee ki. Ma kera ka noni'ela ana na gwaungaie God, ma kera ka fata buri tolingai ana 'ainsel 'initoa ki 'i langi. ⁹ Ma sa Maekol boro, na 'inita 'ainsel God, nao si sasia go ru 'urinai. Sulia ne ana kada sa Moses nia mae, sa Maekol ma sa Saetan keroa olisusu fainia sulia sa ti ne kai ngalia nonina sa Moses. Ma sa Maekol boro nao si nonira'a go fua ka fata buri tolingai ana sa Saetan. Boro ma nia ka fata ga 'ana 'uri, "God kai balufi 'oe." ¹⁰ Boro ma fua wane be kera famanata susuke ki, kera fata ta'a 'asiana sulia ru ne nao kera si saitamana ki. Kera dia ru mauri kwasi ki ne nao si manata. Sulia wane nai ki kera

sasia ga 'ada te ki ne nonida ka doria, ma ru nai ki ne kai fali kera. ¹¹ Kwaimanatai fuada, sulia God kai kwatea na kwaekwae baita fuada! Sulia kera sasi ta'a dia sa Kein. Ma kera dia sa Balaam[✧] ne sasi ga 'ana ta ru ne nia saitamana ka dao to'ona malefo ana. Ma kera ka dia laugo sa Kora[✧] ne nia tatae sualia God, ma God kai fafunuida laugo dia sa Kora. ¹² Ma wane famanata susuke nai ki, kera oku fai kamulu ana kada ne mulu oku fua fanga kwaimanilae, ma kera si 'eke go ana sumailada talada fua fangalae. Ma sui boroi 'ana nao kera si 'eke, kamulu ne nia lea fua mulu kai 'eke ana kada kera oku fai kamulu. Sulia kera dalafa ga 'ada, dia ta gwa salo rodoa ne nao si kwatea ta ute, ma sasaule ka ufi lofotainia. Ma kera dia laugo 'ai ki ne nao si fungu ana kada fuana fungulae, sulia kera mae tafau na, ma kera ka tofuda tafau na. ¹³ Ma wane nai ki, kera sasia ru ta'a fua 'ekelae fafia, ka dia nanafo baita ki ne okua ngingisu bilia 'oro ki 'i fafona one. Ma sulia famanatalae susuke kera ki, kera ka dia laugo bubulu ki ne kera 'idu fasia fuli tolai mamana kera ki. Ma God ka sasi akau na ana na kula rorodoa fua tolai ana fuada toto si sui.

¹⁴ Iu, ma sa Enok ne fiuna unita wane ana kwalafa fasia sa Adam ne fata sulia wane nai ki 'ua na mai ka fata 'uri, "Na 'Aofia kai leka mai fainia mole'ana to'oni 'ainsel abu nia ki, ¹⁵ fua ne kai ketoa wane ki tafau. Ma nia kai kwatea na kwaekwae fua wane ki tafau ne nao kera si famamana, sulia ru ta'a kera ki ne kera sasida ma sulia fata ta'alaie kera ana God."

¹⁶ Wane nai ki, kera ngunungunu ma kera ka 'ugania wane ki. Ma kera ka rosulia kwaidorie ta'a kera ki. Ma kera ka tangoda talada, ma kera ka gaea wane ki fua ne kera ka ngalia tani ru fasida.

¹⁷ Boroi ma wane kwaimani nau ki, mulu kai manata to'ona na fatae be wane ni lifurongo na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ki kera saea fua mulu.

¹⁸ Kera fata 'uri fua mulu, "Ana na

kada ne kai leka mai ana maedangi 'isi ki, tani wane ne kera 'onionga ana kamulu. Ma kera kai ro lalau sulia kwaidorie kera ki talada ne kera tatae sualia God." ¹⁹ Wane ne ki kera sasia na barangisie ana fikute wane famamana. Nao kera si too ana na Anoeru Abu, ma kwaidorie ta'a kera ki talada ne ka talaida.

²⁰ Ma mulu wane kwaimani nau ki, mulu sasi ngangata fua 'adomilamulu kwailiu fua mulu kai nikila laona famanatalae God nia kwatea fua mulu. Ma mulu kai foa ana na nikilalae na Anoeru Abu. ²¹ Mulu ka to ma mulu ka saitamana ne God nia kwaimani amulu. Ma mulu kai to ni kwaimakwali ana na 'Aofia kulu sa Jesus Christ ne kwatea maurie firi fua mulu sulia na kwaimanataie nia.

²² Ma fua wane ne famamane kera ki si ngado, mulu kai kwaimani ada. ²³ Ma mulu kai 'adomia tani wane lau ana laulada fua nao kera si leka 'uria kula ni kwaekwae ana ere. Ma tani wane lau, mulu kai kwaimanatai fuada, ma mulu kai mau laugo fasi mulu ka sasi ta'a laugo di kera. Mulu kai noni'ela ana sasi ta'alaie kera ki ne kera sasia sulia kwaidorie ta'a kera ki.

Foa ni tangolae

²⁴ Kulu kai tangoa God ne nia saitamana 'adomilamulu fasia na abulo ta'alaie fua ne mulu kai to 'o'olo fainia eelelae ana kada nia kai ngali kamulu ka to fainia laona 'initoe lea nia. ²⁵ Ma taifilia God ne ka famaui kulu ana na 'Aofia kulu sa Jesus Christ. Dia 'i nao mai, ma ana kada ne, ma ana ta kada ne nia kai dao mai nao si sui, God nia to ana 'initoe, ma na gwaungaie, ma na mamanae, ma na nikilalae! Iu, nia 'urinai.

Na Fataie Fua Sa Jon Reveleson

Sa Jon, na fafurongo be sa Jesus, nia kedea na buko ne. Ana kada nai, na kingi baita 'i Rom, ma tani wane baita lau, kera famalagaigaia wane famamana ki sulia kera famamana ngado ana sa Jesus Christ, dia wane fanaonao kera. Sa Jesus nia doria 'asiana ka kwai'adomi ana wane famamana ne ki, fua fitoe kera kai ngado lau. Sa Jesus ne eta fatainia ru ne fuana sa Jon fua radulana wane famamana ki.

Sa Jesus fatainia nunuiru 'oro ki fuana sa Jon ne fata sulia 'afitaie ana wane famamana ki ana kada nai, ma ka fata laugo sulia te ki ne kai fuli ana kada sa Jesus kai oli lau mai. Manatalae baita laona buko ne 'uri: God ne too ana nikilalae ki tafau, ma ka dau fafia ru ki tafau, ma nia ka bobola ka susulia wane nia ki. Ma ana ta te kada 'i buri, nia kai liufia malimae nia ki tafau, ma sa Saetan boroi nia kai ogea tafau. Ana kada nai, God kai rii 'uria wane nia ki, ma kera kai to firi fainia God. Sulia nia 'urinai, wane famamana ki kera kai mabetu'u kada ana 'afitaie ki.

Na ru talingai ki laona buko ne:

Kekedee leka fuana fiu fikute wane famamana ki 1:1-3:22

Na kula ni gourue ana 'initoe 'i langi 4:1-5:14

Na fiu ru ni bilakie ngasi ana beba bilingilana 6:1-8:5

Fiu fa bungu 'aincel ki 8:6-11:19

Sa Saetan fualia fikute wane famamana God 12:1-14:20

Na fiu 'aincel ki fainia fiu kwaek-waee 'isi ki 15:1-16:21

God fafunuia 'i Babilon tafau 17:1-19:21

God ka 'initoa 'i langi ma 'i ano laugo 20:1-22:21

¹ Laona buko ne, sa Jon nia kedea na farongoe sulia na ru ne sa Jesus Christ nia fatainia ki. God ne fatainia fuana sa Christ fua ka fatainia fuana wane rao God ki sulia ru ne karangi kai dao mai ki. Sa Jesus

Christ ka fatainia na ru ne ki fuana wane rao nia sa Jon ana odulana mai na 'aincel nia siana. ² Ma sa Jon ka kedea ru ki tafau ne nia ada to'oda. Aia, na farongoe nai ne God saea fuana ma na ru ne sa Jesus Christ ka fatainia ki. ³ 'Oilakie fuana sa ti ne kai idumia na buko ne, ma ka 'oilakie laugo fuana sa tifaida ne kera rongoa fatae ne ki fasia God, ma kera ka sasi sulia te ki ne sa Jon kedea laona buko ne! Sulia kada nia karangi fua ru ne ki ka dao mai.

Na farongoe fuana fiu fikute wane famamana ki

⁴⁻⁵ Nau sa Jon, nau ku kekede kau fua mulu fiu fikute wane ne mulu famamana ma mulu ka to ana fiu fere ki laona lofaa 'i Esia. Nau ku fua fua God, fainia fiu mangoiru ne kera to 'i naona kula ni gourue ana 'initoe 'i langi, ma sa Jesus Christ kera kai kwaiofei amulu, ma kera ka kwatea laugo na aroaroe fua mulu. Ana kada nao 'ua ta ru, God nia to na. Ma God ka to laugo ana kada ne. Ma nia ka toto firi laugo. Sa Jesus na wane farongoe mamana, ma nia na wane eteta ne God nia taea fasia na mae, ma nia laugo ne wane 'initoa fafia kingi ki ana molagali. Sa Jesus ka kwaimani fua kulu, ma ana maelana nia ka luge kia fasia abulo ta'alaie kia ki. ⁶ Sa Jesus ne na kingi kia, ma nia ka alu kulu na fikute wane fataabu ki, fua kulu ka rao fuana God na Maa nia. Nau ku fua fua sa Jesus Christ ka too ana na 'initoe ma na nikilalae toto firi! Iu, nia 'urinai!

⁷ Ada basi, nia karangi ka dao mai 'i fafona na gwa salo ki! Ma na wane ki tafau kera kai ada to'ona. Ma na wane be kera labua ki, kera kai ada to'ona laugo. Ma na wane ki tafau laona molagali kera kai omaee ma kera kai angi sulia. Iu, nia ka mamana.

⁸ Ma 'Aofia God ne nikila ka tasa, nia to 'i naona na ru ki tafau, ma nia ka to ana kada ne, ma kai to firi laugo. Nia ka saea laugo, "Nau ne Alfa ma na Omega, na safalilana ma na suilana ru ki tafau."

Na fataie sulia sa Jesus Christ

⁹ Nau sa Jon na wanefuta kamulu sulia nau ku famamana sa Jesus Christ dia laugo kamulu. Ma kera famalagaigai nau dia kamulu sulia sa Jesus Christ ne na kingi kia ma nia gwaungai fafi kia. Ma kulu ka lalifu laona famalagaigaie, sulia kulu wane nia ki. Kera ka dau nau, ma kera ka alu nau laona bubunga ne kera saea ana 'i Patmos, sulia nau ku 'ainitalo ana na fatalana God ma na ru ne sa Jesus fatainia ki. ¹⁰ Sui ana te maedangi fuana fosilana na 'Aofia ne Anoeru Abu nia fatainia ru ki fuaku, ma nau ku rongoa te lingeru baita, dia na linge fa bungu, fata mai 'i buriku ¹¹ ka 'uri, "Oe kede te ne 'oe kai ada to'ona, sui 'oe kwatea buko ne fuana fiu fikute wane famamana 'i Efesus, Smana, Pegamum, Taeataera, Sadis, Filadelfia, ma 'i Laodisea."

¹² Ma kada nau ku kari abulo fuana adalae to'ona sa ti ne faorai fuaku, nau ku ada to'ona fiu gwatanga fuana kwesu ki kera saungainia ana gol. ¹³ Aia, ma matangana gwatanga fuana fa kwesu nai ki, nau ku ada to'ona na ru ne adalae to'ona dia wane, nia 'afisia maku fafo gwala leka ka dao fafona 'aena. Ma na fosae ana gol ne tio 'i ruruna. ¹⁴ Ma na ifuna 'e kwao ka dia na faufau, ma na maana ka tala dia na ere. ¹⁵ Ma na 'aena adalae to'ona ka dia barasi ne kera sungia laona ere baita sui ma nia ka ngwasinasina. Ma rongolana lingena ka dia rurulana ta tata baita. ¹⁶ Ma nia ka dau fafia fiu fa bubulu ki ana bali 'aba 'o'olo nia. Ma na naife ni sauwane ne 'ala ro bali ne sakatafa mai fasia laona ngiduna. Iu, ma na maadarana ngwasinasina ka baita dia na sato. ¹⁷ Ma kada nau ku ada to'ona, nau ku 'asi nau fafia maaku 'i 'aena, dia ta wane be nia mae. Ma nia ka alua bali 'aba 'o'olo nia fafi nau, ka fata 'uri, "Nao 'oe si mau. Nau ne safalilana ma na suilana ru ki tafau. ¹⁸ Nau na wane ne nau ku mauri. Sulia nau ku mae, boroi ma kada ne, nau ku mauri lau toto firi. Ma nau ne nau ku 'initoa

fafia na mae ma na kula ne wane ki leka 'uria kada kera mae. ¹⁹ Ma 'oe kede ru ne 'oe ada to'oda ki, ma ru ne dao mai ki ana kada ne, ma na ru ne kai dao mai. ²⁰ Aia, na manata agwalae sulia na fiu fa bubulu ne 'oe ada to'ona nau ku dau fafia ana bali 'aba 'o'olo nau, ma fiu gwatanga fua kwesu be kera saungaida ana gol nia 'uri: Fiu bubulu ki ne 'ainsele ne kera ada sulia fiu fikute famamana nai ki. Aia, fiu gwatanga fuana kwesu ki ne kera saungaida ana gol ne fiu fikute wane famamana ana fiu mae fere ne ki."

2

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Efesus

¹ Sui na wane nai ka fata lau 'uri, "Oe kede na fatalaku fua na 'ainsele ne ada sulia wane laona fere 'i Efesus ki ne kera famamana, ma 'oe kai kede 'uri, 'Nau na wane ne nau ku dau fafia na fiu fa bubulu ki ana bali 'aba 'o'olo nau, ma nau ku liu matangana fiu gwatanga ki ana gol fuana kwesulae. ² Nau ku saitamana ru mulu sasida ki, ma nau ku saitamana rao nikilalae kamulu fainia mabetaue kamulu ki. Ma nau ku saitamana mulu noni'ela ana wane ta'a ki, ma mulu ka ilito'ona wane ne kera saea kera wane ni lifurongo ki ma kera ka suke ga 'ada, ma mulu ka saitamana ne kera suke. ³ Kamulu mabetau, ma mulu ka nonifi suli nau, ma nao mulu si ngwatautau ana famamanalae kamulu. ⁴ Aia, te ru ne nau ku balufi kamulu fainia, ne nao mulu si kwaimani na aku dia be mulu sasia 'i nao. ⁵ Mulu ka manata to'ona kwaimanie baita kamulu fuaku 'i nao, ma mulu ka 'asi kamulu na fasi nau. Aia, mulu kai kari abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki, ma mulu kai sasia ru be mulu sasida 'i nao. Dia nao mulu si kari abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki, nau kai leka mai siamulu ma nau ku lafua fai gwatanga fuana kwesulae 'amulu fasia na fulina. ⁶ Aia, te ru lea ne mulu sasia ne nau ku doria: Mulu noni'ela ana ru ta'a ne wane Nikolaus ki kera sasia, ka dia ne nau boroi nau ku noni'ela laugo 'anida.

7 Alua sa ti ne ka rongo, nia ka fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ne ki. Sui boroi 'ana ti ne nao si lukasia fitoe nia, nau kai alamatainia kai 'ania fue 'ai ana maurie ne nia uu laona oole God.' ”

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Smana

8 Ma nia ka fata lau 'uri fuaku, “Oe kekede fuana 'ainsel ne ada sulia wane ki laona fere 'i Smana ne kera famamana, 'oe kai fata 'uri, 'Nau ne na safalie ma na suilana ru ki tafau, be nau ku mae ma nau ku mauri lau. 9 Nau ku saitamana 'afitaie kamulu ki, ma nau ku saitamana kamulu siofa. Boroi ma nao mulu si siofa go, sulia mulu todaru 'asiana ana famamanae. Ma nau ku saitamana laugo wane ne kera saea ru ta'a ki suli kamulu. Ma kera ka saeda ana Jiu ki, boroi ma nao lau Jiu mamana ki, ma kera wane sa Saetan ki lalau! 10 Nao mulu si mau ana ta te ne mulu kai nonifi ana. Sulia sa Saetan kai ili to'omulu, ma kai alua tani wane amulu laona beu ni kanie, ma ana akwala maedangi ne mulu kai too ana 'afitaie ki. Dia mulu ka to mamana ana famamanae kamulu ani nau, boroi 'ana kera ka saungi kamulu, nau kai kwatea 'eregwau ana maurie firi fua mulu. 11 Alua sa ti ne ka rongo, nia ka fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ne ki. Sa tifaida ne nao si lukasia fitoe kera ki, nao kera si dao to'ona ta nonifie ana ruana maelae.' ”

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Pegamum

12 Sui nia ka fata lau 'uri, “Oe kekede fuana 'ainsel ne ada sulia wane laona mae fere 'i Pegamum ne kera famamana, 'oko saea, 'Nau na wane be nau ku too ana naife ni sauwane be nia 'ala ro bali. 13 Nau ku saitamana kula ne mulu to ana, ma 'i senai laugo ne na kula ni gourue 'initoa sa Saetan nia baita ana. Mulu rosuli nau, ma nao mulu si lukasia na famamanae kamulu aku, sui boroi 'ana kera saungia sa Antipas ana kula ne sa

Saetan nia to ana. Sa Antipas ne na wane rao lea ana 'ainitaloe ani nau. 14 Aia, ma bara ru ne mulu sasida ne nau ku balufi kamulu fainia. Tani wane amulu, kera sasi ga 'ada sulia na famanatalae sa Balaam[☆] be famanata sa Balak 'uria talailana wane Israel ki fua kera ka sasia ru ta'a ki. Sulia sa Balak kwatea wane ki ka 'ania na fanga ne kera afafu ana mamala god ki ma fainia oee. 15 Aia, nia 'urinai laugo, tani wane amulu kera ka leka sulia na famanatalae ta'a wane sa Nikolaus ki. 16 Aia, mulu kai kari abulo na fasia abulo ta'alaie kamulu ki! Dia nao, nau kai leka 'ali'ali go mai, ma nau ku firu fainia wane nai ki ana naife ni sauwane ne sakatafa mai fasia na ngiduku. 17 Alua sa ti ne ka rongoa, nia ka fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ki. 'Urinai ma sa tifaida ne nao si lukasia fitoe nia, nau kai kwatea na mana be kera saufinia 'i langi. Ma nau kai kwatea laugo na fau kwao ne kera kedea na sataeru falu 'i fafona, ne nao ta wane si saitamana, taifilia go sa ti ne kai ngalia.' ”

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Taeataera

18 Ma nia ka fata lau 'uri fuaku, “Oe kekede fuana 'ainsel ne ada sulia wane laona fere 'i Taeataera ki ne kera famamana, 'oko saea, 'Nau ne na Wele nia God. Na maa ku ka tala dia ere, ma na 'aeku ka ngwasinasina dia na barasi ne kera sungia ana ere. 19 Nau ku saitamana ru ne kamulu sasida ki. Ma nau ku saitamana kwaimanie kamulu, ma famamanae kamulu, ma raoe kamulu, ma na mabetaue kamulu. Iu, ma nau ku saitamana ru ne kamulu sasida ana kada ne, 'oro ka liufia te ki ne mulu sasida ana kada be suina kau. 20 Aia, ma ru ne nao nau si doria: Kamulu alamatainia na keni satana ni Jesabel ka famanata. Nia saea ne God kwate nia fuana fatae, boroi ma nia suke ga 'ana. Nia ka fagaroa wane rao 'oro nau ki ana famanatalada ana falafala ana oeelae, ma na 'anilana

☆ 2:14 Nambas 31:16; 25:1-3

fanga ne kera afafu ana mamala god ki. ²¹ Iu, ma nau ku kwatea kada fuana keni ne fua nia kai kari abulo fasia abulo ta'alaie ki, boroi ma nao nia si doria go kari abulolae fasia abulo ta'alaie nia ki. ²² Nia 'urinai, nau kai kwate nia fainia ti boroi 'ana ne kera oee fainia, ma kera kai nonifi baita. Ma nau kai sasia ru nai dia nao kera si kari abulo fasia na abulo ta'alaie kera ki ne kera sasia fainia na keni ne. ²³ Ma nau kai saungia na fafurongo nia ki laugo, fua wane ki tafau ne kera famamana nau, kera saitamana nau na wane nau ku saitamana manatana wane ki tafau fainia kwaidorie kera ki. Ma nau kai duua fuana wane ki tafau sulia ru ne kera sasida ki, ru lea ki ma ru ta'a ki. ²⁴ Ma ta bali amulu ne mulu to 'i Taeataera nao mulu si sasi sulia na famanatalae ta'a ne, ma nao mulu si alamatainia kera kai famanata kamulu ana ru ne kera saea ana ru agwa sa Saetan ki. Nau nao si kwatea lau ta ru 'afitai fua mulu ka leka sulia. ²⁵ Ma te ru go ne, mulu kai dau ngasi ana te ki ne mulu too na ana, leleka ka dao ana kada nau kai oli lau mai. ²⁶ Iu, ma sa tifaida ne nao si lukasia fitoe kera, ma kera ka nonimabe fua rolae sulia kwaidorie nau ki leleka ka dao ana suilana, nau kai kwatea fuada na gwaungaie fafia fere ki tafau, ²⁷ dia na Maa nau ne kwatea fuaku. Ma kera kai gwaungai fafia fere ki ana nikilalae, ma nao ta wane si bobola fuana ngengelana fatalada. ²⁸ Ma nau kai kwatea fuada na fa kwakwali 'ofodangi ne kai fatainia ne kera liufia ta'alaie. ²⁹ Alua sa ti ne ka rongo nia kai fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ki.' "

3

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Sadis

¹ Ma nia ka fata lau 'uri fuaku, "Oe kekede fua na 'ainsel ne ada sulia wane laona fere 'i Sadis ki ne kera famamana, 'oko saea, 'Nau na wane ne nau ku too ana fiu Anoeru Abu God ki ma fiu bubulu ki. Nau ku saitamana ru ne mulu sasida ki. Ma wane ki kera sae kamulu ana

wane famamana ki, boroi ma raeo kamulu ki fatainia ne nao mulu si ro go suli nau. ² Mulu dia wane kera maleu ki. Mulu ada, fua mulu ka fanikila na famamanae kamulu ne karangi kai mae na. Sulia nau ku dao to'ona ru ne mulu sasida ki nao si 'o'olo tafau 'i maana God nau. ³ Nao mulu si manata buro ana ru ne kera famanata kamulu ana ki 'i nao, ma mulu rosulida, ma mulu ka kari abulo fasia abulo ta'alaie kamulu ki. Sulia dia nao mulu si ada, nau kai leka mai siamulu dia ta wane beli ana kada ne nao mulu si saitamana ne nau kai dao mai ana. ⁴ Ma bara wane ana wane 'i Sadis ki ne mulu dau lea sulia maurilamulu ka falu 'ua, mulu kai leka fai nau, ma mulu kai 'afi ana maku kwao ki, sulia mulu bobola. ⁵ Ma sa tifaida ne nao si lukasia fitoe kera, kai 'afisia maku kwao ki, ma nao nau si lafua satada fasia na buko ana maurie. 'I naofana Maa nau ma 'ainsel nia ki, nau kai sae kera ana wane nau ki. ⁶ Alua sa ti ne ka rongo, nia kai fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ki.' "

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Filadelfia

⁷ Sui nia ka fata lau 'uri fuaku, "Oe kekede fuana 'ainsel ne ada sulia wane ki laona fere 'i Filadelfia ne kera famamana, 'oko saea, 'Nau ne wane ku abu, ma nau ku fata mamana. Nau ku too ana kii be sa Deved na kingi nia too mai ana 'i nao. Ma kada nau ku 'ifingia na mae, nia 'afitai fua ta wane ka bilakia. Ma kada nau ku bilakia, nia 'afitai fua ta wane ka 'ifingia. ⁸ Nau ku saitamana na ru ne mulu sasida ki, ma nau ku saitamana mulu nao si too go ana ta ru lea ne wane ki laona fere ne kera kai fuusi 'initoa amulu fainia. Ma mulu ka sasi sulia na fatalaku. Ma nao mulu si tofea sataku ma na famamanae kamulu ki ani nau. Aia, nau ku 'ifingia na mae fua mulu ka ru mai, ma 'afitai fua ta wane boroi 'ana ka bilakia. ⁹ Iu, ma na wane ne kera sae kera ana wane Jiu ki, ma kera ka suke sulia kera wane sa Saetan, nau kai sasia kera kai fa'initoa kamulu fua ne kera ka saitamana nau ku kwaimani amulu.

¹⁰ Ma sulia mulu rosulia fatalaku fua mulu ka uu ngado, nau kai ada suli kamulu kada ana 'afitaie ki ne kai dao mai laona molagali 'uria ililae to'ona wane ki tafau. ¹¹ Nao si tau, ma nau kai oli mai. Mulu ka dau ngasi ana ru ne mulu too ana ki, fasia ta wane ka belia na kwaiarae ne nau kai kwatea fua mulu. ¹² Ma sa tifaída ne nao kera si lukasia fitoe kera ki, nau kai aluda tani mae funu ana Beu Abu God nau, nia ka to tari ma nao nia si 'idu fasia. Ma nau kai kedea laugo na satana God nau ana nonina, ma na satana fere baita God nau, na Jerusalem falu ne kai koso mai fasia God 'i langi. Ma nau kai kedea laugo na sataeru falu nau ana nonina. ¹³ Alua sa ti ne ka rongo, nia kai fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ki.' "

Sa Jesus fata fuana wane famamana ki 'i Laodisea

¹⁴ Sui nia ka fata lau 'uri fuaku, "Oe kekede fuana 'ainsel ne ada sulia wane laona fere 'i Laodisea ki ne kera famamana, 'oko saea, 'Nau na wane ne kera sae nau ana Amen. Sulia nau si mamalo fasia 'ainitalolae ana fatae mamana ki sulia God. Ma nau laugo ne nau ku saungainia ru ki tafau fainia God. ¹⁵ Nau ku saitamana ru ne mulu sasida ki, ma nau ku saitamana laugo nao mulu si gwari ma nao mulu si 'ako'ako go. Dia mulu 'ako'ako 'asiana naoma mulu ka gwari 'asiana, nia ne lea aku. ¹⁶ Ma sulia nao mulu si 'ako'ako naoma mulu ka gwari go, nau kai ngisutai kamulu fasia ngiduku. ¹⁷ Aia, kamulu saea mulu todaru, ma mulu ka todaru 'oro, ma nao mulu si doria lau ta ru sulia ru ki tafau mulu too na ana. Boroí ma nao mulu si saitamana go ne mulu siofa ana famamanae, ma mulu ka dia wane maada rodo ma ka dadara. ¹⁸ Nia ne, nau ku saea fua mulu, mulu ka folia na gol fasi nau ne kera fafalua ana ere, fua ne mulu kai todaru mamana. Ma mulu ka folia laugo na maku kwao ki fasi nau, fua ne nao mulu si 'eke fasia dadaralae kamulu. Ma mulu ka folia laugo na ngwaingwai fuana usulana

ana maamulu, fua mulu ka ada lea. ¹⁹ Ma wane ki ne nau ku kwaimani ada, dia kera sasia ru ta'a, nau ku saitamana balufilada, ma nau ku kwatea kwaekwaee fuada. Nia ne mulu kai saitamana, mulu ka kari abulo fasia abulo ta'alae kamulu ki, ma mulu ka sasia ru lea ki. ²⁰ Ada basi, nau ku uu 'i burina babalite ana mae ana lume kamulu ki, ma nau ku kidikidi. Dia ta wane nia rongo nau ma ka 'ifi fuaku, nau kai ru mai siana laona lume nia, ma karo kai fanga fiku. ²¹ Ma sa ti boroí 'ana ne nao si lukasia fitoe nia, nau kai kwatea na nikilalae fuana tolai fai nau, ana kada nau ku to ana kula ni gourue ana 'initoe, ka dia laugo nau ku liufia ma nau ku to na fainia na Maa nau ana kula ni tolai nia. ²² Alua sa ti ne ka rongo, nia kai fafurongoa te ne Anoeru Abu saea fuana fikute wane famamana ki.' "

4

Na kula ni gourue ana 'initoe 'i langi

¹ Sui 'i burina nau ku ada, ma nau ku ada to'ona te mae 'i langi nia 'ifi. Ma na lingeru ne eta fata fuaku 'i nao dia na bungu, ka fata lau 'uri, "Oe ra mai 'i seki, fua nau ku fatainia na ru ne kai dao mai 'i buri ki." ² Ma ana kada nai go, na Anoeru God ka talai nau, ma nau ku ada to'ona te kula ni gourue ana 'initoe, ma te wane ka gouru 'i fafona. ³ Ma adalae to'ona ka dia na fau ngwasinasina ne kera saea ana daspa ma na karnelian. Ma na fula'oro ka lolo kalia kula ni gourue nai. Ma na fula'oro nai ka ada dia na fau ngwasinasina kera saea ana na emaral. ⁴ Ma kalia na wane ne gouru ana kula ni gourue nai ana 'initoe, ro akwala ma fai kula ni gourue ana 'initoe ki ne nia to 'i senai. Ma ro akwala ma fai wane fanaonao ki ne kera gouru 'i fafona kula ni gourue nai ki, ma kera ka 'afi ana maku kwao ki ma 'eregwau ana gol ki. ⁵ Ma na meamea ka bina, ma lingeru baita ki, ma na kwangakwanga ka busu mai fasia

na kula ni gourue ana 'initoe nai. Ma fiu kwesu ki ka tala 'i senai 'i naona na kula ni gourue. Ma fiu kwesu nai ki na fiu Anoeru Abu God ki. ⁶ Ma 'i naona laugo na kula ni gourue nai, te ru dia na asi ana galasi ma ka saolia 'asiana tio laugo 'i senai.

Ma fai ru mauri ki ne maada 'oro kalia nonida tafau, kera to kalia na kula ni gourue nai. ⁷ Na etana ru mauri adalae to'ona dia na lion. Ma na ruana ru adalae to'ona ka dia na buluka. Ma oluna ru, ne maana adalae to'ona dia maana wane. Ma na faina ru adalae to'ona dia na afa ne lofo. ⁸ Fai ru mauri nai ki, te te ru ada too ana ono kukuba ru ki, ma na maae ru 'oro ki laugo to 'i nonida, 'i naofada ma 'i farana kukubada. Ma ana dangi ki ma ana rodo, nao kera si mamalo go ana ngulae kera ka 'uri,

“Abu, abu, abu 'Aofia God ne nikila ka tasa.

Nia to 'ua na mai 'i nao, ma ka to ana kada ne, ma ka to ana kada ne ka nia mai 'ua.”

⁹ Na fai ru mauri nai ki kera ngufia na fa ngu ana fa'initolae, ma na fuusi baitalae, ma na tangolae fuana na wane ne nia toto firi ne to 'i fafona kula ni gourue ana 'initoe. Kada kera sasi 'uri nena, ¹⁰ na ro akwala ma fai wane fanaonao be ki kera ka boruru 'i naona 'aena na wane ne toto firi ne to 'i fafona kula ni gourue ana 'initoe. Ma kera ka alua 'eregwau kera ki 'i ano 'i naona kula ni gourue ana nai, ma kera ka fata 'uri,

¹¹ “Oe God ma na 'Aofia kani, 'oe bobola na fuana ngalilana fa'initoe, ma na fuusi baitalae, ma na nikilalae, sulia 'oe saungainia ru ki tafau.

Ma sulia na kwaidorie 'oe ne ru ki tafau kera ka to ma kera ka mauri.”

5

Na beba bilingilana

¹ Sui nau ku ada to'ona te beba bilingilana laona bali 'aba 'o'olo nia ne gouru ana kula ni gourue ana

'initoe. Na beba bilingilana nai kera kede ro bali ana ma fiu ru fua fangasilana kera fafona. ² Ma nau ku ada to'ona te 'ainsel ne nikila 'asiana, ma nia ka fata baita ka 'uri, “Sa ti ne 'o'olo ma ka bobola fua 'oilana fiu lagolae ngasi ne ki, ma ka 'ifingia na beba bilingilana ne?”

³ Ma nau nao si ada to'ona go ta wane 'i langi, naoma laona molagali, naoma laona kula wane mae ki ne ka bobola fuana 'ifingilana na beba bilingilana nai ma ka ada laona.

⁴ Ma nau ku angi 'asiana, sulia nao kera si dao to'ona ta wane ne bobola fuana 'ifingilana na beba bilingilana nai ma ka ada laona. ⁵ 'Urinai, te wane ana wane fanaonao ki ka fata 'uri fuaku, “Nao 'oe si angi. Ada basi. 'Oe ada to'ona na wane ne 'e nikila 'asiana laona kwalafa Jiuda ne kera saea ana Na Lion 'i Jiuda. Nia na wane talingai ana kwalafa sa kingi Deved. Nia ka liufia malimae nia ki, ma ka bobola fua 'oilana fiu lagolae ngasi nai ki, ma 'ifingilana na beba bilingilana ne.”

⁶ Sui nau ku ada to'ona te kale Sipsip nia uu 'i matangana kula ni gourue nai ma fai ru mauri ki ma wane fanaonao ki kera ka to kalia. Ma nau ku ada to'ona laugo mae maale ki ana nonina ne dia kera saungia 'i nao. Nia too ana fiu kokona ru ki ma fiu maae ru ki. Aia, fiu maae ru nai ki ne fiu mangoiru God ki ne nia kwatea 'uria laona molagali tafau. ⁷ Ma na kale Sipsip nai ka dao, ma ka ngalia na beba bilingilana be fasia na bali 'aba 'o'olo na wane ne gouru ana kula ni gourue nai. ⁸ Ma kada nia ngalia na beba bilingilana nai, na fai ru mauri nai ki, ma na ro akwala ma fai wane fanaonao nai ki, kera ka boruru 'i ano 'aena na kale Sipsip nai. Ma kera tafau go kera dau ana ru ni kiilana ki ne kera saea ana harp, ma kera ka dau ana tiu ana gol ki ne fungu ana 'ai moko lea ki fuana sungilana. Aia, ma na sasuna 'ai moko lea nai ki na ne folae wane ne kera famamana sa Jesus Christ. ⁹ Ma kera ka ngufia te fa ngu falu

kera ka 'uri,
 “Oe bobola fuana ngalilana na beba bilingilana, ma 'oko 'oia lagolae ana bilaki ngasilae ki.

Sulia kera saungi 'oe, ma ana afafu ana maurilamu ka foli olitainia mai wane ki ana kwalafa ki tafau, ma fatae 'e'ete ki tafau, ma na mae fere ki tafau fua God.

¹⁰ 'Oko alua na fikute wane fataabu ki fua kera ka rao fuana God kia.

Ma kera kai gwaungai laona molagali.”

¹¹ Ma nau ku ada lau, ma nau ku rongoa na ngulae 'ainsel 'oro ki. Kera 'oro 'asiana, kera to'oni ma na molee ki. Kera uu kalia na kula ni gourue ana 'initoe nai, ma fai ru mauri be ki, ma wane fanaonao ki.

¹² Kera ngu baita kera ka 'uri,
 “Na kale Sipsip ne kera saungia ka mae, nia bobola na fua ngalilana na mamanae, ma na toorue, ma saitamarue, ma na nikilalae, ma na fabaitalae, ma na 'initoe, ma na tangelae!”

¹³ Ma nau ku rongoa ru mauri ki tafau 'i langi, ma laona molagali, ma laona kula wane mae ki, ma 'i laona asi, kera tafau kera ngu kera ka 'uri,
 “Na tangolae, ma na fabaitalae, ma na 'initoe, ma na nikilalae toto firi fuana wane ne gouru ana kula ni gourue ana 'initoe ma fuana na kale Sipsip.”

¹⁴ Ma fai ru mauri nai ki kera olisia kera ka 'uri, “Nia mamana.” Ma wane fanaonao ki kera ka boruru 'i ano, ma kera ka fosi keroa.

6

Na fiu lagolae fua bilakia ngasi na beba bilingilana

¹ Sui nau ku ada to'ona na kale Sipsip nai ka 'oia etana lagolae ana bilakie ngasi ana beba bilingilana. Ma nau ku rongoa te ru ana fai ru mauri be ki ka fata ana lingeru ne ka dia na kwangakwanga ka 'uri, “Oe leka mai!” ² Ma nau ku ada, ma nau ku ada to'ona te hos kwao. Ma na

wane ne nia gouru fafona, ka dau ana te taumae. Ma kera ka kwatea na 'eregwau fuana. Ma nia ka leka kau fua saungilana malimae nia ki.

³ Sui na kale Sipsip nai ka 'oia ruana lagolae ana bilakie ngasi, ma nau ku rongoa na ruana ru mauri ka fata 'uri, “Oe leka mai!” ⁴ Ma te hos meo ka sakatafa mai. Ma na wane ne gouru fafona, kera ka kwatea te naife baita fuana, ma ka too ana na nikilalae fuana ngalilana aroaroe fasia wane ki laona molagali, fua ne wane ki kera kai saungida kwailiu.

⁵ Sui na kale Sipsip nai ka 'oia oluna lagolae ana bilakie ngasi, ma nau ku rongoa na oluna ru mauri ka fata 'uri, “Oe leka mai!” Ma nau ku ada, ma nau ku ada to'ona te hos goa. Ma na wane ne gouru 'i fafona, nia dau ana te ru ni 'olotolae ana ru kulu ki. ⁶ Sui nau ku rongoa te lingeru ne ra mai matangana fai ru mauri nai ki ka 'uri, “Kera fafoli ana fanga ki 'uria malefo baita! Ma nao 'oe si falia na ngwaingwai ma na waeni!”

⁷ Sui na kale Sipsip nai ka 'oia na faina lagolae ana bilakie ngasi, ma nau ku rongoa lingena faina ru mauri ka fata 'uri, “Oe leka mai!”

⁸ Ma nau ku ada, ma nau ku ada to'ona te hos balabala, ma na satana wane ne gouru 'i fafona ne Mae, ma Kula ana Faitolie ka leka 'i burina. Ma kera ka kwatea nikilalae fua keroa faina ta bali ana na molagali fuana saungilana wane ki ana firue, ma fioloe, ma mataie, ma ru kwasi ki laona molagali.

⁹ Ma kada ne kale Sipsip nia 'oia na limana lagolae ana bilakie ngasi, nau ku ada to'ona mangoda wane ne kera saungida sulia kera ngangata fainia 'ainitaloe ana Fatalana God ma na Farongoe Lea. Kera to ga 'ada farana na fulifue. ¹⁰ Ma kera akwa baita kera ka 'uri, “God nikila ka tasa, 'oe abu, ma 'oko mamana. 'I angita ne 'oe kai ketoa wane laona molagali ki, ma 'oko duua fuada sulia kera saungi kalu?” ¹¹ Ma God ka kwatea maku gwala kwao ki tafau fuada, ma nia ka saea fuada

fua ne kera ka kwaimakwali tu'u basi, leleka ka dao ana kada ne kera kai saungia wane rao kwaimani ki ma wane famamana ki, suifatai nia ka fi duua wane ne kera saungida ki.

¹² Sui nau ku ada to'ona na kale Sipsip be nia 'oia na onona lagolae ana bilakie ngasi, ma na anuanu baita ka liu, ma na sato ka rorodoa dia ta 'oko masa goa, ma na madame ka meo dia na 'abu. ¹³ Ma bubulu ki ka 'asida mai laona molagali dia fue 'ai ki ne kera 'asida fasia 'ai ki kada ne sasaule baita nia geloda. ¹⁴ Ma na mamanga ka nonga na dia na 'aba beba ne kera lumia. Ma fa uo ki tafau ma bubunga ki tafau kera 'idu fasia fulida. ¹⁵ Sui kingi ki laona molagali ma wane gwaungai ki, ma wane 'initoa fuana wane ni omee ki, ma wane todaru ki ma wane nikila ki, ma wane ki tafau ne kera rao 'o'oni, ma wane sakwadola ki, kera ka mau, kera ka agwa laona faoda fau ki ma farana fau ki gwauna fa uo ki. ¹⁶ Ma kera ka akwa fuana fa uo ki ma fau ki kera ka 'uri, "Mulu 'asi kamulu mai fafi kalu ma mulu ka saufini kalu fasia maa na wane ne nia gouru ana kula ni gourue ana 'initoe. Ma mulu ka saufini kalu fasia na guisasue na kale Sipsip. ¹⁷ Sulia fa dangi baita ana guisasue keroa nia dao na, ma ka nao ta wane ne bobola fuana uulae 'usia."

7

Na te talanga ma fai akwala ma fai to'oni wane God ki

¹ Sui nau ku ada to'ona fai 'aincel ki kera uu ana fai susuui ki ana molagali, ma kera luia fai sasaule ki ana molagali, fua kera nao si saulia na molagali, ma nao si saulia na asi, ma nao si saulia ta 'ai. ² Ma nau ku ada to'ona te 'aincel lau nia tae mai fasia taelana sato, ma ka ngalia mai na maetoto ana God mauri. Ma nia ka akwa baita fuana fai 'aincel nai ki, ne God kwatea na nikilalae fuada fuana falilana na molagali fainia na asi. ³ Ma ka fata 'uri, "Nao mulu si falia 'ua na molagali, ma na asi, ma 'ai ki, leleka kalu ka kedea na maetoto maadarana wane

rao God ki." ⁴ Ma kera ka farongo nau ana fita wane ki ne kera kedea na maetoto maadarada, ka 'uri: te talanga ma fai akwala ma fai to'oni wane ki. Ma kera ne fasia akwala ma ro kwalafa ki ana wane Israel ki.

⁵ Fasia kwalafa sa Jiuda, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Ruben, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Gad, te akwala ma ro to'oni wane. ⁶ Fasia kwalafa sa Asa, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Naftali, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Manase, te akwala ma ro to'oni wane. ⁷ Fasia kwalafa sa Simion, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Lifae, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Isaka, te akwala ma ro to'oni wane. ⁸ Fasia kwalafa sa Sebulun, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Josef, te akwala ma ro to'oni wane. Fasia kwalafa sa Benjamin, te akwala ma ro to'oni wane.

⁹ 'I burina, nau ku ada, ma nau ku ada to'ona te konie baita, ne nao ta wane si bobola na fuana idumilana. Ma kera leka mai fasia kwalafa ki tafau, ma fere ki tafau, ma fatae 'e'ete ki tafau, ma kera ka uu 'i naona kula ni gourue ana 'initoe ma 'i naona kale Sipsip nai. Ma kera ka 'afisia maku kwao gwala ki, ma kera ka dau ana uli niniu. ¹⁰ Ma kera akwa baita kera ka 'uri,

"God kia ne gouru ana kula ni gourue ana 'initoe fainia na kale Sipsip, keroa ne famaui kia."

¹¹ Ma 'aincel ki tafau kera uu kalia kula ni gourue ne ana 'initoe, ma wane fanaonao ki, ma na fai ru mauri ki. Ma kera ka boruru 'i naona kula ni gourue nai, ma kera ka fasia God, ¹² kera ka 'uri,

"Nia mamana!

Na lafutailana satamu, ma na 'initoe, ma na liotoe, ma na tango-lae, ma na fabaitalae, ma na mamanae, ma na nikilalae, ru nai ki ru God toto firi!

Nia mamana."

¹³ Ma te wane ana wane fanaonao nai ki ka ledi nau, ka 'uri, "Tifaida ne kera 'afi ana maku kwao ne ki ma kera ka leka mai fasia 'i fai?"

14 Ma nau ku olisia ku ka 'uri, "Nau ku ulafusia. 'Oe ne 'oe saita-mana."

Ma nia ka fata 'uri fuaku, "Wane ne ki wane ne kera liu mai laona 'afitaie baita. Kera ka taufia maku gwala kera ki, ma kera ka fakwaoda ana 'abuna na kale Sipsip. 15 Nia ne kera ka uu 'i naona kula ni gourue God, ma kera ka rao fuana laona Beu Abu nia sulia kada ki tafau. Ma God gouru ana kula ni gourue nai, ka ada sulia kera. 16 Ma ka 'afitai lau kera ka fiolo naoma kera ka maeliku, naoma na sato 'ako'ako naoma ta ru 'ako'ako ka 'akofida. 17 Sulia kale Sipsip ne gouru 'i fafona na kula ni gourue ana 'initoe, ne ada sulida. Ma nia ka talai kera 'uria busulana kafo ana maurie ki. Ma God kai usua kafona maada."

8

Na fiuna lagolae ana bilakie ngasi

1 Kada na kale Sipsip nia 'oia na fiuna lagolae ana bilakie ngasi, 'i langi ka aroaro sulia ka kada aoa kokoru. 2 Sui nau ku ada to'ona na fiu 'ainsel ki ne kera uu 'i naona God, ma kera ka ngalia fiu fa bungu ki.

3 Ma te 'ainsel lau ne ka too ana na tiu ru ana gol fua na sungilana na 'ai moko lea 'i laona, ka dao ma ka uu maana na fulifue. Ma kera ka kwatea 'ai moko lea 'oro ki, nia ka sungida fua ka alua fainia folae wane God ki tafau 'i fafona na fulifue ana gol ne to 'i naona kula ni gourue nai. 4 Ma sasu fasia 'ai moko lea nai ki, ka ra 'i langi fainia folae wane God ki, fasia 'abana na 'ainsel nai ne uu 'i naona God. 5 Sui na 'ainsel nai ka ngalia na tiu nai, ma ka fafungua ana ere fasia fulifue, ma ka 'ui 'ania mai fafona molagali. Ma na kukurue ma lingeru baita ki ka talo mai, ma na binabina ka bina, ma na anuanu ka liu.

Fa bungu ki

6 Sui fiu 'ainsel nai ki kera sasi akau na fuana ufilana fiu fa bungu ne kera dau ana ki.

7 Ma etana 'ainsel ka ufia na fa bungu nia, ma mege 'aesi ki dia ute, ma na ere ka dolalia 'abu, ka 'asia

mai fafona na molagali. Ma nia ka sungia na oluna bali ana molagali, ma 'ai ki, ma garasi ki tafau 'i laona.

8 Sui na ruana 'ainsel ka ufia na fa bungu nia, ma te ru dia fa uo baita ka saru, ma nia ka 'asia laona asi. Ma oluna bali ana asi ka tatala ana 'abu. 9 Ma oluna bali ana ru mauri ki laona asi kera ka mae, ma oluna bali ana baru ki ka ta'a.

10 'Urinai na oluna 'ainsel ka ufia na fa bungu nia, ma te fa bubulu baita ka tala dia ta kwesu, ka 'asia mai fasia laona mamanga ma ka 'asia fasia oluna bali ana na kafo baita ki, ma busulana kafo tu'u ki.

11 Aia, na satana bubulu nai na "Afae." Ma oluna bali ana kafo ki ka 'afae, ma wane 'oro ki kera ka mae ana kufilana kafo nai ki sulia kera 'afae.

12 Sui na faina 'ainsel ka ufia na fa bungu nia, ma oluna bali ana na sato, ma na madame, ma bubulu ki ka mae, ma oluna bali ana madak-walae ka nao na. Ma oluna bali ana dangi nia rorodoa na, ma oluna bali ana rodo ka maerodo.

13 Sui nau ku ada, ma nau ku rongoa te afa nia lofo laona mamanga ka akwa baita ka 'uri, "Na ta'alaе, na ta'alaе! Nia kai ta'a 'asiana fuana wane ki tafau ne kera to laona molagali, sulia kada ne ta olu 'ainsel lau kera kai dao mai, ma kera kai ufia fa bungu kera ki."

9

Limana 'ainsel ufia na fa bungu nia

1 Sui na limana 'ainsel ka ufia na fa bungu nia, ma nau ku ada to'ona fa bubulu ne ka 'asia mai 'uria laona molagali, kera kwatea na kii ana na kiluliu ne nao 'ana ta suilae fuana bubulu nai. 2 Sui na bubulu nai ka 'ifingia na kiluliu nai, ma na sasu ka sakatafa mai ma ka tatae mai dia sasuna ta ere baita. Ma na sato ma laona mamanga ka rorodoa ana na sasu ne sakatafa mai fasia na kiluliu nai. 3 Sui siko 'oro ki kera ka sakatafa mai fasia na sasu nai, ma kera ka leka mai laona molagali, ma kera ka kwatea na nikilalae fuada dia na nikilalana fafari ki. 4 Ma kera

ka saea fuana siko nai ki nao si falia garasi ki, naoma ta 'ai, naoma ta ru ne mauri fafona ano. Aia, ma wane ne kera nao si too ana maetoto God maadarada ne, siko ki kwatea na nonifie fuada. ⁵ Ma nao kera si alamatainia siko nai ki fua ne ka saungia 'ua wane nai ki, ma kera alamatainia kera ka kwatea ga 'ada nonifie fuada sulia lima madame ki. Ma na filada ka dia na fafari ne nia 'alea wane. ⁶ Ma sulia lima madame nai ki, wane ki kera kai nani 'uria mae, ma nao kera si dao to'ona. Ma kera ka doria kera kai mae, ma na mae ka tafi fasi kera.

⁷ Siko nai ki, adalae to'ona dia hos ki ne kera sasi akau ada fuana firue. Ma maada ka dia maana wane ki, ma kera ka sengia ru ki dia na 'eregwau ana gol 'i gwauda. ⁸ Ma ifuda gwala ka dia ifuna keni ki, ma lifoda ka dia lifona lion ki. ⁹ Ma ru dia reba salo ki ne tio 'i ruruda. Ma lingena kukubada ka baita dia lingena hos 'oro ki ne kera tara fainia wane ome ki. ¹⁰ Ma kukuida ne dia fafari ki, ma kera too ana io fuana susu'ilana wane ki. Ma kukuida ne fua fanonifilana wane ki sulia lima madame ki. ¹¹ Ma na kingi kera na ne 'ainsel ne gwaungai fafia na kilu, ma na satana ana fatae wane Jiu ne sa Abadon, ma fatae Grik kera ka saea ana sa Apolion. Ma sataeru nai ki ne fadalana, "Na wane ne fafunuia ru ki."

¹² Na etana ta'alaie ka suina, ma ta ro ta'alaie lau kai dao mai.

Na onona fa bungu

¹³ Na onona 'ainsel ka ufa na fa bungu nia, ma nau ku rongoa te lingeru ne talo mai fasia fai susuui ki ana fulifue ne kera saungainia ana gol ne to 'i naona God. ¹⁴ Ma na lingeru nai ka fata 'uri fuana onona 'ainsel ne too ana fa bungu ka 'uri, "'Oe kai lugea fai 'ainsel ki ne kera kani fafida 'i ninimana na kafo baita ne 'i Iufretes.'" ¹⁵ Ma nia ka lugea fai 'ainsel nai ki kera sasi akau 'urinai makwalia na aoa, maedangi, madame ma fangali, fua ne kera ka saungia oluna bali ana

wane ki. ¹⁶ Ma nau ku rongoa fita wane ni ome kera ki ne kera to 'i fafona hos ki: kera ro talanga molee wane ki.

¹⁷ Ma ana fataie nai fuaku, nau ku ada to'ona hos ki, ma wane ne kera gouru fafoda ki kera 'afisia reba ru ki 'i maruruda. Ma na reba ru nai ki ka meo, ma ka goa, ma ka kokoa. Ma gwauna hos ki kera dia gwauna lion ki. Ma na ere ma na sasu fainia na salfa* ka ru mai fasia ngiduda. ¹⁸ Ma ru ta'a nai ki ka saungia oluna bali ana wane ki laona molagali ana ere, ma na sasu, ma na salfa ne ru mai fasia ngiduda. ¹⁹ Sulia ne nikilalana hos nai ki, nia ana ngiduda ma kukuida. Kukuida ka dia dregon ki ne too ana gwauiru ki, ma kera ka fanonifia wane ki ana kukuida.

²⁰ Ma wane ne kera ore ma ru ta'a ki nao si saungida, nao si kari abulo fasia ta'alaie kera ki. Sulia nao kera si to fasia fosilana anoeru ta'a ki, ma nunuiru ki ne kera saungaida ana gol ma na silva ma na barasi ma na fau ma na 'ai. Ma ru nai ki, nao kera si ada ma nao kera si rongoa, ma nao kera si fali. ²¹ Ma wane nai ki nao si kari abulo go fasia sauwane, ma na raoe fuana anoeru ta'a ki, ma na oee, ma na belie.

10

Na 'ainsel fainia na beba bilingilana tu'u

¹ Sui nau ku ada to'ona te 'ainsel nikila lau ne koso mai fasia 'i langi. Nia 'afi ana na gwa salo, ma na fula'oro ka to kalia na gwauna, ma na maana ka dia na sato, ma ro 'aena ki ka dia ro mae funu ana ere. ² Ma nia ka dau ana na beba bilingilana tu'u ne kera 'ifingia suina laona 'abana, ma ka uu fafona asi ana na bali 'ae 'o'olo nia, ma na bali 'ae mauili nia ka uu ana fafona ano. ³ Ma ka akwa ana akwae baita ne rongolana dia ngoralana lion ki. Ma burina nia akwa ka sui, fiu kukurue ki kera ka olisia. ⁴ Ma kada ne fiu kukurue nai ki ka fata, nau ku sasi

* 9:17 salfa: Ada to'ona ana Diksonari

akau fuana kedelana fatae kera ki, ma nau ku rongoa te lingeru fata mai fasia 'i langi ka fata 'uri, "Nao 'oe si saea fua ta wane ru be fiu kukurue ki kera saea, ma nao 'oe si kede." "

⁵ Sui na 'aincel ne nau ku ada to'ona nia uu fafona asi ma na ano, nia taea na bali 'aba 'o'olo nia 'i langi. ⁶ Ma ka fata alangai ana satana God ne toto firi ma ka saungainia 'i langi ma ru ki tafau ne kera to 'i laona, ma na molagali ma ru ki tafau ne kera to 'i laona, ma na asi ma ru ki tafau ne kera to 'i laona. Ma nia ka fata 'uri, "Kada sui God nao si famadakwa 'ua na manatae wane nia. Boro ma ta'ena, God nao si dole na fuana famamanalana manatae wane nia. ⁷ Ana kada ne fiuna 'aincel ka ufa na fa bungu nia, na manatae wane God kai dao na mai, dia be nia farongo ana 'i nao fuana wane rao nia ki na profet ki."

⁸ Sui na lingeru ne nau ku rongoa 'i nao ka fata lau fuaku fasia 'i langi ka 'uri, "'Oe leka kau, 'oko ngalia na beba bilingilana ne 'ifi na laona 'abana na 'aincel ne uu 'i fafona na asi ma na ano."

⁹ Ma nau ku leka, ma nau ku gania na 'aincel nai fua ne ka kwatea na beba bilingilana tu'u nai fuaku. Ma nia ka fata 'uri fuaku, "'Oe ngalia, ma 'oko 'ania. Nia kai mamasia ana ngidumu dia na ngingidue. Boro ma nia kai 'afae laona guimu."

¹⁰ Ma nau ku ngalia na beba bilingilana tu'u nai fasia 'abana na 'aincel nai, ma nau ku 'ania. Na 'anilana ka mamasia ana ngiduku dia na ngingidue. Boro ma kada nau ku onomia kau, nia ka 'afae na laona guiku. ¹¹ Sui kera ka fata 'uri fuaku, "'Oe kai farongo lau ana na manatae wane God sulia fere ki, ma kwalafa ki, ma fatae 'e'ete ki, ma kingi ki."

11

God odua ro wane fata famamana

* **11:2** fai akwala ma ro madame ki: Nia bobola go ana 1,260 maedangi ki, ma 3 fangali ma 6 madame ki. Ma kera fatainia na kada kokoru ne na ta'ala ka gwaungai fafia na molagali sulia, 'i naona ne God ka ketoa na molagali. ✨ **11:4** Sekaraea 4:1-14

ki

¹ Sui kera ka kwatea te mae 'ai ni 'oitolae fuaku, ma God ka fata 'uri, "'Oe kai leka, 'oe 'oito'ona na Beu Abu nau fainia na fulifue, ma 'oe idumia na wane ki ne kera foa 'i senai. ² Aia, ma nao 'oe si 'oito'ona kada kula 'i maa ana Beu Abu nau, sulia nau ku kwatea na fuana wane ne kera nao lau jiu ki. Ma kera kai leka mai, kera ka gwaungai fafia 'i Jerusalem sulia fai akwala ma ro madame ki.* ³ Ma nau kai kwatea na ro wane fata famamana suli nau ki. Keroa ka 'afi ana 'afi ta'a ne fatainia kera kwaimanatai, ma kera ka farongo ana farongoe nau sulia te to'oni ma ro talanga ma ono akwala maedangi ki."

⁴ Ma na ro wane fata famamana nai ki na ne ro 'ai ne kera saea ana na olif ki, ✨ ma na ro gwatanga fuana kwesu ki ne kera uu 'i naona God ne gwaungai fafia na molagali. ⁵ Ma dia ta wane ka sasi 'uria famalagaidaro, na ere ne ka sakatafa mai fasia na ngidudaro kai ogea na malimae kera ki. Ma 'urinai ta wane ne ka doria famalagaidaro, nia ka mae laugo. ⁶ Ma keroa too ana na nikilalae fuana susilana laona mamanga, fua ne na ute si 'aru sulia maedangi ne kera farongo ana fatalana God. Ma keroa too ana na nikilalae laugo fuana kwaelana na mae kafo ki fua ne ka rokisi ana na 'abu. Ma keroa ka too laugo ana na nikilalae fuana kwaelana na molagali ana ta'ala ki tafau ana kada ki tafau ne kera doria.

⁷ Ma kada keroa fasuia 'ainitalolae ana na farongoe keroa ki, na ru mauri kwasi ne ka ra mai 'i maa fasia na kiluliu ma ka nao 'ana ta suilae kai firu fai keroa, ma ka liufi keroa, ma ka saungi keroa. ⁸ Ma na nonidaro kai tio go 'ana sulia taale ana fere be kera foto'ia na 'Aofia kera ana na 'airarafolo. Na wane ana na fere baita nai ki ta'a ka dia na wane ana 'i Sodom ma 'i Ijip ne kera noni'ela si rongoa na wane ni lifurongo God ki. ⁹ Na

wane ki fasia na fere ki tafau ma na kwalafa ki tafau ma na fatae 'e'ete ki tafau, kera ka bubungia na nonidaro sulia olu maedangi lalau ki ma fainia te kwerenga asoa, ma nao si alamatainia na fuana faitolilae ana na nonidaro. ¹⁰ Ma na wane ki laona molagali kera ka eele sulia na maeladaro. Ma kera ka eele ana kwatelana na kwatee ki fuada kwailiu sulia na ro profet nai ki keroa famalagaigaia 'asiana wane ki ne kera to laona molagali.

¹¹ Sui, 'i buri'ana olu maedangi lalau ki ma te kwerenga asoa ka sui, na mangoiru ana maurie ka safali mai fasia God, ka rufi keroa, ma keroa ka tatae uu. Ma na wane ne kera ada to'odaro, kera ka mau 'asiana. ¹² Sui keroa ka rongoa te lingeru baita ka safali mai fasia 'i langi ka fata 'uri fua keroa, "Moro leka mai 'i langi." Ma na malimae keroa ki kera ka bubu ga 'ada ana kada kera leka 'i laona gwa salo 'uria 'i langi.

¹³ Ana kada nai go, na anuanu baita ka 'asiana ma na tangafuluna fere baita nai ka funu na. Ma fiu to'oni wane ki ne kera mae ana na anuanu nai. Ma na wane ne kera mauri 'ua ki, kera ka mau 'asiana, ma kera ka tangoa God 'i langi.

¹⁴ Aia, na ruana ta'alae ka sui, ma na oluna ta'alae kai dao 'ali'ali laugo mai.

Na fiuna fa bungu

¹⁵ Sui na fiuna 'ainsel ka ufa fa bungu nia, ma na lingeru baita ki 'i langi ka fata 'uri, "God kia fainia na Christ, na wane ne nia filia fua ka famauria kia, kera too ana manae fua kera kai gwaungai fafia na molagali, ma God kai gwaungai toto firi." ¹⁶ Ma na ro akwala ma fai wane fanaonao ki ne kera gouru ana kula ni gourue kera ki 'i naona God, kera boruru 'i ano, ma kera ka fasia God, ¹⁷ kera ka fata 'uri, "God nikila ka tasa, 'oe to ana kada ne, ma 'oe to 'ua na mai. Kalu tango 'oe sulia 'oe ngalia na nikilalae baita 'oe, ma 'oe safalia na gwaungaie. ¹⁸ Ma na wane ne ulafusi 'oe ki, kera ka

guisasu 'asiana, sulia ne kada fuana guisasue 'oe dao na mai, fainia kada fuana ketolana wane ne mae ki, profet ne kera rao fuamu ki, ma na wane 'oe ki ne kera fosi 'oe, na wane fanaonao ki, ma na wane tu'u ki. Ma kada fuana malangisilana na wane ne kera saungia na wane laona molagali ka dao na mai."

¹⁹ Sui na Beu Abu God 'i langi ka 'ifi, ma kera ka ada to'ona na fa kisi ne na alangaie God tio 'i laona. Sui na binabina ka bina, ma na kukurue ka ruru, ma na lingeru baita ka talo mai, ma na anuanu ka liu, ma na ute dia megena 'aesii ka 'aru.

12

Na keni fainia na dregon

¹ 'Urainai nau ku ada to'ona te ru ni kwelelae ana ka fatai mai laona mamanga. Te keni ne nia 'afi ana sato, ma na madame ka tio 'i fara 'aena, ma ka 'eregwau ana akwala ma ro fa bubulu ki ka nia 'i gwauna.

² Nia iana, ma ka sasi akau fuana fafutalae. Ma na nonifie ana fafutalae ka sasi nia ka angi baita 'asiana.

³ Ma te ru ni kwelelae ka fatai lau mai laona mamanga. Te dregon meo baita 'asiana ne nia too ana fiu gwauiru ki, ma fiu 'eregwau tu'u ki, ma te akwala kokona ru ki. ⁴ Ma nia ka tara oluna bali ana bubulu ki laona mamanga ana kukuina, ma ka 'ui 'anida laona molagali. Ma na dregon nai ka uu 'i naofana keni nai ne karangia kai fafuta na, fua nia kai 'ania na wele nai ana kada nia futa. ⁵ Ma nia ka fafuta te welewane ne kai gwaungai fafia fere ki tafau ana nikilalae. Boroii ma kera lau na wele nai, ma kera ka ngalia na siana God ana kula ni gourue nia ana 'initoe. ⁶ Ma na keni nai ka tafi na 'ana 'uria laona lofaa 'eke'eke 'uria kula ne God sasi akau ana fua ne kera ka ada suli nia sulia te to'oni, ro talanga ma ono akwala maedangi ki.

⁷ Sui na firue ka fuli 'i langi. Sa Maekol, na gwaungai 'ainsel, ma 'ainsel nia ki kera ka firu fainia na dregon nai, ma na dregon nai

fainia 'ainsele nia ki kera ka firu laugo. ⁸ Boroi ma na dregon nai nao si liufida go, ma God nao si alamatainia fuana tolai 'i langi. ⁹ Ma kera ka 'ui 'ania na dregon nai fasia 'i langi. Nia ne dregon nai be safali ana kada 'ua mai ne kera saea ana Akalo, ma ta sataeru laugo ana ne sa Saetan ne ka talai garo ana wane ki laona molagali tafau. Kera 'ui 'ania mai laona molagali fainia 'ainsele nia ki tafau.

¹⁰ Sui nau ku rongoa te lingeru baita 'i langi ka fata 'uri, "Kada ne, God kai famaeria wane nia ki. God ka fatainia na mamanae nia dia ta kingi. Aia, ma na wane filia God ka fatainia na nikilalae. Sulia sa Saetan ne uu 'i naona God kia, ma ka fai fafia wane famamana kia ki sulia dangi ma na rodo, kera 'ui 'ania fasia 'i langi. ¹¹ Na wanefuta kia ki kera ka liufia sa Saetan ana 'abuna na kale Sipsip ma ana na fatalana God ne kera fata taloania, ma kera ka nonimabe fuana mae fuana God. ¹² Kamulu wane ne mulu to 'i langi, mulu kai eele 'amulu! Ma nia kai ta'a 'asiana fuana na molagali ma na asi, sulia sa Saetan koso na kau siamulu. Ma nia ka guisasu 'asiana sulia nia saitamana kada nia ki nao si tau na."

¹³ Ma kada ne dregon ne saitamana ne kera 'ui 'ani nia 'uria laona molagali, nia ka taria na keni be fafuta na welewane. ¹⁴ Sui, God ka kwatea ro kukuba ru baita ki dia kukubana ta afa fua ne nia kai lofo 'uria na kula kera sasi akau ana fuana 'i laona lofaa 'eke'eke. 'I senai kera kai ada sulia, ma kera kai folo 'usia fasia na dregon nai sulia olu fangali ma ono madame ki, fua nia nao si saungia. ¹⁵ Sui na dregon ne ka moatainia mai na kafo dia ta kafo baita fua ne kai igwa na keni ne. ¹⁶ Ma na ano ka 'adomia na keni ne, ma ka 'ifingia ngiduna, ma ka onomia kafo ne na dregon nai nia moatainia mai. ¹⁷ Sui na dregon ne ka guisasu 'asiana fuana keni nai, ma ka leka ka firu fainia kwalafa nia ki tafau ne kera rosulia taki God ki, ma famanatalae mamana sa Jesus

ki. ¹⁸ Ma na dregon nai ka dao na 'i asi, ma ka uu na 'i ninimana asi.

13

Na ro ru mauri kwasi ki

¹ Sui nau ku ada to'ona te ru mauri kwasi nia ra mai fasia laona asi. Na ru nai nia too ana fiu gwauiru ki, ma te akwala kokona ru ma fainia akwala 'eregwau tu'u ne tio ana kokona ru nai ki. Na sataeru ta'a fua fata buri tolingailae ana God ne kera kedea ana fiu gwauiru nai ki. ² Ma na ru mauri kwasi nai ne adalae to'ona 'e dia na lepad, ma 'aena ka dia 'aena na bear, ma na ngiduna ka dia ngiduna na lion. Ma na dregon be ka kwatea na nikilalae baita nia fuana ru mauri kwasi nai ne nia ka gwaungai fafia wane ki. ³ Ma ana te gwau ana gwauiru nai ki, nau ku ada to'ona te ru ne ada dia na mae maale baita fua nia ka mae na ana, ma na mae maale nai ka mafo na. Ma wane ki tafau laona molagali kera ka kwele 'asiana, ma kera ka leka sulia na ru mauri kwasi nai. ⁴ Ma wane ki kera ka fosia na dregon nai, sulia nia kwatea mamanae nia fuana ru mauri kwasi nai. Ma kera ka fosia laugo na ru mauri kwasi nai kera ka 'uri, "Nao ta wane ne dia na ru mauri kwasi ne naoma ta wane ne bobola fuana firue fainia."

⁵ Ma God ka alamatainia na ru mauri kwasi nai fua ne ka tango nia talana, ma ka fata buri tolingai ana God, ma nia ka gwaungai sulia fai akwala ma ro madame ki. ⁶ Ma nia ka safalia na fata falilana God, ma ana satana God, ma 'i langi kula ne nia to ana, ma wane ne kera to fainia ki 'i langi. ⁷ Ma God ka alamatainia fua firulae fainia wane God ki, ma fuana liuflada, ma ka gwaungai fafia kwalafa ki tafau, ma fere ki tafau, ma fatae 'e'ete ki tafau. ⁸ Ma wane ki tafau ne kera to laona molagali ne, God nao si kedea na satada laona buko ana maurie firi, kera fosia na ru mauri kwasi nai. Na buko nai, nia ne buko kale Sipsip ne kera saungia. Ma God ka kedea na buko nai 'ua na mai naona saungailana na molagali.

⁹ Aia, kamulu wane ne mulu too ana alinga ki, mulu fafurongo. ¹⁰ Tani wane amulu 'i sena God filida na fuana daulada, kera kai dauda na. Ma tani ai laugo amulu ne God ka filida fuana saungilada ana naife ni sauwane ki, kera kai saungida ana naife fuana sauwane ki. Mulu wane God ki nao mulu si manata sala, suli nia ne kada kamulu na fuana ngangatalae ana famamanae kamulu ki.

¹¹ Sui nau ku ada lau to'ona te ru mauri kwasi lau ka sakatafa mai fasia laona ano. Nia ka too ana ro kokona ru ki dia ta kale sipsip, ma na lingena ka dia ta dregon. ¹² Nia ka rao ana na nikilalae na etana ru mauri kwasi kada nia to fainia. Ma ka sumainia wane ki tafau laona molagali fua ne kera ka fasia na etana ru mauri kwasi be na maale baita nia mafo na. ¹³ Ma na ruana ru mauri kwasi ka sasia ru fanadae baita fuana kwelelae ana ki, ma ka fakosoa mai na ere fasia 'i langi 'uria laona molagali 'i naona wane ki tafau. ¹⁴ Ma nia ka sukea wane ki tafau ne kera to laona molagali ana ru ni kwelelae ana ki, ana kada nia to fainia na ru mauri kwasi eteta be. God ne alamatainia ka sasia ru nai ki. Ma na ru mauri kwasi ne ka sasia wane ki ka saungainia nununa na etana ru mauri kwasi be kera kwae maala ana 'ania naife ni sauwane, boroi ma nia ka mauri ga 'ana. Na nunuiru nai fuana fabaitalana nia. ¹⁵ Ma God ka alamatainia na ruana ru mauri kwasi nai fua ka kwatea na maurie fuana na nunuiru nai fua ne ka fata ma fua ne ka saungia wane ki tafau ne nao si fosia. ¹⁶ Ma nia ka usungainia wane ki tafau, wane kelewanea ki, ma wane 'ada satai wane ki, wane todaru ki ma wane siofa ki, wane rao 'o'oni ki ma wane sakwadola ki, fua ne kera kai kedea na maetoto bali 'aba 'o'olo kera ki naoma maadarada. ¹⁷ Nao ta wane si foli naoma ka fafoli dia nao nia si too ana na maetoto nai. Na maetoto nai ne satana na ru mauri kwasi nai, naoma na tomalae ana na satana.

¹⁸ Mulu kai malingainia na ru ne. Sui boroi 'ana sa ti ne saitamarue

ka fadaa namba ne ana ru mauri kwasi nai, sulia na namba nai nia na namba te wane. Ma na namba nai ne 666.

14

Na kale Sipsip ma wane nia ki

¹ 'Urinai nau ku ada lau, ma nau ku ada to'ona na kale Sipsip nia uu 'i gwauna na uo 'i Sion fainia te talanga, fai akwala ma fai to'oni* wane ki ne kera kedea na satana kale Sipsip nai ma na satana Maa nia maadarada. ² Ma nau ku rongoa te lingeru fasia 'i langi ne dia kurulana ta tata baita, ma ka dia ta kukurue baita. Na lingeru ne nau ku rongoa nia dia na ru fuana kiilana ne kera saeda ana harp ne wane ki kera kiia. ³ Ma wane nai ki kera ngufia te fa ngu falu 'i naona na kula ni gourue ana 'initoe, ma 'i naoda na fai ru mauri ki ma wane fanaonao ki. Ma nao ta wane lau ka saitamana fa ngu ne, taifilia go na te talanga, fai akwala ma fai to'oni wane ne na Christ nia foli 'usida ki fasia laona molagali go ne kera saitamana fa ngu nai. ⁴ Kera ne wane ne kera to falu dia wane ma keni ne kera 'auabuda ki, sulia nao kera si fasua laona maurilada ana fosilana mamala god ki. Ma kera ka leka sulia na kale Sipsip 'uria kula ki tafau ne nia leka ana. Ma kera laugo wane God nia foli 'usida fasia na molagali, ma kera ka kwateda dia na kwatee 'i nao fua God ma fuana na kale Sipsip. ⁵ Ma nao kera si suke ma nao kera si sasia ta ru ta'a.

Olu 'ainse ki

⁶ Sui nau ku ada to'ona lau te 'ainse nia lofo laona mamanga, fainia na Farongoe Lea ne toto firi 'uria 'ainitalolae ana fuana wane ki laona molagali, fuana kwalafa ki, fatae 'e'ete ki, ma fere ki tafau. ⁷ Ma nia ka akwa baita ka 'uri, "Mulu fa'initoa God, ma mulu ka tango nia! Sulia kada nia fuana ketolana wane ki nia dao na. Mulu fosia God ne nia saungainia 'i langi, ma na molagali, ma na asi, ma kafo ki!"

* 14:1 144,000

⁸ Sui na ruana 'aincel ka leka mai 'i burina, ka fata 'uri, "Nia funu na. Na fere baita be 'i Babilon funu na, sulia nia kwate wane ki ka sasia ru ta'a ki 'asiana."

⁹ Aia, ma oluna 'aincel ka leka mai burina ro 'aincel eteta nai ki, ka fata baita ka 'uri, "Dia ta wane boroi 'ana nia fosia na ru mauri kwasi nai ma na nununa ma ka ngalia na maetoto nia 'i maadarana naoma ana 'abana, ¹⁰ nia kai ru laugo laona kwaekwae ana guisasue God. Ma sa tifaida ne kera sasia ru ne, kera kai nonifi ana ere ma na ru ne kera saea ana salfa 'i naona 'aincel abu ki ma na kale Sipsip. ¹¹ Ma sasuna na ere ne ka fanonifi kera 'asiana, ka sasu na 'ana sulia dangi firi ne nao si sui. Wane ki tafau ne fosia na ru mauri kwasi nai fainia nununa ma ka too ana maetoto ana satana, nao kera si too ana ta mamaloe ana nonifie nai. Nia kai leka firi go 'ana sulia rodo ma dangi."

¹² Ma sulia ru nai ki, wane God ki kai susute, boroi 'ana kada ana 'afitaie. Kera wane ne kera rosulia taki God ki, ma kera ka leka sulia sa Jesus firi.

¹³ Sui nau ku rongoa na lingeru fasia 'i langi ka fata 'uri, "'Oe kedea ru ne ki: safali ana kada ne ma ka oli 'alaa, God kai falea sa tifaida ne kera mamana fuana ana kada kera mae!"

Ma na Anoeru Abu ka olisia ka 'uri, "Iu, nia mamana 'asiana. Kera kai eele, sulia kera mamalo fasia raoe baita kera ki, sulia lealae ana raolada ka leka faida."

Kada ana loi rulae ana molagali

¹⁴ Sui nau ku ada lau, ma nau ku ada to'ona na gwa salo kwao. Ma na ru ne gouru 'i fafona na gwa salo nai adalae to'ona ka dia na Wele nia Wane, ma na 'eregwau ana gol ne ka tio 'i fafona na gwauna, ma nia ka dau ana te naife ne 'ala 'asiana. ¹⁵ Ma te 'aincel lau ka ru mai fasia na Beu Abu God, ma ka akwa baita fuana wane ne gouru 'i fafona na gwa salo ka 'uri, "'Oe kai ngalia na naife 'oe, 'oko okua ru ki, sulia ne kada fuana loi rulae laona molagali

dao na mai, sulia ne molagali nia dia na fueru maua!" ¹⁶ Ma na wane ne gouru fafona gwa salo ka siru ana na naife nia fafona na molagali, ma ka ngeda ru ki tafau laona molagali.

¹⁷ Ma te 'aincel lau ka ru mai fasia na Beu Abu God 'i langi ma ka dau laugo ana te naife 'ala 'asiana. ¹⁸ Sui te 'aincel lau ne ka gwaungai fafia na ere, ka leka mai fasia na fulifue, ma nia akwa kau fuana 'aincel be dau ana na naife ka 'uri, "'Oe kai sikilia na fueru grep ki laona molagali ana naife 'oe, sulia fueru 'ai ne ki maua na!" ¹⁹ Grep ki uu fuana wane ta'a ki. Ma na 'aincel nai ne siru ani naife nia fafona na molagali, ma ka ngeda na grep nai ki, ma ka 'ui 'anida laona kula fuana mangisilana na grep fuana waeni, na kula fuana nonifie sulia guisasue God. ²⁰ Ma grep nai ki kera ka uri mangisia na 'i laona ru fuana mangisilana grep ne tio 'i maa fasia na fere baita. Ma na 'abu ka ra mai fasia laona ru nai fuana mangisilana na grep, ma ka igwa na sulia olu talangai kilomita ki, ma na lolalana ka bobola fainia lima gwai'abe ki.

15

Fiu 'aincel ki fainia na fiu kwaekwae 'isi ki

¹ Sui nau ku ada to'ona lau te fataie baita ni kwelelae ana 'i langi: Fiu 'aincel ki fainia fiu kwaekwae 'isi ki. Fiu kwaekwae nai ki na ne suilana guisasue God fuana wane abulo ta'a ki.

² Sui nau ku ada to'ona te ru dia na asi ne adalae to'ona dia na galasi ne kera dolalia fainia ere. Ma nau ku ada to'ona laugo wane ki ne kera liufia na ru mauri kwasi, ma na nununa, ma na namba ana satana. Ma kera uu 'i ninimana asi nai, ma kera ka dau ana ru ni kiilana ki ne kera saea ana harp ki ne God kwatea fuada. ³ Ma kera ka ngufia na fa ngu sa Moses, na wane rao God, ma na fa ngu na kale Sipsip, kera ka 'uri, "'Aofia God nikila ka tasa, raoe 'oe ki tafau kera 'inito ma ka lea 'asiana.

'Oe ne na kingi fasia fere ki tafau, ma na abulolamu ka 'o'olo ma ka mamana.

⁴ 'Aofia 'ae, wane ki tafau kera kai mau, ma kera ka fa'inito 'oe, sulia taifili 'oe go ne 'oe 'o'olo mamana.

Ma na wane ana fere ki tafau kera kai leka mai ka fosi 'oe, sulia kera ada to'ona raoe 'o'olo 'oe ki."

⁵ Ma 'i burina, nau ku ada to'ona na 'O'obe Abu God 'i langi, ma kera ka 'ifingia na Kula Abu 'Asiana ne God nia to 'ana. ⁶ Ma fiu 'ainsel ki kera ka ru mai fasia na 'O'obe Abu God fainia fiu kwaekwae ki. Kera ka 'afisia maku kwao ki ne falu ma ka ngwasinasina, ma kera ka bitia fosae ana gol ki 'i ruruda. ⁷ Sui te ru ana fai ru mauri be ki ka kwatea fua fiu 'ainsel nai ki fiu tiu ana gol ki ne fungu ana guisasue God ne toto firi. ⁸ Ma na sasu fasia na 'Initoe God ma na nikilalae nia ka fungulia laona 'O'obe Abu God, ma nao ta wane si bobola fua rulae laona 'O'obe Abu, leka ka dao ana kada fiu kwaekwae ne fiu 'ainsel nai ki kera ngalia mai ka sui.

16

Fiu tiu ru ki ana guisasulae God

¹ Sui nau ku rongoa te lingeru baita nia talo mai fasia na Beu Abu God, ma ka fata 'uri fuana fiu 'ainsel nai ki, "Mulu leka, mulu ka 'igitainia fiu tiu ru ki ana guisasue God fafona molagali."

² Ma na etana 'ainsel ka leka, ka 'igitainia na tiu ru nia fafona ano. Ma maale ta'a ki ne fii 'asiana ka sarufia wane ne kera too ana maetoto ana na ru mauri kwasi be ma kera ka fosia na nununa.

³ Sui na ruana 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia 'i laona asi. Ma na asi ka tatala ka dia na 'abuna ta wane be nia mae, ma na ru mauri ki 'i laona asi kera ka mae tafau.

⁴ Sui na oluna 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia 'i laona kafo igwa ki, ma na maebusu ki, ma kera ka 'abula tafau. ⁵ Sui nau ku rongoa na 'ainsel ne gwaungai fasia na kafo ka fata 'uri, "God 'oe ne 'oe abu, 'oko to

'ua na mai 'i nao, ma 'oko to laugo ana kada ne. Na kwaiketoilae 'oe ki ne 'oe sasia, nia 'o'olo 'asiana, ⁶ sulia kera saungia wane 'oe ki, ma profet ki. Ma nia ne sasia 'oko kwatea na 'abu fuada fua kufilana. Nia ka bobola ne, kera ka ngalia na kwaekwae ne."

⁷ Sui nau ku rongoa te lingeru fasia na fulifue ka fata 'uri, "God nikila ka tasa, ne kwaiketoilae 'oe ki ka mamana ma ka 'o'olo 'asiana!"

⁸ Sui faina 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia 'i fafona na sato, ma God ka alamatainia fua ka 'akofia na wane ki ana 'ako'akolae baita nia. ⁹ Na 'ako'akolae nai ka 'akofia wane ki, ma kera ka fata falia na satana God ne nia too ana na nikilalae fua kwaekwae nai ki. Ma kera ka noni'ela ana kari abulolae fasia garoe kera ki, ma kera ka noni'ela laugo ana tangolana 'initoe nia.

¹⁰ Sui limana 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia 'i fafona kula ni gourue 'ana na ru mauri kwasi be, ma na 'initoe nia ka rorodoa. Ma wane ki kera ka 'ala fasia meada sulia nia fiida 'asiana. ¹¹ Ma kera ka fata falia God 'i langi, sulia nonifie kera ma maale kera ki. Boroj ma nao kera si kari abulo go fasia falafala ta'a kera ki.

¹² Sui onona 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia laona kafo baita ne kera saea ana 'i Iufretes. Ma kafo nai ka gwau ma ka alua na taale fuana kingi ki ne kera leka mai fasia taelana sato. ¹³ Sui nau ku ada to'ona olu anoeru ta'a ki ne kera ada dia kwere ki, kera ka ru mai fasia ngiduna na dregon be, ma fasia ngiduna na ru mauri kwasi be, ma fasia ngiduna na profet susuke be. ¹⁴ Kera na anoeru ta'a ki ne kera sasia fanadae 'oro fua kwelelae ana ki. Na olu anoeru ta'a ne ki kera leka mai siana kingi ki tafau laona molagali, fua kera ka oku kera fua na firue ana fa dangi ne God nikila tasa kai ketoa wane ki.

¹⁵⁻¹⁶ Sui olu anoeru ta'a nai ki kera ka okua kingi ki ana te kula ne kera saea ana fatae wane Jiu "Amagedon."

Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Mulu kai rongo, nau kai leka mai ana te kada ne mulu nao si saitamana, dia ta wane beli! Ma 'oilakie fuana sa tifaida ne kera to kwaimakwali ma kera ka 'afisia maku kera ki, fua nao kera si 'eke fua liu dadaralae safitana wane ki!"

¹⁷ Sui fiuna 'ainsel ka 'igitainia na tiu ru nia laona mamanga. Ma te lingeru baita ka talo mai fasia kula ni gourue 'i laona Beu Abu God, ka fata 'uri, "Nia suina!" ¹⁸ Sui na binabina ka bina, ma lingeru baita ki ka talo, ma na kukurue ka busu, ma na anuanu baita ka liu. Aia, nao ta anuanu si 'urinai safali 'ua mai ana kada God nia saungainia wane ki, sulia na anuanu ne nia ta'a ka tasa. ¹⁹ Ma na fere baita ne 'i Babilon ka ngiiana olu bali ru ki, ma na fere baita ana fere ki tafau kera ka takalo. God ka manata to'ona fere baita ne 'i Babilon ma ka kwaeda ka dia ne kera kufia waeni laona titiu ne fungu ana guisasue nia. ²⁰ Ma na bubunga ki tafau ka naoada, ma fa uo ki tafau ka naoada laugo. ²¹ Ma na mege 'aesi ne ka dia fau baita ki ne kulu 'asiana ka 'asida mai fasia laona mamanga fafona wane ki. Kululana te gwa fau ana fau nai ki dia lima akwala ma lima kilogram. Ma na wane ki kera ka fata falia God sulia ru nai, sulia na kwaekwaee nai nia ta'a 'asiana.

17

Na keni sesele

¹ Sui te 'ainsel ana fiu 'ainsel be kera dau ana fiu tiu ru be ki ka leka mai siaku, ma ka fata 'uri, "'Oe leka mai, fua nau ku fatainia na kwaekwaee ne God kai sasia ana fere nai ne nia to karangia kafo 'oro ki. God kai kwaea na fere nai sulia nia dia na keni sesele. ² Kingi ki laona molagali kera inau ana sasilana ru ta'a ki dia na keni ne, ma wane ki laona molagali kera doria laugo sasilana ru ta'a ne na keni ne doria sasilana ki."

³ Sui na Anoeru Abu ka talai nau, ma na 'ainsel ka ngali nau 'uria laona lofaa 'eke'eke. Ma nau ku

ada to'ona te keni nai nia gouru 'i fafona te ru mauri kwasi meo ne kera kedea na sataeru ta'a ki nonina ne fata buri tolingai ana God. Na ru mauri kwasi nai ka too ana fiu gwauiru ki ma akwala kokona ru ki laugo. ⁴ Ma na keni nai ka 'afisia 'oko masa meo borabora, ma kera ka laungia ana na laungi ne kera saungainia ana na gol ma ru ngwasinasina ki ne folilana baita 'asiana. Ma nia ka dau ana te tiu ne kera saungainia ana gol, ma ka fungu ana ru ta'a ne nia sasida ki. ⁵ Ma na kekedee ne kera kedea 'i maadarana ka 'uri, "Na fere baita 'i Babilon, na gaa keni sesele ki tafau ma wane ta'a ki tafau laona molagali." Ma na fadalana kekedee nai kera ka safungainia na. ⁶ Ma nau ku ada to'ona na keni ne nia dia sae nia ku ka gwaulilinge ana na 'abuna wane God ki ne nia saungida sulia ne kera famamana sa Jesus.

Kada nau ku ada to'ona, nau ku kwele 'asiana. ⁷ Ma na 'ainsel ne ka fata 'uri fuaku, "'Uta ne 'oko kwele? Nau kai fadaa fuamu na fadalana keni ne, ma na ru mauri kwasi ne nia gouru 'i fafona, ne nia too ana fiu gwauiru ki ma akwala kokona ru ki. ⁸ Na ru mauri kwasi ne 'oe ada to'ona nia mauri 'i nao, boroi ma nia mae na. Ma nia karangi ka ra na mai 'i maa fasia lao kiluliu be nao 'ana ta suilae, fua ka leka 'uria malangisilana. Ma wane ki laona molagali ne nao kera si kedea satada laona buko ana maurie safali 'ua mai naona saungailana molagali, kera kai kwele ana kada kera ada to'ona na ru mauri kwasi ne. Sulia nia mauri mai 'i nao ma kada ne nia mae na, boroi ma nia kai dao lau mai.

⁹ "'Oe manata lea ana liotoe sulia na ru ne: Fiu gwauiru ki ne fiu fa uo keni ne nia gouru fafona ki. Ma kera laugo ne fiu kingi ki. ¹⁰ Lima kingi ki ada kera mae na, te kingi ka gwaungai 'ua, ma ta te kingi si dao 'ua mai. Ma kada nia dao mai, nia kai gwaungai ga 'ana sulia ka kada tu'u. ¹¹ Ma na ru mauri kwasi be 'e mauri 'i nao ma ka mae na, nia ne

kwalu kingi. Nia ta kingi ana na fiu kingi ki, ma nia kai leka na fuana fafunulana.

¹² “Ma akwala kokona ru ki ne 'oe ada to'ona ne akwala kingi ne nao kera si 'initoa 'ua. Ma kera kai kwatea na 'initoe fua kera kai kingi fainia na ru mauri kwasi nai sulia te aoa. ¹³ Ma akwala kingi ne ki, kera rao oku fua kera ka kwatea nikilalae kera ki ma gwaungaie kera ki fuana ru mauri kwasi be. ¹⁴ Ma kera kai firu fainia na kale Sipsip. Ma na kale Sipsip nai fainia na wane nia ki ne nia filida ne kera rosuli nia, kera kai liufi kera. Sulia nia ne 'Aofia fafia 'aofia ki tafau, ma ka Kingi fafia kingi ki tafau.”

¹⁵ Ma na 'ainsel ka fata lau 'uri fuaku, “Kafo ne 'oe ada to'ona keni sesele ne nia gouru fafona ki ne na fere ki, ma na wane ki, ma na fatae 'e'ete ki. ¹⁶ Na ru mauri kwasi ma akwala kokona ru ne 'oe ada to'oda ne, kera kai noni'ela ana keni sesele ne. Ma kera kai lafua na ru nia ki tafau fasia, ma nia ka dadara na 'ana. Ma kera kai 'ania na fasio ana nonina, ma kera ka sungia ana ere. ¹⁷ Sulia God alua manatae wane laona manatalada, kera ka sasia ru ne nia dorida ki. Ma kera ka alua te manatae 'uria kwatelana nikilalae kera fuana 'initoe fua ru mauri kwasi ne, fua nia ka gwaungai leleka ka dao ana kada ne fatalana God kai fuli mamana.

¹⁸ “Ma na keni ne 'oe ada to'ona nia ne na fere baita ne gwaungai fafia kingi ki tafau laona molagali.”

18

Na fafunuilana 'i Babilon

¹ 'I buri'ana lau, nau ku ada to'ona te 'ainsel lau nia koso mai fasia 'i langi. Ma nia ka too ana na nikilalae baita, ma na raralana ka rara fafia na molagali tafau. ² Ma nia ka akwa ka 'uri, “Nia funu na! Na fere baita be 'i Babilon funu na! Nia tatala ka alua na fere fuana anoeru ki. Ma anoeru ta'a ki ma no ta'a ki, kera to na 'i laona. ³ Sulia wane Babilon ki kwatea ma wane ana fere ki tafau ka sasia ru ta'a 'oro 'asiana. Kingi ki laona molagali kera ka sasia ru ta'a

dia wane Babilon laugo. Ma wane 'oro ne kera foli ru ma kera ka fafoli ki kera too ana toorue baita ki sulia ne wane Babilon ki doria ru lea 'oro ki.”

⁴ Sui nau ku rongoa te lingeru lau fasia 'i langi ka fata 'uri, “Wane God ki 'ae, mulu leka mai fasia na fere nena! Fasia mulu ka 'ado fainia ana sasi ru ta'alaie nia ki, ma fasi mulu ka rufia kwaekwae nia ki. ⁵ Sulia sasi ru ta'alaie wane Babilon ki ra ka bobola na fainia 'i langi, ma God nao si manata buro na ana sasi ta'alaie kera ki. ⁶ Alu God kai sasia na ana ru ta'a ki fuana 'i Babilon, dia laugo 'i Babilon nia sasia fua mulu wane God ki, ma nia kai duu ro fau ana fuana 'i Babilon. ⁷ Alu God kai kwatea na nonifie ma na kwaimanataie fua 'i Babilon, ka dia laugo na 'initoe ma na to lealae ne 'i Babilon kwatea fua nia talana. Sulia wane Babilon ki kera fata lafuda ga 'ana talada 'uri, 'Kulu gwaungai fafia wane ki tafau! Ma kulu nao si dia lau ta gwa 'oru siofa, ma kulu kai nao si saitamana ta kwaimanatailae.’ ⁸ Sulia wane Babilon ki fata 'urinai, ana ta fa dangi God kai kwae nia ana na mataie, ma na kwaimanataie, ma na fioloe. Ma na ere kai sarufi nia, sulia ne 'Aofia God nikila ka tasa, nia ka keto kera.”

⁹ Ma kingi ki fasia laona molagali ne kera sasia ru ta'a 'asiana ki fainia 'i Babilon, ma kera ka 'ado ana na toorue nia, kera kai angi fafia na fere nai kada kera ada to'ona na sasuna ere ne sarufia. ¹⁰ Ma kera kai uu tau sulia kera mau fasi kera ka nonifi dia nia laugo. Ma kera ka fata 'uri, “Nia ta'a 'asiana fuamu 'i Babilon, na fere baita ma fere 'initoa! Na kwaekwae 'oe, nia dao 'ali'ali na mai fafi 'oe!”

¹¹ Aia, ma wane ne kera foli ru ma kera ka fafoli ki laona molagali, kera angi ma kera ka kwaimanatai fua 'i Babilon, sulia nao ta wane si folia na ru kera ki. ¹² Sulia nao ta wane si folia na gol kera ki, ma silva kera ki, ma fau ngwasinasina kera ki, ma ru folilana baita ki, ma 'oko masa kwanga kekerea ki ne folilada

baita, ma 'ai ne moko lea ki, na ru saungailada ana suli ki, ma na ru kera saungainia ana 'ai ne folilana baita ki, ma barasi ki, ma kakai salo ki ma fau ne kera saea ana mabol, ¹³ ma fanga lea ki, ma ru moko lea ki ne folilada ka baita. Ma nao laugo ta wane ne ka folia waeni kera ki, ma ngwaingwai ki, ma ru ki fua saungailana beret, ma buluka ki, ma sipsip ki, ma hos ki, ma ru ne hos ki kera tara, ma wane rao 'o'oni ki. Iu ma wane ki boroi, kera ka folida ma kera ka fafoli laugo 'anida.

¹⁴ Ma wane ne kera foli ru ma kera ka fafoli ki, kera ka fata 'uri fuana Babilon nai, "Ru lea ki tafau go ne 'oe doria 'oe kai too ana, kera kai nao na fasi 'oe. Ma toorue 'oe ki tafau ma ru ngwasinasina 'oe ki kera funu laugo, ma ka 'afitai 'oko ada to'oda lau." ¹⁵ Ma wane ne kera foli ru ma kera ka fafoli ki, ne kera todaru ana 'i Babilon, kera kai uu tau sulia kera mau fasi kera ka rufia laugo na nonifie nia. Ma kera ka angi ma kera ka kwaimanatai. ¹⁶ Kera ka fata 'uri, "Nia ta'a 'asiana, sulia na wane ana fere baita be kera 'afi ana maku lea ki ne folilana baita, ma kera ka laungi ana ru ngwasinasina ki ne folilana baita. ¹⁷ Aia, ana kada tu'u ne toorue nia ki ka sui fasi nia."

Wane baita ki tafau ana baru ki, ma wane ne kera leka laona baru ki, ma wane ne kera rao laona baru ki, ma wane ki tafau ne kera rao laona asi, kera kai uu tau na 'ada. ¹⁸ Ma kada kera ada to'ona sasuna na ere ne sarufia Babilon, kera ka akwa baita, "Safali mai ana safalilana, nao na ta fere baita lau ne ka dia na fere baita ne!" ¹⁹ Ma kera ka 'uia gwauda ana gegeo, ma kera ka angi, kera ka kwaimanatai ma kera ka fata 'uri, "Ta'a 'asiana fuana fere baita ne. Wane ki tafau ne kulu too ana baru ki, kulu todaru ana na toorue 'i Babilon. Ana kada tu'u go ne ru nia ki tafau ka suina fasia."

²⁰ Ma mulu wane 'i langi ki, mulu kai eele, sulia 'i Babilon funu na. Ma wane God ki, ma wane ni lifurongo ki, ma profet ki, mulu kai eele sulia

God ketoa na fafia ru ta'a ne nia sasia fua mulu.

²¹ Sui te 'ainsel nikila ka ngalia te fau baita ma ka 'ui 'ania laona asi, ma ka fata 'uri, "Ana sasia 'urinai, kera kai 'ui 'ani 'oe, na fere baita ne 'i Babilon, fua nao ta wane si ada lau to'omu. ²² Ma ka 'afitai lau kera ka rongoa lingena harp ki, ma lingena wane ki, ma 'au ki, ma fa bungu ki fasi 'oe. Ma ka 'afitai na ta wane rao ka to lau fai 'oe. Ma nao si rongoa na lingena ta saue ana fanga fasi 'oe. ²³ Ma nao ta kwesu si tala lau ani 'oe. Ma ka 'afitai kera ka rongoa lau lingena ta arai falu ma ta keni fungao fasi 'oe. 'I nao na mai, na wane ne kera foli ru ma kera ka fafoli ki, kera wane talo laona molagali ki. Ma ana sukee 'oe ki, 'oko fagaroa wane ki tafau laona molagali."

²⁴ God kwatea kwaekwae fuana wane 'i Babilon ki, sulia ne kera be saungia profet ki, ma wane God ki, ma tani wane 'oro lau ne kera saungida laona molagali.

19

Na okue baita 'i langi kera tangoa God

¹ 'I buri'ana ru ne ki, nau ku rongoa na linge akwae ne baita dia lingena na okue baita 'i langi kera 'uri, "Kulu tangoa God! Taifilia God go ne nia famauri kia. Ma na 'initoe ma nikilalae ki fuana God kia! ² Na kwaekwae nia ki ka mamana ma ka 'o'olo. Nia ka ketoa na keni sesele ne 'uria nia ka mae, sulia nia falia wane ki laona molagali ana sasi ru ta'alaie nia. Ma God ka kwatea na kwaekwae fuana, sulia nia saungia wane rao nia ki." ³ Ma kera ka akwa lau kera ka 'uri, "Kulu tangoa God! Ma sasuna ere ne sarufia na fere baita ne ka ra 'i langi sulia dangi firi." ⁴ Ma ro akwala ma fai wane fanaonao ki, ma fai ru mauri ki, kera boruru 'i ano ma kera ka fosia God ne gouru ana kula ni gourue ana 'initoe. Ma kera ka fata 'uri, "Iu, nia 'urinai! Kulu tangoa God!"

⁵ Sui na lingeru ne talo mai fasia kula ni gourue ana 'initoe, ka fata 'uri, "Wane ki tafau ne mulu fuusi baita ana God, wane 'initoa ma wane kelewanea, ma wane rao nia ki, mulu tangoa God kia!"

Na fafanga ana araie na Kale Sipsip

⁶ Sui nau ku rongoa lau na ru dia na lingena ta okue baita ma ka kuru dia na kurulana ta tata baita, ma ka dia ta kukurue baita. Ma nau ku rongoa kera akwa baita 'uri, "Kulu kai tangoa God, sulia 'Aofia kia God ne nia nikila ka tasa, nia na kingi!"
⁷ Kulu eele 'asiana, ma kulu ka tangoa na 'initoe nia! Sulia nia dao na ana kada fua okue fainia na kale Sipsip, ma na keni fungao ka sasi akau na fuana. ⁸ Ma God ka kwatea na 'oko masa kwanga ne falu ma ka ngwasinasina fua na keni fungao fua nia ka 'afisia." (Aia, fadalana na 'oko masa kwanga, ne na ru lea ne wane God ki kera sasida.)

⁹ Sui na 'ainsel ka fata 'uri fuaku, "Oe kai kedea ru ne: 'Oilakie fuana wane ki ne God laefida fua fangalae ana araie na kale Sipsip." Ma na 'ainsel ka fata lau 'uri, "Na fatae God nai, nia mamana!"

¹⁰ Nau ku rongoa ru nai ki tafau, ma nau ku boruru 'i 'aena 'ainsel nai fua fosilana. Sui, nia ka fata 'uri fuaku, "Nao 'oe si fosi nau lau! 'Oe kai fasia lalau God! Sulia nau na wane rao God go dia 'oe laugo ma wanefuta 'oe ki, na wane ki tafau ne kera famamana na mamanalae ne sa Jesus fatainia. Sulia mamanae ne sa Jesus fatainia, ne kwatea ma wane God ki kera ka 'ainitalo ana Fatalana God."

Na wane ne gouru fafona na hos kwao

¹¹ Sui nau ku ada to'ona 'i langi ka 'ifi, ma nau ku ada to'ona te hos kwao. Ma na wane ne gouru 'i fafona kera saea ana sa Rao Lea ma sa Mamana, sulia nia ketoa ma ka firu sulia na 'o'oloe. ¹² Na maana ka dia na meamea ana ere, ma nia ka alua 'eregwau 'oro ki 'i gwauna. Ma nia too ana sataeru ne kera kedea

ana nonina, ma nia taifilia go ne saitamana. ¹³ Ma na maku gwala ne nia ka gwini ana 'abu. Ma na satana ka 'uri, "Na Fatalana God."
¹⁴ Ma wane ni ome'e 'i langi kera leka sulia. Ma kera 'afi ana 'oko masa kwao ma ka falu ki, ma kera ka gouru 'i fafona na hos kwao ki. ¹⁵ Ma te naife ni sauwane'e 'ala 'asiana ka ru mai fasia laona ngiduna fua kai liufia ana na mae fere baita ki. Ma nia kai 'initoa 'usi kera ana na nikilalae baita nia, ma ana na guisasue God nikila ka tasa, nia ka mangisia malimae nia ki, ka dia nia uri mangisia na grep 'i laona ru ni mangisilana grep ki fuana waeni. ¹⁶ Ta sataeru ne kera kedea sulia na 'oko masa gwala nia ma sulia na safana ka 'uri, "Na Wane baita fafia kingi ki, ma na 'Aofia fafia 'aofia ki."

¹⁷ Sui nau ku ada to'ona te 'ainsel ka uu 'i laona sato. Ma nia ka akwa fuana no ki ne kera lofo laona mamanga ka 'uri, "Kamulu leka mai, mulu kai oku ana na fangalae baita God. ¹⁸ Mulu kai leka mai, mulu kai 'ania nonina kingi ki, ma wane baita ki ana ome'e, ma wane ni ome'e ki, ma hos ki, ma wane ki ne kera gouru fafona hos ki, ma wane ki tafau, wane rao 'o'oni ki, ma wane sakwadola ki, ma wane 'initoa ki, ma wane kelewanea ki."

¹⁹ Sui nau ku ada to'ona na ru mauri kwasi be, ma wane baita ki laona molagali, ma wane ni ome'e kera ki, kera ka oku mai fuana firue fainia na wane ne gouru 'i fafona na hos kwao ma na wane ni ome'e nia. ²⁰ Ma kera ka dau na ru mauri kwasi be fainia na profet susuke ne sasia ru fuana kwelelae ana ki ana kada nia to fainia na ru mauri kwasi be. (Ana ru fanadae nai ki ne sukea wane ne kera too ana na maetoto ana na ru kwasi ne ma wane ne kera fasia na nununa.) Ma na ru kwasi nai fainia na profet susuke be, kera 'ui mauri ani keroa laona 'osi ana ere ne saru ana salfa. ²¹ Ma na naife ni sauwane'e be sakatafa mai fasia na ngiduna na wane be gouru 'i fafona na hos kwao ka saungia wane ni ome'e keroa ki. Ma na no ki kera

leka mai, kera ka 'ania na fasio ana nonida leleka kera ka abusu.

20

Na to'oni fangali

¹ Sui nau ku ada to'ona lau te 'ainsel ka koso mai fasia 'i langi, ma ka dau ana te seni baita fainia na kii ana na kiluliu ne nao 'ana ta suilae. ² Ma nia ka daua na dregon be kera saea ana sa Saetan, ne wane baita fuana anoeru ta'a ki, ma ka kani fafia sulia te to'oni fangali. ³ Ma na 'ainsel nai ka 'ui 'ania 'i laona kilu nai ma ka bilakia, fua ne nao nia si sukea lau wane ki, leleka na te to'oni fangali nai ki ka sui. Ma buri'ana kada nai, kera kai lugea lau fua kada tu'u.

⁴ Sui nau ku ada to'ona kula ni gourue ki ana 'initoe ma wane ne kera gouru fafoda ki. God ka kwatea na nikilalae fuada fuana gwaungaie. Ma nau ku ada to'ona laugo mangona wane ne kera saungida ki sulia kera 'ainitaloa na mamanae ne sa Jesus fatainia ma na fatalana God. Nao kera si fosia go na ru mauri kwasi be ma na nununa, ma nao kera si ngalia go na maetoto ana na ru kwasi nai 'i maadarada naoma ana 'abada. Nia ne, kera mauri lau, ma kera ka gwaungai dia kingi ki fainia sa Jesus Christ sulia te to'oni fangali. ⁵ Nia na ne etana na tataelae fasia na mae. (Aia, ma bali ana wane ki ne kera mae, nao kera si mauri lau leleka te to'oni fangali nai ki ka sui.) ⁶ Wane ki ne kera mauri lau ana na etana tataelae fasia na mae, kera kai eele 'asiana, ma kera ka too ana na 'oilakie. Sulia na ruana mae si nikila fafi kera. Ma kera kai alua na fataabu God ki ma sa Jesus Christ, ma kera ka gwaungai fainia sulia te to'oni fangali.

Na liuflana sa Saetan

⁷ 'I buri'ana to'oni fangali ka sui, kera kai lugea sa Saetan fasia laona beu ni kanie. ⁸ Ma nia kai leka fuana sukelana wane ki laona fere ki tafau laona molagali. Nia ne na fikute wane ne kera saea ana sa Gog ma sa Magog ki. Sa Saetan kai fikuda

mai fuana firue, ma kera kai 'oro 'asiana dia one sulia na asi. ⁹ Kera ka takalo laona molagali tafau, ma kera ka 'e'ere'afu kalia kula ne wane God ki kera to ana ma na fere baita 'i Jerusalem ne God kwaiofei ana. Sui na ere ka koso mai fasia 'i langi ka fafunuida. ¹⁰ Sui sa Saetan na wane ne sukeda, God kai 'ui 'ania laona 'osi ana ere ne saru ana salfa, kula be God 'ui 'ania laugo na ru mauri kwasi be ma na profet susuke 'i nao. Ma kera kai to ana nonifie sulia dangi ki tafau, ma na rodo ki tafau toto si sui.

Na kwaiketoilae 'isi

¹¹ Sui nau ku ada to'ona te kula ni gourue kwao ana 'initoe ne baita. Ma nau ku ada to'ona laugo na wane ne gouru 'i fafona. Na molagali ma na salo, kera ka tafi na 'ada fasia, ma nao ta wane si ada to'ona lau na molagali ma na salo. ¹² Sui nau ku ada to'ona laugo wane mae ki tafau, ne kera 'initoa ma kera ka kelewanea, kera uu 'i naona kula ni gourue ana 'initoe nai. Ma God ka 'ifingia buko ki. Ma ka 'ifingia ta buko lau, na buko ana maurie. Ma God ka ketoa wane mae ki sulia ru ne kera sasida ki, ne to laona buko nai ki. ¹³ Sui, wane ne kera mae laona asi kera ka mauri lau. Ma wane ne kera to laona ano ma na kula ni mae, kera ka mauri lau. Ma God ka ketoa wane ki tafau sulia ru ki tafau ne kera sasida 'i nao. ¹⁴ Sui God ka 'ui 'ania na mae ma na kula ni mae laona 'osi ana ere. (Aia, ma na 'osi nai ana ere nia ne ruana mae.) ¹⁵ Ma ta wane ne satana nao si to laona buko ana maurie, God ka 'ui 'ani nia laona 'osi ana ere laugo.

21

Na mamanga falu ma na molagali falu

¹ Sui nau ku ada to'ona na mamanga falu ma na molagali falu. Na mamanga eteta ma na molagali eteta ka nonga na ma na asi ka naoana na. ² Ma nau ku ada to'ona na fere baita abu ne na Jerusalem falu ka koso mai fasia God 'i langi. Ma kera sasi akau ana, dia ta keni

fungao ne kera laungia fua nia ka dao to'ona na arai falu nia. ³ Ma nau ku rongoa te lingeru baita fata mai fasia na kula ni gourue ana 'initoe ka 'uri, "Na fere God nia to na siana wane ki. Ma nia kai to faida ma kera na wane nia ki na. Ma God talana kai to faida, ma nia na ne God kera. ⁴ Ma nia kai usua kafo ana angie fasia maada. Na mae, ma na kwaimanataie, ma na angie, ma na nonifie kai nao na, sulia ru 'ua ki ka sui."

⁵ Sui na wane ne nia gouru ana kula ni gourue ana 'initoe ka fata 'uri, "Na kada ne, nau ku fafalua na ru ki tafau!" Ma nia ka fata laugo 'uri fuaku, "'Oe kedea ru ne ki, sulia fatae ne ki mamana, ma nia ka bobola fua famamanalana." ⁶ Ma nia ka fata 'uri, "Na ru nai ki ka suina 'uri! Nau ne Alfa ma na Omega, na safalie ma na suilana ru ki tafau. Ma sa ti ne maeliku, nau kai kwate 'o'oni ana ta mae kafo ana maurie fuana, ma nao nia si folia. ⁷ Ma ta wane ne nao si lukasia fitoe nia, nau kai kwatea ru ne ki fuana, ma nau ne God nia, ma nia ne wele nau. ⁸ Aia, wane ne kera tafi ki sulia kera mau, ma na wane ne kera luka faburi ana fitoe kera ki, ma wane ne kera sasia ru ta'a ki, ma wane sauwane ki, ma wane oee ki, ma wane kelema ki, ma wane ne kera fosia mamala god saungailada ki, ma wane susuke ki tafau, kula fuada na ne laona 'osi nai ana ere ne saru ana salfa. Ma nia na ne ruana mae."

Na Jerusalem falu

⁹ Ma te 'ainsel ana fiu 'ainsel be kera too ana fiu tiu ru ana kwaek-wae 'isi ki, ka leka mai siaku, ma ka fata 'uri, "'Oe leka mai fua nau ku fatainia na keni fungao na kale Sipsip ne fuamu." ¹⁰ Na Anoeru Abu ka sura aku ma na 'ainsel ka ngali nau 'uria gwauna te fa uo ne fane 'asiana. Ma nia ka fatainia fuaku na fere abu 'i Jerusalem ne koso mai fasia God 'i langi. ¹¹ Ma na 'initoe God ka kwate nia ka ngwasinasina

'asiana. Na fere baita nai ka ngwasinasina 'asiana dia te fau ne folilana baita ne kera saea ana jaspas, ma ka saolia dia na galasi. ¹² Ma na fere baita nai ka too ana sulufau baita ne ka fane kalia, ma na akwala ma ro tafaa ki, ma na akwala ma ro 'ainsel ki ne kera folo 'usia na tafaa nai ki. Ma satana na akwala ma ro kwalafa ana wane Israel ki ne kera kedea ana na akwala ma ro tafaa nai ki. ¹³ Akwala ma ro tafaa ana sulufau nai ne tio kalia na fere baita nai, ta olu tafaa bali 'i taelana sato, ma ta olu tafaa 'i bali sulana sato, ma ta olu tafaa bali mauli, ma ta olu tafaa lau ana bali 'o'olo. ¹⁴ Na sulufau kalia na fere baita nai kera saungainia fafona te akwala ma ro fau ki. Aia, satada akwala ma ro wane lifurongo ana kale Sipsip ne kera kedea ana fau nai ki.

¹⁵ Ma na 'ainsel nai ne fata fai nau, nia dau ana te mae 'ai ana 'olotolae ne kera saungainia ana gol fuana 'oitolana na fere baita nai, ma na tafaa ana ki, ma na sulufau. ¹⁶ Na gwalalana fai 'ogue ana fere baita nai kera bobola tafau go. Na 'ainsel nai ka 'oloto'ona na fere baita nai ana mae 'ai nai, ma ka dao to'ona na gwalalana, ma na rebalana, ma na ralana kera bobola tafau go, na akwala ma ro to'oni kada taale ki tafau go.* ¹⁷ Na 'ainsel nai ka 'oloto'ona na 'ogue ma ka dao to'ona nia dao ana olu akwala ma ono 'abala ana na ralana, ana 'olotolae ne nia sasia ana. ¹⁸ Na 'ogue ne kera saungainia ana fau kera saea ana jaspas, ma na fere baita nai kera saungainia ana na gol ne saolia dia na galasi. ¹⁹ Aia, ma na fau fuana fangadolana 'ogue ki ana fere baita nai, kera laungia ana fau ne folilada baita ki tafau go. Na etana fau fuana fangadolae, kera saea ana na jaspas. Na ruana fau, kera saea ana na safaea. Na oluna fau, kera saea ana na aget. Na faina fau, kera saea ana na emaral. ²⁰ Na limana fau, kera saea ana oniks. Na onona fau, kera saea ana karnelian. Na fiuna fau, kera saea ana kuots. Na kwaluna fau, kera saea ana beril.

* **21:16** ro to'oni ma fai talanga kilomita ki

Na sikwana fau, kera saea ana topas. Na tangafuluna fau, kera saea ana na kalkedoni. Na akwala ma etana fau, kera saea ana turkois. Ma na akwala ma ruana fau, kera saea ana ametist. ²¹ Ma na akwala ma ro tafaa ne ki kera saungainia ana na akwala ma ro fau folilada baita 'asiana ne kera saea ana perel. Te fa perel go fuana te tafaa. Ma na taale ki laona fere baita nai kera saungainia ana na gol ne saolia ka dia galasi.

²² Nao nau si ada to'ona go ta beu abu laona fere baita nai, sulia God nikila ka tasa ma na kale Sipsip na ne Beu Abu senai. ²³ Na fere baita nai nao si doria lau na sato naoma na madame fua ka tala laona, sulia na 'initoe God na ne tala, ma na kale Sipsip nai ne kwesu nia. ²⁴ Wane laona molagali ki kera ka bobola fua tolalae laona madakwalae nai, ma na kingi ki kera kai ngalia mai toorue kera ki 'uria laona. ²⁵ Ma mae ki ana na fere baita ne kai 'ifi talau go 'ana ma nao si bilaki, sulia nao ta rodo senai. ²⁶ Ma kera kai ngalia mai kwangalae ki ma toorue ki ana na fere ki tafau laona molagali 'uria laona fere baita ne. ²⁷ Aia, ma nao ta ru ne bilia, naoma ta wane ne sasia ta ru ni 'ekelae ana, naoma ta wane ne ka suke kai ru laona fere baita ne. Boro ma taifilia go wane ne kera kedea satada laona buko ana maurie na kale Sipsip ne kera kai ru laona fere baita nai.

22

Na kafo ana maurie

¹ Na 'aincel ne ka fatainia laugo fuaku na kafo ana maurie ne saolia ka dia ta galasi, nia busu mai fasia kula ni gourue ana 'Initoe God ma na kale Sipsip, ² ma ka igwa mai tofungana na taale ne liu laona fere baita nai. Ma na 'ai ana maurie ki, kera uu ana ro ninimana ana kafo nai, ma kera ka fungu ana te kada laona madame ki tafau, ma na ulina 'ai nai kera ka ngalia fuana guralana wane ki tafau laona molagali. ³ Aia,

ma ru ne God nia agida ki, nao kera si to laona fere baita nai.

Na kula ni gourue God ma na kale Sipsip ne to laona fere baita nai, ma wane rao nia ki kera kai fosia. ⁴ Ma kera kai ada to'ona maana God, ma na satana kera kedea maadarada. ⁵ Ma nao na ta rodo 'i senai, ma nao kera si doria na ta kwesu naoma na madakwalana sato, sulia God na ne madakwalae kera, ma kera ka gwaungai fainia sulia dangi firi.

Na daolana mai sa Jesus

⁶ Sui na 'aincel ka fata 'uri fuaku, "Fatae ne ki mamana, ma fatae ni famamanalada ki. 'Aofia God ne kwatea mai na Anoeru nia fuana profet ki, ma ka kwatea mai na 'aincel nia fua ne kai fatainia fuana wane rao nia ki ru ne kai fuli 'ali'ali mai ki."

⁷ Ma sa Jesus ka fata 'uri, "Mulu fafurongoa! Nau kai leka 'ali'ali go mai. 'Oilakie fuada wane ne kera rosulia kekedee abu ki laona buko ne!"

⁸ Nau sa Jon ne nau ku rongoa ma nau ku ada to'ona ru ne ki tafau. Ma kada nau rongoa ma nau ku ada to'ona ru ne ki, nau ku boruru 'i naona 'aena na 'aincel ne nia fatainia ru nai ki fuaku, ma nau ku sasi 'uria fosilana. ⁹ Ma nia ka fata 'uri fuaku, "Oe nao si sasi lau 'urinai! Nau na wane rao go, dia laugo 'oe, ma tolamu na profet ki, ma wane ki tafau ne kera rosulia fatae ki laona buko ne. 'Oe fosia God!" ¹⁰ Sui nia ka fata lau 'uri fuaku, "Nao 'oe si safungainia kekedee God ki laona buko ne. Sulia nia karangi ka dao na ana kada ru ne ki kai dao mai. ¹¹ Ma wane ta'a ki, kera kai dau ngasi ana fuli rue ta'a ki. Ma wane 'o'olo ki kera kai dau ngasi ana 'o'oloe 'ada, ma wane ne kera abu, kera kai dau ngasi 'ada ana abue."

¹² Ma sa Jesus fata ka 'uri, "Mulu fafurongoa, nau kai leka 'ali'ali go mai. Ma nau kai ngalia na mai folifolie toa ki fuana kwatelana fuada, sulia te ki ne kera sasida. ¹³ Nau na ne Alfa ma na Omega, na safalie ma na suilana ru ki tafau."

¹⁴ 'Oilakie fuana wane ne kera taufia maku gwala kera ki ka falu, fua ne kera ka bobola fua 'anilana fufuana 'ai ana maurie, ma kera ka ru ana tafaa ki 'uria laona fere baita. ¹⁵ Ma wane ne kera sasia ru ni 'ekelae ki, ma wane ne kera kelema ki, ma wane oee ki, ma wane sauwane ki, ma wane ne kera fosia nunuiru ki, ma wane ne kera suke, ma kera ka sasia ru susuke ki, kera ka to 'i maa fasia laona fere baita nai.

¹⁶ Ma sa Jesus ka fata lau 'uri, "Nau sa Jesus ne nau ku kwatea kau na 'ainsel nau fua kai farongo ana ru ne ki fua mulu wane famamana ki. Nau ne na wane ana olitana kwalafa sa Deved na kingi. Ma nau na ne fa kwakwali 'ofodangi ne rara ka madakwa 'asiana."

¹⁷ Ma na Anoeru Abu fainia na keni fungao, keroa ka fata 'uri fua sa Jesus, "Oe kai leka mai!"

Iu, ma sa ti ne kera rongoa fatalana God laona buko ne, kera kai fata laugo 'uri, "Oe kai leka mai!"

Ma sa ti boroi 'ana ne maeliku ma ka doria ngalilana kafo ana maurie, 'oe kai leka mai, 'oko ku 'o'oni ana na kafo ana maurie.

¹⁸ Nau sa Jon, nau ku fata totongai fuana wane ki tafau ne kera rongoa fatalana God laona buko ne. Dia ta wane boroi 'ana ka alua lau ta ru tarenga fainia, God kai kwae nia ana fiu kwaekwaee ne kera fata sulia laona buko ne. ¹⁹ Ma dia ta wane lafua ta ru fasia fatae God ki laona buko ne, God kai susia fasia 'ai ana maurie, ma na kula nia ana na fere abu baita ne kera fata sulia 'i laona buko ne.

²⁰ Sa Jesus, na wane ne fata sulia ru ne ki tafau, nia fata 'uri, "Nia mana 'asiana! Nau kai leka 'ali'ali na mai!"

Iu, Jesus 'Aofia 'ae, leka na mai!

²¹ Nau ku fo fua ne na kwaiofeilae na 'Aofia sa Jesus Christ kai to fai kamulu tafau. Iu, nia 'urinai.

Diksonari Na buko fua fadalana tani mae fatae laona Alangaie Falu

1 **Abu fanga** (fasting)

Na wane Jiu ki ne kera fa'initoa God kera ka abu fanga ana tani kada. Kada sa Jesus to, wane Jiu ki kera ka abu fanga ana tani kada laona te fangali. Laona kekedee sa Sekaraea 8:19, nia saea na wane kera kai abu fanga fai kada laona te fangali. Na Farasi ki kera ka abu fanga ana ro fa dangi laona te wiki.

Tani kada ta wane ka abu fanga fua ka fatainia ne nia kwaimanatai sulia ta'alaie nia ki laona maurilana. Ma tani kada ta wane ka abu fanga fua nia ka nanisia laugo te ne God doria fua ka to sulia. Kera famamana ne God saitamana ka rongoa foalada kada kera abu fanga (Aesaea 58).

2 **'Ai figi** (Fig tree)

Ta 'ai 'uri laugo nia baita ka dia mago ki ma rarana ka tatara laugo dia mago. Na fueru 'ai fig nia mamasia 'asiana, ma wane ki 'idufa 'ania.

3 **'Ai olif** (olive tree)

'Ai baita ne nia bulao 'i Israel. 'I nao wane Jiu ki too ana malefo 'oro ana kada kera foli ana na fueru ana 'ai olif. Ana kada ki kera ka ngalia fueru ki 'uria te kula fililana ne kera ka ngiloa fua suluda ru ne ngwaingwai fua ngwaingwaie. Na ngwaingwai nai kera sasia ana raoe 'oro ki. Kera saitamana kera ka sungia ana fanga laona ta titiu ru ne fungu ana ngwaingwai. Ma kera saitamana kera ka saru ana dia ta fa kwesu ne ka tala laona lume kera ki. Na ngwaingwai ne kera ka gura laugo ana mae maale ana wane ki.

4 **Akilas**

Na wane ne nia futa ana sa Herod Baita. Sa Akilas nia gwaungai fafia lofaa 'i Jiudea, ma lofaa 'i Idumea. Nia 'initoa kada sa Jesus nia tu'u 'ua. Nia 'initoa go sulia fangali 4 B.C. leleka ka dao ana A.D. 6 (Matiu 2:22).

5 **Anoeru ta'a** (evil spirit)

Wane Jiu ki kwaisae anoeru ta'a ki, nia ta wane ngalia fatae fainia wane rao sa Saetan ki. Ma kera too ana nikilalae fua falilana wane ki.

6 **Balaam**

Na profet 'i Midian ne nia tau na mai 'i nao, nia doria ka ngalia malefo ana malimae 'i Israel ki ne kera gania fua agilana wane Israel ki. Ada to'ona Nambas 22:4-35.

7 **Bali 'o'olo** (Right side)

Na falafala wane Jiu, dia ta wane boroi 'ana nia gouru ana bali 'o'olo ana ta wane baita, nia fadaa ana wane nai too ana niki-lalae fua gwaungai laugo dia na wane baita nai.

8 **Baru** (boat)

Na ru ne fua dee firi laona 'osi kera saea ana 'i Galili. Na baru ne adalae to'ona dia iole ki boroi ma nia ka baita. Ma nia ka too ana selo baita laugo ma nia ka bobola fainia wane 'oro ki.

9 **Beret** (Bread)

'I nao mai ana Israel, beret na ne fanga 'initoa kera. Boroi ma beret Jiu ki, si baita ka dia lifu beret kulu ki 'i ta'ena. Na beret kera molimoli'a ma ka baba go.

10 **Beret abu** (Holy bread)

Na lifu beret ne ki, na fataabu ki kwatea fua God. Ma burina ne kera kwatea beret nai, na fataabu ki ga ana taifilida ne kera kai 'ania.

11 **Beu Abu God** (Temple)

Beu Abu God nia to 'i Jerusalem. Ana English kera saea ana "Temple." Na Beu Abu fua fosilana God go, ma fua kwate afafue ana. Taifilia na fataabu ki ne kera ka rao 'i laona.

Na Beu Abu ne nao lau te beu go. Boroi ma nia too ana beu 'oro kera ladoa go fua kera kai too ana mae lume 'oro ki. Tani kula abitako to laugo 'i tofungana Beu nai ki. Te kula abitako nai taifilia Jiu ki go ne kera kai ru 'i laona. Boroi ma ta kula abitako baita lau ta wane boroi kai ru 'i laona. Kula abitako ne be kada 'oro sa Jesus to fua famanatalana wane ki ana.

12 **Beu fuana folae** (Synagogue)

Na beu fuana folae ne kera saea ana "synagogue" ana English. Ta kula boroi ana ne na wane Jiu ki to ana, kera saungai te beu 'uri fua folae. Tani kada kera saitamana kera ka foa ma kera ka idumia laugo na taki sa Moses ki 'i senai. Nao go ta fulifue 'i laona ma nao kera si afafue 'i senai. Kera ka famanata laugo na wane fi baita ki ana taki sa Moses. Kera ka oku laugo laona fua fatae kada kera too ana tani ru fua fatae sulia laona fere.

13 **Bielsebul** (Beelzebub)

Sataeru ne, ta sataeru laugo fua sa Saetan na fadalana ne 'uri, "wane baita ana fere 'initoa". Wane ne god susuke ne ma tani wane kera fosia na satana.

14 **Christ**

Sataeru ne fata sulia wane ne kera 'igitainia na ngwaingwai ana fua nia ka kingi. Sataeru ne leka mai fasia fatae Grik ma ana fatae wane Jiu ki kera saea ana "Mesaea." Na ro sataeru ne ki fadaa ne wane God filia fua famaurilana wane nia ki. Na wane famamana ki kera famamana na Mesaea ne sa Jesus na.

15 **Dongki** (donkey)

Na dongki nia dia ta hos boroi ma nia tu'u ga ana.

16 **'Eregwau** (Crown)

Na ru fua dugwau ana gwauna wane 'initoa ana fua ka fatainia nia kingi.

17 **Esia**

Na lofaa ne na kingi 'i Rom nia gwaungai fafia. Esia karangia 'i Gris.

18 **Fafanga ana Daofa Liue** (Passover Feast)

Na dangi talingai Jiu ki ne, ne kera dau sulia fua manatalae to'ona kada koko kera ki leka fasia 'i Ijip. Kada nai, God ka kwatea te 'ainsel ka saungia welewane eta futa ki ana fui wane 'i Ijip. Boroi ma fui wane 'i Israel, God saea fuada, na tooa ki tafau kera kai saungia te sipsip ma kera ka alua na 'abu ana gwauna na mae ana lume kera ki, fua ne kada 'ainsel ka liu mai, nia ka liu daofa donga ana lume kera ki fua nia si saungia lau welewane eta kera ki.

'Urainai ne 'ainsel kai saungia na welewane eta futa ki ana fui wane 'i Ijip. Ana dangi baita ne, kera ka sasi tani afafue fua God fua fatailana ne kera eele 'asiana sulia God fulia ru lea ki fuada, kada God lafuda fasia 'i Ijip.

Fiu maedangi ki 'i buri ana Fafanga ana Daofa Liue, kera 'ania beret nao ta isi ana. Dangi nai ki fua manatalae to'ona kada be kera to mai laona lofaa 'eke'eke, ma kera si too ana ta isi fua dolalilana beret kera.

19 **Fafanga ana 'O'obe ki** (Feast of Tabernacles)

Ana dangi baita ne, kera kai manata sulia kada be koko kera ki leka fasia 'i Ijip ma kera ka leka mai 'uria 'i Israel. Kada nai, kera si to ana ta lume lea, boroi ma kera liu kwailiu go 'ada laona lofaa 'eke'eke fua fai akwala fangali ki. Laona dangi baita ne ki, wane ki to laona 'o'obe tu'u ki ne kera saungainida ana sara 'ai ki. Ana dangi baita ne, kera foa laugo ma kera ka kwatea laugo afafue ki.

20 Fafurongo (Disciple)

Na sataeru fua wane leka sulia famanatalae ma fatae wane baita nia. Ana fatae English, kera saea ana "disciple".

21 Faoda (Cave)

Wane Jiu ki 'i nao, kera faitoli laona faoda ki. Kera 'elia kilu faoda ki tofungana faulifu ki 'i raofaie ana fa uo ki, ma kera ka saungainia na gwele ki 'i laona fua wane mae ki ka to 'i fafona. Kera saitamana alulana bara wane mae ki laona te faoda.

22 Farasi (Pharisee)

Na fikute wane baita ana Jiu ne kera manata fua kera sasía rae lea ki fua God sulia kera dau lea sulia taki sa Moses ki ma na taki kera ki talada laugo. Kera lafuda talada ne kera leka sulia taki ki ka liufia tani wane Jiu. Kera famamana ngangata dia ta wane mae, nia kai mauri lau.

23 Fataabu ki (Priests)

Fataabu ki futa mai olitana kwalafa sa Eron. Na rae fataabu ki ne go fua fosilana God fua wane kera ki ma fua rae ana ru abu ki laona Beu Abu God. Na rae talingai kera ne kera to laona Beu Abu God 'i Jerusalem fua afafue ma fua fosilana God.

24 Fataabu baita ki (Chief priests)

Na fataabu baita ki kera ada sulia na Beu Abu God 'i Jerusalem. Kera ada laugo sulia na malefo laona Beu Abu God.

25 Fau talingai (Corner stone)

Kada Jiu ki saungainia lume, kera ka eta alua fau baita ki ana sulokoe ana lume. 'I buri'ana kera ka alua lau kau fau 'oro ki kalia lume. Na fau talingai kwatea lume ne ka uu ngado.

26 Fikute wane lokoeru (Sanhedrin)

Na fikute wane lokoeru 'i Jiu ki ne na English Bible saea ana na "Sanhedrin." Kera fata sulia

abulolana ma tolana wane Israel ki ana fasagalana garoe ki ma kera kai ketoa na wane ne kera aburongo ana taki ki. Ana kada ne laugo wane Jiu ki to 'i farana na 'initoe 'i Rom, ma na fikute wane ne nao si too ana nikilalae fua kwaelana ta wane fua ka maelae.

27 Filip

Na wane ne nia futa ana sa Herod Baita. Nia gwaungai fafia lofaa 'i Iturea ma 'i Trakonaetis. Na fangali nia 'initoa sulia ki safali ana 4 B.C. leleka ka sui ana A.D. 34 (Luk 3:1).

28 Fulifue (Altar)

Na ru ne dia tatafe ki, nia uu 'i laona Beu Abu God 'i Jerusalem. Na fataabu Jiu ki, kera alua kwatee wane ki fafona fulifue ni afafue nai fua fosilana God.

29 Galili

Kula ne na satana te lofaa ana Jiu ki, ne sa Herod Antipas ada sulia ana kada sa Jesus to laona molagali. Kula ne to laona bali toli 'i Israel, ma nia too ana 'osi baita 'i Galili ana ta bali.

30 Grep (Grape)

Satana te 'ai tu'u ne too ana fueru ki fua 'anilana. Wane 'i Israel ki ofia oole baita 'asiana ki ana 'ai ne. Fueru ki kera ka aluda laona mae kwakwa ana gwa fau baita ma kera ka uria fua nia ka sulua. Na wane 'i Israel ki kera saungainia na waeni ana fueru ana 'ai ne.

31 Grik (Greek)

Nia na fatae wane 'i Gris ki.

32 Herod Baita (Herod the great)

Na wane ne nia gwaungai fafia wane 'i Israel ana kada sa Jesus futa. Nia laugo be odua wane ni omee nia ki kera ka saungia na welewane tu'u ki. Na fangali nia gwaungai sulia ki safali ana 40 B.C. leleka ka dao ana 4 B.C. Ana kada ne na Beu Abu God ka fura

ka ta'a na. 'Urinai nia ka saungai falu ana Beu Abu God.

Kada sa Herod nia mae na olu wele nia ki ne kera talana. Satada ne sa Akilas, sa Herod Antipas fainia sa Filip (Matiu 2).

33 Herod Agripa baita (Herod Agripa the first)

Nia koko sa Herod Baita ne, ma maa nia ne sa Aristobulus. Nia be saungia sa James na lifurongo, ma ka alua laugo sa Pita laona beu ni kanie (Ada to'ona Acts 12). Ana fangali A.D. 37, nia gwaungai fafia lofaa 'i Iturea fainia 'i Trakonaetis. Ana fangali A.D. 39, nia gwaungai fafia 'i Galili fainia lofaa 'i Berea laugo. Safali ana fangali A.D. 41 leleka ka dao ana fangali A.D. 44, nia gwaungai lau fafia na lofaa 'i Jiudea. Ma na olu fangali 'isi nia ki ana maurilana, nia gwaungai na fafia wane 'i Israel ki tafau na.

34 Herod Agripa ruana wane (Herod Agripa the second)

Nia wele sa Herod Agripa baita. Ma nia gwaungai fafia lofaa 'i Abilin fainia na lofaa 'i Trakonaetis laugo. Acts 25 fata sulia kada nia ada to'ona sa Paul. Na fangali nia 'initoa sulida ki safali ana A.D. 53 leleka ka sui ana A.D. 70.

35 Herod Antipas

Na wane ne nia futa ana sa Herod Baita. Nia gwaungai fafia lofaa 'i Galili fainia 'i Berea. Nia be saungia sa John wane ni Siuabu. Nia eta adea te keni ma nia ka lukasia ma ka adea lau 'afe saonana nia sa Filip. Sa Antipas laugo be ada to'ona sa Jesus kada be sa Paelat odua kau sa Jesus siana, ka suifatai be kera fi saungia sa Jesus. Na fangali nia 'initoa sulida ki safali ana 4 B.C. leleka ka sui ana A.D. 39 (Matiu 14; Luk 23).

36 'Inita fataabu (High Priest)

Na gwaungai wane fuana fataabu ki ne na 'inita fataabu. Kera too ana te 'inita fataabu go ana

te kada. Na wane ne nia gwaungai laugo fua fikute wane lokoeru wane Jiu ki.

37 Israel

Satana na kula ne na Jiu ki ma sa Jesus to ana.

38 Jerusalem

Na fere baita Jiu ki ne ma na Beu Abu God to laugo senai.

39 Jesus

Ana fatae Jiu kera saea ana sa Jesus, ma tani kada kera saea ana sa Josua. Boro ma ana fatae Grik kera saea ana sa "Jesus." Fadalana fatae Jiu ki ne, "Na wane fua lugelana na wane ki lau."

40 Jiu (Jew)

Wane ki tafau ne kera futa olitana kwalafa sa Abraham.

41 Jiudea

Na satana ta bali ana 'aena lofaa 'i Israel.

42 Kamel (Camel)

Te ru mauri 'a'ala dia na hos ki boro ma nia baita. Na luana gwala 'asiana ma na sulina ka bu. Na kamel dia nao nia si ku boro sulia ta te dangi naoma ta ro dangi, nao nia si mae go, ma nia saitamana ka rao go 'ana. Kera saitamana rao go 'ada ana kula ne nao ta kafo ana. Ifuna kamel kera saitamana kera ka saungainia maku laugo ana boro ma na maku nai ki gaga'ai 'asiana. Na maku 'urinai ki na profet ki go ne kera 'afisia.

43 Kapaneam

Na fere ne nia to ana bali toli ana 'osi 'i Galili. Kula ne na ne sa Jesus 'idufa 'ainitalo ana, ma nia ka gura wane matai ana, ma ka ifulangainia laugo anoeru ta'a ki ana.

44 Kekedee Abu (Scripture)

Na Buko God ne Jiu ki kera saitamana idumilana. Nia karangi

ka dia na Alangaie 'Ua kulu kada ne. Bali eta ana ne kera saea ana Taki sa Moses. Ruana bali ana ne na Famanata ki, ma na oluna bali ana buko ne na Psalm (fa ngu) Jiu ki. Ada to'ona Luk 24:44.

45 Kingi baita 'i Rom (Ceasar)

Na fatae Grik, kera saea ana sa "Sisa." Na kingi baita 'i Rom ka gwaungai fafia toae 'e'ete ki. Na kingi baita ne nia to mai 'i Rom, ma nia ne filia tani wane ka ada sulia tani toae 'e'ete ne nia too ana nikilalae fafida. Kada sa Jesus fi baita mai ana, sa Herod Antipas, te wane 'initoa ne kingi baita 'i Rom ne filia fua ada sulia na lofaa 'i Galili, ma nia ka filia sa Paelat fua ada sulia 'i Jiudea.

46 Kula ni kwaekwae (hell)

Fatae English kera saea "kula ni kwaekwae" ana "hell."

47 Kuu (leprosy)

Na mataie ana kuu nia saungia wane 'oro ki ana kada sa Jesus nia to laona molagali. Na wane Jiu ki famanata ka 'uri, dia ta wane too ana mataie ta'a ne ana nonina, na wane nai nia bilia na 'i maana God. Na wane 'urinai ki, kera ka to 'i maa ana fere ma nao kera si karangi ana ta wane ne nao si too ana mataie nai.

48 Lifurongo (apostle)

Sa Jesus filia akwala ma ro wane fua lekalae burina talau. Ma kada nia ka oli 'uria 'i langi, sa Jesus ka oduda 'uria 'ainitalolae ana na Farongoe Lea God.

49 Lofaa 'eke'eke (wilderness/desert)

Kula reredea 'asiana. Nao ta 'ai naoma ta kafo fua to na ana. Nao ta wane naoma ta Beu fua to ana. One ma fau go ne nia 'i senai.

50 Lume (house)

Na lume Jiu ki kera saungainida ana na fau. Ma na lume 'oro ki tu'u go, ma wane tooru ki go ne too ana lume baita ki ne too ana

mae lume 'oro ki 'i laona. Fafona na lume ne ki nia dada ma na lata ki ra mai 'i maa fua wane ki ka ra sulia. Kada gwarie ki saulafi, kera ka to 'ada 'i senai fua fatae ma mamalolae.

51 Maedangi fuana manatalugelana ta'alaie ki (Day of Atonement)

Dangi ne ana fangali ki tafau na 'inita fataabu nia ka ru laona Kula Abu 'asiana ana Beu Abu God ma ka dilalana 'abu buluka fafona fa kisi abu. Kera sasi 'urinai fuana manatalugelana ta'alaie wane ki. Ada to'ona Levitikus 16:29-34 ma 23:26-32.

52 Maedangi 'isi ki (Last Days)

Safali ana kada sa Jesus dao laona molagali leleka ka dao ana kada nia kai oli lau mai, kera saea ana maedangi 'isi ki.

53 Mana (Manna)

Nia na beret ne God kwatea fua wane 'i Israel ki fua 'anilana, kada kera to 'i laona lofaa 'eke'eke.

54 Mastad (Mustard)

Na 'ai ne too ana mege ru tu'u 'asiana ki, boroi ma na 'inita 'ai saitamana ka baita 'asiana. Na wane ki kera diu mangisia na mege ru ne ki fua dolalana na fanga fua 'anilana ka lea.

55 Mesaea (Messiah)

Fua fadalana fatae ne 'oe ada to'ona laugo ana Christ. Ro sa-taeru ne ki bobola go.

56 Nad (Nard)

Nia na 'ai ne moko lea 'asiana. Na wane ana fere tau ki, kera ngiloa na ulina 'ai ne fua sasilana ana ngwaingwai moko lea, folilana baita 'asiana.

57 Nanigot (Goat)

Na ru 'a'ala ne dia sipsip ki, boroi ma nia too ana ro kokona ru ki.

58 Nau Ne (I Am)

Na sataeru ne satana God. God fatainia sataeru ne fua sa Moses, kada sa Moses nia ada to'ona na ere be meafia 'ai tu'u, boroi ma na 'ai nai nao ta ere si sarufia. Ada to'ona Eksodas 3. Ma kada sa Jesus fata 'uri, "Nau ne," nia fatainia ne nia God na.

59 Ngingidue (Honey)

Fatae English kera saea ngingidue ana "honey." Na ru ne 'anilana mamasia ka lea.

60 'Ole 'unge (Circumcise)

Fatae English kera saea ana "circumcise." Ana falafala wane Jiu ki kada welewane tu'u kwalu maedangi ki burina futalana, kera ka 'ole 'unge. Kada nai laugo ne kera ka fasata na wane. Koko kera sa Abraham ne safalia na falafala ne fua fatainia ne nia leka sulia na fata alangaie God. Na wane Jiu ki leka sulia falafala ana 'ole 'unge fua fatailana ne kera wane God ki.

61 'O'obe Abu God (Tabernacle)

Na wane Jiu ki fosi God 'i laona 'O'obe Abu suifatai kera saungainia na Beu Abu God 'i Jerusalem. Ada to'ona Eksodas 26.

62 Pentekos (Pentecost)

Ana fatae Grik, Pentekos fadaa ne lima akwala fa dangi ki burina dangi baita ana Fafanga ana Daofa Liue. Jiu ki kera dau sulia dangi ne fua fangalae kada witi nia maua na fua ngedalana fueru ki.

63 Pontias Paelat

Nia te wane baita fasia 'i Rom. Nia ka baita ana lofaa 'i Jiudea kada sa Jesus leka kwailiu fainia Farongoe Lea. Nia 'initoa sulia fangali A.D. 26 leleka ka dao ana fangali A.D. 36.

64 Profet (Prophet)

Nia wane ne God filia fua fat-alolana fatalana fua wane ki.

65 Rom (Rome)

Rom te fere baita 'asiana nia to ana kula kera saea ana 'i Itali. Rom too ana 'initoe baita ma ka gwaungai fafia kula 'oro 'e'ete ki ma nia ka gwaungai laugo fafia wane 'i Israel ki. Na 'initoe ne 'i Rom, nia baita ma ka nikila 'asiana ana kada sa Jesus to ana molagali.

66 Sabat (Sabbath)

Na dangi abu Jiu ki ne. Kera nao si rao ana dangi nai. Jiu ki kera dau ngangata sulia Sabat. Sabat nia safali ana 6 kiloko saulafi ana Faraede, leleka ka sui ana 6 kiloko ana Sarere saulafi.

67 Sadusi (Sadducees)

Ta fikute wane laugo ana Jiu ki. Kera si famamana ne wane ki ka tatae oli burina ne nia mae na. Nao kera si famamana laugo ne na 'ainsel ki to naoma na anoeru ta'a ki to.

68 Saetan (Satan)

Satana na 'inita wane ana anoeru ta'a ki.

69 Salfa (Sulfur)

Na one ngwabinabina kokoa ne sarulana 'ako'ako 'asiana ma ka moko ta'a.

70 Samaria

Na satana te fere baita ne boroi nia satana laugo lofaa nai. Na fere baita nai to safitana ro lofaa 'i Galili ma 'i Jiudea ki. Na wane ne to 'i senai ki, kera futa olitana ro fui wane ki, na Jiu ki ma na wane kwaita ki. Na wane Jiu ki ada toli ana wane ana 'i Samaria, sulia fui wane ne kera futa dola.

71 Sipsip (Sheep)

Na ru mauri 'a'ala lea Jiu ki ne kera alua fua afafue ana fua God ma kera saitamana kera ka 'ania laugo. Na ifuna kera ka saungainia ana na maku ki fua ofilae. Nao nia si fualia ta wane naoma ka 'alea ta wane. Na ru ne kera susuli lea ana. Dia nia saitamana na ana wane, nia saitamana ka

leka fainia 'i fai boroi 'ana nia leka ana.

72 Taki sa Moses ki (Laws of Moses)

Na Jiu ki saea na lima buku laona Alangaie 'Ua ki ana sataeru ne. Kera ne Jenesis, Eksodas, Levitikus, Nambas, fainia Diutronomi.

73 Wane famanata (Teacher)

Kada fafurongo ki kera saea sa Jesus ana wane famanata, kera fadaa ana nia wane baita ma nia saitamana laugo ana ru 'oro 'asiana ki. Kera fatainia ne kera manata lafua dia laugo ne kera manata lafua wane famanata ana taki ki. Ana fatae Jiu ki, "Rabae" fadaa wane famanata.

74 Wane famanata ana taki ki (Scribes)

Na fikute wane ne, kera ne saitamana ana taki God ki ma kera ka famanata ana taki nai ki fua wane ki.

75 Wane ni konilana malefo ana takisi (Tax collector)

Ana kada sa Jesus to 'ua, na kingi baita 'i Rom nia baita fua Jiu ki ana tolai kera. Na kingi 'i Rom ka filia tani wane Jiu fua konilana malefo fasia na Jiu ki fua folilana takisi. Kera saitamana kera ka to mai ana fere baita kera ki fua ngalilana takisi ana wane ki. Na

wane Jiu ki noni'ela ana wane ni konilana malefo ana takisi.

76 Wane rao 'o'oni (Slave)

Fatae English kera saea wane rao 'o'oni ana "slave." Na wele-wane naoma keni ne rao 'o'oni fua wane baita ne ada sulia. Nia fadaa ana nia nao si aluge fua sasilana ta raoe talana ne nia doria, sulia wane baita nia ne kai saea ru fua sasilana. Nao nia si ngalia ta malefo ana raoe nia, boroi ma nia rao 'o'oni ga 'ana.

Dia ta wane doria ne kai 'afia ta wane rao 'o'oni kai aluge lau, nia kai folia na wane rao 'o'oni nai ma ka kwatea malefo baita fua wane baita nia.

77 Wele nia Wane (Son of Man)

Na sataeru ne sa Jesus ne tala saea ana nia talana. Ma kulu ka dao to'ona laona buku sa Daniel. 'I laona buku sa Daniel, sataeru ne ka fadaa ana wane ne God kwatea nikilalae fua gwaungaie. Ada to'ona ana Luk 22:69, fainia Daniel 7:13-14.

78 Witi (Wheat)

Na ru ne wane Jiu ki fasia laona oole kera ki ma adalae to'ona dia na raisi ki. Fueru ki kera saungainia ana fulaoa fua beret. Na fulaoa ne kulu saungainia ana beret ne 'i ta'ena boroi kera saungainia laugo ana witi.